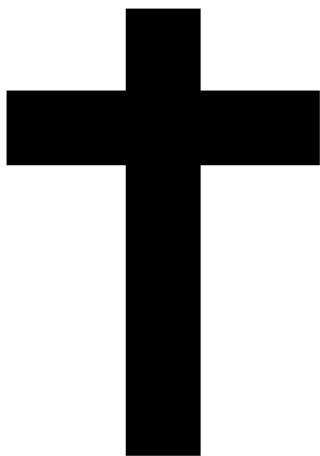

KARINĒEGE NŌMĒE
NIVONŌ

New Testament and Shorter Old Testament in Senoufo, Mamara

KARINĒĒGĒ NŌMĒĒ NIVONŌ

New Testament and Shorter Old Testament in Senoufo, Mamara

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mamara Sénoufo (Sénoufo, Mamara)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2014-08-10, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

85728ed7-78f8-58e8-8967-0e976c0c2423

Contents

WURUTI	1
ZHONASI	5
MACOO	7
MARIKA	41
LUKA	62
YOHANA	97
KAPYEGEE	124
OROME SHEEN	159
1 KORENTE SHEEN	176
2 KORENTE SHEEN	192
GALASI SHEEN	202
EFESE SHEEN	208
FILIFE SHEEN	213
KOLOSE SHEEN	217
1 TESALONIKI SHEEN	221
2 TESAKONIKI SHEEN	225
1 TIMOTE	228
2 TIMOTE	233
TITE	237
FILEMO	239
HEBURUU	241
YAKUBA	253
1 PYEERI	258
2 PYEERI	263
1 YOHANA	266
2 YOHANA	270
3 YOHANA	271
ZHUDE	272
KASHEE	274

Wuruti Semε wemu w'a Wuruti wo kereε kee ge

Elimeleki ni wu kpuun li keree

¹ Caṇa jii lemu ni Yawutuu pu wo fanha ki bye kiirikoon pu kenε ni ge, xuugo ka ya pa jε fiige ki ni lee caṇa jii li ni. A Betilehemu shen nā wa di yiri ni wu shō ni wu jalaa shuun ni Zhude fiige ki ni, na she tateenge sha Mowabu fiige ki ni. ² Wee nā wu mege ki bye na Elimeleki, wu shō wu mege di jε na Nōmi, ja wa mege di jε na Makilon, wusama mege di jε na Kilijon. Efrata shi shēen pu bye pii na foro Zhude fiige ki ni Betilehemu ni. Ba p'a nō Mowabu fiige ki ni wε, na diin wā.

³ A Nōmi poo Elimeleki wu ba xhu, na Nōmi ni jalaa shuun wu yaha wā. ⁴ A pee jalaa p'i ba Mowabu shi wu wo pushaa shuun wa lenε. Cee wa mege ki bye na Jripa, wa mege di jε na Wuruti. A p'i yēe ke shishiin pye wā. ⁵ Lee kadugo na a Makilon ni Kilijon wu bε di ba xhu. Ayiwa, a Nōmi di boon wu poo we, ni wu jalaa shuun wu ni.

Wurutiya taha Nōmi na na pa Betilehemu ni

⁶ Ayiwa, ba Nōmi ya pa logo na Tehene Baa Kile ya wu shi shēen pu tege, na ṇolige kan pu mu na wu yaha Mowabu fiige ki ni wε, a wu ni jalaa cēe p'i gbegele na p'i yiri wā, p'a gaanji wu to fiige ki ni. ⁷ Wee tuun wu ni, xuu wemu ni pu bi tiin ge, a wu yiri wee xuu wu ni. A jalaa cēe shuun wu bε di daha wu na. A p'i koo lō na guri na gaanji Zhuda fiige ki ni.

⁸ Wee tuun wu ni a Nōmi di wu jalaa cēe shuun wu pye: «Yi shuun wu bεeri pu kuri, wa bεeri w'a se wu nu puga. Y'a saama pye nε na, piimu p'a xu ge, na saama pye pee bε na. Tehene Baa Kile wu she ṇō yi bε na mu lee ṇōgana li na! ⁹ Tehene Baa Kile wu she ṇaṇiṇε kan yi bεeri nigin nigin wu mu yi namaa gbaya ni!» A wu xhō na ṇōsōnṇō fō kan pu mu. A p'i sipyaa le na suu. ¹⁰ A p'i Nōmi pye: «Ahayi! Wēe na daha ma na da gaanji fo ma shi shēen pu wo fiige ki ni.»

¹¹ A Nōmi di pu pye: «Na nagoo, yi kuri! Naha na y'a da binne da se ni na ni wε? Jire n'a da ba gan sanha jalaa piitiile mu pee pu ta ṇeri yi namaa laa? ¹² Yi kuri y'a se na nagoo! Y'a se! Nε le toro gbajiire tāan. Ali nā jεhe da ba bye nε mu niṇaa ye pyaa, na jo nε dā li na jo nε na ba funarjaa kii se, ¹³ ta yee bi da zhe shege na gbaya ni, yi na yere fo pee ba le, p'i na yi lenε pye pu cēe ge? Ahayi, na nagoo! Kanhama pemu pu wa nε na ge, p'a

soro fo xuuni na toro yee wo pu tāan, bani Tehene Baa Kile ya wu kenε ki fanha digi nε na. ¹⁴ A p'i sipyaa kii su sanha. Lee kadugo na a Jripa di ṇōsōnṇō fō kan wu yashō wu mu, na gari, ga a Wuruti di daha yaha wu feni. ¹⁵ A Nōmi di ba Wuruti pye: «Ma cuun wu wii w'a kari wu puga shēen ni wu pēenε yanmuyo yi yiri. Ma bε wu kuri m'a se wu feni.»

¹⁶ Ga a Wuruti di jo: «Ma ganha bu na kōri, fo di laha ma na di guri ma feni wε! Bani xuu xuu ni m'a gaanji ge, wā nε bε w'a da se. Xuu xuu ni m'a da diin ge, wā nε bε w'a da diin. Piimu pu jε ma wo shi shēen pu ge, pee na bye nε bε wo shi shēen. Wemu wu jε ma wo Kile wu ge, wee na bye nε bε wo Kile we. ¹⁷ Xuu bεeri ni m'a she xhu ge, wā nε bε w'a da xhuu, p'i na le wā. Kaa latii bu nε waa laha mu na xu kadugo na, Tehene Baa Kile wu kanhama nigbō shan na ṇuṇō ni!» ¹⁸ Ba Nōmi ya Wuruti ta w'a nōṇō yaha wu na lee nōṇōgana li na wε, wu ya yaaga jo nige wε.

¹⁹ Wee tuun wu ni a p'i gari mu shiizhan fo na she nō Betilehemu ni. Ba p'a nō jε wā wε, a lee di kulo li shēen pu bεeri fo. A cēe p'i ganha na yu: «Nōmi w'a sii tii pye we ya?»

²⁰ A Nōmi di pu ṇō shō na: «Yi ganha ba na pyi nige Nōmi wε (Nōmi kōri jε fεrεmε fō), ga y'a na pyi Mara (lee kōri jε kanhama fō), bani Se Bεeri Fōṇ ya kanhama shan nε ṇuṇō ni. ²¹ Tuun wemu ni nε foro naha na gaanji ge, nε bye yara fōṇ, ga a Tehene Baa Kile di she nε kewayo wo kuruṇō na pa lenε. Naha na yi na pyi sanha Nōmi na Tehene Baa Kile yaha w'a ṇmahana ṇeri nε feni wε? Se Bεeri Fōṇ w'a boṇṇō shan nε ṇuṇō ni.»

²² Ayiwa, mu Nōmi ni wu ja shō Mowabu shi shēen Wuruti w'a kuri pa mu lee pagana li na na yiri Mowabu fiige ki ni. Orijε* shinma wu wo yalōṇō ti lōduun ni p'a nō Betilehemu ni.

2

Wurutiya kari di zhe shinma fugi Bowazi wo tege ni

¹ Nōmi poo wu puga shen wa bye wā. Nā baraga wo wu bye wii, na jε yara fōṇ na foro Elimeleki wo kpuun li na. Wee mege ki bye na Bowazi.

² Caṇa ka a Mowabu shi shēen Wuruti wu ba Nōmi pye: «Na yaha di she kεreye yi ni, wa bu she ṇuṇō ṇaari na na, di da shinma furi weefō feni. A Nōmi di wu pye: «Ta se na poro!» ³ Wee tuun wu ni a wu gari tege ka ni, na she ganha na shinma wu furi faapyii pii feni. Li kapudanga a kee tege k'i she da Bowazi wogo, Elimeleki wo kpuun shen wa.

⁴ Ayiwa, a Bowazi di ba yiri Betilehemu ni na nō, na faapyii pu pye: «Yi faabye! Tehene

* 1:22 Orijε jε shinma ba alikama jε wε. Ga wu pereme d'a taan. W'a foro maa feni na toro kalaga taan.

Baa Kile wu pye ni yi ni!» A p’i wu j_o sh_o na: «Uun faabye! T_eh_en_e Baa Kile wu duba ma mu!» ⁵ Lee kadugo na a Bowazi di faapyii pu jahagbaa f_o wu yiri na wu pye: «Le cebilere le di j_e j_og_o w_e?» ⁶ A faapyii pu jahagbaa f_o wu j_o sh_o na: «Mowabu shi shen cee wemu w’a taha N_omi na na pa na yiri Mowabu fiige ki ni ge, wee wu wa. ⁷ W’a n_e j_eeri na n_e wu yaha wu da furi shinmak_oon pu kadugo yiri kalap_oh_o ki t_e ni. Fo j_is_oo_go ki na w’a pa. Wu di pa ge, wu sanha j_om_o w_e, fo nime ye w’a she j_om_o j_eri.»

⁸ A Bowazi di Wuruti pye: «Na poro, ni-wegee shan! Ma ganha bu she shinma fugi nige t_ege katii ni w_e! Ma ganha bu laraga kon nahame na w_e! M’a gori naha ni na wo kapyebyezhaa pu ni!» ⁹ Ta pu wii, pu ba xuu wemu k_oon, ma da furi w_o pu feni! N_e yi jo na kapyebyii pu mu jo wa ganha bu n_o ma na w_e. Waga ba ma ta, m’a fulo kuzh_oy_o yi na, m’a gba kapyebyii pu wo lokogo ki ni!» ¹⁰ Wee tuun wu ni a Wuruti di nuguro sin Bowazi f_ee ni, na wu pye: «A n_e bye dii na fereme ta mu jaha taan. fo mu ya j_un_o jaari n_e na w_e, n_e wemu wu j_e nabun ge?»

¹¹ A Bowazi di jo: «Mu ya lemu b_eeri pye ma yash_o wu mu ma poo wu nixhugo na ge, ni mu ya laha ma to we ni ma nu wu taan, na yiri laha ma fiige ki b_e ni, na ba shi watii wo fiige ni, kee kemu ki j_e mu bi sanha kee c_e-e ge, p’a yee b_eeri jaha jo n_e mu. ¹² Lemu m’a pye ge, T_eh_en_e Baa Kile wu ma saraa lee na! T_eh_en_e Baa Kile wu saraa j_ofa_na wo kan ma mu, Izirayeli wo Kile w_e, wee wemu wo kapa_na n_oh_o ni m’a pa lara ge.

¹³ A Wuruti di wu pye: «Di fereme ta ma jaha taan na kaf_o! M’a ma kapyebyezh_o wu luu j_in_e, na kafilasaama jo ni wu ni, na ta mu kapyebyezhaa pu d’a p_or_o b_e n_e na.»

¹⁴ Ba liduun w’a pa n_o w_e, a Bowazi di wu pye: «Fulo, ma da li, m’a ma buuri wu ni_ne shiga ki ni ma li!» Wee tuun wu ni a Wuruti di diin shinmak_oon pu kabanugo. A Bowazi di shinmapya nigaaga ka kan wu mu. A Wuruti di li fo na din, na kisa_na kem_e yaha. ¹⁵ Ba w’a pa guri shinma wu j_o kon na furi w_e, a Bowazi di wu kapyebyii pu pye: «Yi wu yaha wu da furi shinmap_oh_o ki b_e t_e ni, wa ganha bu yaaga jo ni wu ni w_e!» ¹⁶ Y’a shinma kaya ya be shaan j_in_e na k_on_ho wu da yee b_e luu! Yi ganha ba wu z_o yu w_e!

¹⁷ A Wuruti di shinma wu fugi Bowazi wo t_ege ki ni fo na she ca_na ki x_o. Wemu w’a fugi ta ge, a wu wee sa. A wee di b_e ni kiloo ke_le taanri (30) shishiin ni. ¹⁸ A wu ba ni wee shinma wu ni puga, na ba wu she wu yash_o wu na. A Wuruti di wu ca_na yalige kisa_na b_e yeege, na ki kan N_omi mu. ¹⁹ A N_omi di wu yege na: «J_og_o wo t_ege ni ma d’a we shinma we b_eeri fugi ni_naa w_e? T_ege keke ni ma di bye w_e? Sipyi wemu w’a j_un_o jaari ma na ge, T_eh_en_e Baa Kile wu duba weef_o mu!»

Ayiwa, Wuruti ya labye wu pye na ca_na ki x_o na wemu ke_re_ye ni ge, a wu yi b_eeri jaha jo wu yash_o wu mu, na wu pye na wee na wu me_ge ki bye na Bowazi. ²⁰ A N_omi di wu ja sh_o wu pye: «T_eh_en_e Baa Kile wu duba wee na wu mu! Bani w’a wu saama pu pyi w_ee na ma na jo ba w’a pu pyi xuu pu b_e na w_e.» A wu jo sanha na: «W_ee cebooloo piimu p’a yaa na kase_ge yaha w_ee na, na w_ee j_un_o wolo ge, wee wa wu j_e Bowazi.»

²¹ Ayiwa, a Mowabu shi shen Wuruti wu jo sanha: «W’a n_e pye sanha b_e na: «Ta furi na wo shinma wu konv_ee pu feni fo pu ba she shinma wu b_eeri kon x_o.»» ²² A N_omi di Wuruti pye: «Lee kunni ya j_o na poro, ta se m’a ma wo labye wu pyi ni wee wo kapyebyezhaa pu ni. Lee fun_o ni ma wa da zhe nige watii wo t_ege ni, di zhe kanhama pa n_o may_e na w_e.»

²³ Wee tuun wu ni a Wuruti di ganha na se na shinma wu furi ni Bowazi wo kapyebyezhaa pu ni fo na she o_ri_je ni alikama yal_oo_o ti pye t’a x_o. A wu gori yaha w_a wu yash_o wu taan.

3

Wuruti ya kaa lemu j_eeri Bowazi mu ge

¹ Ca_na ka Wuruti yash_o N_omi ya pa wu pye: «Na poro, n’a da xuu wa sha ma mu k_on_ho m’a fereme ta. ² Bowazi wemu wo kapyebyezhaa ni m’a bi labye wu pin_ne na byi ge, w_ee ceboro wu j_e w_e. Wee w’a wu wo shinma shuu fuu ni_naa piige. ³ Wee tuun wu ni yiri m’a wuu, m’a nudanga sin_ne pa tire, m’a ma fazaaya yi le, m’a she shuu li na. Ga ma ganha bu may_e she wu na na wu ta wu sanha li na gba w_e. ⁴ Wu ba sin_ne tuun wemu ni, m’a wu tasinn_ege ki kem_e s_eeri xuuni, m’a fulo wu na, m’a wu fat_on_o ki laha wu t_oo_yo yi na, m’a sin_ne wu t_oo_yo yi ni. M’a yaa na lemu pye lee kadugo na ge, wuy_e pyaa na yee saya jaha jo ma mu.»

⁵ A Wuruti di wu j_o sh_o na: «Keree kiimu b_eeri m’a jo na mu ge, n’a da zhe ki b_eeri pye.» ⁶ A Wuruti di gari shuu li na, wu yash_o w’a keree kiimu b_eeri jo wu mu ge, a wu she kee b_eeri pye.

⁷ A Bowazi di ba li, na gba a wu fun_o di sii taan xuuni, a wu gari na she sin_ne wu o_ri_je shinmapya wu taan. A Wuruti di beele fulo wu na, na fat_on_o ki laha wu t_oo_yo yi na, na sin_ne wu t_oo_yo yi ni. ⁸ Ba j_in_e k’a pa j_i w_e, a Bowazi di ba gburogi yiri, na j_on_o wii wu t_oo_yo ni w_e, na cee wa nizinn_ege ta w_a. ⁹ A wu jo: «J_og_o wi w_e?» A cee wu jo: «N_e Wuruti wi, ma kapyebyezh_o w_e! Ma fat_on_o ki t_o na na, bani w_ee ceboro wemu w’a yaa na w_ee j_un_o wolo ge, wee mu j_e.

¹⁰ A Bowazi di wu pye: «Wuruti, T_eh_en_e Baa Kile wu duba ma mu! Le m’a pye me nime ge, lee ya li she_e na m’a pye j_om_ee f_oo

ma yasho wu shizhaa na ya taashiine li be na. Bani mu bi da zii daha levee p'a noho ni, pu kabyaa fee, kelee pu la baa fee. ¹¹ Ayiwa nime, ma ganha bu fya we na poro. Ma bu kaa beeri jo na mu, lee n'a da bye ma mu. Bani pu beeri ya li ce na mu ya pye cee wemu ya tii ge. ¹² Can wu je wii, ne kunni je yee ceboro, wemu ya yaa na mu juugo wolo ge, ga yee ceboro wa je wa, juwuuro t'a wee teeje na ye ne na. ¹³ Shon naha! Di ba she wee na wu peregi niga jisoo go na, wu bu da wu na da zoo wu ma juugo wolo. Wu bu she soo, wu na li pye. Wu bu she li she, n'a da jomee lo ma mu, jo ne na ma juugo wolo Tehene Baa Kile jii wo wu mege na. Sinne naha fo niga ba she mug!

¹⁴ Wee tuun wu ni a Wuruti di sinne Bowazi toojo yi ni fo na she kpeenge pye ki na woni. A wu ba soo yiri na kpeenge ki ta ki sanha no wa wu wa ce we. Bani Bowazi bi wu pye na wu ganha bu sipya wa shishiin yaha wu li ce na cee wa w'a pa shuu li na we. ¹⁵ Ba w'a yiri na giin da gaaji we, a Bowazi di wu pye: «Pa ni ma fadegbobo ki ni! M'a ki co xuuni!» A wu ki co xuuni, a Bowazi di oriye shinma kiloo ke ni kaguro shishiin le ki ni, na wu tugo ki taan, na ganha na gaaji kanha ki ni.

¹⁶ Ba Wuruti ya she no wu yasho wu na we, a wee di wu yege na: «Dii yi d'a she da we porofoo we?» Lemu beeri Bowazi ya pye wu mu ge, a wu lee beeri paari wu yasho wu mu. ¹⁷ A wu wu yasho wu pye sanha: «Wee w'a we oriye shinma kiloo ke ni kaguro we kan ne mu, bani w'a bi jo na ne kewaye wo ya yaa na kuri pa je mu feni we. ¹⁸ Wee tuun wu ni a Nomi di wu pye: «Porofoo we, tiin naha fo kii keree kii ba shoonri shoonrigana lemu na, bani wu ya kii keree kii shoonri nijaa we, wu jaha da ga jinje we.»

4

Bowazi ya Wuruti lenje

¹ A Bowazi di gari kulo li tajege ki jo na, xuu wemu ni p'a ma keree ki shoonri ge, a wu she diin wa. Bowazi bi na wemu kaa jo Wuruti mu na juwuuro t'a wee teeje xuuni ge, a wee di ba no na doroo. A Bowazi di wu pye: «Ee! Shen wefoo, gbara naha, m'a diin!» A na wu fulo, na diin. ² Wee tuun wu ni a Bowazi di kulo li noholee ke wa jaha bulo, na pee pye na pu be pu pa diin. A pu be di ba diin.

³ Ayiwa, juwuuro t'a na wemu teeje xuuni ge, a wu wee pye: «Nomi kunni ya yiri Mowabu fiige ki ni na pa, m'a lee ce. W'a li she na wee da wu ceboroná Elimeleki wo tege ki pere. ⁴ Ne jo di yi jo ma mu, jo ma ki sho kulo li noholee pee, ni sipyii pusamaa beeri jii na piimu beeri pu wa naha ge. Ma bu da ma na da wu juugo wolo, m'a wu juugo

wolo! Ma shiin bu da m'a da wu juugo wolo we, m'a yee be jo na jii na. Bani juwuuro ti bu laha mu na, ne na t'a da no.» A na wu jo: «Uun, ne na wu juugo wolo.» ⁵ A Bowazi di jo sanha: «Ayiwa, ma bu tege ki sho Nomi mu, wee tuun wu ni m'a yaa ma Mowabu shi shen Wuruti be juugo wolo, kono shi di ba da wu poo wu nixhugo ki mu, wemu na ba bye wu cen wu looo ge.» ⁶ A na wu jo: «Wee tuun wu ni, ni li je mu, n'a da ja wu juugo wolo nige we, bani ne bu lee pye, n'a da jaagi shan naye pyaa wo cen wu na. Wu juugo wolo maye mu, lee be we n'a da ja we. ⁷ (Taashiine ni Izirayeli ni, wa bu wa kenje yaaga sho kelee na ma juwuuro faa; kalee lemu li bi lee fiinje ge, lee li wa me: Wa wu da wu wo tanhanja wolo, na ki kan wa mu. Lee ma li she na lemu jo pu shuun wu beeri ya wo ge, na p'a be li juugo ni.) ⁸ Na wemu na juwuuro ti bi no ge, a wee di Bowazi pye: «Wu juugo wolo!» A wu wu tanhanja wolo na kan wu mu.

⁹ Ayiwa, sipyii piimu pu bye wa na fara noholee pu na ge, a Bowazi di pu beeri pye: «Yee pu wa li seere nijaa na jo yaaga yaaga k'a bye Elimeleki mu ge, ni yaaga yaaga k'a pye Kilijon ni Makilon mu ge, ne yee beeri sho Nomi mu. ¹⁰ Lee funjo ni n'a da Mowabu shi shen Wuruti lo na pye na sho, Makilon ya xu na cee wemu yaha ge, kono shi di ba da wu nixhugo ki mu, na fara lee na, kono wu mege ki ganha bu biin feefee wu cebooloo pu ninje ni wu to kulo li ni we. Yee pu wa lee wo seere nijaa.»

¹¹ Ayiwa, noholee pu fara sipyii pusamaa beeri na piimu beeri pu bye kulo li tajege ki jo na ge, a pu beeri di jo: «Uun, wee wa li seere. Cee we w'a jin ma puga ki ni ge, Tehene Baa Kile wu wu pye ba Arasheli ni Leya je we, pee piimu p'a Izirayeli nagoo pu beeri se ge. Kile wu fanha kan ma mu Efirata shi wu ni, wu mege nigbobo da ma mu Betilehemu kulo li ni! ¹² Tehene Baa Kile wu nagoo nijeheme da ma mu le cebilere le na, ma kpuun i'bye Perezi wuu li tuugo, Tamari ya Perezi wemu se Zhuda mu ge.»

Nomi ya jabiige ka ta

¹³ Ayiwa, a Bowazi di Wuruti lenje. A Tehene Baa Kile di duba wu mu. A wu yere yacere na, na funana se. ¹⁴ A Betilehemu wo ce p'i ganha na Nomi pyi: «Tehene Baa Kile w'a soni! Sipya wemu w'a da ba ma lo wu yere ni ma keree beeri ni ge, w'a wee pye wee ya se nijaa. Kile wu mege nigbobo da we pya we mu Izirayeli fiige ki ni! ¹⁵ Wee pya we na ba ma luu jinje, na yere ni ma keree ni ma ni ma lege ki be ni. Ma ja sho we, w'a ye jalaa gbarashuun na, bani ma kaa l'a dan wu ni. Wee w'a ke jabiige ke se ma mu.

¹⁶ A Nɔmi di pya wu co, na wu taha wu dodonɔ na. Wee shiin w'a wu lo, na ganha na wu biini. ¹⁷ A Nɔmi wo tiinyii cɛe p'i ganha na mujonɔ waa na yu: «Nɔmi ya ja ta!» Pu ni Nɔmi ni, a p'i pya wu mege le na Obedi (lee kɔri je wemu w'a fungɔngɔ yeri sipya na ge). Obedi w'a pye Izayi wo to we, Izayi di je saannaa Dawuda to.

Saannaa Dawuda nɔhɔ tayirige

¹⁸ Perezi wo kadugo ki sipyii pu meye yi ye:

Perezi w'a Esirɔmu se.

¹⁹ A Esirɔmu di Aramu se.

A Aramu di Aminadabu se.

²⁰ A Aminadabu di Nasɔn se.

A Nasɔn di Salimɔ se.

²¹ A Salimɔ di Bowazi se.

A Bowazi di Obedi se.

²² A Obedi di Izayi se.

A Izayi di saannaa Dawuda se.

Zhonasi Semε wemu w'a Kilε tudunmoo Zhonasi keree yu ge

Zhonasi ya fe na gbee Tehene Baa Kile jaha na

¹ Caŋa ka Tehene Baa Kile ya Amitayi ja Zhonasi pye.* ² «Yiri, m'a she Ninive* kugboo li feni! M'a she jo ni kulo li sheen pu ni ni mujuugboo ni, bani pu kuumo p'a pele ye ne jaha taan.» ³ Ga a Zhonasi di yiri, na wu baa gbee Tehene Baa Kile jaha na. Lee funŋo ni a wu gari Zhopa suumo lho ki korogo yi tayerege ki ni, na she korogo ka ta wa kemu bi se Tarisisi ni ge. A wu je je pereme pu kan, na je tiin korogo ki ni na gaarji ni pee ni Tarisi ni, konho wu laha Tehene Baa Kile taan.

⁴ Ga a Tehene Baa Kile di kafεεgboho ka yirige suumo lho ki na. A kafεεge k'i sii pele fo korogo ki na zhaa di gyεegi. ⁵ A korogo ki kapyebyii p'i sii fya fo xuuni. A pu beeri di ganha na pu kilelee jeeri. A p'i korogo ki funŋo tuguro ti wolo wa lho ki ni, konho korogo k'i faha. Lee bi Zhonasi ta wee ya tigi kari fo korogo ki maazanja ki ni, na she sinne ηmuno tara wa. ⁶ A korogo ki paavoo wu gari Zhonasi feni, na she wu pye: «Mu d'a sinne yaha na ηmunoo do? Ma be wu yiri m'a ma wo Kile wu jeeri. La wa la ni wu na wu funŋo sha ni wu kaa ni, na wu juŋo wolo, konho wu ganha bou gyεegi we.»

⁷ Ayiwa a korogo ki kapyebyii p'i puyε pye: «Yi pa wu kagaanshaan pye, wemu wuu na ke boongo ke wa noni wu na ge, konho wu weefoo ce.» A p'i kagaangaa ki shan, a Zhonasi wo kagaan l'i lo. ⁸ A p'i Zhonasi pye: «Lemu li wa ke boongo ke noni wee na ge, lee jo wu mu. Mii mu d'a yiri we? Labye weke tuugo mu di wa byi we? Fiige keke shen mu di jε we? Shi weke shen mu di jε we?» ⁹ A Zhonasi di pu jo sho na: «Heburu ne jε, Tehene Baa Kile ne bele, Fugba Kile we, wee wemu w'a suumo lho ni jinε ki ya ge.» ¹⁰ A wu pu pye sanha na Tehene Baa Kile jaha na wee ya fe na gbee. A p'i sii fya fo xuuni, na Zhonasi pye: «Naha na ma d'a le pye we?» ¹¹ A suumo lho ki lokuruyo y'i ganha na bele na se jaha na, lee funŋo ni, a p'i Zhonasi pye: «Leke wee d'a yaa na pye mu na, konho lokuruyo y'i yere we?» ¹² A Zhonasi di pu pye: «Yi na lo wa suumo lho ki ni, lokuruyo yi na yere, bani ne li ce jo ne wuu na ke kafεεgboho ke wa yee taa.» ¹³ A korogo ki kapyebyii p'i pu se beeri pye, konho p'i korogo ki paa fulo kono ki na, ga pu ya ja we, bani la li bi faraa lokuruyo yi bele wu na. ¹⁴ Wee tuun wu ni a p'i Tehene Baa Kile

jeeri na: «Ee! Tehene Baa Kile juŋo jaari wu na, ma ganha bu wu yaha wu kyεegi we na we wuu na we. Ma ganha bu jaagi baa fo shishan foo yege wu na we, bani lemu l'a taan mu mu ge, Tehene Baa Kile, lee mu ya pye.» ¹⁵ Lee kadugo na a p'i Zhonasi co, na wu wa suumo lho ki ni. Lee taapile li ni a lokuruyo ye ni kafεεge ki beeri di yere. ¹⁶ Ba lee ya pye we, a korogo ki kapyebyii p'i sii fya fo xuuni Tehene Baa Kile na. A p'i saraya wolo kan Tehene Baa Kile mu, na juogo be faa wu mu.

2

Zhonasi ya Kile jeeri na wu yaha fya wu funŋo ni

¹ Wee tuun wu ni a Tehene Baa Kile di fyatabaaga ka pye k'a she Zhonasi lo jo. A wu caya taanri ni nibiye taanri pye kee fyatabaaga ki funŋo ni.* ² Na Zhonasi yaha fya wu funŋo ni, a wu wu Kafoo Tehene Baa Kile wu jeeri na:

³ «Na ne yaha na kanhama pu ni,
Tehene Baa Kile ne mu jeeri,
a mu di ne ju sho.
Na ne yaha xu wo nibiige ki ni,
ne mee su mu feni,
a mu di ne mee li logo.
⁴ M'a bi na wa suumo locogono ki nohodaan.
A lho k'i na juŋo jo.
A suumo lokuruyo y'i fo toro na juŋo ni.

⁵ Ne bi yu jo m'a na kori laha maye taan.
Ga ne na ba ma Fεεere Pεεηε Pugboho ki
ja sanha.
⁶ Suumo lho k'a fo ne juŋo jo fo ne na zhaa di
xhoo.
Suumo lho k'a ne maha ciri.
Suumo lho ki nohodaan ja k'a bi ne
katige ki migile.
⁷ Ne bi tigi fo faaboboyo yi nohodaan.
Niŋε ki jo bi to wa ne na ma xo fo badaa
badaa.

Ga a mu di ne jii wo wu yeege wecogono ki
ni,
Tehene Baa Kile, na Kafoo we.
⁸ Tuun wemu ni ne bi zhaa di xhoo ge,
a ne funŋo di do ni mu Tehene Baa Kile
kaa ni.
A mu di ne jeerege ki logo
na ma yaha ma Fεεere Pεεηε Pugboho ki
ni.

⁹ Piimu p'a yapereεe ki pele ge, kee kiimu ki jε
juŋo baa ge
pee ya pu wo jinjaara takoro li yaha.
¹⁰ Ga ne wi ge, ne na ba ma masono yoyo cee,
na saraya wolo kan ma mu.

* 1:1 2 Saannaa 14:25 * 1:2 Ninive wu bi bye Asiri fiige ki wo kugboo le. Kee fiige ke ni Izirayeli bi bye pεen, lee na Jonasi funŋo bye Kile wu juŋo jaari pu na we. * 2:1 Macoo 12:40

Ne jɔfaaya yemu faa ma mu ge,
ne na ba yee beeri wolo yi tɛhene na,
bani mu Tɛhene Baa Kile w'a sipya juɔɔ
wo.»

¹¹ Ayiwa a Tɛhene Baa Kile di jo ni fya wu ni, a wu she Zhonasi terenje shan kogoɔɔ ki na.

3

Ninive sheen ya daajenje jo pu jurumu wu na

¹ A Tɛhene Baa Kile di Zhonasi pye sanha wu tɔɔɔɔ shuun wuu ni na: ² «Yiri, m'a she Ninive kugbɔɔ li feni! Jomɔ pemu n'a jo ma mu ge, m'a she pee yere pye ni mujuugbɔɔ ni!» ³ Wee tuun wu ni a Zhonasi di yiri, na gari Ninive kulo li ni ba Tɛhene Baa Kile ya yi jo we. Kugbɔɔ li bi sii pye Ninive, ma bu jo m'a li naari, cabyaa taanri ma da bye, ma na li ciri. ⁴ A Zhonasi di cana nigin para pye na na mujuu waa na yu: «Cabyaa kelee shishere (40) ninaa kadugo na Ninive w'a da gyeeɔi.» ⁵ A Ninive sheen di da Kile Kafila wu na. A p'i yi jo waha kulo li sheen pu beeri mu na pu suun le, na co nohoɔɔre ti na, na she no sipyilye yi na, a pu beeri di borɔɔɔ faya* le.

⁶ Ba pee jomɔ p'a na Ninive fanhafɔɔ wu na we, a wu yiri laha wu saanra koro li na, na wu saannaa fadegbɔɔ ki wolo yaha, na borɔɔɔ faya le, na diin shooɔɔ ni*. ⁷ A saan wu ni wu fanhafɔɔre p'i we saliya we tenje kan kulo li sheen pu beeri mu na:

«Sipyii fara yapɔɔɔɔ yi na, niye fara yatɔɔɔɔ wu na, ka shishiin ganha bu yaaga le ki jo ni we. Ka shishiin ganha bu li we, ka shishiin ganha bu loho be gba we. ⁸ Sipyii pu beeri di borɔɔɔ faya le, p'i ya le yapɔɔɔɔ yi be na, pu da mehe suu Kile feni, p'i daajenje jo pu kapyeguɔɔ kee ni pu katiibaagaa ki na, p'i ki jo yaha. ⁹ Kile bi giin wu ba boɔngɔ kemu na wu na ge, la wa la ni wu na ba juɔɔɔ naari wu na, na wu fungoɔɔ jeri, konho wu ganha bu gyeeɔi we.»

¹⁰ Ayiwa a Kile di pu na p'a daajenje jo, na pu kapyeguɔɔ ki jo yaha. Wu bi boɔngɔ kemu gbegele pu kaa na ge, wu ya kee yaha no pu na nige we.*

4

Zhonasi luu ya yiri na naha na Kile ya juɔɔ naari Ninive sheen na we*

¹ Ayiwa a lee di sii soro Zhonasi ni, a wu luu di sii yiri fo xuuni. ² A wu Tɛhene Baa Kile jere na: «Tɛhene Baa Kile, ta ye be ne bi jo ma na yaha na fige ki ni we? Go le na ne

bi fe na se Tarisisi ni, bani ne li ce jo mu je Kile wemu w'a saama pyi, na juɔɔɔ naari ge. Mu luu ya yiri tɔvuyo na we, ma taanyeege ki be d'a pele. Mu bu boɔngɔ be naha tii wa na, kee be daajenje na je ma ni. ³ Ayiwa Tɛhene Baa Kile, na munaa li wolo nime, bani xu ya pɔɔɔ ne mu niifere ti na.» ⁴ A Tɛhene Baa Kile di wu pye: «Ta kanii wa mu mu wu na luu yirige le na ge?»

⁵ A Zhonasi di foro Ninive kugbɔɔ li ni, na she diin kulo li Kile-noho ki na. A wu gba wa yerenje wa, na diin wee nime ni, lemu na ba kulo li sheen ta ge, na ganha na lee naha wii.

⁶ Wee tuun wu ni a Tɛhene Baa Kile di gbogo tirige ka pye k'a fin foro, na do, na nime tirige Zhonasi juɔɔɔ na, konho wu funjo di nije wu kanhama pu na. A kee tirige ki kaa di sii taan Zhonasi ni. ⁷ Ga kee cana ki jimuguro, kpeenge ki na jo kon na woni, a Kile di fyenge pye k'a je gbogo tirige ki ni, na ki li, a k'i waha. ⁸ Ba cana k'a pa foro we, a Kile di kafeege nivugo yaha pa na yiri Kile-noho* ki na. A cana k'i dara Zhonasi juɔɔɔ ki na fo wu na zhaa di jiregi. A wu xu jere Tɛhene Baa Kile mu, a wu jo: «Xu ya pɔɔɔ ne mu niifere na.» ⁹ A Kile di Zhonasi pye: «Ta kanii wa mu mu wu luu yirige ke gbogo tirige ke kaa na ge?» A Zhonasi di Kile pye: «Uun! Kanii wa ne mu ne wu luu yirige fo na no xu be na.»

¹⁰ A Tɛhene Baa Kile di jo: «Mu ya ta labye wa shishiin be pye ke tirige ke na konho k'i le we, ga ki ninaara d'a je mu ni. Piige ka ni k'a fin, na xhu piige ka ni. ¹¹ Wee tuun wu ni naha na mu di giin ne ganha bu juɔɔɔ naari Ninive kugbɔɔ li na-e we? Lee lemu sipyii p'a jehhe sipyii kabofonɔɔ xhuu nigin ni kelee shuun (120.000) na ge, pee piimu pu je wa ya wu kanige ce wolo wu kamene ni-i ge, na fara yapɔɔɔɔ nimeheye be na.

* **3:5** Na borɔɔɔ faya le, lee ya li shee na p'a daburaje jo pu jurumu wu na. * **3:6** Na tiin shooɔɔ ni, lee ya li shee na p'a daburaje jo pu jurumu wu na. * **3:10** Macoo 12:41; Luka 11:32 * **4:** Ninive wu bi bye Asiri fige ki wo kugbɔɔ le. Kee fige ke ni Izirayeli bi bye peen, lee na Jonasi funjo bye Kile wu juɔɔɔ naari pu na we. * **4:8** Siwaga ki bye Kile-noho ki na, lee l'a bi kafeege ki pye k'a weri.

Macoo Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Macoo wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Macoo wɛ?

Macoo bɛ wu bye Yesu wo tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni. Girekii p'a Macoo we yiri (Macoo 9:9-13), Heburuu ma jo Levi (Marika 2:14; Luka 5:27, 29). Wee Egilizi w'a wii na wee w'a Macoo Kitabu wu ka.

Fanhafɛɛ wari shɔvɔɔ wu bye wii. Na Yesu yaha jinɛ ke na wee tuun wu ni Yawutuu bi bye Oromɛ shɛɛn wo fanha ki nɔhɔ ni. Fanha ki bye kii Yawutuu p'a munaa pɛrɛmɛ kaan. Saan wu bi ma pii jaha bulo p'a munaa pɛrɛmɛ pu shuu Yawutuu pu mu. Tɛɛgɛɛ ni jɛhɛjɛɛ funjɔ ni piimu jaha saan wu bi ma bulo ge, Yawutuu pu ma bye pii. Pee kaa jɛ ma dan Yawutuu pusamaa ni wɛ, bani p'a sɔɔ Oromɛ shɛɛn pu mu na kapɛnɛɛ pyi pu mu. Pee fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ pu p'a bi sipyii pu njmahana, na la faraa munaa pɛrɛmɛ pu be na, kɔnhɔ pu bɛ di bye lafɛɛ. Yawutuu pu bi pee wii konjɔ ke bɛɛri wo jurumu fɛɛ. Ga Yesu ya jɔnjɔ jɔari Macoo na, na wu yiri.

We Jozaama Kitabu we kakana jɔnjɔ

Macoo ya we Kitabu we fanha jɛhɛ Yawutuu shizhaa na. Wu sɛmɛ wu kapɔghɔhɔ ki jɛ na: Yawutuu pu wo saan wu jɛ Yesu, wemu wo jɔmɛɛ Kilɛ tudunmɔɔ p'a lɔ ge.

Macoo ya Yesu kalaa wu taa tayereye kaguro: **1** Faabobonjɔ ki jɔnjɔ wo kalaa we (Macoo 5 —7). **2** Yesu ya piimu tun pu shɛ Kilɛ saanra ti kaa jo ge (Macoo 10). **3** Fugba saanra ti wo talɛjɛɛ (Macoo 13). **4** Sipya jiiifɛɛɛ pyegana wu cebooloo n'a daa fɛɛ tɛ ni (Macoo 18). **5** Kalaapiire ti na jɔ Yesu cabanɔ canɔ sige sigegana lemu na ge (Macoo 24—25).

Jozaama Kitabu wu kafila jɔghɔyɔ

Macoo 1—2 Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige ni wu se se keree.

Macoo 3:1—4:11 Yohana Batizelipye wo Kilɛ Jomɔ yɛɛɛ ni Yesu batizeli ni wu nɔwuuro.

Macoo 4:12 —18:37 Yesu wo labye we Galile fiige ki ni.

Macoo 19 —20 Yesu nigariwo Zheruzalɛmu ni.

Macoo 21 —28 Yesu wo labye we Zheruzalɛmu ni. P'a wu she wà, na wu co, na wu gbo. A w'i ba jɛ.

*Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige sɛmɛ
(Luka 3:23-38)*

¹ Yesu Kirisa nɔhɔ tayirige sɛmɛ w'a we. Yesu ya foro saannaa Dawuda shi ni, Dawuda d'a foro Ibirayima shi ni.

² Ibirayima w'a Ishaaga se.

Ishaaga di Yakuba se.

Yakuba di Zhuda ni wu ceboronamaa se.

³ Zhuda di Fɛɛsi ni Zara se, pu nu wu bye Tamari.

A Pɛɛzi di ɛsiramu se,

ɛsiramu di Arami se.

⁴ Arami di Aminadabi se.

Aminadabi di Nasɔn se.

Nasɔn di Salimɔ se.

⁵ Salimɔ di Bowazi se, wu nu wu bye Araxabi.

Bowazi di Obɛdi se, wu nu wu bye Wuruti.

Obɛdi di Zhese* se.

⁶ Zhese di saannaa Dawuda se.

Saannaa Dawuda di Solomani se, wee nu wu bi fɛnhɛ pye Uri shɔ.

⁷ Solomani di Orobowamu se.

Orobowamu di Abiya se.

Abiya di Azafu se.

⁸ Azafu di Zhozafati se.

Zhozafati di Zhoramu se.

Zhoramu di Oziyazi se.

⁹ Oziyazi di Zhowatamu se.

Zhowatamu di Akazi se.

Akazi di Ezekiyasi se.

¹⁰ Ezekiyasi di Manase se.

Manase di Amɔ se.

Amɔ di Zhoziyasi se.

¹¹ Zhoziyasi di Zhekoniya ni wu ceboronamaa se. Wee tuun wu ni a p'i Izirayɛli sipyii pu co na kari Babilɔni ni.

¹² Pee sipyii pu na co xɔ na kari Babilɔni ni,

a Zhekoniya di Salaceli se.

Salaceli di Zorobabeli se.

¹³ Zorobabeli di Abiyudi se.

Abiyudi di Eliyakimu se.

Eliyakimu di Azɔri se.

¹⁴ Azɔri di Sadɔki se.

Sadɔki di Akimu se.

Akimu di Eliyudi se.

¹⁵ Eliyudi di Eleyazari se.

Eleyazari di Matan se.

Matan di Yakuba se.

¹⁶ Yakuba di Yusufu se.

A Yusufu di bye Mariyama poo we. Yesu we w'a yiri Kirisa ge, a Mariyama di wee se.

¹⁷ Shi wu segee kɛ ni shishɛɛɛ wu jɛ Ibirayima ni Dawuda tɛ ni. Lee kadugo na a shi wu segee kɛ ni shishɛɛɛɛ di bye Dawuda ni Izirayɛli shɛɛn coduun wu tɛ ni na kari Babilɔni ni. A shi wu segee kɛ ni shishɛɛɛɛ di

* **1:5 Zhese:** Wee ninumɔ p'a byi Izayii.

bye na lo wee tuun wu na na pa gbara Yesu seduun wu na.

Yesu Kirisa segana (Luka 2:1-7)

18 Yesu Kirisa segana li le. Wu nu Mariyama wu bi bye Yusufu curu. Ga na pu yaha pu sanha binne ja we, a Fefere Munaa sefere di digi Mariyama na, a w'i yere yacere na. 19 Wu curu Yusufu wu bye sipiyiime, wu funjo bye wu Mariyama mege kyeege we. A w'i li kon wuye funjo ni na w'i tee curu te kyeege nmohoro ni. 20 Na Yusufu yaha ni kee fungongo ki ni, a Kile wo meleke wa di ba wuye she wu na nmunogo ni, na yi jo wu mu na: «Dawuda ja Yusufu, ma ganha bu fya Mariyama lenena we, bani Fefere Munaa sefere ni w'a yere yacere na. 21 Wu na ba funana se, m'a lee mege le Yesu, bani wu na ba wu sipyii pu sho pu jurumu wu na.»

22 Kee keree ki beeri ya pye mu, konho Kafu Kile bi yemu jo wu taatuunna li wo Kile tudunmo wu jo ni ge, yee jo di fa na:

23 «Li wii, donje fuceri nacebaa na ba yere yacere na, na funana se. Li mege na le na «Emanuweli,»*

lee kori je «Kile je we ni ne ni.»

24 Ba Yusufu ya yiri nmunumo pu na we, na li pye na be ni Kafu wu meleke wu wo kafilajo wu ni. A wu Mariyama furu po. 25 Ga pu ya pinne ja we, fo na she Mariyama pye w'a tigi wu funazhiire na. A Yusufu di pya wu mege le Yesu.

2

Woro cevee ya pa na yiri Kile-noho na

1 Yesu ya se Zhude fiige ki ni, Betilehemu ni, saannaa Herodi cana jii ni. Wu nizexhogo ki na, a woro cevee pii di ba na yiri Kile-noho na, na no Zheruzalemu ni. 2 A p'i yegenje pye na: «Yawutuu wo saan we w'a se nime ge, mii wu wa we? Wee ya wu woro ja, na wee yaha Kile-noho ke na, na ba di ba wu pele.»

3 Ba saannaa Herodi ya yee logo we, a li wu jaha wo fo xuuni, na fara Zheruzalemu sheen beeri na. 4 A Herodi di saraya jaha shoornivee junofee, ni saliya karamogolo pu beeri pinne, na pu yege na: «Kirisa wemu wu je Saan ni Izirayeli wo Shoro wu ge, mii wu d'a yaa na se we?» 5 A p'i wu jo sho na: «Zhude fiige ki ni Betilehemu kulo li ni, bani Kile tudunmo w'a li ka na:

6 «Mu Betilehemu we wu wa Zhude fiige ki ni ge, mu wa Zhude fanha kulogoo ki beeri

nifenhafenhene-e de, bani junofogbo wa na ba foro mu ni,

wee na ba wu shi Izirayeli wu naha.»*

7 Lee kadugo na a Herodi di woro cevee pu nmoho yiri, na pu yege xuuni, lee woro li jaduun wu keree na. 8 Na xho na pu tun kari Betilehemu ni, na jo: «Yi she le pubinne le sha xuuni. Yi bu she li ja, yi ba yi jo na mu, konho na be di she li pele.»

9 Ba woro cevee p'a saan wu jomo pu logo we, na gari. P'a woro lemu ja na pu yaha Kile-noho ki na ge, a lee woro li doru pu jaha na, fo na she no pubinne li xuu wu ni, na yere wee xuu wu junjo na. 10 Woro cevee p'a lee woro li ja tuun wemu ni ge, na funjo taan xuuni. 11 Ba p'a je puga ki ni we, na pubinne le, ni li nu Mariyama ja. A p'i nuguro sin, na pubinne li pele, na pu yereye jo mugu, na pubinne li kan sanni, ni perewa yarumyo ya be, yee je nudanga yawurire, ni nudanga sinme pemu je na mire ge. 12 Lee kadugo na, a Kile di pu kaala nmunogo ni na pu ganha bu guri zhe Herodi yiri we. A p'i gari pu fiige ni koo latii ni.

P'a paa kari ni Yesu ni Misira fiige ki ni

13 Woro cevee pu nigaraga na a Kile wo meleke wa di wuye she Yusufu na nmunogo ni, na wu pye: «Yiri, m'a baa kari ni pya wu ni wu nu wu ni Misira ni, m'a she diin wa fo di ba she jo ni ma ni tuun wemu ni, bani Herodi na ba pya wu shaa di gbo.» 14 A Yusufu di yiri kee piinjo ki ni, na baa ni pya wu ni wu nu wu ni, na kari Misira ni. 15 A p'i she diin wa fo na she Herodi pye w'a xu. Kee keree k'a pye, konho Kafu Kile ya jomo pemu jo wu tudunmo wu jo ni ge, yee jo di fa na: «Ne na ja wu yiri yeege Misira fiige ki ni.»*

P'a nahopiire ta gbo

16 Herodi ya li ja na woro cevee p'a wu jo faanna ge, a wu luu di yiri xuuni. A wu sipyii tun kari na pu Betilehemu ni wu taan kulogoo ki funabiire ti beeri gbo, temu ti je ti yee sanha doru shuun taan we ge, woro cevee p'a tuun wemu she ge, na be ni wee ni. 17 Wee tuun wu ni Kile tudunmo Zheremi bi yemu jo ge, a yee jo di fa. Wu bi jo na:

18 «Sipyii ya mehe logo na foro Arama koomo pu ni:

Xugunjo ni sipyaa.

Araseli w'a wu nahopiire yamehe suu.

Pu ya wu fehene ta konho wu luu di jinje we, bani p'a xu ko.»*

P'a kuri foro Misira ni

19 Herodi nixhugo na a Kile wo meleke wa di wuye she Yusufu na nmunogo ni, na wu yaha Misira fiige ki ni. 20 A wee meleke wu

* 1:23 Ezayi 7:14 * 2:6 Mishe 5:1-2 * 2:15 Oze 11:1 * 2:18 Zheremi 31:15

jo: «Yiri m'a guri ni pya wu ni wu nu wu ni Izirayeli fiige ki ni, bani piimu pu bi pya wu shaa di gbo ge, pee ya xu.» ²¹ A Yusufu di yiri, na guri ni pya wu ni wu nu wu ni Izirayeli fiige ki ni. ²² W'a logo na Arikilasi w'a tiin wu to Heɔɔ di wu tateŋge ki ni, na pye Zhude fiige ki saan ge, a Yusufu di fya wu ya sɔɔ na she wà we. A Kile di wu funɔ to ŋmunɔgo ni, na wu she Galile fiige ki ni. ²³ A wu she diin kulo la ni wà lemu meŋge ki ɲe na Nazareti ge, kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ pu bi yemu jo na Yesu na ba yiri Nazareti shen ge, yee ɲɔ di fa.

3

Yohana Batizelipye wo Kile jomɔ yere
(Marika 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

¹ Ayiwa, cana ka Yohana Batizelipye ya kari siwaga ki ni, Zhude fiige ki ni, na she Kile jomɔ pu yere li ɲɔ kɔn wà. ² Wu bi sipyii pu yeri na: «Yi daajenje jo yi jurumu wu na, bani Kile saanra* t'a teɛɛɛ.» ³ Yohana Batizelipye kaa Kile tudunmɔɔ Ezayi bi byi na:

«Mujuu l'a fòro siwaga ki ni na:

«Yi Kafɔɔ wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tiil!»*

⁴ Fàya yemu yi bye Yohana na ge, yee bi yàa ni ɲɔhɔyɔ shiire ni, seɛge di ɲe wu yapɔgo. Kabeeye ni wegeye funɔ sere, yee yi bye wu ɲɔlige. ⁵ Zheruzalemu sheɛn, ni Zhude fiige ki beeri, ni Zhuruden Gba wu kabanugo kulogoo ki beeri bi se Yohana yiri, ⁶ na yeree pu jurumu wu na, na puye kaan Yohana mu wu na batizeni Zhuruden Gba lɔhɔ ki ni. ⁷ Ba Yohana ya li ɲa na Farizheɛn, ni Sadushɛɛn niɲehemɛɛ pu bi ma na puye kaan wu mu wu na batizeni we, a wu pu pye: «Yee maton nagoo piiri, jɔgo w'a yee kaala na yee pu paa Kile wo loyire nibana li ɲaha na we? ⁸ Kapyegeɛ kiimu k'a li sheɛ na y'a daajenje jo yi jurumu wu na ge, y'a kee pyi. ⁹ Yi ganha ba yi funyo kɔɔn ye na Ibirayima wu ɲe yee to we. Bani n'a da yi jo yi pu mu, Kile na já ye faakageeye ye ɲeri na yie Ibirayima nagoo. ¹⁰ Kacerege k'a lɔ na xɔ, di da tiye yi niye yi cere. Tige beeri ki ɲe ki ya nagoo nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gɔn, na ki wà na ni.

¹¹ «Ne kunnɔ w'a yee batizeni lɔhɔ ye ni. Lee w'a li sheɛ na y'a daajenje jo yi jurumu wu na. Ga wa w'a ma ne kadugo, wee fanha ya ɲehɛ ne wogo na. Ali na wu tanhaya ye ye pyaa be wolo wu tɔɔyo na, ne yaa ni lee ni we. Wee na ba yi batize Fefɛɛɛ Munaan ni na ni.* ¹² Wu shinma fɔ fɔ yaaga ki wa wu kenje ni. Wu na ba sigiye yi fɔ na wolo shinmapya wu

ni. Wu na ba shinmapya wu kemɛ, na wu le wu kpɔɔn ni. Ga wu na ba sigiye yi sɔrogo nafugibaaga ni.»

Yohana ya Yesu batize
(Marika 1:9-11; Luka 3:21-22)

¹³ Ayiwa, a Yesu di yiri Galile fiige ki ni na pa Zhuruden Gba wu ɲɔ na Yohana yiri, kɔnhɔ Yohana di ba wu be batize. ¹⁴ A Yohana di ganha na li shege, na jo: «Mu w'a yaa na ne batize goo, a m'i dɛɛɛ na ma ne mu ya?» ¹⁵ A Yesu di wu pye: «Sɔɔ lee na, lee di bye mu nime, bani lee pyegana li funɔ ni w'à da Kile wo ɲidaan wu pye.» A Yohana di sɔɔ, na wu batize. ¹⁶ Ba Yesu ya batize na xɔ we, na foro lɔhɔ ki ni. Taapile ni a fugba wu ɲɔ di mugi. A Yesu di Kile Munaan li ɲa li na diri na ma wu mu ba ghegbe shazhira ɲe we, na ba do wu na. ¹⁷ A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Ne ɲidaan Ja wu ɲe we, wu kaa l'a dan ne ni tehɛne baa.»

4

Shitaanni ya Yesu taanna wii
(Marika 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Lee kadugo na a Fefɛɛɛ Munaan di Yesu ɲaha ko na kari siwaga ni, kɔnhɔ Shitaanni di she wu taanna wii. ² A w'i suun le na ta cabyaa kelee shishɛɛɛɛ (40) ni nibiye kelee shishɛɛɛɛ. Lee kadugo na, a xuugo di wu ta. ³ A Shitaanni di fulu wu na, na wu pye: «Ma bi ɲe Kile wo Ja we, ye faakageeye ye pye na yi ɲeri buuri.» ⁴ A Yesu di wu ɲɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Nɔ yalige ye wa sipya ɲɔ shaa we, ga fo jomɔ pemu beeri Kile ya yu ge.»*

⁵ Lee kadugo na a Shitaanni di gari ni wu ni Fefɛɛɛ Kulo li ni, na she wu yaha Kile-ɲeɲe pugbɔhɔ ki jidiidii li ni, ⁶ na wu pye: «Ma bi ɲe Kile wo Ja we, kɔn to ɲiɲe na. Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Kile na ma kaa jo wu melekeɛ pu mu,

pee na ma co pu keye ni,

kɔnhɔ ma tɔgo ganha bu guu

kagerenje yafini na we.»*

⁷ A Yesu di wu pye: «L'a ka be sanha Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha ma Kafɔɔ Kile taanna wii we.»*

⁸ Lee kadugo na a Shitaanni di wu lɔ sanha na she yaha faabobotɔngɔ ka fugba ni, na she kɔɲɔ saanra ti beeri, ni ti nɔɔɔ wu beeri she wu na, ⁹ na wu pye: «Ma bu nuguro sin ne fɛɛ ni, na ne pele, ne na ye beeri kan ma mu.» ¹⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di wu pye: «She wà dɛ, Shitaanni! Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

* **3:2 Kile saanra:** Tee ninuuro ti ɲe fugba saanra te. Yawutuu pu bi gbara p'a Kile mege yiri we, lee wuu na Macoo ya li kani wu wo Jozaama pu ni na fugba saanra. * **3:3** Ezayi 40:3 * **3:11 Na batize Fefɛɛɛ Munaan ni na ni:** Lee kɔri wu ɲe na Fefɛɛɛ Munaan le, ni na ki na ba wu pye fɛfɛɛ. * **4:4** Duterɛnɔme 8:3 * **4:6** Zaburuu 91:11-12 * **4:7** Duterɛnɔme 6:16 * **4:10** Duterɛnɔme 6:13

◀M'a ma Kafɔɔ Kile ye pɛle, ma da labye pyi wee ye nigin mu.*
 11 Ayiwa, a Shitaanni di laha wu t̄aan, na gari, a meɛkɛɛ pii di fulo wu na, na wu keree yaa.

Yesu ya wu labye wu ɲɔ kɔn Galile fiige ki ni

(Marika 1:14-15; Luka 3:14-15)

12 Ba Yesu ya pa yi logo na Yohana ya le kaso ni we, a w'i yiri wee xuu wu ni, na gari Galile fiige ki ni. 13 Ga wu ya ta tiin Nazareti kulo li ni we, a wu she diin Kaperinomɔ kulo li ni. Lee bye Galile Gba wu ɲɔ ki na, Zabalɔn wo koomɔ pe ni Nefitali wo koomɔ pu ni. 14 Lee ya pye mu, kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ Ezayi bi yemu jo ge, yee ɲɔ di fa na:

15 «Zabalɔn wo koomɔ pe ni Nefitali wo koomɔ pu ni, pee pemu pu ɲɛ Galile Gba wu ɲɔ koomɔ pe, Zhuruden Gba wu kadugo yiri ge, shi watii shɛɛn ya ɲɛhe Galile wemu wo koomɔ pu ni ge.

16 Sipyii piimu pu bi tiin nibiige ki ni ge, pee ya kpɛɛngɛ nigboho ɲa. Piimu pu bi bye xu wo nibiige fiige ki ni ge, kpɛɛngɛ ya foro pee mu.»*

17 Wee tuun we ni Yesu ya Kile Jozaama pu yere li ɲɔ kɔn na byi. Wu bi yu na: «Yi daajenje jo yi jurumu wu na, bani fugba saanra t'a tɛɛɲɛ.»

Yesu ya fyashaa shishɛɛɛ yiri (Marika 1:16-20; Luka 5:1-11)

18 Cana ka, na Yesu yaha wu na ɲaari Galile Gba wu ɲɔ ki na, a wu fyashaa shuun ɲa, p'i ɲɛ cebooloo: Simɔ, wee wemu p'a byi na Pyɛɛri ge, ni wu ceborona Andire. Jɔ pu bi waa gba lɔho ki ni. 19 A Yesu di pu pye: «Yi taha na feni, di yi pye sipyii shaveɛ.» 20 Taapile ni a p'i jɔlɔɔ pu yaha wà, na daha wu feni. 21 A wu she ɲaha na, na ceboronamaa shuun wa be ɲa. Pee bye Zebede wo jalaa shuun: Yakuba ni Yohana. Pu wo jɔlɔɔ pee di bi jooli pu kɔrɔgo funɲɔ ni, ni pu to Zebede wu ni. A Yesu di pee be yiri. 22 Taapile ni a pee be di pu wo kɔrɔgo ki yaha wà ni pu to wu ni, na daha wu feni.

Yesu ya sipyii kalaa, na yama fɛɛ cuunɲɔ (Luka 6:17-19)

23 Yesu bi Galile fiige ki beɛri ɲaari, na kalaa kaan sipyii pu mu pu Kile-peɛɲɛ piyɛye yi ni. Wu bi fugba saanra ti wo Jozaama pu yu, na yama tuuyo yi beɛri xuu, na sipyii shuu pu fanhaxhɔrɔ tuugo beɛri na. 24 A Yesu mege di Siiri fiige ki beɛri ciri. A sipyii p'i ganha na yama fɛɛ pu beɛri tugoo na ma wu mu. Gban tuuyo beɛri yi bye pee yama fɛɛ pii ni: Jinaa bye pii ni, pii di ɲɛ kirikirizaanaa fɛɛ, kabanuxuyo fɛɛ ɲɛ pu ni. A

Yesu di pu beɛri cuunɲɔ. 25 A sipyiɲɛhemɛɛ di daha wu feni. Pee bi yiri Galile fiige ki ni, ni Dekapoli fiige ke, ni Zheruzalemu kulo le, ni Zhude fiige ke, ni Zhuruden Gba wu kadugo yiri.

5

Kile Kafila yeɛ lemu l'a pye faaboboɲɔ ki ɲunɲɔ ni ge

1 Ayiwa, ba Yesu ya sipyiire ti ɲa we, na dugi tiin faaboboɲɔ ki ɲunɲɔ ni. A wu wo kalaapiire t'i fulo wu na. 2 A wu ɲɔ kɔn na pu kalaa na:

Piike p'i ɲɛ duba nagoo pu we? (Luka 6:20-23)

3 «Piimu p'a li ce na funmɔ fɛɛ pee ɲɛ Kile shizhaa na ge, pee ɲɛ duba nagoo, bani pee wuuro ti ɲɛ fugba saanra te.

4 Piimu wo zɔlɔɔ p'a meheɛ suu ge, pee ɲɛ duba nagoo.

Bani pee logoo na ba ɲinɛ. 5 Piimu pu ɲɛ ni lotangaa ni ge, pee ɲɛ duba nagoo.

Bani pee na ba ɲinɛ ki ta na pye cɛn. 6 Piimu p'a tiime la pyi

ba yalige ni logbaga ɲɛ-ɛ ge, pee ɲɛ duba nagoo.

Bani pee funyɔ na ba ɲinɛ. 7 Piimu p'a ɲunɲɔ ɲaari pusamaa na ge,

pee ɲɛ duba nagoo. Bani Kile na ba ɲunɲɔ ɲaari pee na.

8 Piimu wo zɔlɔɔ pu ɲɛ fɛɛfɛɛ ge, pee ɲɛ duba nagoo.

Bani pee na ba Kile ɲa. 9 Piimu p'a ɲaninɛ shaa k'i bye pu ni

pu sipyiɲii te ni ge, pee ɲɛ duba nagoo.

Bani pee na ba yiri Kile nagoo. 10 Kanhama ya nɔni

piimu na Kile wo jidaan bye funɲɔ ni ge,

pee ɲɛ duba nagoo. Bani pee wuuro ti ɲɛ fugba saanra te.

11 «Sipyii ba yi shehe, na yi kana, na kakuunɲɔɔ tuuyo beɛri wo kafineye teri yi na ne mege wuu na, wee tuun wu ni yi ɲɛ duba nagoo. 12 Yi funyɔ yi taan fo xuuni, bani yi saraa w'a pele fugba wu ni. Kile tudunmɔɔ piimu p'a toro yee ɲaha na ge, mu p'a pee be kanha lee kanhagana li na.

Ke koɲɔ ke wo suumɔ ni ki kpɛɛngɛ (Marika 9:50; Luka 14:34-35)

13 «Yee pu ɲɛ ke koɲɔ ke wo suumɔ. Ga suumɔ tipoomɔ bu foro pu ni, ɲaha na pu taan sanha we? Pee suumɔ pe da já yaaga be ɲɔ nige we, fo na pu wá kpɛɛngɛ na sipyii tɔɔyɔ ni p'a danhana. 14 Yee pu ɲɛ ke koɲɔ

* 4:16 Ezayi 8:23; 9:1-2

ke wo kpeenge. Kulo lemu l'a teŋe faabobonjo nɔŋɔ ni ge, lee ya jã ŋmohɔ we. ¹⁵ Wa shishiin ya sokinna leni m'a yaaga shigile wu nɔŋɔ ni we. Ga yaaga ka nɔŋɔ ni ma ma wu taha, kɔnhɔ wu da kpeenge yeege puga ki jevɛɛ pu beeri mu. ¹⁶ Mu yee be wo kpeenge k'a yaa na fɔro lee forogana li na sipyii pu mu, kɔnhɔ pu da yi wo kapyegee nizaŋaa ki naa, pu da baraga tɛri yi fugba To Kilɛ wu na.

Yesu ya pa saliya wu nɔ fa

¹⁷ «Yi ganha ba giin na ne pa di ba saliya we, kelee Kile tudunmɔ pu wo jomɔ pu gbo we. Ne ta pa di ba yee gbo we, ga ne pa di ba yi nɔ fa. ¹⁸ Can na n'a da yi jo yi mu, na fugba we ni jinɛ ke yaha, Kile wo saliya wu kamapile nifenhɛfɛnhɛnɛ be, kelee wu kamapile fuduunɔ nigin be wa da zhɔ do we, fo na she keree ki beeri nɔ ki tɛhɛnɛ na. ¹⁹ Lee wuu na sipyaa sipya w'a saliya wu nɔmɛ nifenhɛfɛnhɛnɛ nigin be kyɛegi ge, na nugo na sipyii pu kalaa lee ni ge, weefɔɔ na ba bye fugba saanra ti wo sipyii pu beeri wo nifenhɛfɛnhɛnɛ. Ga sipya wemu ba saliya wu koo jaari, na sipyii pu kalaa lee ni, weefɔɔ na ba bye fugba saanra ti wo sipyigbɔ wa. ²⁰ N'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya saliya karamɔgɔɔ pɛe, ni Farizhɛn pu jã tiime ni we, yee da ba jɛ bada fugba saanra ti ni we.

Kilɛ wo loyire li keree

²¹ «Yee ya yi logo na l'a she wɛe sefelee pu na na: «Ma ganha ga sipya gbo we.» * Sipyaa sipya w'a wu sipyinjii gbo ge, kiiri wu da gɔn ma na. ²² Ga ne kuni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a luu yirige wu ceboro tãan ge, kiiri ya yaa na kɔn weefɔɔ na. Wemu bu wu ceboro pye na nahanaha wu jɛ wii, kiirikɔɔn kurunɔ k'a yaa na kiiri kɔn weefɔɔ na. Wemu bu wu ceboro pye na wu sicere fɔɔ, weefɔɔ ya yaa na le Jahanɛmɛ wo na ki ni. ²³ Lee wuu na, ma bu yiri, na saraga lɔ, na ma da zhe ki wolo gan Kilɛ mu saraya yi tawologo ki ni. A ma funɔɔ di do li na na kabɛbaana la m'a pye ma ceboro wa na. ²⁴ Ayiwa, m'a yaa na saraga ki yaha saraya yi tawologo ki ni, m'a guri, m'a fɛnhɛ she be ni ma ceboro wu ni, m'a na kuri pa ma saraga ki wolo ma kan Kilɛ mu. ²⁵ Sipya wa bu jaagi shan ma na kaa la na, na ma yiri kiirikɔɔn pu mu. La le mayɛ ni, m'a be ni wee kiiri kɔnjii wu ni na yi yaha koo li na, kɔnhɔ wu ganha bu she ma le kiirikɔɔn pu kenɛ ni, pɛe di ma kan gɛdii pu mu pu le kaso ni we. ²⁶ Can na n'a da yi jo ma mu, ma bu jɛ wee kaso wu ni, ma da ga foro wã ni wari pile nigin be foo ni wɛ.

Dɔdɔɔɔ keree

²⁷ «Yee ya yi logo na l'a she na: «Ma ganha ga dɔdɔɔɔ pye we.» * ²⁸ Ga ne kuni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a cee wii, na wu la pye ge, weefɔɔ ya dɔdɔɔɔ pye xɔ ni wee cee wu ni wu zɔ wu na. ²⁹ Ayiwa wee tuun wu ni, ma kanige jii le bu da lee na jɛ kapunɔ di ma le jurumu ni, li wehele wolo, m'a li wã taliige ni. M'a buun ma ceepuuro ti yatenge nigin ye ni, lee ya porɔ ma mu ma ceepuuro ti beeri ti jɛ Jahanɛmɛ ni. ³⁰ Ma kanige kenɛ ke shiin bi jɛ kapunɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn wã taliige ni. M'a buun ma ceepuuro ti yatenge nigin ye ni, lee ya porɔ ma mu ma ceepuuro ti beeri ti jɛ Jahanɛmɛ ni.

Gbaxɔɔɔ keree

(Macao 19:9; Marika 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ «Y'a jo be sanha na: «Nã wemu ba da wu shɔ gbaga xɔ, wufɔɔ wu gbaxɔɔɔ sɛmɛ yãa kan wu mu.» * ³² Ga ne kuni w'a da yi jo yi mu jo sipyaa sipya w'a wu shɔ gbaga xɔ, dɔdɔɔɔ di ya ta pye kee gbaga ke wo kaxɔɔ nɔŋɔ-ɛ ge, dɔdɔɔɔ ni weefɔɔ ya cee wu le. Nã wemu be w'a ceforogo ka lenɛ ge, dɔdɔɔɔ wee be ya pye.

Yi ganha ba gari we

³³ «Yee ya yi logo sanha na l'a she wɛe sefelee pu na na: «Ma ganha ga kaaga kãa, m'a guri m'a kee kyɛegi we. Ga kaaga beeri m'a kãa Kafɔɔ jaha tãan ge, kee beeri nɔ fa fo ki tɛhɛnɛ.» * ³⁴ Ga ne kuni w'a da yi jo yi mu jo yi ganha ba gari bada we. Yi ganha ba gari fugba we na we, bani wee jɛ Kile wo saanra koro le. ³⁵ Yi ganha ba gari jinɛ ke na we, bani kee jɛ Kile wo tɔyɔ tatahãa. Yi ganha ba gari Zheruzalɛmu kulo li na we, bani lee jɛ Saangbɔ wu wu kulo le. ³⁶ Ma ganha ba gari mayɛ pyaa wo nɔŋɔ ke be na we, bani ma da jã ma juzhige nigin we wa be fiinjɛ kelee di ki wɔ we. ³⁷ Yi sii jo ye «Uun» kelee «Ahayi». Ya bu fara yee na, Shitaanni ni yee ya foro.

Na kaa tɛgɛ pye ma sipyinjii na, lee ya yaa we

(Luka 6:28-30)

³⁸ «Yee ya yi logo na l'a she na: «Nii li jɛ jii wo tɛgɛ, gaan di jɛ gaan wo tɛgɛ.» * ³⁹ Ga ne kuni w'a da yi jo yi mu jo wa shishiin ganha ga kakuunɔ taga kakuunɔ la foo tɔ we. Sipya wa bu kadaa ja ma kanige jibɛgɛ ni, ke ki be tagi wu mu. ⁴⁰ Sipya wa ba giin wu ma yiri fanha mu, wu ma fadɛbire shɔ ma na, fadɛgbɔhɔ kiyɛ pyaa be kan wu mu. ⁴¹ Fanhafɔɔ wa bu ma karamu na fo ma wu wo tuguro lɔ, m'a kilo nigin jaari ni ti ni, ti lɔ wu mu, m'a kiloo shuun jaari ni ti ni. ⁴² Wa

* 5:21 Ekizode 20:13; Duterɛnɔmɛ 5:17 * 5:27 Ekizode 20:14; Duterɛnɔmɛ 5:18 * 5:31 Duterɛnɔmɛ 24:1 * 5:33 Levitike 19:12; Duterɛnɔmɛ 23:21-23 * 5:38 Ekizode 21:24

bu yaaga ka j̄eeri ma mu, wu kan. Wa ba foo shaa ma mu, ma ganha bu zhe lee ni w̄e.

*Yi p̄een pu taan yi mu
(Luka 6:27-28, 32-36)*

⁴³ «Yee ya tee yi logo na l'a sh̄e na: «Ma j̄ii wu taan ma mu,» * m'a ma pen k̄o. ⁴⁴ Ga n̄e kunni w'a da yi jo yi mu, yi p̄een pu taan yi mu! Piimu p'a taha yaha yi na na gana ge, y'a Kile j̄eeri pee mu. ⁴⁵ Yi To Kile we wu wa fugba we ni ge, k̄onh̄o yi ba bye wee wo nagoo. Bani wee ya wu wo cana ki yeege sipyikuun̄o ni sipyisaama b̄eeri mu. W'a zanha shaan sipyitiim̄e ni sipyitiibaaga b̄eeri mu. ⁴⁶ Yee ya taan sipyii piimu mu ge, yee bu daan ni pee ȳe ni, kuduun weke y'i da da lee ni w̄e? Ali ta lee ninun̄o b̄e fanhaf̄eeri wari shov̄ee pu b̄e wa byi w̄e? ⁴⁷ Yee ba yi cebooloo pu ȳe nigin shaari, kagb̄oo li wa lere ya? Ta lee ninun̄o b̄e Kile c̄ebaalaa pu b̄e wa byi w̄e? ⁴⁸ Yee kunni pu pye sipyii piimu j̄o ya fa ge, ma na jo ba yi fugba To Kile wu j̄o ya fa fagana lemu na w̄e.

6

Yaaga kangana sipya mu

¹ «Yi kas̄ege yaha yiye na, yi wo Kile koo j̄ara li ganha bu da bye na yiye sh̄ee ȳe sipyii na w̄e. Yi ba lee pyi, yi da ba kuduun ta yi fugba To Kile wu mu w̄e. ² Ma ba da yaaga ka kan funm̄o f̄e mu, ma ganha ba maga wi maȳe jahagbaa na w̄e. Lee shuun shuun jovee pu wa byi Kile-p̄eej̄e piȳe ȳe, ni kakuutoroyo yi ni, k̄onh̄o p'i da mas̄oṅṅ taa na yiri sipyii yiri. Can na n'a da yi jo yi mu jo pee ya pu wo kuduun wu ta na x̄o. ³ Ga ma ba da yaaga kan funm̄o f̄e mu, ma kanige ken̄e ba kemu kaan, kam̄ene wogo ki ya yaa na kee c̄e w̄e. ⁴ K̄onh̄o kee yakanga ke di bye ṅm̄oh̄oṅṅ wogo. Lee bu bye mu, ma To wu w'a kan̄m̄oh̄oṅṅ j̄aa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu.

*N̄erege pyegana
(Luka 11:2-4)*

⁵ «Yi ba Kile j̄eeri, yi ganha bu da bye shuun shuun jovee pii shi w̄e. Pee wo j̄idaan wu j̄e m̄e na yeree na Kile j̄eeri Kile-p̄eej̄e piȳe yi ni, ni kakuutoroyo yi ni, k̄onh̄o sipyii pu b̄eeri di da pu j̄aa. Can na n'a da yi jo yi mu jo pee ya pu wo kuduun wu ta na x̄o. ⁶ Ga ma ba da j̄erege pye, j̄e ma puga, m'a gbura ki t̄o wá maȳe na, m'a Kile j̄eeri. Ma To we w'a keree b̄eeri j̄aa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu. ⁷ Yi ba da Kile j̄eeri, yi ganha ba j̄un̄o baa jom̄o yu, yi da guroo pee ninun̄o na y'a yu t̄oṅṅii n̄iṅh̄eṅj̄e ni, ba Kile c̄ebaalaa pii ya li pyi w̄e. Pee wa ma giin na pee bu jom̄o pe j̄eh̄e, na pee jom̄o pe j̄eh̄e fun̄o ni Kile w'a da pee wo j̄erege ki sh̄o. ⁸ Yi ganha bu da yiye yaha pee shi w̄e! Bani yee

mago wa yan̄muȳo yemu na ge, yee To w'a yee c̄e na ta yee sanha yi j̄eeri wu mu w̄e. ⁹ Y'a Kile j̄eeri mume:

«W̄ee To Kile, mu wemu wu wa fugba we ni ge,

Mu mege ki pye f̄eef̄e.

¹⁰ Ma saanra ti pa.

Ma j̄idaan w'a byi j̄iṅj̄e ke na,

Ma na jo ba w'a byi pyegana lemu na fugba we ni w̄e.

¹¹ W̄u n̄iṅaa j̄olige kan w̄u mu.

¹² M'a w̄u kakuuyo yi yafa w̄u mu,

ba w̄ee b̄e ya w̄u sipyij̄ii wo

kakuuyo yi yafani pu mu w̄e;

p'a yemu pyi w̄u na ge.

¹³ Ma ganha bu w̄u yaha w̄u j̄e n̄owuuro ni w̄e,

ga m'a w̄u tanha Shitaanni na.

[Bani saanra te, ni sef̄eere te,

ni n̄ooṅṅ we, yee b̄eeri j̄e Mu woyo t̄eh̄ene baa.

Amiina.]

¹⁴ «Yi ba sipyii pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu, yi fugba To wu na ba yi b̄e wo kakuuyo yi yafa yi mu. ¹⁵ Ga yi bu bye yi ya sipyii pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu w̄e, yi To Kile wu da ba yi b̄e wo kakuuyo yi yafa yi mu w̄e.

Suun legana

¹⁶ «Yi ba da suun le tuun wemu ni, yi ganha bu yi jahaya tanha, ba shuun shuun jovee pii ya li pyi pyegana lemu na w̄e. Pee wa ma pu wo jahaya yi tanha, k̄onh̄o wa b̄eeri bu pu j̄a, wuf̄oo di li c̄e na suun p'a le. Can na n'a da yi jo yi mu, pee ya pu wo kuduun wu ta na x̄o. ¹⁷ Ga ma ba da suun le, ma jaha ki je, m'a lasikoli fara ma j̄un̄o ki na, ¹⁸ k̄onh̄o sipyii ganha bu li c̄e na suun m'a le w̄e, fo ma To Kile wu ȳe, wee wemu w'a ma fun̄o c̄e ge. Ma To Kile wu w'a kan̄m̄oh̄oṅṅ ki j̄aa ge, wee na lee wo kuduun kan ma mu.

*Naafuu tayan̄a n̄ij̄eṅj̄e
(Luka 12:33-34)*

¹⁹ «Yi ganha ba naafuu faari da yeri naha yiye mu ke kon̄o ke na w̄e. Fȳeṅṅe ni tat̄on ya wu kȳeegi, nagaalaa b̄e di gburaya kȳeegi na jin, na yuli. ²⁰ Ga y'a naafuu faari y'a yeri yiye mu fugba wu ni. Fȳeṅṅe ni tat̄on wa w̄a di wu kȳeegi w̄e, nagaalaa b̄e di wa w̄a wu gbura kȳeegi j̄e, wu wu yu w̄e. ²¹ Bani xuu wemu ni ma naafuu wa ge, w̄a ma z̄o wu b̄e funzhaga wa.

*Ceepuuro kp̄eṅṅe
(Luka 11:34-36)*

²² «Sipya j̄ii ki j̄e wu ceepuuro sokinna. Ma j̄ii ki bu j̄o, ma ceepuuro ti b̄eeri na ba bye kp̄eṅṅe ni. ²³ Ga ma j̄ii ki bu bye ki ya j̄o w̄e, ma ceepuuro ti b̄eeri t'a da bye nibiige

* 5:43 Levitike 19:18

ni. Ayiwa, kpɛɛngɛ ke ki jɛ mu ni ge, piige bu jɛ kee ni, kee na jɛri nibiicogonɔ dɛ!

*Kilɛ keree ni naafuu keree
(Luka 16:13)*

²⁴ «Sipya wa shishiin da já da kapyɛɛɛ pyi jɔɔfɛɛ shuun mu wɛ. Bani wa na bɛn wu mu, wa na daan wu mu, kelee wu nɔɔ wa na, wu laraga kɔn we wu na. Yee da já da kapyɛɛɛ pyi Kilɛ mu, yi da ki pyi naafuu bɛ mu wɛ.

*Yi Kilɛ pye yi tadanja
(Luka 12:22-31)*

²⁵ «Lee wuu na n'a da da yi jo yi mu, yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi jɔɔshaga ni na jaha y'a da li, kelee jaha y'a da gbuu wɛ. Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni yi cɛrɛ fàya ni, na jaha y'a da leni wɛ. Ta munaa ya ye yalige na, ceppuuro bɛ d'a ye cɛrɛ fàya na wɛ? ²⁶ Yi shazhɛɛɛ te wii fugba we ni. Ti wa yemɛ nuri wɛ, t'i wa shinma kɔn wɛ, t'i wa shinma kemɛɛ na yeri kpɔngɔ ni wɛ. Ga yee fugba To wu ti jɔ shaa. Ta yee ya ye shazhɛɛɛ na na kanha wɛ? ²⁷ Jɔɔ wu wa yee ni, wemu na já ali jɛɛɛ bɛ fara wuyɛ pyaa shi wu na ni funzhaga ni wɛ? ²⁸ Naha na y'i yi funyɔ shaa ni yi cɛrɛ faleye kaa ni wɛ? Yi sige yaweye yi fyɛngana li wii, y'a fyɛnrɛ nizaara temu pyi ge! Yi wa kapyɛɛɛ pyi wɛ, y'i wa fàya shin wɛ! ²⁹ Ga n'a da da yi jo yi mu, ali saannaa Solomani ni wu naafuu wu bɛɛri ni, wu fàja ka ya ke yaweye ke ka fyɛnrɛ nigin bɛ xɔ saana ni wɛ. ³⁰ Nà ke ki wa sige ki ni nijaa, na ta na di da ba kee sòrogo jiga na ge. Ni Kilɛ ya kee nɔhɔ tɔni lee tɔgana li na, ta wu da ba yee nɔhɔ tɔ xuuni na ye kee na wɛ? Yee n'a daa w'a cɛrɛ dɛ! ³¹ Lee wuu na yi ganha ba yi funyɔ shaa na: «Naha wèe da da li wɛ?» kelee «Naha wèe da da gbuu wɛ?» kelee «Naha wèe di da da leni wù fàya wɛ?» ³² Kilɛ cɛbaalaa p'a ye yanmuyɔ ye bɛɛri shaa. Yee fugba To wu kunni ya li cɛ na yee mago wa ye yanmuyɔ ye na. ³³ Yi fɛnhɛ ya Kilɛ wo saanra te ni wu wo tiimɛ pe shaa. Lee kadugo na Kilɛ na ye yanmuyɔ ye bɛɛri kan yi mu, na la taha yi na. ³⁴ Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni jiga kaa ni wɛ! Yi jiga keree yaha jiga kenɛ ni! Canja bɛɛri ki jɛ ni ki jɔɔɔ cɔnrɔmɔ ni.

7

*Yi ganha ba yiye jaagi wɛ!
(Luka 6:37-38, 41-42)*

¹ «Yi ganha ba pusamaa jaagi wɛ! Kɔnhɔ yi bɛ ganha bu ba jaagi wɛ. ² Bani jaagigana lemu na yee wa sipyii pusamaa jaagi ge, lee jaagigana le na yee bɛ wa da ba jaagi. Yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninuɔɔ ni yeeyɛ pyaa bɛ wo daanna wa da ba bye. ³ Kagaanra le li wa mu ceboro wu jii ni ge, jaha na mu di lee wii, na ta puga tinbara di jɛ muyɛ pyaa jii ni, mu di ya lee jaa-i wɛ? ⁴ Kelee dii mu di da

já ma ceboro pye: «Yere di kagaanra le wolo ma jii li ni!» na ta puga tinbara di jɛ mu wuu li ni wɛ? ⁵ Shuun shuun jɔvɔɔ dɛ, fɛnhɛ puga tinbara le wolo mayɛ pyaa jii le ni. Lee bu bye ma na já ja xuuni, na kagaanra li wolo ma ceboro wu jii li ni.

⁶ «Yi ganha ba fɛfɛɛɛɛɛ yanmuyɔ waa puun mu wɛ! Kɔnhɔ pu ganha bu da ŋmahana jɛri yi feni p'i yi shɛɛngi shɛɛngi wɛ. Yi ganha ba yi pɛɛwa kuun waa shaalaa mu wɛ! Kɔnhɔ pu ganha bu da wu tanhana tanhana wɛ.

*Y'a Kilɛ jɛɛri
(Luka 11:9-13)*

⁷ «Y'a jɛɛri, yi na da daa. Y'a zhaa, yi na da jaa. Y'a gbura ki kuuni, gbura ki na da muri yi mu. ⁸ Bani sipyaa sipya w'a jɛɛɛɛɛ pyi ge, wee na da daa. Wemu w'a zhaa ge, wee na da jaa. Wemu w'a gbura ki kuuni ge, gbura ki na da muri weefɔɔ mu. ⁹ Yee wa bɛɛri ja w'a buuri jɛɛri wu mu ge, jɔɔ wu wa yee ni wemu na kagerɛɛ kan wu ja wu mu buuri wu wege ni wɛ? ¹⁰ Kelee ja wu bu fya jɛɛri wu mu, w'i wɔ kan wu mu fya wu wege ni wɛ? ¹¹ Wee tuun wu ni, yee piimu p'a kolo ge, yee bi yasaaya kangana cɛ mu yi nagoo pu mu. Ayiwa, ta yee fugba To wu da ba yasaaya kan fo xuuni yi jɛɛrivɛɛ pu mu wɛ? ¹² Yi funnɔ wu wa sipyii p'a keree kiimu bɛɛri pyi yi mu ge, y'a kee shi pyi pu bɛ mu, bani wee wu jɛ Kilɛ tudunmɔɔ Musa wo saliya we ni Kilɛ tudunmɔɔ pii wo kalaa we.

*Kupɔɔ nifɛnhɛfɛnhɛɛ li wo keree
(Luka 13:24)*

¹³ «Y'a jin kupɔɔ nifɛnhɛfɛnhɛɛ li ni. Bani koo lemu l'a kari kakara ti wo xuu wu ni ge, lee ya pele, li tajege ki bɛ d'a pele. Sipyiihɛmɛɛ p'a se lee koo le ni. ¹⁴ Ga koo lemu l'a kari jii sicuumɔ pu ni ge, lee koo l'a cɛrɛ, li tajege ki bɛ d'a cɛrɛ. Sipyii piimu p'a jin lee ni ge, pee ya jɛhɛ wɛ.

*Ki yaseyɛ feni p'a tige centi
(Luka 6:43-44)*

¹⁵ «Piimu p'a puyɛ faanna na Kilɛ tudunmɔɔ pee jɛ ge, y'a yiye kasɛri pee na! Pu ma ma yee mu ba dubyaa jɛ wɛ, ga p'i jɛ yacoyo. ¹⁶ Pu kapyɛge ki na y'a da ba pu cɛ. Ta ɛɛɛɛɛɛɛ nile ya daa mɛ xhuyo tige na? Kelee ta nitoronɔ na da xhutɔɔnyɔ tige na? ¹⁷ Tige kemu ya jɔ ge, yaseyɛ nizaaya k'a byi; tikuunɔ bɛ di yaseyɛ niguuyo pyi. ¹⁸ Tisaanɔ da ga já yaseyɛ niguuyo pye wɛ; tikuunɔ bɛ di wa da ga já yaseyɛ nizaaya pye wɛ. ¹⁹ Tige bɛɛri ki jɛ ki ya nagoo nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gɔn, na ki wá na ni. ²⁰ Lee cɛgana li na yee da ba tudunmɔɔ kafinejuu pu cɛ pu kapyɛge ki na.

*Piimu pu da ba jé Kilɛ wo saanra ti ni ge
(Luka 13:25-27)*

²¹ «Sipyii piimu bɛɛri p'a nɛ pyi: «Kafɔɔ, Kafɔɔ» ge, pee bɛɛri wa da ba jé fugba saanra

ti ni-i de, fo piimu ye p'a ne fugba To wu wo jidaan wu pyi ge. ²² Kiiri wu cagongɔ sipyiiɲehemee na ba yu na: «Kafɔɔ, Kafɔɔ, ta wɛe ya keree nibanjaa jo mu mege na, na jinaa kori yeege yama fee ni, na kakanhanjaa niɲehenje pye mu mege na we?» ²³ Wee tuun wu ni ne ma li she pu na jo: «Ne yee ce bada we. Yee kakuubyii piiri, yi laha na taan de!»

Puga nahoshanma p'a jateni xuuni
(Luka 6:47-49)

²⁴ «Lee wuu na, sipyaa sipya w'a ne jomɔ pu nuri, na pu koo jaari ge, weefɔɔ ya foro na fungongɔ fɔɔ wa feni, wemu ya wu puga yereɲe faaya juɲɔ ni ge. ²⁵ A zangboho di ba ni kafeeɲgbɔho ni, a gbalaa p'iji fo na golo wo. Ga lee la shishiin ya ja ke puga ke shan we, bani faaya na ki noho ya tenje. ²⁶ Ga sipyaa sipya ba ne jomɔ pu nuri, wufɔɔ di ya pu koo jaari we, weefɔɔ ya foro fungongɔ baa fɔɔ wa feni, wemu ya wu wo puga yereɲe gbazhenhe juɲɔ ni ge. ²⁷ A zangboho di ba ni kafeeɲgbɔho ni. A gbalaa p'iji fo na golo wo. A kee puga k'i gurulo. A ki togana di golo.»

Yesu wo fanha ki keree

²⁸ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xɔ we, a wu kalaa wu kangana l'i sipyiiire ti jaha wɔ xuuni, ²⁹ bani wu wo we, ni pu wo saliya karamogolɔɔ pu wo wu bye ninumɔ we. Wu wo kalaa wu bi byi ni sefeeɛ ni.

8

Yesu ya togo fɔɔ wa cuuɲɔ
(Marika 1:40-45; Luka 5:12-16)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya tigi faabobɔɲɔ ki na we, a sipyiiire niɲehere di daha wu feni. ² Wee tuun wu ni a togo fɔɔ wa di fulu wu na, na nuguro sin wu fee ni, na wu pye: «Kafɔɔ, mu bu soɔ, go mu na ja ne cuuɲɔ.» ³ A Yesu di wu kenje yeege, na gbɔn wu na, na jo: «Ne soɔ mu wu cuuɲɔ!» Taapile ni a togo k'i xho, a wu bye fee fee. ⁴ Lee kadugo na a Yesu di wu pye: «Kaseege yaha maye na, ma ganha bu ye jaha jo wa shishiin be mu we. Ga she maye she saraya jaha shɔɔnriwɔɔ wu na. Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo. Kee na ba li she na m'a cuuɲɔ.»

Sɔɔsii juɲɔfɔɔ wa wo kapyebye ya cuuɲɔ
(Luka 7:1-10)

⁵ Ayiwa, ba Yesu ya je Kaperinomɔ kulo li ni we, a sɔɔsii juɲɔfɔɔ wa di fulu wu na, na wu jɛeri na: ⁶ «Kafɔɔ, ne kapyebye wu nizinnege ki je puga. Wu kabanuyo shuun wu beeri w'a xu. Kanhama pu je wu juɲɔ ni fo pu nigbo.» ⁷ A Yesu di wu pye: «N'a da zhe wu cuuɲɔ.» ⁸ Ga, a wee sɔɔsii juɲɔfɔɔ wu jo: «Kafɔɔ, ne yaa mu wu je ne puga we. Ga nomee nigin ye jo, lee na ne wo kapyebye wu cuuɲɔ. ⁹ Bani juɲɔfɔɔ pii wo fanha noho ni ne je, sɔɔsii pii di je ne be mu. Ne bu wee

wa pye: «She!» W'a gari. Ne bu wa be pye: «Pa!» Wee be na ba. Ne bu na kapyebye wu pye: «Le pye!» W'a lee pye.» ¹⁰ Ba Yesu ya pee jomɔ pu logo we, a lee di wu fo. Sipyii piimu p'a taha wu feni ge, a wu pee pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, ne sanha we wo n'a daa wu tuugo na sipya wa shishiin mu Izirayeli fiige ki ni we. ¹¹ N'a da yi jo yi mu sanha jo sipyiiɲehemee na ba ba na yiri Kile-noho ni camutomɔ ni. Pee ni Ibirayima ni Ishaaga ni Yakuba ye na ba binne diin, na li fugba saanra ti ni. ¹² Ga fugba saanra ti mege ya taha piimu na ge, pee na ba wa kpeɲɲe na nibiige ki ni. Pee na ba mehɛɛ suu wa, na ganhaa kuri.» ¹³ Lee kadugo na a Yesu di sɔɔsii juɲɔfɔɔ wu pye: «Ta se puga! Lemu m'a sha ge, lee li pye ma mu na saha ni ma n'a daa wu ni.» A wu kapyebye wu juuɲɔ lee taapile li ni.

Yesu ya yama fee niɲehemee cuuɲɔ
(Marika 1:29-34; Luka 4:38-41)

¹⁴ A Yesu di gari Pyeeri kaban, na she Pyeeri yafezho wu ta w'a sinne ceefuuro kenje ni. ¹⁵ A Yesu di gbɔn wu kenje na, a ceefuuro t'i wu yaha. A wu yiri, na wu keree yaa. ¹⁶ Ba yakonɔ k'a pa no we, a sipyii p'i ganha na ma Yesu mu ni sipyii niɲehemee ni, jinaa je piimu ni ge. A wu pee jinaa pu kori yeege pee sipyii pii ni juu nigin na, na yama fee pu beeri cuuɲɔ. ¹⁷ Lee funɲɔ ni Kile tudunmɔɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo ge, a pee jo di fa na: «W'a juuɲɔ le wee wo fanhaxhoɔɔɔɔ taan, ni wee wo yama pu ni.»*

Piimu p'a bi giin p'i daha Yesu feni ge
(Luka 9:57-62)

¹⁸ Ba Yesu ya sipyiiire ti ja t'a pa wu kuuri we, a wu wu kalaapiire ti pye: «Wu she gba wu kadugo.» ¹⁹ A saliya karamogɔ wa di fulu Yesu na, na wu pye: «Wu karamogɔ, xuu beeri ni m'a se ge, ne na daha ma feni.» ²⁰ A Yesu di wu pye: «Sige puun wa ni wejeje ni, fugba shazheere di je ni shiire ni. Ga tashongɔ wa Sipya Ja wu mu kemu je wuyɛ pyaa wogo we.» ²¹ A wu kalaapiire la be di wu pye: «Kafɔɔ, na yaha di ba fenhe na to wu le.» ²² A Yesu di wee pye: «Xuu pu yaha sipyixuyo ye mu yee di da pee leni, m'a daha na feni!»

Yesu ya kafeeɲgbɔho ka yereɲe
(Marika 4:35-41; Luka 8:22-25)

²³ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i je kari korogɔ ka ni. ²⁴ Taapile ni a kafeeɲgbɔho ka di yiri lho ki juuɲɔ ni fo na lokuruyo pye yi na zhaa di korogɔ ki to. Lee bi Yesu ta wu na njunɔɔ. ²⁵ A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu je, na wu pye: «Kafɔɔ, wu na da gori lho ni, yiri m'a wu juuɲɔ wolo!» ²⁶ A Yesu di pu pye: «Naha na yee di fyagi me we? Yee n'a daa w'a cere de!»

* 8:17 Ezayi 53:4

Wee tuun wu ni a wu yiri, na sele kafeege ke ni lokuruyo yi na, a tunmɔ pu beeri di yere. ²⁷ A lee di bye pii sipyii pii mu kakanhana, a p'i jo: «We ná we di je sipya weke tuugo, fo kafeege ni lohɔ be na wu jomɛɛ conɪ wɛ?»

Yesu ya jinaa koriyege namaa shuun wa ni

(Marika 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Ayiwa, ba Yesu ya nɔ gba wu kadugo yiri, Gadara fiige ki ni we, a namaa shuun wa di foro faya yi ni, na ba wu juɔɔ ciri. Jinaa pu bye pee ni. Pu bi sii kolo kolo fo na koo li pye sipya be ya gbara w'a doroo li ni nige we. ²⁹ A p'i jɔ kɔn na xhuulo, na yu: «Naha mu di zhaa wɛɛ feni we, Kile Ja we? Kanhama m'a pa di ba zhan wu juɔɔ ni, na ta pu tuun di sanha nɔ-ɛ ya?» ³⁰ Lee bi shaagbaga nijenje ka ta ki na naha wà taliige ni. ³¹ A jinaa p'i Yesu jɛeri na: «Ma bu wu kori, ma di wu yaha wu she jé pii shaalaa pii ni.» ³² A Yesu di jo: «Y'a se!» A p'i foro namaa shuun wu ni, na she jé shaalaa pu ni. A kee shaagbaga ki beeri di gburogi, na digi yaja gologoyo yi ni, na she jé gba lohɔ ki ni, na xhu wà. ³³ A pee shaanahamaa p'i baa kari kanha ki ni, na she yi beeri paari. Lemu l'a bi pye pii jinaa sipyii shuun we na ge, a p'i yee be jaha jo. ³⁴ Wee tuun wu ni, a kulo li sheen pu beeri di foro, na she Yesu juɔɔ ciri. Ba p'a wu ja we, na wu keme jɛeri na wu foro pu wo fiige ki ni.

9

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa cuunɔ

(Marika 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Wee tuun wu ni a Yesu di kɔrɔgɔ ka lɔ, na guri gba wu kɔn sanha, na ba wuyɛ pyaa wo kulo li ni. ² A sipyii pii di ba wu mu ni ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wa ni yasinnege ka na. Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja we, na ná kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Na ja, lowaa le mayɛ ni, ma jurumu w'a yafa ma mu.» ³ Wee tuun wu ni a saliya karamogolɔɔ pii di ganha na yu puyɛ funyɔ ni na: «Kile mege we ya gyɛegi me.» ⁴ Yemu p'a bi yu puyɛ funyɔ ni ge, a Yesu di yee ce, na pu pye: «Naha na ke fungɔnkuunɔ ke d'a tigi yee funyɔ ni wɛ?» ⁵ Na jo: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na jo: «Yiri, ma da paari!» Leke l'a faha wɛ? ⁶ Ga kɔnhɔ y'i li ce na se wa Sipya Ja wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu jɛɛ ki na.» A wu kabanuxuyo shuun fɔɔ wu pye: «Yiri, m'a ma yasinnege ki lɔ, ma da se puga!» ⁷ A wu yiri, na gari puga. ⁸ Ba sipyiiire t'a lee ja we, na fya. A p'i baraga taha Kile na tee sefɛɛɛ ti tuugo gan wuu na sipyii mu.

Yesu ya Macoo yiri

(Marika 2:13-17; Luka 5:27-32)

⁹ A Yesu di laha wee xuu wu ni, na gari. Wu nigariwo, a wu ná wa nideenge ja fanhafɛɛ pu wari wu tashɔgɔ ki ni, wu mege di je na Macoo. A wu wee pye: «Taha na feni.» A Macoo di yiri, na daha wu feni. ¹⁰ Cana ka a Yesu di ba gari Macoo kaban. Na wu yaha wu na li. A fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii nijehemɛɛ piitiilee be di she binne na li ni wu ni, na fara wu kalaapiire ti be na. ¹¹ Ba Farizheen p'a lee ja we, na ganha na Yesu wo kalaapiire ti pyi: «Naha na yee wo karamogɔ w'i li ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ, ni jurumupyii piitiilee be ni wɛ?» ¹² Ba Yesu ya yee logo we, na jo: «Sicuumɔ fɛɛ mago je wɛɛɛ fɔɔ na we, fo yama fɛɛ. ¹³ Yi she yi funyɔ sha ni pe jomɔ pe kori ni na: «Y'a juɔɔ paari yiye na, nɛ Kile wa lee feni na toro saraya taan.» Bani sipyii piimu p'a tii ge, nɛ ta pa di ba pee yiri wɛ, fo jurumupyii.»

Kalaa nivomɔ ni kalaa nile keree

(Marika 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Lee kadugo na a Yohana Batizelipye wo kalaapiire t'i fulo Yesu na, na wu yege na: «Naha na wɛɛ ni Farizheen di suun leni, na ta mu wo kalaapiire t'i ya leni-i wɛ?» ¹⁵ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Cenabun poo* kaafɛɛ na já pahaya tanha na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan ya? Bada! Ga cana ka wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na, p'a ganha na suun leni wee tuun wu ni.

¹⁶ «Sipya wa shishiin da ga favonɔ tara falege na we. Lee bu bye, favonɔ li na falege ki kile zheengi, kee tashengeɛ ki na bele. ¹⁷ Duven nivomɔ be di ya leni foroyo nileye ni we. Lee bu bye be, foroyo yi na zheengi, duven wu na wo, foroyo yi be na gyɛɛni. Ga foroyo nivoyo ni duven nivomɔ ya leni. Lee bu bye, ma da buun ka shishiin ni wɛ.»

Yesu ya cee wa cuunɔ, na jahagbaa fɔɔ wa wo poro nixhugo je

(Marika 5:21-43; Luka 8:40-56)

¹⁸ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Yawutu wo jahagbaa fɔɔ wa di ba nuguro sin wu fɛɛ ni, na wu pye: «Nɛ poro fuceɛɛɛ l'a xu nime nime. Ga pa ma kenje taha wu na, wu na je.» ¹⁹ A Yesu ni wu kalaapiire t'i yiri, na binne kari ni wu ni. ²⁰ Lee bi cee wa be ta w'a yee ke ni shuun ta shishan na woni wu feni. A wee cee w'i ba Yesu kadugo yiri, na ba gbɔn wu fadegenɛ na. ²¹ Wee cee wu bi yi yu wuyɛ funyɔ ni na: «Nɛ bu sii já ta kpɔn ye wu fadenje ke na, nɛ na juunɔ.» ²² A Yesu di njahana jɛri, na wee cee wu ja, na wu pye: «Na poro, lowaa le mayɛ ni, ma n'a daa w'a ma cuunɔ.» Taapile ni a cee wu juunɔ. ²³ Ba Yesu ya nɔ wee jahagbaa fɔɔ wu kaban na faanwii pu ja, na sipyiiire ti be ta tunmɔ pu na we, ²⁴ a w'i jo: «Yi yiri foro, bani pya wu ya ta xu we, ga w'a njmunɔɔ.» A p'i ganha na

* 9:15 Yohana 3:29

wu la wo. ²⁵ Ba sipyiire t'a foro we, a Yesu di jé puga ki ni, na pya wu co wu kenje ke na, a pya w'i yiri. ²⁶ A lee kaa l'i jaaga na kee fiige ki beeri ciri.

Yesu ya fyenmee shuun wa nii mugl

²⁷ A Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari. A fyenmee shuun wa di daha wu na, na sele, na yu: «Dawuda Ja, juɔɔ jaari wu na.» ²⁸ Ba w'a no puga we, a fyenmee p'i fulu wu na. A wu pu yege na: «Yee ya da li na na ne na ja yee nii ki mugl ya?» A p'i jo: «Uun, Kafɔɔ.» ²⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di gbɔn pu nii ki na, na pu pye: «Lemu y'a zhaa ge, li pye yi mu na saha ni yi wo n'a daa wu ni.» ³⁰ A pu nii k'i mugl. A Yesu di yi jo waha pu mu na: «Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu le ce we!» ³¹ Ga, a p'i gari, na she ganha na Yesu kaa yu kee fiige ki beeri ni.

Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri we

³² Ba Yesu ya pa foro wa na gaani we, a sipyii pii di ba wu mu ni na wa ni, jina wu bye wu ni. Wee bi wu pye bobo. ³³ A Yesu di wee jina wu kori, a na wu ja na yu. A l'i bye kakanhana sipyiire ti beeri mu. A p'i ganha na yu na: «Le kaa le la tuugo sanha bye ja Izirayeli fiige ki ni bada we!» ³⁴ Ga, a Farizheen pu kunnl di ganha na yu na: «Jinaa juɔɔfɔɔ fanha ni, w'a jinaa pu kori.»

Sipyiire ti niɔaara ya jé Yesu ni

³⁵ Yesu bi jaari kulogoo ki beeri ni: kugbɔhɔɔ fara kupiire na, na sipyiire ti kalaa pu Kile-peenje piye ye yi ni. Wu bi fugba saanra ti Jozaama pu ye le li pyi, na sipyii pu wo yama tuuyo yi beeri xuu, ni pu fanhaxhɔɔɔ ti beeri. ³⁶ Ba w'a sipyiire ti ja we, a pu niɔaara di jé wu ni. Bani sipyiire ti bi sii kanha, samahɔɔɔ be di je pu ni we, ba nahavɔɔ baa dubyaa je we. ³⁷ Ayiwa, a wu wu kalaapiire ti pye: «Shinna nigɔnbaama w'a jehe, ga kapyeyii pu d'a cete.» ³⁸ Lee wuu na, yi shinna wu kafɔɔ wu jeeri na wu kapyeyii pii be tun sanha, p'i she wu shinna wu kɔn.»

10

Yesu kalaapiire ke ni shuun we (Marika 3:13-19; Luka 6:12-26)

¹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na fanha kan pu mu p'a jinaa kori p'a yege sipyii ni, p'i da yama tuuyo beeri xuu, ni fanhaxhɔɔɔ ti beeri. ² Pee Tudunmɔɔ ke ni shuun wu meye yi wa ye: Nizhiime wu je Simɔ p'i wu pyi na Pyeeri, ni wu ceborona Andire. Zebede jalaa shuun: Yakuba ni Yohana. ³ Filipe ni Batelemi; Tomasi ni Macoo, wee wemu wu bi fenhe pye fanhafee wari shɔvɔɔ ge; Alife ja Yakuba ni Tade; ⁴ Simɔ wemu wu bi bye Zelotilee

kurunjo ki ni ge, ni Zhuda Isikariyoti, wee w'a pa Yesu le kenje ni.

Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun (Marika 6:7-13; Luka 9:1-6)

⁵ A Yesu di kalaapiire ke ni shuun wu tun, na pu pye: «Shi wemu je Yawutuu we, yi ganha bu she wee yiri we! Yi ganha bu da jé Samari sheen wo kulo la shishiin be ni we! ⁶ Izirayeli fiige ki sipyii piimu p'a piin ba dubyaa je-ε ge, yi she pee yiri. ⁷ Yi nigariwuu, y'a sipyii pu yeri, yi da yi yu mu na fugba saanra t'a teenje! ⁸ Y'a yama fee pu cuunjo! Yi da xuu pu jeni! Y'a togo fee pu cuunjo, yi da pu pyi feefe! Yi da jinaa pu kori y'a yege sipyii pu ni! Ma fu na y'a lee ta, yi be p'a li kaan ma fu na. ⁹ Yi ba gaani, yi ganha bu sanni kelee warifyen lo we! Yi ganha bu waripyaa be lo le yiye feni we! ¹⁰ Yi ganha bu kusheyereye, kelee fadeye shuun, kelee tanhaya, kelee publiin lo we! Bani kapyebye ya sii yaa ni wu nolige ni. ¹¹ Yi bu jé kulo beeri ni, kugbɔɔ la, kupire la, yi see sipya sha wemu na zɔɔ wu yi tirige ge. Yi diin weefɔɔ mu fo yi kariduu ba she no. ¹² Yi ba da jé puga beeri ni y'i fenhe fo pye na: «Kile wu janije kan yi mu!» ¹³ Kee puga ki bu da k'a yaa ni yi wo janije ki ni, kee na digi pu na. Ga kee puga ki ba da ki ya yaa ni yi wo janije ki ni we, yi wo janije ki na guri na pa yi mu. ¹⁴ Puga beeri kelee kulo beeri l'a she li da yi tirige we, kelee pu ya yi jomɔ logo we, yi ba foro wee xuu wa ni, y'i yi toyo gbazhenhe jahara wo wa. ¹⁵ Can na n'a da yi jo yi mu jo Sodomu* ni Gɔmɔri sheen wo kanhama keere na ba bɔɔ lee kulo li wogoo na kiiri wu cagɔngɔ.»

Kanhama pemu p'a ma ge (Marika 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ «Li wii, n'a yi tun na kari ba dubyaa je me yacoyo ni je ni we. Wee tuun wu ni, yi kasege yaha yiye na ba wɔɔɔ je we! Yi bye sipyii piimu ya la yu ni wa ni we, ba gbege shazheere je we! ¹⁷ Y'a yiye kaseri sipyii pii na de, bani pu na ba yi leni kiirikɔɔn kuruyo yi kenje ni, na yi kpɔɔn ni kashengee ni pu wo Kile-peenje piye ye yi ni. ¹⁸ Pu na ba se ni yi ni gbafeneere ni saannaa mu ne mege wuu na. Lee na ba bye kanijo yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu, na pu jo shi wusama be mu. ¹⁹ Pu ba yi leni keye ni tuun wemu ni, yi nijoyo ni yi jogaɔaa ganha bu da bye yi mu funzhaga we. Jomɔ pemu y'a da ba jo ge, pee na ba digi yi funyo ni wee tuun wuye pyaa ni. ²⁰ Bani yiye pyaa wa da ba bye pee jomɔ pe jovee we, ga yi To Kile wu wo Munaa li l'a da ba yu yi jɔyo na.

²¹ «Ceboro na ba wu ceboro le kenje ni, kɔnhɔ p'i wu gbo. To na ba lee tuugo pye wu pya na. Nagoɔ be na ba yiri pu sefe feni,

* 10:15 Sodomu ni Gɔmɔri: Zhenezi 19:1-21; 18:20

konho p'i pu gbo. ²² Sipyii beeri na ba yi ko ne mege wuu na, ga wemu bu ja luu mara fo tehene na, weefoo na zho. ²³ Pu ba yi kana kulo la ni, yi ma baa kari latii ni! Ga n'a da yi jo yi mu jo yani yee pu Izirayeli kulogoo ki beeri naari ge, Sipyia Ja wu na guri ba.

²⁴ «Kalaapire ya pele li kalaato na we; kapyebye ya pele wu junofoo na we. ²⁵ Kalaapire tehene li wa na pye ba li kalaato wu je we. Kapyebye be tehene li je na pye ba wu junofoo je we. Ni p'i wa kpooon foo wu mege yiri na Belizebuli,* mege kemu na ba yiri kpooon li sipyii pu na ge, ta kee da ba golo Belizebuli na we?»

*Wemu na p'a yaa na fyagi ge
(Luka 12:2-7)*

²⁶ «Wee tuun wu ni yi ganha ba fyagi sipyii na we! Bani yaaga ka shishiin niymahono wa kemu da ba foro kpeenge na we. Kanmahono la shishiin wa lemu da ba je we. ²⁷ N'a yemu yu yi mu nibiige ni ge, y'a yee yu kpeenge na! Y'a kalohoro temu nuri ge, y'a duri kataya na yi da yee caaga! ²⁸ Piimu na ja sipyia gbo, na ta p'i da ja yafiin be pye wu muna na-e ge, yi ganha ba fyagi pee na we! Ga, wemu wu da ja sipyia gbo, na ma muna be le Jahaname ni ge, y'a fyagi wee na! ²⁹ Ta conriloo shuun be p'a beree wari pile we? Ga lee be na, ali wee wa nigin be, wu ya dun niye na yee To Kile wu gaja ni we. ³⁰ Ga yee kunni, Kile ya ali yee nuzhiire teye pyaa beeri no ce. ³¹ Lee wuu na yi ganha ba fyagi we; y'a ye conriloo niyeheme na!

*Na soo Yesu na kelee na she wu ni
(Luka 12:8-9)*

³² «Sipyaa sipyia w'a yere li na sipyii naha taan na ne wo wee je ge, ne be na ba yere li na na fugba To wu naha taan, na weefoo je ne wo. ³³ Ga wemu bu foro ne kaa taan sipyii naha taan, ne be na ba foro weefoo kaa taan na fugba To wu naha taan.

*Najinje be we, ga hmopara li
(Luka 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ «Yi ganha ba giin na najinje ni ne pa jinje ke na-e de! Ne ta pa ni najinje ni we, fo hmopara. ³⁵ Ne pa na pa beganhara le ja ni wu to te ni, porofoo ni wu nu te ni, ni ja sho ni wu yasho te ni. ³⁶ Sipyia puga sheen ye pyaa ki da ba bye wu pen. ³⁷ Sipyaa sipyia to kelee wu nu kaa l'a taan wu mu na toro ne taan ge, weefoo ya yaa ni ne ni we. Sipyaa sipyia ja kelee wu poro kaa l'a taan wu mu na toro ne taan ge, weefoo ya yaa ni ne ni we. ³⁸ Sipyia wemu ya wu korikoritige lo, na daha ne feni we, weefoo ya yaa ni ne ni we. ³⁹ Sipyia wemu w'a giin wu wu muna mara nijaa ge, wee na ba buun li ni njiga na. Ga wemu w'a bonri

wu muna ni nijaa ne wuu na ge, wee na ba wu muna junjo wolo njiga na.

*Kasaanja footoo
(Marika 9:41)*

⁴⁰ «Sipyia wemu bu yee co xuuni, ne w'a co xuuni. Sipyia wemu bu ne co xuuni, we w'a ne tun ge, we w'a co xuuni. ⁴¹ Sipyia wemu bu Kile tudunmo wa co xuuni, na bani Kile tudunmo wu je wii, kuduun we w'a yaa ni Kile tudunmo ni ge, weefoo na wee ta. Sipyia wemu bu sipyitiime co xuuni, na bani w'a tii, kuduun wemu w'a yaa ni sipyitiime ni ge, wufoo na wee ta. ⁴² Can na, n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipyia w'a ceegbuu jii lojinje nidiige ye pyaa be kan we noherere we wa mu, na bani wu je ne kalaapire ge, weefoo da ga fo lee wo kuduun ni we.»

11

*Yesu labye w'a li shee na Shovoo wu je wii
(Luka 7:18-35)*

¹ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xo wu kalaapiire ke ni shuun wu mu we, a w'i yiri wee xuu wu ni, na she ganha na sipyii pu kalaa, na Kile Jozaama pu yere li kaan pu mu kabanugo kulogoo ki ni. ² Lee bi Yohana Batizelipye ta w'a Shovoo wu kapyegee ki beeri kaa logo na wu yaha kaso wu ni. Wee tuun wu ni a w'i wu kalaapiire ta tun wu mu na pu she wu yege na: ³ «P'a Shovoo wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wu watii naha wii?» ⁴ A Yesu di pu jo sho na: «Y'a lemu jaa, na yemu nuri ge, yi she lee paari Yohana mu na: ⁵ Fyennee wa jaa, faanna di naari, togo fee di juunjo, judunnoo di nuri, xuu di jeni, Kile Jozaama p'i yu la baa fee mu. ⁶ Sipyia wemu junjo ya kyeege ni na we, weefoo je duba pya.» ⁷ Ba Yohana wo kalaapiire t'a kari we, a Yesu di jo kon na yu ni sipyiire ti ni Yohana shizhaa na na: «Naha yee d'a she wii siwaga ki ni we? Kafeege ya wahagaanra lemu jeri ge, lere ya? ⁸ Wee tuun wu ni yee d'a she naha wii we? Fazaaya foo ge? Ga piimu p'a fazaaya leni ge, pee ya daa saanna piyeye ni. ⁹ Yee d'a she naha wii we? Kile tudunmo ge? Uun, n'a da yi jo yi mu jo ali w'a pele Kile tudunmo na. ¹⁰ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni wu shizhaa na na:

«Li wii, n'a na tudunmo we tun ma nahagbaa na

wu ma koo li yaa yaha ma naha na.»*

¹¹ Can na n'a da yi jo yi mu jo sipyia wa shishiin sanha se Adama nagoo ni wemu w'a pele Yohana Batizelipye na we. Ga lee be na fugba saanra ti wo sipyii pu beeri wo nifenhefenhene ya pele wu na. ¹² Na co Yohana Batizelipye wo Kile Jomo pu yere li na, fo na pa no nime na, yatenwaya na fugba

* **10:25 Belizebuli:** Wee je jinaa wo junofoo we, wee wemu wu je Shitaanni ge. * **11:10 Malaki 3:1**

saanra t'a daa. Piimu p'a yatenyē waha ge, pee p'a ti taa. ¹³ Kile tudunmoo pu beeri, na fara Kile tudunmoo Musa wo saliya wu na, pee beeri ya fugba saanra ti kaa jo, fo na pa no Yohana Batizelipye wo tuun wu na. ¹⁴ Yi bu da yi na giin di yi jahaa ce, Kile tudunmoo Eli wemu wo ba kaa l'a fenhē jo ge, Yohana wu jē wee Eli we. ¹⁵ Wemu na logo ge, wu logo.

¹⁶ «Nē na já njāna wo sipyii pii taanna ni jōgō yē ni wē? Pu jē ba nōhōpiire ta jē wē, temu ya tiin pinnerē kpēngē na ge, na pu kaafēē pyi: ¹⁷ «Wēē ya faangaa wī yee mu, yee di ya ta xōnhō wē. Lee kadugo na a wēē di yamehēē su yee mu yee di ya ta yiyē njānaara yahana yaha wē.» ¹⁸ Bani Yohana ya pa, wu ya li wē, w'i ya gbuu wē. A p'i jo na: «Jina wu jē wu ni.» ¹⁹ A Sipya Ja wu ba, na ganha na li na gbuu, a p'i jo na: «Lajehere fōō ni gba fōō wu jē wē nā wē. Fanhafēē wari shōvēē ni jurumupyii pii bē wo najii wu jē wii.» Ga kajii ya kan Kile wo fungōngō fēēē ti mu wu kapyēēē ki gbōōō ni.»

*Kulogoo kiimu k'a Yesu jomō pu she ge
(Luka 10:13-15)*

²⁰ Ayiwa, Yesu ya wu kakanhanjaa nigbōhōō ki fanha pye kulogoo kiimu ni ge, a wu jōō kōn na kee kaa yu. Bani kee kulogoo ki shēēē ya ta sōō na daajenē jo pu wo jurumu wu na wē. A w'i jo: ²¹ «Bōōngō ki wa yee Korazen shēēē wogo! Bōōngō ki wa yee Bētisayida shēēē wogo! Bani kakanhanjaa kiimu k'a pye yee ni ge, kee da bi bye Tiiri ni Sidōn kulogoo ki ni, nime bi da pee ta pee ya daajenē jo, na pu jurumu wu yaha l'a mō, na bōōyōō le puyē na, shōōnrō ni. ²² Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo Tiiri ni Sidōn wo kanhama keree na ba bōō yee wogoo ki na kiiri wu cagōngō. ²³ Mu do Kaperinōmō? Go mu wa giin na mu na ba yirige fo fugba we ni ya? Ahayi dē! Mu da ba dirige fo Jahanemē we ni. Bani kakanhanjaa kiimu k'a pye mu ni ge, kee da ba bye Sodōmu kulo li ni, nime bi da li ta li na bje sanha. ²⁴ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu jo Sodōmu wo kanhama pu na ba bōō mu wo pu na kiiri wu cagōngō.»

*Yesu w'a njōnō kaan
(Luka 10:21-22)*

²⁵ Wee tuun wu ni a Yesu di jo: «Na To Kile, fugba ni njinē ki Kafōō, n'a baraga taha ma na, bani m'a kii keree kii njōhōō fungōnyō fēē ni kalaagbō fēē na, na ki she nōhōpiire na. ²⁶ Uun, na To Kile, bani lee l'a taan mu mu. ²⁷ Nē To w'a keree ki beeri le nē kenē ni. Wa shishiin ya Kile Ja wu ce wē, fo To Kile wu yē nigin. Wa shishiin bē di ya To Kile ce wē, fo wu Ja wu yē nigin, ni wu la jē wu To wu she sipya wemu na ge. ²⁸ Y'a ma na mu, yee piimu beeri p'a kanha, tuguro di jē yi njuyō

ni ge; nē na njōnō kan yi mu. ²⁹ Yi na wo zhu wu taha yi katiye ni, y'i yere nē di da yi kalaa, yi zōlōō pu na tifahama ta. Bani nē njuyō k'a peni, nē luu bē d'a taan. ³⁰ Nē wo zhu wu ya dugo wē, fanha bē di jē nē wo tuguro ti ni wē.»

12

*Yesu ya yemu jo cadēngē ki keree na ge
(Marika 2:23-28; Luka 6:1-5)*

¹ Caŋa ka Yesu ni wu kalaapiire t'a pa doroo shinma kereyē ya te ni. Kee caŋa k'i bi bye Yawutuu pu wo cadēngē ka. Lee bi xuugo ta wu kalaapiire ti na, a pee di shinma seye ya kōn, na ganha na yee wo pya wu wo na guri. ² Ba Farizhēēē p'a lee ja wē, na Yesu pye: «Li wii, kaa lemu ya yaa li pye cadēngē ni-i ge, go lee mu wo kalaapiire t'a byi mē!» ³ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xuugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nōhōmōō pu ta ge, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa-i ge? ⁴ W'a jē Kile-pēēēē puga ki ni, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na wee lo. A wu ni wu tahama-nōhōmōō p'i she wee li. Na ta watii bi li wee buuri we ni, ni saraya jahaa shōōnrivēē pu yē bē wē. ⁵ L'a ka saliya wu ni na saraya jahaa shōōnrivēē pu ma kapyēēēē pyi Kile-pēēēē puga bōōō ki ni cadēngē ni; lee di jē kakuumu wē. Ta yee sanha lee bē kalaa wē? ⁶ Na ta wa di wa naha wemu ya yē Kile-pēēēē puga bōōō ki na ge, di yee jo yi mu. ⁷ «Y'a njuyō jaari yiyē na, nē wa lee fēni, na toro saraya tāan.»* Yee da bi pee jomō pe kori ce dē, yee bi da jaagi shan pii sipyii pii na tawaga ni wē. ⁸ Bani Sipya Ja wu jē cadēngē ki bē Kafōō.»

*Yesu ya nā kewaga fōō wa cuunō cadēngē
ka ni*

(Marika 3:1-6; Luka 6:6-11)

⁹ A Yesu di yiri wā, na gari na she jē pu Kile-pēēēē puga ka ni. ¹⁰ Lee bi nā wa ta wā wu kenē ke na waha. A sipyii p'i Yesu yege na: «Na sipya cuunō cadēngē ni, ta lee ya saha?» P'a yee jo bani pu bi giin p'i kajuyō sha p'i wu tōōō le. ¹¹ Ga, a Yesu di pu pye: «Dubya nigin pe bu she da wa mu yee ni, a wee dubya w'i do wege ni cadēngē ni, ta wufōō da zhe wu wolo wē? ¹² Ta sipya ya yē fo na she ganha dubya na wē? Lee wuu na do, na kasaana pye cadēngē ni, lee ya jō.» ¹³ Wee tuun wu ni a Yesu di nā wu pye: «Ma kenē ki sanha!» A wu kenē ki sanha, a k'i juunō ba keki jē wē. ¹⁴ A Farizhēēēē p'i foro, na she puyē ja, kōnhō p'i gbogana sha Yesu na.

*Kile ya kapyēēē wemu jahaa bulo ge, wee
jē Yesu*

¹⁵ Ba Yesu ya lee ce wē, a w'i yiri wee xuu wu ni. A sipyijehemēē di daha wu feni.

Piimu pu bye ni yama ni ge, a Yesu di pee bεeri cuunɔ. ¹⁶ Ga, a wu yi jo na waha pu mu na wee jε sipya wemu ge, na pu ganha bu yee jo wa shishiin bε mu we. ¹⁷ Lee ya pye mu kɔnhɔ Kile bi yemu jo Kile tudunmɔ Ezayi jɔ na ge, yee jɔ di fa na:

¹⁸ «Na kapyebye wu we, nε wemu jaha bulo ge.

Na jidaan wo we, wu kaa l'a dan na ni fo xuuni.

Nε na ba na Munaa li tirige wu na.

Wu na ba shi wusama kalaa tiime keree ni.

¹⁹ W'a da ba nakaara pyi we.

W'a da ba nama koon we.

Sipya wa shishiin wa da ga wu mujuu logo kakuutoroyo ni we.

²⁰ Wahagaan lemu ya kuri ge,

w'a da ga lee sana kegi we.

Sokinna wemu kpεenge ya jin wà ge,

w'a da ga wee sama fugi we.

Mu w'a da ba bye fo na she tiime pu pye p'a se ta.

²¹ Shi we bεeri na ba wu pye pu tadanɔ.»*

Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri we

(Marika 3:22-30; Luka 11:14-23)

²² Lee kadugo na a p'i ba wu mu ni ná wa ni, jinaa pu bye wu ni, wee bye fyen, na nɔhɔ pye bobo. A Yesu di wu cuunɔ. A wu já na jaa, na yu bε. ²³ A lee di bye kakanhana sipyiire ti bεeri mu, a p'i ganha na yu na: «Ta we ya sii mε saannaa Dawuda Ja wu wε?» ²⁴ Ga ba Farizheen p'a yee logo we, na jo: «Jinaa jɔnhɔfɔ Belizebuli fanha ni we ná we ya jinaa pu kɔri.» ²⁵ Ga, a Yesu di pu fungonyɔ cε na jo: «Saana bεeri t'a yiri tiye kaa na ge, tee na gyεegi. Kulo bεeri, kelee puga bεeri, ki sipyii bu yiri puyε kaa na, kee na gyεegi. ²⁶ Shitaanni di bu yiri na Shitaanni wa kɔri, li jε kanna Shitaanni w'a yiri wuyε kaa na. Shitaanni di bu yiri wuyε kaa na, wu saanra ti na bye dii kyεegi baa wε? ²⁷ Ni yee wa yu na jinaa jɔnhɔfɔ Belizebuli baraga ni nε jinaa pu kɔri, wee tuun wu ni yee wo sipyii piimu p'a pu kɔri ge, pee di pu kɔri jɔgɔ baraga ni wε? Yee wo sipyii puyε pyaa ki da ba kiiri kon yee na. ²⁸ Ga nε bu da nε na jinaa pu kɔri Kile Munaa li baraga ni, lee w'a li shεε na Kile saanra t'a nɔ yee na.

²⁹ «Wa na já pye dii na jé fanhajehehe fɔɔ puga, di wu yanmuyo kuu na ta ma ya fenhe wu pɔ-ε wε? Ga ma bu fenhe wu pɔ, ma na já jé puga ki ni na yanmuyo yi kuu.

³⁰ «Sipya wemu jε nε jii we, nε pen wu jε weefɔɔ. Sipya wemu ya nε teri na sipyii pu pinnεε wε, weefɔɔ ya pu caaga. ³¹ Lee wuu

na, n'a da yi jo yi mu jo sipyii ya jurumu wemu bεeri pyi, na fanhara temu bεeri pyi Kile na ge, kee bεeri na já yafa pu mu. Ga wa bu Fεεεε Munaa li fanha, wufɔɔ da lee wo yafa ta bada wε. ³² Sipyaa sipya w'a jɔguumɔ jo wá Sipya Ja na ge, lee na yafa wufɔɔ mu. Ga wemu bu Fεεεε Munaa li mεge kyεegi, weefɔɔ da lee wo yafa ta naha ke kɔnhɔ ke na we, w'i da li yafa ta laxhara bε ni we.

Ki yaseye feni p'a tige ceni
(Luka 6:43-45)

³³ «Tige kemu bu jɔ, ki yaseye bε na jɔ. Tige kemu bu golo, ki yaseye bε na golo, bani ki yaseye feni p'a tige ceni. ³⁴ Yee piimu p'a kolo ba matenje jε-ε ge, dii yee di da já kafila nizaama jo wε? Bani lemu l'a sipya zɔ we jii ge, lee l'a fɔro wu jɔ ke ni. ³⁵ Sipyisaama w'a yasaaya kilee na yeege wu yasaaya tayahanɔ ni; sipyikuunɔ di yakuuyo kilee na yeege ki yakuuyo tayahanɔ ni. ³⁶ N'a da yi jo yi mu jo sipyii ya jɔguumɔ pemu bεeri yu ge, pu na ba yege yee bεeri na kiiri wu cagɔngɔ. ³⁷ Kiiri na ba gɔn ma na, na kanjii kan ma mu na saha ni ma jɔjomɔ pu ni, kelee na ma jaagi na saha ni ma jɔjomɔ pu ni.»

Yawutuu p'a jo na Yesu wu kakanhana la pye

(Marika 8:11-12; Luka 11:29-32)

³⁸ Ayiwa, a saliya karamɔgɔlɔɔ pii, ni Farizheen pii di Yesu pye: «Karamɔgɔ, wεε funnɔ ki wa m'a naha sheshεεε kakanhana la pye ma she wu na.» ³⁹ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nijnaa sipyii pii p'a kolo, na nɔhɔ pye jɔmεε baa fεε ge, pee p'a naha sheshεεε kakanhana shaa, ga la shishiin da zheε pu na wε, fo Kile tudunmɔ Zhonasi wuu le. ⁴⁰ Ba Zhonasi ya ta caya taanri ni piye taanri fya naganɔ ki funnɔ ni wε.* mu Sipya Ja wu bε da ba da caya taanri ni piye taanri jinε ke ni. ⁴¹ Ninive shεen na ba yiri na njinaa wo sipyii pii jaagi kiiri wu cagɔngɔ canɔ, bani Ninive shεen ya daajenje jo pu wo jurumu wu na Zhonasi wo Kile jomɔ yere li baraga ni.* Na ta wa di jε naha wemu ya ye Zhonasi na ge. ⁴² Kiiri wu cagɔngɔ, Seba fiige ki Saanzhɔ* wu na ba yiri wu njinaa sipyii pu jaagi, bani wee ya pa na yiri jinε ki tɛhεnε na. Kɔnhɔ wu ba saannaa Solomani wo fungɔngɔ fεεε jomɔ pu logo. Wa di wa naha wemu w'a pele Solomani na ge!

Jina na kuri jé sipya ni
(Luka 11:24-26)

⁴³ «Jina bu foro sipya ni tuun wemu ni, tεye yemu y'a waha waha ge, w'a ganha na jaari yee ni na tanmɔnhɔ shaa, ga w'i da ki ta we. ⁴⁴ Wee tuun wu ni w'a jo wuyε funnɔ ni na: «Na puga kemu ni nε foro ge, n'a da guri da

* **12:21** Ezayi 42:1-4 * **12:40** Zhonasi 2:1 * **12:41** Zhonasi 3:5-10 * **12:42** 1 Saannaa 10:1-10; 2 Canjajehehe Jomɔ 9:1-9

se kee ni.» W'a guri kari, na she kee puga ki niwaga ta p'a ki pɔ fɛɛɛɛ, na ki keme xuuni. 45 Wee tuun wu ni w'a gari na she ba ni jinaa gbarashuun watii ni, piimu ya kolo wuyɛ pyaa ki na ge. Wu ni pee na ba jé kee puga ki ni, na diin wà. Lee funɲɔ ni wee sipya we wo taxɔɔ na ba golo na toro taashiine li be taan. Mu shiin l'a da ba bye nijaa wo sipyikuuyo ye be wo shizhaa na.»

Jɔgɔ yɛ pu jɛ Yesu nu ni wu ceboooloo pu we?

(Marika 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Ayiwa, na Yesu yaha wu na yu ni sipyire ti ni, a wu nu we, ni wu ceboronamaa p'i nɔ, na yere kpɛɛngɛ ki na. Pu funɲɔ ki bye p'i jo ni wu ni. 47 A sipya wa di Yesu pye: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu niyereye yi wa kpɛɛngɛ ke na, pu funɲɔ ki wa p'i jo ni ma ni.» 48 A Yesu di wee jɔ shɔ na: «Jɔgɔ yɛ pu jɛ ne nu ni ne ceboronamaa pu we?» 49 Ba w'a yee jo we, na kenɛ she wu kalaapiire ti na, na jo: «Ne nu ni ne ceboronamaa pu piiri naha. 50 Ne To we wu jɛ fugba wu ni ge, sipya sipya w'a wee wo jidaan pyi ge, wee wu jɛ ne ceborona, ni ne ceboroshɔ, ni ne nu.»

13

Talene lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge

(Marika 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Kee cana kiyɛ pyaa a Yesu di foro puga ki ni, na gari na she diin Galile Gba wu jɔ ki na. 2 A sipyijehemɛɛ di ba binne, na wu maha fo w'a jé tiin korɔɔ ka ni. A sipyire ti beeri di yere lohɔ ki jɔ ki na. 3 A wu ganha na keree nijehɛɲɛɛ yu pu mu talenɛɛ ni. A wu jo: «Cana ka ná wa ya foro na kari wu tɛge ni di zhe wu alikama shi wá fene shi wagana na. 4 Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tɛge ki jɔ na. A shazheere di ba tee jo. 5 A ta di do faaga jɲɲɔ ni pogoo kii ni. A tee di weri fin, bani ponjehere bye wà we. 6 Ba caya y'a pa yeree we, a t'i fanhanja, na waha, bani nire tatii bye ti na we. 7 A nuguro ta di do xhuyo niɲɛ ni. A xhuyo y'i ganha na legi, na ba ti co, na ti li. 8 A nuguro ta di do nijenje na. A tee di fin, na le na pya le. Pile la ma pyaa xhuyu nigin (100) pye, la ma kelee gbaara (60) pye, la ma kelee taanri (30) pye.» 9 Ba w'a yee jo xɔ we, na jo: «Wemu na logo ge, wu logo.»

Yesu talenɛ ki kajuu jɲɲɔ

(Marika 4:10-12; Luka 8:9-10)

10 Lee kadugo na a Yesu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Naha na mu di yu ni sipyire ti ni talenɛɛ ni we?» 11 A Yesu di pu pye: «Na fugba saanra ti wo njɔhɔɔ ti ce, yee mu lee ya kan. Ga ti je wu ya ta kan pii mu we. 12 Bani la jɛ wemu mu ge, la na ba

gan wee mu na fara lee na, l'a jehɛ wu mu. Ga la jɛ wemu mu we, ali nifenhɛfenhɛ lemu be li jɛ wu mu ge, li be na zho wu na. 13 Lee wuu na ne yu ni pu ni talenɛɛ ni, bani pu wa na wii, p'i ya yaaga naa we. P'a niwegee shaan, p'i ya yi nuri we, p'i ya yi jaha be ceni we. 14 Kile tudunmɔɔ Ezayi ya yemu jo pu shizhaa na ge, yee jɔ ya fa na:

«Yee na ba niwegee shan, na yi logo,

ga y'i wa da yi jaha ce we.

Yi na ba jɲi taan, na wii,

ga y'i wa da yaaga be ja we.

15 Bani pii sipyii pii niwegee k'a waha.

P'a pu niwegee to, na pu jɲi to.

Pu funɲɔ ya pye p'i ja pu jɲi ki ni we,

p'i logo pu niwegee ki ni we,

p'i yi jaha ce pu fungɔɲɔ yi na we.

Lee funɲɔ ni pu da ba ne mu,

kɔnhɔ ne pu cuɲɔ we.»*

16 Ga yee kunni, yee jɛ duba nagoo, bani yee jɲi ki wa jaa, yi niwegee k'i nuri. 17 Can na n'a da yi jo yi mu, lemu yee wa jaa ge, Kile tudunmɔɔ nijehemɛɛ ni sipyitiimeɛ nijehemɛɛ pii funɲɔ ya pye na lee ja, ga p'i ya li ja we. Yemu yee wa nuri ge, pu funɲɔ ya pye na yee logo, ga p'i ya yi logo we.

Yesu ya nuguro ti wo talenɛ li kɔri jo

(Marika 4:13-20; Luka 8:11-15)

18 «Ayiwa, yi niwegee shan ni nuguro ti wo talenɛ li kɔri wu ni. 19 Piimu p'a fugba saanra ti jomɔ pu nuri, p'i ya pu jaha ce-ɛ ge, pee jɛ ba koo jɔ nuguro jɛ we. Shitaanni na ba pee jomɔ pe wolo pu funyɔ ni. 20 Faaga wo nuguro ti jɛ piimu ge, pee na jomɔ pu logo, na pu co tovyu na ni fundanga ni. 21 Ga nire di jɛ pu na we, p'a bye pu da mɔ lee ni we. Conrɔmɔ bu wa ta, kelee sipyii bu daha wu feni na gana pee jomɔ pe wuu na, wu jɲɲɔ na wakaraa kyɛɛgi. 22 Xhuyo niɲɛ wo nuguro ti jɛ piimu ge, pee na jomɔ pu logo, ga ke korɔ ke wo funzhakeree ni naafuu la piinɲɛ na pu conri fo pu da nagoo pye we. 23 Nijenje wo nuguro ti jɛ piimu ge, pee na pe jomɔ pe logo, na pu jaha ce. P'a nagoo nijehemɛɛ pye. Pile la ma pyaa xhuyu nigin (100) pye, la ma kelee gbaara (60) pye, la ma kelee taanri (30) pye.»

Yesu ya talenɛ la jo jakuuɲɔ shizhaa na.

24 Ayiwa, a Yesu di talenɛ la be jo pu mu na: «Fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa me. Nà wa w'a yashi nijeme wá wu tɛge ni. 25 A wee ná wu pen di ba yiri nibiige ka ni, na sipyii pu beeri yaha pu na njunɔɔ. Nà kemu k'a foro alikama feni ge, na she kee jakuuɲɔ ki wo pya wa wá alikama wu te ni, na gari. 26 A alikama wu fin, na ba seye pye. A jakuuɲɔ ki be di foro yere. 27 A tɛge ki kafɔ wu wo kapyeyyii p'i ba wu pye: «Wù kafɔ, ta yashi nijeme be mu ya wá ma tɛge ki ni

* 13:15 Ezayi 6:9-10

wε? Ke jakuuɲo ke d'a yiri mii wε?»²⁸ A wu pu jɔ shɔ na: «Nε wo pɛn wa w'a le pye.» A kapyeyyii p'i wu pye: «Ta ma funɲo ki wa wu she kee jakuuɲo ke kɔngi?»²⁹ A wu jo: «Ahayi, nε fyagi jo yee bu she kee kɔngi, yi ganha bu da alikama wu be kɔngi wε.»³⁰ Yi yi beeri yaha w'a y'i binne le. Yalɔɔɔ ti lɔduun ba nɔ, wee tuun wu ni nε na ba yi jo yalɔɔɔ ti lɔvεε pu mu jo pu fɛnhε jakuuɲo ke kɔn fɔlɔ, p'i ki pɔ, p'i ki sɔrogo, pu bu xhɔ p'i alikama wu kemε le na kpɔɔn le ni.»

Yesu ya talenε la jo mutaridi pile shizhaa na

(Marika 4:30-32; Luka 13:18-19)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di talenε la be jo pu mu sanha na: «Fugba saanra t'a foro mutaridi pile feni. A nά wa di li lɔ nugi wu tεge ni.»³² L'a cεre foro yashi wusama beeri taaan, ga li bu fin tuun wemu ni, l'a belε na toro naxhoo wu tiye yi saya beeri taaan. L'a jeri tige fo shazhεεε na ti shiire teri ki geyε na.»

Yesu ya talenε la jo buuri shizhenhεε shizhaa na

(Luka 13:20-21)

³³ Ayiwa, a Yesu di talenε la be jo pu mu sanha na: «Fugba saanra ti jε ba buuri shizhenhεε jε wε. Cee wa ya tee le wu farani myε kiloo kelεε shuun ni kaguro (25) ni na tɔnhɔ, a wu beeri di yiri.»

Yesu wo talenεε ki kajuu juyɔ
(Marika 4:33-34)

³⁴ A Yesu di pe jomɔ pe beeri jo sipyiire ti mu talenεε ni. Wu bi yu ni pu ni talenε baa wε.³⁵ W'a lee pye kɔnhɔ Kile tudunmɔ w'a bi yemu jo ge, yee jɔ di fa na:

«Nε na ba yu ni pu ni talenεε ni.
Kereε kiimu k'a bi jɔmɔhɔ
fo koɲɔ ki yaaduun wu ni ge,
nε na ba kee yu pu mu.»*

Yesu ya jakuuɲo ki wo talenε li kɔri jo

³⁶ Ayiwa, a Yesu di sipyiire ti yaha w'a, na gari puga. A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Nakuuɲo ki k'a foro tεge ki ni ge, lee talenε le kɔri jo wu mu.»³⁷ A Yesu di jo: «Wemu w'a yashi nijemε wu w'a ge, wee jε Sipya Ja.»³⁸ Tεge ke, kee jε koɲɔ ke yashi nijemε we, wee jε fugba saanra ti wo nagoo pee. Nakuuɲo ke, kee di jε Shitaanni wo nagoo pee.³⁹ Pɛn wemu w'a jakuuɲo ki pya wu w'a ge, wee jε Shitaanni wuyε pyaa. Yalɔɔɔ ti lɔduun we, wee jε koɲɔ ki taaxɔɔ le. Yalɔɔɔ ti lɔvεε pee, pee jε melekelεε.⁴⁰ Ba sipya ma jakuuɲo kɔngi, na ki w'a mε na ni wε, mu l'a da ba bye koɲɔ ki taaxɔɔ li ni.⁴¹ Piimu beeri p'a sipyii pu juyɔ kyεεgi n'a daa wu na, ni piimu p'a kakuuɲo pyi ge, Sipya Ja wu na ba wu melekelεε pu tun p'a she

pee sipyii pii beeri niɲε wolo wu wo saanra ti ni,⁴² na pu w'a kanragaa na ki ni. P'a ganha na mehεε suu w'a, na ganhaa kuri.⁴³ Ga piimu p'a pye sipyitiimεε Kile mu ge, pee na ba j'i pu To wu saanra ti ni ba caɲa jε wε. Wemu na ye logo ge, wu yi logo.»

Yesu ya talenε lemu jo naafuu niɲmɔhɔmɔ shizhaa na ge

⁴⁴ A Yesu di jo sanha na: «Fugba saanra ti jε ba naafuu jε wε, naafuu wemu w'a jɔmɔhɔ tεge ka ni ge. A nά wa di wu jα, na guri wu jɔmɔhɔ sanha. A wu fundanga wo di she wu kenε yanɲuyɔ beeri pεre, na ba kee tεge ki shɔ.»

Yesu ya talenε lemu jo kuun shizhaa na ge

⁴⁵ A Yesu di jo sanha na: «Fugba saanra ti jε ba kuun pεrεvɔɔ jε wε, wemu ya kuun nizaama shaa ge.»⁴⁶ Ba w'a kuun pεwεa wo wa jα wε, a wu wu kenε yanɲuyɔ beeri pεre, na she wee kuun wu shɔ.»

Yesu ya talenε lemu jo fyaa jɔ wu shizhaa na ge

⁴⁷ A Yesu di nugo jo sanha na: «Fugba saanra ti jε sanha be ba jɔ jε wε, sipyii ma wu w'a gba lohɔ ni, na fyaa tuuyo beeri co.»⁴⁸ Ba jɔ w'a j'i wε, jowaa pu na wu yeege shan gba wu jɔ ki na. P'a diin, na fyaa pu shɔɔnri. P'a fyacemεε pu le pu yεrεyε ni, na niguyoyi yi w'a.⁴⁹ Mu l'a da ba bye koɲɔ ki taaxɔɔ li ni. Melekelεε p'a da ba sipyisaamaa pu shɔɔnri na wolo sipyikuuyo yi ni.⁵⁰ P'a sipyikuuyo yi w'a kanragaa na ki ni. P'a ganha na mehεε suu, na pu ganhaa kuri w'a.»

Kafonɔɔ ni kalegeε kereε

⁵¹ Lee kadugo na a Yesu di pu yege na: «Ta yee ya kii kereε kii beeri jaha ce?» A p'i jo: «Uun.»⁵² A wu pu pye sanha na: «Ayiwa, saliya karamɔgɔ wa beeri w'a kalaa fugba saanra ti kereε ki ni ge, wee ya foro puga fɔɔ wa feni wemu ya kafonɔɔ ni kalegeε taa na foro wu naafuu tayahaɲa ni ge.»

Nazarεti sheen ya dā Yesu na wε
(Marika 6:1-6; Luka 4:16-30)

⁵³ Ba Yesu ya talenεε ki jo xɔ wε, na laha wee xuu wu ni.⁵⁴ Kulo lemu ni w'a lε ge, a wu gari w'a, na she sipyiire ti jɔ kɔn na galaa Kile-pεnεε piyεyε yi ni. A lee di bye pu mu kakanhana, a p'i ganha na yu na: «Mii wu d'a te fungɔngɔ fεrε te ta wε? Dii wu d'a pye na jani kii kakanhanaa kii na wε.»⁵⁵ Ta wu jε mε menizhe nά wu ja wu wε? Ta wu nu be wu jε mε Mariyamā wε? Ta wu ceboronamaa be pu jε mε Yakuba, Yusufu, Simɔ ni Zhude wε?⁵⁶ Ta wu ceboroshaa pu beeri be pu jε naha wu niɲε ni wε? Wu d'a yiri mii ni ke fanha ke beeri ni wε?»⁵⁷ A kee kereε kii di pu pye pu ya dā Yesu na wε. A Yesu di pu pye: «Kile tudunmɔ ya pεnεε

* 13:35 Zaburuu 78:2

taa xuu bæeri ni, fo wuye pyaa kulo le, ni wuye pyaa puga ke.» ⁵⁸ A w'i bye wu ya kakanhanjaa niñheñeñe pye wà we, bani pu ya dà wu na we.

14

*Herodi hakili ya wuregi
(Marika 6:14-16; Luka 9:7-9)*

¹ Wee tuun we ni gbafeñeñeñe Herodi Antipasi ya Yesu kaa logo. ² A wu wu kapyebyii pu pye: «Yohana Batizelipye wu ñe we ná we, wee w'a sii wii. W'a ñe na foro xu ni, lee l'a wu pye wu na jani kii kakanhanjaa kii na.»

*Yohana Batizelipye xugana
(Marika 6:17-29)*

³ Ayiwa, Herodi bi pu pye p'a Yohana co, na shonhoyo le wu na, na wu le kaso ni. Wu ceborona Filipe sho Herodasi wuu na Herodi bi lee pye. ⁴ Bani Yohana bi li shee wu na na: «Li ya ta saha mu wu we ce we leñe we.» ⁵ Herodi funño ki bye na Yohana gbo, ga wu bi fyagi sipyiire ti na, bani pee bi Yohana jateni Kile tudunma.

⁶ Lee be na, a Herodi wo cazege canja ki wo kalene l'i ba no, a Herodasi poro fuceere l'i yiri na xonho sipiyirilee pu nahagbaa na. A lee di sii taan Herodi ni, ⁷ fo w'a kaa fuceere li mu na li bu yaaga bæeri ñeeri wee mu, na wee na kee kan li mu. ⁸ Li nu wu wo ñojomo funño ni, a fuceere l'i Herodi pye: «Yohana Batizelipye ñunjo taha yaaga ka na ma kan nahame na mu!» ⁹ A lee di saan wu ñaha tanha. Ga na wu yaha w'a kaa na xo wu sipiyirilee pu ñii na, a wu ñunmuu li ño yaha fuceere li mu. ¹⁰ A wu wa yaha kari w'a shee Yohana ñunjo ki kon kaso wu ni. ¹¹ A p'i ba ni ki ni, na ki taha yaaga ka na, na pa gan fuceere li mu l'a shee gan li nu wu mu. ¹² A Yohana wo kalaapiire t'i shee wu nixhugo ki lo na shee le, na xho na shee yee ñaha jo Yesu mu.

*Yesu ya yalige kan sipyii kabofonjo
kaguro mu
(Marika 6:30-44; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)*

¹³ Ba Yesu ya yee logo we, a wu je korogo ka ni, na yiri wee xuu wu ni, na laha sipyiire ti taan na kari sipoño ki xuu wa ni. Ga, a sipyiire t'i wee xuu wu ce. A p'i foro kanha ni ni, na gari tooño na Yesu feni. ¹⁴ Ba Yesu ya foro korogo ki ni we, na pee sipyinehemee pu ña, a pu ñinaara di je wu ni. A wu pu yama fee pu cuunjo. ¹⁵ Ba yakono k'a pa na we, a Yesu wo kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Canja k'a xo toro, wee di ñe sipoño ni naha. Sipyiire ti yaha konho p'i shee yaligee sha sho kulogoo ki ni.» ¹⁶ A Yesu di pu pye: «Pu ya yaa na kari we, yiyee pyaa ki yalige kan pu mu!» ¹⁷ Ga, a p'i wu pye: «Buuri ñunjo kaguro ni fyaa shuun ye wu ñe wee mu naha.» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Yi pa ni yee ni naha!» ¹⁹ Lee

kadugo na a Yesu di sipyiire ti pye na pu tiin ñapurege ki ni. A wu yee buuri ñunjo kaguro ni fyaa shuun wu lo, na ñaha ke yirige le fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xho na yee buuri ñunjo yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, a pee di wu kan sipyiire ti mu. ²⁰ A pu bæeri di li na din. Yalige kemu k'a kori ge, a p'i kee saña keme fo na saganjaa ke ni shuun ñi. ²¹ Pee yalimeme pii bye sipyii namaa kabofonjo kaguro (5.000) shi, ce ni nahopiire niñe ñe we.

*Yesu ya ñaari gba loko ñunjo ni
(Marika 6:45-52; Yohana 6:15-21)*

²² Ba p'a xo we, taapile ni a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu, na pu je korogo ki ni, p'i gba wu kon wu ñaha na, yani wu sipyiire ti yaha ge. ²³ Ba w'a pu yaha xo we, na dugi kari faabobono ki na wu ye nigin, na shee Kile ñeeri. A piige k'i ba wo na wu yaha wu ye wa. ²⁴ Korogo ki bi lli na xo kon ki na. A lokuruyo di ganha na ki sani, bani kafeege ki bi jirini pu na. ²⁵ Xhupee mehee suduun wu ni, a Yesu di ganha na ñaari loko ki ñunjo ni na se wu kalaapiire ti yiri. ²⁶ Ba kalaapiire t'a wu ña wu na ñaari loko ki ñunjo ni we, a pu jaalaa di yiri fo xuuni. A p'i ganha na yu: «Yafuguno li ñe le!» A p'i fya fo na sipyaa waa. ²⁷ Ga taapile ni a Yesu di pu pye: «Yi yi logoo ki waha, ñe wu wa, yi ganha bu da vya we!» ²⁸ A Pyeeri di jo: «Kafoo, ni mu wu w'a sii wii, na pye na be di ñaari shee ma yiri loko ki fugba ni.» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Ta ma!»

A Pyeeri di foro korogo ki ni, na ganha na ñaari na se Yesu yiri loko ki fugba ni. ³⁰ Ga w'a pa kafeege ki ta k'a pele ge, na fya. A wu ño kon na diri loko ki ni, na sipile wa na: «Kafoo, na sho!» ³¹ Taapile ni a Yesu di wu keñe yeege na wu co, na wu pye: «Mu wo n'a daa w'a kanha cere ba! Naha na ma d'a maye kaala we?»

³² A pu shuun wu bæeri di je korogo ki ni, a kafeege k'i yere. ³³ Ayiwa, piimu p'a bye korogo ki ni ge, a pee di nuguro sin Yesu fee ni, na wu pele na wu pye: «Can na Kile Ja mu ya sii!»

*Yesu ya yama fee cuunjo Zhenzarati fiige ki ni
(Marika 6:53-56)*

³⁴ A Yesu ni wu kalaapiire t'i gba wu kon, na no Zhenzarati fiige ki ñinje ki na. ³⁵ A wee xuu wu wo sipyii p'i Yesu ce. A p'i wu kaa caaga taga wee xuu wu bæeri ciri, fo sipyii pu na pu yama fee pu tugoo na ma. ³⁶ A p'i Yesu ñeeri na wu yere p'i gban ye wu fadenge ke na. Sipyii piimu bæeri p'a kpon ki na ge, a pee bæeri di juunjo.

15

*Kalaa wemu w'a ta wu sefelee pu mu ge
(Marika 7:1-13)*

1 Farizheen p'a, ni saliya karamogoloo pii bi yiri Zheruzalemuni ni na pa Yesu yiri. A pee di ba wu yege na: 2 «Naha na mu wo kalaapiire t'i wee sefelee pu wo kalegee ki kyeegei we? Pu ba da li, pu da pu keye je we.» 3 A Yesu di pu pye: «Yee do? Naha na yee di Kile wo nomeheee ki kyeegei yi wo kalegee ki feni we? 4 Kile ya jo: «Ta ma to ni ma nu pelee.» W'a jo sanha na: «Wa bu joguumo jo ni wu to kelee ni wu nu ni, na weefoo ya yaa na wu gbo.» 5 Ga yee kunni wa sipyii pu kalaa na sipya beeri w'a wu to kelee wu nu pye na: «Ne bi da ja na naafuu wemu taga mu tege ge, wee ya kan xho Kile mu.» 6 Na li je nige fanha kaa weefoo juu jo ni wu wu to kelee wu nu wu tege we. Lee funno ni yee ya Kile jomo pu pye juu baa, na daha yiyee pyaa wo kalegee feni. 7 Yee shuun shuun jovee piiri Kile tudunmo Ezayi ya kapanjaa kiimu jo yee shizhaa na ge, k'a saha fo xuuni. W'a bi jo:

8 «Joo ye ni pii sipyii pii ya ne pelee, ga pu zoloo d'a lii ne na fo xuuni.
9 Tawaga ni p'a ne pelee, pu wo kalaa w'i je sipyii wo nomeheee ye.» *

Keree kiimu k'a sipya norogo ge (Marika 7:14-23)

10 A Yesu di sipyiire ti yiri, na pu pye: «Yi niwegee shan y'i ye logo! 11 Yaaga kemu k'a jin sipya ju ni, na se ma funno ke ni ge, kee ya sipya norogo we. Ga lemu l'a fero sipya ju ke ni ge, lee l'a wu norogo.» 12 A Yesu wo kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Go m'a li ce na ma jomo p'a waha Farizheen pu na ge?» 13 A wu pu pye: «Tige beeri ki je ne fugba To Kile we ya ta ki niri-i ge, yee beeri na ba goongi laha wa. 14 Yi pu yaha wa, fyenmee pu je pii, na fyenmee pii wo kagaangaa co. Fyen wa bu fyen wa kagaan co, pu shuun wu beeri na do wege ni.» 15 A Pyeeri di jo: «Lee talene le kori jo wu mu.» 16 A Yesu di jo: «Yee be sa! Yee sanha sii fungongo feere ta-e ya? 17 Ta yee ya li ce na yaaga yaaga k'a jin sipya ju ni ge, ma yacere le ni kee ma je, lee kadugo taan na ba she foro yaara tashenge ke ni we? 18 Ga lemu l'a fero sipya ju ke ni ge, wu zo we ni lee ya fero. Lee l'a sipya norogo. 19 Sipya zo we ni fungonkuuyo ye ya fero ma na jo sipyigbuu, dodoro, cessaara ni namazhaara, ni nagaara, ni kafineye, ni mekyeegerere. 20 Kee keree kii k'a sipya norogo, ga na li ni kejebaaya ni, lee ya sipya norogo we.»

Shi watii shen cee wa ya da Yesu na (Marika 7:24-30)

21 Lee kadugo na a Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari Tiiri ni Sidon fiige ki ni. 22 Kana shen cee wa bye tiinne na kee fiige ki ni. A

wee di ba Yesu mu, na mujuugbo wa na: «Kafoo, Dawuda Ja we, juu jaari na na, jina wa wu je ne poro fuceere li ni, wee ya wu kana fo xuuni.» 23 Ga Yesu ya ta wu ju sha ali ni kafila kana nigin be ni we. A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu beeri na wu wee cee we le koo ni, konho wu ganha ba xhuulo da jaari pu feni we. 24 A Yesu di pu pye: «Ne ta tun piitiilee mu we, fo Izirayeli wo nagoo pu ye, pee piimu p'a win ba dubyaa je-je ge.» 25 A wee cee wu ba nuguro sin Yesu fee ni, na wu beeri na: «Kafoo, na tege!» 26 A Yesu di wu pye: «Li ya ta saha pu nohopiire yalige lo wa pobiiire mu we.» 27 A cee wu jo: «Yee wa can, Kafoo. Ga yalijahara temu t'a yiri pobiiire ti kafoo wu tabali wu fugba ni, na dun jine na ge, pobiiire ti wa tee li.» 28 A Yesu di wu pye: «Cee we, ma n'a daa w'a pelee. Kile wu li pye ma mu na saha ni ma jidaan ni.» A cee wu poro fuceere l'i juu lee taapile li ni.

Yesu ya yama fee ni jehemee cuujo

29 Lee kadugo na a Yesu di yiri wee xuu wu ni, na gari Galile Gba wu ju na. A wu dugi tiin faabonoo ka na. 30 A sipyiire t'i ganha na ma wu mu ni yama fee tuuyo beeri ni: toroo nigin nigin fee, fyenmee, taa fee, boboo ni yama fee ni jehemee piitiilee be. A p'i ba ni pee yama fee pu ni Yesu mu, a wu pu cuujo. 31 Ba sipyiire t'a boboo pu jaa pu na yu, taa fee p'i juu, toroo nigin nigin fee di jaari, fyenmee di jaa we, a lee di bye pu mu kakanhana fo xuuni. A p'i ganha na Izirayeli wo Kile wu sani.

Yesu ya yalige kan sipyii kabofonoo shishere mu (Marika 8:1-10)

32 Ayiwa, a Yesu di wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: «Pii sipyii pii jijaara ti wa ne ni, bani jinaa je pu cana taanri wogo ne yiri naha, joyalige ka shishiin di je nige pu mu we. Ne funno wa di pu kuugo wuu le koo ni, pu fanha ki pa she xho koo na we.» 33 A wu kalaapiire t'i wu pye: «Mii wee di da yalige ta naha ke siponoo ke ni di pii sipyii pii beeri ju sha we?» 34 A Yesu di pu yege na: «Buuri juu juu yi wa yee mu we?» A p'i wu ju sho na: «Buuri juu gbarashuun ni fyabigee k'a.» 35 A wu sipyiire ti pye na pu tiin jine ki na. 36 A wu xho, na yee buuri juu gbarashuun we ni fyagaa ki lo, na baraga taha Kile na, na yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu. A pee di yi kan sipyiire ti mu. 37 A pu beeri di li na din. A kalaapiire t'i saganjaa gbarashuun ni buuri jukoroyo yi saya na. 38 Piimu p'a kee yalige ki li ge, pee bye namaa kabofonoo shishere (4.000), cee ni nohopiire ni je je we. 39 A Yesu di sipyiire ti yaha kari. Lee kadugo na a wu je korogo ka ni na kari Magadan jine ki na.

* 15:4 Ekizode 20:12; 21:17 * 15:9 Ezayi 29:13

16

Yawutuu p'ajo na Yesu wu kakanhana la pye

(Marika 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Canja ka Farizheen ni Sadushheen pii ya pa fulo Yesu na konho p'i wu taanna wii. A p'i wu pye na wu nahaa sheshere kakanhana la pye pee nii na lemu ya yiri fugba we ni ge. ² A Yesu di pu pye: «Fugba we bu naanja na foro canja d'a to xo, yee na jo na: <Zanha da ba niga na we.> ³ Fugba wu bu naanja fo na wuu jimugun na, yee na jo na: <Zanha ki da do njinaa.> Fugba wu bu njinaa le, yee ya lee keree ce na shonri kiyi ni. Ga yee di da ja we tuun we wo nahaa sheshere ti kori ce we! ⁴ Nijinaa sipyii pii p'a kolo, na noho pye nomme baa fee ge, pee p'a nahaa sheshere kakanhana shaa, ga la shishiin da zhee pu na we, fo Kile tudunmoo Zhonasi wuu le.» Lee kadugo taan a Yesu di pu yaha wa, na gari.

Farizheen ni Sadushheen pu wo buuri shizhenhere te

(Marika 8:14-21)

⁵ Tuun wemu ni Yesu kalaapiire ti bi gaanji gba wu kadugo yiri ge, a pu funjo di wo pu ya ta buuri lo we. ⁶ A Yesu di pu pye: «Yi fungonyo ta! Ya yiye kaseri Farizheen ni Sadushheen wo buuri shizhenhere ti na!» ⁷ A p'i puyi pye na: «W'a ye yu, bani wee ya ta buuri lo we.» ⁸ Yemu pu bi yu ge, a Yesu di yee ce na jo: «Yee n'a daa w'a kanha cere de! Naha na yee di yiye pyi na buuri je yee mu-i we? ⁹ Yee sanha sii ye nahaa ce nime be-e ya? Ne buuri juyoo kaguro wu kegi kegi sipyii kabofonoo kaguro (5.000) wu na ge, buuri wemu w'a kori ge, saganjaa juu wu d'a jii we? ¹⁰ Ne buuri juyoo gbarashuun wu kegi kegi sipyii kabofonoo shishere (4.000) wu na ge, buuri wemu w'a kori ge, saganjaa juu wu d'a jii we? ¹¹ Ne na yee pye: <Ya yiye kaseri Farizheen ni Sadushheen wo buuri shizhenhere te na.> A nahaa di yee pye yee ya ta li ce nago kannaa ne ta na buuri kaa yu yee mu-i we? ¹² Ayiwa, a wu kalaapiire ti na li ce lee na, na wu bi ta pu pye na p'a puyi kaseri buuri shizhenhere na we, na ga p'a puyi kaseri Farizheen ni Sadushheen wo kalaa wu na.»

Pyeri ya yere li na na Kirisa wu je Yesu
(Marika 8:27-30; Luka 9:18-21)

¹³ A Yesu ni wu kalaapiire ti she no Sezare Filipe fiige ki ni. A wu wu kalaapiire ti pye: «Sipyii pu wa Sipya Ja wu pyi na jogo wu je we?» ¹⁴ A p'i wu jo sho na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye mu je, pii di yu na Eli, pii be di yu sanha na Zheremi, kelee Kile tudunmoo watii.» ¹⁵ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeye pyaa ki mu, ne di je jogo we?» ¹⁶ A Simo Pyeri di wu pye: «Kirisa mu je, wee

wemu wu je Saan, na noho pye Izirayeli wo Shovoo wu ge, Kile nii wu wo ja we.» ¹⁷ A Yesu di wu pye: «Zhonasi ja Simo, mu je duba pya, bani wemu w'a we can we she mu na ge, weefoo je Adama pya we. Ga ne To Kile wemu wu je fugba wu ni ge, wee w'a wu she mu na. ¹⁸ N'a da li she ma na jo Pyeri ma je, lee kori je faaga. N'a da ba na Egilizi wu yereje kee faaga ki na. Adesi gburaya da ja wu yereje we. ¹⁹ N'a da ba fugba saanra ti kenikaangaa ki kan ma mu. Ma bu kaa lemu beeri koro kan jije ke na, lee koro na gan fugba we ni. Ma bu kaa lemu beeri koro to jije ke na, lee koro na do fugba wu ni.» ²⁰ Lee kadugo na a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu na pu ganha bu yee jo wa shishiin be mu na wee wu je Kirisa wu we.

Yesu ya wu xu ni wu je wu jo
(Marika 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

²¹ Na co wee tuun wu na a Yesu di jo kon na yi fiinne na yu wu kalaapiire ti mu na: «Li waha li waha, fo ne bu she Zheruzalem ni. Noholee, ni saraya nahaa shonriwee junofee, ni saliya karamagoloo pu na ba ne kanha fo xuuni wa. Pu na ba ne gbo, ga ne na ba je na foro xu ni na caxhugo canja taanri wogo ki na.» ²² A Pyeri di gari ni wu ni kabanugo, na she jo kon na yu ni wu ni na: «Ahayi Kafoo, lee wa da ma ta we! Kile wu ma tanha lee na!» ²³ Ga, a Yesu di njmahana jeri na Pyeri pye: «Toro laha na taan, mu Shitaanni we! Ne junoo mu wa zhaa da gyeegi me, bani mu fungongo je Kile keree na we, fo sipyii wogoo.»

²⁴ Lee kadugo taan a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Wa funjo bi je wu binne ni na ni, wu she wuyi ni, wu wu korikoritige ki lo taha na feni. ²⁵ Bani sipya we w'a giin wu wuyi pile munaajunoo wolo njinaa ge, wee na ba buun wu munaajijiga na. Ga we w'a bonri wu munaajijinaa ne wuu na ge, wee wu da ba guri wuu munaajijiga na. ²⁶ Li na ba nahaa jo sipya na wu konjo yanmuyo beeri ta, wu ba buun wuyi pile munaajijiga ni we? Yaaga keke sipya di da ba ja daga wu munaajunoo wolo we? ²⁷ Ayiwa, Sipya Ja wu kuuni na ba ba ni wu meleke pu ni, wu To wu nooo wu ni. Lee ba bye tuun wemu ni, wu na ba sipyii pu beeri nigin nigin saraa na be ni pu kapyege ni. ²⁸ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa nahaa ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Sipya Ja wu na tapaga ni ba saan je-e we.»

17

Yesu newiine l'a jeri
(Marika 9:2-13; Luka 9:28-36)

¹ Lee kadugo na ba cabyaa gbaara ya toro we, a Yesu di gari ni Pyeri, ni Yakuba, ni wu ceborona Yohana ni faabobotongoo ka fugba ni. ² A Yesu newiine li she jeri pu jii

na. A wu naha k'i ganha na j'i ba cana je we, a wu faya yi be di fiinjɛ ba kpɛngɛ je we. ³ Taapile ni a p'i Musa ni Eli ja pee na yu ni Yesu ni. ⁴ Lee na a Pyɛeri di Yesu pye: «Kafɔ wɛe bu gori naha, lee ya nɔ xuuni de. Ma bu sɔɔ, ne na buguloo taanri yereɛ. Mu wo nigin, Musa wo nigin ni Eli wo nigin.» ⁵ Na wu yaha pee jomɔ pu na, a pahaɲa ka di j'i j'i na pa, na ba pu to. A mujuu la di foro kee pahaɲa ki ni na: «Nɛ jidaan Ja wu je we. Wu kaa l'a dan nɛ ni fo xuuni. Y'a wu nijoyo nuri!» ⁶ Ba kalaapiire t'a pee jomɔ pu logo we, a p'i sii fya fo xuuni, fo p'a buri buri, na pu nahaya ye buri j'inje na. ⁷ A Yesu di fulo na gbɔn gbɔn pu na, na jo: «Yi ganha bu fya we! Yi yiri!» ⁸ A p'i pu nahaya yi yirige, ga pu ya sipya watii ja nige we, fo Yesu ye.

⁹ Ba p'a diri faaboboɲɔ ki na we, a Yesu di yi jo waha pu mu na: «Kaa lemu y'a ja ge, yi ganha bu lee naha jo sipya wa shishiin be mu we, fo Sipya Ja wu ja je na foro xu ni tuun wemu ni.» ¹⁰ Lee kadugo taan a kalaapiire t'i wu yege na: «Wee tuun wu ni naha na saliya karamagolɔɔ p'i yu na Eli w'a yaa na fɛnhe pa we?» ¹¹ A wu pu pye: «Uun, Eli w'a yaa na pa, na ba keree ki beeri gbegɛlevonɔ gbegɛle.» ¹² Ga n'a da yi jo yi mu, Eli ya pa xɔ, ga sipyii p'i ya ta wu ce we, na wu pye pu jidaan pyegana na. Lee kanhagana le ninunɔ na p'a da ba Sipya Ja wu be kanha.»

¹³ Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i na li ce na Yohana Batizelipye kaa wu bi byi.

Yesu ya pya wa cuunɔ jina bye wemu ni ge (Marika 9:14-29; Luka 9:37-43)

¹⁴ Ba p'a pa je sipyii ti ni we, a na wa di fulo Yesu na, na nuguro sin wu fɛɛ ni, ¹⁵ na jo: «Kafɔ, juunɔ jaari na ja wu na, bani juuzhangana ki wa wu na. W'a kanha fo xuuni. Teege kii ni juunɔ ki ma wu shan na ni, kelee lɔhɔ ni. ¹⁶ Nɛ pa ni wu ni ma kalaapiire ti mu, ga p'i ya ja wu cuunɔ we.» ¹⁷ A Yesu di jo: «E! Yee kunni je sipyikuuyo n'a daa baa fɛɛ! Nɛ na gori yaha naha ni yee ni fo tuun weke we? Nɛ na yee keree xu fo tuun weke we? Pa ni ma pya wu ni naha!» ¹⁸ A Yesu di din juna wu na, a w'i foro pya wu ni. A pya wu juunɔ lee taapile li ni. ¹⁹ A kalaapiire t'i ba fulo Yesu na pu ye na, na wu yege na: «Naha na wɛe di ya ja we jina we kɔri yege pya wu ni-i we?» ²⁰ A Yesu di pu pye: «Bani yee n'a daa w'a cɛɛɛ toro. Can na n'a da yi jo yi mu, yee n'a daa wu da bi ali mutaridi pilere be xɔ peere ni, yee bi da yi jo ke faaboboɲɔ ke mu na ki yiri naha, k'i she me, k'a gari. Kaa la shishiin bi da ga yee ja we. [²¹ Ga ke jina tuugo ke foromɔ ya taan we, fo suun ni Kile-jeɛge.]»

Yesu ya wu xu ni wu je wu jo sanha (Marika 9:30-32; Luka 9:43-45)

²² Cana ka, na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha shiizhan Galile ni, a wu pu pye: «Pu na

ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni. ²³ Pu na ba wu gbo, ga wu caxhugo cana taanri wogo, wu na ba je sanha.» A kalaapiire ti nahaya di danha fo xuuni.

Yesu ni Pyɛeri be ya saraa katahanja ki wo wari wu ni

²⁴ Ayiwa, ba Yesu ni wu kalaapiire t'a nɔ Kaperinɔmɔ kulo li ni we, a Kile-peɛje pugbɔhɔ ki wo wari wu shɔveɛ p'i fulo Pyɛeri na, na wu pye: «Yee wo karamagɔ wu ya gaan Kile-peɛje pugbɔhɔ ki wo wari wu ni-i ge?» ²⁵ A Pyɛeri di jo: «Uun, w'a gaan wu ni.» Ba Pyɛeri ya je puga ki ni we, a Yesu di fɛnhe jomɔ pu lo, na jo: «Pyɛeri, mu funɲɔ na jɔgɔ wu d'a yaa na munaɔ pɛɛme, kelee katahanja ki wo wari wu kaan ke konɔ ke wo saannaa pu mu we? Saannaa pu wo nagoo laa piitiilee?» ²⁶ A Pyɛeri di wu pye: «piitiilee». A Yesu di jo: «Lee funɲɔ ni, ma ce kantiinleɛ ninje wa lee ni-i sa! ²⁷ Ga lee be na, konhɔ wu ganha bu kawaa pye pii sipyii pii na we, she nɛmɛne la wa gba wu ni. Fyashiime wemu w'a da ma nɛmɛne li lo ge, m'a wee nɔ mugi. Ma na wari tuunɔ ka ta wa, m'a she kee kan nɛ ni mu wo munahaa ki pɛɛme.»

18

Weke w'i je nahagbaa fɔ we? (Marika 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ A kalaapiire t'i fulo Yesu na, na wu yege na: «Weke wu je pu beeri wo nahagbaa fɔ fugba saanra ti ni we?» ² A Yesu di nɔhɔcɛɛɛ la yiri, na lee yereɛ pu niɲɛ ni, ³ na jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya jɛri ba nɔhɔpiire je-ɛ we, yee da ga ba je fugba saanra ti ni bada we. ⁴ Sipya wemu w'a wuyɛ tirige na pye ba le nɔhɔcɛɛɛ le je-ɛ ge, weefɔ wu je pusamaa beeri wo nahagbaa fɔ fugba saanra ti ni. ⁵ Sipya sipya w'a le nɔhɔcɛɛɛ le la shi co xuuni nɛ wuu na ge, nɛ w'a co xuuni.»

W'a wuyɛ kaseri jugyɛgegi keree na (Marika 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ «Te nɔhɔpiire te t'a dɔ nɛ na ge, sipya sipya w'a le la juunɔ kyɛgegi ge, li bi da bɔɔ weefɔ mu na faatabaaga po wu katige ni, na wu w'a suumɔ lɔhɔ nɔhɔdaan. ⁷ Bɔɔngɔ ki wa konɔ wogo sipyii pu wo jugyɛgege ti wuu na. Jugyɛgege kunni da ga ja bye pyebaa we. Ga bɔɔngɔ ki wa ti pyeveɛ pu wogo. ⁸ Ma keɛ kelee ma tɔɔgɔ bi je kapunɲɔ di ma le jurumu ni, ki kɔn m'a ki wɔ. Ma keɛ nigin wo, kelee ma tɔɔgɔ nigin wo na je Alijinɛ ni, lee ya pɔɔ ma mu ma keye shuun wo ni ma tɔɔgɔ shuun wo wu w'a nafugibaaga ni. ⁹ Ma jii bi je kapunɲɔ di ma le jurumu ni, li wehele wolo, m'a li wɔ. Ma jii nigin wo na je Alijinɛ ni, lee ya pɔɔ ma mu ma jii shuun wo wu wɔ Jahanɛme na ki ni.»

Yesu ya talenε la jo dubyapεεngε shizhaa na

(Luka 15:3-7)

¹⁰ «Y'a yiye kaseri de! Yi ganha bu da le nōhōcεεre le la shishiin cεrengε wε. N'a da yi jo yi mu jo pu melekeε pu niyereye yi wa tuun bεeri ni ne To wu jahagbaa na fugba we ni. [¹¹ Bani piimu p'a piin ge, Sipyā Ja w'a pa wu ba pee shō.]

¹² «Dii yee di wa li wii wε? Dubyaa xhuu nigin (100) bu bye sipyā wa mu, a wee wa nigin di ba biin. Ta wu da kelee gbarashεεre ni gbarashεεre (99) wu samaa yaha wā faabobonō ki na, na she we wu nigin wu sha wε? ¹³ N'a da yi jo yi mu jo wu bu she wu ja, wu da funnō taan fo xuuni wu ja wu wuu na na toro pusamaa kelee gbarashεεre ni gbarashεεre (99) wu taan, pee piimu pu jε pu ya piin wε ge. ¹⁴ Mu li wa. Yee fugba To wu be nidaan jε le nōhōcεεre le la li piin we.

W'à yaa na yafani wiyε mu

¹⁵ «Ma ceboro bu kakuunō pye ma na. She wu feni, m'a she yi jo wu mu yiye shuun xuu ni. Wu bu yere li na ma mu, yi na bye sanha yiye sipyii. ¹⁶ Ga wu bu she bye wu ya yi logo ma mu wε. M'a shen nigin kelee sheen shuun wa fara yiye na, na kōnhō jomō pu bεeri di she bye seεreεε shuun kelee seεreεε taanri jii na. ¹⁷ Wu bu she li she wu da pee be woyo yi logo wε, m'a she yi naha jo egilizi wu mu. Wu bu li she wu da egilizi wu be woyo yi logo wε, m'a wu jate ba Kile-εεbaama jε wε, kelee ba fanhafεε wari shōvā wu jε wε. ¹⁸ Can na n'a da yi jo yi mu jo yi bu kaa lemu bεeri she ni jε ke na, Kile bε na ba lee she fugba wu ni. Yi bu sōō kaa lemu bεeri na ni jε ke na, Kile bε na ba sōō lee na fugba wu ni. ¹⁹ N'a da yi jo yi mu sanha jo yee shuun wa bu bε kaa bεeri na naha ni jε ke na, na lee jεeri ne fugba To wu mu, wu na lee kan pu mu. ²⁰ Bani sheen shuun taanri bu she puyε pinne ta xuu bεeri ni ne mεge na, ne wa pu ni jε ni.»

Tehene jε yafa na sipyā ni wu sipyiñii tε ni wε

²¹ Wee tuun wu ni a Pyεeri di fulo Yesu na, na wu pye: «Wū Kafō, ne ceborona ba kakuunō pyi ne na tuun bεeri ni, ne yaa na yafani wu mu fo na she nō tōñii juu na wε? Fo tōñii gbarashuun gε?» ²² A Yesu di wu pye: «N'a da ma pye fo tōñii gbarashuun wε de, ga fo tōñii gbarashuun yahanjaa kelee gbarashuun (70). ²³ Lee wuu na, fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa mε. Saan wa w'a bi giin wu wu wari keree jaha wolo ni wu kapyeyii pu ni. ²⁴ Ba w'a li jō kōn wε, a p'i ba ni kapyeyi wa ni wu mu. Saan wu wari miliyoo ni jehemεε foo li bye wee na. ²⁵ Se bye wu ni wu lee foo le tō wε. A

saan wu jo na pu pu pεre taga foo li tō, wu ni wu shō, ni pu nagoo, ni pu keje yanmuyo yi bεeri. ²⁶ A wee kapyeyi wu she nuguro sin wu kafō wu fεε ni, na wu jεeri na: «Ma luu li gbo na taan, n'a da ba ma wari wu bεeri foo tō ma mu.» ²⁷ A wu jahaara di jε wu kafō wu ni, a wu wu yaha, na yafa wu mu be sanha foo li bεeri na.

²⁸ «Ba wee kapyeyi w'a foro wā wε, a wu ni wu kapyeyi wu di jiri. Wu wari de jεε xhuu nigin foo di bi bye wee kapyeyi wu na. A wu wee co, na wu katige njōhōri, na jo: «Na foo li tō!» ²⁹ A wu kapyeyi wu nuguro sin wu fεε ni, na wu keme jεeri na: «Ma luu li gbo na taan, n'a da ba ma wari wu bεeri foo tō ma mu.» ³⁰ Ga wu ya sōō wε, na wu le kaso ni fo wu ga ba wee wo foo li tō. ³¹ Ba kapyeyi pusamaa ya lee ja wε, a lee di waha pu na fo xuuni. A p'i she yi bεeri jaha jo pu kafō wu mu. ³² Wee tuun wu ni, a kafō wu wee kapyeyi wu yiri na wu pye: «Kapyeyi niguunō mu jε! Ne mu wo foo li bεeri yaha mu na, bani mu ya ne jεeri saama na. ³³ Ta mu be bi yaa na jūñō jaari ma kapyeyi wu na ba ne li pye mu na-ε wε?» ³⁴ A Kafō wu luu di yiri fo xuuni. A wu wu le kaso ni kōnhō wu da jaani wā, fo wu ba she foo li saraa na xō tuun wemu ni. ³⁵ Mu li wa yee be mu, yee bu bye yee di ya yafani yi cebooloo pu mu yi zōlō pu bεeri na wε, lee pyegana le na ne wo fugba To wu be wa da ba yee pye.»

19

Yesu ya yemu jo gbaxōrō shizhaa na ge (Marika 10:1-12)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya wee kalaa wu kan xō sipyiire ti mu wε, a wu foro Galile fiige ki ni, na gari Zhude fiige ki ni, Zhuruden Gba wu kadugo yiri. ² A sipyi jehemεε di daha wu feni wā. A wu pu yama fεε pu cuunō.

³ A Farizheen pii di fulo wu na, kōnhō p'i wu peri wii. A p'i wu pye: «L'a saha ná wu wu shō gbaga xō kapunō bεeri na ya?» ⁴ A Yesu di pu pye: «Ta yee ya li kalaa Kile Kafila wu ni wε? Na: «Fo kōñō ki jōkōñō na, kōñō ki yaavā w'a pu yāa ná ni cee.» ⁵ Na jo: «Lee wuu na ná na ba wu to ni wu wu yaha, na nōrō wu shō na. Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin.» ⁶ Lee funnō ni, pu jε nige shuun wε, ga fo nigin. Ayiwa Kile ya lemu pye nigin ge, sipyā ganha bu lee waagi wε.» ⁷ Ga Farizheen p'i wu pye: «Wee tuun wu ni naha na Musa d'a jo na ná ba da wu shō yaha, na wu fenhe gbaxōrō sεmε yāa kan wu mu wu na wu yaha wε?» ⁸ A Yesu di pu pye: «Yee ni wegee k'a waha, lee wuu na Musa ya gbaxōrō ti koro kan yee mu. Ga fo taashiine li ni, li bi byi mu wε. ⁹ Ne kunni w'a da yi jo

* 19:4 Zhenezi 1:27 * 19:5 Zhenezi 2:24 * 19:7 Duterensame 24:1-4

yi mu jo sipyaa sipya w'a wu sho gbaga xo ge, cee wu bu da wu ya dadɔɔɔ pye, a lee di gbaga ki xo we, ná wu bu wu yaha, na watii lenɛ, dɔdɔɔɔ w'a pye.»

¹⁰ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Ke bi jɛ ná wu tayerge wu ni wu sho tɛ ni, wee tuun wu ni na mɛhe pye wà cee baa, lee ya pɔɔɔ.» ¹¹ A Yesu di pu pye: «Wee kalaa we se jɛ sipyii beeri ni we, fo piimu yɛ mu Kile ya wu se kan ge. ¹² Kaɔɔɔ ya jɛ wà yemu ya ná naha kɔɔn wu da cee lenɛ-ɛ ge. Pii ya seni pu jɛ namaa ni we. Sipyii di pii wo namaa ni. Pii be di wa li shaa p'i bye mu fugba saanra ti kaa na. Wemu na já bye cee lenɛ baa ge, wu pye cee lenɛ baa.»

*Yesu ya duba nɔhɔpiire ta mu
(Marika 10:13-16; Luka 18:15-17)*

¹³ Lee kadugo na a sipyii pii di ba ba Yesu mu ni nɔhɔpiire ta ni, kɔnhɔ wu wu keye taha ti na wu Kile jɛeri ti mu. Ga, a wu kalaapiire t'i yogo jo ni pee sipyii pu ni. ¹⁴ A Yesu di pu pye: «Yi nɔhɔpiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti naha kɔɔn we! Bani pee shi tuugo wuuro ti jɛ fugba saanra te.» ¹⁵ A wu wu keye taha tee nɔhɔpiire ti na. Ba w'a xo we, na yiri wà na kari.

Naafuugbo fɔɔ jemɛ p'a pen Kile wo saanra ti ni

(Marika 10:17-31; Luka 18:18-30)

¹⁶ Ayiwa, pu nigariwuu, a ná wa di fulo Yesu na, na wu yege na: «Karamɔɔ, kasaana leke tuugo nɛ d'a yaa na pye kɔnhɔ di ba nii sicuumɔ nixhobaama ta we?» ¹⁷ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na yegee kasaana fiin we? Nigin ye pe w'a jɔ. Ma funɔ bi jɛ m'a nii sicuumɔ ta, ta saliya wu jomɛheɛ ki koo jaari.» ¹⁸ A ná wu jo: «Kiike we?» A Yesu di wu pye: «Ma ganha bu sipya gbo we! Ma ganha bu dɔdɔɔɔ pye we! Ma ganha bu nagaara pye we! Ma ganha bu kafineye taha ma sipyii ni na we! ¹⁹ Ma da ma nu ni ma to pele! Ma sipyii ni wu taan ma mu ba maye pyaa ki jɛ we!» ²⁰ A wee lenɔɔ wu jo: «Nɛ kii beeri koro jaari. Leke d'a fo sanha we?» ²¹ A Yesu di wu pye: «Ma funɔ bi jɛ m'a fa, she ma keɛ yanmuyɔ yi pɛɛ, m'a wee wari wu kan la baa fɛɛ mu. Wee tuun wu ni ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo taan m'a ba daha na feni.» ²² Ga ba lenɔɔ w'a yee logo we, na naha tanha na gaanji, bani naafuugbo wu bye wu mu.

²³ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo naafuugbo fɔɔ jemɛ p'a pen fugba saanra ti ni. ²⁴ N'a da ye be jo yi mu sanha jo nɔhɔɔ jemɛ ya taan museni yi ni na toro naafuugbo fɔɔ jɛ na Kile wo saanra ti ni.» ²⁵ Kalaapiire t'a pee jomɔ pu logo ge, a lee di bye pu mu kakanhana fo pu na yu: «Aa! Wee tuun wu ni sipya weke na já pa sho

we?» ²⁶ A Yesu di pu wii, na jo: «Sipyii mu, lee da já bye we, ga kaa la shishiin ya Kile jani we.»

²⁷ Wee tuun wu ni a Pyɛeri di jomɔ pu lo, na jo: «Li wii, wèe ya kahari yanmuyɔ beeri ni, na daha mu feni. Leke di da ba bye wèe shizhaa na we?» ²⁸ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo Sipya Ja wu ba ba diin wu saanra koro nɔɔɔ wuu li ni, kɔnhɔ nivonɔ ki ni tuun wemu ni, yee be na ba diin saanra korogoo ke ni shuun ni, na kiiri kɔn Izirayeli gbaweɛ ke ni shuun wu na. ²⁹ Sipya wemu beeri w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu ceboronamaa, kelee wu ceboroshaa, kelee wu nu, kelee wu to, kelee wu nagoo, kelee wu kɛɛɛ, nɛ wuu na ge, weefɔɔ na ba yee yahaɔaa xhuu nigin (100) ta, na wu taa ta nii sicuumɔ nixhobaama pu be ni. ³⁰ Ga jahagbaa wuu nijehemɛ na ba bye kadugo yiri wuu, kadugo yiri wuu nijehemɛ na ba bye jahagbaa wuu.»

20

Erɛzen tege kafɔɔ ni wu kapyeyii keree

¹ Ayiwa, a Yesu di jo na: «Fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa mɛ. Kɛɛɛɛ fɔɔ wa ya sɔɔ foro jisɔɔɔ ka taan di zhe kapyeyii pii sha di zhe yaha wu erɛzen tege ni. ² Piimu w'a she da ge, a wu ni pee di jo be wari deɛ nigin na, wa beeri wo cana nii saraa. A wu pu yaha kari labye wu feni tiire tege ki ni. ³ A cana k'i ba dugi jeri, a wu foro sanha, na saha ni sipyii pii niyereye ni kɛɛɛɛ ki na, p'i bi la pyi we. ⁴ A wu pu pye: «Yi be pu she cana nii li pye na erɛzen tege ki ni, saraa wemu w'a yaa ni yi ni ge, nɛ na ba wee kan yi mu.» ⁵ A pee di gari tiire tege ki ni. A cana k'i ba nɔ jɛɛ ni nɛɛ ni, a tege ki fɔɔ wu foro sanha, na saha ni pii be ni, na pee be lo lee logana li na. Na ba foro sanha yakonɔ cana ki be ni, na saha ni pii be ni, na pee be lo lee logana li na. ⁶ A wu ba guri foro sanha yakonɔ ki be ni, na pii be niyereye ta kɛɛɛɛ ki na, pu be di jɛ la ni we. A wu pu pye: «Naha na yee d'a cana nii li beeri pye lapye baa we?» ⁷ A pee di wu pye: «Sipya wa shishiin ya ta wèe sha wu wo labye na nijaa we.» A wu pu pye: «Yi be pu she na kɛɛɛɛ yi ni.»

⁸ «Ba cana k'a pa xhɔ baari wu tigiduun na nɔ we, a tege ki kafɔɔ w'i wu kanahashɔnrimɔ wu pye: «Kapyeyii pu yiri, m' pu pu saraa na li jɔ kɔn kurogo wuu pu na, na se naha wuu pu mu.» ⁹ Piimu p'a pu wo labye wu jɔ kon yakonɔ ki ni ge, a pee di fenhe fulo, a pu beeri di wari deɛɛ nigin nigin ta. ¹⁰ Ba l'a pa nɔ nizhiilee pu na we, a pee di ganha na giin na pee wo wu na jɛhe wari deɛɛ nigin nigin na. Ga, a p'i wari deɛɛ nigin nigin kan pu be mu. ¹¹ Ba wee wari w'a kan pee mu we, a p'i ganha na tege

* 19:19 Ekizode 20:12-16; Levitike 19:18

ki fɔɔ wu yɔɔɔ puyɛ taaan, na yu: ¹² «Pii p'a nɔ kurogo ki na ge, leeri nigin ye wo labye pee ya pye. A mu di dɛɛ wɛɛ wo saraa wu pye nigin ni pee wo wu ni, wɛɛ piimu p'a caɗa jii li beeri pye, na li kanhama soro, na ke cawaga ke beeri lo ge.» ¹³ Ga, a tɛɛ ki kafɔɔ wu shen nigin wa pye pu ni: «Nanii, nɛ ta to mu na wɛ! Ta wari dɛɛ nigin na be nɛ ni mu ya be mu wo caɗa jii li saraa wɛ?» ¹⁴ Ayiwa, ma wo saraa wu lo, ma da gaani. Nɛ mu l'a taan nago kanna nɛ wu saraa ninumɔ kan mu ni we mu, wee wemu w'a pa tɛɛ ki ni kurogo ge. ¹⁵ Lemu bu nɛ taan, ta lee be nɛ yaa na pye ni na wo wari wu ni wɛ? Kelee ta nɛ wo saama pu jɛpɛɛn yɛɛ l'a jɛ ma ni?» ¹⁶ A Yesu di jo sanha: «Piimu pu jɛ kadugo yiri wuu pu ge, le pyegana le na pee da ba bye jahagbaa wuu. Piimu pu jɛ jahagbaa wuu pu ge, pee na bye kadugo yiri wuu.»

*Yesu ya wu xu ni wu jɛ wu jo sanha
(Marika 10:32-34; Luka 18:31-34)*

¹⁷ Ayiwa, Yesu ya pa yiri na gaani Zheruzalemu ni. Pu nigariwuu, a w'i wu kalaapiire ke ni shuun wu ye yiri, na pu pye: ¹⁸ «Wu wii gaani Zheruzalemu ni. Pu na zhe Sipy a Ja wu le wà saraya naha shɔnriweɛ jɔɔɔɔ nɛ saliya karamɔgɔɔɔ pu keɛ ni. Pu na ba wu jaagi na w'a yaa ni xu ni.» ¹⁹ P'a wu le shi watii keɛ ni, pee na zhehe wu na. Pu na ba wu kpon ni susɔɔɔ ni, na wu kori tige na. Caɗa taanri wogo ki na w'a jɛ na foro xu ni.»

*Yakuba ni Yohana ya jahagbaa fɛɛɛ shaa
Yesu mu
(Marika 10:35-45)*

²⁰ Ayiwa, a Zebede shɔ wu fulo Yesu na ni wu nagoo shuun wu ni. A wu nuguro sin Yesu fɛɛ ni, na wu jɛɛri, na wu jɔ wee na. ²¹ A Yesu di wu yege na: «Naha kaa l'i wa ma na wɛ?» A wu Yesu pye: «Ma ba ba diin ma saanra ti ni tuun wemu ni, ma di sɔɔ na mu, na nagoo shuun we di diin ma taaan. Nigin wa di diin ma kanige cɛ, wa di diin ma kamɛɛ cɛ.» ²² A Yesu di wu pye: «Kaa lemu yee wa jɛɛri ge, yee wa li cɛ wɛ. Kanhama cɛɛgbuu lemu ni n'a da ba gba ge, yee na jà gba lee ni ya?» A p'i jo: «Uun, wɛɛ na jà gba li ni.» ²³ A Yesu di pu pye: «Uun, yi kunni na ba gba nɛ wo cɛɛgbuu li ni. Ga na tiin nɛ kanige cɛ, kelee nɛ kamɛɛ cɛ, nɛ jɛ yee tatiinyɛ yi kanvɔɔ wɛ. Piimu kaa na nɛ To w'a yee gbegele ge, pee mu yi da ba gan.»

²⁴ Ba kalaapiire ke wu samaa ya yee logo wɛ, a pu logoo di yiri pu ceboronamaa shuun wu taaan. ²⁵ A Yesu di pu beeri yiri, na jo: «Yee ya li cɛ na shi wemu jɛ Yawutuu wɛ, wee shi wu wo jɔɔɔɔ p'a pu jɔɔɔɔɛɛ pyi wu na. Pu sipiygɔɔ p'i pu fanha sheɛ wu na.» ²⁶ Ga li da ba bye mu yee tɛ ni wɛ.

Yee wa funɔɔ bi jɛ wu bye sipiygɔɔ, wufɔɔ wu pye pusamaa wo kapyebye. ²⁷ Yee wa funɔɔ bi jɛ wu bye jahagbaa fɔɔ, weefɔɔ wu pye pusamaa wo bulo. ²⁸ Mu li wa, Sipy a Ja wu be ya ta pa kɔnhɔ sipyii di ba kapyɛɛ pyi wu mu wɛ. Ga w'a pa, wu ba kapyɛɛ pyi sipyii mu, wu ba wu munaa kan l'i bye sipyɛɛɛ wɛ wo jɔɔwuu saraa.»

*Yesu ya fyɛnmɛɛ shuun wa cuɔɔɔ
(Marika 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ Ba p'a pa foro Zheriko kulo li ni wɛ, a sipyɛɛɛ ni daha Yesu feni. ³⁰ Lee bi fyɛnmɛɛ shuun wa nidɛɛge ta koo li jɔ na. Ba pee ya logo na Yesu w'a doroo wɛ, a p'i xhuulo na: «Wu Kafɔɔ, Dawuda Ja we, jɔɔɔ naari wu na!» ³¹ Sipyire ti bi yogo yu ni pu ni na pu cari puyɛ na, ga, a p'i la fara xhuulo wu na, na yu: «Wu Kafɔɔ, Dawuda Ja we, jɔɔɔ naari wu na!» ³² A Yesu di yere, na pu yiri, na pu pye: «Yi wa giin nɛ di leke pye yi mu wɛ?» ³³ A p'i jo: «Wu Kafɔɔ, wu pye wu da jaa.» ³⁴ A pu jɔɔɔ na jɛ Yesu ni, a wu gbɔn pu jii ki na. A p'i jɔ kɔn na jaa lee taapile li ni. A p'i daha Yesu feni.

21

*Yesu ya jɛ Zheruzalemu ni ba saan jɛ wɛ
(Marika 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)*

¹ Ba p'a tɛɛɛ Zheruzalemu na wɛ, a p'i nɔ Bɛɛɛfaje shizhaa, Oliviyɛ faabobɔɔɔ ki kabanugo ki ni. A Yesu di wu kalaapiire shuun wa tun, ² na pu pye: «Yi she yi jahagbaa kulo li ni. Yi bu nɔ ye, yi na kafazhɔ wa nibɔɔ ta wà, wu ni wu pya. Yi yee sanha pa na kan naha!» ³ Sipy a wa bu jo ni yi ni, y'i weefɔɔ pye na Kafɔɔ mago wu wa yi na. Lee bu bye pu na yi jɔ yaha yi mu, y'i ba ni yi ni.» ⁴ Lee ya pye kɔnhɔ Kilɛ tudunmɔ w'a jomɔ pemu jo ge, pee jɔ di fa na:

⁵ «Yi yi jo Siyan poro* wu mu na:
«Li wii, ma saan w'a ma ma mu.

W'a wuyɛ tirige,
na dugi tiin kafabige na,
kafazhɔ wa wo pya.»*

⁶ A kalaapiire t'i gari, na she li pye ba Yesu ya yi jo pu mu wɛ. ⁷ A p'i ba ni kafazhɔ wu ni wu pya wu ni, na ba pu fadegbɔɔɔ ya taha yee na, a Yesu di dugi tiin wà. ⁸ A sipyɛɛɛ di pu fadegbɔɔɔ pii koo li ni. A pii be di wɛburiye kɔn, na yee pii koo li ni. ⁹ Ba p'a gaani wɛ, piimu pu jɛ Yesu jahagbaa na, ni piimu pu jɛ wu kadugo ge, pee bi xhuulo na yu:

«Masɔɔ k'a byi Dawuda Ja wu mu!
Wemu w'a ma mɛ Kafɔɔ mɛge na ge,
wee jɛ duba pya!

* 21:5 Siyan poro: Wee jɛ Zheruzalemu sheen pee. *

21:5 Zakari 9:9 * 21:9 Zaburuu 118:26

Masəŋə k'a byi Kile mu fugba lii lii we ni!»*

¹⁰ Ba Yesu ya jé Zheruzalemu ni we, a tunmə p'i kulo li beeri c'iri. A p'i ganha na yegee na: «We ná we di jne jəgə wə?» ¹¹ A sipyiire t'i jo: «Kile tudunmə Yesu wu jne wii, Galile Nazareti shen we.»

Yesu ya Kile-peene pugbəhə ki pye fefee
(Marika 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

¹² A Yesu di jé Kile-peene pugbəhə ki ni. Sipyii piimu pu bi beere ni zho pyi wə ge, a wu pee beeri kari yegee. A wu wari faavere pu wo tabalaa pee, ni gbege shazhere perevee pu wo yatiinye yi jeri buri, ¹³ na pu pye: «L'a ka Kile Kafila wu ni na: 'Pu na ba ne puga ki pyi Kile-jerege puga.»* Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa talaraga.»

¹⁴ A fyenmee ni losixuyo fee pii di fulo Yesu na Kile-peene pugbəhə ki ni. A w'i pee cuunə. ¹⁵ Yesu ya kakanhanjaa kiimu pye ge, ba saraya jaha shəonrivere junofoe ni saliya karaməgəwə p'a kee ja we, na nəhəpiire ti be jaa ti na xhuulo na yu: «Masəŋə k'a byi Dawuda ja wu mu we!» A pu logoo di yiri. ¹⁶ Wee tuun wu ni a p'i Yesu pye: «Yemu pii wa yu me ge, ta mu wa yi nuri me?» A Yesu di pu pye: «Uun! Ta yee be sanha li kalaa Kile Kafila wu ni wə? Na: «Mu ya ma masəŋə pye k'a foro

nəhəpiire ni pubinnere jəwə ni.»*

¹⁷ Ba w'a yee jo we, na foro kulo li ni, na pu yaha wə, na gari na she shən Betani kulo li ni.

Yesu ya nitoodige ka lani
(Marika 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ayiwa, jimuguro ti jisəwəgə ki na, Yesu na kuri na ma Zheruzalemu ni, a xuugo di wu ta. ¹⁹ A wu nitoodige ka ja koo li jə na, na fulo kee na. Ga wu ya yafiin be ja ki na weye ye kadugo na we. Ayiwa, a wu kee nitoodige ki pye: «Mu da ga yasəye pye nige bada we!» Taapile ni a kee nitoronə k'i waha. ²⁰ Ba kalaapiire t'a lee ja we, a lee di bye pu mu kakanhana fo xuuni. A p'i Yesu yege na: «A ke nitoronə ke di bye dii na waha me taapile ni wə?» ²¹ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, n'a daa bu bye yee mu, nakaara bye t'i jne yee zəwə pu ni bada we, lemu ne pye ke nitoodige ke na ge, yee da ba da lee ye na-e de! Ga yee na ba ke faabobonə ke pye: «Yiri laha naha, m'a she maye wə suumə ləhə ni.» Lee na bye. ²² Yi ba yaaga tuugo beeri jereeri ni n'a daa ni, yi na kee ta.»

Mii Yesu wo sefere ti d'a yiri we?
(Marika 11:27-33; Luka 20:1-8)

²³ Ayiwa, a Yesu di she jé Kile-peene pugbəhə ki ni, na sipyii pu jə kan na galaa. Na wu yaha wu na wee kalaa wu kaan, a saraya jaha shəonrivere junofoe ni nəhəlee p'i

fulo wu na, na wu yege na: «Sefere teke gbəwə ni mu wa kii keree kii pyi wə? Jəgə w'a kee fanha ki kan mu mu wə?» ²⁴ A Yesu di pu pye: «Ne be w'a da yee yege kaa nigin na. Yi bu na jə shə, wee tuun wu ni, sefere temu gbəwə ni ne be ya kii keree kii pyi ge, ne be na tee jo yi mu. ²⁵ Jəgə wu d'a Yohana tun na w'a batizeli pyi wə? Kile laa sipyii?» A p'i puyere pye: «Wu bu jo: «Kile w'a wu tun», wu na jo: «Wee tuun wu ni jaha na yee di ya ta dā wu na-e wə?» ²⁶ Ga wu bu nəhə jo: «Sipyii p'a wu tun», sipyiire ti na lemu pye wu na ge, lee wo fyaara wa wu ni, bani sipyiire ti beeri wa Yohana wii Kile tudunmə.» ²⁷ Lee na, a p'i Yesu pye: «Wəe ya ce we.» A Yesu be di pu pye: «Ayiwa ne be ya she, sefere temu gbəwə ni ne be ya kii keree kii pyi ge, ne be da tee jo yee mu we.»

Yesu ya talene la jo jalaa shuun wa shizhaa na

²⁸ A Yesu di jo sanha na: «Yee di wa leke kəon yiye funyə ni kii keree kii shizhaa na wə? Jalaa shuun pu bye ná wa mu. A wu ba jashiime wu pye: «Na ja, she njinaa wo cana jii li wo labye wu pye na erizen tege ki ni.» ²⁹ A wee ja wu wu pye: «Ne se wə we.» Ga ba jere ya pye we, yemu w'a jo ge, a yee wo daajenje di jé wu ni. A wu gari tege ki ni. ³⁰ A to wu she yee ninuyo jo ja shuun wo wu be mu. A wee di wu pye: «Uun, ne na zhe.» Ga na dere pye wu ya she we. ³¹ Pu shuun wu ni weke d'a tofə wu jidaan pye wə?» A p'i jo: «Jashiime we.» Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo fanhafere wari shəvere ni navarashaa pu na ba jé yee jaha na Kile wo saanra ti ni. ³² Bani Yohana ya pa yee mu, koo lemu l'a tii ge, na ba lee she yee na. A yee di bye yee ya dā wu na we. Ga, a fanhafere wari shəvere ni navarashaa p'i dā wu na. A yee di lee be ja, ga lee be na yee ya ta daajenje jo yi guri dā wu na we.»

Erezen faapyii niguumə pu wo talene le
(Marika 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ A Yesu di pu pye sanha na: «Yi le talene le be logo: Kereye fəw wa w'a bi erizen tege ka shan, na ki maha ni kasəwəgə ni. A w'i wege ka wolo na pye erizen wu ləhə ki tawologo, na zangaso wa yā shazhən wu kaa na. Lee kadugo na a wu erizen tiire tege ki kaa le erizen faapyii pii keje ni, na gari fiige katii ni. ³⁴ Ba erizen wu ləduun ya pa derenje we, a wu wu wo kapyeyii pii yaha kari pee erizen faapyii pu mu, na pu she erizen nile wu sho pa. ³⁵ Ga, a p'i kapyeyii pu co, na wa kpon xuuni, na wa gbo, na taanri wo wu wā gbo ni kagereye ni.

³⁶ «Ayiwa, a erizen wu kafəw wu kapyeyii pii be tun piimu ya jehere nizhiilee pu na ge. A p'i pee be pye ba p'a nizhiilee pu pye we.

* 21:13 Ezayi 56:7

* 21:16 Zaburuu 8:3

³⁷ Lee bæeri kadugo tàan, a tège ki kafò w'i wuye pyaa ja tun kari, na jo: «Né ja we kunnii, pu na zhe gbòòrò taha wee na.» ³⁸ Ga ba èrèzen faapyii pu jii ya taha èrèzen wu kafò wu ja wu na wè, a p'i puyè pye: «Cen wu òwò wu w'a we. Yi pa wù wu gbo, cen wu na bye wù wo.» ³⁹ A p'i jafò wu co, na gari ni wu ni èrèzen tège ki kadugo yiri, na she wu gbo.

⁴⁰ «Wee tuun wu ni èrèzen tège ki kafò wu ba ba, w'a ba leke pye pii èrèzen faapyii pii na wè?» ⁴¹ A p'i wu pye: «Wu na ba yee sipiyikuuyo yi gbo gbogaguunò na, na èrèzen tège ki kaa le piitiilee keŋe ni, piimu na da èrèzen nile wu kaan wu mu wu jidaan tuun ni ge.» ⁴² Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Ta yee ya le kalaa Kile Kafila wu ni wè? Na:

«Puyirilee p'a faakagerenje kemu she ge,
kee k'a pye puga ki gunjii li
faakagerenje ki nijenje ke.

Li wii, Kafò w'a lee pye

kakanhana li wa lii wù jaha tàan.» *

⁴³ A Yesu di jo sanha na: «N'a da yi jo yi mu jo lee l'a Kile saanra ti pye ti na da ba shò yee na, na ti kan shi watii mu, wemu na ba nagoo pyi ge. [⁴⁴ Wemu bu do kee kagerenje ke junò ni, weefò na g-gi g-gi. Kee kagerenje ki shiin bu do sipya bæeri junò ni, weefò na dònònò.]»

⁴⁵ Ba saraya jaha shòonrivee junòfèe ni Farizheen p'a Yesu talene li logo wè, a p'i li cè na pee kaa w'a byi. ⁴⁶ Lee na a p'i ganha na cogana shaa wu na, ga, a p'i fya sipyiire ti na. Bani pee bi Yesu wii Kile tudunmò.

22

*Cekaanra ligbòhò ki wo talene ke
(Luka 14:15-24)*

¹ Ayiwa, a Yesu di talene la be jo sanha sipyiire ti mu na: ² «Fugba saanra t'a foro kaa lemu feni ge, lee li wa mè: Saan wa ya ligbòhò gbegele wu ja cekaanra ni. ³ P'a sipyii piimu yiri cekaanra ti ni ge, a wu wu kapyeyyii pu tun she pee yiri yalige ki na. Ga pu ya sò na pa wè. ⁴ A wu kapyeyyii piitiilee yaha kari, na pee pu she pu pye: «Né na yalige ki gbegele xò nime. Né na sinme niyye ye, ni na sinme yapòròyò yi gbo, keree ki bæeri ya gbegele xò. Yi pa cekaanra ti lige ki feni.» ⁵ Ga sipyiyirilee pu ya ta lee la shishiin wii kaa wè. A pu bæeri di gari pu nibyegèe feni. Wa ya kari wu kerèye ni, a wa di gari wu kegaanja tapyege ni. ⁶ A pusamaa di saan wu kapyeyyii pu co, na pu kanha fo xuuni, na pu gbo. ⁷ A saan wu luu di yiri. A w'i wu sòsii yaha kari p'a she pee sipyigbuu pu gbo, na pu kulo li sòrogo. ⁸ Lee kadugo na a wu wu kapyeyyii pu pye: «Cekaanra ti ligbòhò ki kunnii ya gbegele xò, ga sipyii piimu p'a fenhè yiri ki na ge, pee ninje wa

nige ki ni wè. ⁹ Yi she kodoroyo yi ni, yi bu she sipyii piimu bæeri ta wà, y'i ba ni pee bæeri ni lige ki kaa na.» ¹⁰ A kapyeyyii p'i gari kakuutoroyo yi ni. Sipyii piimu bæeri p'a she da wà ge, nizaamaa fara niguumò na, a p'i ba pee bæeri pinne fo cekaanra ti puga k'a ji lili pu na.

¹¹ «Ayiwa, a saan wu ba jé, na lili pu wii, na ná wa ta pu ni, wemu ya ta cekaanra fàya yi le wè. ¹² A wu jo: «Najii, dii mu d'a pye na jé naha cekaanra fàya yi ba wè?» Nòshòòrò ya ta wee ná wu mu wè. ¹³ Wee tuun wu ni a saan wu wu kapyeyyii pu pye: «Yi wu tòyò ye ni wu keye yi pò! Yi wu wà kpènge ki na nibiige ki ni! Mèsuu ni gankunnò na ba bye wá.» ¹⁴ Bani sipyijehemèe kunnii pu wa yiri, ga piimu jaha k'a bulo ge, pee ya jehè wè.»

*P'a Yesu yege munaa pereme keree na
(Marika 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Lee kadugo na a Farizheen p'i she puyè ja, na p'i Yesu sha peri, p'i wu co wuye pyaa wo jò jomò feni. ¹⁶ A p'i pu wo kalaapiire ta ni Heròdi wo sipyii pii tun na pu she Yesu pye: «Karamògò, wèe ya li cè na jo can fò mu jè. M'a sipyii pu fiinjè na galaa be Kile koro li ni. Mu ya fyagi sipya wa shishiin na wè, bani sipyii pu bæeri pu jè nigin mu. ¹⁷ Ayiwa mu wo fungongò di wa keke le kaa le ni wè? L'a saha p'a munaa pereme kaan Orome saannaa Sezari mu laa, li ya saha wè?» ¹⁸ Yesu bi pu funguunò ki cè, a wu pu pye: «Yee shuun shuun juu piiri, jaha na y'i na jò yegee wè? ¹⁹ Wari wemu ni y'a munaa pereme pu saraa ge, yi wu tuunò la she na na.» A p'i wari deje nigin wa she wu na. ²⁰ A Yesu di pu pye: «Jògò wo jaa ni wu kama pu wa we na wè?» ²¹ A p'i jo: «Orome saannaa Sezari.» Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, yi da Kile be wuu li kaan Kile be mu.» ²² Ba p'a tee jòshòòrò ti logo wè, a lee di pu jaha wò fo xuuni. A p'i wu yaha wà, na gari.

Sadushèen p'a Yesu yege xuyene li keree na

(Marika 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Ayiwa kee canunò ke, a Sadushèen pii be di ba she Yesu yiri. Pee bi yu na xuyene da ba bye jiga na wè. A p'i Yesu pye: ²⁴ «Karamògò, Kile tudunmò Musa ya jo na ná wa bu xhu, na ta wu ya pya ta wè, na wu ceborona wu wee naxhugoshò wu lò, kònho wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu. ²⁵ Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wèe mu naha. A nizhiime wu cee leŋe, na xhu pya ta baa. A cee wu gan wu cuun wu mu, wee jè ceborona shuun wo wè. ²⁶ A l'i bye mu ceborona shuun wo we, ni taanri wo wu be shizhaa na fo na she pu gbarashuun wu bæeri xò. ²⁷ Lee kadugo na a cee wu be di xhu. ²⁸ Wee tuun wu ni xuu pu capenje ke,

* 21:42 Zaburuu 118:22-23

23

wee cee w'i da ba bye shen nigin weke wo pii cebooloo gbarashuun we ni we? Bani pu beeri ya wu lenje toro.»²⁹ A Yesu di pu pye: «Yee ya piin, bani le l'a ka Kile Kafila wu ni ge, yee wa lee ce we, y'i wa Kile wo sefere ti be ce we.»³⁰ Xuu pu canje, sipyii wa da ce leenje, kelee na gbaya je we. Ga pu beeri na ba bye ba fugba melekee je we.»³¹ Kile ya yemu jo xunjene li shizhaa na ge, ta yee ya yee kalaa we? W'a jo: ³² «Ne je Ibirayima wo Kile, ni Ishaaga wo Kile, ni Yakuba wo Kile.»^{*} Kile je xuu wo Kile we, wyii wo Kile wu je wii.»

³³ Ba sipyiire t'a yee logo we, a wu kalaa wu bye pu mu kakanhana.

Kile wo saliya jomehe ki beeri wo nighoo le
(Marika 12:28-34; Luka 10:25-28)

³⁴ Ba Farizheen p'a logo na Yesu ya fehene wa Sadushen pu na we, a pee di guri she puye pinne sanha. ³⁵ Shen nigin wa je pu ni, wee bye saliya karamago. Wee funjo ki bye na Yesu peri wii. A wee di jo: ³⁶ «Karamago, jomee leke li d'a pele saliya wu jomehe ki beeri ni we?»³⁷ A Yesu di wu pye: «Ma Kafoo Kile wu taan ma mu ma zo wu beeri na, ni ma munaa li beeri, ni ma fungongo ki beeri.»^{*} ³⁸ Lee li wa saliya wu jomehe ki beeri nizhiine, na je ki beeri nighoo be sanha. ³⁹ Li shuun wuu lemu l'a foro li feni ge, lee li wa me. «Ma sipiyinii wu taan ma mu ba maye pyaa ki je we.»^{*} ⁴⁰ Saliya wu jomehe ki beeri, ni Kile tudunmoo pu wo kalaa wu beeri w'a foro kii jomehe shuun we ni.»

Shovoo wu ya ta pye Dawudaja yengin we
(Marika 12:35-37; Luka 20:41-44)

⁴¹ Na Farizheen pu nibinnye ta, a Yesu di pu pye: ⁴² «Leke yee di wa goon yi funyo ni Shovoo wu shizhaa na we? Jogo wo ja wu je wii we?» Ap'i wu pye: «Dawuda Ja wu je wii.»⁴³ A Yesu di pu pye: «Wee tuun wu ni naha na Dawuda di wu pyi Kafoo, Fefeere Munaa fanha ni we? Bani Dawuda ya jo:

⁴⁴ «Kafoo Kile ya yi jo ne Kafoo mu na:

Tiin saanra tatenge ki ni na kanige ce,
fo di ba ma pen pu tirige
na pa le ma tooo noho ni.»^{*}

⁴⁵ Ni Dawuda ya Shovoo wu pyi Kafoo, wee tuun wu ni w'i je dii wu ja she nigin we?»⁴⁶ Wa shishiin ya ja Yesu jo sho pu ni, ali ni joojii nigin be ni we. Na co kee cana ki na, wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na we.

Yesu ya pu kaala ni Yawutuu nahagbaa fee pu kaa ni
(Marika 12:38-39; Luka 11:43,46; 20:45-46)

¹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire te ni sipyiire ti pye: ² «Saliya karamagoo ni Farizheen pu wo nibyii li je na sipyii pu kalaa Musa wo saliya wu ni.»³ Lee wuu na saliya wu keree kiimu beeri ni p'a yi kalaa ge, y'a yaa na pu jomee co, na ganha na kee beeri pyi! Ga keree kiimu puye pyaa ya byi ge, yi ganha ba kee taanni pu feni we, bani kalaa wemu p'a gaan sipyii pu mu ge, puye pyaa ki ya wee koo jaari we. ⁴ Pu ma tuguro nighoo po na taha sipyii juyo ni, ga p'i da ga gbara pu ali kabee be taga ti lovee tege p'i ti tugo we. ⁵ P'a pu kapeyee ki beeri pyi konho sipyii di da pu wii. Lee l'a pu pye pu na pu gbahaa ki wo semee pee, ni pu kabogoo ki wo semee pu pelegi. Na pu fadeye jowaya ye tooongi ni yalere ni. ⁶ Yalicenye wo tatiinceye, ni Kile-pereje piyeye yi wo nahagbaa tatiinye y'a dan pu ni. ⁷ Sipyii na pu shaari pinnere kreenye na, na pu pyi: «Karamagoo», lee be l'a dan pu ni xuuni. ⁸ Ga yee kunni, yi ganha bu soo p'a yi pyi: «Karamagoo» we. Bani Karamago nigin pe ye wu je yee mu. Wee beeri pu je cebooloo. ⁹ Yi ganha bu da da wa shishiin pyi naha ke jinje ke na yi to we. Bani To nigin pe ye wu je yee mu. Wee je fugba we ni. ¹⁰ Yi ganha bu soo p'a yi pyi joojofee we. Bani Nujofoo nigin pe ye wu je yee mu. Wee je Shovoo we. ¹¹ Wemu wu je sipyigbo yi beeri te ni ge, wee wu pye yi beeri wo kapeyee. ¹² Sipyaa wemu w'a wuyee durogo ge, wee na ba dirige. Sipyaa wemu w'a wuyee tirige ge, wee na ba durogo.

Yesu ya Farizheen ni saliya karamagoo pu jaagi
(Marika 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ «Bongo ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamagoo fara yee Farizheen na! Bani yee wa fugba saanra ti koo li toni sipyii pusamaa naha na. Yiyee pyaa ki wa jin ti ni we, piimu p'a giin p'ije ge, a y'i ganha na pee be naha koon.

[¹⁴ «Bongo ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamagoo fara yee Farizheen na! Bani yee wa naxhugoshaa keje yanmuyo beeri nmahana na zhuu pu na, na mo ni Kile-jeere na, konho y'i yiyee see sipyii. Lee na yee wo jaagi kanhama pu na ba golo fo xuuni.]

¹⁵ «Bongo ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamagoo fara yee Farizheen na! Bani yee wa jinje ke jaari, na suumo loho ke be jaari, konho yi sii shen

* 22:32 Ekizode 3:6 * 22:37 Dutereno me 6:5 * 22:39 Levitike 19:18 * 22:44 Zaburuu 110:1

nigin ye ta yi pye Yawutu ba yee je we. Yee bu wee ta na xo, yee na wee pye w'a yaa ni Jahaneme ni tooni shuun na toro yiye pyaa ki taan.

16 «Boongɔ ki wa yee wogo, yee fyennmee piimu pu je fyennmee kagaancomoo ge! Bani yee wa yu na sipya wemu w'a kaa Kile-peeje pugbɔho ki na ge, na kee kaaga ke ya jateni we. Ga wufoo bu gaa Kile-peeje pugbɔho ki wo sannɔ wu na, na kee kaaga ke k'a jateni.

17 Fungonyo baa fee fyennmee yee je. Keke ki d'a ye keke na ye shuun we ni we? Sanni we laa, kelee Kile-peeje pugbɔho ke, kee kemu k'a sanni wu pye fee fee ge? 18 Yee wa yu sanha na sipya bu gaa saraya yi tawologo ki na, na kee kaaga ke ya jateni we. Ga saraga kemu k'a taha saraga yi tawologo ki na ge, na wufoo bu gaa kee na, na kee kaaga ke k'a jateni. 19 Fyennmee yee je. Keke ki d'a ye keke na we? Saraga ke laa, saraya yi tawologo ke, kee kemu k'a saraga ki pye fee fee ge? 20 Wee tuun wu ni wemu bu gaa saraya yi tawologo ki na, saraya yi tawologo ke, ni yanmuyo yemu beeri yi je ki juɔɔ ni ge, yee beeri na m'a kaa. 21 Wemu bu gaa Kile-peeje pugbɔho ki na, Kile-peeje pugbɔho ke ni Kile na m'a kaa, wee wemu w'a den ki ni ge. 22 Wemu bu gaa fugba we na, Kile wo saanra koo le, ni Kile wemu w'a tiin li ni ge, pee na m'a kaa.

23 «Boongɔ ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamogoloo fara yee Farizheen na! Bani yee wa loyo wu yapyiire nifenhefenhete ti jagi wo: nanayi, ni weye yemu beeri y'a leni shiga ni ge. Nomehe kiimu tayerege k'a pele saliya wu ni ge, a yee di kee yaha wa. Kee je: tiime, jinaara, ni nomee fee. Yee bi yaa na kii kagbɔho kii pyi, na te nibiire te fara kee na. 24 Fyennmee yee je piimu p'a fyennmee pii wo kagaanya co ge. Yee ya yi logbaga suguri, na fonfonoo wo ki ni, ga na deree na jɔhoɔ juuri.

25 «Boongɔ ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamogoloo fara yee Farizheen na! Yee ma ceegbuugoo ni goley kaduyo jii na fiinni, na ta yi d'a ni na-gaara yanmuyo, ni yi lakuɔɔ yanmuyo na. 26 Farizhen fyen, fenhe ceegbuu le, ni golege ki funɔ ki je, lee bu bye, yi kaduyo yi be na bye fee fee yi mu.

27 «Boongɔ ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamogoloo fara yee Farizheen na! Yee je ba faya je we p'a yemu fiinje ge. Ma bu yi wii, m'a yi ta y'a jo kpeenge ke na, ga yi funyo d'a ji xuu kaciiye ni yanmufonyo tuuyo beeri na. 28 Mu yee be je. Yee ma yiye pye na tifiire fee yee je sipyii naha taan, ga yee zoloo pu d'a jii shuun shuun juuro ni kuumo na.

29 «Boongɔ ki wa yee shuun shuun jovee pii wogo, yee saliya karamogoloo fara yee

Farizheen na! Yee wa Kile tudunmoo pu faya yi yari na joɔi. Piimu p'a Kile nomee co ge, yee wa pee wo faya yari ni kacenge ni. 30 Yee wa yu na yee da ba bye ni yi wo tii pu ni pu wo cana jii li ni, na yee bi da ga soo di pu tege pu Kile tudunmoo pu gbo we. 31 Lee funɔ ni yeeye pyaa ya li shee na piimu p'a Kile tudunmoo pu gbo ge, na pee wo nagoo yee je. 32 Ayiwa, yi she naha na, yi sefee p'a lemu jo kon ge, yi lee jo fa! 33 Woloo yee je, maton nagoo. Yee na ja pye dii na yiye tanha Jahaneme na we? 34 Lee wuu na n'a da ba Kile tudunmoo, ni fungonyo fee, ni kalaa fee tun yi mu. Yee na ba pii gbo pee ni, na pii kori tiye na, na pii kpɔn ni susoo ni yi Kile-peeje piyeye yi ni. Yi na ba daha pu feni, na pu kana kulo ni kulo. 35 Sipyiiime piimu wo shishan p'a wo jii na ge, konho pee di ba do yi juɔɔ ni, na co tiime fee Abeli* wo shishan pu na, fo na pa no Baraki ja Zakari* wo shishan pu na, wee wemu yee ya gbo Kile-peeje pugbɔho ki saraya yi tawologo ke, ni fefee xuu wu te wu ni ge. 36 Can na n'a da yi jo yi mu, tee gbuuro te beeri wo footoo li kanhama na ba do njaa wo sipyii pii juɔɔ ni.

Yesu ya jo Zheruzalemu keree na (Luka 13:34-45)

37 «Zheruzalemu, Zheruzalemu, mu wemu w'a Kile tudunmoo pu xuli ge, piimu p'a dunni ma mu ge, na kagereye taga na pee be waa na khuli ge, ne funɔ ya pye tegee nijehene ni di ma nagoo pu pinne, ba xhuu ya wu nagoo pinne me wu kapaɔa noho ni we. Ga yee di ya ta soo lee na we. 38 Ayiwa yi puga ki na ba yaha wa nime fee fee, ki niwaga. 39 Bani n'a da yi jo yi mu, na co nime na, y'a da na ja nige we, fo yi ba she yu tuun wemu ni na: «Wemu w'a ma me Kafoo mege na ge, wee je duba pya.»*

24

Yesu ya Kile-peeje pugbɔho ki ja wu jo (Marika 13:1-2; Luka 21:5-6)

1 A Yesu di foro Kile-peeje pugbɔho ki ni na gaani. A wu kalaapiire t'i fulu wu na, na ganha na Kile-peeje pugbɔho ki yerenegana li shee wu na, k'a keme ya yaagana lemu na ge. 2 A Yesu di pu pye: «Yee jii wa yee beeri ni ge? Can na n'a da yi jo yi mu jo kagerege ka shishiin wa da ba gori naha ka juɔɔ ni we. Yi beeri na ba do fee fee.»

Keree kiimu na ba byi sani konjo ki xo ge (Marika 13:3-13; Luka 21:7-19)

3 Na Yesu nidenge yaha Oliviye faabonoo ki na, a wu kalaapiire t'i fulu wu na pu ye na, na wu yege na: «Lee na ba bye tuun wemu ni ge, wee she wu na! Naha

* 23:35 Zhenzezi 4:8-10

* 23:35 2 Canajehere Jomo 24:20-22

* 23:39 Zaburuu 118:26

sheshere temu na ba li she na ma paduun w'a na, konjo ki taaxoo li be d'a no ge, m'a tee be she wu na!» ⁴ A Yesu di pu pye: «Y'a yiye kaseri! Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinje we!» ⁵ Bani sipyii nijehemee na ba ma ni ne mege ni, na ya: «Ne wu ne Shovoo we.» Pu na ba sipyiijemee piinje. ⁶ Yi na ba kashen keree nuri, na kashen gbegeme keree nuri. Ayiwa yi funyo ganha da ben we! Li waha l'i waha kee keree k'a yaa na pye, ga lee di wa da ba bye taaxoo li we. ⁷ Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba ya yiri saanra tatii kaa na. Xuugo nigbaho ni jinje celenje na ba byi teye ya ni. ⁸ Kee keree kii beeri wa kanhama pu keree nokoonro ye, ba cee laa ma yiri me we.

⁹ «Ayiwa, sipyii na ba yi leni keye ni, p'a ganha na yi kana, na yi xuli. Shi wu beeri na ba yi ko ne mege wuu na. ¹⁰ Wee tuun wu ni sipyiijemee na ba n'a daa wu yaha. Pu na ba puye noho yeri, na puye ko. ¹¹ Tudunmoo kafinejuu nijehemee na ba foro yere. Pu na ba sipyiijemee piinje. ¹² Kakuunoo ki no na ba jehhe tapyege ni. Lee ma bye kanyoo na sipyiijemee wo taanyeege ki cerenje. ¹³ Ga wemu na ja luu mara fo na she no li tehene na, weefoo na ba sho. ¹⁴ Pe Jozaama pe pu wa Kile saanra ti kaa yu ge, pee na ba jo konjo ke kabaya ye beeri na, konho shi wu beeri di pu logo. Lee kadugo na taaxoo l'i na no.

Kanhama nigbo pemu na ba bye ge (Marika 13:14-23; Luka 21:20-24)

¹⁵ «Ayiwa yi ba gyeegi pyevoo* wu na tuun wemu ni Fefere xuu wu ni, wee wemu kaa Kile tudunmoo Dajeli ya jo ge. (Wa bu yi kalaa, wu yi jaha ce.) ¹⁶ Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. ¹⁷ Lee ba wemu ta katanja juu ni, wu ganha bu da digi di wu yereye lo puga ki ni we. ¹⁸ Wemu ba da wu kerere ni, weefoo ganha bu da guri ba puga di ba wu fadenje lo we. ¹⁹ Bongo na ba bye lahaa fee ni puumaraya fee wogo yee caya yi na. ²⁰ Y'a Kile jeeeri konho tee tafere ti canja ganha ba saha ni wiire tuun ni, kelee ni cadeenge ni we. ²¹ Bani kanhama nigbo na ba bye wee tuun wu ni pemu tuugo sanha bye ja we, na co konjo ki yaaduun wu na, fo na pa no nijaa na. Pee kanhama pu tuugo di wa da bye be nige bada we. ²² Kile da bye wu ya ya wolo be yee caya yi ni we, sipya wa shishiin bi da ga sho we. Ga sipyii piimu jaha w'a bulo ge, pee wuu na w'a la wolo yee caya yi ni.

²³ «Ayiwa, wa ba yi pye wee tuun we ni na: «Yi wi!, Shovoo wu wa naha!» kelee «Wu we me.» Yi ganha bu da yee na we! ²⁴ Bani kafinejuu pii na ba yiri, na puye pye shovee ni Kile tudunmoo. Pu na ba jaha sheshere kagbaho ni kakanhanjaa pyi konho

p'i sipyii ti piinje. Ali Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, nago ba pu da ja ba pee be piinje we, pu bi da ba pee be piinje. ²⁵ Li wii, ne kii keree kii beeri jo yaha yi mu.»

²⁶ «Ayiwa sipya wa ba yi pye: «Li wii, sige ke ni Shovoo wu je!», yi ganha bu she wa we. Kelee wa bu yi pye: «Li wii, maanja ke ni wu wa naha!», yi ganha bu da yee na we. ²⁷ Kile bu ni Kile-noho na, kpeenge ki ma no camutomoo ni nogana lemu na ge, lee pagana li na Sipya Ja wu be wa da ba ba. ²⁸ Xuu wemu ni yaxugo je ge, wa tobinye ya yiye pinnee.

Sipya Ja pagana (Marika 13:24-27; Luka 21:25-28)

²⁹ «Pee kanhagbo pu wo caya yi ba doro ye, taapile ni nibiige na ba je canja ki ni; yenje wa da kpeenge yeege we. Waroo ki na ba yiri yiri fugba we ni na pa do. Fugba wu sefere ti na ba jele. ³⁰ Wee tuun wu ni Sipya Ja wu wo jaha sheshere te, tee na ba ja fugba we ni. Shi wemu beeri wu je jinje ke na ge, wu beeri na ba mehhe suu. Wu na ba Sipya Ja wu nibawo ja fugba jahaya ye na ni sefere ti beeri, ni nooro nigbo ni. ³¹ Maga nigbaho ki mee li na ba foro. Sipya Ja w'a sipyii piimu jaha bulo ge, wu na ba melkee tun pu pee pinne, na yiri konjo ki kabaya shishere wu beeri na, na ba pu pinne xuu nigin ni, ma li jo konjo ke kabanja ka na, na se konjo ke kabanja ka mu.

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge (Marika 13:28-31; Luka 21:29-33)

³² «Naha sheshere ta te nitoodige shizhaa na: Ki geye ye ba no kon na funni tuun wemu ni, yee wa ma li ce na ki nago pyeduun wu ni teenje. ³³ Mu li wa, yi ba kii keree kii beeri jaa ki na byi tuun wemu ni, y'i li ce na Sipya Ja w'a teenje na xo, na w'a no xo kujoo li jo na. ³⁴ Can na n'a da yi jo yi mu jo sipyii piimu pu wa jii na nime ge, sani pee beeri pu xu ge, kii keree kii beeri jo na va. ³⁵ Fugba we ni jinje ke na ba doro, ga ne jomoo pe wa da doro bada we.

Kile ye nigin pe w'a taaxoo li tuun ce (Marika 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Ga sipya wa shishiin wa kee canja ke ni wee tuun we ce we, ali fugba melkee pu be we, Kile Ja wu be we. To Kile ye nigin pe w'a kee canja ke ni wee tuun we ce. ³⁷ Ba Nuxhun wo canja jii li keree k'a pye we, mu Sipya Ja wu be cabaaja k'a da ba bye. ³⁸ Na logbaho ki ta ki sanha ba we, sipyii pu bi li, na gbuu, na cee lenje, na pu nago kaan gbaya ni, fo na she no canja kemu Nuxhun ya je kogbaho ki ni ge.* ³⁹ Pu ya puye kaala kaa la shishiin be na we, fo na she logbaho ki pye k'a pa, na pu beeri juu tugo. Mul'a da ba bye Sipya Ja wu be cabaaja. ⁴⁰ Wee tuun wu ni namaa shuun

* 24:15 Dajeli 9:27; 11:31; 12:11 * 24:38 Zhenezi 7:7

na ba bye pu kereye ni, p'a nigin wa lo, na wa yaha wa. ⁴¹ Cee shuun na ba tira tiree, wa na ba lo na wa yaha. ⁴² Lee wuu na yi kori yaha nii na bani cana kemu Kafoo w'a ma ge, yi wa kee ce we. ⁴³ Yi li ce na puga foo da ba li ce na we tuun we ni nagaa da ba ba nibiige ni, wu bi da gori yaha nii na. Wu da ga gbara nagaa wu je wu puga we. ⁴⁴ Lee wuu na yi be pu gbegele yaha, bani yee ya Sipy Ja wu soji tuun wemu ni we, wee tuun weye pyaa ni wu da ba.

Kapyebye nizaama ni wu niguums keree (Luka 12:41-48)

⁴⁵ «Kapyebye jom ee foo fungongo foo wemu wo kafoo w'a wu tenje wu puga ki wo kapye-byii pusamaa juu ni, na wu pye na w'a pu yaligee keree jaha wo ki tuun ni ge, wee je joo we? ⁴⁶ Wee kapyebye wu kafoo wu ba ba, na ba wu ta wu na li pyi li pyegana na, wee je duba pya. ⁴⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, wee kapyebye wu kafoo wu na ba wu tenje wu kenje yanmu yo yi beeri juu ni. ⁴⁸ Ga wee kapyebye we bu da sipyikuunjo, wu na li kon wuye funjo ni na wee kafoo w'a da zhe mo wa. ⁴⁹ W'a juu kon na wu kapyebye nii pu sani, na li, na gbuu ni yagbagbaa ni. ⁵⁰ Ayiwa, cana kemu ni tuun wemu wu je kapyebye wu ya wu kafoo wu soji-i ge, kee cana ke ni wee tuun we ni wu da ba. ⁵¹ Wu na ba wee kapyebye we kori, na wu taa pinne ni shuun shuun juu ni. Mesuu ni gankunna na ba bye wa.»

25

Talene lemu l'a jo donije pushaa ke wu shizhaa na ge

¹ «Ayiwa, fugba saanra ti na ba foro donije pushaa ke wa feni, piimu ya pu sokinnaa lo na se di zhe cenabun poo wu juu ciri ge. ² Pu ke wu ni, kaguro wa wu bye fungonyo baa fee, kaguro wa di je fungonyo fee. ³ A fungonyo baa fee p'i pu wo sokinnaa pu lo, ga p'i ya ta sinme patii lo na taha sokinnaa pu na we. ⁴ A fungonyo fee p'i pu wo sokinnaa pu lo, na sinme patii be lo na taha pu wo sokinnaa pu na. ⁵ A cepoo w'i mo, wu da ba we. A numunoo di pu beeri ta, a pu beeri di numoo. ⁶ A mujuu la di ba foro jiniye ki na na: «Cenabun poo wu we! Yi foro she wu ciri!» ⁷ Wee tuun wu ni a donije pushaa ke wu beeri di yiri, na pu sokinnaa pu yaa yaa. ⁸ A fungonyo baa fee p'i fungonyo fee pu pye: «Wee wo sokinnaa p'a zhaa da furi, yi sinme dooni wa kan wu mu.» ⁹ A fungonyo fee p'i pu pye: «Ahayi! Sinme pemu pu je wee mu ge, pee wa da ga wee ni yee yaa we. Yi she sinberlee pu mu, y'i she pa sho yiyemu!» ¹⁰ A fungonyo baa fee p'i gari sinme pu feni, a cenabun poo wu ba na pu yaha wa. Pushaa kaguro wemu w'a bi gbegele ge, a pee di je ni cenabun poo wu ni cekaana puga ki ni.

A p'i gbura ki shoo. ¹¹ Lee kadugo taan a pii pu be di ba no, na xhuulo na: «Kafoo, kafoo, gbura ki mugi wu mu!» ¹² Ga, a cenabun poo wu pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu jo ne yee ce we.» ¹³ Lee wuu na yi kori yaha nii na, bani yi wa kee cana ke ni wee tuun we ce we.

Talene lemu l'a jo na jaha tii wari kegaana pyeve pu na ge (Luka 19:11-27)

¹⁴ «Fugba saanra t'a foro na wa feni wee wemu ya gaaji kulo ni ge. A w'i wu kapye-byii pu yiri, na wu kenje yara li kaa le pu kenje ni. ¹⁵ A wu wari talaan kaguro kan wu wu, na wari talaan shuun kan wa mu, na talan nigin kan taanri wo wu mu. Wee wari we ya kan pu mu na saha ni pu beeri nigin nigin wu wo sefee juu kana ni. ¹⁶ Kaguro w'a kan wemu mu ge, a wee di wakaraa kegaana juu kon ni wu wo wu ni. A w'i wari talaan kaguro wa betii ta na fara we wu kaguro wu na. ¹⁷ A shuun foo wu be di kegaana pye ni wu wo wu ni, na talaan shuun wa ta na fara wu na. ¹⁸ Ga, a talan nigin foo wu she wege tugi, na wu kafoo wu wo wari wu numoo wa. ¹⁹ A kapyebyii pu kafoo wu sii mo wa, na na pa ba. Ba w'a pa ba we, wu ni kapyebyii pu ni, a p'i jate wu wolo. ²⁰ A wari talaan kaguro foo w'i fulu wu na ni we wu kaguro wu be ni na jo: «Na Kafoo, talaan kaguro mu ya kan ne mu, we kaguro we ne ta wu kuduun.» ²¹ A wu kafoo wu pu pye: «L'a juu kapyebye nizaama jom ee foo. M'a pye jom ee foo kafenhefenhene ni, lee wuu na n'a da kagbahoo kaa le ma kenje ni. Pa wu binne funjo taan!» ²² A talaan shuun foo wu be di fulu wu na, na wu pye: «Na kafoo, talaan shuun mu ya kan ne mu, we shuun we ne ta wu kuduun.» ²³ A wu kafoo wu jo: «L'a juu, kapyebye nizaama jom ee foo. M'a pye jom ee foo kafenhefenhene ni, lee wuu na n'a da kagbahoo kaa le ma kenje ni. Pa wu binne funjo taan!» ²⁴ Lee kadugo na a wari talan nigin tavoo wu be di fulu na jo: «Na kafoo, ne bi li ce jo mu keree k'a waha. Mu ya xuu wemu nugi we, wee xuu wu wo yaloo ti luu. Mu ya xuu wemu wo yashi wa we, wee xuu wu wo yapyire mu ya goon. ²⁵ Ne fya, na she ma wari wu numoo jiniye ke ni. Wu we!» ²⁶ A wu kafoo wu pu pye: «Kapyebye niguums saa foo mu je. Mu ya li ce na ne ya xuu wemu nugi we, na wa ne na wo yaloo ti luu, na na yapyire ti kon xuu ni ne ta wemu wo yashi wa-e ge, ²⁷ go mu bi yaa na she na wari wu yaha bani na de, konho di ba ba, di she wu lo ni wu kuduun ni.»

²⁸ «Yi wu wo wari talan nigin wu sho wu na, y'i wu kan talaan ke foo wu mu! ²⁹ La je wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara wu wuu li na, la jehe wu mu. Ga la je wemu mu we, ali nifenhefenhene lemu be li je wu mu ge, lee be na ba sho wu na.

³⁰ We kapyebye niguumɔ we kunni, yi wu co wá kpɛngɛ ke na nibiige ki ni! Mɛsuu ni gankunnɔ na ba bye wà.

Taaxɔɔ li wo kiiri we

³¹ «Sipya Ja wu ba ba wu nɔɔɔ wu ni tuun wemu ni ni mɛlɛkɛɛ pu bɛɛri ni, wu na ba diin wu saanra koro nɔɔɔ wuu li ni. ³² Shi we bɛɛri na ba binne wu tãan. Wu na ba pu waa na laha pu ye na ba yatɔnahama ma wu dubyaa ni wu sikaa waa laha mɛ pu ye na wɛ. ³³ Wu na ba dubyaa pu yaha wu kanige cɛ, na sikaa pu yaha wu kamɛnɛ cɛ.

³⁴ «Ayiwa, saan wu na ba wu kanige cɛ wuu pu pye: <Yi pa, na To wu wo duba nagoo pee. Saanra temu t'a gbegele na yaha yee naha na fo konɔ ki yaaduun wu ni ge, yi pa jé tee ni, y'i ti pye yi wuuro. ³⁵ Bani xuugo ya ne ta, a yee di ne kan ne li. Waga ya ne ta, a yee di ne kan ne gba. Ne bi bye nabun, a yee di ne tirige yi kaban. ³⁶ Fafunmɔ bye ne na, a yee di ne fafunmɔ pu xɔ. Ne bi bye yama fɔɔ, a yee di ne keree yaa. Ne bi bye kaso ni, a yee di she foro ne na.> ³⁷ Ayiwa, pee sipyii piimu p'a Kilɛ nɔmɛɛ co ge, pee na saan wu pye: <Kafɔɔ, tuun wekɛ ni wɛɛ d'a mu xuugo wo wu na, na yalige kan mu mu wɛ? Kelee na mu waga wo na, na mu kan mu ya gba wɛ? ³⁸ Tuun wekɛ ni wɛɛ d'a mu nabɔɔ wo wu na, na mu tirige wu puga, kelee na ma fafunmɔ wo na, na pee fafunmɔ pu xɔ wɛ? ³⁹ Tuun wekɛ ni wɛɛ d'a ma yama wo, kelee na ma kaso wo wu na, na she foro ma na wɛ?> ⁴⁰ Saan wu na pu pye: <Can na n'a da yi jo yi mu jo tuun bɛɛri ni yee ya lee la pye ali ne cebooloo pu bɛɛri wo nifɛnhɛfɛnhɛnɛ nigin bɛ na ge, nɛ na yee ya li pye.>

⁴¹ «Lee kadugo na saan wu na kamɛnɛ cɛ wuu pu pye: <Yi laha na tãan, yee lanji fɛɛ piiri! Yi she nafugibaaga ki ni, kee kemu k'a gbegele na yaha Shitaanni ni wu wo mɛlɛkɛɛ pu kaa na ge. ⁴² Bani xuugo bi bye ne na, yee di ya ta yalige kan ne mu wɛ. Waga bi bye ne na, yee di ya ta ne kan ne gba wɛ. ⁴³ Ne bi bye nabun, yee di ya ta ne tirige yi puga wɛ. Ne bi bye fafunmɔ ni, ye di ya ta ne fafunmɔ pu xɔ wɛ. Ne yama wo bi bye, ne bi bye kaso ni, yee di ya ta she foro ne na wɛ.> ⁴⁴ Ayiwa, pee bɛ na wu pye: <Kafɔɔ, tuun wekɛ ni wɛɛ d'a mu xuugo wo wu na, kelee ma waga wo, kelee ma nabɔɔ wo, kelee ma fafunmɔ wo, kelee ma yama wo, kelee ma kaso wo, na li she wɛɛ da ma tɛgɛ-ɛ wɛ?> ⁴⁵ Saan wu na pu pye: <Can na n'a da yi jo yi mu, yee bu bye yee di ya lee la pye ali ne cebooloo pu bɛɛri wo nifɛnhɛfɛnhɛnɛ nigin bɛ na wɛ, yee ya ta li pye ne na wɛ.> ⁴⁶ Pee na ba jé kanhama nixhɔbaama ni. Ga piimu p'a tii ge, pee na ba jé jii sicuumɔ nixhɔbaama ni.>

26

Yawutuu nɔnɔfɛɛ p'a woni pye Yesu kaa na

(Marika 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya pee jomɔ pu bɛɛri jo xɔ sipyiiɛ ti mu wɛ, na wu kalaapiire ti pye: ² «Y'a li cɛ na cabyaa shuun tɛ ni Nuwuuro ti wo Kalɛnɛ l'a da nɔ. Sipya Ja wu na ba jé keye ni, p'a wu kori tige na.»

³ Wee tuun wu ni a saraya naha shɔɔnrivɛɛ nɔnɔfɛɛ ni Yawutuu nahɔlɛɛ p'i she puyɛ pinne Kayifɛ kaban, wee nɛ saraya naha shɔɔnrivɛɛ wo nɔnɔfɛɛgɔbɔ wɛ. ⁴ A p'i bɛ yi na na pu Yesu pee co nɔmɔhɔɔ ni, p'i wu gbo. ⁵ Ga, a p'i jo: «Wu ganha bu wu co kalɛnɛ li ni wɛ, kɔnhɔ tunmɔ ganha bu yiri sipyiiɛ ti tɛ ni wɛ.»

Cee wa ya lasikoli wo Yesu nɔnɔ ni
(Marika 14:3-9; Yohana 12:1-8)

⁶ Na Yesu yaha Betani kulo li ni Simɔ kaban, togo k'a fɛnhɛ wemu co toro ge, ⁷ a cee wa di fulo wu na ni lasikoli gboro la ni. Lee bi jii pɛɛwa lasikoli wa na. A wee cee wu Yesu yaha wu na li, na ba wee lasikoli wu wo wu nɔnɔ ni. ⁸ Ba Yesu kalaapiire t'a lee na wɛ. A pu logoo di yiri, a p'i jo: «Te kakara te wo nɔnɔ di nɛ leke wɛ? ⁹ We lasikoli we bi da já bɛɛɛ wari nɔnɔhɛɛ na, na wee kan funmɔ fɛɛ mu.» ¹⁰ Ba Yesu ya lee cɛ wɛ, na jo: «Naha na y'i we cee we zo tɛnri wɛ? Go kasaana w'a pye mɛ ne na. ¹¹ Funmɔ fɛɛ na da daa yee tɛ ni tuun bɛɛri ni, ga ne kunni wa da ba bye yee tɛ ni tuun bɛɛri ni wɛ. ¹² We lasikoli we w'a wo na na ge, w'a wɛri na cepuuro ti kemɛ yaha fanja le kaa na. ¹³ Can na n'a da yi jo yi mu jo xuu bɛɛri ni pe Kilɛ Jozaama pe ya jo ke konɔ ke na ge, le we cee we ya pye ge, li bɛ na baari wà, na sipyii pu funyɔ tirige ni wu kaa ni.»

Zhudasi ya Yesu shaa di le kenɛ ni
(Marika 14:10-11; Luka 22:3-6)

¹⁴ Ayiwa, Yesu kalaapiire kɛ ni shuun wu wa nigin wa, wemu mɛgɛ ki bye na Zhuda Isikariyoti ge, a wee di she saraya naha shɔɔnrivɛɛ nɔnɔfɛɛ pu mu, ¹⁵ na she pu pye: «Ne bu Yesu le yee kenɛ ni, juu yee di da gan ne mu wɛ?» A p'i warifyɛn tuunɔɔ kelee taanri (30) torɔ kan wu mu. ¹⁶ Na co wee tuun wu na a Zhuda di ganha na pyegazana shaa wu Yesu le pu kenɛ ni.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalɛnɛ li yalige ki li shiizhan

(Marika 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Yohana 13:21-30)

¹⁷ Shizhenhɛɛ Baa Buuri wu wo Kalɛnɛ li cazhiige ke, a Yesu kalaapiire t'i fulo wu na, na wu pye: «Ma funyɔ wa wu Nuwuuro ti wo Kalɛnɛ li yalige ki gbegele xuu wekɛ ni wɛ?» ¹⁸ A Yesu di pu pye: «Yi she kanha ki ni,

y'i she shen wefɔɔ pye: «Karamɔgɔ w'a jo na wee wo tuun w'a nɔ, na mu kaban wee ni wu kalaapiire t'a da ba Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki li.»¹⁹ A kalaapiire t'i li pye ba Yesu ya yi jo pu mu we. A p'i Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

²⁰ Ba piige k'a pa wɔ we, a Yesu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu diin na li. ²¹ Na pu yaha pu na li, a Yesu di ba jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, wa na ba ne le keɛ ni yee ni.»²² A kalaapiire ti jahaya di sii tanha fo xuuni. A pu beeri di jo kɔn na wu yegee nigin nigin na: «Ne wi ya, Kafɔɔ?»²³ A Yesu di pu pye: «Wemu w'a wu keɛ ki le golege ki ni ni ne ni ge, wee w'a da ba ne le keɛ ni.»²⁴ Sipyaa Ja wu na ba xhu ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na we. Ga wemu w'a da ba Sipyaa Ja wu le keɛ ni ge, bɔɔngɔ ki ne weefɔɔ wogo. Ali wee n'a wu da bye pu ya wu se be we, lee bi da bɔɔɔ wu mu.»²⁵ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le keɛ ni ge, a wee be di wu yege na: «Ne wi ya, Karamɔgɔ?» A Yesu di wu pye: «Maye pyaa k'a yi jo.»

Kafɔɔ fɛfɛɛɛ yalige ki keree

(Marika 14:22-26; Luka 22:15-20; 1 Korɛnte Sheɛn 11:23-25)

²⁶ Na pu yaha lige ki na, a Yesu di buuri wa lɔ, na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu pye: «Yi wa lɔ yi li, ne ceepuuro ti wa te!»²⁷ Lee kadugo na a wu ɛɛɛɛn lɔhɔ ceegbuu li lɔ, na baraga taha Kile na, na li kan pu mu, na jo: «Yi beeri pu ka gba ke ni,²⁸ ne shishan pu ne pe, Kile wo kariɛɛge ne meɛ li wo shishan pe. Sipyajehemɛɛ wuu na p'a wo, na pu jurumu wu yafa pu mu.»²⁹ N'a da yi jo yi mu, na co nime na, n'a da ke ɛɛɛɛn lɔhɔ ke ka gba nige we, fo cana kemu n'a da ba ki nivonɔ gba ni yee ni na To wu saanra ti ni ge.»³⁰ Ba p'a li xhɔ we, na Kile masɔɔ yoyo cee. Lee kadugo taan a p'i foro kari Oliviyɛ faabobɔɔ ki na.

Yesu ya jo na Pyɛɛri na ba foro wee kaa taan

(Marika 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

³¹ Ayiwa, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee beeri na ba baa na ne ye nigin yaha nijaa wo piige keye pyaa ni, bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ne na ba yatɔonahama wu gbo, dubyagbaha ki dubyaa pu beeri na baa caaga.»³² Ga ne ba ne na foro xu ni tuun wemu ni, ne na doro yi jaha na Galile fiige ki ni.»³³ A Pyɛɛri di jo: «Ali pusamaa beeri jehɛ baa na ma w'a, ne wa da ga ma w'a bada we!»³⁴ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo ma mu, nijaa wo piige keye pyaa ni, yani xhuupoo wu pa mɛɛ su ge, mu na ba foro ne kaa taan tɔɔɔɔ taanri.»³⁵ A Pyɛɛri di wu pye: «Ali li mehe yaha ne wu xu be ni mu ni, n'a da

ga foro ma kaa taan we.» A kalaapiire tisara beeri di yee ninuyo jo.

Yesu ya Kile jɛɛri Zhetisemanɛ tiire tege ki ni

(Marika 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i gari xuu wa ni, wemu mege ki ne na Zhetisemanɛ ge. A wu pu pye: «Yi tiin naha, di she Kile jɛɛri meke.»³⁷ A wu gari w'a ni Pyɛɛri ni Zebede jalaa shuun wu ni. A l'i sii wu zɔ wu kanha fo xuuni, na wu jaha be tanha.³⁸ A wu pu pye: «Ne zɔ we beeri w'a tanha fo ne na zhaa di xhuu. Yi tiin naha, y'i gori yaha jii na ni na ni!»³⁹ A wu she jaha na jeri, na buri jine na, na Kile jɛɛri na: «Na To le kanhama ceegbuu le sanha lii na na, ni li na ja bye. Ga lee be na, ne wo jidaan ganha bu bye we, fo mu wo jidaan.»⁴⁰ A Yesu di guri pa wu kalaapiire taanri wu yiri, na ba pu ta p'a nmuno. A wu Pyɛɛri pye: «Yee ya ja kori yaha jii na ni ne ni na ali leeri nigin be pye-e ya?»⁴¹ Yi kori yaha jii na! Yi da Kile jɛɛri, kɔnho yi ganha bu je nɔwuuro ni we. Sipyaa munaa ya sɔɔ, ga wu ceepuuro fanha k'a cɛɛɛɛ.»⁴² A Yesu di laha pu taan tɔɔɔɔ shuun wuu li ni, na she Kile jɛɛri na: «Na To, li bu da nago le kanhama ceegbuu le sanha da ja lii ne na we, fo ne bu gba li ni, wee tuun wu ni mu wo jidaan wu pye.»⁴³ Lee kadugo na a wu guri pa sanha wu kalaapiire ti yiri, na ba pu ta p'a nmuno sanha, bani nmunomɔ pu bi shɔ pu ni.⁴⁴ A Yesu di pu yaha w'a, na laha pu taan sanha, na she Kile jɛɛri tɔɔɔɔ taanri wuu li ni, na guri pee jomɔ pe ninumɔ na sanha.⁴⁵ Lee kadugo na a wu guri pa wu kalaapiire ti yiri, na ba pu pye: «Yee wa nmunomɔ sanha na nmɔni ge? Tuun w'a nɔ, Sipyaa Ja wu na ba je jurumupyii pu keɛ ni.»⁴⁶ Yi yiri wu da se! Li wii, na wemu w'a da na le keɛ ni ge, wee ya nɔ.»

Yawutuu p'a Yesu co

(Marika 14:43-50; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Zhudasi di nɔ, wee jɛ kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa. A wu nɔ ni sipiyajehemɛɛ pii ni. Nmɔparaa ni pubegeɛ ki bye pee mu. Saraya jaha shɔɔnriweɛ junɔfɛɛ ni Yawutuu jahagbaa fɛɛ pu bi pee tun.⁴⁸ Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le keɛ ni ge, wee bi jaha shɛshɛɛɛ ta she sipiyiire ti na na: «Di ba she jɔsɔɔnɔ fɔ kan n'a wemu mu, y'i wee co, wee wu wa.»⁴⁹ A Zhudasi di dii Yesu na taapile ni, na wu pye: «Faabye Karamagɔ!» Na jɔsɔɔnɔ fɔ kan wu mu.⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Na nanii, lemu na m'a pa ge, lee pye.» Wee tuun wu ni a sipyii pusamaa di fulo Yesu na, na wu co.⁵¹ A Yesu wo kalaapiire la di li wo nmɔpara kɔɔngi li forogo ni, na saraya jaha shɔɔnriweɛ wo junɔfɔgbɔ wu wo

kapyebye niweŋe paa laha. ⁵² A Yesu di lee kalaapire li pye: «Ma ŋmɔpara le le wà li forogo ki ni, bani piimu p'a ŋmɔparaa luu ge, ŋmɔparaa ki da ba pee be ɲuŋɔ tugo. ⁵³ Go ne bi da já na To wu ɲeeri w'a melekɛɛ pii yaha na pa nime nime piimu ya ɲehe miliyo na ge, ta mu ya lee ce we? ⁵⁴ Ga lee da ba bye, Kile Kafila w'a yemu jo ge, yee ɲɔ na fa dii we? Bani Kile Kafila w'a li she na fo kii keree kii bu bye.»

⁵⁵ Lee kadugo na a Yesu di sipyiire ti pye: «A yee di ba ni ŋmɔparaa ni pubegeɛ ni ne taɔɔɔ ni ma na jo kakuubye di ɲe ya? Ne bi den caɲa beeri Kile-ɲeɲe pugbɔho ki ni, na sipyii kalaa, yee di ya ta ne co we. ⁵⁶ Ga kii keree kii beeri ya pye konho Kile tudunmɔɔ p'a yemu beeri ka Kile Kafila wu ni ge, yee beeri ɲɔ di fa.»

Ayiwa, a wu kalaapiire ti beeri di baa caaga na wu yaha wà.

Yesu ya yere kiirikɔɔn kurunɔ ki nahagbaa na

(Marika 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Piimu p'a Yesu co ge, a pee di gari ni wu ni Kayife kaban, wee ɲe saraya naha shɔɔnriwee wo ɲuŋɔfɔgbɔ we. Saliya karamɔɔɔɔ ni Yawutuu nahagbaa fee pu nibinnɛge ki bye wà. ⁵⁸ A Pyeeri di laraga kɔn pu na, na daha pu feni, fo na she jé saraya naha shɔɔnriwee wo ɲuŋɔfɔgbɔ wu wo kaanɔ ki ni. Ba w'a jé kaanɔ ki ni we, na diin gadii pu taan konho wu ba le kaa le nɔho ɲa. ⁵⁹ Saraya naha shɔɔnriwee ɲuŋɔfee pu fara kiirikɔɔn kurunɔ ki na, pee bi can baa wo seeri kaa la shaa Yesu feni konho p'i wu gbo. ⁶⁰ Ga pu ya li ta we, ali na li ta be sipyiɲehemɛe bi ma na kafinɛye leni Yesu na. A sipyii shuun wa be di ba nɔ kurogo ki na, na pu woyo jo na: ⁶¹ «We ná we ya jo na wee na já Kile-ɲeɲe pugbɔho ki ja, na ki yereɲe cabyaa taanri funɲɔ ni.»

⁶² Wee tuun wu ni a saraya naha shɔɔnriwee wo ɲuŋɔfɔgbɔ wu yiri yere, na Yesu pye: «Jomɔ pemu beeri pii sipyii pii wa yu mu shizhaa na ge, mu wa da pu ɲɔ shɔ-ɛ ge?» ⁶³ Ga, a Yesu di cari wuyɛ na. A saraya naha shɔɔnriwee wo ɲuŋɔfɔgbɔ wu jo: «Ma bi ɲe Shɔvɔɔ we, Kile Ja we, ne li shaa ma mu Kile ɲii wo wu mege na, jo ma yee jo wu mu.» ⁶⁴ A Yesu di wu pye: «Maye pyaa ki wa yi yu. Ga n'a da yi jo yi mu jo na co nime na, yi na ba Sipya Ja wu nideɛnge ɲa Se Beeri Fɔɔ Kile kanige ce. Yi na ba wu nibawo ɲa be sanha fugba nahaya ye na.» ⁶⁵ Wee tuun wu ni a saraya naha shɔɔnriwee wo ɲuŋɔfɔgbɔ wu wuyɛ pyaa wo fadenɛ sheɛngi, na jo: «Kile mege w'a kyeeɛgi me de! Naha feni wu ɲe sanha seereɛ pu mu we? Y'a wu Kile mekyeɛgere jomɔ pu logo nime. ⁶⁶ Yee di wa

yekɛ yu we?» A p'i wu pye: «W'a yaa na wu gbo.»

⁶⁷ Ayiwa, a p'i ɲɔɔho tugi na wà wu naha ni, na wu kpan ni kaguruyo ni. A pii di kadahaa ja wu ɲibege ni. ⁶⁸ A p'i jo: «Shɔvɔɔ we, ma bi sii Kile tudunmɔ we, ma kɔnɔvɔɔ wu mege yiri wu mu!»

Pyeeri ya foro Yesu kaa taan
(Marika 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ayiwa, lee bi Pyeeri nideɛnge ta kpeɛnge ki na kaanɔ ki ni, a kapyebyeɲho wa di fulo wu na, na wu pye: «Go mu be wu bye ni Galile sheɛn Yesu ni.» ⁷⁰ Ga, a Pyeeri di foro wu kaa taan sipyii pu beeri ɲii na. A wu jo: «Ne ce yekɛ mu wa yu we.» ⁷¹ Lee kadugo na a Pyeeri di gari kaanɔ ki tajege ki yiri. A kapyebyeɲho wa be di wu ɲa wà, na wee xuu wu wo sipyii pu pye: «We ná we be wu bye ni Nazareti sheɛn Yesu ni.» ⁷² A Pyeeri di foro wu kaa taan sanha, na gaa. A wu jo: «Ne we ná we ce we.» ⁷³ Ba jeri ya pye we, piimu pu bi yere wà ge, a pee di fulo Pyeeri na, na wu pye: «Nakaara baa mu be wu wa pu ni. Bani mu jogana li be l'a mu tayirige sheɛ.» ⁷⁴ Ga, a Pyeeri di gaa, na wuyɛ laɲi. A wu jo: «Ne wee ná wu ce we.» Taapile ni a xhupoo di mee su. ⁷⁵ Ayiwa, a Pyeeri funɲɔ di do ni Yesu jomɔ pu ni na: «Yani xhupoo wu pa mee su ge, mu na ba foro ne kaa taan taɔɔɔii taanri na mu ya ne ce we.»* A Pyeeri di foro kari kpeɛnge ki na, na she mee su fo xuuni.

27

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(Marika 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32)

¹ Nisɔɔgbɔho ki na a saraya naha shɔɔnriwee ɲuŋɔfee pu beeri ni nɔhɔlee p'i be yi na na Yesu ya yaa na wu gbo. ² A p'i wu pɔ, na she wu le gbafeneɛɛɛ Pilate kenɛ ni.

Zhudasi xugana
(Kapyeege 1:18-19)

³ Ayiwa, Zhudasi wemu w'a Yesu le kenɛ ni ge, ba wee ya li ɲa na p'a Yesu kayuu li jo na yaha na pu wu gbo we, a li daajenɛ di jé wu ni, a wu wari tuunɔɔ keleɛ taanri (30) wu lo, na wu she ki terenɛ saraya naha shɔɔnriwee ɲuŋɔfee ni Yawutuu nahagbaa fee pu na. ⁴ A wu pu pye: «Kakuunɔ ne pye na jaagi baa fɔɔ ɲuŋɔ le xu ni.» Ga, a pee di wu pye: «Wèe wo naha wa yee ni we? Mu wo ɲuŋɔ wuu li wa lere!» ⁵ A Zhudasi di wari wu shan ɲiɲe na Kile-ɲeɲe pugbɔho ki ni, na gari na she wuyɛ pɔ gbo. ⁶ A saraya naha shɔɔnriwee ɲuŋɔfee p'i wari wu lo, na jo: «Li ya saha wèe pu we wari we le Kile-ɲeɲe pugbɔho ki wo keshi wu ni we. Bani shishan pereme pu ɲe pii.» ⁷ A p'i jo be yi na,

* 26:75 Macoo 26:34

na wee wari we taga cogo faanrivoo wu wo tɛgɛ ki shɔ, na kee pye pu nabuun fayaa. ⁸ Lee wuu na p'a kee tɛgɛ ke mɛgɛ yiri ali nijaa we bɛ ni na shishan tɛgɛ. ⁹ Lee funɔɔ ni Kile tudunmoo Zheremi bi yemu jo ge, a yee joo di fa. Wu bi jo na: «P'a wari tuunoo kelɛɛ taanri (30) wu lo, wee wemu w'a pye wu pɛrɛmɛ pu ge. Kee joo ke na Izirayeli nagoo p'a bi bɛ. ¹⁰ A p'i wee wari wu lo na taga cogo faanrivoo wu wo tɛgɛ ki shɔ. Kafoo w'a bi nɛ pye nɛ wu yee jo pu mu.»*

Pilate ya Yesu yege
(Marika 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38)

¹¹ Ayiwa, a p'i Yesu yerenɛ Pilate jahaa taan. A wee di wu yege na: «Yawutuu wo saan mu jɛ ya?» A Yesu di wu pye: «Uun, ba ma wa yi yu wɛ.» ¹² Lee kadugo na, ba saraya jahaa shooonrivɛɛ jooɔfɛɛ ni Yawutuu jahagbaa fɛɛ p'a pa wu taogoo leni wɛ, wu ya wa shishiin bɛ joo shɔ wɛ. ¹³ Wee tuun wu ni a Pilate di wu pye: «Keree kiimu bɛɛri na p'a mu jaagi mɛ ge, mu wa ki nuri-i gɛ?» ¹⁴ Ga Yesu ya wu joo shɔ lee la shishiin na wɛ. A lee di gbafɛnɛɛri wu fo fo xuuni.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Marika 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39—19:16)

¹⁵ Ayiwa, gbafɛnɛɛri wu bi tee na kaa la pyi. Lee jɛ, yee bɛɛri ba Yawutuu pu wo Bulooro Nuwuuro Kalenɛ l'a no wɛ, w'a kasolemɛ nigin wa yaha, na saha ni sipyii puyɛ pyaa wo jidaan wu ni. ¹⁶ Lee bi kasolemɛ wa ta w'a wemu mɛgɛ ya foro ge. Wu mɛgɛ ki bye na Barabasi. ¹⁷ Sipyiiire ti bi pa binne a Pilate di pu pye: «Barabasi ni Yesu wemu p'a byi Shooɔ wu ge, pee shuun wu ni yi funɔɔ wa pu wekɛ yaha wɛ?» ¹⁸ Bani Pilate bi li cɛ na Yesu wo jɛpɛɛn na p'a bi wu le wee kenɛ ni. ¹⁹ Na Pilate nidɛɛngɛ yaha kiiri wu takooɔ ki ni, a wu shɔ w'i tuduro yaha p'a pa jo wu mu na: «Ma ganha bu da ma taogoo le we jaagi baa foo we wo keree ki ni wɛ, bani we keree k'a nɛ kanha shen xuuni njunooɔ ni piige ki ni.»

²⁰ Ga, a saraya jahaa shooonrivɛɛ jooɔfɛɛ ni Yawutuu jahagbaa fɛɛ p'i sipyiiire ti son na pu Pilate jɛɛri na wu Barabasi yaha, w'i Yesu gbo. ²¹ A gbafɛnɛɛri wu guri pu pye sanha: «Yi funɔɔ wa pu wekɛ yaha yi mu pii shuun we ni wɛ?» A p'i wu pye: «Barabasi.» ²² A Pilate di pu pye: «Yesu wemu p'a byi Shooɔ wu ge, di leke pye wee na wɛ?» A pu bɛɛri di wu pye: «Wu kori tige na!» ²³ A Pilate di pu yege na: «Kakuunoo leke wu d'a pye wɛ?» Ga, a p'i xhuulo xuuni na toro taashiine li taan na: «Wu kori tige na!» ²⁴ A Pilate di ba li ta na wee wa da le ja wɛ, bani la li bi faraa sipyiiire ti kafugo na. A w'i loho ko, na wu

keye je sipyiiire ti bɛɛri jui na, na jo: «Nɛ taogoo wa ni yi ni we jaagi baa foo we wo shishan pu wo na wɛ. Yeeɛ pyaa wo kenɛ woyo yi wa yere.» ²⁵ A sipyiiire ti bɛɛri di jo: «Wu shishan pu to wɛɛ ni wu nagoo jooɔ ni!» ²⁶ Wee tuun wu ni a Pilate di Barabasi yaha, na Yesu kan p'a kpoo ni susooɔ ni, na wu le pu kenɛ ni pu kori tige na.

Sorɔsii p'a Yesu la wolo
(Marika 15:16-20; Yohana 19:2-3)

²⁷ Ayiwa, a gbafɛnɛɛri wu sorɔsii p'i gari ni Yesu ni gbafɛnɛɛri wu kaaɔa ki ni. A sorɔsii pu kuruuɔ ki bɛɛri di foro pinne wu feni. ²⁸ A p'i Yesu fayaa yi wolo wu na, na fadeborooɔ nijiga ka le wu na. ²⁹ A p'i xhuyo shin na pye saanra jooɔɔ, na lee to wu jooɔ ni, na wahagaan le wu kanige kenɛ ke ni. A p'i xho na ganha na nuguro sinni wu fɛɛ ni, na wu la wo, na yu: «Naabye Yawutuu saan we!» ³⁰ A p'i ganha na jooɔɔ tugoɔ na woni wu na, na wahagaan li lo, na wu kpooɔ jooɔ ke ni. ³¹ Ba p'a wu la wolo xoo mu wɛ, a p'i fadeborooɔ nijiga ki wolo wu na, na wuyɛ pyaa wo fayaa yi le wu na, na gari ni wu ni di zhe gori.

P'a she Yesu kori tige na
(Marika 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

³² Ayiwa, ba p'a foro kanha ki ni wɛ, na jiri Sirine kulo li shɛn wa na, wee mɛgɛ ki bye na Simo. A p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lo. ³³ A p'i she no xuu wa ni, wee mɛgɛ jɛ na «Goligota», lee kori jɛ: «Nugooɔ xuu.» ³⁴ A p'i duven suri durooɔ losorogo ka ni na kan wu mu gba. Ba w'a yee nɛhe wɛ, wu ya soo na yi gba wɛ.

³⁵ Ba p'a wu kori xoo wɛ, a sorɔsii p'i kagaanshaan pye, na wu fayaa yi taa taa pu yɛ na na saha ni lee ni.* ³⁶ Lee kadugo na, a p'i diin na ganha na wu kaseri. ³⁷ P'a Yesu jaagi lemu na ge, a p'i yee ka kooɔ la na na kori wu jooɔ na na: YESU WU Jɛ WE, YAWUTUU WO SAAN WE.

³⁸ A p'i nagaapeleyɛ shuun wa kori tiye na ni Yesu ni. Nigin wa bye wu kanige cɛ, nigin wa di jɛ wu kamɛnɛ cɛ. ³⁹ Kodorooɔ pu bi pu jooɔ kori, na wu shehele, ⁴⁰ na yu: «Mu wemu w'a jo na mu na Kile-pɛɛɛɛɛ pughooɔ ki ja, na ki yerenɛ sanha cabyaa taanri funooɔ ni ge, ma bi sii Kile Ja we, mayɛ shoo sa! Tigi laha tige ki na!» ⁴¹ Saraya jahaa shooonrivɛɛ jooɔfɛɛ, ni saliya karamooɔɔ ni Yawutuu jahagbaa fɛɛ pu bɛ pu bi Yesu la wo, na yu: ⁴² «W'a sipyii piitiilee shoo, ga w'a da ja wuyɛ shoo we! Golzirayeli wo saan wu jɛ wii, na wu tigi laha nime korikoritige ki na, wu na da wu na!» ⁴³ «W'a Kile pye wu tadanja. Wu kaa bi dan Kile ni, Kile wu wu tirige sa!»* Ta wu ya jo na Kile Ja wee jɛ wɛ?» ⁴⁴ Nagaapeleyɛ

* 27:10 Zakari 11:12-13; Zheremi 32:6-9

* 27:35 Zaburuu 22:19

* 27:43 Zaburuu 22:9

yemu p'a kori ni wu ni ge, mu yee be bi wu fanri lee fanhagana li na.

Yesu xugana

(Marika 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

⁴⁵ Na caŋa ki yaha niŋe niŋe ni, a nibiige di je fiige ki beeri ni, fo na she da leere taanri. ⁴⁶ Yakoŋo wo tuuno jii taanri pu shizhaa na, a Yesu di ba mujuugbo wá na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lee kori je: «Na Kile, na Kile, naha na ma d'a na yaha we?»* ⁴⁷ Piimu niyereye yi bye wá ge, ba pii ya lee mujuu li logo pee ni we, na jo: «Kile tudunmoo Eli w'a yiri.» ⁴⁸ Taapile ni a shen nigin wa di baa kari pu ni, na she yoro fyenmi vinegiri ni, na tee migile kagaantooŋo ka na, na she gan Yesu mu wu soŋ. ⁴⁹ Ga, a pusamaa di jo: «Yere wu wu wii Eli bu da wu na da ba wu sho!» ⁵⁰ A Yesu di mujuugbo la be wá sanha, na xhu. ⁵¹ Lee taapile li ni a Kile-peeŋe pugboho ki nahaparaga faŋa* nigbilege k'i daa shuun, na lo fugba wu na fo niŋe ke. A niŋe k'i jele, a faaboboyo ye di ja ja. ⁵² A faya yi no di mugi mugi, Kile wo sipyii piimu p'a bi xu ge, a pee di je. ⁵³ A p'i foro faya yi ni. Ba Yesu ya pa je we, a p'i je fefeere kulo li ni, na puye she sipyinehemee na.

⁵⁴ Soŋosii nuŋofoo we ni soŋosii piimu samaa pu bi Yesu kasege pyi ge, ba pee ya niŋe celeŋe ke ni kee keree ki beeri na we, a p'i sii fya fo xuuni, na jo: «Can na Kile Ja ye pyaa ki bye we ná we!» ⁵⁵ Cee niŋehemee pii be pu bi yere taliige ni na kii keree kii wii. Pee bi taha Yesu feni na yiri Galile ni, na baari pyi wu mu. ⁵⁶ Pii meye yi wa ye pu ni: Magadala sheen Mariyama, Yakuba ni Yusufu ye nu Mariyama, ni Zebede jalaa pu wo nu we.

Yesu legana faŋa ni

(Marika 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

⁵⁷ Ba yakoŋo k'a pa no we, a Arimate shen naafuu foo wa di ba, wee mege ki bye na Yusufu. Wee be wu bye Yesu wo kalaapire la. ⁵⁸ A wu gari, na she Yesu nixhugo ki neeri Pilate mu. A Pilate di jo na pu she gbo wu kan wu mu. ⁵⁹ A Yusufu di gbo wu lo, na fatovige nivooŋo ka migile wu na. Kee bi yaa ni lenfu* ni. ⁶⁰ Na she wu le faŋa nivooŋo ka ni. Wu bi pu pye p'a kee faŋa ke tugi na yaha wuyee kaa na faaya yi ni. A wu xho na kageegboho ka gologolo taga faŋa ki no to, na gari. ⁶¹ Magadala sheen Mariyama ni we wu Mariyama we, pee bi tiin na saha ni faŋa ki ni.

P'a soŋosii taha faŋa ki na na p'a ki nuŋo sige

⁶² Nimuguro ti na, a saraya naha shoŋrivere nuŋofee ni Farizheen pii di she gbafenere Pilate mu. Kee caŋa k'a pye cadeenge ki wo gbegeme pu caŋa ki nimuguro. ⁶³ A p'i ba wu pye: «Nuŋofoo we, na we jugyeeŋi sipya we yaha jii na, wee fungooŋo wa li na na w'a bi jo na wee na ba je na foro xu ni wu caxhugo caŋa taanri wogo na. ⁶⁴ Lee wuu na wee funŋo wa ma di soŋosii taha faŋa ki na, pee di da ki nuŋo sige fo na she cabyaa taanri wu torogo. Kooŋo wu kalaapiire ti ganha bu da ba wu nixhugo ki yu pu da yi yu sipyii pu mu na w'a je na foro xu ni we. Lee bu bye tee kurogo wo jugyeeŋe ti na golo taashiine li be wuuro ti na.» ⁶⁵ A Pilate di pu pye: «Soŋosii pu piiri! Lemu beeri y'a giin di bye, kooŋo y'i faŋa ki nuŋo sige xuuni ge, yi lee pye.» ⁶⁶ A p'i gari faŋa ki na, na she noŋoŋo ki yaa, na fe yaha ki na, na soŋosii pu taha ki na a pee di ganha na ki nuŋo sige.

28

Yesu ya je na foro xu ni

(Marika 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Ayiwa, ba cadeenge k'a toro we, Dimazhi wu nisooŋo ki na, caŋa ki foroduun wu ni, a Magadala sheen Mariyama ni we wu Mariyama w'i gari di zhe faŋa ki wii. ² Taapile ni a niŋe celeŋe nigboho di bye. A Kafoo wo meleke wa di digi na yiri fugba we ni, na ba kagerenje ki gologolo laha faŋa ki no na, na diin ki nuŋo ni. ³ Meleke wu naha ki bi ni ba Kile-nine je we, wu faya ye di finne welewele ba xooŋo je we. ⁴ Soŋosii piimu p'a faŋa ki nuŋo sige ge, a pee di fya fo na jele, a p'i bye kanna p'a xu. ⁵ A meleke wu cee pu pye: «Yi ganha bu da vya we! Ne li ce jo Yesu wemu p'a kori tige na ge, wee yee wa zhaa. ⁶ Wu wa naha we, w'a je na foro xu ni ba w'a bi yi jo we. P'a bi wu sinniŋe xuu wemu ni ge, yi pa wee xuu wu wii. ⁷ Ayiwa nime yi fyaala she yi jo wu kalaapiire ti mu na w'a je na foro xu ni, na w'a gaani yi naha na Galile fiige ki ni, yi na zhe wu ja wa. Ye y'a bye ne mu di jo yi mu.» ⁸ A cee p'i fyaala laha faŋa ki na, pu bi fya, ga pu zolo pu be d'a ni fundanga na. A p'i ganha na fe na gaani p'i she yee naha jo kalaapiire ti mu. ⁹ Taapile ni a Yesu di ba pu nuŋo ciri na pu pye: «Yi faabye!» A cee p'i fulu Yesu na, na wu co tooŋo ye na, na peeŋe taha wu na. ¹⁰ A Yesu di pu pye: «Yi ganha bu da vya we! Yi she yi jo na cebooloo pu mu na p'a se Galile ni, na wa p'a da zhe na ja.»

Soŋosii p'a Yesu je wu jo

¹¹ Ayiwa, na cee pu yaha koo na, soŋosii piimu pu bi faŋa ki nuŋo sige ge, a pii di

* 27:46 Zaburuu 22:2 * 27:51 Kile-peeŋe pugboho ki nahaparaga faŋa: Kee je faŋa kemu ki bi fefeere xuu wu tehene kon na wolo fefeere ti beeri wo fefeere xuu wu ni ge. Lee ya li shee na wa beeri na ja wulo nime Kile na.

gari pee ni, na she kii keree kii beeri naha jo saraya naha shoonrivɛɛ juɔɔfɛɛ pu mu. ¹² A saraya naha shoonrivɛɛ juɔɔfɛɛ p'i she puyɛ na ni Yawutuu nahagbaa fɛɛ pu ni. A p'i jo be yi na, na wari niɛheɛme wa kan sɔsɔsii pu mu, ¹³ na pu pye: «Y'a yi yu na Yesu kalaapiire t'a yee niɛmunuyo yaha, na ba gbo wu yu piige ki ni. ¹⁴ Gbafɛnɛeri wu bu yee logo, wɛɛ na zhe yee naha shoonri ni wu ni na wu wo se pye, kɔnhɔ yaaga ganha bu yi ta wɛ.» ¹⁵ A sɔsɔsii p'i wee wari wu lo, na she li pye ba y'a jo pu mu wɛ. A pee jomɔ pe di jaaga Yawutuu pu tɛ ni. Fo niɛnaa we be ni pee jomɔ pe ya yu.

*Yesu ya wuyɛ she wu kalaapiire ti na
(Marika 16:14-18; Luka 24:36-49;
Yohana 20:19-23; Kapyegɛɛ 1:6-8)*

¹⁶ Ayiwa, a kalaapiire ke ni nigin w'i gari Galile ni. Faaboboɔɔ kemu kaa Yesu bi jo pu mu ge, a p'i gari wà. ¹⁷ Ba p'a Yesu na wɛ, a p'i wu pɛɛ. Ga, a nakaara di bye pii zɔɔɔ ni pu ni. ¹⁸ A Yesu di fulo pu na, na pu pye: «Fanha ki beeri k'a kan nɛ mu fugba we, ni niɛ ke na. ¹⁹ Lee wuu na yi nɔ shi wu beeri na, y'i pu pye na kalaapiire! Yi pu batize To Kile ni Ja ni Fɛfɛɛɛ Munaa mɛge na! ²⁰ Nɔmɛhɛɛ kiimu nɛ jo yi mu ge, yi pu kalaa na pu taha kee feni! Li wii, n'a da bye ni yi ni niga beeri fo na she koɔɔ xɔ.»

Marika Kilē Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Marika wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Marika wɛ?

Marika bi bye Yesu wo tudunmɔ ke ni shuun wu ni wɛ, ga w'a Barinabasi ni Pɔli tɛge pu wo labye wu na (Kapyege 12:25). Wu nu mɛge ki bye Mariyama (Kapyege 12:12). Wu to we ni Barinabasi wo to wu bye cebooolo (Kolose Sheen 4:10). W'a Tudunmɔ Pyɛeri bɛ tɛge wu wo labye wu na (1 Pyɛeri 5:13). Pyɛeri Egilizi w'a wii na wee mu Marika ya wu wo Kilē Jozaama pu ta, bani wee w'a wu kalaa. Wu Girɛkii mɛge ki jɛ Marika, ga mɛge ka bɛ ki bye wu na Heburuu jomɔ pu ni na Yohana. Wee w'a pe Kilē Jozaama pe ka.

We Jozaama Kitabu we kakana ɲɲɔ

Piimu jɛ Yawutuu wɛ, pee mu Marika ya pe Jozaama pe tun. P'a li shee wɛe na na Kilē Ja wu jɛ Yesu, Kilē wo sefɛɛɛ tɛ jɛ wemu ni ge. W'a ceepuuro lɔ na pye sipya, na ganha na wuyɛ pyi: Sipya Ja. W'a pa wu ba kapyɛɛ pyi sipyii mu, wu pu ɲɲɔ wolo (Marika 10:45).

Jozaama Kitabu wu kafila ɲugbɔyɔ

Marika 1:1-13 Yohana Batizelipye wo Kilē jomɔ yɛɛɛ ni Yesu batizeli ni wu labye wu ɲɔkɔɔnrɔ.

Marika 1:14—8:30 Yesu ya labye wemu pye Galile fiige ki ni ge, Yesu ya li she na: «Kilē saanra t'a tɛɛɛ yɛ na.» Le wu bi byi ge, lee bɛ bi li sheɛ can na: W'a yama fɛɛ cuunɔ, na jinaa kɔri yeege sipyii ni, na yu ni sefɛɛɛ ni. Ga sipyii bi puyɛ yeege wu keree na na: «We nɔ wɛ di jɛ sipya weke wɛ?»

Marika 8:31—10:52 Kanhama pe pu da ba nɔ Yesu na Zheruzalɛmu ni ge, w'a pee kaa yu.

Marika 11:1 —16:8 Yesu cewusana Zheruzalɛmu kabanuyo na.

Marika 16:9-20 Yesu ya jɛ na foro xu ni, na wuyɛ she wu kalaapiire ta na. Marika funɲɔ wa mu bɛ di li cɛ ba Oromɛ sheɛ sɔrsii ɲɲɔfɔ w'a yi jo wɛ na: «Can na Kilē Ja yɛ pyaa ki jɛ wɛ nɔ wɛ.» (Marika 15:39).

Yohana Batizelipye wo Kilē jomɔ yɛɛɛ

(Macoo 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28)

¹ Kilē Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, pu ɲɔkɔɔnrɔ ti wa te. ² Kilē tudunmɔ Ezayi ya li ka Yesu shizhaa na na:

«Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma ɲahagbaa na

wu ma koo li yàa yaha.»*

³ «Wu mujuu l'a fòro siwaga ki ni na:

«Yi Kafɔ wu koo li yàa!

Yi wu korogoo ki tii!»*

⁴ Mu Yohana bye siwaga ki ni, na Kilē jomɔ pu yɛɛ pyi sipyii pu mu na pu daajɛɛ jo pu jurumu wu na p'i batize, kɔnhɔ pu jurumu w'i yafa pu mu. ⁵ Zhude fiige ki bɛɛri ni Zheruzalɛmu sheen bɛɛri pu bi se Yohana yiri, na yeree pu jurumu wu na, na puyɛ kaan Yohana wu mu wu na batizeni Zhuruden Gba lɔhɔ ki ni. ⁶ Yohana yɛ pyaa, ɲɔhɔyɔ shiire fàya yi bye wu na, seɛɛ di jɛ wu yapɔgɔ. Kabeeye ni wegeye funɲɔ sɛɛɛ, yee yi bye wu ɲɔlige. ⁷ W'a bi Kilē Kafila wu yu na: «We w'a ma nɛ kadugo ge, wee fanha k'a jɛhɛ nɛ wogo na. Na leele, na wu tanhaya mɛɛɛ bɛ sanha, nɛ yaa ni lee ni wɛ: ⁸ Nɛ yee batize lɔhɔ ni, ga wee na ba yi batize Fɛfɛɛɛ Munaa ni.»

Yesu batizeli ni wu nɔwuuro

(Macoo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di ba na yiri Galile Nazareti ni. A Yohana di wu batize Zhuruden Gba lɔhɔ ki ni. ¹⁰ Yesu na foro lɔhɔ ki ni, taapile ni a wu fugba wu ɲɔ ɲa k'a mugɛ, a Fɛfɛɛɛ Munaa di digi wu na, ba gbegbe shazhira jɛ wɛ. ¹¹ A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Mu jɛ nɛ ɲidaan Ja, mu kaa ya dan nɛ ni tɛhɛnɛ baa.»

¹² Ba yee ya jo wɛ, a Fɛfɛɛɛ Munaa l'i gari ni Yesu ni siwaga ki ni. ¹³ A wu cabyaa kelee shishɛɛɛ (40) pye siwaga ki ni, Shitaanni na wu taanna na wii. Wu bye yacoyo niɲɛ ni, melekeɛ di wu keree yari.

Na Yesu yaha Galile ni

(Macoo 4:12-17; Luka 4:14-15)

¹⁴ Yohana na le xɔ kaso wu ni, Yesu ya kari Galile fiige ki ni, na she Kilē wo Jozaama pe yu wà, ¹⁵ na yu: «Tuun w'a nɔ, Kilē saanra t'a tɛɛɛɛ. Yi yere yi jurumu wu na, y'i dà Kilē Jozaama pu na!»

Yesu kalaapiire nizhiile pu yirigana

(Macoo 4:18-22; Luka 5:1-11)

¹⁶ Canja ka na Yesu yaha wu na doroo Galile Gba wu ɲɔ ki na, a wu fyashaa shuun ɲa: Simɔ ni wu ceborona Andire. Jɔ pu bi waa gba lɔhɔ ki ni. ¹⁷ A Yesu di pu pye: «Yi taha na fɛni, di yi pye sipyii shavɛɛ.» ¹⁸ Taapile ni a p'i jɔlɔ pu yaha wà, na daha wu feni. ¹⁹ A wu she ɲaha na jɛri, na Zebede wo jalaa shuun ɲa: Yakuba ni Yohana. Pu wo jɔlɔ pee di bi jooli pu kɔɔgɔ funɲɔ ni. ²⁰ Taapile ni a Yesu di pu yiri, a p'i pu to Zebede ni kapyebyii pu yaha kɔɔgɔ ki ni, na daha wu feni.

* 1:2 Malaki 3:1 * 1:3 Ezayi 40:3

Yesu ya sipyii kalaa, na jina be kori Kaperinoma ni (Luka 4:31-37)

21 Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i gari Kaperinoma kulo li ni. A Yesu di fenhe je Kile-peene puga ki ni cadeenge ki na, na sipyii pu kalaa. 22 A Yesu wo kalaa wu kangana l'i pu jaha wo xuuni, bani wu wo we, ni saliya karamogoloo pu wo wu bye ninumoo we. Wu wo kalaa wu bi byi ni sefeere ni. 23 Lee ya bi na wa ta Kile-peene puga ki ni, jina na je wu ni. A wee di xhuulo na jo: 24 «Naha mu di zhaa wee feni we, Yesu Nazareti shen? M'a pa ba wu kyeege ge? Ne mu shi ce, Kile Fefeere wo mu je.»

25 A Yesu di din jina wu na, na wu pye: «Cari maye na, m'a foro we na we ni!» 26 A jina wu na wu jahara saama na, na sipile wa, na foro wu ni.

27 A l'i bye kakanhana sipyii pu beeri mu; fo pu na puyee yegee na: «Le be do? We je kalaafomoo de! Fanha ni we na we ya yu ni jinaa ni, p'i wu nomee con.» 28 A Yesu mege di wakaraa Galile fiige ki beeri ciri.

Yesu ya yama fee nijeheme ee cuunjo (Macoo 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Ba Yesu ya foro ye Kile-peene puga ki ni we, a wu ni Yakuba ni Yohana di she Simo ni Andire ye kaban. 30 Lee di Simo yafezhoo wu ta w'a sinne ceefuuro keje ni. Ba Yesu ya no wa ye we, a p'i wee kaa jo wu mu. 31 A wu fuloo wu na, na wu co wu keje na na yirige. A ceefuuro t'i wu yaha. A wu yiri, na pu keree yaa.

32 Ba cana k'a to we, a sipyii p'i wa na ma wu mu ni yama fee tuuyo beeri ni, ni jinaa wa piimu ni ge. 33 A kulo li sheen beeri di ba binne kujoo li no na. 34 Piimu p'a bi kanha yama tuuyo nijeheye keje ni ge, a Yesu di pee cuunjo, na jinaa kori na yeege sipyiijeheme ni. Wu ya ta soo jinaa pu mu pu jo we, bani pee ya wu shi ce.

Yesu ya Kile Kafila jo Galile ni (Luka 4:42-44)

35 Kee cana ki jimuguro jisoo gboho ki na, na kpeenge ki ta ki sanha wo we, a Yesu di yiri, na gari sipojoo ki xuu wa ni, na she Kile jeeri wa. 36 A Simo ni wu kaafee di ganha na wu shaa. 37 Ba p'a she wu ja we, na wu pye: «Sipyii pu beeri p'a mu shaa.»

38 A wu pu no sho na: «Wu she xuu watii ni, wu taan kulogoo kii ni, konho di she Kile Kafila wu jo kee be ni. Bani lee wuu na ne pa.» 39 Lee na wu bi Kile Kafila wu yere pyi Kile-peene piyeye yi ni Galile fiige ki beeri ni, na jinaa be kori, na yeege sipyii ni.

Yesu ya togo fad wa cuunjo (Macoo 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Cana ka, togo fad wa ya she nguro sin wu fee ni, na wu jeeri, na jo: «Mu bu soo, go mu na ja ne cuunjo.»

41 A wu jijaara di je Yesu ni. A wu keje yeege, na gbun wu na, na jo: «Ne soo mu wu cuunjo!» 42 Taapile ni a togo k'i wu yaha, a wu juunjo.

43 Lee kadugo na a Yesu di wu yaha kari, na yi jo waha xuuni wu mu na: 44 «Kasege yaha maye na, ma ganha yaaga jo sipya nigin be mu we. Ga she maye she saraya jaha shoonrivoo wu na. Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo ma sicuumoo pu da wuu na. Kee na ba li she na m'a cuunjo.» 45 Ga, a we na we di foro na kaan jiini na doroo. A lee di Yesu pye wu ya ja wuyee she sipyii na, kulo la shishiin ni we, w'a yere sige ki ni, sipyii p'i se wu mu, na yiri kabaya yi beeri na.

2

Yesu ya na kabanuxuyo shuun fad wa cuunjo (Macoo 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 Ba piye ya ya toro we, a Yesu di guri she Kaperinoma ni. A sipyiiire t'i yi logo na puga wu wa. 2 A sipyiijeheme di ba binne, fo tayerege be ya daa ali kujoo li be no na we. A Yesu di Kile Kafila jo pu mu. 3 Wee tuun wu ni a sipyii pii di ba ni na kabanuxuyo shuun fad wa ni. Wee na je namaa shishere keye ni. 4 Sipyii pu jehene keje ni pu ya ja gbara Yesu na we. Puga kemu ni wu je ge, a p'i kee wo katanja ki lahala wu juunjo na, na na wu ni wu yasinnege ki tirige kee wege ki ni. 5 Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja we, na na kabanuxuyo shuun fad wu pye: «Na ja, ma jurumu w'a yafa ma mu.»

6 Lee bi saliya karamogoloo pii ta wa tiinne na, a pee di ganha na yu puyee funyo ni na: 7 «Naha na we na we di yu le jogana le na we? Kile mege we ya gyeege. Joo wu d'a ja jurumu yafa sipya mu ni Kile ye be we?»

8 Taapile ni a Yesu di pu fungonyo ce, na jo: «Naha na ke fungongo ke tuugo d'a tigi yee funyo ni we?» 9 Na na kabanuxuyo shuun fad wu pye: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na wu pye: «Yiri m'a ma yasinnege ki lo, ma da jaari.» Leke l'a faha we? 10 Ga, konho y'i li ce na Sipya Ja wu yaha jine ki na, se wa wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu.» A wu na kabanuxuyo shuun fad wu pye: 11 «Ne w'a jo mu, Yiri, m'a ma yasinnege ki lo m'a se puga!» 12 Taapile ni a wu yiri, na wu yasinnege ki lo, na foro kari pu beeri jii na. A l'i bye kakanhana pu mu xuuni fo pu na baraga teri Kile na, na yu: «Wee sanha le noho na we.»

Yesu ya Levi yiri (Macoo 9:9-13; Luka 5:27-32)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di foro na kari sanha Galile Gba wu ɲɔ ki na. A sipɲɲehemɛɛ di gari wu yiri wà. A wu ganha na pu kalaa. ¹⁴ Na wu nidorogo yaha, a wu Alife ja Levi nidɛɛngɛ ɲa fanhafɛɛ pu wari wu tashɔgɔ ki ni. A wu wu pɲe: «Taha na feni.» A Levi di yiri, na daha wu feni.

¹⁵ Lee kadugo na a Levi di ba Yesu yiri canja ka, na yalige ɲɲehɛɲɛ yàa wu mu, a wu gari wà. Na wu yaha wu na li Levi kaban, a fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ, ni jurumupɲii ɲɲehemɛɛ piitiilee bɛ di ba diin na li ni Yesu, ni wu kalaapiire ti ni. Bani sipɲɲehemɛɛ pu bi taha wu feni. ¹⁶ Farizhɛɛn ni saliya karamɔgɔlɔɔ p'a Yesu ɲa wu na li ni jurumupɲii, ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ pu ni ge, a p'i ganha na wu kalaapiire ti pɲi: «Naha na we di li ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupɲii piitiilee bɛ ni wɛ?»

¹⁷ Tuun wemu ni Yesu ya yee logo ge, a wu pu pɲe: «Sicuumɔ fɛɛ mago ɲɛ wɛɛɛ fɔɔ na wɛ, fo yama fɛɛ. Sipɲii piimu p'a tii ge, nɛ ta pa di ba pee yiri wɛ, fo jurumupɲii.»

*Kalaa nivomɔ ni kalaa nile keree
(Macoo 9:14-15; Luka 5:33-35)*

¹⁸ Tuun wa ni Yohana Batizelipye wo kalaapiire te, ni Farizhɛɛn wo kalaapiire ti bi suun leni na bɛ ni Yawutuu pu wo kalegɛɛ ki ni. Na pu yaha lee na a sipɲii pii di ba Yesu yege canja ka na: «Yohana Batizelipye wo kalaapiire ti fara Farizhɛɛn pu na, pee ya suun leni, mu wo kalaapiire t'i ya suun leni wɛ. Naha na wɛ?»

¹⁹ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Nɛ ɲɛ ba cenabun poo ɲɛ wɛ. Cekaanra tuun ni, cenabun poo kaafɛɛ na já suun le, na cenabun poo wu yaha ni pu ni shiizhan gɛ? Bada! Na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan, pu da já suun le wɛ. ²⁰ Caya ya wa ma, cenabun poo wu na ba shɔ pu na. Yee caya yi ba nɔ, pu bɛ na da suun leni.

Nɛ wo kalaa wu ya yaa na wuregi kalaale ni wɛ.

(Macoo 9:16-17; Luka 5:36-39)

²¹ «Wa shishiin da ga favonɔ tara falɛgɛ na wɛ. Lee bu bye, favonɔ li na nilɛgɛ ki kile zhɛngi, kee tashɛngɛɲɛ ki na bɛlɛ xuuni. ²² Wa shishiin da ga duvenfomɔ le foroyo* nileyɛ ni wɛ. Lee bu bye, duven wu na foroyo yi shɛngi, duven wɛ ni foroyo yi bɛɛri na gɲɛgɲi. Ga duvenfomɔ w'a leni foroyo nivoyo ni.»

*Yesu ya yemu jo cadɛɛngɛ ki shizhaa na ge
(Macoo 12:1-8; Luka 6:1-5)*

²³ Yesu ya pa doroo shinma kerɛyɛ ya tɛ ni cadɛɛngɛ ka na. A wu kalaapiire ti nidorowuu di koo li ɲɔ shinma sɛyɛ ya kɔn. ²⁴ A Farizhɛɛn p'i Yesu pɲe: «Li wii, kaa lemu

ya yaa li pɲe cadɛɛngɛ ni wɛ, ɲaha na mu wo kalaapiire t'i lee pɲi wɛ?».

²⁵ A Yesu di pu pɲe: «Tuun wemu ni xugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu ta, na pu ta yalige ɲɛ pu mu-i ge, w'a lemu pɲe ge, yee sanha lee kalaa ɲa bada-ɛ gɛ? ²⁶ Jegana lemu na w'a jé Kile-pɛɲɛ puga ki ni, saraya ɲaha shɔnɲivɛɛ ɲuɲɔfɔɔ Abiyatari wo tuun wu ni ge, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na yee buuri ɲuyɔ ya lɔ na li, na ya kan wu tahama-nɔhɔmɔɔ pu bɛ mu. Na ta watii bi wee buuri we li wɛ, ni saraya ɲaha shɔnɲivɛɛ yɛ bɛ wɛ. Ta yee sanha lee kalaa wɛ?»

²⁷ Lee kadugo na a Yesu di pu pɲe: «Sipɲa wuu na cadɛɛngɛ k'a pɲe; sipɲa ya ta pɲe cadɛɛngɛ ki wuu na wɛ. ²⁸ Lee wuu na Sipɲa Ja wu ɲɛ cadɛɛngɛ ki bɛ Kafɔɔ.»

3

Yesu ya ná kewaga fɔɔ wa cuuɲɔ cadɛɛngɛ ka ni

(Macoo 12:9-14; Luka 6:6-11)

¹ Canja ka, Yesu ya jé sanha Kile-pɛɲɛɲɛ puga ka ni. Ná wa bɛ di ɲɛ wà wu keɲɛ ke na waha. ² A p'i ganha na Yesu kasri, na wu wii, wu bu da wu na da we ná we cuuɲɔ cadɛɛngɛ ni, kɔnhɔ p'i kaɲuɲɔ ta di wu tɔɔgɔ le. ³ A Yesu di ná kewaga fɔɔ wu pɲe: «Yiri yere sipɲii pu niɲɛ ni!»

⁴ Lee kadugo na a wu pu pɲe: «L'a saha na kasaana pɲe cadɛɛngɛ ni laa, na kakuuɲɔ pɲe? Na sipɲa shɔ laa, na wu gbo? Lekɛ l'a saha wɛ?» A p'i fɛhɛ.

⁵ A Yesu loyire wo di ganha na pu wii. A pu niwewaa l'i wu yatɛnyɛ gbo. A wu ná wu pɲe: «Ma keɲɛ ki sanha.» A wu ki sanha; a wu keɲɛ k'i juuɲɔ. ⁶ Taapile ni a Farizhɛɛn ni Herɔdi wo sipɲii p'i foro na she puyɛ ɲa, kɔnhɔ p'i gbogana sha Yesu na.

Yesu ya sipɲii kalaa, na yama fɛɛ cuuɲɔ

⁷ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i yiri na kari Galile Gba wu ɲɔ ki na. A sipɲɲehemɛɛ di daha wu feni: pii ya yiri Galile fiige ki ni, ni Zhude fiige ke, ⁸ ni Zheruzalɛmu kulo le, ni Idumɔ fiige ke, ni Zhurudɛn Gba kadugo yiri sipɲii p'a, ni Tiiri ni Sidɔn kulogoo ni pu kabanuyo kulogoo. A sipɲɲehemɛɛ di Yesu kapyegɛe kaa logo, na she wu yiri. ⁹ A Yesu di wu kalaapiire ti pɲe na pu kɔrɔgɔ ka yaha wu mu, kɔnhɔ sipɲii tɛ ganha wu cɔnri wɛ. ¹⁰ W'a bi sipɲɲehemɛɛ cuuɲɔ. Lee na yama fɛɛ pu bɛɛri ya gburogi, kɔnhɔ p'i gbɔn wu na. ¹¹ Ba jinaa p'a wu ɲaa wɛ, na ganha na dun wu jahagbaa na, na xhuulo na yu: «Kile Ja mu ɲɛ.» ¹² A wu sii yi jo na waha pu mu xuuni, na wee ɲɛ sipɲa wemu ge, na pu ganha bu yee jo wa shishiin bɛ mu wɛ.

* **2:22 Foroyo:** Yee ɲɛ sɛɛyɛ kashaya yemu y'a yàa lɔhɔyɔ tuuyo bɛɛri le kaa na ge.

Yesu ya tudunmɔɔ kɛ ni shuun jaha bulo (Macoo 10:1-4; Luka 6:12-16)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di dugi faaboboŋo ka na, na wu jidaan sipyii yiri. A p'i she wu yiri. ¹⁴ A wu kɛ ni shuun jaha bulo na yaha wuyɛ mu, na pee pye wu Tudunmɔɔ, na pee tun na pu she Kile Kafila wu jo, ¹⁵ na fanha kan pu mu, p'a jinaa kori p'a yeege sipyii ni. ¹⁶ Kɛ ni shuun wu jaha w'a bulo ge, pee mɛyɛ yi wa ye: Simɔ (A Yesu di wee mɛgɛ jɛri «Pɛyɛri»), ¹⁷ ni Zebede jalaa shuun: Yakuba ni Yohana (A Yesu di pee mɛyɛ jɛri «Boneriɛɛzi» lee kori jɛ «Pu jɛ ba Kile-sɛɛɛ jɛ wɛ»), ¹⁸ ni Andire, ni Filipe, ni Batelemi, ni Macoo, ni Tomasi, ni Alife ja Yakuba, ni Tade, ni Simo wemu wu bi bye Zelatilee kurunɔ ki ni ge, ¹⁹ ni Zhuda Isikariyɔti, wee w'a pa Yesu le kenɛ ni.

Yesu puga sheɛn pii ya she wu feni

²⁰ Lee kadugo na a Yesu di ba puga. A sipyii p'i guri puyɛ pinne, fo wu ni wu kalaapiire ti ya j'a talige ta wɛ. ²¹ Ba wu puga sheɛn pii ya yee logo wɛ, na jo na: «Wu jɛnmuu jɛ wɛ.» Na gari wu feni di zhe jo.

Yesu ya wu tɔɔgɔ levɛɛ jɔ shɔ (Macoo 12:22-32; Luka 11:14-23;12:10)

²² Saliya karamɔgɔɔɔ piimu p'a yiri Zheruzalemu ni ge, a pee di jo: «Belizebuli wu jɛ wu ni. Jinaa jɛnɔfɔɔ fanha ni, w'a jinaa pu kori.»

²³ Ba p'a yee jo wɛ, a Yesu di pu yiri, na le talenɛ le jo pu mu na: «Dii Shitaanni wa di da j'a Shitaanni wa kori wɛ? ²⁴ Saanra beeri t'a yiri tiyɛ kaa na ge, tee na gyɛegi. ²⁵ Puga beeri sipyii p'a yiri puyɛ kaa na ge, pee na gyɛegi. ²⁶ Ga Shitaanni bu yiri wuyɛ kaa na, wu saanra t'a taa, tee na gyɛegi. Wu saanra ti na xho. ²⁷ Wa na j'a jɛ fanhajeheɛ fɔɔ puga, di wu jɛnmuyɔ kuu, na ta ma ya fenhe wu pɔ-ɛ ya? Ga ma bu wu pɔ, ma na j'a puga ki jɛnmuyɔ yi kuu. ²⁸ Can na, n'a da yi jo yi mu, sipyii pu wo jurumu wɛ, ni pu Kile mekyɛgerɛ ti beeri na j'a yafa pu mu. ²⁹ Ga wa bu Fɛfɛɛɛ Munaa li mɛgɛ kyɛegi, lee da yafa weefɔɔ mu wɛ. Weefɔɔ na gori yaha ni wee jurumu tehenɛ baa wo wu ni.»

³⁰ Yesu ya yee jo, bani p'a jo na: «Jina wu wa wu ni.»

Jɔgɔ yɛ pu jɛ Yesu nu ni wu cebooolo pu wɛ?

(Macoo 12:46-50; Luka 8:19-21)

³¹ Na Yesu yaha kee puga ki ni, a wu nu ni wu ceboronamaa p'i ba, na ba yere kadaan li na, na wa tun wu Yesu yiri. ³² Sipyiiɛhemɛɛ pu bi tiin na Yesu maha. A p'i wu pye: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu wa kpɛngɛ ke na. P'a ma shaa.»

³³ A Yesu di pu pye: «Jɔgɔ yɛ pu jɛ nɛ nu ni nɛ ceboronamaa pu wɛ?»

³⁴ Lee kadugo na a wu wu taaan sipyitiinyɛ yi wii na jo: «Nɛ nu ni nɛ ceboronamaa pu piri naha. ³⁵ Sipyaa sipya w'a Kile jidaan pyi ge, wee wu jɛ nɛ ceborona, ni nɛ ceboroshɔ, ni nɛ nu.»

4

Talenɛ lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge

(Macoo 13:1-9; Luka 8:4-8)

¹ A Yesu di ba guri she sanha Galile Gba wu jɔ ki na, a sipyii p'i ganha na se na binneɛ, a wu pu jɔ kon na gala. A sipyiiɛhemɛɛ di ba binne, na wu maha fo w'a jɛ tiin korɔgɔ ka ni. Kee korɔgɔ k'a bye lɔhɔ ki ni; sipyiiɛɛ ti beeri di jɛ kpɛngɛ ki na gba wu jɔ ki na. ² W'a bi pu kalaa kajeheɛɛ ni, ni talenɛ ni. A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: ³ «Yi ye logo, cana ka n'a wa ya foro na kari wu tege ni di zhe wu alikama shi w'a fene shi wagana na. ⁴ Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tege ki jɔ na. A shazheɛɛ di ba tee jo. ⁵ A ta di do faaga jɛnɔɔ ni pogoo kii ni. A tee di wɛri fin, bani pɔjɛheɛɛ bye w'a wɛ. ⁶ Ba caya y'a pa yere wɛ, a t'i fanhanja, na waha, bani nire tatii bye ti na wɛ. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo niɛ ni. A xhuyo y'i ganha na legi, na ba ti co, na ti li, a t'i bye ti ya nagoo pye wɛ. ⁸ A nuguro ta di do jijenɛ na. A tee di fin, na le, na pya le. Pile la ma pyaa keɛɛ taanri (30) pye; la ma keɛɛ gbaara (60) pye, la ma xhuu nigin (100) pye.»

⁹ A Yesu di pu pye: «Wemu na logo ge, wu logo de!»

Yesu talenɛ ki kajuu jɛnɔɔ (Macoo 13:10-17; Luka 8:9-10)

¹⁰ Tuun wemu ni Yesu ya pa laha sipyiiɛhemɛɛ pu taaan ge, pii p'a tee pye ni wu ni na fara wu kalaapiire kɛ ni shuun wu na ge, a pee di wu yege talenɛ ki kori na. ¹¹ A wu pu pye: «Yee ya Kile saanra niɛmɔhɔɔ ti cɛmɛ pu beeri ta. Ga sipyii pusamaa kunnɛ, ti keree ki beeri w'a yu pu mu talenɛ ni, ¹² konho:

- P'i j'a wii xuuni,
- ga p'i ganha bu yaaga ja wɛ.
- P'i j'a niwegee shan xuuni,
- ga p'i ganha bu yi jaha cɛ wɛ.
- Lee kaa be wɛ, pu na guri ba Kile mu,
- w'a pu jurumu wu yafa pu mu.*»

Yesu ya nuguro ti wo talenɛ li kori jo (Macoo 13:18-23; Luka 8:11-15)

¹³ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Yee ya le talenɛ le cɛ-ɛ ya? Yee na ba talenɛ kisanjaa beeri cɛ dii wɛ? ¹⁴ Nuguzhi wavɔɔ we, Kile jomɔ w'a nuri. ¹⁵ Sipyii pii di jɛ ba koo jɔ jɛ wɛ, jomɔ pa na nugi wee xuu we ni. Pee na pu logo, Shitaanni na ba taapile ni, na

* 4:12 Ezayi 6:9

ba pee jomɔ pe ninugumɔ wolo pu funyɔ ni. ¹⁶ Wee cogo wu na faaga wo nuguro ti jɛ piimu ge, pee na jomɔ pu logo, na dɔ pu na tavuyo na ni fundanga ni. ¹⁷ Ga nire di jɛ pu na wɛ, pu da mɔ wɛ. Lee wuu na canromɔ bu nɔ pu na, leeshin sipyii ba pu kana pee jomɔ pe wuu na, taapile ni pu juyɔ na gyɛɛgi. ¹⁸ Piimu pu jɛ ba xhuyo ninɛ wuu pu jɛ-ɛ ge, pee na jomɔ pu logo, ¹⁹ ga ke korɔ ke wo funzhakeree, ni naafuu la piinjɛ, ni keree kii bɛ wo la na pu canri pu funyɔ ni, fo pu da nagoo pye wɛ. ²⁰ Nijenɛ wuu pu jɛ piimu ge, pee na pu logo, na pu co, na nagoo pye. Pile la ma bye kelɛɛ taanri (30), la jɛ kelɛɛ gbaara (60), la jɛ xhuu nigin (100).»

Talene lemu l'a jo sokinna shizhaa na ge (Luka 8:16-18)

²¹ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Wa bu sokinna le, m'a cere shigile wu juyɔ ni laa, m'a wu le karaga nɔhɔ ni? Ta yaaga juyɔ ni bɛ ma ma wu taha wɛ? ²² Yaaga bɛeri k'a njomɔhɔ ge, ki na ba foro kpeenge na, kaa kaa l'a njomɔhɔ ge, sipyii bɛeri na ba lee cɛ. ²³ Wemu na logo ge, wu logo dɛ.»

²⁴ A Yesu di guri li she pu na na: «Ye y'a nuri ge, y'a yiyɛ kaseri yee na. Yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninunɔ ni yeeye pyaa bɛ wo daanna wa da ba bye, na la fara yee mu. ²⁵ La jɛ wemu mu ge, la na gan wee mu. Ga la jɛ wemu mu wɛ, ali nifenhene lemu bɛ li jɛ wu mu ge, li bɛ na zhɔ wu na.»

Talene lemu l'a jo yeme ninimɛ pu shizhaa na ge

²⁶ A Yesu di pu pye sanha: «Kile wo saanra te ya foro kaa lemu feni ge, li le. Nɔ wa w'a yeme nugi wu kerɛye ni. ²⁷ W'a njumɔɔ piige la, w'a yeree na canja xuu la, yeme pu na viin puyɛ mu, na le, na ta wu ya yaaga cɛ pu keree ni wɛ. ²⁸ Pile li ma fin na foro jinjɛ ki ni, na ba shicenɛ yeege, kee na ba sege pye. Sege ki na ba pya le xuuni. ²⁹ Ki ba le, nɔ wu ma foro, na ki kɔn ni wu njomɔ ni, bani yalɔɔɔ ti loduun w'a nɔ.»

Yesu ya talene la jo mutaridi pile shizhaa na (Macoo 13:31-32,34; Luka 13:18-19)

³⁰ A Yesu di pu pye sanha: «Wɛe na jɔ Kile saanra ti taanna ni jaha ni wɛ? Wɛ na talene leke taga ti kaa jo wɛ? ³¹ T'a foro mutaridi pile feni. Ma ba da li nugi jinjɛ na, l'a cere foro jinjɛ ke yashi we sama bɛeri taan. ³² Ga li bu nugi xɔ, l'a fin, na bele na toro naxhoo wu tiye yi saya bɛeri taan. L'a gegbɔyɔ yeege, fo shazhɛɛɛ na jɔ shiire tagi yemu jime ni ge.»

³³ Yesu bi sipyii pu kalaa, ni kii talenɛ kii tuuyo njehɛye ni, pu na jɔ kiimu logo, p'i ki jaha cɛ ge. ³⁴ Wu bi yu ni pu ni talene baa

wɛ, ga wu ni wu kalaapiire ti bu bye puyɛ na, w'a kee talenɛ kii bɛeri kɔri jo pu mu.

Yesu ya kafɛɛgbɔhɔ ka yerenɛ (Macoo 8:23-27; Luka 8:22-25)

³⁵ Kee canunɔ ki yakonɔ, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Wɛ she gba wu kadugo.» ³⁶ A p'i sipyiiire ti yaha kari. Yesu bye korɔgo kemu ni ge, a wu kalaapiire t'i gari kee ni ni wu ni. A korɔyɔ ya bɛ di binne kari ni wu ni. ³⁷ A kafɛɛgbɔhɔ ka di yiri, a lokuruyo y'i ganha na dun korɔgo ki funnɔ ni, fo na zhaa di ki jɔ lohɔ na. ³⁸ Yesu bi bye na njumɔɔ, korɔgo ki kadugo yiri, na wu juyɔ taha judahaɔa ka na. A wu kalaapiire t'i wu jɛ, na wu pye: «Wɛ Karamɔgo, wɛ na da gori lohɔ ni, mu wa lee wii kaa-i ge?» ³⁹ A Yesu di jɛ, na sele kafɛɛge ke ni lokuruyo yi na, na jo: «Yi yere!» Taapile ni a kafɛɛge ke ni lokuruyo yi bɛ di yere. A tunmɔ pu bɛeri di yere.

⁴⁰ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Naha na yee di fyagi mɛ wɛ? Naha na n'a daa di sanha sii pye yee mu-i wɛ?» ⁴¹ Ga, a p'i fya xuuni na ganha na puyɛ pyi: «We nɔ wɛ d'a sii jɔgo wɛ? Kafɛɛge ni lohɔ bɛ na wu jomɛɛ conɔ.»

5

Yesu ya jinaa kari yeege nɔ wa ni (Macoo 8:28-34; Luka 8:26-39)

¹ Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i nɔ Galile Gba wu kadugo yiri Gerasa fiige ki ni. ² Ba Yesu ya foro ye korɔgo ki ni wɛ, taapile ni a nɔ wa di foro faxhuu wu ni, jinaa na jɛ wu ni, na ba wu juyɔ cɛri. ³ Wee nɔ wɛ tateenge ki bye faxhuu. Wa shishiin bɛ bi da jɔ wu pɔ nige wɛ, ni tɔɔɔ shanhɔyɔ bɛ ni wɛ. ⁴ P'a shonhɔyɔ taga wu pɔ tɛgeɛ njehɛɛɛ ni, na biriye le wu tɔyɔ na. Ga w'a shonhɔyɔ yi kɔn, na biriye yi bɛ kɔn wolo tɔyɔ yi na. Wa shishiin bi da jɔ wu yerenɛ wɛ. ⁵ Canja fara piige na, wu ma jaari gbee faxhuu we ni, ni yaya na, na xhuulo, na wuyɛ jɔgo ni faaya ni.

⁶ A wu Yesu ja, na wu yaha taliige ni, na baa na she nuguro sin wu fɛɛ ni, ⁷ na jo ni mujuugbɔɔ ni na: «Naha m'a zhaa nɛ feni wɛ, Kile-gbɔtabaaga Ja, Yesu? N'a ma jɛeri, Kile wuu na ma ganha bu na kyɛgi wɛ!» ⁸ W'a pee jo, bani Yesu ya jo na jina wu wu foro wee nɔ wu ni.» ⁹ Wee tuun wu ni a Yesu di wu yege na: «Dii mu mɛge di jɛ wɛ?» A wu wu jɔ shɔ na: «Nɛ mɛge jɛ «Wɛe Ya Nɛhe,» bani jinaa njehɛmɛɛ pu bi jɛ wu ni. ¹⁰ A jinaa p'i wu jɛeri xuuni, na wu ganha da pee kɔri yeege fiige ki ni wɛ.

¹¹ Lee bi shaagbaga nijenɛ ka ta ki na naha yaja ki kabanugo. ¹² Wee tuun wu ni a jinaa p'i Yesu jɛeri na: «Wɛ yaha wɛ she jɛ pii shaalaa pii ni.» ¹³ A wu sɔɔ, taapile ni a jinaa p'i foro nɔ wu ni, na she jɛ shaalaa pu

ni. A shaagbaga k'i gbuurogi, na digi yana gologoloyo yi ni, na jé gba lóhó ki ni, na xhu. Pee shaalaa p'a bi she kabóforóó shuun (2.000) feni.

¹⁴ A pee shaanahamaa p'i baa kari, na she yee paari kanha ki ni, ni sitiinmɛɛ pu mu. A sipyii p'i foro, na she lee nibyii li wii. ¹⁵ P'a nɔ Yesu na ge, a p'i wee ná wu nidɛɛngɛ ja, jinɔɔhɛmɛɛ pu bye wemu ni ge. Faya yi bye wu na, wu d'a cuunɔ. A p'i fya. ¹⁶ Le l'a pye jinaa sipya we, ni pii shaalaa pii shizhaa na ge, lee ya pye piimu jii na ge, a pee di lee paari pu mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a p'i ganha na Yesu jɛɛri na wu foro pu wo fiige ki ni.

¹⁸ Yesu nijewo kɔrɔgɔ ki ni, jinaa pu bye ná wemu ni ge, a wee di wu jɛɛri na wu bi da já binne ni wu ni. ¹⁹ Yesu ya ta sɔɔ wɛ, ga na li she wu na na: «Ta se puga! Kafɔɔ Kile ya juɔɔ jaari ma na, na kagbɔhɔɔ kiimu bɛɛri pye ma mu ge, m'a she kee paari ma puga shɛɛn pu mu!» ²⁰ A we ná we di gari. Yesu ya kagbɔhɔɔ kiimu bɛɛri pye wu mu ge, na she kee paari Dekapoli fiige ki ni. A l'i bye kakanhana ki logovɛɛ pu bɛɛri mu.

Yesu wa cee wa cuunɔ, na Zhayirusi poro nixhugo jɛ

(Macoo 9:18-26; Luka 8:40-56)

²¹ A Yesu di guri kɔrɔgɔ ki ni, na pa ke ki kabanugo ki na. Na wu yaha gba lóhó ki jɔ na, a sipyiiɔhɛmɛɛ di ba binne wu fɛɛ ni.

²² Ayiwa a Kile-pɛɛɛɛ puga juɔɔfɔɔ wa di ba, wee meɛɛ jɛ Zhayirusi. Ba w'a Yesu ja tuun wemu ni wɛ, na she nuguro sin wu fɛɛ ni, ²³ na wu jɛɛri saama na na: «Na poro fuceɛɛɛ l'a taxuyo shaa. N'a ma jɛɛri, pa ma kenɛ taha wu na, kɔnhɔ wu shɔ, wu bye jii na.» ²⁴ A Yesu di binne kari ni wu ni.

A sipyiiɔhɛmɛɛ di daha wu feni, na wu canri. ²⁵ Lee bi cee wa bɛ ta wà shishan na woni wu feni fo yee kɛ ni shuun. ²⁶ W'a bi kanha xuuni wɛbyii niɔhɛmɛɛ kenɛ ni. Wu kenɛ yara bɛɛri ya xɔ na yama pu ta pu sanha bɔɔ wɛ, fo pusama na denri. ²⁷ A wu Yesu kaa logo, na ba sipyii pu tɛ ni Yesu kadugo yiri, na ba gbɔn wu fadeɛɛ na. ²⁸ Bani wu bi wu funɔɔ kɔɔn na: «Nɛ bu já ta kpɔn yɛ wu fadeɛɛ ke na, nɛ na juunɔ.» ²⁹ Taapile ni a wu shishan p'i yere, a wu li cɛ wu cɛɛɛ ta na, na wee ya cuunɔ.

³⁰ Taapile ni a Yesu di li cɛ wuyɛ ni na sefɛɛɛ ta t'a foro wee ni. A wu ɔmahana jɛri sipyii pu niɔɛ ni, na jo: «Jɔgɔ w'a kpɔn nɛ fadeɛɛ ke na wɛ?» ³¹ A wu kalaapiire t'i wu jɔ shɔ na: «Mu jaha jɛ sipyiiɛ ni t'i t'a mu canri, na yegee sanha na jɔgɔ w'a kpɔn ma na wɛ?» ³² Ga, a Yesu di ganha na wu tãan sipyii pu wii, kɔnhɔ wu lee pyevɔɔ ja. ³³ Kaa le l'a pye wee cee wu na ge, wuyɛ pyaa bi lee cɛ. A wu fya na jɛɛ, na ba nuguro sin Yesu fɛɛ ni, na yi bɛɛri fiinɔ jo wu mu. ³⁴ Ga, a Yesu di wu pye: «Na poro, ma n'a daa w'a ma

shɔ. Ta se jayinɛ na! M'a shɔ ma kanhama pu na!»

³⁵ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a sipyii pii di ba na yiri Kile-pɛɛɛɛ puga juɔɔfɔɔ wu kaban, na ba wu pye: «Ma poro fuceɛɛɛ l'a xu. Naha na ma sanha d'a navunɔɔ peɛ Karamɔgɔ wu na wɛ?» ³⁶ Ga Yesu ya ta jaha taga pee jomɔ pu yiri wɛ, a wu Zhayirusi pye: «Ma ganha da vya wɛ; dà yɛ nɛ na.»

³⁷ W'a ta sɔɔ wa shishiin bɛ wu pinne ni wu ni wɛ, fo Pyɛɛri, ni Yakuba, ni wu ceborona Yohana. ³⁸ A p'i nɔ Kile-pɛɛɛɛ puga juɔɔfɔɔ wu kaban. A Yesu di tunmɔ pu ta p'a peɛ. Sipyiiɔhɛmɛɛ pu bye wà, na meheɛ suu, na sipyaa waa. ³⁹ A wu jé puga ki ni na pu pye: «Naha na yee di meheɛ suu, na pe tunmɔ pe bɛɛri pyi wɛ? Pya wu ya ta xu wɛ, w'a ɔmunɔɔ.» ⁴⁰ A p'i ganha na wu la wo.

Wee tuun wu ni a wu pu bɛɛri yeege kpɛɛngɛ ki na. Porofɔɔ wu bye puga kemu ni ge, wu ni porofɔɔ wu to we, ni wu wu wɛ, ni wu wo kalaapiire taanri we, a pee di binne jé wà. ⁴¹ A wu fuceɛɛɛ li co li kenɛ na na jo: «Talita kumi!» lee kɔri jɛ: «Fuceɛɛɛ, nɛ w'a ma pye mu, yiri!» ⁴² Taapile ni a fuceɛɛɛ l'i yiri na jaari. Li yee wa bye kɛ ni shuun. A lee di bye kakanhana pu mu fo xuuni. ⁴³ Ga, a Yesu di yi jo waha pu mu, kɔnhɔ wa shishiin ganha bu li cɛ wɛ. Lee kadugo na a wu pu pye na pu yalige kan li mu.

6

Nazareti sheɛn ya dà Yesu na wɛ
(Macoo 13:53-58; Luka 4:16-30)

¹ Lee kadugo na a Yesu di foro wee xuu wu ni, kulo lemu ni w'a lɛ ge, na she wà. A wu kalaapiire t'i binne ni wu ni. ² Ba cadeɛngɛ k'a pa nɔ wɛ, a wu she jé cadeɛngɛ k'a pa nɔ wɛ, a wu she jé Kile-pɛɛɛɛ puga ki ni, na jɔ co na sipyii pu kalaa. A sipyiiɔhɛmɛɛ di wu kafila wu logo, a l'i bye pu mu kakanhana.

A p'i ganha na yu na: «Mii we d'a kii keree kii ta wɛ? Te fungongo fɛɛɛɛ te t'a kan wu mu ge, tee jɛ jaha wɛ? Kii kakanhanɔaa kii di wa byi wu mu dii wɛ?» ³ Ta wu jɛ mɛ Mariyama ja menizhe wu wɛ? Go wu ceboronamaa pu wa Yakuba, ni Zhose, ni Zhude, ni Simɔ. Go wu ceboroshaa pu wa naha wɛɛ mu.» Kii keree kii k'a li pye, pu ya dà Yesu na wɛ. ⁴ Ga, a Yesu di pu pye: «Kile tudunmɔ ya pɛɛɛɛ taa xuu bɛɛri ni, fo wuyɛ pyaa kulo, ni wu ceboooloo niɔɛ ni, ni wuyɛ pyaa puga.» ⁵ Wu ya ta já kakanhana latii pye wà wɛ, fo na wu kenɛ ye taha yama fɛɛ nigin nigin wa na, na pee cuunɔ. ⁶ Pu na pye pu ya dà wu na wɛ, a lee di wu fo.

Yesu ya wu kalaapiire kɛ ni shuun wu tun
(Macoo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Lee kadugo na a Yesu di gari na she sipyii kalaa kabanugo kulogoo ki ni. ⁷ A wu wu kalaapiire kɛ ni shuun wu yiri, na pu tun

shuun shuun, na fanha kan pu mu jinaa na.
⁸ A wu te tuduro te jo pu mu na: «Yi ba gaanji, yi ganha bu yaaga katiilə wə, fo publiin ye. Yi ganha bu yalige lə wə, kelee kusheyerereye wə, yi ganha bu waripyaalə wə!»⁹ Yi tanhaya le, ga yi ganha bu fadeye shuun le wə.»¹⁰ A wu pu pye: «Yi bu jé puga beeri ni kulo lemu ni, yi diin wà fo yi kariduun bu she nə.»¹¹ Xuu wa sheen bu zhe pu da yi tirige wə, kelee pu ya yi jomə logo wə, yi ba fōro y'i yi təyo gbazhenhe jahara wo wà. Lee na ba bye seeri kaa pu feni.»

¹² A kalaapiire t'i she Kile Kafila wu jo na sipyii pu daburaje jo pu jurumu wu na.
¹³ P'a jinanehemee kori yeege sipyiire ti ni, na sinme tire yama fee nijehemee na, na pu cuunjo.

*Herodi hakili ya wuregi
 (Macoo 14:1-2; Luka 9:7-9)*

¹⁴ Saanna Herodi ya Yesu kaa logo, bani wu mege ki bi foro xuu wu beeri ni. Pii bi yu na: «Yohana Batizelipye w'a je na foro xu ni. Lee l'a wu pye wu na jani kii kakanhanja kii na.»¹⁵ Pii bi yu na: «Kile tudunmoo Eli wu je wii.» Pii be di yu na: «Kile tudunmoo watii wu je wii, ba taashiine li wo Kile tudunmoo pu je we.»¹⁶ Ba Herodi ya yee logo tuun wemu ni we, na jo: «Yohana wu je wii, ne pu pye p'a wemu wo junjo kon ge. W'a je na foro xu ni.»

*Yohana Batizelipye xugana
 (Macoo 14:3-12)*

¹⁷ Yi li ce na Herodi ye pyaa k'a tuduro tun na pu Yohana co, p'i shonhojo le wu na pu le kaso ni, wu ceborona Filipe sho Herojasi wuu na. Lee bi wu ta w'a wee ce wu lenje
¹⁸ Bani Yohana bi li shee wu na na: «Li ya ta saha wu wu ma ceborona sho lenje we.»
¹⁹ A Herojasi luu di yiri xuuni Yohana taan, na giin di wu gbo, ga Herodi wuu na wu bi da ja wu gbo we.²⁰ Herodi bi fyagi Yohana na, bani w'a bi li ce na zosaama fao ni fefere sipya wu je wii. A wu wu mara xuuni. Yohana ba yu, wu jomə pu ma Herodi zo wu wuregi, ga lee be na, l'a bi taan wu ni, w'a wu jomə nuri.

²¹ Ga Herojasi ya pa cazaaja ka ta: Herodi cazege cana ka shi na, saan w'a yalige pye wu fanhagbaho ki sipyii, ni wu sorosii junafee, ni Galile sipyigboo pu mu.²² A Herojasi poro fuceere l'i je wa, na xonho. A lee di daan Herodi ni wu sipyiirilee pu ni. Lee wuu na a saan wu fuceere li pye: «Yaaga yaaga kaa li je ma na ge, ki kaa jo na mu, di kee kan ma mu.»²³ A wu gaa na li pye: «Ma bu yaaga yaaga sha ne mu, ne na kee kan ma mu, ali na saanra te taaga ke be.»

²⁴ A fuceere l'i foro, na she li nu wu yege na: «Di jaha jeeeri we?» A nu wu li jo sho na: «Yohana Batizelipye junjo.»²⁵ Taapile ni a fuceere l'i gari tovuyo na saan wu yiri, na she wu pye: «Ne funno ki wa, m'a Yohana

Batizelipye junjo taha yaaga ka na nime, ma kan na mu.»²⁶ A lee di saan wu jaha tanha fo xuuni. Ga na wu yaha w'a kaa na xo wu sipyiirilee pu jii na, wu ya ja li she we.
²⁷ Taapile ni a wu sorosi nigin wa tun, na wu she ba ni Yohana junmuu ni. A wee sorosi wu foro kari kaso gbaha ki ni, na she Yohana junjo ki kon,²⁸ na ba ni junjo ki ni na ki taha yaaga ka na, na pa gan fuceere li mu, a l'i she ki kan li nu wu mu.²⁹ Ba Yohana kalaapiire t'a yee logo wə, a t'i she wu nixhugo ki lə na she le fanja ni.

*Yesu ya yalige kan sipyii kabofonjo
 kaguro mu*

(Macoo 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14)

³⁰ Ayiwa, Yesu bi Tudunmoo piimu tun ge, a pee di guri pa wu yiri. P'a sipyii pu kalaa na keree kiimu pye ge, a p'i ki beeri paari wu mu.³¹ Sipyijehemee pu bi se Yesu ye yiri na ma, fo na wu ni wu kalaapiire ti pye tere ya ja ta pu mu p'i li we. Lee wuu na w'a pu pye: «Yi pa wu she sige ki ni xuu wa ni, wu ye na, konho y'i nmo jeri.»

³² A p'i je korogo ka ni, na laha sipyiire ti taan na kari siponjo ki xuu wa ni.³³ Ga, a sipyijehemee di pu ja takaraga ni, na pu funyo kon pu jaha tataganja na, na pu tashge ce. A p'i ganha na yiri kulogoo ki beeri ni, na fe na gaanji tayo na wee xuu wu ni, na she no Yesu ni wu kalaapiire ti jaha na.³⁴ Ba Yesu ya foro korogo ki ni we, na pee sipyijehemee pu ja, a pu jinnaara di je wu ni, bani pee sipyii pu bye ba nahavoo baa dubyaa je we. A wu jo kon na pu kalaa kaneherene ni.

³⁵ Ba cana k'a pa digi we, a Yesu kalaapiire t'i fulu wu na, na wu pye: «Cana k'a xo, wee di je siponjo ni naha.³⁶ Sipyii pu yaha p'i she kabanugo buguro ni kulogoo ki ni, konho p'i she yalige sho wa.»³⁷ A Yesu di pu pye: «Yiye pyaa ki yalige kan pu mu.» A p'i wu pye: «Muye pyaa ya ce sipyiire t'a jehhe jehegana lemu na ge, ta wari dejee xhuu shuun yalige be na pii yaa ya?»³⁸ A Yesu di pu pye: «Buuri junjo juu y'i wa yee mu we? Yi she yi peregi!» P'a she yi peregi ge, na wu pye: «Buuri junjo kaguro ni fyaa shuun.»

³⁹ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye, na pu sipyiire ti beeri tenje napurege ki junjo ni kuruyo kuruyo.⁴⁰ A p'i diin korogoo, xhuu nigin nigin (100), kelee kaguro kaguro (50).⁴¹ Lee kadugo na a Yesu di yee buuri junjo kaguro ni fyaa shuun wu lo, na jaha ke yirige le fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xho na yee buuri junjo yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu yee yerenje sipyii pu taan, na fyaa shuun wu be taa taa pu beeri na.⁴² A pu beeri di li na din.
⁴³ Buuri nukegeye ni fyaa piimu p'a kori ge, a p'i yee saya keme fo na saganja ke ni shuun

ji. ⁴⁴ P'a namaa kabofonoo kaguro (5.000) toro wee buuri wu livee ni.

*Yesu ya naari gba loko juno ni
(Macoo 14:22-33; Yohana 6:15-21)*

⁴⁵ Ba p'a xo we, taapile ni a Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu, na pu je korogo ki ni, p'i gba wu kon wu jaha na, p'a se Betisayida ni, yani wu sipiyire ti yaha ge. ⁴⁶ Ba w'a pu yaha we, na dugi kari faabobono ka na, na she Kile jeeeri.

⁴⁷ Piige k'a pa wo, korogo k'i je gba loko ki ninje ni, Yesu di je wu ye ninje ki na. ⁴⁸ A wu wu kalaapiire ti ja t'a kanha kabiinje ki feni, bani kafeege ki bi jirini pu na. Ba xhupee mehede suduun ya no we, a Yesu di ganha na naari loko ki juno ni na se wu kalaapiire ti yiri. Wu bi giin di doro pu taan. ⁴⁹ Ba p'a wu ja wu na naari loko ki juno ni we, na ganha na giin na yafugono li, na wa na xhuulo xuuni. ⁵⁰ Bani pu beeri pu bi wu jaa. A pu jaalaa di yiri. Taapile ni a Yesu di jo ni pu ni, na pu pye: «Yi yi logoo ki waha, ne wu wa, yi ganha bu da vya we!» ⁵¹ Lee kadugo na a wu je fara pu na korogo ki ni, a kafeege k'i yere. A l'i bye kakanhana fo xuuni wu kalaapiire ti mu. ⁵² Bani kakanhana lemu l'a pye buuri juyoo yi shizhaa na ge, pu ya lee ce ta we, pu fungonyo yi bi to.

Yesu ya yamafee cuunjo Zhenzarati fiige ki ni

(Macoo 14:34-36)

⁵³ A Yesu ni wu kalaapiire t'i gba wu kon, na no Zhenzarati fiige ki ninje ki na, na pu korogo ki po wa kono ki na. ⁵⁴ P'a foro ye korogo ki ni, taapile ni a sipyii p'i Yesu ce. ⁵⁵ A p'i kee fiige ki beeri paa. Pu bu logo na wu je xuu beeri ni, p'a ganha na yama fee ni pu yasinneye tugoo na se wa ke wu yiri. ⁵⁶ Xuu beeri ni Yesu ya she ge: kugbaho la, kupiire la, sige buguro la, sipyii pu bi ma ni yama fee pu ni caanya yi na, na wu jeeeri na wu yere p'i gbon wu fadegenje ke ye na. Sipyii piimu beeri p'a bi gboon kee na ge, pee beeri bi cuunjo.

7

*Kalaa wemu w'a ta wu sefelee pu mu ge
(Macoo 15:1-9)*

¹ Farizheen ni saliya karamogoloo pii ya pa ba na yiri Zheruzalemu ni, na ba binne Yesu taan. ² A p'i li seeri na wu wo kalaapiire ta t'a li ni kenaroyo ni, lee kori je pu ya pu keye je we. ³ Farizheen ni Yawutuu pusamaa kunni bi li ni pu ya pu keye je xuuni, na be ni pu sefelee pu wo kalegee ki ni we. ⁴ Pu bu guri pa na yiri caan na, pu ya li wuu baa we. Pu bi kalegee ninchejeje kii be pyi sanha, ma na jo ceegbuu jegana, ni shoo, ni dapaa yagbegeye

jegana. ⁵ A Farizheen ni saliya karamogoloo p'i Yesu yege na: «Naha na mu wo kalaapiire t'i ya we sefelee pu wo kalegee ki koo naari we, fo na tere na li ni pu kenaroyo ni we?» ⁶ A Yesu di pu pye: «Ezayi ya kaphaa kiimu jo yee shuun shuun jovee pii shizhaa na ge, k'a saha fo xuuni. W'a li ka na:

«Noyo ye ni pii sipyii pii ya ne pele,
ga pu zoloo d'a lii ne na fo xuuni.

⁷ Tawaga ni p'a ne pele,
pu wo kalaa w'i je sipyii wo jomeheee ye.»*

⁸ Yee wa Kile jomeheee yeeri, na sipyii wo kalegee pyi.»

⁹ A Yesu di pu pye sanha: «Le shegana le na yee wa Kile wo jomeheee ki shege, konho yi da yi tii kalegee pyi. ¹⁰ Kile tudunmoo Musa ya jo: «Ta ma to, ni ma nu pele.» Na jo sanha: «Wa bu joguumo jo ni wu to, kelee ni wu nu ni, na weefoo ya yaa na wu gbo.»* ¹¹ Ga yee kunni wa sipyii pu kalaa na sipya beeri w'a wu to kelee wu nu pye na: «Ne bi da ja na naafuu wemu taga mu tege ge, wee je Koriban.» (Lee kori je wee ya kan xo Kile mu.) ¹² Yee da ga weefoo yaha wu wu to ni wu nu wu tege nige we. ¹³ Lee funno ni yee ya Kile jomo pu pye juno baa ni yi wo kalegee ki ni. Yee wa kii shi keree ninchejeje pyi.»

*Keree kiimu k'a sipya narogo ge
(Macoo 15:10-20)*

¹⁴ A Yesu di sipiyire ti yiri sanha, na pu pye: «Yi beeri pu niwege shan, yi ye logo! ¹⁵ Yaaga yaaga k'a jin sipya no ni ge, kee da ja wu narogo we. Ga lemu l'a foro sipya zo we ni ge, lee l'a wu narogo. ¹⁶ [Wemu na logo ge, wu logo de!]]»

¹⁷ Ba Yesu ya laha sipyii pu taan na je puga we, a wu kalaapiire t'i wu yege lee talene li kari na. ¹⁸ A wu pu pye: «Yee be, yee sanha fungonyo ta-e ya? Ta yee ya li ce nago yaaga yaaga k'a jin sipya no ni ge, kee da ja wu narogo-e we? ¹⁹ Bani kee ya jin wu zo ni we. Ga wu yacere le ni kee ma je. Lee kadugo na na ba foro yaara tashenge ke ni.» (Pee jomo pe funno ni Yesu ya li she na yalige beeri ki je feefee.)

²⁰ A Yesu di jo sanha na: «Le l'a foro sipya funno ni ge, lee l'a ma narogo. ²¹ Sipya funno, lee kori je wu zo we. Fungonkuuyo ye beeri wa foro wa, ni cessaara ni namazhaara, ni nagaara, ni sipyigbuu, ²² ni dodooro, ni jebboo, ni kuumo, ni nafaanra, ni popama, ni jepreen, ni mekyegeere, ni na maye shee, ni fungongo baara. ²³ Kii kakuunoo kii beeri wa foro sipya funno ni, kee k'a sipya narogo be.»

*Shi watii shen cee wa ya da Yesu na
(Macoo 15:21-28)*

²⁴ Lee kadugo na a Yesu di yiri kari Fenisi fiige ki ni Tiiri kulo li kabanugo na, na she

* 7:7 Ezayi 29:13 * 7:10 Ekizode 20:12; 21:17

jé puga ka ni. Wu funnɔ bye sipya be wu wu sanha ce wá we. Ga wu ya já nmohó we. ²⁵ A cee wa di wu kaa logo, jina di jɛ wee poro fuceere ni. A wee cee wu ba nuguro sin wu fee ni. ²⁶ Wee cee wu bye Yawutu we, Fenisi shen wu bye wii. A wu Yesu jɛeri na wu jina wu kɔri yeege wu poro fuceere li ni.

²⁷ Ga, a Yesu di talenɛ la jo wee cee wu mu na: «Yere nɔhɔpiire t'i fɛnhe li, t'i din. Bani li ya ta saha pu nɔhɔpiire yalige lɔ wá pobiire mu we.» ²⁸ A cee wu jo: «Yee wa can Kafɔ. Ga tabali wu nɔhɔ wo pobiire ti wa nɔhɔpiire ti yaliyahara ti li.» ²⁹ Lee wuu na a Yesu di wu pye: «Pe jomɔ pe wuu na, kuri m'a se puga! Jina w'a foro ma poro fuceere li ni.» ³⁰ A wu guri kari puga, na she porofɔ wu nijuunɔ ta yasinnege ki na. Jina wu bi foro wu ni.

Yesu ya bobo wa cuunɔ

³¹ Yesu ya pa foro Tiiri ni, na doro Sidɔn ni, na Dekapoli fiige ki kɔn jɛri, na nɔ Galile Gba wu jɔ ki na. ³² A sipyii pii di ba Yesu mu ni bobo wa ni, na wu jɛeri na wu wu keɛ taha wee na. ³³ Wee tuun wu ni a Yesu di laha sipyii pu taan ni wee ná wu ye ni, na she wu kabehere le wee ná wu niwegee ni, na jɔlɔhɔ tugi, na gbɔn wu jile na. ³⁴ Lee kadugo na a Yesu di jaha ke yirige le fugba we ni, na nmɔganja yeege, na wee ná wu pye: «Efata!» (Lee kɔri jɛ «Nɔ mug!») ³⁵ Taapile ni a ná wu niwegee k'i mug, a jile l'i laha. A wu ganha na diini na yu.

³⁶ A Yesu di yi jo waha pu beeri mu na pu ganha yee jo wa shishiin be mu we. Ga ba w'a yi yu na wari pu mu we, a p'i ganha na la faraa yi jaaga wu na. ³⁷ A l'i bye kakanhana sipyii pu mu xuuni, a p'i ganha na yu na: «Can na wu kapyegee ki beeri k'a jɔ xuuni. W'a boboo be pyi pu na nuri, na yu.»

8

Yesu ya yalige kan sipyii kabɔfonɔ shishere mu

(Macoo 15:32-39)

¹ Yee caya yi na sipyijehemee bi pa binne sanha, jɔyalige ka shishiin di jɛ pu mu we. A Yesu di wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: ² «Pii sipyii pii nijaaarta ti wa ne ni, bani nijaa jɛ pu caɲa taanri wogo ne yiri naha, jɔyalige ka shishiin di jɛ nige pu mu we. ³ Ne bu pu yaha kari li baa, pu fanha na zhe xhɔ koo na, bani pii tayiriye y'a lii pu ni xuuni.» ⁴ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Yalige na da mii di pii jɔ sha naha ke sipoɲɔ ke ni we?» ⁵ A Yesu di pu yege na: «Buuri juyɔ juu yi wa yee mu we?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Buuri juyɔ gbarashuun.»

⁶ A wu sipyire ti pye na pu tiin niɛ ki na. A wu yee buuri juyɔ gbarashuun wu lɔ, na baraga taha Kile na, na yi kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu yee taa taa sipyii pu na. A kalaapiire t'i yee taa taa sipyii pu na. ⁷ Fyagaa kii be bye pu mu sanha, a Yesu di baraga taha Kile na kee be wuu na, na yi jo wu kalaapiire ti mu na pu kee be taa taa pu na. ⁸ A sipyire t'i li na din. A kalaapiire t'i saganjaa gbarashuun jɔ buuri jukoroyo yi saya na. ⁹ Pee yalilimee p'a bi sipyii kabɔfonɔ shishere (4.000) xɔ. Lee kadugo na a Yesu di pu yaha kari. ¹⁰ Taapile ni a wu ni wu kalaapiire t'i jé kɔrɔgɔ ka ni na kari Dalamanuta fiige ki ni.

Yawutu p'a jo na Yesu wu kakanhana la pye

(Macoo 16:1-4)

¹¹ Ba p'a nɔ wá we, a Farizheen di ba nɔ, na nakaara jɔ kɔn ni Yesu ni. A p'i Yesu pye na wu jaha sheshere kakanhana la pye she pee na, lemu ya yiri fugba we ni ge. P'a yee jo, kɔnhɔ p'i wu taanna wii. ¹² A Yesu di nmɔganja yeege xuuni, na jo: «Naha na nijaa sipyii di jaha sheshere kakanhana shaa we? Can na n'a da yi jo yi mu, jaha sheshere kakanhana la shishiin da zhe pu na we.» ¹³ Lee kadugo na a wu laha pu taan, na jé kɔrɔgɔ ki ni, na gari sanha gba wu kadugo.

Farizheen ni Herodi wo buuri shizhenhere te

(Macoo 16:5-12)

¹⁴ Kalaapiire ti funnɔ bi wɔ, ti ya ta buuri lɔ we, buuri be di bye pu mu kɔrɔgɔ ki ni we, fo buuri juyɔ nigin ye. ¹⁵ A Yesu di yi jo waha wu kalaapiire ti mu na: «Y'a yiye kaseri Farizheen wo buuri shizhenhere* te, ni Herodi wuuro te na de!» ¹⁶ A p'i puye pye na: «W'a ye yu, bani buuri jɛ we mu we.» ¹⁷ Yemu pu bi yu ge, a Yesu di yee ce na jo: «Naha na yee di yu na buuri jɛ yee mu-i we? Yee sanha sii ye jaha ce nime be-e ya? Yee funyɔ y'a tɔ ge? ¹⁸ Nii jɛ yee mu; y'i wa jaa-i ge? Niwegee jɛ yee mu; y'i wa nuri-i ge? Yee funyɔ ya dun kaa na-e ge? ¹⁹ Ne buuri juyɔ kaguro wu kegi kegi, na kan sipyii kabɔfonɔ kaguro (5.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganjaa juu yee d'a jɔ yee buuri jukoroyo yi saya na we?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Ke ni shuun.» ²⁰ «Ne buuri juyɔ gbarashuun wu kegi kegi, na kan sipyii kabɔfonɔ shishere (4.000) wu mu tuun wemu ni ge, saganjaa juu yee d'a jɔ yee buuri jukoroyo yi saya na we?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Gbarashuun.» ²¹ A Yesu di pu pye: «Yee di sanha sii yi jaha ce nime be-e ge?»

Yesu ya fyɛn wa cuunɔ Betisayida ni

* **8:15 Shizhenhere** nifenhɛfɛnhɛɛ ki ma faranimye nijeheme pye p'a yiri. Wee cogo we ninumɔ na tafɔnɔ nifenhɛfɛnhɛne bu she da wée zɔlɔ pu ni, lee na já wée munaa li kyeeɛi.

22 Ba p'a nɔ Bētisayida ni wε, wee xuu wu ni a sipyii pii di ba Yesu mu ni fyen wa ni, na wu jεeri na wu kpɔn wu na. 23 A Yesu di fyen wu co wu kenε na, na gari ni wu ni kanha ki kadugo, na she jɔlɔhɔ le wee nά wu jii ni, na wu kenε taha wu na, na wu yege na: «Mu wa yaaga jaa ya?» 24 A fyen wu wu jaha yirige na jo: «Nε w'a sipyii pu jaa ba tiire wa wε; ga p'i jaaari.» 25 A Yesu di wu keye taha sanha wee nά wu jii na. A wu wii xuuni, na juunɔ, na yanmuyɔ yi bεeri jna shɔnri. 26 A Yesu di wu yaha kari puga, na wu pye: «Ma ganha jε kulo li ni we!»

Pyεeri ya yere li na na Kirisa wu jε Yesu (Macoo 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Yesu ni wu kalaapiire t'a pa gaanji Sezare Filipe taaan kulogoo ki ni. Na pu yaha koo na, a Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Sipyii pu wa yu na jɔgɔ nε jε wε?» 28 A p'i wu jna shɔ na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye, pii di yu na Kile tudunmɔ Eli, pii bε di yu sanha na Kile tudunmɔ wa.»

29 A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeye pyaa ki mu nε di jε jɔgɔ wε?» A Pyεeri di wu pye: «Kirisa mu jε.» 30 A Yesu di yi jo waha pu mu na pu ganha yee jo wa shishiin bε mu wε.

Yesu ya wu xu ni wu jε wu jo (Macoo 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Lee kadugo na a Yesu di kalaapiire ti jɔ kon na galaa, na yi jo pu mu na: «Li waha l'i waha, fo Sipyia Ja wu bu ganha xuuni. Nɔhɔεε, ni saraya jaha shɔnri vεe jnɔjɔfεε, ni saliya karamɔgɔlɔ na ba zhe wu ni. Pu na ba wu gbo; cabyaa taanri bu doro wu na jε.» 32 A wu yi fiinjε jo pu mu. A Pyεeri di gari ni wu ni kabanugo, na she jɔ kon na yu ni wu ni. 33 Ga, a Yesu di njmahana jeri, na wu kalaapiire ti wii, na din Pyεeri na na jo: «Toro laha na taaan, mu Shitaanni we! Bani mu fungongɔ jε Kile keree na wε, fo sipyii wogoo.»

34 Lee kadugo na a Yesu di sipyii pee ni wu kalaapiire ti yiri, na pu pye: «Wa funjɔ bi jε wu binne ni na ni, wu she wuyε ni, wu wu korikoritige ki lɔ taha na feni. 35 Bani sipya we w'a giin wu wuyε pile munaa jnɔjɔ wolo njɔnaa ge, wee na ba buun wu munaa ni jiga na. Ga we w'a bɔnri wu munaa ni njɔnaa nε ni Jozaama pu wuu na ge, wee wu da ba wu munaa jnɔjɔ wolo jiga na. 36 L'a jaha jɔ sipya na wu konɔ yanmuyɔ bεeri ta, wu ba buun wuyε pile munaa ni wε? 37 Yaaga keke sipya di da jά daga wu munaa jnɔjɔ wolo wε? 38 Njɔnaa wo sipyii pii jε jurumupyii, p'i ya tii Kile jaha taaan wε. Lee wuu na sipya sipya w'a shiige le wuyε ni, na bye wu ya nε ni na jomɔ pu kaa yu sipyii mu-i ge, Sipyia Ja wu bε na ba shiige le wuyε ni weefɔ shizhaa na, wu ba ba wu To Kile wu wo nɔɔɔ wu ni tuun wemu ni, ni wu fεfεεε mεlekeε pu ni.»

9

1 A Yesu di yi jo pu mu sanha na: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Kile wo saanra te jna tapaga ni, ni fanha ni wε.»

Yesu jεwiine l'a jeri (Macoo 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 Lee kadugo na ba cabyaa gbaara ya toro wε, a Yesu di gari ni Pyεeri, ni Yakuba, ni Yohana ni faabobotɔngɔ ka fugba ni pu ye na. A wu jεwiine l'i she jeri pu jii na. 3 A wu faya y'i ganha na jii, na fiinjε fiinjεgana la na, wa shishiin jε jinjε na wemu na jά yaaga fiinjε di mu xɔ wε. 4 A p'i Eli ni Musa jna wu na yu ni Yesu ni.

5 Lee na a Pyεeri di Yesu pye: «Wù Karamɔgɔ, wεε bu gori naha, lee ya jɔ xuuni de. Wù buguloo taanri yerejε, mu wo nigin, Musa wo nigin, Eli wo nigin.» 6 Ye wu bi yaa wu jo ge, wu ya yee cε wε, bani pu bi fya xuuni.

7 A jahaɔa ka di ba pu tɔ, a mujuu la di foro kee jahaɔa ki ni na: «Nε jidaan Ja wu jε we. Wu kaa l'a dan nε ni. Y'a wu nijoyo nuri!» 8 Taapile ni a p'i pu taaan wu wii, ga pu ya sipya watii jna nige wε, fo Yesu ye.

9 Ba p'a diri faabobotɔ ki na wε, a Yesu di yi jo waha pu mu na kaa lemu p'a jna ge, na pu ganha bu lee jaha jo sipya wa shishiin bε mu wε, fo Sipyia Ja wu ba jε na foro xu ni tuun wemu ni. 10 A pee jomɔ pe di gori pu funyɔ ni. A p'i puyε yege na: «Sipyia Ja wu na jε na foro xu ni, lee kɔri jε dii wε?»

11 A p'i wu yege na: «Naha na saliya karamɔgɔlɔ p'i yu na Eli w'a yaa na fenhe pa wε?» 12 A wu pu jɔ shɔ na: «Uun, Eli w'a yaa na fenhe pa, na ba keree ki bεeri gbegelevonɔ gbegele. Ga jaha na l'a ka na Sipyia Ja wu na ba ganha xuuni wε, na pu na ba zhe wu ni wε? 13 Ga n'a da yi jo yi mu, Eli ya pa xɔ, a sipyii p'i wu pye pu jidaan pyegana na ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wε.»

Yesu ya pya wa cuunɔ jina bye wemu ni ge (Macoo 17:14-21; Luka 9:37-43)

14 Ba p'a pa jε kalaapiire tisara ni wε, na sipyijehemεε ta p'a pu maha, saliya karamɔgɔlɔ p'i jε na nakaara pyi ni kalaapiire ti ni. 15 Sipyiire t'a Yesu jna tuun wemu ni ge, a l'i bye kakanhana pu mu. A p'i baa kari, na she wu shaari.

16 A Yesu di wu kalaapiire ti yege na: «Naha wuu na yi wa nakaara pyi ni pu ni wε?»

17 A nά wa di wu jɔ shɔ sipyiire ti tε ni na jo: «Wù Karamɔgɔ, n'a pa ma mu ni na ja ni, bani jina bobo wu wa wu ni. 18 Jina wu bu wu co xuu xuu ni, w'a wu shan jinjε na. Kakaya na ganha na foro pya wu jɔ ni, w'a ganha na ganhaa kii kuri, na waha. Nε yi jo ma kalaapiire ti mu, jo pu jina wu kɔri yege

wu ni, ga p'i ya já we.» 19 A Yesu di jo: «Eel Yee kunni ne n'a daa baa fe! Ne na gori yaha naha ni yee ni fo tuun weke we? Ne na yee keree xu, fo tuun weke ni we? Pa ni ma pya wu ni!»

20 A p'i gari ni wu ni wu yiri. Ba pya w'a Yesu ja we, taapile ni a jina wu wu jahara xuuni, a wu do jinje na, na gologolo. A kakaya di ganha na fõro wu jo ni. 21 A Yesu di pya wu to wu yege na: «Fo tuun weke ni le ya wu ta we?» A wu wu jo shõ na: «Fo wu nõhõpiire tuun ni. 22 Tegege nipeheje ni jina wu ma wu shan na ni, ni lohõ ni, kõnhõ wu xhu. Ma bi jani yaaga na, jũũõ jaari wu na, m'a wu tege!»

23 A Yesu di wu pye: «Ma bi jani! Keree beeri k'a já pye n'a daa fõ mu.» 24 Taapile ni a funana li to wu xhuulo na: «Ne dà ma na, pa na tege m'a n'a daa baara ti wolo na funjo ni.» 25 Yesu ya li ja sipyiire t'a gburogi na ma wu mu ge, a wu din jina wu na na: «Jina bobo judunna, ne w'a ma pye mu, foro wu ni. Ma ganha jé wu ni nige bada we.» 26 A jina wu xhuulo, na funana li jahara xuuni, na foro li ni. A l'i bye ma na jo li nixhugo ki je, fo sipyiheheme bi yu na: «W'a xu.» 27 Ga Yesu di funana li keje ki co, na li yirige. A l'i yiri, na yere.

28 Ba Yesu ya pa jé puga we, na wu ni kalaapiire ti yaha pu ye na. A p'i wu yege na: «Naha na wèe di ya já we jina we kõri yeege pya wu ni-i we?» 29 A Yesu di pu jo shõ na: «Ke jina tuugo ke ya fõro forogana la shishiin na ni Kile-je tege be we.»

Yesu ya wu xu ni wu je wu jo sanha (Macoo 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 A p'i yiri wà, na Galile fiige ki ja toro na gaanji. Yesu funjo bye pu wu sanha ce we, 31 bani wu bi wu kalaapiire ti kalaa. A wu pu pye: «Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni. Pu na ba wu gbo, cabyaa taanri bu doro, w'a je.» 32 Ga pu bi pee jomõ pu kõri ce we, na fya pu ya já wu yege pee keree na we.

Weke w'i je nahagbaa fõ we? (Macoo 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 A p'i nõ Kaperinõmõ ni. Yesu nijege na puga ki ni, a wu wu kalaapiire ti yege na: «Nakaara teke na yi bye koo li na we?» 34 Ga, a p'i cari, bani pu bi puye yegege koo li na na weke wu je pee beeri wo nahagbaa fõ we? 35 Wee tuun wu ni a Yesu di diin, na wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na pu pye: «Wa funjo bi je na pye nahagbaa fõ, w'a yaa na pye pu beeri kadugo yiri wo, ni pu beeri kapyebye.» 36 A wu nõhocere la lo, na lee yereje pu ni je ni, na li co wu keye ni, na yi jo pu mu na: 37 «Sipyaa sipya w'a le nõhocere le la shi co xuuni ne wuu na ge, ne w'a co xuuni. We w'a ne co xuuni ge, wee ya ne co xuuni we, ga ne tunwõ we w'a co xuuni.»

Sipya wemu je wèe pen we, wèe jii wu je wii

(Luka 9:49-50)

38 A Yohana di Yesu pye: «Wu Karamõgõ, wèe ya ná wa ja, wu na jinaa kõri na yeege sipyii ni mu mege na. A wèe di yi jo wu mu jo wu ganha ba lee pyi we, bani wu je wèe wa we.» 39 A Yesu di wu pye: «Yi ganha bu wu jaha kõn we, bani sipya wa shishiin da já kakanhana pye ne mege na, lee kadugo na m'a wakaraa m'a ne joguumõ yu we.» 40 Bani sipya wemu je wèe pen we, wèe jii wu je wii. 41 Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a cegebuu pii lohõ kan yi mu y'a gba na bani yi je Kirisa wuu ge, weefõ da ga fõ lee wo kuduun ni we.

Kaa le l'a ma leni jurumu ni ge, lee jo yaha (Macoo 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 «Te nõhõpiire te t'a dà ne na ge, sipyaa sipya w'a le la jũõ kyeege ge, li bi da bõrõ weefõ mu, na faatabaaga po wu katige ni, na wu wá suumõ lohõ ni. 43 Ma keje bi je kajuõ di ma le jurumu ni, ki kõn. Ma keje nigin wo na je Alijine ni, lee ya porõ ma mu, ma keye shuun wo wu she yaha Jahaneme ni nafugibaaga ni. [44 Wee xuu wu ni, wu fyenyè ya xhuli we, kee na ki ya furi we.] 45 Ma tãõgõ bi je kajuõ di ma le jurumu ni, ki kõn. Ma tãõgõ nigin wo na jé Alijine ni, lee ya porõ ma mu, ma tãõgõ shuun wo wu wá Jahaneme ni. [46 Wee xuu wu ni, wu fyenyè ya xhuli we, kee na ki ya furi we.] 47 Ma jii bi je kajuõ di ma le jurumu ni, li wehele wolo. Ma jii nigin wo na jé Kile wo saanra ti ni, lee ya porõ ma mu, ma jii shuun wo wu wá Jahaneme ni.

48 «Wee xuu wu ni, wu fyenyè ya xhuli we, kee na ki ya furi we.»*

49 «Bani ba l'a saha na suumõ le shiga ni we, mu l'a saha jurumuyii be pu sorogo na ni. 50 Suumõ ya jo, ga pu tipoomõ bu foro pu ni, jaha ma da daga pu taan sanha we? Suumõ pu pye yiye pyaa ni, najinje di bye yi te ni.»

10

Yesu ya yemu jo gbaxõrõ shizhaa na ge (Macoo 19:1-12; Luka 16:18)

1 A Yesu di yiri wà, na gari Zhude fiige ki ni, ni Zhurudèn Gba wu kadugo yiri. A sipyiire t'i ba binne wu tãan sanha. A wu ganha na pu kalaa ma na jo, ba w'a tee na li pyi pyegana lemu na we. 2 A Farizheen pii di fulo wu na, na wu peri. A p'i wu pye: «L'a saha ná wu wu shõ gbaga xõ ya?» 3 A Yesu di pu jo shõ na: «Nõmèe leke Musa d'a jo yee mu we?» 4 A p'i jo: «Musa ya koro kan wèe mu na wa ba da wu shõ yaha, na wufõ wu fenhè gbaxõrõ seme yàa kan wu mu wu na wu

* 9:48 Ezayi 66:24

yaha.» ⁵ A Yesu di pu pye: «Yee niwegee k'a waha, lee wuu na Musa ya le jomεε le ka na kan yee mu. ⁶ Ga fo konj ki jokoonro na, Kile ya pu yaa na ni cee. ⁷ Lee wuu na na na ba wu to, ni wu nu yaha, na noro wu sho na. ⁸ Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin. Lee funjo ni pu jε nige shuun we, ga fo nigin. ⁹ Ayiwa Kile ya lemu pye nigin ge, sipya ganha bu lee waagi we.»

¹⁰ Ba p'a jε puga we, a kalaapiire t'i Yesu yege lee na sanha. ¹¹ A wu yi jo pu mu na: «Sipyaa sipya w'a wu sho gbaga x, na watii leñe ge, dadoro m'a pye ma ceshiime wu shizhaa na. ¹² Wee cogo wu na cee be bu foro wu poo mu, na gbaga je na watii mu, dadoro w'a pye.»

*Yesu ya duba nahapiire ta mu
(Macoo 19:13-15; Luka 18:15-17)*

¹³ Lee kadugo na sipyii pii ya pa Yesu mu ni nahapiire ta ni, konho wu gbɔn ti na; ga, a kalaapiire t'i yogo jo ni pu ni. ¹⁴ Yesu ya lee ja ge, a wu luu di yiri, a wu wu kalaapiire ti pye: «Yi nahapiire ti yaha ti da ma na wu, yi ganha ba ti naha kon we! Bani pee shi tuugo wuuro ti jε Kile wo saanra te. ¹⁵ Can na n'a da yi jo yi mu, sipya wemu ya Kile wo saanra ti co ba nahaceεεε jε-ε we, wee da ga ba jε ti ni bada we.» ¹⁶ Lee kadugo na a wu nahapiire ti lo, na wu keye taha ti na, na duba ti mu.

*Naafuugbo fɔo jeme p'a pen Kile wo saanra ti ni
(Macoo 19:16-30; Luka 18:18-30)*

¹⁷ Lee kadugo na ba Yesu ya pa koo lo na gaanji we, a na wa di baa no, na nuguro sin wu fεε ni, na wu yege na: «Karamogosaama, naha ne yaa na pye, konho di ba jii sicuumo nixhobaama ta we?» ¹⁸ A Yesu di wu pye: «Naha na m'a na pyi nizaama we? Nizaama wa shishiin wa we, fo Kile ye. ¹⁹ M'a Kile wo jomεεεjogoo ki ce na: «Ma ganha bu sipya gbo we! Ma ganha bu dadoro pye we! Ma ganha bu nagaara pye we! Ma ganha bu kafineye taha ma sipyii ni na we! Ma ganha bu wa nmahana we! Ma da ma nu ni ma to pele!» ²⁰ A wee na wu jo: «Karamogɔ, fo na nahapiire ti tuun wu ni ne jo kon na kii koro jaari.» ²¹ A Yesu di wu wii ni taanpεεge ni, na wu pye: «Kaa nigin ye l'a mu kuunjo. She ma kenje yanmuyo yi beeri pεε, m'a wee wari wu kan la baa fεε mu! Wee tuun wu ni ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo taan m'a ba daha na feni!» ²² A pee jomɔ p'i wu naha tanha na gaanji, bani naafuugbo wu bye wu mu.

²³ A Yesu di wu taan wu wii, na wu kalaapiire ti pye: «Naafuugbo fɔo jeme p'a pen Kile wo saanra ti ni de!» ²⁴ A pee jomɔ p'i bye kakanhana kalaapiire ti mu; ga, a Yesu di pu pye sanha na: «Na nagoo, Kile wo saanra ti jeme p'a pen de!» ²⁵ Nahonjo jeme ya taan museni wii ni na toro, naafuugbo fɔo jε na Kile wo saanra ti ni. ²⁶ A l'i bye tehene baa

kakanhana kalaapiire ti mu, a p'i ganha na puyε pyi: «Aa! Wee tuun wu ni sipya weke na ja pa sho we?» ²⁷ A Yesu di pu wii, na jo: «Sipyii mu, lee da ja bye we, ga li na ja bye Kile mu, bani kaa la shishiin ya Kile jani we.»

²⁸ A Pyeeri di wu pye: «Li wii, weε ya kahari yanmuyo beeri ni, na daha mu feni.» ²⁹ A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu ceboronamaa, kelee wu ceboroshaa, kelee wu nu, kelee wu to, kelee wu nagoo, kelee wu keεye, ne ni Jozaama pe wu na ge, ³⁰ weefɔo na ba yee beeri yahaaja xhuu nigin (100) ta ke konj ke na: piyeye, ni ceboronamaa, ni ceboroshaa, ni nii, ni nagoo, ni keεye, na kanhama be ta, na ba jii sicuumo nixhobaama be ta jiga na. ³¹ Ga nahagbaa wuu niñehemεε na ba bye kadugo yiri wuu, kadugo yiri wuu niñehemεε na bye nahagbaa wuu.»

*Yesu ya wu xu ni wu jε wu jo sanha
(Macoo 20:17-19; Luka 18:31-34)*

³² Koo na pu bye na gaanji Zheruzalemu ni, Yesu bye wu kalaapiire ti nahagbaa na. Kalaapiire ti hakilee pu bi kyεegi. Sipyii pii p'a taha pu feni ge, pee bi fya. A Yesu di gari sanha ni wu wuu ke ni shuun wu ye ni. Kaa le li da ba bye wu na ge, a wu lee jo kon na yu pu mu. ³³ A wu pu pye: «Wu wii gaanji Zheruzalemu ni. Pu na zhe Sipyaa Ja wu le wa saraya naha shoonrivεεε junoεεε ni saliya karamogɔɔo pu kenje ni. Pu na ba wu jaagi na w'a yaa ni xu ni. P'a wu le shi watii kenje ni, wemu jε Yawutuu shi we. ³⁴ Wee na ba zhehe wu na, na nahho tugi wu na, na wu kpɔn ni susloɔ ni, na wu gbo. Cana taanri wogo ki na w'a jε.»

*Yakuba ni Yohana ya nahagbaa fεεε shaa Yesu mu
(Macoo 20:20-28)*

³⁵ Lee kadugo na Zebede jalaa Yakuba ni Yohana ya pa fulo Yesu na, na yi jo wu mu na: «Wu Karamogɔ, kaa le wu da ba jεeri ma mu ge, wu la jε m'a lee pye wu mu.» ³⁶ A Yesu di pu yege na: «Yi wa giin ne leke pye yi mu we?» ³⁷ A p'i wu jo sho na: «Ma soɔ m'a nahagbaa fεεεε tatiinye yi kan wu mu: nigin wa di diin ma kanige ce, wa di diin ma kamene ce, ma saanra noro wuuro ti ni.» ³⁸ Ga, a Yesu di pu pye: «Kaa lemu yee wa jεeri ge, yee wa li ce we. Kanhama ceεgbuu lemu ni n'a da ba gba ge, yee na ja gba lee ni ya? Kelee ne na ba batize kanhama ni gberigberu wemu ni ge, yee na ja batize yee ni ya?» ³⁹ A p'i wu pye: «Uun, weε na ja.» A Yesu di pu pye: «Yi na ba gba ne wo ceεgbuu li ni. Ne na ba batize kanhama ni gberigberu wemu ni ge, yi na ba batize yee be ni. ⁴⁰ Ga na tiin ne kanige ce, kelee ne kamene ce, ne jε yee tatiinye yi kanwo we. Piimu kaa na Kile ya yee gbegele ge, pee mu yi da ba gan.»

41 Ba kalaapiire ke wu samaa ya yee logo we, a pu logoo di yiri Yakuba ni Yohana taan. 42 Lee na a Yesu di pu beeri yiri na jo: «Y'a li ce na shi wemu ne Yawutuu we, pii p'a wii jurofere wee shi wu juro ni ge, pee ya pu jurofere pyi wu na, pu sipyigbo p'i pu fanha shee wu na. 43 Ga li da ba bye mu yee te ni we. Yee wa funjo bi ne wu bye sipyigbo, wufoo wu pye pusamaa wo kapyebye. 44 Yee wa funjo bi ne wu bye nahagbaa foo, wu pye pusamaa beeri wo bulo. 45 Bani Sipya Ja wu ya ta pa konho sipyii di ba kapyene pyi wu mu we. Ga w'a pa, wu ba kapyene pyi sipyii mu, wu wu muna kan li bye sipyigbae we jiwuuro saraa.»

Yesu ya fyen Batime cuuro
(Macoo 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 Lee kadugo na a p'i no kulo la ni, lee mege ne na Zheriko. Ba Yesu ni wu kalaapiire te ni sipyigbae ya pa foro Zheriko ni we, lee bi fyen wa nideenge ta koo li no na, wee na saraya beeri. Wee bye Time ja Batime. 47 W'a logo na Nazareti sheen Yesu w'a wii ge, a wu mujuu wa na: «Dawuda Ja Yesu, juro naari na na!» 48 Sipyigbae ya jo ni wu ni na wu co wuye na, ga, a wu sii la fara mujuu li na na yu: «Dawuda Ja, juro naari na na!» 49 A Yesu di yere na jo pu wu yiri. A p'i fyen wu yiri, na wu pye: «Ma hakili wu teje, yiri! W'a ma yiri!» 50 A wu wu fadenje wa, na sira yiri, na fulo Yesu na. 51 A Yesu di wu yege na: «Mu wa giin ne leke pye ma mu we?» A fyen wu wu no sho na: «Karamogo, di da naa!» 52 A Yesu di wu pye: «Ta se, ma n'a daa w'a ma cuuro.» Taapile ni a wu ganha na naa, na daha Yesu feni koo li na.

11

Yesu ya je Zheruzalemu ni ba saan ne we
(Macoo 21:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Ba p'a teene Zheruzalemu na we, a p'i no Betefaje ni Betani shizhaa, Oliviyi faabobono ki kabanugo ki ni. A Yesu di wu kalaapiire shuun wa tun, 2 na pu pye: «Yi she yi nahagbaa kulo li ni. Yi ba she jin ye li ni, yi na kafabige ka nibogo ta wa, sipya sanha dugi na kemu na we, yi kee sanha yi pa naha!» 3 Sipya wa bu yi pye: «Naha na yee di ke sanhana we?» Yi weefoo pye: «Wee Kafoo wu mago wu wa ki na, nime w'a da ki kurojo na pa ma kan.»

4 A p'i gari, na she kafabige ka nibogo ta kakuutorogo ka ni, na ki sanha. 5 Sipyii pii pu bye wa ge, a pii di pu yege na: «Yee di ke kafabige ke sanhana naha na we?» 6 A p'i pu no sho ba Yesu ya yi jo pu mu we. A pee sipyii p'i soo na p'a gaani ni ki ni. 7 Ba

p'a no ni kafabige ki ni Yesu yiri we, na pu fadegboyo ya taha ki na, a Yesu di dugi ki na. 8 A sipyigbae di pu fadegboyo pii koo li ni. A pii be di weburiye kon teye ni, na yee pii koo li ni. 9 Pu nigariwuu, pii p'a naari Yesu nahagbaa ni wu kadugo yiri ge, pee bi xhuulo na yu na:

«Kile w'a soni! We w'a ma Kafoo mege na ge, wee ne duba pya!»*
10 «Wu to Dawuda wo saanra te t'a ma ge, Kile wu duba ti mu. Masono k'a byi Kile wu fugba lii lii we ni.»*

11 Ba Yesu ya je Zheruzalemu ni we, na gari Kile-pene pugbobo ki ni, na she ki kabaya yi beeri wii. Lee kadugo na a wu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu foro kari Betani ni, bani piige ki bi zhaa da wuu.

Yesu ya nitoodige ka lani
(Macoo 21:18-19)

12 Kee canja ki jimuguro, pu na foro Betani ni, a xuugo di Yesu ta. 13 Na wu yaha taliige ni a wu nitoodige ka na, were di ne ki na. A wu she ki wii, wu bu garaa nagoo ta ki na. Ba w'a no ki na we, wu ya yaaga na we, fo weye ye. Bani nitorono pyeduun bi sanha no we. 14 Ayiwa a wu nitoodige ki pye: «Sipya da ga mu pya li nige bada we.» A wu kalaapiire t'i yee logo.

Yesu ya Kile-pene pugbobo ki pye ferefe
(Macoo 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22)

15 P'a no Zheruzalemu ni tuun wemu ni ge, a Yesu di je Kile-pene pugbobo ki ni. Sipyii piimu pu bi beere ni zho pyi wa ge, a wu ganha na pee kori na yeege. A wu wari faawe pu wo tabalaa pee, ni gbege shazheere perevee pu wo yatiinye yi jeri buri. 16 W'a ta soo yaaga perevoo wa shishiin wu toro Kile-pene pugbobo ki kaanja ki ni we. 17 A wu sipyii pu kalaa na: «Ta li ya ka Kile Kafila wu ni we na:

«Pu na ba ne puga ki pyi shi wu beeri wo Kile-penege puga we?»*
Ga yee kunni ya ki pye nagaalaa taragara.»

18 Ba saraya naha shoonrivee jurofere, ni saliya karamogalo p'a yee logo we, na ganha na wu shaa di gbo. A p'i fya wu na, bani wu kalaa wu bi sipyii pu juro co xuuni.

19 Ba yakono k'a no we, a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro kanha ki ni.

Yesu ya jo nitoodige ki waha wu keere na
(Macoo 21:20-22)

20 Kee canja ki jimuguro jisoogo ki na, na pu yaha pu na doroo koo li ni, a p'i kee nitoodige ki na k'a waha fo ki niye ye. 21 Kaa le l'a bi pye ge, a Pyeri funjo di do lee na, a

* 11:9 Zaburuu 118:26

* 11:10 2 Samuweli 7:11-14

* 11:17 Ezayi 56:7

wu Yesu pye: «Wù Karamògò, m'a nitoodige kemu lanji ge, k'a waha!»

²² A Yesu di pu pye: «Yi dà Kile na! ²³ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a ke faabobonò ke pye: «Yiri laha naha, m'a she maye dà suumò lohò ni ge.» Nakaara bye t'i jne wufò zò wu na we, wu bi dà li na na ye w'a jo ge, na lee na bye; li na bye wu mu. ²⁴ Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ba yaaga tuugo beeri jeeeri, yi dà li na na y'a kee ta na xò, kee na gan yi mu. ²⁵ Yi bu yere na Kile jeeeri, na wa ta w'a kakuunò la pye yi na, yi lee yafa weefò mu, kònho yi fugba To Kile wu yi be wo kakuuyo yi yafa yi mu. ²⁶ Yi bye y'i ya pusamaa wo kakuuyo yi yafani pu mu we, yi fugba To Kile wu da ba yi be wo kakuuyo yi yafa yi mu we.»

Mii Yesu wo sefeere ti d'a yiri we?
(Macoo 21:23-27; Luka 20:1-8)

²⁷ A p'i gari Zheruzalemu ni sanha. Na Yesu yaha wu na jaari Kile-peene pugbohò ki ni, a saraya jaha shònrivee jujofee, ni saliya karamògòlò, ni nòholee p'i fulo wu na, ²⁸ na wu yege na: «Sefeere teke gbòrò ni mu wa kii keree kii pyi we? Jògò w'a kee fanha ki kan mu mu na mu w'a ki pyi we?» ²⁹ A Yesu di pu pye: «N'a da yee yege kaa nigin wa na, y'i na jò shò. Wee tuun wu ni, sefeere temu gbòrò ni ne be ya kii keree kii pyi ge, ne be na tee jo yi mu. ³⁰ Jògò wu d'a Yohana tun na w'a batizeli pyi we, Kile laa sipyii? Yi na jò shò.»

³¹ A p'i puyè pye: «Wù bu jo: «Kile w'a wu tun», wu na jo: «Wee tuun wu ni jaha na yee di ya ta dà wu na-e we?» ³² Ga wu bu nòhò jo: «Sipyii p'a wu tun...» (Pu bi fyagi sipyii pu na, bani sipyii pu beeri bi Yohana wii can can na Kile tudunmò.)

³³ Lee na a p'i Yesu pye: «Wèe ya ce we.» A Yesu be di pu pye: «Ayiwa ne be ya she, sefeere temu gbòrò ni ne be ya kii keree kii pyi ge, ne be da tee jo yee mu we.»

12

Erezen faapyii niguumò pu wo talene le
(Macoo 21:33-46; Luka 20:9-19)

¹ Lee kadugo na a Yesu di talenje jò kòn na yu pu mu na: «Ná wa w'a bi erezen tege ka shan, na ki maha ni kasòrògò ni. A w'i wege ka wolo na pye erezen wu lohò ki tawologo, na zangaso wa yàa shazhòn wu kaa na. Lee kadugo na a wu erezen tiire tege ki kaa le erezen faapyii pii kenje ni, na gari fige katii ni. ² Ba erezen w'a pa le we, a wu kapyebye wa tun pee erezen faapyii pu mu, na wu she erezen nile wu shò pu mu. ³ Ga, a p'i kapyebye wu co, na wu kpòn, na wu kewaya wo yaha kari. ⁴ Lee kadugo na a tege ki fò wu kapyebye watii tun kari. A p'i wee jujò bana, na wu cogana kolo. ⁵ A

wu nòhò kapyebye wa be tun kari sanha. A p'i wee gbo. Lee kadugo na a wu kapyebyii nijehemee pii be tun. A p'i pii kpòn, na pii gbo.

⁶ «Ja nigin ye di bye tege ki fò wu mu, wee kaa bi dan wu ni xuuni. A wu wee tun pu mu pu beeri kadugo yiri, na jo: «Ne ja we kunni pu na zhe gbòrò taha wee na.» ⁷ Ga, a erezen faapyii p'i puyè pye na: «Cen wu lònò w'a we. Yi pa wù wu gbo, cen wu na bye wù wo.» ⁸ A p'i jafò wu co na wu gbo, na wu wá tege ki kadugo yiri.

⁹ «Wee tuun wu ni tege ki kafò wu da ba jaha pye we? Wu na ba ba, na pee erezen faapyii pu gbo, na erezen tege ki kaa le piitiilee kenje ni. ¹⁰ Ta yee ya le kalaa Kile Kafila wu ni we? na:

«Puyirilee p'a faakagerenje kemu she ge, kee k'a pye puga ki

gunjmii li faakagerenje ki nijenje ke.

¹¹ Li wii Kafò w'a lee pye,

kakanhana li wa lii wù jaha tàan.» *

¹² A Yawutuu jujofee p'i ganha na cogana shaa Yesu na, bani p'a li ce na pee na Yesu ya talene li jo wà. Ga, a p'i fya sipyire ti na, wee tuun wu ni a p'i wu yaha wà, na gari.

P'a Yesu yege munaa pereme keree na
(Macoo 22:15-22; Luka 20:20-26)

¹³ Lee kadugo na a p'i Farizheen pii ni Heròdi wo sipyii pii tun Yesu mu, kònho p'i wu co wuyè pyaa jò jomò feni. ¹⁴ A p'i ba na wu pye: «Wù Karamògò, wèe ya li ce na jo can fò mu jne. Mu ya fyagi sipya wa shishiin na we, bani sipyii pu beeri pu jne nigin wu mu. M'a sipyii pu fiinne na galaa be Kile koro li ni. Ayiwa l'a saha p'a munaa pereme kaan Orome saannaa Sezari mu laa, li ya saha we? W'à yaa na pu kaan, laa wù ya yaa na pu kaan we.»

¹⁵ Ga, a Yesu di pu shuun shuun juuro ti ce na pu pye: «Naha na y'i na jò yegee we? Yi pa ni wari deje nigin wa ni, di wu wii.» ¹⁶ A p'i nigin wa she wu na. A Yesu di pu pye: «Jògò wo jaa ni wu kama pu wa we na we?» A p'i jo: «Orome saannaa Sezari.» ¹⁷ Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a Sezari wu li kaan Sezari mu, yi da Kile be wuu li kaan Kile be mu.» A wu keree di pu jaha wò fo xuuni.

Sadushéen p'a Yesu yege xujene li keree na

(Macoo 22:23-33; Luka 20:27-40)

¹⁸ Lee kadugo na, jujofee pii bye wà, p'i jne Yawutuu, Sadushéen pu bye pii. Pee bi yu na xujene da ba bye jiga na we. A pii di ba she Yesu yiri, na she wu pye: ¹⁹ «Karamògò, Kile tudunmò Musa ya le jòmee le ka na kan wèe mu na: «Ná wa wo ceborona bu xhu, na ta wu ya pya ta wu shò na we, na wu wee naxhugoshò wu lò, kònho wu nagoo ta

* 12:11 Zaburuu 118:22-23

di yaha wee ná wu nixhugo ki mu.»²⁰ Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wà. A nizhiime wu cee lenje, na xhu wu ya pya ta we. ²¹ A shuun wo wu wee cee wu ninumò lo, na xhu wu ya pya ta we. A taanri wo wu be di bye mu. ²² A pu gbarashuun wu beeri di wee cee wu lenje toro, a pu beeri di xhu wa shishiin ya pya ta wu na we. Lee kadugo na a cee wu be di xhu. ²³ Xuu pu capenje ke, wee cee w'i da ba bye pu shen nigin weke wo we? Bani pu gbarashuun wu beeri ya wu lenje toro.»

²⁴ A Yesu di pu pye: «Le be li wa yee piinje ki karnuò we? Na jo le l'a ka Kile Kafila wu ni ge, yee wa lee ce we, y'i wa Kile wo sefere ti be ce we. ²⁵ Xuu pu ba je, sipyii wa da cèe lenje, kelee na gbaya je we. Ga pu na ba bye ba fugba meleke je we. ²⁶ Xujene li wo shizhaa na, xuu wemu ni na ki wo tire li kaa ya yu Kile tudunmò Musa wo Kitabu wu ni ge, ta yee ya yee kalaa we? na:

«Ne je Ibirayima wo Kile,
ni Ishaaga wo Kile,
ni Yakuba wo Kile.»*

²⁷ Kile je xuu wo Kile we, ga wyii wo Kile wu je wii. Yee ya piin xuuni.»

Kile wo saliya jomhehe ki beeri wo nighòò le

(Macoo 22:34-40; Luka 10:25-28)

²⁸ A saliya karamògò wa di pee nakaara jomò pu logo. A wu li ja na Yesu ya Sadushen pu jò shò na jò. A wu fulo wu na na wu yege na: «Leke l'i je Kile wo saliya wu jomhehe ki beeri nighòò li we?»

²⁹ A Yesu di wu jò shò na: «Saliya wu jomhehe ki beeri nighòò li wa le na:

«Izirayeli shen yi logo: Wù Kafòò Kile we,
Kafòò nigin pe wu je wii.

³⁰ Ma Kafòò Kile wu taan ma mu ma zò wu beeri na,
ni ma munaa li beeri,
ni ma fungongo ki beeri,
ni ma fanha ki beeri.»*

³¹ Li shuun wuu li wa le:
«Ma sipyii wu taan ma mu
ba maye pyaa ki je we.»*

Kile wo saliya wu jomhehe la shishiin wa ye kii shuun we na we.»

³² A wee saliya karamògò wu Yesu pye na: «See na, wù Karamògò, ye m'a jo ge, kajii li wa. Bani Kile ye nigin wu wa, Kile wa shishiin wa nige wee kadugo na we. ³³ Kile na taan ma mu ma zò wu beeri na, ni ma fungongo ki beeri, ni ma fanha ki beeri. A ma sipyii be di daan ma mu ba maye pyaa ki je we, lee ya pele saraya nizogoyo ni saraya tuuyo ye beeri na.»

³⁴ A Yesu di li ja na w'a wee jò shò ni fungongo fere ni, na wu pye: «Mu ni Kile saanra ti te w'a lii we.» Na co wee tuun wu na, wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na we.

Shòvòò wu ya ta pye Dawuda ja ye nigin we (Macoo 22:41-46; Luka 20:41-44)

³⁵ Na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa Kile-pene pugbòhò ki ni, a wu pu pye: «Naha na saliya karamògò p'i yu na Shòvòò wu ya ta sii pye watii Dawuda ja ye kadugo na-e we? ³⁶ Dawuda ye pyaa ya jo Fefere Munaa fanha ni na:

«Kafòò Kile ya yi jo ne Kafòò mu na:

Tiin saanra tateenge ki ni na kanige ce,
fo di ba ma pen pu tirige na pa le

ma tòyò nòhò ni.»*

³⁷ Dawuda ye pyaa ya Shòvòò wu pyi Kafòò, wee tuun wu ni, w'a já pye dii wu ja ye nigin we?»

Yesu ya pu kaala ni saliya karamògòò pu kaa ni

(Macoo 23:1-36; Luka 20:45-47)

Yesu kafila wu logo bi dan sipyii pu beeri ni xuuni. ³⁸ A wu yi jo pu mu wu kalaa wu ni na: «Y'a yiye kaseri saliya karamògòò pu na. Na fadèdònyò leni na jaari, ni sipyii na gbòòò fò kaan pu mu pinnerè kpene ye na, lee l'a dan pu ni. ³⁹ Kile-pene piye ye yi wo jahagbaa tatiinye, ni yalincene wo tatiinc-eye be di dan pu ni. ⁴⁰ P'a naxhugoshaa kenje yanmuyò beeri shuu pu na. Lee kadugo na p'a she mò Kile-jeerege na, konhò p'i puye she see sipyii. Pu jaagi kanhama na ba golo fo xuuni.»

Naxhugoshò wu Kile yakanga (Luka 21:1-4)

⁴¹ A Yesu di diin Kile-pene pugbòhò ki ni, na saha ni yakanya yi tayahaña keshi wu ni, na sipyii pu wari wu yahagana li wii. Naafuu fee nipeheme bi wari nipeheme leni wu ni. ⁴² A naxhugoshò la baa fòò wa be di ba, na wari tuuòò nifenhefenheje shuun le wu ni. Wee wari wu bi laha tama nigin shishiin na we.

⁴³ Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapiire ti yiri na yi jo pu mu na: «Can na n'a da yi jo yi mu, we naxhugoshò la baa fòò we ya lemu le keshi wu funnò ni ge, lee ya nehe pusamaa beeri wuu li na. ⁴⁴ Bani pu beeri ya wolo wolo pu naafuu ni na kan. Ga wee kunni ni wu la baara ti ni, lemu beeri li je wu mu wu jòshaga wuu ge, w'a lee beeri kan.»

13

Yesu ya Kile-pene pugbòhò ki ja wu jo (Macoo 24:1-2; Luka 21:5-6)

* 12:26 Ekizode 3:6 * 12:30 Duterènome 6:4-5 * 12:31 Levitike 19:18; Galasi Shen 5:14 * 12:36 Zabururu 110:1

1 Yesu nivorowo Kile-peenje pugbɔhɔ ki ni, a wa di wu pye wu kalaapiire ti ni na: «Wu Karamɔgɔ, ye kageegbɔyɔ ye ni ye piyeyɛ ye yerenɛgana wii sa!» 2 A Yesu di wu pye: «Mu jii wu ye pugbɔyɔ beeri ni ge? Kagerenje ka shishiin wa da ba gori naha ka juɔɔ ni we. Yi beeri na ba do fɛfɛɛ.»

Keree kiimu na ba byi sani koɔ ki xɔ ge (Macoo 24:3-14; Luka 21:7-19)

3 Na Yesu nideenge yaha Oliviyɛ faabobɔɔ ki na Kile-peenje pugbɔhɔ ki naha tii wu ni, a Pyɛeri, ni Yakuba, ni Yohana, ni Andire yɛ di ba wu yege pu yɛ na na: 4 «Kee keree kii na ba bye tuun wemu ni ge, wee she wu na! Naha sheshɛɛɛ teke t'i da ba li she na kee keree kii pyeduun w'a nɔ wɛ?»

5 Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Y'a yiye kasɛri! Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinɛ we! 6 Sipyii nijɛhemɛɛ na ba ba ni nɛ mege ni, na yu: «Nɛ wu jɛ wii». Pu na ba sipyiihemɛɛ piinɛ. 7 Yi ba kashɛn keree nuri, na kashɛn gbegemɛ keree nuri tuun wemu ni, yi funyɔ ganha da ben wɛ. Li waha l'i waha, kee keree k'a yaa na pye, ga lee di wa da ba bye taaxɔɔ li wɛ. 8 Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. Niɛ cɛɛɛɛ na ba byi tɛye ya ni, na fara xuugbɔhɔ be na. Kee wa kanhama pu keree jɔkɔɔnɔ yɛ, ba cee laa ma yiri mɛ wɛ.»

9 «Ga yi da yiye kasɛri, bani sipyii na ba yi leni kiirikɔɔn kuruyo yi keɛ ni. Pu na ba yi kpɔɔn xuuni Kile-peenje piyeyɛ yi ni. Pu na ba se ni yi ni gbafɛnɛɛɛ ni saannaa mu nɛ mege wuu na. Lee na ba bye kapuɔɔ yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu. 10 Yani kee keree kii ki pye ge, li waha l'i waha, Jozaama pu yere ya yaa na fɛnɛ jo shi wu beeri mu. 11 Pu ba yi conɪ, na yi leni keye ni tuun wemu ni, yi nijoyo ganha bu da bye yi mu funzhaga wɛ, ga jomɔ pe pu da ba digi yi funyɔ ni wee tuun wuyɛ pyaa ni ge, yi pee jo, bani yiye pyaa wa da ba bye pu joveɛ wɛ, fo fɛfɛɛɛ Munaa.

12 «Ceboro na ba wu ceboro le keɛ ni, kɔnhɔ p'i wu gbo. To na ba lee tuugo pye wu pya na. Nagoo be na ba yiri pu sefɛɛ feni, kɔnhɔ p'i pu gbo. 13 Sipyii beeri na ba yi kɔ nɛ mege wuu na, ga wemu bu jɔ luu mara fo na she nɔ li tɛhɛnɛ na, weefɔɔ na ba shɔ.»

Kapyebaagaa (Macoo 24:15-28; Luka 21:20-24)

14 «Ayiwa gyɛɛgi pyevɔɔ wu ya yaa w'a jaa xuu wemu ni wɛ, yi ba wu niyerege jaa wee xuu wu ni. (Wa bi yi kalaa, wufɔɔ wu yi jaha cɛ!) Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. 15 Lee ba wemu ta katana juɔɔ ni, wu ganha bu da digi jɛ wu puga ni di wu yereyɛ lɔ wɛ. 16 Wemu jɛ kɛreyɛ ni ge,

wee ganha bu guri di ba wu fadenɛ lɔ wɛ. 17 Bɔɔngɔ na ba bye lahaa fɛɛ ni puɔmaraya fɛɛ wogo yee caya yi na. 18 Y'a Kile jɛɛri kɔnhɔ kee keree ki ganha ba saha ni wiire tuun ni wɛ. 19 Bani kanhama na ba bye yee caya yi na pemu tuugo sanha bye jɔ wɛ, na co fo Kile ya koɔ sii tuun wemu ni ge, fo na pa nɔ nɔjaa na. Pee kanhama pu tuugo di wa da bye be nige bada wɛ. 20 Kafɔɔ da bye wu ya wolo kee cabyaa ki ni wɛ, sipya wa shishiin bi da zhɔ wɛ. Ga sipyii piimu jaha w'a bulo ge, pee wuu na w'a kii wolo kee cabyaa ki ni. 21 Ayiwa, wa ba yi pye wee tuun we ni na: «Yi wii, Shɔvɔɔ wu wa naha.» kelee «Yi wii mɛ, wu we mɛ.» Yi ganha bu dɔ yee na we! 22 Bani kafinejuu pii na ba yiri, na puyɛ pye shɔvɛɛ ni Kile tudunmɔɔ. Pu na ba jaha sheshɛɛɛ keree ni kakanhanjaa pyi kɔnhɔ p'i sipyii ti piinɛ. Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, nago ba pu da jɔ ba pee be piinɛ wɛ, pu bi da ba pee be piinɛ. 23 Yee kunni p'a yiye kasɛri dɛ! Nɛ kii keree kii beeri jo yaha yi mu.»

Sipya Ja nibanɔ keree (Macoo 24:29-31; Luka 21:25-28)

24 «Yee caya yi na, pee kanhama pu nidoroɔ na, «Nibiige na ba jɛ canɔ ki ni; yenɛ wa da kpɛɛngɛ yeege wɛ; 25 wɔrɔɔ ki na ba do na yiri fugba we ni; fugba wu sefɛɛɛ ti na ba jɛɛ.» *

26 «Wee tuun wu ni sipyii na ba Sipya Ja nibawo jɔ fugba jahaya ye na ni sefɛɛɛ ti beeri, ni nɔɔɔ nigbɔ ni. 27 W'a piimu jaha bulo ge, wu na ba meɛkɛɛ tun pu pee pinne, na yiri koɔ ki kabaya shisheɛɛ wu beeri na, na li jɔ kɔn jiiɛ ke tɛhɛnɛ le na, fo fugba we tɛhɛnɛ le.»

Kalaa wemuya daa nitoodige keree na ge (Macoo 24:32-35; Luka 21:29-33)

28 «Naha sheshɛɛɛ ta te nitoodige shizhaa na. Ki geyɛ ba jɔ kɔn na funni tuun wemu ni, yi wa ma li cɛ na ki nagoo pyeduun w'a tɛɛɛɛ. 29 Mu li wa, yi ba kii keree kii jaa ki na byi tuun wemu ni, y'i li cɛ na Sipya Ja w'a tɛɛɛɛ na xɔ, na w'a nɔ xɔ kɔɔɔ li jɔ na. 30 Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa jiiɛɛɛɛ ni nime ge, pee beeri wa da xhuu wɛ, yani kii keree kii beeri jɔ ki fa ge. 31 Fugba we ni jiiɛ ke na ba dorɔ, ga nɛ jomɔ pe wa da dorɔ bada wɛ.»

Wa ya kee canɔ ke, ni wee tuun we cɛ wɛ (Macoo 24:36-44)

32 «Ga sipya wa shishiin wa kee canɔ ke ni wee tuun we cɛ wɛ, ali fugba meɛkɛɛ pu be wɛ, Kile Ja wu be wɛ. To Kile yɛ nigin pe w'a kee canɔ ke ni wee tuun we cɛ. 33 Y'a yiye kasɛri, y'i diin yaha jii ni na! Bani yi wa lee kaa li nɔduun cɛ wɛ. 34 Li na ba bye ma na

* 13:25 Ezayi 13:10; 34:4

jo ná wa nigaraga kulo ni, wee nivorogo ya wu yanmuyó bɛeri kaa le wu kapyebyii kenje ni, na pu bɛeri nigin nigin wu nibyii she pu na, na yi jo puga ki kujósigimɛ wu mu na wu tiin yaha jii na.

³⁵ «Lee wuu na yi kori yaha jii na, bani puga ki kafó wu na ba ba yakonɔ la, jiiññe na la, xhupɛɛ mɛhɛɛ suduun ni la, jiiɔɔgɔ na la, yi wa cɛ wɛ. ³⁶ Wu ganha ba yi fo, wu yi niñmunuyó ta wɛ. ³⁷ Ye n'a yu yi mu ge, yee n'a yu sipyii pu bɛeri mu: «Yi kori yaha jii nal!»

14

Yawutuu jiiññe p'a woni pye Yesu kaa na

(Macoo 26:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Cabyaa shuun yɛ wu bye pu ni Nuwuuro, ni Shizhenherɛ Baa Buuri Kalenɛ li tɛ ni. Saraya jaha shóonrivɛɛ jiiññe ni saliya karamogolɔ pu bi cogana shaa Yesu na p'i wu peelee co ñmáhɔɔ ni, p'i wu gbo. ² A p'i jo: «Wu ganha bu wu co kalenɛ li ni wɛ, kónhɔ tunmɔ ganha bu yiri sipyii tɛ tɛ ni wɛ.»

Cee wa ya lasikoli wo Yesu jiiññe ni
(Macoo 26:6-13; Yohana 12:1-8)

³ Na Yesu yaha wu na li Betani kulo li ni Simɔ kaban, togo k'a fɛnhɛ wemu co toro ge, a cee wa di ba ni lasikoli gboro la ni. Lee bi jii pɛɛwa lasikoli wa na wemu mɛɛɛ ki jii na naari ge. A cee wu lee lasikoli gboro li jii waa, na li funññe lasikoli wu wo Yesu jiiññe ni.

⁴ Sipyii pii pu bye wá ge, a pii logoo di yiri, na ganha na puyɛ pyi: «Tɛ lasikoli kakara te wo jiiññe leke wɛ? ⁵ We lasikoli we bi da já bɛɛɛ na toro wari kabofonɔ kelee shishɛɛɛ ni kaguro (w 45.000) shishiin taan, na wee kan funmɔ fɛɛ mu.» A p'i jo ni wee cee wu ni xuuni.

⁶ Ga, a Yesu di jo: «Yi laha wu na! Jaha na yi'i we cee we zó tenri wɛ? Go kasaana w'a pye mɛ nɛ na. ⁷ Funmɔ fɛɛ na da daa yee tɛ ni tuun bɛeri ni. Tuun bɛeri bu yee taan, yee na já kasaana pye pu na. Ga nɛ kunni wa da ba bye yee tɛ ni tuun bɛeri ni wɛ. ⁸ Wu se kaa w'a pye. Na gbo wo lasikoli w'a wo na na, yani di ba xhu ge. ⁹ Can na n'a da yi jo yi mu jo xuu bɛeri ni Kile wo Jozaama p'a jo ke konɔ ke na ge, le we cee we ya pye ge, li bɛ na baari wá, na sipyii pu funyɔ tirige ni wu kaa ni.»

Zhuda Isikariyoti funññe ya pye wu Yesu nɔhɔ yaha

(Macoo 26:14-16; Luka 22:3-6)

¹⁰ Zhuda Isikariyoti we wu bye wu kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin ge, wee ya she saraya jaha shóonrivɛɛ jiiññe pu mu na wu da Yesu le pu kenje ni. ¹¹ P'a wu jomɔ pu logo ge, a lee di daan pu ni xuuni. A p'i jomɛɛ lo wu mu na pee na ba wari kan

wu mu. A Zhudasi di ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu kenje ni.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki li shiizhan

(Macoo 26:17-25; Luka 22:7-14,21-23; Yohana 13:21-30)

¹² Shizhenherɛ Baa Buuri wu wo Kalenɛ li cazhiige ke, kemu na juwuuro ti wo saraga dubyapige ki ma gbo ge, a Yesu kalaapiire t'i wu yege na: «Ma funññe wa wu she Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki gbegele xuu weke ni wɛ?»

¹³ A Yesu di shuun wa tun wu kalaapiire ti ni, na yi jo pu mu na: «Yi she kanha ki ni. Yi na zhe saha ni ná wa ni w'a lohó shóo tugo, yi' daha wee feni. ¹⁴ Wu ba she jé puga kemu ni, yi' kee puga ki kafó pye: «Wu Karamogó w'a jo na wu ni wu kalaapiire ti na ba Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki li puga kemu ni ge, na mii ki wa wɛ?» ¹⁵ Wu na pugbɔhɔ ka she yi na zangaso wu ni. Yerɛye wa ki ni, k'a gbegele yaha. Yi Nuwuuro ti Kalenɛ li yalige ki gbegele wu mu wá.»

¹⁶ A kalaapiire t'i yiri kari kanha ki ni, na she keree ki ta ba Yesu ya yi jo pu mu wɛ. A p'i Nuwuuro ti wo Kalenɛ li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

¹⁷ Ba piige k'a pa wɔ wɛ, a Yesu ni wu kalaapiire ke ni shuun wu ba. ¹⁸ Na pu yaha lige ki na, a Yesu di ba jo: «Can na, n'a da yi jo yi mu, wa na ba nɛ le kenje ni yee ni, wemu w'a li ni nɛ ni ge.»

¹⁹ A kalaapiire ti nahaya di danha, na ganha na wu yegee nigin nigin, na: «Nɛ wi ya?»

²⁰ A Yesu di pu jiiññe na: «Yee ke ni shuun wu wa wu wa, wemu w'a wu kenje ki le gogege ki ni ni nɛ ni ge. ²¹ Sipyia Ja wu na ba xhu ma na jo ba l'a ka wu shizhaa na wɛ. Ga wemu w'a da ba Sipyia Ja wu le kenje ni ge, bɔɔngɔ ki jiiññe weefɔ wogo. Ali wee ná wu da bye pu ya wu se bɛ wɛ, lee bi da bɔɔɔ wu mu.»

Kafó fɛfɛɛɛ yalige ki keree
(Macoo 26:26-30; Luka 22:15-20; 1 Korɛnte Sheɛn 11:23-25)

²² Na pu yaha lige ki na, a Yesu di buuri wa lo, na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na pu pye: «Yi wu lo, nɛ ceepuuro ti wa te!»

²³ Lee kadugo na a wu ɛɛɛɛɛ lohó cɛɛgbuu li lo, na baraga taha Kile na, na li kan pu mu. A pu bɛeri di ka gba.

²⁴ A Yesu di pu pye: «Nɛ shishan pu jiiññe pe, Kile wo kariññe jomɛɛ li wo shishan pe. Sipyiññe wuu na p'a wo. ²⁵ Can na, n'a da yi jo yi mu, n'a da ɛɛɛɛɛ lohó gba nige wɛ, fo cana kemu n'a da ba ki nivorɔ gba Kile wo saanra te ni ge.»

²⁶ Ba p'a li xhɔ wɛ, na Kile masɔññe yoyo cee. Lee kadugo taan a p'i foro kari Oliviyɛ faabonɔ ki na.

Yesu ya jo na Pyeeri na ba foro wee kaa taan (Macoo 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38)

²⁷A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee beeri na ba baa na ne yie nigin yaha, bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ne na ba yatsonahama wu gbo; dubyaa pu beeri na baa caaga.» *

²⁸Ga ne ba ne na foro xu ni tuun wemu ni, ne na doro yi jaha na Galile fiige ki ni.»

²⁹A Pyeeri di wu pye: «Ali pusamaa beeri jeha baa na ma wa, n'a da ga ma wa we.»

³⁰A Yesu di wu pye: «Can na n'a da yi jo ma mu, nihaa wo piige ke ni yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mehene su ge, mu na ba foro ne kaa taan tooni taanri na mu ya ne ce we.» ³¹Ga, a Pyeeri di yi jo wu mu sanha na yi waha xuuni na: «Ali li mehene yaha ne wu xu be ni mu ni, n'a da ga foro ma kaa taan we.» A pusamaa beeri di yee ninuyo jo mu.

Yesu ya Kile jeeeri Zhetisemanε tiire tege ki ni

(Macoo 26:36-46; Luka 22:39-46)

³²Lee kadugo na a p'i gari xuu wa ni wemu mege ki ne na Zhetisemanε ge, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi tiin naha, di she Kile jeeeri.» ³³A wu gari wa ni Pyeeri, ni Yakuba, ni Yohana ni. A l'i sii wu funjo canri fo xuuni, na wu jaha be tanha. ³⁴A wu pu pye: «Ne zo we beeri w'a tanha fo ne na zhaa di xhuu. Yi tiin naha, y'i gori yaha jii na!»

³⁵A wu she jaha na jeri na do ni ne na, na Kile jeeeri na li bi da ja bye, wee tuun wu wo kanhama p'i doro wo juro ni. ³⁶A wu jo: «Na To, kaa la shishiin ya mu jani we, le kanhama ceegbuu le sanha lii na na. Lee be na, ne wo jidaan ganha bye we, fo mu wo jidaan.»

³⁷A Yesu di guri pa wu kalaapiire taanri wu yiri, na ba pu ta p'a ηmuno. A wu Pyeeri pye: «Simε, m'a ηmunε ge? Mu ya ja kori yaha jii na na ali leeri nigin be pye-e ya?»

³⁸Yi tiin yaha jii na y'i da Kile jeeeri, konho Shitaanni ganha bu se ta yi na we. Sipyaa munaa ya soε, ga wu ceepuuro fanha k'a cere.»

³⁹A wu laha pu taan sanha na Kile jeeeri, na guri pee jonumo pu na. ⁴⁰Lee kadugo na a wu guri pa sanha wu kalaapiire ti yiri, na ba pu ta p'a ηmuno sanha, bani ηmunumo pu bi sho pu ni. A p'i bye pu ya ce dii pu da wu jo sho we.

⁴¹A wu ba tooni taanri wuu li ni na pu pye: «Yee wa ηmunεε sanha na ηmoni ge? L'a yaa, tuun w'a nε. Li wii, Sipyaa Ja wu na ba je jurumupyii pu kenε ni. ⁴²Yi yiri wu da se! We w'a da na le kenε ni ge, w'a nε.»

Yawutuu p'a Yesu co (Macoo 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12)

⁴³Na Yesu yaha pee jomε pu na, taapile ni a Zhudasi di no, wee ne kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa. A wu no ni sipiyijehemeε pii ni. Njεparaa ni pubegeε ki bye pee mu. Saraya jaha shonrivεε jurofεε, ni saliya karamogεε, ni noholeε pu bi pee tun.

⁴⁴Zhudasi wemu wu bi da ba Yesu le kenε ni ge, wee bi jaha sheshere ta she sipyire ti na na: «Di ba she jεonno fε kan na wemu mu, y'i wee co, wee wu wa. Y'i kasεge yaha wu na xuuni, yi da gaani ni wu ni.» ⁴⁵A Zhudasi di dii Yesu na taapile ni, na wu pye: «Karamogε!» Na jεonno fε kan wu mu.

⁴⁶Ba lee ya pye we, a p'i fulu Yesu na, na wu co. ⁴⁷A Yesu wo sipya nigin wa di wu njεpara kεngi, na saraya jaha shonrivεε wo jurofεgbo wu wo kapyebye niweje paa laha.

⁴⁸A Yesu di pu pye: «A yee di ba ni njεparaa, ni pubegeε ni ne tacejo ni, ma na jo kakuubye di ne ya? ⁴⁹Ne bi bye ni yee ni cana beeri, na sipyii kalaa Kile-peεje pugbεho ki ni, yee di ya ne co we. Ga l'a pye, konho Kile Kafila wu jo di fa.» ⁵⁰A wu kalaapiire ti beeri di baa, na wu yaha wa. ⁵¹A lewo wa di daha Yesu feni, fatεje yi ki bi mugile wu na. A shen nigin wa di wu co sipyii pu ni. ⁵²A wu wu fatεje ki yaha wee kenε ni, na baa kari ni ceepile ni.

P'a she ni Yesu ni Yawutuu wo kiirikoon pu mu

(Macoo 26:57-68; Luka 22:54-55,63-71; Yohana 18:13-14,19-24)

⁵³A p'i gari ni Yesu ni saraya jaha shonrivεεε wo jurofεgbo wu kaban. Saraya jaha shonrivεεεε jurofεεε, ni noholeε, ni saliya karamogεεε pu beeri di puyε pinne wa. ⁵⁴A Pyeeri di laraga kon pu na, na daha pu feni, fo na she je saraya jaha shonrivεεεε wo jurofεgbo wu wo kaaja ki ni, na diin gedii pu taan na na wahani.

⁵⁵Saraya jaha shonrivεεεεε jurofεεεε pu fara kiirikoon kurujε ki na, pee bi seeri kaa la shaa Yesu feni konho p'i wu gbo, ga pu ya li ta we. ⁵⁶Sipiyijehemeεεεε ya kafineye seeri keree pye Yesu feni, ga pu jomε pu bi puyε kaala.

⁵⁷A sipyii pii di yiri na kafineye taha Yesu na na: ⁵⁸«W'a yi jo weε jii na na: «Sipyii p'a ke Kile-peεje pugbεho kemu yereje ge, ne na ba kee ja, na katii yereje cabyaa taanri funjo ni, sipyii keye ya kemu yereje we.» ⁵⁹Ga lee be na, pu seeri keree ki jomε pu ya pye nigin we.

⁶⁰Wee tuun wu ni a saraya jaha shonrivεεεεε wo jurofεgbo wu yiri yere sipyii pu ni je ni, na Yesu pye: «Jomε pemu beeri

* 14:27 Zakari 13:7

pai sipyii pii wa yu mu shizhaa na ge, mu wa da pu no sho-e ge?» 61 Ga, a Yesu di cari wuye na, wu ya yaaga jo we.

A saraya naha shoonrivée wo nunofogbo wu wu yege sanha na: «Ta mu wu ne Shavoo we, duba fad Kile Ja we?»

62 A Yesu di wu no sho na: «Uun, were ne wa. Yi na ba Sipya Ja wu nidenge na Se Beeri Fod Kile kanige ce. Yi na ba wu nibawo na be sanha fugba nahaya ye na.»

63 Lee na a saraya naha shoonrivée wo nunofogbo wu wuye pyaa wo fadenje sheengi loyire kenje ni, na jo: «Naha feni wu ne sanha seere pu mu we?» 64 Yi niwegee wa wu Kile mekyeegeré jom ni. Yee di wa yeké yu we?»

A pu beeri di wu jaagi na w'a yaa na wu gbo. 65 A pii di nolohó tugi wu na. A p'i Yesu naha po, na wu kpooon ni kaguruyo ni, na wu pye: «Ma kpooon wu mege yiri wu mu?» A gedii pu be di Yesu kpooon ni pu keye ni.

Pyeri ya foro Yesu kaa taan
(Macoo 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18,25-27)

66 Na Pyeri yaha saraya naha shoonrivée wo nunofogbo wu kaanja ki ni, a saraya naha shoonrivée wo nunofogbo wu wo kapye-byezhó wa di yiri wa zangaso wu fugba ni, na tigi jinje ki na. 67 A wee di ba Pyeri na wu na na wahani, na wu wii xuuni na wu pye: «Mu be wu bye ni Nazareti sheen Yesu ni.» 68 Ga, a wu foro wu kaa taan na jo: «Ye mu wa yu ge, ne yi ce we, ne yi naha ce we.» Lee kadugo na a wu foro kari kpaan li ni, a xhupeshiime di mee su.

69 A kapyebyezhó wu wu na sanha na yi jo wee xuu wu wo sipyii pu mu na: «We ná we be wu wa pu ni.» 70 A Pyeri di foro Yesu kaa taan sanha.

Ba jeri ya pye we, piimu pu bi yere Pyeri taan ge, a pee be di wu pye: «Nakaara baa mu be wu wa pu ni, bani Galile shen mu be ne.»

71 Ga, a Pyeri di gaa na wuye lanj na jo: «Ná wemu kaa yi wa yu ge, ne wu ce we.»

72 Taapile ni a xhupoo di mee su xhupeshuun wuu na. A Pyeri funno di do ni Yesu jom pu ni na: «Yani xhupeshiilee ni shuun wuu pu pa mehée su ge, mu na ba foro ne kaa taan toonii taanri na mu ya ne ce we.» A mee di sho wu na.

15

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(Macoo 27:1-2,11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Nisooqbaló ki na a saraya naha shoonrivée nunofee, ni noholee, ni saliya karamogoloo, ni kiirikooon kurunjo ki beeri, a pee di puye pinne, na puye na. A p'i Yesu po, na she wu le Pilate kenje ni.

2 A Pilate di wu yege na: «Yawutuu wo saan mu ne ya?» A Yesu di wu no sho na: «Uun, ba ma wa yi yu we, wee ne ne.»

3 A saraya naha shoonrivée nunofee p'i wu tooqo le ni jom ni njeheme ni. 4 A Pilate di wu pye sanha na: «Mu wa da noshoo ta shishiin pye-e ya? P'a keree kiimu taga na mu tooqo leni ge, mu wa kee nuri-i ge?» 5 Ga Yesu ya wu no sho we, a lee di bye kakanhana Pilate mu.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39-19:16)

6 Ayiwa kaa la bi tee na byi Yawutuu pu mu, lee ne yee beeri pu bu kasoleme wemu sha Pilate mu pu Bulooro Nuwuro Kalene li ni, w'a wee yaha. 7 Ná wemu mege ki ne na Barabasi ge, wee ni wu n'a she pyenii bi bye kaso ni wee tuun wu ni. Pee wa bi sipya wa gbo pu wo n'a she wu funno ni. 8 A sipyiire t'i gari Pilate yiri na she wu beeri na w'a tee na kaa lemu pyi pu mu ge, na wu lee pye.

9 A Pilate di pu no sho na: «Yi la ne di Yawutuu pu wo saan wu yaha yi mu ya?»

10 Bani Pilate bi li ce na Yesu wo nepreen na saraya naha shoonrivée nunofee p'a bi wu le wee kenje ni. 11 Ga, a saraya naha shoonrivée nunofee p'i sipyiire ti soon, na pu Pilate beeri na wu Barabasi yaha.

12 A Pilate di pu pye sanha na: «Yawutuu pu wo saan wu wi ge, di leke pye wu na we?»

13 A p'i xhuulo sanha na jo: «Wu kori tige na!» 14 A Pilate di pu yege na: «Kakuuno leke wu d'a pye we?» Ga, a p'i xhuulo xuuni na toro taashiine li taan na: «Wu kori tige na!»

15 Pilate funno bye wu sipyiire ti wo jidaan pye. Lee wuu na w'a Barabasi yaha, na Yesu kan p'a kpooon ni susoloo ni, na wu le pu kenje ni pu kori tige na.

Sorosii p'a Yesu la wolo
(Macoo 27:27-31; Yohana 19:2-3)

16 A sorosii p'i gari ni Yesu ni gbafeneeri wu kaanja ki ni, na pu kurunjo ki sorosii pu beeri pinne wa. 17 A p'i saanra fadeboronjo njiniga ka le wu na, na xhuoyo shin na pye saanra judon, na lee to wu nunjo ni. 18 Na fo kan wu mu na: «Naabye, Yawutuu saan!» 19 A p'i ganha na wu kpooon nunjo ke ni ni wahagaan ni, na nolohó tugoo na woni wu na, na leele wu fee ni, na li pye kanna p'a wu pele. 20 P'a wu la wolo xo ge, na kee fadeboronjo njiniga ki wolo wu na, na wuye pyaa wo faya yi le wu na, na foro ni wu ni kanha ki ni, p'i she wu kori korikoritige ki na.

P'a she Yesu kori tige na
(Macoo 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27)

21 Ayiwa, na pu yaha pu na gaanji, a p'i ná wa na w'a yiri wu kereye ni na doroo, wee mege ki bye na Simo. Sirine kulo li shen w'a

bye wii. Alékisandire ni Urufusi ye to wu bye wii. A sarosii p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lo. ²² A p'i gari ni Yesu ni xuu wa ni, wee mege je na «Goligota», lee kari je «Nugorogo xuu.» ²³ A p'i duven suri durugi losorogo ka ni na kan wu mu na wu yee gba, ga Yesu ya ta soo na yi gba we. ²⁴ A p'i wu kori tige na, na wu faya yi shan tahaa tahaa. A pu beeri di kagaangaa lo, na kee pinne kan wa mu w'a shan shan faya tahaa ki juu ni. A p'i yi lo, wa beeri w'a wu wo kagaan woyo lo.

²⁵ P'a wu kori tige ki na tuun wemu ni ge, lee ya pye jisoo tuun jii gbarasheere wu na. ²⁶ P'a wu jaagi lemu na ge, na lee ka na:

YAWUTUU WO SAAN WE.

²⁷ A p'i kakuubyii shuun kori tiye na Yesu taan, nigin wa bye wu kanige ce, nigin wa di je wu kamene ce. [²⁸ Lee na Kile Kafila w'a yemu jo na pu na ba wu too le kakuubyii ni ge, yee jo ya fa.] ²⁹ Kodoroolo pu bi pu juu kori, na wu shehele, na yu: «Uun, mu wemu w'a jo na mu na Kile-peene pugbho ki ja, na ki yerenje sanha cabyaa taanri funjo ni ge. ³⁰ Maye sho sa! Tigi laha tige ki na!»

³¹ Saraya naha shoonrivere juufere ni saliya karamogolo pu be bi Yesu la wo puye te ni, na puye pyi na: «W'a sipyii piitilee sho, ga w'a da ja wuye sho we, ³² Shoo we wu je Izirayili wo saan wu ge, wu tigi laha nime korikoritige ki na, kohno wu wu ja wu da wu na.» Namaa shuun wemu p'a kori ni wu ni ge, pee be bi wu fanri.

Yesu xugana

(Macoo 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30)

³³ Ba cana k'a pa no midi na we, a nibiige di je fiige ki beeri ni, fo na she no yakono tuun jii taanri wu na. ³⁴ Ba yakono ki wo tuun jii taanri w'a pa no we, a Yesu di ba mujuugbo wa na: «Eli, Eli, lama sabakatani?» Lee kori je: «Na Kile, Na Kile, naha na ma d'a na yaha we?» ³⁵ Pii mu nyereye yi bye wa ge, ba pii ya lee mujuu li logo pee ni we, na jo: «Wii, Kile tudunmo Eli w'a yiri.» ³⁶ A shen nigin wa di baa kari pu ni, na she yoro fyenni vinegiri ni, na tee migile kagaantongo ka na, na she gan Yesu mu wu son. A wee na wu jo: «Yi yere wu wii Eli bu da wu na da ba wu tirige.» ³⁷ Ga, a Yesu di mujuugbo wa, na xhu. ³⁸ Taapile ni a Kile-peene pugbho ki nahaparaga faja nighbilege k'i daa shuun, na lo fugba wu na fo jine ke. ³⁹ Sarosii juufoo we nyerege ki bye na saha ni Yesu ni ge, wee ya wu ja w'a sipile wa na xhu ge, a wu jo: «Can na, Kile ja ye pyaa ki bye we na we.»

⁴⁰ Cee pii be bi yere taliige ni na kii keere kii wii. Pii meye yi wa ye pu ni: Magadala sheen Mariyama, ni Yakuba nibire ni Zhose ye nu Mariyama, ni Salome. ⁴¹ Pee cee pu p'a bi taha Yesu feni, na wu tge wu labye wu na, na wu yaha Galile fiige ki ni. Cee

nijeheme piitilee be bi taha wu feni na kari Zheruzalemu ni.

Yesu legana faja ni

(Macoo 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42)

⁴² A yakono k'i no, kee je Peri cana. Kee cana ki shi na Yawutuu pu ma cadeenge ki keere gbegele yaha, kee da noho pye Yesu caxhugo cana. ⁴³ A Arimate sheen Yusufu di ba. Kiirikoon kuruno ki sipyigbo wa wu bye wii. Wee be bi Kile wo saanra ti sige, a wu juu waha na she Pilate mu, na Yesu nixhugo ki jeeri wu mu. ⁴⁴ A lee di Pilate fo wu na logo na Yesu ya xu tovuyo na me. A wu sarosii juufoo wu yiri, na wu yege Yesu xuduun bu da w'a mo. ⁴⁵ W'a joshoo ta na yiri sarosii juufoo wu yiri ge, a wu soo na Yusufu wu Yesu nixhugo ki lo. ⁴⁶ A Yusufu di fatono ka sho, na Yesu tirige, na kee fatono ki migile wu na, na wu le faja ka ni, kee bi tugi yaha faaya yi ni. Na xho na kageegbho ka gologolo taga faja ki jo to. ⁴⁷ Magadala sheen Mariyama ni Zhose nu Mariyama, pee bye wa na Yesu nixhugo ki talenje ki wii.

16

Yesu ya je na foro xu ni

(Macoo 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10)

¹ Ba Yawutuu wo cadeenge k'a toro we, a Magadala sheen Mariyama, ni Yakuba nu Mariyama, ni Salome ye di she nudanga yanmuyo sho, na p'i she Yesu nixhugo ki tire ni yee ni. ² A p'i gari faja ki na Dimazhi wu jisoo ki na, cana ki foroduun ni. ³ Pu bi puye pyi na: «Joo wu d'a zhe kageegbho ki gologolo laha wee mu faja ki jo na we?»

⁴ A p'i wii na kageegbho ki ta k'a gologolo laha faja ki jo na. ⁵ A p'i je faja ki ni, na na wa ja wa, wu nideenge ki bye kanige ce we ni, fadedongo nivige di je wu na. A l'i bye pu fyaara wuu mu kakanhana xuuni. ⁶ A wee di pu pye: «Yi ganha fya we. Nazareti sheen Yesu we w'a kori tige na ge, wee y'a zhaa. Wu wa naha we; w'a je. P'a wu sinniye xuu wemu ni ge, yi wee wii. ⁷ Ga yi she yi jo wu kalaapiire ti mu ni Pyeri be na: «W'a gaan yi naha na Galile fiige ki ni, na zhe wu ja wa ma na jo, ba w'a bi yi jo yi mu we.»

⁸ A cee p'i fya na jele, na baa foro faja ki ni. Pu ya yaaga jo sipya wa shishiin be mu we, bani pu bi fya.

Yesu ya wuye she Magadala sheen Mariyama na

(Macoo 28:9-10; Yohana 20:11-18)

[⁹ Yesu nijenje na foro xu ni, Dimazhi wu jisoo ki na, a wu wuye she Magadala sheen Mariyama na naha na. Jinaa gbarashuun wu bi kari yeege wee ni. ¹⁰ Pii pu bi jaari ni Yesu ni ge, a Mariyama di she yi jo pee

mu. Pee jahaya yi bi tanha, mehεε pu bi suu. ¹¹ P'a logo na Yesu wa jiiifeεεε ni, na Mariyama w'a wu ja ge, pu ya dà li na wε.

Yesu ya wuyε she wu kalaapiire shuun wa na

(Luka 24:13-35)

¹² Lee kadugo na pu shuun wa di ba ganha na gaanji kulo la ni. Pu nigariwuu, a Yesu cogo jεriwo di wuyε she pu na. ¹³ Ba p'a kuri pa wε, na ba yee jo kalaapiire tisara mu, pu ya dà yee bε na sanha wε.

Yesu ya wuyε she wu kalaapiire ke ni nigin wu na

(Macoo 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Kapyegee 1:6-8)

¹⁴ Lee kadugo na a Yesu di wuyε she wu kalaapiire ke ni nigin wu na, na pu yaha pu na li. A wu jo ni pu ni pu n'a daa baara, ni pu niwewaa li wuu na, bani pii p'a wu ja wu d'a jε xɔ ge, pu ya dà pee na wε.

¹⁵ A wu yi jo pu mu na: «Yi she korjɔ ke kabaya ye beeri na, y'i Kile wo Jozaama pu yεε li pye sipyii pu beeri mu. ¹⁶ Sipya wemu bu dà li na na batize, wee na zhɔ, ga wemu ya dà wε, wee wo jaagi kanhama pu na ba golo. ¹⁷ Piimu bu dà, pee na ba kii kakanhanjaa kii pyi: Pu na ba jinaa kɔri na yeεge sipyii ni nε mege na. Pu na ba shi watii jomɔ yu. ¹⁸ Pu na ba wɔlɔɔ conɔ pu keye ni. Pu bu sipyigbɔ yaaga gba, kee wa da yaaga kyεεgi pu mu wε. Pu na ba pu keye taha yama fεε na p'a juunɔ.»

Yesu ya kuri kari Kile yiri

(Luka 24:50-53; Kapyegee 1:9-11)

¹⁹ Kafɔɔ Yesu ya jo xɔ ni pu ni ge, a wu yiri, na dugi kari fugba we ni, na she diin saanra tateεnge ki ni Kile kanige ce. ²⁰ A pee kunni di gari, na she Jozaama pu jo kabaya yi beeri na. Kafɔɔ bye ni pu ni pu labye wu beeri na, na kakanhanjaa pyi kiimu ya li sheε na kaji li wa pu jomɔ pu ge.]

Luka Kilē Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Luka wo nigama

Jɔgɔ wu ɲe Luka wɛ?

Luka bi bye Yesu wo Tudunmɔɔ kɛ ni shuun wu ni wɛ. Kitabuu shuun w'a ka: Luka Kitabu ni Kapyegge Kitabu. Wu bye Yawutu wɛ, Girekii jomɔ pu bye wu shi jomɔ. Nakaara baa, jɔgɔtɔrɔna wu bye wii (Kolose Sheɛn 4:14). W'a tudunmɔɔ Pɔli tɛge wu labye wu na (2 Timote 4:11 ni Filemɔ 25).

W'a kushɛgeɛ niɲehɛɲɛ pye ni Pɔli ni shizhan tuun wemu ni wee di bi ɲaari na Kilē wo Jozaama pu yu shi wu mu, shi wemu ɲe Yawutuu wɛ ge. Piimu p'a Yesu ɲa, na wu kapyegge ki ɲa, na wu jomɔ pu bɛ logo ge, w'a yegenɛ gbegele pye pee mu fo na jomɔ nizinmɛ ta Yesu shizhaa na, na na pe jomɔ pe ka.

We Jozaama Kitabu we kakana ɲuɲɔ

Luka ya we Kitabu we ka ba sɛmɛ ɲe wɛ, na wu tun wu ɲaɲii Teyofili mu, wee bye fanha ki wo sipiyigɔ wa (Luka 1:3) ni piimu bɛeri p'a Girekii jomɔ pu yu ge. Wee Teyofili we bɛ bye kanna wu ɲe Yawutu wɛ, ba Luka yɛ pyaa ɲe wɛ. Wu funɲɔ bye w'i li she na konɔ ke bɛeri wo Shɔvɔɔ ni ki Kafɔɔ wu ɲe Yesu. Kama kavɔɔ wu bye wii wemu ya jani fo xuuni ge. Lee na w'a kii keree kii lɔ kace na, na ki deele ka saama na.

Jozaama Kitabu wu kafila ɲugbɔyɔ

Luka 1—2 Yesu ni Yohana Batizelipye wo ze keree.

Luka 3:1—4:13 Yohana Batizelipye wo Kilē Jomɔ yɛɛ ni Yesu batizeli ni wu nɔwuuro.

Luka 4:14—9:50 Yesu wo labye we Galile fiige ki ni.

Luka 9:51—19:27 Yesu ya ɲara lemu pye ge, na lɔ Galile ni na se Zheruzalemu ni. W'a talenɛɛ niɲehɛɛ niɲehɛɛ jo w'a.

Luka 19:28—23:56 Yesu wo labye we ni wu xu we Zheruzalemu kulo li ni.

Luka 24 Yesu ya ɲe na foro xu ni fo na she nɔ wu dugiduun wu na fugba wu ni.

Kitabu wu kakana ɲuɲɔ

1 Na ceborona Teyofili,

Keree kii k'a pye wu niɲɛ ni ge, sipyii ya ɲɔ kon na kee kafila kani. 2 Kee keree k'a pye piimu ɲii na, na co ki ɲɔ konduun wu na, a tuduro di gan pu mu p'a Kilē kafila wu yu ge, pee ya kii keree kii jomɔ jo wɛ mu. A ki kavɛɛ di ki ka na bɛ ni ki ɲavɛɛ pu wo jogana li ni. 3 Keree kii bɛeri k'a pye, fo ki ɲɔ konduun wu ni ge, nɛ bɛ ya kee suguri xuuni. Lee wuu na l'a saha na nɛ yaa na

kee keree kii ka, na ki sogi sogi kiyɛ na mu mu, Teyofili. 4 Keree kiimu ni m'a kalaa ge, konhɔ m'a dɔ li na na can yɛ pile li wa kee keree kee.

Meleke wa ya Yohana Batizelipye ze jo

5 Na Herɔdi yaha saanra ti na Zhude ɲuɲɔ ni, Yawutuu wo saraya ɲaha shɔɔnɲivɔɔ wa bye w'a, wu mɛge di ɲe na Zakari. Abiya wo kurunɔ ki wo saraya ɲaha shɔɔnɲivɔɔ wa wu bye wii. Wu shɔ bye saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛ ɲuɲɔfɛɛ Arɔn poro wa; wee mɛge ki bye na Elizabeti. 6 Pu shuun wu bɛeri nidiyye yi bye Kilē ɲaha taa. Zo wa shishiin bye pu na Kafɔɔ Kilē wo ɲɔmɛɛjogoo ki ni wɛ. 7 Ga pya bɛ bye pu mu wɛ, bani Elizabeti bye seganha. Pu shuun wu bɛeri d'a lɛ.

8 Carja ka, na Zakari yaha saraya ɲaha shɔɔnɲivɛɛɛɛ ti ni Kilē ɲaha taa, wu wo kurunɔ ki tuun wu ni. 9 A p'i wu ɲaha bulo, na bɛ ni saraya ɲaha shɔɔnɲivɔɔ pu wo kalɛ li ni, na wu jɛ Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, wu nudanga wusuna wu le. 10 Sipyii pu bɛeri bye Kilɛ-ɲɛɛge na kpɛngɛ ki na, wusuna wu leduun wu ni. 11 A Kilɛ wo meleke wa di wuyɛ she Zakari na, wee meleke wu bye nudanga wusuna saraya yi tawoloo ki kanige cɛ. 12 Zakari ya wee ɲa tuun wemu ni ge, a wu hakili di wuregi, a wu fya. 13 Ga, a meleke wu wu pye: «Zakari, ma ganha fya wɛ, bani ma Kilɛ-ɲɛɛge k'a co. Ma shɔ Elizabeti na ba ja se ma mu. Ma na ba wu mɛge le Yohana. 14 Ma na ba fundanga pyi, ma funɲɔ na faha, sipyinehemɛɛ na ba fundanga pye wu ze wu wuu na. 15 Wu na ba bye sipiyigɔ Kafɔɔ Kilɛ ɲaha taa, wu da ba duvɛn kelee kafugo yagbaga ka shishiin gbuu wɛ. Wu na ba ɲi Fɛfɛɛɛ Muna na, fo wu tigiduun ni. 16 Wu na ba Izirayɛli wo sipyii niɲehemɛɛ ɲɛri pu Kafɔɔ Kilɛ kabaɲa yiri. 17 Sɛfɛɛɛ muna le l'a bye Kilɛ tudunmɔɔ Eli ni ge, lee ninunɔ na ba bye wu bɛ ni w'a ɲaari Kilɛ ɲaha taa, konhɔ wu tii ni pu nagoo tɛ yaa, wu Kile ɲɔmɛɛ cɔbaalaa ɲɛri fo p'a sipyitiyye fungɔnyɔ tuuyo ta, konhɔ wu shi wu gbegele, wu wu yaha Kafɔɔ ɲaha na.»

18 A Zakari di meleke wu pye: «Nɛ na lee cɛ viinɲɛ dii wɛ? Nɛ lɛ, nɛ shɔ bɛ d'a shiɲehemɛ ta.» 19 A meleke wu wu ɲɔ shɔ na: «Nɛ ɲɛ Gaburiyeli. Nɛ yeree Kilɛ ɲaha taa. Nɛ tun na pa ba jo ni ma ni, di pe Jozaama pe jo ma mu. 20 Li wii, ma ɲɔ na ba bɔ, ma da j'a jo wɛ, fo kii keree kii ɲɔ ba fa canja kemu, bani nɛ jomɔ pe pu da ba fa pu tuun ni ge, mu ya d'a pee na wɛ.»

21 Sipyii pu bɛeri bi Zakari sigeɛ. Wu na mɔ Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ni, a lee di bye pu mu kakanhana. 22 W'a foro tuun wemu ni ge, wu ya j'a jo ni pu ni wɛ. A p'ili cɛ na kashɛɛ la w'a ɲa na wu yaha Kilɛ-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki

ni. Na wu yaha wu ya já jo we, a w'i naha shesheere ta pye ni keye ni.

²³ Zakari wo labye wu cabyaa ki jo ya pa fa ge, a wu guri kari wu puga. ²⁴ A cabyaa kii di doro, a wu sho Elizabeti di yere yacere na, na nmohó yebayaa kaguro, na jo: ²⁵ «Kafó Kile w'a li pye mu ne mu, w'a wu jii taha ne na tuun wemu ni ge, na ne fanhara keree laha ne juño ni sipyii te ni.»

Meleke w'a Yesu ze jo

²⁶ Elizabeti laa li yenje gbaara wogo ki na, a Kile di meleke Gaburiyeli tun kari Galile kulo la ni; lee mege je Nazareti, ²⁷ na she nacebaa dopiñe fuceri wa mu. Ná wa wu bi wee co, wee mege je Yusufu; Dawuda shi wu ni w'a foro. Nacebaa dopiñe fuceri wu mege ki bye Mariyama. ²⁸ A meleke wu je wà wu yiri, na wu pye: «Fere me bye, mu we w'a janiñe ta ge, Kafó Kile wa ni mu ni.»

²⁹ A Mariyama hakili di wuregi pee jomope wuu na, wu bi wu funño shaa na, we fo we kori na já bye leke we. ³⁰ A meleke wu wu pye: «Ma ganha fya we Mariyama, bani m'a fereme ta Kile mu. ³¹ Li wii, ma na ba yere yacere na, na ja se, ma na ba wee mege le Yesu. ³² Wu na ba bye sipyigbo, wu na ba yiri Kile-gbotabaaga Ja. Kafó Kile na ba wu tole Dawuda wo saanra koro li kan wu mu. ³³ Wu na ba bye saan Yakuba shi wu juño ni gbee; wu saanra t'a da ga xho we.»

³⁴ A Mariyama di meleke wu pye: «Lee na ba bye pyegana leke na we, bani ne sanha ná shi ce we?» ³⁵ A meleke wu wu jo sho na: «Fefere Munaa na ba digi ma na. Kile-gbotabaaga sefere ti jime na ba ma to. Lee wuu na Fefere Ja we ma da ba se ge, wu na ba yiri Kile Ja. ³⁶ Li wii, ma na ba yere yacere na, wu na ba ja se. Wee wemu wu bi yiri na seganha ge, ke yenje ke wa wu laa li yenje gbaara wogo. ³⁷ Bani yafiin ya Kile jani we.»

³⁸ Wee tuun wu ni a Mariyama di jo: «Kafó Kile bulozho wu we ne, wu li pye na mu ba m'a li jo we.» Lee kadugo na a meleke wu gari, na laha wu taan.

Mariyama ya she foro Elizabeti na

³⁹ Wee tuun wu ni a Mariyama di yiri, na gari tovuyo na faaboboyo fiige ki ni, na she no Zhude kulo la ni, ⁴⁰ na je Zakari kaban, na Elizabeti shaari. ⁴¹ Ba Elizabeti ya Mariyama fo mujuu li logo we, a pya wu jehé wu funño ni. A Elizabeti di ji Fefere Munaa na. ⁴² A wu mujuugbo wá na: «Mu je duba pya na toro cee pusamaa beeri taan! Pya we ma da ba se ge, wee be je duba pya! ⁴³ Jogo ne je fo na Kafó be nu wu na pa foro na na we. ⁴⁴ Li wii ne mu fo mujuu li logo tuun wemu ni ge, a pya wu fundanga wo di jehé ne funño ni. ⁴⁵ Mariyama, mu je duba

pya, bani Kafó Kile ya yemu jo mu mu ge, mu ya dá li na na yee jo na ba fa!»

Mariyama ya yogo kemu cee ge

⁴⁶ A Mariyama di jo:

«Ne Kafó Kile pele na zo wu na. ⁴⁷ Na funño nidanga wo wu je na Shovoo Kile ni, ⁴⁸ bani wu bulozho we w'a wuyé tirige ge, w'a wu jii taha wu na. Li wii, na co nime na, shi we w'a ma ge, wu beeri na ba ne pyi duba pya, ⁴⁹ bani Se Beeri Fo Kile ya kagbo pye ne mu, wu mege ki je fefere. ⁵⁰ W'a juño jaari wu jii fyaara sipyii na, fo na she no pu shi nibama wu beeri na. ⁵¹ W'a sefere keree pye ni wu keye ni, na tabaara fungonyo caaga. ⁵² W'a fanhafere tirige na laha pu saanra korogoo na, pii p'a tigi ge, na pee yirige. ⁵³ W'a xuugo fee tin yalijenje na, na lafee kewayá wuu yaha kari. ⁵⁴ W'a wu kapyebye Izirayeli wu tge. A wu funño di do ni wuyé pyaa jijaara keree ki ni ⁵⁵ Ibirayima ni wu kadugo ki shizhaa na fo gbee ma na jo, ba w'a bi jomee li lo wu sefere pu mu we.»

⁵⁶ A Mariyama di gori Elizabeti yiri, na yeye taanri shishiin pye. Lee kadugo na na guri kari wu puga.

Yohana Batizelipye ze keree

⁵⁷ Elizabeti tigiduun ya pa no ge, a wu funana se. ⁵⁸ Ba wu tiinjii ni wu ceooloo p'a logo na Kafó Kile ya wu jijaara ti pele wu shizhaa na we, na binne funño taan ni wu ni.

⁵⁹ Pya wu cazege canja gbarataanri wogo, a p'i ba di ba wu cekoonro pye. Pu funño bye p'i wu to Zakari mege le wu na, ⁶⁰ ga, a nufoo wu jo na: «Ahayi, wu mege ki da le Yohana.» ⁶¹ A p'i wu pye na: «Ga mu sipya wa shishiin mege di wa mu-i de?» ⁶² A p'i pya wu to wu yege ni naha shesheere ni, na wu funño wu wu mege keke le pya wu na we? ⁶³ A Zakari di walaa sha pu mu, na yi ka wu na na: «Wu mege ki wa Yohana.» A li pu beeri fo. ⁶⁴ Taapile ni a Zakari jo k'i mugí, a wu já na yu, na Kile so. ⁶⁵ A pu tiinjii pu beeri di fya. Sipyii pu bi lee nibyii le yu Zhude faaboboyo fiige ki beeri ni. ⁶⁶ Yi logovee beeri bi pu funyo shaa ni kii keree kii ni, a p'i jo: «We pya we na ba yee naha we?» Bani Kafó Kile wo sefere ti bye wu na.

Zakari ya yogo kemu cee ge

⁶⁷ Wee tuun wu ni a pya wu to Zakari di ji Fefere Munaa na. A wu kapañaa jo na: ⁶⁸ «Kafó Izirayeli wo Kile we w'a soni, bani w'a wu jii taha wu sipyii pu na,

na pu jiuŋo wolo.
 69 W'a Shovɔɔ baraga wo yirige wɛɛ mu
 na foro wu kapyebye Dawuda shi wu
 ni.
 70 Wu bi wee kaa jo fo taatuunnɔ ni
 wu tudunmɔɔ fɛfɛɛɛ wuu pu jɔ ni,
 71 na wu na ba wɛɛ tɔnha wu pɛɛn na,
 na wu shɔ na wu wolo wu kɔvɛɛ bɛɛri
 kenɛ ni,
 72 na wu jɔnaara keree jɔ fa wu sefɛlɛɛ pu
 shizhaa na,
 na wu fungɔngɔ yaha wu fɛfɛɛɛɛ jɔmɛɛ li na.
 73 Wu bi kaa wu sefɛlɛ Ibirayima mu,
 74 na wu na ba wu shɔ wu pɛɛn na,
 kɔnhɔ wu lowagaa wuu di da labye pyi
 wu mu,
 75 wu bye fɛfɛɛɛɛ wuu,
 nidiimɛɛ wu jaha tɔan
 wu shi wu canja jɛhɛɛ ki bɛɛri ni.
 76 Mu bɛ na pya, ma na ba yiri
 Kile-gbotabaaga tudunmɔɔ,
 bani ma na ba jaaari Kafɔɔ nahagbaa na,
 na wu korogoo ki yari.
 77 Ma na ba li she wu sipyii pu na
 na wu na ba juwuuro kan pu mu,
 bani pu jurumu w'a yafa pu mu
 78 wɛɛ wo Kile wu wo jɔnaara te
 ni wu saama pu gbɔɔɔɔ ni.
 Yee gbɔɔɔɔ ni jimugunɔ ya nɔ wɛɛ na
 na yiri fugba we ni.
 79 Pii p'a tiin piige ni ni xu jimɛ ni ge,
 w'a kpɛɛnge yege pee mu,
 na wɛɛ tɔɔɔɔ yaha janiɛ koo ni.»
 80 Ayiwa, wee pya wu bi legi, na se jaha na
 fungɔngɔ fɛɛɛɛ ni. A wu gori siwaga ki ni, fo
 na she wu shɛduun nɔ Izirayɛli na.

2

*Yesu ze keree
 (Macoo 1:18-25)*

1 Wee tuun wu ni Oromɛ saannaa Ogusiti
 bi tuduro kan na fiye yi sipyii pu bɛɛri mɛyɛ
 yi ka. 2 Pee kama pu nizhiimɛ ya Kirinusi ta
 wu jɛ Siiri fiige ki gbafɛnɛɛri. 3 A sipyii pu
 bɛɛri di gari pu kulogoo ni, kɔnhɔ pu mɛyɛ
 di she ga wà.
 4 A Yusufu bɛ di foro Nazaretɛ ni, lee jɛ
 Galile fiige ki kulo la. Na gari Betilehemu
 kulo li ni Zhude fiige ki ni, lee jɛ saannaa
 Dawuda wo kulo le. Bani Dawuda shi shɛn
 wu jɛ wii. 5 A wu gari wà, kɔnhɔ wu ni wu
 curɔ Maryama mɛyɛ di she ga. Maryama
 laa wo wu bye. 6 Na pu yaha Betilehemu
 ni, a Maryama tigiduun di nɔ. 7 A wu wu
 funazhiire se, na fàya migile pya wu na, na
 wu sinniɛ shɔngɔ logbakɔɔ ni, bani pu ya
 xuu ta nabuun tatigiɛ puga ki ni wɛ.

*Meleke wa ya wuyɛ she yatɔnahamaa pu
 na*

8 Yatɔnahamaa pii bye kee fiige ki ni, pee
 bi shuun jii na siponɔ ki ni, na pu yatɔɔɔ
 kasɛri. 9 A Kile wo meleke wa di ba yere pu
 jɔ na. A Kafɔɔ Kile wo nɔɔɔ wu jii jii pu
 kabaya yi bɛɛri na. A p'i fya xuuni. 10 Ga,
 a meleke wu pu pye: «Yi ganha fya we, bani
 fundangbɔhɔ Jozaama n'a da jo yi mu, pee
 na ba bye sipyii pu bɛɛri wo. 11 Wii mɛ,
 Shɔvɔɔ w'a se nijaa yee mu Dawuda kulo li
 ni, wee wu jɛ Kirisa we, na nɔhɔ pye Kafɔɔ
 we. 12 Li jaha sheshɛɛɛɛ ti wa te, yi na ba
 pubinɛ la ja, fàya na migile li na, na li
 sinniɛ shɔngɔ logbakɔɔ ni.» 13 Taapile ni
 a melekeɛ kuruyo niɛhɛyɛ di ba binɛ wee
 meleke wu tɔan, na yiri fugba we ni. Pu bi
 Kile sɔni na yu:

14 «Kile w'a sɔni fugba lii lii we ni!
 Naniɛ ki pye niɛ ke na
 wu jidaan sipyii niɛ ni!»

15 Ba pee melekeɛ p'a laha yatɔnahamaa
 pu tɔan, na kari fugba we ni wɛ, a
 yatɔnahamaa p'i yi jo puyɛ mu na: «Yi pa
 wu she fo Betilehemu ni. Le kapyexhɔɔ le
 kaa Kafɔɔ Kile ya jo wu mu ge, wu she li ja.»
 16 A p'i gari tovuyo na, na she Maryama ni
 Yusufu ta wà, ni pubinɛ le; lee bi sinniɛ
 shɔngɔ logbakɔɔ ni. 17 Ba p'a pubinɛ li
 ja wɛ, jomɔ pemu ya jo pu mu wee pya
 wu shizhaa na ge, a p'i pee paari. 18 A
 l'i bye kakanhana yatɔnahamaa pu jomɔ
 pu logovɛɛ pu bɛɛri mu. 19 A Maryama di
 kii keree kii bɛɛri yaha wuyɛ funɔ ni, na
 wu funɔ kɔɔn ki na. 20 Lee kadugo na a
 yatɔnahamaa p'i guri, na ganha na Kile
 pɛlɛ, na wu sɔni, na gaani, p'a keree kiimu
 logo, na kiimu ja ge, kee bɛɛri wuu na. Ki
 bɛɛri ya pye na bɛ ni meleke wu wo jomɔ pu
 jogana li ni pu mu.

Yesu mɛge k'a le

21 Ba pubinɛ li cabyaa gbarataanri w'a
 fa wɛ, a p'i wu cekɔɔnɔ pye na wu mɛge le
 Yesu. Meleke w'a bi kee mɛge ke le wu na, na
 ta wu nu wu sanha yere wu yacɛɛ na wɛ.

*Yesu ya kan Kile mu Kile-pɛɛɛ pugbɔhɔ ki
 ni*

22 Ba Maryama siveɛɛɛ ti cabyaa k'a fa wɛ,
 na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya
 wu ni, a Yusufu ni Maryama di gari ni pya
 wu ni Zheruzalemu ni, na she wu kan Kafɔɔ
 Kile mu, 23 ma na jo ba l'a ka Kafɔɔ Kile wo
 saliya wu ni wɛ na: «Funazhiige ki bɛɛri ki
 pye Kafɔɔ Kile wogoo.»* 24 Kafɔɔ Kile wo
 saliya w'a bi fɛfɛɛɛɛ saraga kemu kaa yu ge,
 a p'i kee bɛ wolo: «Xobangaa shuun kelee
 gbgɛbe shazhibiye shuun.»*

25 Nà wa bye Zheruzalemu ni wu mɛge jɛ
 na Simijɔ. Sipyitiimɛ, Kile jii fyaara sipya
 wu bye wii. Wu bi Izirayɛli wo Shɔvɔɔ wu
 sigɛɛ; Fɛfɛɛɛɛ Munaa bye wu na. 26 Lee bi li

* 2:23 Ekizode 13:2, 12, 15

* 2:24 Levitike 12:8

she wu na na Kile na ba Shovoo wemu tun na pa ge, na Simijoo da xhu ni wu ya wu jii taha wee na we. 27 A Fefere Munaa l'i wu jaha co na kari Kile-peeje pugbaho ki ni. Tuun wemu ni Yesu sefee p'a je ni wu ni saliya wu keree ki zhooari wuu na ge, 28 a Simijoo di pubinne li lo wu keye ni, na Kile so na jo:

29 «Kafoo Kile, nime ma na ja ma bulo wu yaha
w'a gaaji janije na, na be ni ma jomo pu ni,

30 bani na jii l'a Shovoo wu ja,
31 m'a wemu gbegele sipyii pu beeri mu ge.

32 Wu na ba bye kpeenge,
na kpeenge yeege shi wu beeri mu,
ali wemu be je Yawutuu we,
na nooo taha Izirayeli, ma sipyii pu na.»

33 Simijoo ya jomoo pemu jo Yesu shizhaa na ge, a pee di bye kakanhana pya wu to ni wu nu wu mu. 34 A Simijoo di duba pye pu mu, na yi jo pya wu nu Mariyama mu na: «Li wii, we pya we ya pa Izirayeli sheen nijeheme tuuro ni pu yirige wuu na. Wu na ba bye jaha shesheere, nakaara na ba byi temu keree na ge, 35 konho sipyijeheme fungonyo di foro kpeenge na. Mu kunni Mariyama, nere wa na ba mu kanha, kannan jomopara l'a ma zo su.»

Kile tudunmoo Ane keree

36 Cee Kile tudunmoo wa be bye wa, wee mege bye Ane. Fanuweli poro wu bye wii, Azeri shi wu ni w'a foro. Wu bi shi nijeheme ta. Wu dojijje wo, nacebaa wu w'a kan na wa mu. A wu yee gbarashuun pye ni wee na wu ni, lee kadugo na a na wu xhu. 37 A wu gori mu. Wu shi wu bi yee kelee gbarataanri ni shesheere (84) xo. Wu bi foro Kile-peeje pugbaho ki kaanja ki ni we, ga wu bi Kile pele canja fara piige na, na suun leni na Kile jeeeri.

38 A wee di no pu na wee tuun wuyee pyaa ni, na baraga taha Kile na. A wu jo wee pya wu shizhaa na nuwuuro ti sigevee pu beeri mu Zheruzalemu ni.

39 Kafoo Kile ya jamehee kiimu jo saliya Kitabu wu ni pya gan na Kile mu ge, ba Yesu sefee p'a kee beeri no fa we, na guri pa Galile fiige ki ni, na gari Nazareti ni. Lee je puyee pyaa wo kulo le. 40 Pya wu bi legi, na baraga taa. Wu bi ji fungongo feere na, Kile wo fereme pe bye wu na.

Yesu ya yee ke ni shuun ta

41 Kile ya Yawutuu juno wolo bulooro ni Misira fiige ki ni. A tee Nuwuuro t'i jeri kalene pu mu. Yee beeri Yesu sefee pu na she lee kalene le gba Zheruzalemu ni. 42 Ba Yesu ya yee ke ni shuun ta we, a p'i gari Zheruzalemu ni kalene li ni, na be ni pu wo kalene li ni. 43 Ba kalene li cabyaa k'a fa we, a p'i koo lo na se puga, ga, a Yesu nohoreere

wo wu gori pu kadugo Zheruzalemu ni, wu sefee pu bi lee ce we. 44 A p'i li yaha na Yesu na da ni pee jaarijii pu ni. A p'i canja nigin jara pye na wu shaa pu ceboooloo, ni pu cevee pu te ni. 45 Pu ya wu ja-ee ge, na guri pa wu sha Zheruzalemu ni. 46 Cabyaa taanri nidorogo na, a p'i she wu ta Kile-peeje pugbaho ki ni, wu nideenge ki bye saliya karamagoboo pu niije ni, na pee jomoo nuri, na pu yeege. 47 Pii pu bi wu jomoo pu nuri ge, a wu fungongo feere te, ni wu joshooo ti pyegana di bye pu beeri mu kakanhana. 48 Ba wu sefee p'a wu ja we, a l'i bye pu mu kakanhana, a wu nu wu wu pye: «Pya, leke na m'a le pye wu na we? Li wii! Ne ni ma to wu funjonrogo wuu pu bi mu shaa.»

49 A wu pu pye: «Naha na yi bi na shaa we? Ta yee ya li ce na ne yaa na ta na To Kile wu puga ki ni we?» 50 Ga jomoo pe w'a jo pu mu ge, pu ya pee ce we.

51 A Yesu di gari ni pu ni Nazareti ni, na guu pu mu. A wu nu wu kunni di kii keree kii beeri yaha wuyee funjoo ni. 52 Yesu bi legi fungongo ni ceepuuro ni; a wu kaa di daan Kile ni sipyii pu beeri ni.

3

Yohana Batizelipye wo Kile jomoo yere (Macao 3:1-12; Marika 1:1-8; Yohana 1:19-28)

1 Orome saannaa Tiberi wo saanra ti yee ke ni kaguro wuu, lee wa bi Ponsi Pilate ta Zhude fiige ki gbafeneeri; Herodi di bye Galile fiige ki juno ni; wu ceborona Filipe di bye Iture ni Tirakoniti, yee fiye yi juno ni; Lisijasi di bye Abileni fiige ki juno ni. 2 Ane ni Kayife bi bye saraya jaha shoonrivee juno fee. Wee tuun wu ninumoo ni, a Kile jomoo p'i no Zakari ja Yohana na wu yaha siwaga ki ni. 3 Yohana bi Zhuruden Gba loho ki kulogoo ki beeri jaari, na Kile jomoo pu yee pyi sipyii pu mu na pu daajenje jo pu jurumu wu na p'i batize, konho pu jurumu w'i yafa pu mu. 4 Ma na jo ba l'a ka Kile tudunmoo Ezayi wo Kitabu wu ni we na:

«Mujuu l'a fero siwaga ki ni na:
yi Kafoo wu koo li yaa!

Yi wu korogoo ki tii!

5 Loguuyo ye beeri na ba ji daanna.

Faaboboyo ni bobonoo ki beeri na ba digi na daanna.

Konahaya ye beeri na ba dii.

Takokaya ye beeri no na ba daanna.

6 Kile ya Adama nagoo shuu shagana lemu na ge,

sipyii beeri na ba lee ja.»*

7 Sipyii pii pu bi ma na batizeni Yohana mu ge, wu bi yi yu pee mu na: «Yee maton nagoo piiri, jogo w'a yee kaala na yee pu paa Kile wo loyire nibana le jaha na we?»

* 3:6 Ezayi 40:3-5

⁸ Kapyegee kiimu k'a li shee na y'a daajenje jo yi jurumu wu na ge, y'a kee pyi. Yi ganha ba yu yiye funyo ni na Ibirayima wu je yee to we. Bani n'a da yi jo yi mu, Kile na ja ye faakageeye ye jeri na pye Ibirayima nagoo. ⁹ Ali nime, kacerege k'a lo na xo, di da tiye yi niye yi cere. Tige beeri ki je ki ya nagoo nizaamaa pyi-i ge, kee na ba gon, na ki wa na ni.»

¹⁰ A sipyiire t'i ganha na wu yegee na: «Wee tuun wu ni wee ya yaa na leke pye we?»

¹¹ A wu pu jo sho na: «Fadeye shuun je wemu mu ge, wu nigin kan funmo fo mu. Yalige yaaga je wemu mu ge, wu be wu li pye mu.»

¹² A fanhafee wari shovoo pii be di ba, konho p'i batize, a pee di wu pye na: «Karamogo, wee ya yaa na leke pye we?» ¹³ A wu pu jo sho na: «We kaa l'a jo yi mu ge, yi ganha da yaaga sho di doro wee juwo ni we.»

¹⁴ A sorosii pii be di wu yege na: «Wee do, wee ya yaa na leke pye we?» A wu pu pye: «Yi ganha bu sipya wa shishiin wo wari sho wu na fanha na we. Yi ganha kafineye taga wa shishiin too go le we. Yi yiye yaha yi saraa na.»

¹⁵ Sipyii pu bi lee jibaŋa sigee, pu beeri bi pu funyo koon Yohana shizhaa na, wu bu da wee je Kirisa wu we. ¹⁶ A Yohana di pu beeri jo sho na: «Ne kunni wa yee batizeni loho ye ni. Ga wa w'a ma, wee fanha ya jehene wogo na. Ne yaa ni wu tanhaya meere be zanha ni we. Wee na ba yi batize Fefere Munaa ni na ni. ¹⁷ Wu shinma fo fo yaaga ki wa wu keje ni, wu na ba wu shinma saŋa ki foolo na wolo sigiye yi ni. Wu na ba shinma pya wu le wu kroon ni. Ga wu na ba sigiye yi sorogo nafugibaaga ni.» ¹⁸ Yohana bi jomoo patii nijehame be taga na sipyii pu yeri, na Kile wo Jozaama pe yo pu mu.

¹⁹ Ga Yohana bi fige ki juwofo Herodi nahama she wu na. Bani wee bi wu ceborona Filipe sho Herodasi kon sho wu na. Na wu nahama jo wu na wu kakuuyo yi saya beeri be wuu na. ²⁰ Lee kadugo na a Herodi di kakuuno la be pye sanha na Yohana le kaso ni.

Yesu Kirisa batizeli

(Macoo 3:13-17; Marika 1:9-11)

²¹ Ba sipyii pu beeri ya batize xo we, a Yesu be di batize. Na wu yaha Kile-jerege ki na, a fugba wu jo di mugi; ²² a Fefere Munaa di digi wu na, ba gbegbe shazhira je we. A mujuu la di foro fugba wu ni na: «Mu je ne jidaan Ja, mu kaa ya dan ne ni tene baa.»

Yesu Kirisa nahoyayirige

(Macoo 1:1-17)

²³ Yesu ya wu labye wu jo kon tuun wemu ni ge, wu shi wu bi yee kelee taanri (30) shi

xo. Sipyii fungongo na na Yusufu ja wu je wii.

Yusufu bi bye Heli ja.

²⁴ Heli ya foro Matati ni.

Matati di foro Levi ni.

Levi di foro Meliki ni.

Meliki di foro Zhanayi ni.

Zhanayi di foro Yusufu ni.

²⁵ Yusufu di foro Matitiya ni.

Matitiya di foro Amosi ni.

Amosi di foro Naxhumi ni.

Naxhumi di foro Esili ni.

Esili di foro Nagayi ni.

²⁶ Nagayi di foro Makati ni.

Makati di foro Matitiya ni.

Matitiya di foro Simeyi ni.

Simeyi di foro Zhoseki ni.

Zhoseki di foro Zhoda ni.

²⁷ Zhoda di foro Zhokana ni.

Zhokana di foro Eresa ni.

Eresa di foro Zorobabeli ni.

Zorobabeli di foro Salaceli ni.

Salaceli di foro Neri ni.

²⁸ Neri di foro Meliki ni.

Meliki di foro Adi ni.

Adi di foro Kosamu ni.

Kosamu di foro Elimada ni.

Elimada di foro Eri ni.

²⁹ Eri di foro Zhouzuwe ni.

Zhouzuwe di foro Elizeri ni.

Elizeri di foro Zhorimu ni.

Zhorimu di foro Matati ni.

Matati di foro Levi ni.

³⁰ Levi di foro Simijo ni.

Simijo di foro Zhuda ni.

Zhuda di foro Yusufu ni.

Yusufu di foro Zhanamu ni.

Zhanamu di foro Eliyakimu ni.

³¹ Eliyakimu di foro Meleya ni.

Meleya di foro Mena ni.

Mena di foro Matata ni.

Matata di foro Natan ni.

Natan di foro Dawuda ni.

³² Dawuda di foro Zhese* ni.

Zhese di foro Obedi ni.

Obedi di foro Bowazi ni.

Bowazi di foro Salimo ni.

Salimo di foro Nason ni.

³³ Nason di foro Aminadabi ni.

Aminadabi di foro Adamini ni.

Adamini di foro Arini ni.

Arini di foro Esiramu ni.

Esiramu di foro Perezini ni.

Perezini di foro Zhuda ni.

³⁴ Zhuda di foro Yakuba ni.

Yakuba di foro Ishaaga ni.

Ishaaga di foro Ibirayima ni.

Ibirayima di foro Teraki ni.

Teraki di foro Nakari ni.

Nakari di foro Serugi ni.

* 3:32 Zhese: Wee ninumo p'a byi Izayi.

- 35 Serugi di foro Eregu ni.
Eregu di foro Pelegi ni.
Pelegi di foro Heberi ni.
Heberi di foro Selaki ni.
- 36 Selaki di foro Kayinamu ni.
Kayinamu di foro Aripakisadi ni.
Aripakisadi di foro Semu ni.
Semu di foro Nuxhun ni.
Nuxhun di foro Lemeki ni.
- 37 Lemeki di foro Metusela ni.
Metusela di foro Henoki ni.
Henoki di foro Zheredi ni.
Zheredi di foro Maleleli ni.
Maleleli di foro Kena ni.
- 38 Kena di foro Enosi ni.
Enosi di foro Seti ni.
Seti di foro Adama ni.
Adama di foro Kile ni.

4

*Yesu Kirisa nowuuro
(Macoo 4:1-11; Marika 1:12-13)*

1 Ba Yesu ya jɪ Fefɛɛɛ Munaa li na wɛ, na guri yiri Zhuruden Gba wu jɔ ki na. A Fefɛɛɛ Munaa di wu jaha co na kari siwaga ki ni. 2 A wu cabyaa kelɛ shesheɛɛ (40) pye Shitaanni na wu taanna na wii. Wu ya ta yalige ka shishiin li yee caya yi na wɛ. Yee caya yi na toro xɔ, a xuugo di wu ta.

3 Wee tuun wu ni a Shitaanni di wu pye: «Ma bi jɛ Kile wo Ja we, ke faakagerɛɛ ke pye na ki jɛri buuri.» 4 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«No yalige yɛ wa sipya jɔ shaa wɛ.»*

5 Lee kadugo na a Shitaanni di gari ni wu ni fugba ni, na she konɔ saanra ti beeri she wu na taapile ni. 6 A Shitaanni di wu pye: «Nɛ na te juɔ fɛɛɛ te ni ti noɔɔ wu beeri kan ma mu, bani t'a jɛ nɛ keɛɛ ni. N'a giin di ti kan wemu mu ge, di ti kan wee mu. 7 Ma bu nuguro sin nɛ fɛɛ ni, yee beeri na bye ma woyo.» 8 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«M'a ma Kafɔɔ Kile yɛ peɛ,
ma da labye pyi wee yɛ nigin mu.»*

9 A Shitaanni di wu jaha co sanha, na kari Zheruzalemu ni, na wu yaha Kile-peɛɛɛ pugbɔhɔ ki jidii li ni, na wu pye: «Ma bi jɛ Kile wo Ja we, kɔn to jɪɛ na. 10 Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Kile na ma kaa jo wu melekeɛ pu mu
na p'a ma kaseri.

11 Pu na ma co pu keye ni,
kɔnhɔ ma tɔɔɔ ganha bu guu kagerɛɛ
yafin na wɛ.»*

12 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha bu ma Kafɔɔ Kile taanna wii
wɛ.»*

13 Ba Shitaanni ya xɔ tee nowuuro ti beeri ni wɛ, na gari na wu yaha wà, fo wu jidaan tuun wa beɛti.

*Yesu ya wu labye jɔ kɔn Galile fiige ki ni
(Macoo 4:12-17; Marika 1:14-15)*

14 A Yesu di guri she Galile fiige ki ni Fefɛɛɛ Munaa gbɔɔɔ ni. Wu meɛɛ ki bi foro fiige ki beeri ni. 15 W'a bi sipyii kalaa pu Kile-peɛɛɛ piyeyɛ yi ni, sipyii pu beeri di wu peɛ.

*Nazareti sheɛn ya dà Yesu na wɛ
(Macoo 13:53-58; Marika 6:1-6)*

16 Yesu ya nɔ Nazareti ni, xuu wemu ni w'a bii ge, na jɛ Kile-peɛɛɛ puga ki ni caɛɛngɛ ki ni, na yiri yere, kɔnhɔ wu Kitabu wu kalaa. 17 A p'i Kile tudunmɔɔ Ezayi wo Kitabu wu kan wu mu. A wu wu jɔ mugi na xuu wa ta wà, l'a ka wà na:

18 «Kafɔɔ Munaa wa nɛ na,
bani w'a nɛ tire,
kɔnhɔ nɛ Kile Jozaama jo la baa fɛɛ mu.
W'a nɛ tun na nɛ wu buloo ni kasolemɛɛ
faha,

di fyɛnmɛɛ jɛmugunɔ yɛɛ pye,
di cɔnrɔmɔ fɛɛ wolo pu kanhama ni,
19 di Kafɔɔ wo fɛɛmɛ yee li yɛɛ pye.»*

20 Lee kadugo na a Yesu di Kitabu wu jɔ tɔ, na wu kan kapyebye wu mu, na diin, kɔnhɔ wu da pu kalaa. A Kile-peɛɛɛ puga ki sipyii pu beeri di jahaya ko le wu ni. 21 Wee tuun wu ni a Yesu di jɔ kɔn na yu pu mu na: «Pe Kitabu jomɔ pe y'a logo niɲaa ge, pee jɔ ya fa.» 22 Pu beeri bi wu mesaaɲa yu. Jozaama pe w'a jo ge, pee bye pu mu kakanhana. A p'i ganha na yu na: «Ta we jɛ mɛ Yusufu ja wu wɛ?»

23 A Yesu di pu pye: «Nakaara baa, yee na ba le talɛɛ le jo na: «Wɛɛ pyevɔɔ mayɛ cuunɔ.» Yee na ba jo na: «Kereɛ kii m'a pye Kapɛrinɔmɔ ni ge, wɛɛ ya ki kaa logo, ki shi pye nahame be mayɛ pyaa kulo li ni.» 24 A wu jo sanha na: «Can na n'a da yi jo yi mu, Kile tudunmɔ wa shishiin ya joni na jɔgi wuyɛ pyaa kulo ni wɛ. 25 Ga n'a da yi jo yi mu can na, naxhugoshaa niɲɛhemɛɛ bi bye Izirayeli fiige ni Kile tudunmɔɔ Eli cana jii ni, tuun wemu ni waga ya yere na ta yee taanri ni yeye gbaara ge. A xuugbɔhɔ di jɛ kee fiige ki beeri ni. 26 Lee be na, Eli ya ta tun wa shishiin yiri pu ni wɛ, fo naxhugoshɔ wa, wee bye Sidɔn fiige kulo la ni, lee meɛɛ jɛ Sarepita. 27 Togo fɛɛ niɲɛhemɛɛ be di bi bye Izirayeli fiige ki ni Kile tudunmɔɔ Elize cana jii ni. Lee be na wa shishiin ya cuunɔ pee ni wɛ, fo Siiri fiige sipya wa, wee meɛɛ ki bye Nama.»

28 Ba Kile-peɛɛɛ puga ki funɲɔ sipyii pu beeri ya pee jomɔ pu logo wɛ, a pu logoo di yiri xuuni. 29 A p'i yiri, na Yesu kile yeege

* 4:4 Duterɛnomɛ 8:3 * 4:8 Duterɛnomɛ 6:13 * 4:11 Zaburuu 91:11-12 * 4:12 Duterɛnomɛ 6:16 * 4:19 Ezayi 61:1-2

kulo li ni. Pu kulo li bi yerenje boboro kemu na ge, a p'i gari ni wu ni kee puoro ni, na p'i wu nmunoro shan boboro ki wege ki ni. ³⁰ Ga, a Yesu kunni di doru pu ninje ni, na gari.

Ná we w'a bi kanha jina kenje ni ge (Marika 1:21-28)

³¹ A Yesu di gari Galile kulo la ni, lee mege je Kaperinamo. W'a bi sipyii pu kalaa cadenye yi na wa. ³² A wu kalaa wu kangana l'i pu nahá wá xuuni, bani w'a bi yu ni sefeere ni.

³³ Ná wa bye Kile-peenje puga ki ni jina na je wu ni, a wu xhuulo ni mujuugbo ni na: ³⁴ «Eyi! Naha mu di zhaa wée feni we Yesu Nazareti shen? M'a pa ba wú kyeege ge? Ne mu shi ce, Kile Fefeere wo mu je.» ³⁵ A Yesu di din jina wu na na: «Cari maye na! M'a foro we ná we ni!» A jina wu wu shan jine na pu beeri ninje ni, na foro wu ni, wu ya yaaga pye wu na we. ³⁶ A l'i bye kakanhana sipyii pu beeri mu, fo pu na puye yegee na: «Le kaa le be do? Fanha ni sefeere ni we ya yu ni jinaa ni, p'i foro sipyii ni!» ³⁷ Lee wuu na Yesu mege ya fiige ki beeri círi.

Yesu ya yama fee ninjemee cuuro (Macoo 8:14-17; Marika 1:29-34)

³⁸ Ba Yesu ya foro Kile-peenje puga ki ni we, na gari Simo kaban. Lee di Simo yafezho niganhana ta ceefuuro kenje ni, a p'i Yesu jeeri na wu wu cuuro. ³⁹ A Yesu di she leele wu puoro ni, na jo ni fanha ni na ceefuuro ti ti foro wu ni. A ceefuuro t'i wu yaha. Taapile ni a wu yiri, na labye jo kon, na pu keree yaa.

⁴⁰ Canja ki na to xo, a sipyii di she wu yiri ni pu yama fee beeri ni. A wu wu keye taha pu beeri nigin nigin na, na pu cuuro. ⁴¹ A jinaa be di foro sipyinjemee ni, p'a bi zele na: «Mu je Kile Ja we.» Ga, a Yesu di din pu na. Wu ya ta so pu jo we, bani pee ya ce na wee wu wa Kirisa we.

Yesu ya Kile kafila jo Kile-peenje piye yi ni (Marika 1:35-39)

⁴² Ba niga k'a mugi we, a Yesu di yiri kari siporo ki xuu wa ni. Sipyii pu bi wu shaa. Ba p'a she no wu taan we, na wu kuuri konho wu ganha gari di pu yaha we. ⁴³ Ga, a wu pu pye na: «Fanha ki wa kii ne wu Kile saanra ti Jozaama pu jo kulogoo kisaana be ni, bani lee wuu na ne tun.» ⁴⁴ W'a bi Kile Kafila wu yere pyi Yawutuu fiige ki Kile-peenje piye yi ni.

5

Yesu ya wu kalaapiire nizhiilee pu yiri (Macoo 4:18-22; Marika 1:16-20)

¹ Canja ka na Yesu yaha Zhenezareti Gba loko ki jo na, sipyii pu bi wu conri, konho p'i Kile jom logo. ² A wu koroyo shuun wa ja gba loko ki jo na, fyashaa pu na foro yi ni.

Pee bi pu jolo jii. ³ A wu je kee korogo ka ni, kee bye Simo wogo, na li sha Simo mu na wu korogo ki nunuro koro ki na jeri. Ba lee ya pye we, a wu diin korogo ki ni, na sipyii pu kalaa.

⁴ Ba Yesu ya xo jom pu ni we, a wu Simo pye: «Korogo ki fulo tacogoro ki ni, y'i yi jolo pu wa loko ki ni fyaa pu feni!» ⁵ A Simo di wu jo sho na: «Karamogo, wee ya shon labye na, wee ya ta yafin be co we. Ga, ma jom pu wuu na, ne na jo wu wa loko ki ni.» ⁶ Ba lee ya pye we, a p'i fyajhemee co, fo pu jo wa jo kon na gon. ⁷ A p'i ganha na pu kaafee pii kani ni keye ni korogo katii ni, na pu pa pu tege. A pee di ba. A p'i koroyo shuun wu beeri ni, fo koroyo yi na zhaa da minee loko ki ni.

⁸ Ba Simo Pyeri ya lee ja we, a wu nuguro sin Yesu fee ni, na jo: «Kafso, laha ne taan, bani jurumupye ne je.» ⁹ Pu na pii fyajhemee pii co, a l'i bye kakanhana pu ni pu kaafee pu beeri mu. ¹⁰ Weede jalaa, Yakuba ni Yohana we w'a bye Simo karijii ge, pee be bi li ta kakanhana. A Yesu di Simo pye na: «Ma ganha da vya we. Ga nime, ma na ba bye sipyii shawo.» ¹¹ Wee tun wu ni a p'i ba koroyo yi yerenje koro ki na, na yi beeri yaha wa, na daha wu feni.

Yesu ya togo fo wa cuuro (Macoo 8:1-4; Marika 1:40-45)

¹² Na Yesu yaha kulo la ni, na wa bye wa, togo bye wu cere ti beeri na. Ba w'a Yesu na tuun wemu ni we, a wu do na wu nahá buri jine na, na wu jeeri, na jo: «Kafso, mu bu so, go mu na ja ne cuuro.» ¹³ A Yesu di wu kenje yege, na gbón wu na, na jo: «Ne so wu wu cuuro!» Taapile ni a togo k'i xho. ¹⁴ A Yesu di yi waha wu mu na: «Ma ganha bu ye nahá jo wa shishiin be mu we. Ga, she maye she saraya nahá shonrivoo wu na! Musa ya saraga kemu kaa jo ge, m'a kee wolo ma sicuumo pu da wuu na. Kee na ba li she na m'a cuuro.»

¹⁵ Lee be na, a Yesu mege di ganha na foro na se nahá na, fo sipyii t'a pa tiye pinne wu yiri, konho p'i wu jom pu logo, pu yama pu be di xho. ¹⁶ Ga Yesu bi se na Kile jeeri wu ye nigin siporo ki ni.

Yesu ya ná kabanuxuyo shuun fo wa cuuro

(Macoo 9:1-8; Marika 2:1-12)

¹⁷ Canja ka na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa, Farizheen ni saliya karamogolo pii nideenye bye wa. P'a bi pa na yiri Galile ni Zhude kulogoo ki beeri ni, ni Zheruzalemu ni. Kafso wo sefeere ti bye Yesu ni na yama fee pu cuuro. ¹⁸ A sipyii pii di ba ni ná kabanuxuyo shuun fo wa ni yasinnege ka na. A p'i ganha na wu shaa p'i wu leje puga ki ni pu sinnije Yesu nahá taan. ¹⁹ Sipyii pu njehenje kenje ni, pu ya ja gbara Yesu na we.

A p'i dugi puga ki juunjo ni na katanja ki xuu wa lahala, na wee ná we ni wu yasinnege ki tirige kee wege ki ni, Yesu jaha taan sipyii ni ninge ni.

²⁰ Ba Yesu ya pee wo n'a daa wu ja we, na jo: «Ná we, ma jurumu w'a yafa ma mu.» ²¹ A saliya karamogoloo ni Farizheen p'i ganha na yu puyefunyo ni na: «We ná we je sipya weke we, fo wu na Kile mege kyeege we? Jogo bu d'a já jurumu yafa sipya mu, ni Kile ye be we?» ²² A Yesu di pu fungonyo ce, na pu pye na: «Naha na ke fungongo ke tuugo d'a tigi yee funyo ni we?» ²³ Na jo: «Ma jurumu w'a yafa ma mu.» kelee na jo: «Yiri m'a ma yasinnege ki lo, ma da jaari.» Leke l'a faha we? ²⁴ Ga, konho y'i li ce na Sipya Ja wu yaha jinge ki na, se wa wu ni w'a sipyii pu wo jurumu wu yafani pu mu...» A wu ná kabanuxuyo shuun fo wu pye: «Ne w'a jo mu: Yiri, m'a ma yasinnege ki lo m'a se puga!» ²⁵ Taapile ni a wu yiri pu beeri jii na, na wu yasinnege ki lo na gaanji puga, na baraga teri Kile na. ²⁶ A l'i bye kakanhana pu mu, fo pu na baraga teri Kile na. A p'i fya xuuni na yu: «Wee ya kakanhana ja nijaa.»

Yesu ya Levi yiri

(Macoo 9:9-13; Marika 2:13-17)

²⁷ Kii keree kii na toro xo, A Yesu di foro wa, na fanhafee wari shovoo wa ja, wee mege ki bye Levi. Wee nideenge ki bye fanhafee pu wari wu tashogo ki ni. A Yesu di wu pye: «Taha na feni!» ²⁸ A Levi di yanmuoyo yi beeri yaha wa, na yiri, na daha wu feni.

²⁹ Lee kadugo na a Levi di ba yaligee nijehenje ya Yesu mu wu kaban. Fanhafee wari shovee nijehemee ni sipyijehemee piitiilee be pu bi pinne na li ni pu ni. ³⁰ A Farizheen ni saliya karamogoloo di ganha na wu zo yu. A p'i Yesu kalaapiire ti pye: «Naha na yee di li, na gbuu ni fanhafee wari shovee, ni jurumupyii piitiilee be ni we?» ³¹ A Yesu di pu jo sho na: «Sicuumfo fe mago je wefe fo na we, fo yama fee. ³² Sipyii piimu p'a tii ge, ne ta pa di ba pee yiri we, fo jurumupyii, na pu yere pu jurumu wu na.»

Kalaa nivom ni kalaa nile keree

(Macoo 9:14-17; Marika 2:18-22)

³³ Sipyii pii ya jo ni Yesu ni, na: «Yohana Batizelipye wo kalaapiire te, ni Farizheen pu wo kalaapiire te, pee ya suun leni tegege nijehenje ni, na Kile jeeri, na ta mu wo kalaapiire t'i li na gbuu.» ³⁴ A Yesu di pu jo sho na: «Ne je ba cenabun poo je we. Yee na já cenabun poo kaafee karamu pu suun le, na pu ni cenabun poo wu yaha shiizhan ya? ³⁵ Ga caya ya wa ma, cenabun poo wu na ba sho pu na. Yee caya yi ba no pu be na suun leni.»

Ne wo kalaa wu ya yaa na wuregi kalaale ni we

(Macoo 9:16-17; Marika 2:21-22)

³⁶ A Yesu di le talene le be jo pu mu na: «Wa shishiin da ga fajuono sheengi favonjo na, di dara falege na we. Lee bu bye, favonjo ki nizheengeje na gori, favono li be da ga be falege ki na we. ³⁷ Wa shishiin di wa da ga duvenfomjo le foroyo nileye ni we. Lee bu bye, duvenfomjo wu na foroyo yi sheengi, duven wu na wo, foroyo yi be na gyeege. ³⁸ Ga duvenfomjo ya yaa na le forofoyo ni. ³⁹ Ayiwa, we w'a duven nile gba ge, wee da ga soo duvenfomjo na we, bani w'a ma jo na: «Nile wu w'a taan.»»

6

Yesu ya yemu jo cadeenge ki keree na ge

(Macoo 12:1-8; Marika 2:23-28)

¹ Cadeenge ka ni, Yesu bi doroo shinma kereye ya te ni. A wu kalaapiire ti shinma seye ya kon, na yi tuugo pu kadahaa ni, na wee pya wu kun. ² A Farizheen pii di pu pye na: «Kaa lemu ya yaa li pye cadeenge ni we, jaha na yee di lee pyi we?»

³ A Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni xugo ya pa saannaa Dawuda ni wu tahama-nohomoo pu ta ge, w'a lemu pye ge, yee sanha lee kalaa ja bada-e ge? ⁴ W'a je Kile-peeje puga ki ni, buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, na yee buuri juoyo ya lo na li, na ya kan wu tahama-nohomoo pu be mu. Na ta watii bi wee buuri we li ni saraya jaha shoonrivoo pu ye be we. Ta yee sanha lee kalaa we?» ⁵ A Yesu di pu pye sanha: «Sipya Ja wu je cadeenge ki be Kafoo.»

Yesu ya na kewaga fo wu cuunjo cadeenge ka ni

(Macoo 12:9-14; Marika 3:1-6)

⁶ Cadeenge ka be ni Yesu ya je Kile-peeje puga ka ni na sipyii kalaa. Ná wa bye wa wu kanige keje ke na waha. ⁷ A saliya karamogoloo ni Farizheen p'i ganha na Yesu kaseri, ni wu wii wu bu da wu na da wu cuunjo cadeenge ni, konho p'i kajuunjo ta di wu toogo le. ⁸ Ga Yesu bi pu fungonyo ce. Wee tuun wu ni a wu ná kewaga fo wu pye: «Yiri m'a yere sipyii pu ninge ni.» A wu yiri na yere. ⁹ A Yesu di pu pye: «Na yi yegge, l'a saha na kasaana pye cadeenge ni laa, na kakuunjo pye? Na sipya sho laa, na wu gbo? Leke l'a saha we?» ¹⁰ A wu jaha ki le sipyii pu ni, na pu beeri wii ciri, lee kadugo na na wee ná wu pye: «Ma keje ki sanha!» A wu ki sanha, a wu keje k'i juunjo. ¹¹ A pu logoo di yiri xuuni. A p'i ganha na puye yegge leke pu da bye Yesu na ge.

Yesu ya tudunmoo ke ni shuun jaha bulo

(Macoo 10:1-4; Marika 3:13-19)

¹² Canja ka, Yesu ya kari faabobonjo ka na, di zhe Kile jeeri. A wu shon Kile-jeerege ki na.

13 Ba niga k'a mugi we, a wu wu kalaapiire ti yiri. Na ke ni shuun jaha bulo pu ni, na pye Tudunmoo. 14 Pee pu wa me: Simo (a wu wee mege le sanha Pyeri), ni wu ceborona Andire, ni Yakuba, ni Yohana, ni Filipe, ni Batelemi, 15 ni Macoo, ni Tomasi, ni Alife ja Yakuba, ni Simo wemu wu bi bye Zelotilee kurunjo ki ni ge, 16 ni Yakuba ja Zhude, ni Zhuda Isikariyoti, wee w'a Yesu le kenje ni.

Yesu ya sipyii kalaa, na yama fee cuunjo
(Macoo 4:23-25)

17 A Yesu ni wu tudunmoo p'i digi faabobonjo ki na, na no kpeengbaho ka na. Wu kalaapiire ti nijehere ni sipyinehemee pu bi bye wa. Pee bi pa na yiri Zhude fiige ki beeri ni, ni Zheruzalemu, ni suumo loko ki jo fiige ki kugbaho, Tiiri ni Sidon ni. 18 Pu bi pa, konho pu ba wu jomoo logo, wu pu cuunjo. Pii p'a bi kanha jinaa kenje ni ge, pee be ya cuunjo. 19 Sipyii pu beeri bi wu shaa p'i gbun wu na, bani sefeere ti bi foro wu ni, na pu beeri cuunjo.

Duba nagoo ni lanji nagoo
(Macoo 5:1-12)

20 Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapiire ti wii, na jo:

«Yee pii pu je la baa fee ge,
yee je duba nagoo,

bani Kile saanra ti je yee wuuro.

21 Xuugo wa yee piimu na nime ge,
yee je duba nagoo,

bani yee na ba din!

Yee piimu pu wa mehe suu nime ge,
yee je duba nagoo,

bani yee na ba zhehe fundanga kenje ni!

22 Sipyii bu yi ko,

na pu mago wo yi ni, na yi shehele,

na yi mekuunjo yu na bani yi je Sipya ja wuu,

wee tuun wu ni yi je duba nagoo.

23 «Kee carja ke, yi jahaya na ba daan xuuni, fo na sirani fundanga kenje ni, bani yi saraa w'a pele fugba wu ni. Pu sefee pu be ya Kile tudunmoo pu kanha mu.

24 «Ga yee naafuugbo fee,
boongo ki wa yee wogo,

bani yee ya yi wo janije ki ta xo!

25 Yee pii p'a tin yalijen ee na nime ge,
boongo ki wa yee wogo,

bani xuugo na ba yee ta!

Yee pii p'a zheheni nime ge,
boongo ki wa yee wogo,

bani yee jahaya na ba danha na mehe suu!

26 Sipyii beeri ba yi mesaanja yu tuun wemu ni,

boongo ki wa yi mu,

bani lee pelgana li na

pu sefee ya tudunmoo kafinejuu pu pele!»

Yi peen pu taan yi mu
(Macoo 5:38-48; 7:12)

27 «Ga yee pii pu wa ne jomoo pu nuri ge, n'a da yi jo yi mu, yi peen pu taan yi mu! Y'a kasaanja pyi yi kovee na! 28 Y'a duba pyi yi lanjivee mu! Pii p'a yi cogana kolo ge, yi da Kile jeeri pee mu! 29 Sipya wa bu kadaa ja ma jibege nigin ni, ke ki be tagi wu mu. Wa bu ma fadegbaho lo, ma ganha bu wu jaha kon ma fadebire be lo na we. 30 Sipya sipya w'a yaaga ka jeeri ma mu ge, wu kan. Wa bu ma yaaga lo, ma ganha bu weefoo pye wu ki t'ereje ma na we. 31 Yi funjo wa sipyii p'a keree kiimu pyi yi mu ge, y'a kee shi pyi pu be mu.

32 «Yee ya taan sipyii piimu mu ge, yee bu daan ni pee ye ni, masonjo keke y'i da da lee ni we? Ali jurumupyii be ya taan ni pu taanjiine ni. 33 Pii p'a kasaanja pyi yi na ge, yi ba kasaanja pyi pee ye na, masonjo keke y'i da da lee ni we? Ali lee jurumupyii be wa byi. 34 Tadaña wa yee na na yaaga ta piimu mu ge, yi ba fohoo leni pee ye na, masonjo keke y'i da da lee ni we? jurumupyii be wa fohoo leni pu kaafee na, konho p'i pu wogoo ki shi ta sanha. 35 Ga yi peen pu taan yi mu, yi da kasaanja pyi pu na, yi da fohoo leni pu na yi ganha bu yi funjo yaha yaaga da na pu mu we! Yi na ba kuduun ta, yi na ba bye Kile-gbatabaaga nagoo, bani wee ya jo java fee ni kakuubyii mu. 36 Yi pye juno jaarivee ma na jo, ba yi To Kile wu je juno jaarivoo we.

Yi ganha ba yiye jaagi we!
(Macoo 7:1-5)

37 «Yi ganha ba kiiri koon pusamaa na we, kiiri da ba gon yi na we. Yi ganha ba pusamaa jaagi we, yi da ba jaagi we. Yi da sipyii keree yafani pu mu, yi be wogoo na ba yafa yi mu. 38 Y'a sipyii kaan, Kile be na da yi kaan. Pu na ba yataanga lo na yi wo daanna wu pye, na wu serenje serenje, na wu sogosogo, na la fara wu na fo wu na woni, na wee kaanja le yi fagenje ni. Bani yaaga kemu ni yee wa sipyii pu wo daanna wu pyi ge, kee yaaga ke ninunjo ni yeeye pyaa be wo daanna wa da ba bye.»

39 A Yesu di talene be jo pu mu na: «Fyen wa na ja fyen wa kagaan co ge? Lee bu bye pu shuun wu beeri na do wege ni.

40 Kalaapire ya pele li kalaato na we, ga kalaapire beeri l'a kalaa xuuni ge, lee na ba bye ba li kalaato wu je we.

41 «Kagaanra le li wa mu ceboro wu jii ni ge, jaha na mu di lee wii, na ta puga tinbara di je muye pyaa jii ni, mu di ya lee jaa-i we?

42 Dii mu da ja ma ceboro pye: «Na ceboro, kagaanra le li wa ma jii li ni ge, yere di li wolo.» Na ta mu di ya puga tinbara le jaa maye wu li ni-i we? Shuun shuun jovo de, fenhe puga tinbara le wolo maye pyaa

jii le ni. Lee bu bye ma na já na xuuni, na kagaanra li wolo ma ceboro wu jii li ni.

Kiyasɛyɛ feni p'a tige ceni
(Macoo 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ «Tisaanja ya yaseɲe niguunɔ pyi wɛ, tikuunɔ ya yaseɲe nizaanja pyi wɛ. ⁴⁴ Tiye beeri wa jeni yi yaseyɛ feni. Sipya da ga nitoronɔ kɔn xhuyo tige na wɛ; sipya di wa da ga ɛrezen kɔn xhutɔɔnyɔ tige na wɛ. ⁴⁵ Sipyaama w'a yasaaya kilee na yeege wu yasaaya tayahaɲa ni; sipyikuunɔ di yakuuyo kilee na yeege ki yakuuyo taya- haɲa ni. Bani lemu l'a sipya zo we ni ge, lee l'a fóro wu jo ke ni.

Piyɛyɛ shuun keree
(Macoo 7:24-27)

⁴⁶ «Naha na y'i na pyi «Kafɔɔ, Kafɔɔ» na ta le n'a yu ge, y'i wa lee pyi-i wɛ? ⁴⁷ Sipya sipya w'a pa ne mu, na ne jomɔ pu nuri, na pu koo jaari ge; wée na já weefɔ taanna ni kaa lemu ni ge, n'a da lee she yi na. ⁴⁸ W'a foro piyɛyɛ konvɔ wa feni, wemu ya niɲe ki tugi na cogi fo na she nɔ faaga na ge, na puga ki jidaa li tenɛ faaya juɲɔ ni, na puga ki yerenɛ yee juɲɔ ni. Ba lɔhɔ k'a pa nehe wɛ, a gba wu ji, na seri. A lofomɔ pu ba guu puga ki na, ga pu ya já ki nehe wɛ, bani ki bi yerenɛ jo. ⁴⁹ Ga wemu ba ne jomɔ pu nuri, wufɔɔ di ya pu koo jaari wɛ, weefɔɔ ya foro ná wa feni, wemu ya wu puga yerenɛ niɲe na, wu ya jidaa tugi ki na-ɛ ge. Gba lɔhɔ k'a pa nɔ kee puga ki na tuun wemu ni ge, a k'i gurulo taapile ni. A kee puga ki togana di golo.»

7

Yesu ya Oromɛ sɔrɔsii juɲɔfɔɔ wa wo kapyebye cuunɔ
(Macoo 8:5-13)

¹ Ba Yesu ya pee jomɔ pu beeri jo xɔ sipyii pu mu wɛ, na jé Kapirinɔmɔ kulo li ni. ² Sɔrɔsii juɲɔfɔɔ wa bye wà, wu kapyebye wemu kaa li bi dan wu ni xuuni ge, wee bi cuunɔ wɛ, wu bi zhaa di xhuu. ³ Ba wee juɲɔfɔɔ w'a Yesu kaa logo wɛ, na Yawutuu nabelsɛyɛ ya tun pu she Yesu beeri na wu pa wu kapyebye wu cuunɔ. ⁴ A p'i na Yesu yiri, na yi jo wu mu. Na guri na wu beeri xuuni na: «Ma bu lee pye we ná we mu, w'a yaa ni lee ni, ⁵ bani wée shi wu kaa ya dan wu ni, wee w'a wée Kile-ɲeɲe puga ki yerenɛ.» ⁶ A Yesu di gari ni pu ni.

Ba w'a tɛɲɛ sɔrɔsii juɲɔfɔɔ wu puga ki na wɛ, a wee di wu naniineɲe pii tun pu she wu pye: «Kafɔɔ, ma ganha da mayɛ kanha wɛ, bani ne yaa mu wu jé ne puga wɛ. ⁷ Lee wuu na ne wu she mu yiri, ne naye ta ne cère lee be ni. Ga jomɛɛ nigin ye jo, kɔnhɔ na kapyebye wu juunɔ. ⁸ Bani juɲɔfɛɛ pii wo fanha nɔhɔ ni ne ne, sɔrɔsii pii di ne ne be mu. Ne bu wee wa pye: «She!» W'a gari. Ne bu wa be pye:

«Pa!» Wee be na ba. Ne bu na kapyebye wu pye: «Le pye!» W'a lee pye.»

⁹ Ba p'a she tee tuduro ti jo Yesu mu tuun wemu ni wɛ, a lee di wu fo. Sipyiiire ti t'a bi taha wu feni ge, a wu nmahana beeri pee shizhaa na pu pye: «N'a da yi jo yi mu, ne sanha we wo n'a daa wu tuugo ja sipya wa shishiin mu wɛ, ali Izirayeli fiige ki be ni wɛ.» ¹⁰ Ba tudunmɔɔ p'a kuri kari pu juɲɔfɔɔ wu puga wɛ, a p'i she kapyebye wu ni juunɔ ta wà.

Yesu ya naxhugoshɔ wa ja nixhugo ne

¹¹ Lee nibyexhoo na a Yesu di gari kulo la ni lee mege ne Nayini. A wu kalaapiire te, ni sipyiiire t'i gari ni wu ni. ¹² Ba p'a tɛɲɛ kulo li tajege ki na wɛ, a p'i jiri sipyii pii na, pu na gaanɲi ni ná wa nixhugo ni faya ni. Wee ye nigin w'a bye wu nu mu. Wu nu wu be di bye naxhugoshɔ. Kanha ki sipyii niɲehemɛɛ pu bi foro pinne ni wee cee wu ni, na se gbo wu talenɛ ni. ¹³ Kafɔɔ ya wee cee wu ja tuun wemu ni ge, a wu ni jaara di jé wu ni. A wu wu pye: «Ma ganha ba mɛɛ suu wɛ!»

¹⁴ A wu fulu pu na, wu wu keɲe taha karaya yi na, a gbo wu lɔvɛɛ p'i yere. A Yesu di jo: «Napi we, ne w'a ma pye mu, yiri!» ¹⁵ A wu yiri tiin na jomɔ jo kɔn. A Yesu di wu kan wu nu wu mu.

¹⁶ A sipyii pu beeri di fya, a p'i ganha na Kile sɔni na: «Kile tudunmɔ nighɔ w'a wuyɛ she wu niɲe ni. Kile w'a pa wu sipyii pu tɛɛɛ.» ¹⁷ Le Yesu ya pye ge, a lee kaa di jaaga Yawutuu fiige ke, ni ki kabanugo kulogoo ki beeri ni.

Yesu labye w'a li sheɛ na Shɔvɔɔ wu ne wii
(Macoo 11:2-19)

¹⁸ Yesu ya keree kiimu beeri pye ge, a Yohana wo kalaapiire t'i she kee beeri paari wu mu, a wu pu shuun wa yiri, ¹⁹ na pu tun she Kafɔɔ mu, pu wu yege na: «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wu watii jaha wii?»

²⁰ Ba p'a nɔ Yesu yiri tuun wemu ni wɛ, na wu pye: «Yohana Batizilipye w'a wée tun pa na wée pu pa na yege na: «P'a Shɔvɔɔ wemu kaa jo na wu na ba ba ge, mu wu wa laa, ta wu watii jaha wii?»»

²¹ Taapile ni a Yesu di sipyiiɲehemɛɛ yama ni pu kanhana keree xɔ, na jinaa kori yeege pii ni, na fyenmɛɛ niɲehemɛɛ jii mugi. ²² Lee kadugo na a wu Yohana wo tudunmɔɔ pu jo shɔ na: «Y'a lemu ja, na lemu logo ge, yi she lee paari Yohana mu na: Fyenmɛɛ wa jaa, faannaa di jaari, togo fɛɛ di juunɔ, juɲunɔɔ di nuri, xuu di jeni, Kile Jozaama p'i yu la baa fɛɛ mu. ²³ Sipya wemu juunɔ ya kyɛɛgi ne na wɛ, weefɔɔ ne duba pya!»

²⁴ Ba Yohana wo tudunmɔɔ p'a kari wɛ, a Yesu di jo kɔn na yu ni sipyiiire ti ni Yohana shizhaa na na: «Naha yee d'a she wii siwaga ki ni wɛ? Kafɛge ya wahagaanra lemu beeri

ge, lere ya? ²⁵ Wee tuun wu ni yee d'a she naha wii we? Fazaaya fɔɔ ge? Ga piimu p'a fazaaya leni, na yalijenɛɛ li ge, pee ya daa saannaa piyeyɛ ni. ²⁶ Yee d'a she naha wii we? Kile tudunmɔ ge? Uun, n'a da yi jo yi mu jo ali w'a pele Kile tudunmɔ na. ²⁷ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni wu shizhaa na na:
 ‹Li wii, n'a na tudunmɔ we tun ma nahagbaa na

wu ma koo li yaa yaha ma naha na.>*
²⁸ N'a da yi jo yi mu jo sipya wa shishiin sanha se Adama nagoo ni wemu w'a pele Yohana na we, Ga lee be na Kile saanra ti wo sipyii pu beeri wo nifenhefenhene ya pele wu na.»

²⁹ Sipyii pii p'a wu jomɔ pu logo ge, ni fanhafɛɛ wari shɔvɛɛfanhafɛɛ wari shɔvɔɔ, a pee di li she na fiinjɛ na Kile ya tii, pee bi batize Yohana mu. ³⁰ Ga Farizhɛɛn ni saliya karamɔgɔɔ ya she Kile wo jomɛɛ li ni puyɛ pyaa shizhaa na, pu ya ta sɔɔ na batize Yohana mu we.

³¹ A Yesu di jo sanha na: «Nɛ na jɔ njɔaa wo sipyii pii taanna ni jɔgɔ ye ni we? Jɔgɔ ye fɛni pu d'a foro we? ³² P'a foro nɔhɔpiire ta fɛni temu t'a tiin pinnege kpɛɛnge na, na ti mujɔnɔɔ yaha nɔ tiyɛ na ge na: ‹Wɛɛ ya faangaa wi yee mu yee di ya ta xɔnhɔ we. Lee kadugo na a wɛɛ di yamɛɛɛ su yee mu yee di ya ta mɛɛɛ su we.›

³³ Bani Yohana Batizelipye ya pa; wu bi yalijenɛɛ li we, wu bi duvɛn gbuu we, a yee di jo: ‹Jina wu jɛ wu ni.› ³⁴ A Sipya Ja wu ba, na ganha na li na gbuu, a yee di jo na: ‹Lanɛhɛɛ fɔɔ ni gba fɔɔ wu jɛ we n'a we. Fanhafɛɛ wari shɔvɛɛ ni jurumupyii pii be wo nanii wu jɛ wii.› ³⁵ Ga Kile wo koo li jaarivɛɛ pu beeri ya kajii kan Kile wo fungɔngɔ fɛɛɛɛ ti mu.»

Dɔdɔshɔ wa wo jurumu ya yafa wu mu

³⁶ Caɲa ka, Farizhɛɛn wa ya pa Yesu jɛɛri na wu she li wu yiri. A Yesu di gari wee puga. A p'i ba jɔ kɔn na li. ³⁷ Lee di dɔdɔshɔ wa ta lee kulo li ni. Ba w'a yi logo tuun wemu ni na Yesu ya li wee n'a wu puga we, a wu gari w'a ni lasikoli gboro la ni. ³⁸ A wu mɛsuwo di ba dorɔ Yesu kadugo yiri, na she yere na saha ni wu tɔɔyɔ ye ni, na Yesu tɔɔyɔ yi fyɛnmi ni jɛsinmɛ ni, na wu juzhiire taga pee jɔgɔ, na ganha na wu tɔɔyɔ yi taala taala ni taanɲɛɛge ni, na lasikoli wu wo yi na.

³⁹ Farizhɛɛn we w'a bi Yesu yiri yalige ki na ge, ba wee ya lee jɛ we na jo wuyɛ funɲɔ ni na: ‹We n'a we da bi bye Kile tudunmɔ, we cee we w'a kpon wu na ge, wu bi da li cɛ na dɔdɔshɔ wu jɛ wii.›

⁴⁰ Wee tuun wu ni a Yesu di jomɔ pu lɔ na jo: ‹Simɔ, la wa nɛ mu na jo ma mu.› A Simɔ di wu jɔ shɔ na: ‹Karamɔgɔ, li jo.› ⁴¹ A Yesu di jo: ‹Foolemɛ wa fɔhɔɔ bye sipyii shuun na, wu wari kabɔfonɔɔ kelɛɛ gbarashuun ni

kaguro (w 75.000) shishiin bye wa na, wu wari kabɔfonɔɔ gbarashuun di xhuu kaguro (w 7.500) shishiin di bye shuun wo wu na. ⁴² Ba ma na jo se bye pu ni pu wu ta kan we, lee funɲɔ ni, a wu pu bɛshuun wu fɔhɔɔ ki yaha pu na. Nɛ jo, we n'a we kaa na daan wekɛ ni xuuni pu shuun wu ni we?»

⁴³ A Simɔ di wu jɔ shɔ na: ‹Nɛ giin jo w'a nijɛhɛmɛ wu yaha weke na ge.› A Yesu di wu pye: ‹M'a can jo.›

⁴⁴ Lee kadugo na a Yesu di njɔmahana jɛri cee wu shizhaa na Simɔ pye: ‹M'a we cee we naa ge? Nɛ jɛ mu puga, mu ya tɔɔyɔ je lɔhɔ kan nɛ mu we, ga we ya nɛ tɔɔyɔ fyɛnmi ni jɛsinmɛ ni, na pee jɔgɔ ni wu juzhiire ni.

⁴⁵ Mu ya ta nɛ shaari ni taanɲɛɛge ni bal'a tee na byi ni jɔsɔɔnɔɔ ni we. Ga nɛ di jɛ naha ge, taanɲɛɛge ni we cee we ya nɛ co, bani nɛ di jɛ ge, wu jɛ na nɛ tɔɔyɔ taala taala. ⁴⁶ Mu ya ta sinmɛ wo nɛ jɔnɔɔ ni we, ga wee ya pɛɛwa lasikoli wo nɛ tɔɔyɔ na. ⁴⁷ Lee na n'a da yi jo yi mu, we cee we taanɲɛɛge nigbɔhɔ k'a li sheɛ na wu jurumu wu ni wu jɛhɛ beeri ya yafa wu mu. Ga yafa bu hɛɛ wu ya pye sipya wemu mu jurumu nijɛhɛmɛ jɔnɔɔ taaɛn we, weefɔ taanɲɛɛge na jɛɛ.›

⁴⁸ Wee tuun wu ni a Yesu di cee wu pye: ‹Ma jurumu w'a yafa ma mu.› ⁴⁹ A wu lijii p'i jɔ kɔn na yu puyɛ funyɔ ni na: ‹Jɔgɔ wu jɛ we, w'i sipyii jurumu yafani pu mu we?› ⁵⁰ A Yesu di wee cee wu pye: ‹Ma n'a daa w'a ma shɔ. Ta se najinjɛ na!›

8

Cɛɛ pii ya taha Yesu fɛni

¹ Kii kereɛ kii kadugo na, Yesu bi kugbɔhɔɔ ni kupiire jaari, na Kile saanra ti Jozaama pu yɛɛɛ li pyi. Wu kalaapiire kɛ ni shuun wu bye ni wu ni, ² ni cɛɛ pii be. Wu bi pee cɛɛ pu cuunɔ, na jinaa be kɔri yeege pii ni pu ni. Cee nigin wa mɛge ki bye na Mariyama, pu bi wee yiri na Magadala sheɛn Mariyama, jinaa gbarashuun wu bi foro wee ni. ³ Wa mɛge jɛ na Zhanɛ, wee bye Kuza wo shɔ. Kuza bi bye saannaa Herɔdi wo koomɔ pu fanhafɔɔ wa. Suzani, ni cɛɛ nijɛhɛmɛɛ piitilee be bye w'a. Pee beeri bi Yesu ni wu kalaapiire ti tɛri ni pu kenɛ yaaya ni.

Talɛɛ lemu l'a jo nuguro ta shizhaa na ge

(Macoo 13:1-9; Marika 4:1-9)

⁴ Sipyii pu bi yiri kulogoo ki beeri ni na se Yesu yiri. Sipyiiire t'a pa binne wu taaɛn tuun wemu ni ge, a Yesu di le talɛɛ le jo pu mu na: ⁵ ‹Caɲa ka n'a wa ya foro na kari wu tɛge ni di zhe wu alikama shi w'a fɛnɛ shi wagana na. Na wu yaha wu na wee nuguzhi wu waa, a wu nuguro ta di do koo ni tɛge ki jɔ na. A sipyii di tee tanhana tanhana, a

* 7:27 Malaki 3:1

shazheere di tee jo. ⁶ A nuguro ta di do faaga juɗɗo ni ponheere di bye wà we. Ba t'a fin xò we, na waha, bani nime bye wà we. ⁷ A nuguro ta di do xhuyo niɗe ni. A ti ni xhuyo y'i ganha na legi; a y'i ba ti co, na ti li. ⁸ A nuguro ta di do nijenje na. A t'i fin, na le, na pya le, na ti tehe xhuu nigin (100) pye.»

Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo we, na sele na: «Wemu na logo ge, wu logo de!»

*Yesu talenje ki kajuu juɗɗo
(Macoo 13:10-17; Marika 4:10-12)*

⁹ A wu kalaapiire t'i wu yege na: «Le talene le kori je dii we?» ¹⁰ A wu pu pye: «Na Kile saana ti wo njmahɔɔ ti ce, yee mu lee ya kan. Ga sipyii pusamaa kunni, ti keree ki beeri w'a yu pu mu talenje ni, kɔnhɔ:

«Pu da wii,
ga p'i ganha ba yaaga jaa we.
P'i da niwegee shaan,
p'i ganha ba yi naha ceni we.»*

*Yesu ya nuguro ti wo talene li kori jo
(Macoo 13:18-23; Marika 4:13-20)*

¹¹ «Lee talene li kori we: Nuguzhi we, wee je Kile jomɔ. ¹² Pii je ba koo jo je we, ba pee ya pe jomɔ pe logo we, Shitaanni na ba pu wolo pu funyo ni, kɔnhɔ pu ganha da, p'i shò we. ¹³ Faaga wuu pu je piimu p'a jomɔ pu logo, na pu co ni fundanga ni ge. Ga nire di je pu na we, p'a da ye jere ye funɗo ni. Nɔwuuro bu pu ta p'a n'a daa wu yaha. ¹⁴ Xhuyo niɗe wuu pu je piimu ge, pee na pe jomɔ pe logo. Ga ke koɗo ke wo funzhakeree, ni naafuu keree, ni xɔnhɔɔ keree, na pu cɔnri, fo pu da le we. ¹⁵ Nijenje wuu pu je piimu ge, pee na pe jomɔ pe logo, na pu co see na ni zɔsaama ni, na gori yaha pee jomɔ pe na, fo na nagoo pye.

*Talene le l'a jo sokinna shizhaa na ge
(Marika 4:21-25)*

¹⁶ «Wa shishiin ya sokinna leni wu yaaga shigile wu juɗɗo ni, kelee w'i wu le karaga noho ni we. Ga yaaga juɗɗo ni wu da wu taha, kɔnhɔ wu da kpeenge yeege puga ki jevɛɛ pu mu. ¹⁷ Bani kanmahɔɔ la shishiin wa lemu da ba je we. Njmahɔɔ ta shishiin wa temu da ba foro kpeenge na we. ¹⁸ Lee wuu na yi kasege ta yi kafila logogana na, bani la je wemu mu ge, la na ba gan wee mu. Ga la je wemu mu we, w'a giin na nifenhefenhene lemu be li je wu mu ge, lee be na zho wu na.»

*Jɔgo ye pu je Yesu nu ni wu cebooloo we?
(Macoo 12:46-50; Marika 3:31-35)*

¹⁹ Yesu nu ni wu ceboronamaa ya kori Yesu yiri, ga pu ya ja gbara wu na sipyii pu kenje ni we. ²⁰ A wa di yi jo wu mu na: «Ma nu we ni ma ceboronamaa pu niyereye yi wa kpeenge ke na, pu funɗo ki wa p'i ma ja.»

²¹ Ga, a Yesu di jo: «Pii p'a Kile jomɔ pu nuri,

na pu koro naari ge, pee pu je ne nu ni ne ceboronamaa.»

*Yesu ya kafeegbɔho ka yerenje
(Macoo 8:23; Marika 4:35-41)*

²² Cana ka, Yesu ya wu kalaapiire ti pye: «Wu she gba wu kadugo.» A p'i je korogo ka ni na gaanji. ²³ Na pu yaha pu gaanji, a Yesu di njmuno. A kafege ka di yiri loho ki juɗɗo ni. A korogo k'i ganha na zhaa di jii loho na, fo pu na zhaa di mini.

²⁴ Wee tuun wu ni a wu kalaapiire t'i fulo wu na na wu je, na wu pye: «Karamogo, Karamogo, wu na da gori loho ni!» A wu yiri, na sele kafege ke ni lokuruyo yi na; a kafege ke ni lokuruyo yi be di yere. A tunno p'i yere. ²⁵ A wu wu kalaapiire ti pye: «Mii yee wo n'a daa wu wa we?» A l'i bye pu fyaara wuu mu kakanhana, a p'i ganha na puyɛ pyi: «We na we d'a sii jago, fo wu na yu ni kafege ni loho ni, y'i wu jomɛɛ conɪ we?»

*Yesu ya jinaa kori yeege na wa ni
(Macoo 8:28-34; Marika 5:1-20)*

²⁶ A Yesu ni wu kalaapiire t'i no Gerasa fiige ki ni, kabanugo kulo la ni. Kee je gba wu kadugo na saha ni Galile fiige ki ni. ²⁷ Ba Yesu ya foro korogo ki ni we, a na wa di ba wu juɗɗo ciri, kulo li shen wa. Jinaa pu bye wu ni. Fo taatuunno ni wu bi gbara w'a faya leni we, wu bi goroo puga we. Wu tateenge ki bye faxhuu we. ²⁸ Ba w'a Yesu ja we, na mujuugbo la wa, na nuguro sin Yesu fee ni, na jo ni mujuugbo ni na: «Naha m'a zhaa ne feni we, Kile-gbotabaaga Ja Yesu? N'a ma jeeeri, ma ganha bu na kanha we!» ²⁹ W'a yee jo, bani Yesu bi jina wu pye na wu foro wee na wu ni. Jina wu bu yiri wu feni tuun wemu ni, sipyii na wu keme po ni tɔɔɔ shonhojo ni, na biriye le wu tɔɔɔ na, kɔnhɔ pu da wu kaseri. Ga w'a tee pɔɔɔ ti beeri kon. Jina wu bi ma wu kori kari siponjo ni.

³⁰ A Yesu di wu yege na: «Dii mu mege di je we?» A wu jo: «Ne mege je «Wee Ya Nehe,» bani jinaa nijehemɛɛ pu bi je wu ni. ³¹ A pee jinaa p'i Yesu jeeeri xuuni na wu ganha bu pu yaha gari kakara wecogonjo tene baa wogo ki ni we.

³² Lee bi shaagbaga nijenje ka ta ki na naha yana ki kabanugo. A jinaa p'i Yesu jeeeri na wu soo p'i she je pee shaalaa pu ni. A wu soo. ³³ Wee tuun wu ni a jinaa p'i foro na wu ni, na she je pee shaalaa pu ni. A shaagbaga k'i gburogi, na digi yana gologoloyo yi ni, na je gba loho ki ni, na xhu wa.

³⁴ Ba shaanahamaa p'a lee ja tapyege ni we, a p'i baa kari na she yee paari kanha ki ni, ni sitiinɛɛ pu mu. ³⁵ A sipyii p'i foro na she lee nibyii li wii. Ba p'a no Yesu taan we, na wee na wu ja, jinaa pu bi foro wu ni. Wu nidenge di je Yesu fee ni, faya yi bye wu na, wu d'a cuunjo. A p'i fya. ³⁶ Na jinaa wo

* 8:10 Ezayi 6:9

w'a cuunjo piimu jii na ge, a pee di kii keree kii beeri paari pu mu. ³⁷ Wee tuun wu ni a Gerasa sheen pu beeri di Yesu jeeeri na wu laha pu wo jinje ki na, bani pu bi fya xuuni. A Yesu di je korogo ki ni, na laha pu wo jinje ki na.

³⁸ Yesu nigariwo jinaa p'a foro na wemu ni ge, a wee di wu jeeeri na wu bi da ja binne ni wu ni. Ga, a Yesu di wu kurunjo, na jo: ³⁹ «Kuri m'a se puga, Kile ya kagbohoo kiimu beeri pye ma mu ge, m'a she kee paari.» Yesu ya kagbohoo kiimu beeri pye wu mu ge, a wu gari na she kee keree ki paari kulo li beeri ni.

Yesu ya cee wa cuunjo, na Zhayirusi poro nixhugo je

(Macao 9:18-26; Marika 5:21-43)

⁴⁰ Ba Yesu ya kuri pa na yiri gba wu kadugo we, a wu ba wu daan sipyii pu beeri ni, bani pu beeri bi wu sigee. ⁴¹ Lee bi na wa ta wa, wu mege je na Zhayirusi, wee wu bye wee xuu wu wo Kile-peeje puga jujofoo. A wee di ba nuguro sin Yesu fee ni, na wu jeeeri xuuni na wu she wu puga, ⁴² bani fuceere nigin ye li bye wu mu, li shi wu bye yee ke ni shuun. Lee li bi zhaa di xuu.

Ba Yesu ya gaaji wa we, a sipyii t'i wu kuuri, na wu conri. ⁴³ Lee bi cee wa be ta wa shishan na woni wu feni fo yee ke ni shuun. Wu bi wu keje yara beeri kan weyii mu, ga wa shishiin ya ja wu cuunjo we. ⁴⁴ A wu fulo Yesu na wu kadugo yiri, na ba gbun wu fadegenje na. Taapile ni a wu shishan p'i yere. ⁴⁵ A Yesu di jo: «Jogo w'a kpon ne na we?» Ba pu beeri ya yu pee be we, a Pyeeri di jo: «Karamogo, sipyii p'a mu conri xuuni de!» ⁴⁶ Ga, a Yesu di jo: «Sipya wa w'a kpon ne na, bani ne li ce na sefeere ta t'a foro na ni.» ⁴⁷ Ba wee cee w'a li ja na li da ja jhmohoo nige we, a wu ganha na fuguri, na ba nuguro sin Yesu fee ni. Lemu l'a wu pye w'a kpon Yesu na, ni w'a cuunjo taapile ni cuunjo gana lemu na ge, a wu yee paari wu mu sipyii pu beeri jii na. ⁴⁸ A Yesu di wu pye: «Na poro, ma n'a daa w'a ma cuunjo. Ta se najinjje na!»

⁴⁹ Na Yesu yaha pee jom pu na, a tudunmoo wa di ba na yiri Kile-peeje puga jujofoo wu kaban, na ba wee pye na: «Ma poro fuceere l'a xu. Ma ganha bu navunjo pele nige Karamogo wu na we.» ⁵⁰ Ga ba Yesu ya yee logo we, na Zhayirusi pye: «Ma ganha bu fya we; da ye, ma poro wu na juunjo.»

⁵¹ Ba Yesu ya she no Zhayirusi kaban we, wu ya soo wa shishiin wu je ni wu ni puga ki ni we, fo Pyeeri, ni Yohana, ni Yakuba, ni pya wu nu ni wu to. ⁵² Lee di sipyii pu beeri ta pu na yamehe suu na xhuulo. A Yesu di jo: «Yi ganha ba mehe suu we, bani pya wu ya ta xu we, w'a jhmunoo.»

⁵³ A p'i ganha na wu la wo, bani pu bi li ce na w'a xu xo. ⁵⁴ Ga, a Yesu di wu co keje ke na, na jo ni mujuugboo ni na: «Pya we, yiri!»

⁵⁵ A wu munaa l'i guri pa wu mu. Taapile ni a wu yiri tiin. A Yesu di jo na pu yalige kan wu mu. ⁵⁶ A l'i bye kakanhana pya wu sefee pu mu fo xuuni. Ga, a Yesu di yi jo waha pu mu na pu ganha lee nibyii le jo wa shishiin mu we.

9

Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu tun (Macao 10:5-15; Marika 6:7-13)

¹ Yesu ya wu kalaapiire ke ni shuun wu yiri, na sefeere ni fanha kan pu mu jinaa beeri na, pu da yama be xuu. ² Lee kadugo na a wu pu tun pu she Kile saanra ti yere pye, p'i yama fee cuunjo. ³ A wu pu pye: «Yi nigariwuu ganha bu yaaga lo yi keje ni we, kagaanga be we, kushyaaga be we, yalige yaaga be we, wari be we. Wa shishiin ganha da fadeye shuun lo we. ⁴ Yi bu je puga beeri ni, y'i diin wa fo yi kariduun bu she no. ⁵ Xuu wa sheen bu zhe pu da yi tirige we, yi ba foro lee kulo li ni, y'i yi toojo gbazhenhe jahara wo wa, lee na ba bye seeri kaa pu feni.» ⁶ A kalaapiire t'i gari. A p'i Kile wo Jozaama pu jo toro kulogoo ki beeri ni, na yama fee pu cuunjo teye yi beeri ni.

Herodi hakili ya wuregi

(Macao 14:1-12; Marika 6:14-29)

⁷ Ba gbafeneere Herodi ya kii kapyegeee kii beeri kaa logo tuun wemu ni we, a wu hakili di wuregi, bani sipyii pii ya jo na: «Yohana Batizelipye w'a je na foro xu ni.» ⁸ A pii di jo: «Kile tudunmoo Eli w'a kuri pa.» A pii be di jo: «Wa w'a je na foro xu ni taasheni li wo Kile tudunmoo pu ni.» ⁹ Ga, a Herodi di jo: «Ne Yohana jujoo kan p'a kon. Ayiwa, di wa kii keree kii nuri wemu shizhaa na ge, wee je jogo we?» A wu ganha na li shaa wu Yesu ja.

Yesu ya yalige kan sipyii kabofonoo kaguro mu

(Macao 14:13-21; Marika 6:30-44; Yohana 6:1-14)

¹⁰ A Tudunmoo p'i guri pa Yesu yiri, na ba pu kapyegeee ki beeri paari wu mu. A Yesu di gari ni pu ni pu ye na, na she no kulo la jo na, lee mege je na Betisayida. ¹¹ Ba sipyii t'a pa li ce tuun wemu ni we, na daha wu feni. A Yesu di pu co xuuni, na baari pu mu Kile pu saanra ti keree na. Piimu mago bye sicuumo na ge, a wu pee cuunjo.

¹² Ba canja k'a jo kon na diri we, a kalaapiire ke ni shuun wu fulo Yesu na, na pu pye: «Sipyii t'e yaha, konho p'i she wu taan kulogoo ni sige buguro te na, p'i she yalige ni tashonyo sha wa, bani sipyon ni wee je naha.» ¹³ Ga, a Yesu di pu pye: «Yiye pyaa ki yalige kan pu mu.» A p'i jo: «Yaaga je wee mu buuri juyoo kaguro ni fya shuun ye kadugo na we, fo ma la bi je wu she yalige sho pii sipyii pii beeri mu.» ¹⁴ Pu bi namaa

kabofonoo kaguro (5.000) shi taro pee ni. A Yesu di wu kalaapiire ti p'ye: «Yi pu tenje kelee kaguro kaguro (50) shishiin.»¹⁵ A p'i li p'ye mu na sipyire ti beeri tenje lee tenjegana li na.¹⁶ A Yesu di yee buuri nuyoo kaguro we ni fyaan shuun wu lo, na naha ke yirige fugba we ni, na baraga taha Kile na. A wu xho na yi kegi kegi na kan kalaapiire ti mu, na pu yee yerenje sipyii pu taan.¹⁷ A pu beeri di li na din. Yalige kemu k'a kori ge, a p'i kee sanja keme fo na saganaa ke ni shuun ji.

Pyeeeri ya yere li na na Kirisa wu ne Yesu (Macoo 16:13-19; Marika 8:27-29)

¹⁸ Canja ka, na Yesu yaha Kile-nerenge na wu ye, wu kalaapiire ti bye wu kabanugo na. A Yesu di pu p'ye: «Sipyii pu wa yu na jogo ne ne we?»¹⁹ A p'i wu jo sho na: «Pii wa yu na Yohana Batizelipye, pii di yu na Kile tudunmoo Eli, pii be di yu sanha na taashiine li wo Kile tudunmoo wa w'a ne na foro xu ni.»

²⁰ A Yesu di pu yege na: «Ga yee do, yeeye pyaa ki mu ne di ne jogo we?» A Pyeeeri di wu p'ye: «Kile ya Kirisa wemu naha bulo ge, wee mu ne.»

Yesu ya jo wu xu ni wu ne wu keree na (Macoo 16:20-28; Marika 8:30-9:1)

²¹ A Yesu di yi waha pu mu na pu ganha yee jo wa shishiin be mu we.²² A Yesu di jo sanha na: «Li waha l'i waha, fo Sipya Ja bu ganha xuuni. Nohole, ni saraya naha shoonrivene nunofee, ni saliya karamogoloo na ba zhe wu ni. Pu na ba wu gbo, wu caxhugo canja taanri wogo wu na ba ne.»

²³ Lee kadugo na a wu yi jo pu beeri mu na: «Wa funjo bi ne wu binne ni na ni, wu she wuye ni, niga beeri wu wu korikoritige ki lo taha na feni.²⁴ Bani sipya we w'a giin wu wuye pile munaa nunoo wolo nijaa ge, wee na ba buun wu munaa ni niga na. Ga we w'a banri wu munaa ni nijaa ne wuu na ge, wee wu da ba wu munaa nunoo wolo niga na.²⁵ L'a naha jo sipya na wu konjo yar'muyo beeri ta, wu ba buun wuye pile munaa ni, wu gyeggi we?»²⁶ Lee wuu na sipyaa sipya w'a shiige le wuye ni, na bye wu ya ne ni na jomo pu kaa yu sipyii mu-i ge. Sipya Ja wu ba ba tuun wemu ni ni wuye pyaa nooro wu ni, ni wu To Kile wo we, ni fefere melekee pu wo we, wu be na ba shiige le wuye ni weefoo shizhaa na.²⁷ Can na n'a da yi jo yi mu, sipyii pii pu wa naha ge, pii wa da xhuu pu ni bada na ta pu ya Kile wo saanra te ja we.»

Yesu newiine l'a neri (Macoo 17:1-8; Marika 9:2-8)

²⁸ Pe jomo pe ya jo cabyaa gbarataanri shishiin, a Yesu di gari ni Pyeeeri, ni Yohana, ni Yakuba ni faabobonoo ka fugba ni, konho p'i she Kile beeri.²⁹ Na wu yaha nerenge ki na, a wu newiine l'i neri, a wu faya y'i finnje, na ji.³⁰ Taapile ni a p'i namaa shuun wa ja

pee na yu ni Yesu ni, pee bye Musa ni Eli.³¹ P'a puye she ni noorogbo ni. Yesu na ba wu labye wu jo fa, na xhu xugana lemu na Zheruzalemu ni ge, pu bi yu ni pu ni kee keree kii na.³² Lee bi nmunogbo ta p'a Pyeeeri ni wu kaafee pu shan. Ga ba p'a ne we, na Yesu ni pee namaa shuun wu nooro wuu ja.³³ Tuun wemu ni pee namaa p'a laha Yesu taan ge, a Pyeeeri di wu p'ye: «Wu Karamogo, wee bu shoonri lo. Y'a wu nijoyo nuri!»³⁶ Ba lee mujuu l'a foro we, a p'i Yesu ta wu ye. A kalaapiire t'i cari, pu ya pu kanagaa ki paari sipya wa shishiin mu wee tuun wu ni we.

³⁴ Na wu yaha pee jomo pu na, a paha ja ka di ba pu to. Kalaapiire ti nijewuu kee jahaja ki ni, a p'i fya.³⁵ A mujuu la di foro kee jahaja ki ni na: «Ne jidaan Ja wu ne we. Ne w'a wu shoonri lo. Y'a wu nijoyo nuri!»³⁶ Ba lee mujuu l'a foro we, a p'i Yesu ta wu ye. A kalaapiire t'i cari, pu ya pu kanagaa ki paari sipya wa shishiin mu wee tuun wu ni we.

Yesu ya pya wa cuunjo jina bye wemu ni ge (Macoo 17:14-18; Marika 9:14-27)

³⁷ Kee canja ki jimuguro, pu na tigi xo faabobonoo ki na, a sipyii nemeere di she Yesu nunoo ciri.³⁸ A na wa di mujuugbo la jo sipyiiire ti te ni na: «Karamogo, n'a ma beeri, jo maye na m'a na ja wu wii, we ye nigin pe wu ne na mu.³⁹ Jina wa wu ne wu ni, wu bu wu co, taapile ni w'a ganha na xhuulo. Jina wu na wu jahara, wo kakaya na foro wu jo ni. Wee jina wu foromoo pu ma ben wu ni, wu nivorogo, w'a wu kanha xuuni.⁴⁰ Ne ma kalaapiire ti beeri jo pu wu kori, ga p'i ya ja we.»

⁴¹ A Yesu di jo: «Ee! Yee kunni ne sipyiku-uyo n'a daa baa fee! Ne na gori yaha naha ni yee ni, na yee keree xu fo tuun weke we? Pa ni ma ja wu ni naha.»

⁴² Ba pya w'a fulo Yesu na we, a jina wu wu shan jinje na, na wu jahara xuuni. Ga, a Yesu di din jina wu na, na pya wu cuunjo, na wu kan wu to wu mu.⁴³ A Kile wo sefere nigbooro t'i bye kakanhana sipyii pu beeri mu.

Yesu ya wu xu wu jo sanha (Macoo 17:22-23; Marika 9:30-32)

Na Yesu kapyegee ki yaha k'a p'ye pu mu kakanhana, a Yesu di wu kalaapiire ti p'ye:⁴⁴ «Yi niwegee shan y'i pe jomo pe logo: Pu na ba Sipya Ja wu le sipyii keye ni.»⁴⁵ Ga pu bi pee jomo pu kori ce we. Pee bi nmo ho pu na, konho pu ganha bu pu kori ce we. A p'i fya pu ya ja wu yege pee keree na we.

Weke w'i ne jahagbaa foo we? (Macoo 18:1-5; Marika 9:33-37)

⁴⁶ Nakaara ya je kalaapiire ti te ni, na weke wu ne pee beeri wo jahagbaa foo we?⁴⁷ A Yesu di pu fungonyo ce, na nohooceere la lo, na lee yerenje wuye taan,⁴⁸ na pu p'ye: «Sipyaa

sipya w'a le nahocceere le la shi co xuuni ne wuu na ge, ne w'a co xuuni. We w'a ne co xuuni ge, ne tunvoo we w'a co xuuni. We wu wa yee beeri nifenhēfenhene ge, wee wu wa yee beeri wo sipyigbo.»

Sipya wemu ne yee pen we, yee nii wu ne (Marika 9:38-40)

⁴⁹ A Yesu kalaapire Yohana di jomɔ pu lo na jo: «Karamogɔ, wēe ya ná wa ja, wu na jinaa kɔri na yeege sipyii ni mu mege na. A wēe di wu jaaha kɔn lee bye na, bani wu ne wēe wa wε.» ⁵⁰ A Yesu di wu pye: «Yi ganha bu wu jaaha kɔn wε, bani sipya wemu ne yee pen wε, yee nii wu ne wii.»

Samari fiige ki kulo la sheen ya soɔ na Yesu kemε wε

⁵¹ Yesu bi yaa wu foro koŋɔ puga w'a gaaji fugba wu ni tuun wemu ni ge, ba wee ya teeŋe wε, a wu li yaha wuyε funŋɔ ni na fo wee bu jé Zheruzalemu ni, ⁵² a wu tudunmɔɔ pii tun kari wuyε jaaha na. A pee nigariwuu di jé Samari fiige ki kulo la ni, na p'i she tajege sha wà wu mu. ⁵³ Ga lee kulo li sheen ya soɔ wu jé pu mu wε, bani Zheruzalemu ni wu bi gaaji. ⁵⁴ Ba wu kalaapiire, Yakuba ni Yohana ya lee ja wε, a p'i jo: «Kafɔɔ, ma la ne wu jo na ki yiri fugba we ni, ki tigi pa pu kyεegi ya?» ⁵⁵ Ga, a Yesu di ηmahana jeri pu shizhaa na, na din pu na xuuni. ⁵⁶ Lee kadugo na a p'i gari kulo latii ni.

Piimu p'a bi giin p'i daha Yesu feni ge (Macao 8:19-22)

⁵⁷ Na pu yaha koo na pu na gaaji, a ná wa di Yesu pye: «Wù Kafɔɔ, xuu beeri ni m'a se ge, ne na daha ma feni.» ⁵⁸ A Yesu di wu pye: «Sige puun wa ni wejeje ni, fugba shazheere di ne ni shiire ni. Ga tashongɔ wa Sipya Ja wu mu kemu ne wuyε pyaa wogo wε.»

⁵⁹ A Yesu be di wa pye: «Taha na feni!» Ga, a wee ná wu wu pye: «Kafɔɔ, na yaha di ba fenhe na to wu le.» ⁶⁰ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Xuu pu yaha sipyixuyo ye mu yee di da pee leni, mu kunnii wu she Kile wo saanra te yeere pyi.»

⁶¹ A ná watii be di jo sanha na: «Kafɔɔ, ne na daha ma feni, ga ma di soɔ di fenhe zhe na puga sheen funŋɔ to.» ⁶² A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Sipyaa sipya w'a niyε tuugo conii, na gari na wii kadugo yiri ge, wee ya yaa ni Kile wo saanra te ni wε.»

10

Yesu ya kalaapiire kelee gbarashuun ni shuun tun

¹ Kee keree kii kadugo na, a Yesu di sipyii kelee gbarashuun ni shuun (72) watii be jaaha bulo sanha. Wu bi yaa wu she kulogoo ni teye yemu beeri ni ge, a wu pu tun kari shuun shuun wuyε jaaha na yee teye yi ni. ² A wu pu pye: «Shinma nigɔnbaama w'a jehε,

ga kapyebyii pu d'a cère. Lee wuu na, yi shinma wu kafɔɔ wu jεeri na wu kapyebyii pii be tun sanha, p'i she wu shinma wu kɔn. ³ Y'a se! N'a yi tun na kari ba dubyapiye ne me yacoyo niŋe ni we. ⁴ Yi ganha bu wari tayahaŋa lo wε, kelee kushεyεye wε, kelee tanhaya yatii we! Yi ganha bu yere koo na di wa shishiin shaari wε!

⁵ «Yi bu jé puga beeri ni yi fenhe jo: «Najine ki pye kee puga ki ni.» ⁶ Najine pya wa bu da wà yi wo najine ki na digi wee na, lee kaa be we ki na guri ba yi mu. ⁷ Yi diin kee puga ki ni! Pu ba lemu kaan yi mu, y'a lee li, yi da lee gbuu! Bani kapyebye ya sii yaa ni wu saraa ni. Yi ganha ba jin da mari piyεye yi ni we!

⁸ «Yi bu jé kulo beeri ni, a p'i yi co xuuni, yalige ke pu da gan yi mu ge, yi kee li. ⁹ Yi yama fee pu cuunɔ wà, y'i yi jo pu mu na Kile saanra t'a teeŋe pu na. ¹⁰ Ga yi bu jé kulo la ni, pee di ya soɔ na yi co wε, y'i she pu tatiinye yi ni, y'i jo: ¹¹ «Ali yee kulo li gbazhenhe ke be k'a mara wēe tɔɔyo yi na ge, wēe da ki pɔ pɔ yee feni. Lee be na, yi li ce na Kile saanra t'a teeŋe.» ¹² N'a da yi jo yi mu, Sodɔmu kanhama keree na ba bɔrɔ lee kulo li wogoo na kiiri wu cagongɔ.»

Kulogoo kiimu k'a Yesu jomɔ pu she ge (Macao 11:20-24)

¹³ A Yesu di jo sanha na: «Bɔngɔ ki wa yee Korazen sheen wogo! Bɔngɔ ki wa yee Betisayida sheen wogo! Bani kakanharjaa kiimu k'a pye yee ni ge, kee da bi bye Tiiri ni Sidon kulogoo ki ni, nime bi da pee ta pee ya daajene jo, na pu jurumu wu yaha l'a mɔ, na bɔrɔyo le puyε na, na diin shɔɔnɔrɔ ni. ¹⁴ Lee na Tiiri ni Sidon wo kanhama keree na ba bɔrɔ yee wogoo ki na kiiri wu cagongɔ. ¹⁵ Mu do Kaperinomɔ? Go mu wa giin na mu na ba yirige fo fugba we ni ya? Ahayi de! Mu da ba dirige fo Jahaneme we ni.»

¹⁶ A wu wu kalaapiire ti pye sanha na: «Wa bu yi jomɔ logo, ne jomɔ w'a logo. Wa bu yi she, ne w'a she. Wa bu ne she, we w'a ne tun ge, we w'a she.»

Tudunmɔɔ kelee gbarashuun ni shuun w'a she na pa

¹⁷ Pee tudunmɔɔ kelee gbarashuun ni shuun (72) wu fundanga wuu ya kuri pa, na jo: «Kafɔɔ, ali jinaa be ya kuu wēe mu mu mege ki gbɔrɔ ni!» ¹⁸ A Yesu di wu pye: «Ne Shitaanni nidogo ja na yiri fugba we ni ba Kile-jine ne wε. ¹⁹ Li wii, n'a se kan yi mu y'a jaari wɔlɔɔ ni namaa jɔŋɔ ni, y'i wu Pen wu wo sefere ti beeri tanhɔɔ yi tɔɔyo ni, yaaga ka shishiin wa da já kakuuno pye yi na wε. ²⁰ Ga lee be na yi funyɔ ganha bu daan na jinaa ya kuu yi mu wε. Ga yi funyɔ yi taan, bani yi meye wa ka fugba we ni.»

Yesu ya funŋɔ taan (Macao 11:25-27; 13:16-17)

21 Wee tuun wu ni a Yesu di jii fundanga na Fefere Munaa li gbɔɔɔ ni, na jo: «Na To Kile, fugba ni jinje ki Kafɔɔ, n'a baraga taha ma na, bani m'a kii keree kii nmɔhɔ fungonyɔ fɛɛ ni kalaagbɔ fɛɛ na, na ki she nɔhɔpiire na. Uun, na To Kile, bani lee l'a taan mu mu. 22 Ne To w'a keree ki beeri le ne kenje ni. Wa shishiin ya ce jɔgɔ wu je Kile Ja wu we, fo To Kile wu ye nigin. Wa shishiin be di ya ce jɔgɔ wu je To Kile wu we, fo wu Ja wu ye nigin, ni wu la je wu To wu she sipya wemu na ge.»

23 Lee kadugo na a Yesu di nmahana jeri wu kalaapiire ti yiri, na pee ye pye: «Nii kii k'a yee wo kapaaga kii ja ge, kee je duba wogoo. 24 Bani n'a da yi jo yi mu na jo lemu yee wa jaa ge, Kile tudunmɔɔ nijehemee ni saannaa nijehemee funɔɔ ya pye na lee ja, ga p'i ya li ja we. Yemu yee wa nuri ge, pu funɔɔ ya pye na yee logo, ga p'i ya yi logo we.»

Talene lemu l'a jo Samari fiige shen nizaama wu shizhaa na ge (Marika 12:28-31)

25 Caɗa ka, saliya karamɔgɔ wa ya pa yiri yere, na Yesu jɔ yege na: «Karamɔgɔ leke ne yaa na pye, kɔnhɔ di jii sicuumɔ nixhɔbaama ta we?» 26 A Yesu di wu pye: «Karamɔgɔ, leke l'a ka, Kile wo saliya wu ni we? Leke mu wa galaa w'a we?» 27 A wee n'a wu wu jɔ shɔ na: «Ma Kafɔɔ Kile wu taan ma mu, ma zo wu beeri na, ni ma munaa li beeri, ni ma fanha ki beeri, ni ma fungɔngɔ ki beeri,» na fara lee na: «Ma sipyjii wu taan ma mu ba maye pyaa ki je we.»* 28 A Yesu di wu pye: «Ma nɔshɔɔ t'a jɔ. Ta lee pyi ma na ba jii sicuumɔ ta.»

29 Ga wee saliya karamɔgɔ we funɔɔ bye wu kapii kan wuyɛ mu, a wu Yesu yege na: «Weke di je ne sipyjii we?» 30 A Yesu di wu jɔ shɔ ni talene la ni na: «N'a wa w'a yiri Zheruzalemu ni, na wu da digi Zheriko ni. A java fɛɛ di she do wu na, na wu fay'a wolo, na wu yu. Na wu kpɔn fo na wu bana xuuni, na gari na wu yaha w'a ciregi. 31 Wee tuun wu ni a saraya jaha shɔnriwɔɔ wa di doro lee koo li ni. Ba w'a she wee n'a wu ja we, na waa toro. 32 Lee kadugo na a n'a wa be di nɔ wee xuu wu ni, wee je Kile-peenje pugbɔhɔ ki kapyebye wa, na wu ja. A wee be di waa toro. 33 Ga, a Samari fiige shen wa kushewo di she nɔ wu na, na wu ja, a wu jijaara di je wu ni xuuni. 34 A wu fulo wu na, na sinme ni duven le nɔɔyɔ yi ni, na yi pɔ. Na xhɔ na wu durogo wuyɛ pyaa kafaɗa na, na gari ni wu ni nabuun tatiginje xuu wa ni, na wu keree yari. 35 Nimuguro ti na, a wu wari wa wolo kan xuu wu kafɔɔ wu mu, na wu pye: «Ta we n'a we keree yari. Ma bu latii li wu jɔnɔ taan

na toro le taan, na niguribawo na lee t'ereɗe ma na.»

36 A wu saliya karamɔgɔ wu pye: «Mu jii ni java fɛɛ p'a to n'a wemu na ge, pii taanri we ni, weke w'a pye wu sipyjii we?» 37 A saliya karamɔgɔ wu wu jɔ shɔ na: «We w'a jɔnɔ jaaari wu na ge.» A Yesu di wu pye: «Ma be wu she lee shi pye.»

Yesu ya kari Marite ni Mariyama yiri

38 Na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha koo na, a wu je kulo la ni. A ceɛ wa di wu lenje wu puga wee mege je Marite; 39 wu ceboroshɔ wa mege je Mariyama. A wee di diin Kafɔɔ tɔɔyɔ taan, na wu jomɔ nuri. 40 Ga lee di Marite hakili wu ta w'a wuregi xuuni wu wo puga ki kapyenje ki jehe na. A wu gari na she Yesu pye: «Kafɔɔ, ne ceboroshɔ w'a ne ye nigin yaha kapyenje ki na, lee wa kaa mu jii ni-i ge? Yi jo wu mu na wu na tege!» 41 A Kafɔɔ di wu jɔ shɔ na: «Marite, Marite, mu wa maye kana, na keree nijehenje taga maye funɔɔ pen. 42 Ga kaa nigin ye kapiɔɔ di je. Mariyama w'a taa nizaana li shɔnri. Lee wa da ba shɔ wu na we.»

11

Nerege pyegana (Macoo 6:9-13; 7:7-11)

1 Caɗa ka, Yesu bi Kile jɛeri. Ba w'a xɔ we, a wu kalaapiire la di wu pye: «Wu Kafɔɔ, wu taanni Kile-jerege ni, ba Yohana ya wu wo kalaapiire ti taanni taannigana lemu na we.» 2 A Yesu di pu pye: «Yi ba da Kile jɛeri y'i jo:

«Wɛe To Kile, mu mege ki pye fɛɛfɛɛ, ma saanra ti pa.

3 Wu caɗa beeri wo jalige kan wu mu.

4 Wu jurumu wu yafa wu mu, bani weɛ be ya wu sipyjii wo nahama pu yafani pu mu.

Ma ganha bu wu yaha wu je nɔwuuro ni we.»

5 A Yesu di pu pye sanha na: «Yee ni, jɔgɔ wu d'a bye ni najii ni, ma bu she wu yiri jijnije na na wu pye: «Na najii buuri juyɔ taanri foo le na na, 6 bani ne najii wa w'a pa nime na yiri kulo la ni, yaaga di je ne mu di gan wu mu we.» 7 Wee bu diin puga ki funɔɔ ni na wu jɔ shɔ na: «Ma ganha bu na kanha we. Gbura k'a shɔhɔ, ne ni na nagoo ya sinne xɔ. N'a da ja yiri di buuri kan ma mu we.»

8 A Yesu di jo: «Ayiwa, n'a da yi jo yi mu, wu bye wu ya yiri na wu kan najerege ki wuu na we, wu na yiri na wu jidaan yanmuyɔ beeri kan wu mu wu navunɔɔ ki wuu na.

9 «Ne kunni na yi jo yi mu, y'a jɛeri, yi na da daa. Y'a zhaa, yi na da jaa. Y'a gbura ki kuuni, gbura ki na da muri yi mu. 10 Bani sipyaa sipya w'a jerege pyi ge, wee na da daa. Wemu w'a zhaa ge, wee na da jaa.

* 10:27 Duterenoɛme 6:5; Levitike 19:18

Wemu w'a gbura ki kuuni ge, gbura ki na da muri weefoo mu.

¹¹ «Pya to weke wu wa yee ni wu ja wu fya jɛeri wu mu, wu wo kan wu ja wu mu fya wu wege ni we? ¹² Kelee yee wa pya bu xhucere jɛeri wu mu, wufoo na zoɔ di na kan wu mu xhucere li wege ni ge? ¹³ Wee tuun wu ni, yee piimu p'a kolo ge, yee bi yasaaya kangana ce wu yi nagoo pu mu. Ayiwa, ta yee fugba To wu da ba Fefere Muna li kan fo xuuni li jɛerivee pu mu we?»

Yesu wo fanha ki ya ta yiri Shitaanni yiri we

(Macoo 12:22-30; Marika 3:20-27)

¹⁴ Yesu bi jina bobo wa kori yeege na wa ni. Jina wu na foro xo, a wee na wu ja na yu. A lee di bye kakanhana sipiire ti beeri mu. ¹⁵ Ga, a pii di jo pu ni na: «Jinaa juɔfoɔ Belizebuli fanha ni w'a jinaa pu kori.» ¹⁶ Piitilee be funɔo bye p'i wu taanna wi. A pee di naha shesheere kakanhana la jɛeri wu mu na yiri fugba we ni.

¹⁷ Ga, a Yesu di pu fungonyo ce na jo: «Saana beeri t'a yiri tiye kaa na ge, tee na gyeeɛgi. Puga beeri, ki sipyii bu yiri puye kaa na, kee na gyeeɛgi. ¹⁸ Shitaanni be bu yiri wuye kaa na, wu saanra ti na bye dii kyeeɛgi baa we? Bani yee ya jo na Belizebuli gbɔɔɔ ni ne jinaa kori na yeege sipyii ni. ¹⁹ Ne bi jinaa kori na yeege sipyii ni Belizebuli gbɔɔɔ ni, yee wo nagoo p'i wa pu kori jɔgo gbɔɔɔ ni we? Peeye pyaa na ba kiiri kon yee na. ²⁰ Ga ne bu da ne na jinaa pu kori Kile wo sefeere ti baraga ni, lee w'a li shee na Kile saanra t'a no yee na.

²¹ «Fanhaneheɛɛ foɔ wemu jɛ ni kashen yanmuyo nijeye ni ge, wee ba wu puga kasereɛ pyi; sipya wa shishiin da ja wee kenɛ yanmuyo lo we. ²² Ga na wemu fanha k'a jhehe wu wogo na ge, wee ba ba se ta wu na, wu bi daa yagboyo yemu na ge, wu na yee beeri sho wu na, na wu kenɛ yanmuyo yi beeri xuu, na yi taa taa wu kaafere na. ²³ Wemu jɛ ne jii we, wee jɛ ne pen. Wemu ya ne teri na yaanɔ pyi we, wee jɛ kakabye.»

Jina na kuri je sipya ni

(Macoo 12:43-45)

²⁴ «Jina bu foro sipya ni tuun wemu ni, teye yemu y'a waha waha ge, w'a ganha na jaari yee ni na tanɔmɔɔ shaa. Wu bye wu ya kee ta we, w'a jo wuye funɔo ni na: «Na puga kemu ni ne foro ge, n'a da guri da se kee ni.» ²⁵ W'a guri kari, na she kee puga ki ta p'a ki po fefeɛɛ, na ki keme xuuni. ²⁶ Wee tuun wu ni w'a gari, na she ba ni jinaa gbarashuun watii ni, piimu ya kolo wuye pyaa ki na ge. Wu ni pee na ba je kee puga ki ni, na diin wa. Lee funɔo ni wee sipya we wo taxoɔ na ba golo na toro taashiine li be taan.»

Jɔgo ye pu jɛ duba nagoo pu we?

²⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a cee wa di mujuugboɔ wa, na wu yaha sipiire ti ninɛ ni na: «Cee we w'a yere mu yacere na, na jire kan mu ge, wee jɛ duba pya.» ²⁸ A Yesu di jo: «Uun, ga piimu p'a Kile jomɔ pu nuri na pu koro jaari ge, pee pu jɛ duba nagoo puye pyaa!»

Sipiire t'a naha shesheere kakanhana shaa

(Macoo 12:38-42)

²⁹ Na sipiire ti yaha t'a Yesu maha fo na wu conri, a wu jomɔ jo kon na: «Nijaa sipyii p'a kolo. P'a naha shesheere kakanhana la shaa, ga la shishiin da zheɛ pu na we, fo Kile tudunmoo Zhonasi wuu le. ³⁰ Zhonasi ya pye naha shesheere na she Ninive sheen na shegana lemu na ge, mu Sipya ja be na ba bye naha shesheere na she nijaa sipyii na. ³¹ Kiiri wu cagongo, Seba fiige ki Saanzho* wu na ba yiri wu nijaa sipyii pu jaagi. Bani wee ya pa na yiri jije ki tehene na, konho wu ba saannaa Solomani wo fungongo feere jomɔ pu logo. Wa di wa naha wemu w'a pele Solomani na ge! ³² Kiiri wu cagongo, Ninive sheen na ba yiri na nijaa sipyii jaagi, bani Ninive sheen ya yere pu jurumu wu na Zhonasi wo Kile jomɔ yere li funɔo ni. Wa di wa naha wemu w'a pele Zhonasi na ge!

Sipya jii ki jɛ wu ceepuuro sokinna

(Macoo 5:15; 6:22-23)

³³ «Wa shishiin ya sokinna leni wu wu nmoho, kelee wu yaaga shigile wu juɔo ni we. Ga yaaga juɔo ni wu da wu taha, konho puga ki jeveɛ da wu kpeenge jaa. ³⁴ Sipya jii ki jɛ wu ceepuuro sokinna. Ma jii ki bu jo, ma ceepuuro ti beeri ti wa kpeenge ni, ga ma jii ki bu bye ki ya jo we, ma ceepuuro ti beeri ti wa piige ni. ³⁵ Ta maye kaseri, konho ma funɔo kpeenge ki ganha bye nibiige we. ³⁶ Lee na, ma ceepuuro ti beeri bu bye kpeenge ni, piige bu bye k'i jɛ ti xuu wa shishiin ni we, ti beeri na kpeenge yeege, ma na jo ba sokinna ya kpeenge yeege yeegegana lemu na we.»

Yesu ya pu kaala ni Yawutuuh nahagbaa fee pu kaa ni

(Macoo 23:1-36; Marika 12:38-40)

³⁷ Na Yesu yaha pee jomɔ pu na, a Farizhen wa di wu jɛeri na wu she cana yalige li wee puga. A Yesu di je puga ki ni, na ta diin na li. ³⁸ Ba wee ya Yesu ja wu na li wu keye jebaa we, a lee di wu fo. ³⁹ Ga, a Kafoo di wu pye: «Yee Farizhen kunni wa ceegbuugoo ni goleye kaduyo jii na finni, na ta yee funɔo d'a ni nagaara keree ni kuumo tuugo beeri na. ⁴⁰ Fungonyo baa fe! Kile wemu w'a yanmuyo yi kaduyo ya ge, ta wee be w'a yi funɔo yi be ya we? ⁴¹ Ga yi goleye yi funɔo

yasaaya yi kan la baa fee mu, lee na yi beeri na bye fee yi mu.

42 «Boongɔ ki wa yee wogo Farizheen, bani yee wa nanayi, ni shiga yanmuyo ni loyo yanmuyo yi saya beeri jagi wo. Ga y'i da gbara yi taan ni Kile ni, y'i da tiime keree pyi we. Yee bi yaa na kii kagbɔhɔɔ kii pyi, na te nibiire te fara kee na.

43 «Boongɔ ki wa yee wogo Farizheen, bani yee wo jidaan wu ne Kile-peeɲe piyeɲe yi wo jahagbaa tattinye, ni sipyii p'a yi shaari pinnere kpeɲnye na. 44 Boongɔ ki wa yee wogo, bani yee ya foro faya feni yemu y'a n̄mohɔ ge. Sipyii wa naari yi na na ta pu ya yi ce we.»

45 A saliya karamɔɔ wa di wu pye: «Karamɔɔ, ba mu wa pe jomɔ pe yu we, wɛe be mu wa fanri.» 46 A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Boongɔ ki wa yee saliya karamɔɔɔ pu be wogo, bani tuguro temu lomɔ p'a pen ge, tee yee wa dɛri sipyii n̄muyo ni, y'i da zɔɔ yi pu tege ni yi kabee be ni we.

47 «Boongɔ ki wa yee wogo, bani yee wa Kile tudunmɔɔ pu faya yi yari na jɔgi, na ta yee sefelee d'a pu gbo. 48 Lee wa li shee na yee wa sɔɔ yi sefelee pu kapyegee ki na, bani pee p'a Kile tudunmɔɔ pu gbo, a yee kunni di pu faya yaa. 49 Lee wuu na Kile ya jo wu fungongɔ feeɲe ti ni na: «Ne na ba Kile tudunmɔɔ ni tudunmɔɔ tun pu mu. Pu na ba pii gbo, na daha pii feni na gana.» 50 Lee na ba bye, kɔnhɔ Kile tudunmɔɔ piimu wo shishan p'a wo fo kɔɲɔ ki jɔ kɔnduun wu ni ge, pee beeri foo di ba yege nijaa sipyii na. 51 Na jɔ kɔn Abeli wo shishan pu na, fo na pa nɔ Zakari wo shishan pu na, wee wemu p'a gbo saraya yi tawologo ke, ni Kile-peeɲe pugbɔhɔ ki te wu ni ge. Uun, n'a da yi jo yi mu, pee shishan pu beeri foo na ba yege nijaa sipyii na.

52 «Boongɔ ki wa yee wogo saliya karamɔɔɔɔ, bani yee ya Kile saanra ti cemɛ pu kenikaan li wolo, yiye pyaa ya jɛ we. Piimu p'a giin p'i jɛ ti ni ge, a yee di pee be naha kɔn.»

53 Ba Yesu ya yiri wee xuu wu ni we, a saliya karamɔɔɔɔ ni Farizheen p'i jɔ kɔn, na wu kana, na wu jɔ yegee yegegana beeri na. 54 Pu bi wu kasɛri, kɔnhɔ p'i wu tɔɔɔɔ talenɛ ta ni wuyɛ pyaa jɔ kafila ni.

12

Yesu ya kasɛɛge da jo shuun shuun juuro keree na

(Macoo 10:26-27)

1 Wee tuun wu ni sipyiire ti bi tiye pinne, pu bi sii nehe fo na doro. A p'i janri, fo na duri puyɛ tɔɔɔɔ na. A Yesu di fenhe jomɔ jɔ kɔn ni wu wo kalaapiire ti ni na: «Y'a yiye kasɛri Farizheen wo buuri shizhenherɛ ti na! Tee ne pu shuun shuun juuro te. 2 Yaaga

ka shishiin ni n̄mohɔhɔɔ wa kemu da ba foro kpeɲɲe na we. Kanmohɔhɔ la shishiin wa lemu da ba je we. 3 Lee wuu na y'a yemu beeri jo nibiige ni ge, yee na ba logo kpeɲɲe na. Y'a yemu beeri jo sipyii mu kalɔhɔɔ ni maaya ni ge, pu na ba yee caaga kataya na.»

Wemu na p'a yaa na fyagi ge (Macoo 10:28-31)

4 «Na naniiɲɛɛ, n'a da yi jo yi mu, piimu na ja sipya gbo, na ta p'i da ja latii pye lee kadugo na-ɛ ge, yi ganha ba fyagi pee na we. 5 Lemu na y'a yaa na fyagi ge, n'a da lee she yi na. Se wa Kile wemu ni na sipya munaa wolo, na xhɔ na li wá Jahanemɛ ni ge, y'a fyagi wee na. Uun, n'a da yi jo yi mu, y'a fyagi wee na. 6 Ta cɔnrilɔɔ kaguro be p'a bereɛ wari pyaa shuun we? Lee be na, ali wee wa nigin be, Kile funnɔ ya wuu wu na we. 7 Yee kunni Kile ya ali yee nuzhiire teye pyaa beeri jɔ ce. Yi ganha ba fyagi we; y'a ye cɔnrilɔɔ ni nehememɛ na!

Na sɔɔ Yesu na, kelee na she wu ni (Macoo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 «N'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a yere li na sipyii naha taan na ne wo wee ne ge, Sipya Ja wu be na ba yere li na Kile wo melekee pu naha taan na weefɔɔ ne wee wo. 9 Ga wemu bu foro ne kaa taan sipyii naha taan, Sipya Ja wu be na ba foro weefɔɔ kaa taan Kile wo melekee pu naha taan. 10 Sipyaa sipya w'a joguumɔ jo wá Sipya Ja na ge, lee na yafa wufɔɔ mu. Ga wemu bu Fefeɲɛ Munaa li mege kyeeɲi, weefɔɔ da lee wo yafa ta we.

11 «Sipyii ba se na kiiri kɔɔn yi na Kile-peeɲe piyeɲe yi ni, ni kiirikɔɔn, ni fanhafɛ naha taan, yi n̄mohɔhɔɔ ni yi nijoyo ganha bu da bye yi mu funzhaga we. 12 Bani jomɔ pemu y'a yaa na jo ge, Fefeɲɛ Munaa na ba yi kalaa pu ni taapile ni.»

Talɛ lemu l'a jo naafuu fɔɔ fungɔngɔ baa fɔɔ keree na ge

13 A ná wa di diin sipyiire ti te ni na Yesu pye: «Karamɔɔ, yi jo na ceborona wu mu na wu wu cɛn wu loolo wu na!» 14 Ga, a Yesu di wu jɔ shɔ na: «Na nanii, jɔɔ w'a ne tenɛ na pye ye kiiri kɔnvɔɔ, kelee yi cɛn loolovɔɔ we?» 15 Lee kadugo na a wu yi jo pu beeri mu na: «Y'a yiye kasɛri ne gbɔɔ keree na, bani sipya naafuu nehe nehe nehegana beeri na, wu niifeɲɛ ya fɔro wee ni we.»

16 Wee tuun wu ni a wu le talenɛ le jo pu mu na: «Faa ya taan ná naafuu fɔɔ wa na xuuni. 17 A wu wu funnɔ sha na: «Leke ne da bye we, bani na shinma wu beeri tayahana wa we?» 18 A wu jo: «Li wii, le n'a da bye. N'a da na kpɔngɔɔ ki ja di kiitiigege yereɲɛ, di kee pele nizhiigege ki na, di ba na shinma ni na kenɛ yanmuyo beeri pinne le kee funyɔ ni. 19 Lee kadugo na, di naye pye

jo yanmuyo nijnheye y'a gbegele yaha ne mu yee nijnheye jaha na, n'a da naye nmɔ di da li, di da gbuu, di da kalenye pyi.»²⁰ Ga, a Kile di wu pye: «Mu nahanaha we! Nijaa piige ke ni mu munaa da zho mu na. Wee tuun wu ni, yanmuyo ye m'a pinne ge, yee ma bye jɔgɔ woyo we?»

²¹ Ayiwa, lee funno ni a Yesu di jo: «Sipyaa sipya w'a naafuu pinne wuye nigin wuu na ge, na ta wu je naafuu fɔɔ Kile kabanja na-e ge, mumɛ weefɔɔ je.»

*Yi Kile pye yi tadaɗa
(Macoo 6:25-34)*

²² Wee tuun wu ni a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Lee wuu na n'a da yi jo yi mu, yi ganha ba yi funyo shaa ni yi jɔshaga ni na jaha y'a da li we. Yi ganha ba yi funyo shaa ni yi cɛre faya ni, na jaha y'a da leni we. ²³ Bani sipya munaa ya ye yalige na, wu ceepuuro be d'a ye cɛre faya na. ²⁴ Yi shazheye kanraya ye wii. Yi wa yeme nuri we, y'i wa shinna koon we. Yanmuyo taya-hanja kelee kpɔon wa yi mu we, lee be na, Kile di yi jɔ shaa. Ta yee ya ye shazheye na na kanha we?»²⁵ Jɔgɔ wu wa yee ni, wemu na ja ali jere be fara wuye pyaa shi wu na ni funzhaga ni we? ²⁶ Lee wuu na, yee bye yee da ja lee kapire le pye we, jaha na yee di yi funyo shaa ni keree kisanjaa ni we?

²⁷ «Yi yaweye yi fyengana li wii, y'a fyɛnre nizaara temu pyi ge! Yi wa kapyenye pyi we, y'i wa faya shin we! Ga n'a da yi jo yi mu, ali saannaa Solomani ni wu naafuu wu beeri ni, wu faja ka ya ke yawege ke ka fyɛnre nigin be xɔ saana ni we. ²⁸ Na ke ki wa sige ki ni nijaa, na ta di da ba kee sorogo jiga na ge. Ni Kile ya kee noho toni lee tagana li na, go wu na ba yee noho to xuuni na ye kee na de! Yee n'a daa w'a cɛre de!»²⁹ Yi na ba kemu li na kemu gba ge, yi ganha ba yi funyo shaa ni yee zha ni we! Yi ganha ba yiye kaala yee da na we!»³⁰ Kile cɛbaalaa p'a ye yanmuyo ye beeri shaa, ga yee To Kile w'a li ce na yee be mago wa yee na. ³¹ Yee kunni p'a Kile wo saanra te shaa. Lee kadugo na Kile na ye yanmuyo ye kan yi mu, na la taha yi na.»

*Fugba naafuu keree
(Macoo 6:19-21)*

³² Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye sanha: «Yi ganha bu da vya we, yee piimu pu je ba yatɔɔgbara je-e ge, bani l'a taan yee To Kile ni na wu saanra ti kan yee mu. ³³ Yi yi kenje yanmuyo pɛre kan la baa fe mu. Yi wari tayahaya nilebaaya yaa yiye mu, y'i naafuu nixhɔbaama pinne fugba wu ni, nagaa wa w'a we, fyɛnre da ja wu kyeege we. ³⁴ Bani xuu wemu ni ma naafuu wa ge, w'a ma zo wu be funzhaga wa.»

Kapyebyii pii p'a kori ni na ge

³⁵ «Yi yiye pɔ xuuni ni kirimeheɛ ni labye wu feni, y'i yi sokinnaa pu ni yaha. ³⁶ Yi bye ma na giin kapyebyii piimu p'a pu junofo sige ge, wu ba ma na yiri cekaana tege ni tuun wemu ni, kɔnhɔ wu bu ba kujoo li kuu, p'i kujoo li mugi wu mu tavuyo na. ³⁷ Junofo wu ba kapyebyii piimu ta pu na wu jaha wii, pee je duba nagoo. Can na n'a da yi jo yi mu, wu na ba wuye pɔ xuuni ni kirige ni wu pee teje yalige ki juno ni, wu yalige ki taa taa pu na. ³⁸ Wu ba ba jinije kelee jimuguna na, na ba pu ta ni na, pee je duba nagoo. ³⁹ Yi li ce na puga fɔɔ da ba li ce na we leri we na nagaa da ba ba nibiye ni, wu da ga gbara nagaa wu je wu puga we. ⁴⁰ Yi be pu gbegele yaha, bani yee ya Sipyaa Ja wu sonji tuun wemu ni we, wee tuun weye pyaa ni wu da ba.»

N'a daa kapyebye ni kapyebye niguumo keree

(Macoo 24:45-51)

⁴¹ A Pyɛeri di wu pye: «Kafɔɔ, wɛe ye wuu na m'a le talene le yu laa, ta sipyire ti beeri wuu na?»⁴² A Kafɔɔ di jo: «Kanahashɔonrimo jomɛɛ fɔɔ fungongo fɔɔ wemu wo kafɔɔ w'i da ba wu teje wu kapyebyii pusamaa juno ni, na wu pye na w'a pu jolige keree jaha wo ki tuun ni ge, wee je jɔgɔ we?»⁴³ Wee kapyebye wu kafɔɔ wu ba ba, na ba wu ta wu na li pyi li pyegana na, wee je duba pya. ⁴⁴ Can na n'a da yi jo yi mu, wee kapyebye wu kafɔɔ wu na ba wu teje wu kenje yanmuyo yi beeri juno ni. ⁴⁵ Ga wee kapyebye wu bu li yaha wuye funno ni na wee kafɔɔ w'a da zhe mo wu da ba we. W'a jɔ kɔn na wu kapyebye ni namaa ni cɛe pu sani, na li, na gbuu, na wuye jini sinme na. ⁴⁶ Ayiwa, canja kemu ni tuun wemu wu je kapyebye wu ya wu kafɔɔ wu sonji ge, kee canja ke ni wee tuun we ni wu da ba. Wu na ba wee kapyebye we kori, na wu taa pinne ni Kile cɛbaalaa wuu ni.

⁴⁷ «Kapyebye we w'a wu junofo jidaan ce ge, wu bye wu ya gbegeɛ pye, na kapyenye pye na be ni wu jidaan wu ni we, wee wo kpɔonro ti fanha na bele. ⁴⁸ Ga kapyebye wemu ya wu junofo jidaan ce we, wu bu keree kii pye kiimu k'a wu kakpɔon xɔ ge, wee wo kpɔonro ti fanha na jere. Nijnheɛɛ ya kan wemu mu ge, njnheɛɛ na ba zha wee mu. Nijnheɛɛ kaa ya le sipya wemu kenje ni ge, pu na ba wee yege sanha njnheɛɛ na.»

*Waagi we wu da ja bye Yesu wu na ge
(Macoo 10:34-36)*

⁴⁹ «Na ne pa wa jini ke na. Nime da ba ki ta ki na ni na xɔ, lee bi da daan ne ni!»⁵⁰ Kanhama nigbo pa wa wa, ne yaa na je pee ni. Ga na funjɔnrogo wo w'a pee sige. ⁵¹ Yee wa giin na jinije ni ne pa kono na ya? Ahayi de, n'a da yi jo yi mu, fo waagi. ⁵² Fo nime

sipyii kaguro na ba bye puga nigin ni, pu na ba daa. Sipyii taanri na ba yiri sipyii shuun feni; shuun wu be na ba yiri taanri wu feni. ⁵³ To na ba yiri wu ja feni, ja be na ba yiri wu to feni. Nu na ba yiri wu poro fuceere feni, poro fuceere be na ba yiri li nu feni. Yasho na ba yiri wu ja sho feni, ja sho be na ba yiri wu yasho feni.»

*Teggere keree cegana
(Macoo 16:2-3)*

⁵⁴ A Yesu di yi jo sipyiire ti mu sanha na: «Yee bu Kile wu ja w'a wo suumoloho ki juro na camutomoyi yiri tuun wemu ni, taapile ni yee na jo na zanha ki da do, li shiin na bye mu. ⁵⁵ Kafegere bu foro Kile-parama yiri, yee na jo na kafugo ki da ba bye, li shiin na bye mu. ⁵⁶ Shuun shuun jovee! Yee wa fugba we ni jine ke keree ce na shoonri kiyee ni, jaha d'a li pye yee ya we tuun we keree ce na shoonri-i we?»

*Be wo gbegeme keree
(Macoo 5:25-26)*

⁵⁷ «Naha k'a li pye yee ya ta kodiine ce shoonri yiyee ni-i we? ⁵⁸ Na ma ni ma kiiri konjii wu yaha, yi na se kiiri wu takongo ki ni, la le y'i be yi na ma ni wu ni na yi yaha koo li na, lee be we, wu na zhe ni ma ni kiiri konvoo wu mu, wee na ma kan gedii pu mu p'a le kaso ni. ⁵⁹ N'a da yi jo ma mu, ma bu je wee kaso wu ni, ma da ga foro wa ni wari pile nigin be foo ni we.»

13

Na daburaje jo jurumu na, kelee na kyeggi

¹ Wee tuun wu ni Pilate bi Galile sheen pii gbo na pu yaha saraga yatogbuu li na, na pee wo shishan ni saraga yatoyoyi shishan wuregi puyee ni. A sipyii pii di she wee kafila wu jo Yesu mu. ² A Yesu di pu pye: «Yee w'a giin na pii Galile sheen pii wa jurumupyii na toro Galile sheen pusamaa beeri taan, na lee wuu na p'a pu gbo le gbogana le na ge? ³ N'a da yi jo yi mu jo ahayi de. Ga yee bye yee y'a daburaje jo yi jurumu wu na we, yee beeri na ba gyeggi mu. ⁴ Silowe zangasotongo k'a to sipyii ke ni gbarataanri (18) wemu juro ni na gbo ge, yee wa giin na pee bye jurumupyii na toro Zheruzalemu sheen pusamaa taan ya? ⁵ N'a da yi jo yi mu jo ahayi de. Ga yee bye yee ya daburaje jo yi jurumu wu na we, yee beeri na ba gyeggi mu.»

Talene lemu l'a jo nitoodige nagoo pyebaaga ki shizhaa na ge

⁶ Lee kadugo na a Yesu di le talene le jo na: «Nitoodige ka bi nori na wa ezen tege ni. A wu ganha na se na nitorono shaa ki na, ga wu da ga nitorono ta ki na we. ⁷ Wee tuun wu ni a wu yi jo wu kapyebye wu mu na: «Ne yee taanri wuu li wa le na pya shaa ke

nitoodige ke na ne da wu ta we. Ki kon! Naha na k'i wa jine ki na tawaga ni we?» ⁸ Ga, a kapyebye wu wu juro sho na: «Na jurofo, ki yaha k'i yee pye sanha. Di wege tugi daga ki maha di kaafugo le ki ni. ⁹ La wa la ni ki na nagoo pye yee la, lee na boro. Ga ki bye k'i ya nagoo pye we, m'a ki kon.»

Yesu ya cee wa cuuro cadenge ka ni

¹⁰ Cadenge ka ni, Yesu bi sipyii kalaa Kile-pene puga ka ni. ¹¹ Lee di cee wa be ta wa, jinaa yama bye wu ni fo yee ke ni gbarataanri (18). Pee bi wu kuri; wu bi ja yiri tii we. ¹² Ba Yesu ya wu ja we, na wu yiri na wu pye: «Cee we, m'a sho ma yama pu na njana.» ¹³ A Yesu di wu keye taha wu na. Taapile ni, a wu yiri tii, na Kile pele.

¹⁴ Ga, a Kile-pene puga ki jurofo wu luu di yiri, bani Yesu ya yama fo wa cuuro cadenge ni. A wu sipyii pu pye: «Cabyaa gbaara wu je wa kapyene ya yaa na byi kiimu funjo ni ge. Y'a ma yee caya yi na, konho yi juuro. Yi ganha ba ma cadenye ni we.» ¹⁵ A Kafoo di wu pye: «Yee shuun shuun jovee piiri! Ta yee beeri nigin nigin ya yi niye, kelee yi kafaya sanhana cadenye ni, na se na yi kaan yi na gbuu we? ¹⁶ We cee we wu je Ibirayima wo pya wa ge, wu nibogo di je Shitaanni mu fo yee ke ni gbarataanri (18) ge, ta tee poro te ya yaa na sanha wu na cadenge ni we?» ¹⁷ Tuun wemu ni Yesu ya yee jo ge, a wu pen pu beeri di zhiige, ga, a sipyii pu beeri di fundanga ta wu kagbaho ki beeri bye wuu na.

Yesu ya talene la jo mutaridi pile shizhaa na

(Macoo 13:31-32; Marika 4:30-32)

¹⁸ Ayiwa a Yesu di pu pye: «Kile saanra ti ni jaha k'a foro yiyee feni we? Ni jaha ni n'a da ti taanna we? ¹⁹ T'a foro mutaridi pile feni. A na wa di li lo nugi wu tege ni. A li bele, na bye tighoho. A shazhere di ba ti shiire tagi ki geye na.»

Yesu ya talene la jo buuri shizhenhere shizhaa na

(Macoo 13:33)

²⁰ Yesu ya jo sanha na: «Ni jaha ni n'a da Kile wo saanra te taanna sanha we? ²¹ Ti je ba buuri shizhenhere je we. Cee wa ya tee le wu farani mye kiloo kelee shuun ni kaguro (25) ni na tonho, a wu beeri di yiri.»

*Kurojii nifenhfenhene keree
(Macoo 7:13-14, 21-23)*

²² Yesu bi kugbaho ni kupiire jaari. W'a bi gaani Zheruzalemu ni, wu nigariwo bi sipyii kalaa. ²³ A wa di wu pye: «Kafoo, sipyii pii pu da ba sho ge, pee ya cere ya?» A Yesu di pu beeri pye: ²⁴ «Yi la le y'i je kujoo nifenhfenhene li ni. Bani n'a da yi jo yi mu, sipyi jeheme na ba jegana shaa p'i je, ga pu da ja we. ²⁵ Kaanja ki fo wu ba yiri, na kujoo

li shōhō tuun wemu ni, na yee yaha kadaan li na, yee na ba jō kon na yeree kujōō li jō na, na li kuuni na yu: ‘Kafōō, gbura ki mugi wū mu!’ Wu na ba yee jō shō na: ‘Nē yee tayirige cē wē.’²⁶ Wee tuun wu ni yi na ba jō kon na wu pyi na: ‘Wēē ya li, na gba ma jii na, m’a wēē kalaa wēē kulogoo ki kakuutoroyo yi ni.’²⁷ Wee na ba yee jō shō na: ‘Nē yee tayirige cē wē, yi toro laha na tāan, yee kakuubyii bēeri!’²⁸ Wee xuu wu ni yi ba Ibirayima, ni Ishaaga, ni Yakuba, ni Kile tudunmōō pu bēeri ja Kile wo saanra te ni tuun wemu ni, yi na da mehēē suu wā, na ganhaa kuri. Bani p’a yee wā kpēēngē ki na.²⁹ Sipyii pii na ba na yiri Kile-nōhō, ni camutomō, ni Kile-parama kabaya shuun wu na, na diin na li Kile wo saanra ti ni.³⁰ Wee tuun wu ni, kadugo yiri wuu pii na ba bye nahagbaa wuu. Nahagbaa wuu pii na bye kadugo yiri wuu.»

Yesu ya jo Zheruzalemu keree na (Macoo 23:37-39)

³¹ Wee tuun wuyē pyaa ni a Farizhēēn p’i fulo Yesu na na wu pye: ‘Yiri laha naha, bani Hērōdi funjō wa wu ma gbo.’³² A Yesu di pu jō shō na: ‘We nanmahara fōō we kanna sige porjō ki, yi she yi jo wu mu na: ‘Nijaa ni jiga n’a da jinaa kori yeege sipyii ni, di yama fēē cuunjō. Caŋa taanri wogo ki na nē na xhō lee ni.’³³ Ga li waha l’i waha nē yaa na pye koo li na, nijaa, ni jiga, ni jigabudoro, bani li ya ta saha Kile tudunmō wu gbo xuu watii ni ni Zheruzalemu ni bē we!

³⁴ «Zheruzalemu, Zheruzalemu, mu wemu w’a Kile tudunmōō pu xuli ge, piimu p’a durni ma mu ge, na kagereye taga na pee bē waa na xhuli ge, nē funjō ya pye tēēgēē nijehēhēē ni di ma nagoo pu pinne, ba xhuu ya wu nagoo pinne mē wu kapanja nōhō ni wē. Ga yee di ya ta sōō lee na wē.³⁵ Ayiwa yi puga ki na ba yaha wā nime fēfēē, ki niwaga. N’a da yi jo yi mu, na co nime na, y’a da na ja nige wē, fo yi ba she yu tuun wemu ni na: ‘Wemu w’a ma mē Kafōō mēgē na ge, wee jē duba pya.»

14

Yesu ya tinmē gban fōō wa cuunjō cadeēngē ni

¹ Cadeēngē ka na, Yesu ya kari Farizhēēn pu wo sipyigbō wa puga, na li wā. Farizhēēn piimu pu bye wā ge, pee bi wu kaseri.² Nā wa bye wā tinmē gban na jē wu na.³ A Yesu di jomō pu lō, na saliya karamōgōō ni Farizhēēn pu yege na: ‘Na saha ni saliya wu ni, l’a saha na yama fōō cuunjō cadeēngē ni laa, kelee li ya saha wē?’⁴ Ga, a p’i cari puyē na, wa ya jo wē. Wee tuun wu ni, a Yesu di wee yama fōō wē lō, na wu cuunjō, na wu yaha kari.

⁵ Lee kadugo na a wu pu pye: ‘Yee wa ja, kelee wu niingē na to keeŋē ni, ta yee da zhe wu wolo tōvuyo na wē, ali ki pye cadeēngē ki bē wē?’⁶ Pee ya jā wu jō shō wē.

Tatiincēŋē naha bulogana

⁷ Sipyii piimu p’a yiri yalige na ge, Yesu ya talenē jo pu mu, bani w’a li sēeri na pu ma nahagbaa tatiincēŋē yi naha buloo. A wu pu pye: ⁸ «Wa bu ma yiri cekaanra yaligee na, ma ganha da zhe diin nahagbaa tateēngē ni wē. Ma ya li cē ni wemu tayerege k’a pele ma wogo na ge, ni wee bē ya yiri wē.⁹ Wemu w’a yi beshuun yiri ge, wee ba ma pye ma tateēngē ki kan we nā wē mu, wee tuun wu ni ma shiige wo na zhe diin kadugo yiri tateēngē ka ni.¹⁰ Ga ba ma yiri wē, she diin kadugo yiri tateēngē ni, kōnhō ma yirivōō wu ba ba, wu ma pye: ‘Na nanjii, she diin nahagbaa tateēngē ki ni.’ Wee tuun wu ni ma na pēēŋē ta ma lijii pu jii na.¹¹ Bani sipyaa sipyaa w’a wuyē durogo ge, wee na ba dirige. Sipyaa sipyaa w’a wuyē tirige ge, wee na ba durogo.»

¹² Wemu w’a Yesu yiri yalige ki na ge, a wu wee bē pye: «Ma bu yalijehēhēē pye caŋa ni kelee piige ni, ma ganha da ma nanjineē yiri, kelee ma nu sii, kelee ma cebooolo, kelee ma tiinjii naafuu fēē wē. Pee bē na ba jā ma yiri yalige na ma wo yire li footōō.¹³ Ga ma bu yaliye pye, m’a la baa fēē, ni taafēē, ni faanna, ni fyēnmēē yiri.¹⁴ Ma na duba ta, bani pee wa da jā ma yiri li footōō na wē. Ma na ba lee footōō ta sipyitiimeē pu nixhuoyo yi caŋēŋē.»

Cekaanra ligbōhō ki wo talenē le (Macoo 22:1-10)

¹⁵ Ba yalilime wa ya pee jomō pu logo wē, na jo: «Wemu wu da ba li Kile wo saanra te ni ge, wee jē duba pya.»¹⁶ A Yesu di wu pye: «Nā wa bi yaliye pye piige yalige, na sipyijehēmeē yiri.¹⁷ Ba yaliye yi liduun ya nō wē, p’a sipyii piimu yiri cekaanra ti ni ge, a wu wu kapyebye wu tun na wu pee pye: ‘Yi pa, bani yanmuyō yi bēeri ya kemē xō.»

¹⁸ Ga, a pu bēeri nigin nigin di ganha na fēri na foro yire li tāan, na yu na wu kafari pee mu. A nizhiime wu wu pye: ‘Tēgē ka nē shō, nē yaa na she kee wii. N’a ma jēeri, le yafa na mu.’¹⁹ A wa bē di wu pye: ‘Nupehēē ke nē shō, n’a da zhe kee taanna. N’a ma jēeri, le yafa na mu.’²⁰ A wa bē di wu pye: ‘Nime nē cee leŋē, lee l’a li pye, nē da jā zhe wē.’²¹ A kapyebye wu guri she jūnjōfōō wu yiri, na kii keree kii bēeri paari wu mu. A kaŋa ki fōō wu luu di yiri, a wu wu kapyebye wu pye: ‘Fyaala she kulo li pinneŋē kpēēnyē, ni kakuutoroyo yi ni, m’a la baa fēē, ni taafēē, ni fyēnmēē, ni faanna yiri pa naha.»

²² «Ba w’a she pee yiri na pa wē, na ba wu jūnjōfōō wu pye: ‘Na jūnjōfōō, m’a tuduro temu kan ge, n’a ti pye, ga lee bē na puga ki

sanha ni we.» ²³ A juunɔfɔɔ wu kapyebye wu pye: «She kodoroyo yi ni, ni kobiire te, m'a sipyii pu karamu p'i ba, kɔnhɔ na puga k'i ni. ²⁴ Bani sipyii pii ne fenhɛ yiri a p'i li she ge, n'a da yi jo yi mu, ne wo yalige ka ne wee wa shishiin nɔ ni we.»

Kaa lemu li wa fanha Yesu kalaapiire ti na ge

(Macoo 10:37-38)

²⁵ Shenjehemɛɛ bi taha Yesu feni. A wu njmahana jɛri pu shizhaa na na pu pye: ²⁶ «Wa bu daha ne feni, ne kaa bye l'i ya dan weefɔɔ ni na toro wu to, ni wu nu, ni wu shɔ, ni wu nahoo, ni wu ceboronamaa, ni wu ceborashaa, ni wuye pyaa be taan we, wee da j'a bye ne kalaapiire we. ²⁷ Wemu ya wu korikoritige lɔ, na daha ne feni we, wee da j'a bye ne kalaapiire we.

²⁸ «Wa ba giin wu zangaso-tɔngɔ yerenje yee ni, ta wu da venhe diin na ki yerenje yerenje persemɛ pu tarɔ, yaaga bu da na ne wu kenje ni, di ki yerenje xhɔ we? ²⁹ Wu ma fyagi wu bu ki nɔhɔ shan, wu bi da j'a ki sanja xɔ, ni ki javɛɛ ya pa nɔ kɔn na zheheni wu na we, ³⁰ na wu la wo, na yu: «Wee n'a we ya puga ki yerenje nɔ kɔn, ga wu ya j'a ki xɔ we.» ³¹ Kelee saan wa ba giin wu kashen kɔn saan wa na, ta wu da venhe diin na wu funnɔ sha, wu ni namaa kabɔfonɔɔ ke (10.000) bu da na da j'a saan wa ni namaa kabɔfonɔɔ kelee shuun (20.000) juunɔ cɪri we? ³² Wu bye wu da j'a we, na wee saan wu yaha tatɔngɔ ni, w'a tudunmɔ yaha kari wu she taanɛɛge sha. ³³ Lee pyegana li na, wemu ya kahari wu kenje yanmuyɔ beeri ni we, wee da j'a bye ne kalaapiire we.

Tipoomɔ ne suumɔ pemu ni we
(Macoo 5:13; Marika 9:50)

³⁴ «Suumɔ ya nɔ, ga pu tipoomɔ bu foro pu ni, naha na pu taan sanha we? ³⁵ Pu da yafiin be nɔ niinje na we, pu da j'a bye kaafugo niinje na we, sipyii na pu w'a kadaan na. Wemu na logo ge, wu logo de!»

15

Yesu ya talene la jo dubyapɛɛngɛ shizhaa na

(Macoo 18:12-14)

¹ Fanhafɛɛ wari shɔwɔɔ ni jurumupyii pii be ya fulo Yesu na, na wu jomɔ logo. ² Lee na a Farizheen ni saliya karamɔgɔlɔɔ p'i ganha na kalɔhɔrɔ yu na: «We n'a we ya jurumupyii conɪ na niinje, w'a li ni pu ni shiizhan.»

³ A Yesu di le talene le jo pu mu na: ⁴ «Jɔgɔ wu wa yee ni, dubyaa xhoo nigin (100) bu bye wu mu, a nigin di biin, ta wu da kelee gbarashɛɛɛ ni gbarashɛɛɛ (99) wu samaa yaha w'a sige ki ni, wu she nibɛɛngɛ ki sha fo wu ki ja we? ⁵ Ba w'a she wu ja we, wu fundanga wo na wu le wu katigoo ni. ⁶ Ba w'a nɔ puga we, w'a wu najiineɛ ni wu tiinjii

yiri, na pu pye: «Wu fundanga ta shiizhan, bani ne na dubyapɛɛngɛ ki ja.» ⁷ A Yesu di jo: «Lee na n'a da yi jo yi mu, jurumupyie nigin be bu yere wu jurumu na, fundanga na bye wee wuu na fugba we ni na toro sipytiimeɛ kelee gbarashɛɛɛ ni gbarashɛɛɛ (99) taan, piimu mago ne nige jurumu yafa na we.»

Talene lemu l'a jo warifyen nibɛɛngɛ shizhaa na ge

⁸ A Yesu di jo sanha na: «Kelee cee weke wu da bye ni warifyen tuuyo ke ni, nigin bu biin yi ni, ta wu da sokinna le wu puga ki pɔ wu ki sha xuuni fo wu ki ja we? ⁹ Wu bu ki ja tuun wemu ni, w'a wu pushajiiineɛ ni wu tiinjii cɛɛ yiri na pu pye: «Wu fundanga ta shiizhan, bani ne warifyen tuunɔ ke ki bi piin ge, ne ki ja.» ¹⁰ Lee wuu na, n'a da yi jo yi mu, fundanga ki wa kii melekeɛ pu mu jurumupyie nigin na yere wu jurumu na.»

Talene lemu l'a jo ja nibɛɛngɛ shizhaa na ge

¹¹ A Yesu di jo be sanha na: «Jalaa shuun bye n'a wa mu. ¹² A kurogo ja wu tofɔɔ wu pye: «Na to, lemu na ba nɔ na na cen wu ni ge, lee kan na mu nime!» Ba w'a yee jo we, a tofɔɔ wu sɔɔ na naafuu wu taa pu shuun wu na. ¹³ Cabyaa kii nidorogo na, a kurogo ja wu wu taa wari wu beeri w'a wuye na. Na gari taliige fiige ka ni, na she wuye yaha w'a fungɔngɔ baa sipyi. Na wari wu beeri kyeeɛgi juunɔ baa keree ni. ¹⁴ Ba wari wu beeri ya xɔ we, a xuugbɔhɔ di je kee fiige ki ni. A kanhama di nɔ wu na. ¹⁵ A wu she je baari ni kee fiige ki sipyi wa mu, a wee di wu yaha kari wu keɛɛɛ ni shaanahana na. ¹⁶ A xuugo di shɔ wu ni xuuni. Yaliye yemu pu bi gaan shaalaa pu mu ge, a wu funnɔ di bye wu li yee ni, ga wa shishiin ya ya kan wu mu we.

¹⁷ «Ba w'a wu funnɔ sha we, na jo: «Kapye-byii ni njehemɛɛ pu wa ne to puga. Pu ma li, na yalige ki sanja yaha, ne kunnɪ di zhaa di xhoo naha xuugo kenje ni. ¹⁸ N'a da guri zhe na to wu puga ki ni, di she wu pye: Na to, n'a nahana Kile mu, na nahana mu be mu. ¹⁹ Ne yaa na yiri nige mu ja sanha we. Na co ba ma kapyebye wa ne we.» ²⁰ A wu yiri kari puga.

«Na wu yaha taliige ni, a wu to wu wu nibawo ja, a wu jinaara di je wu ni. A wu baa kari na she jafɔɔ wu shaari ni taanɛɛge ni, na wu keye migile wu katige ni. ²¹ A ja wu to wu pye: «Na to, ne nahana Kile mu, na nahana mu be mu, ne yaa na yiri mu ja nige we.» ²² Ga, a wu to wu yi jo kapyebyii pu mu na: «Yi fyaala pa ni fadeye yi beeri nizaanɔ ki ni yi pa le wu na, y'i kabelene le wu kabee na, y'i tanhaya le wu na. ²³ Y'i ba ni nupepinne sinme wogo ni yi pa gbo. Wu li wu funnɔ taan, ²⁴ bani ne pya we w'a ja ge,

wu bi xu, w'a kuri pye niifere ni. Wu bi piin, w'a na.» A p'i kalene jo co.

²⁵ «Lee bi wu jashiime wu ta wee na je tege ki ni, ba wee ya teenje puga na we, a wu yatinye yi tunmo ni xonhoro ti tunmo pu logo. ²⁶ A wu kapyebye wa yiri na wu yege lee kalene li jujo na. ²⁷ A wee di wu jo sho na: «Mu cuun wu w'a pa, a ma to wu nupepinje sinme wogo gbo wu mu, bani wu ja w'a pa je sicuumo na.» ²⁸ A jashiime wu luu di yiri, wu ya ta soo na je puga we. Ba wu to w'a yee logo we, na foro kari wu feni, na she wu beeri na wu jo wuye na wu je. ²⁹ Ga, a wu tofao wu pye: «Wii me de! Ne yee ya jehhe na kapyenje pyi mu mu. Ne ta mu jomee yaha tuun wa yafin ni we. Lee be na, ali mu ya ta sikapire nigin be kan ja ne mu, konho ne ni na naniine di fundanga pinne pye shiizhan we. ³⁰ Ga we wu wa mu ja wu ge, w'a mu naafuu wu beeri kyeege dodoshaa ni. Ba w'a pa we, a mu nupepinje sinme wogo gbo wu mu!»

³¹ «A wu to wu wu jo sho na: «Na ja, tuun beeri ni mu wa ne taan naha, ne yanmuyo yi beeri wa mu woyo. ³² Ga wee ya yaa na funjo taan, na kalene pye, bani ma cuun we wu wa we ge, wu nixhugo ki bye, ga w'a niifere ta nime. W'a bi piin, ga w'a na.»»

16

Naafuufao wa ni wu wari kajahashoonrimo

¹ A Yesu di yi jo sanha wu kalaapiire ti mu na: «Na naafuu fao wa bye wa, kajahashoonrimo wa di je wu mu, a sipyii di wee taojo le na w'a wu jujofao wu kabyaa ki kyeege. ² A jujofao wu wu yiri na wu pye: «Leke ne di nuri mu shizhaa na we? W'u keree ki jaha wolo, bani mu wa da ja bye nige ne kajahashoonrimo we.»

³ «Wee tuun wu ni a wee kajahashoonrimo wu yi jo wuye funjo ni na: «Leke ne da ba byi we? Na jujofao w'a na leri wu kabyaa ki jujo ni. Faa fanha wa na ni we; jerege shiige di je na na. ⁴ Uun! Le n'a da bye ge, n'a lee ce, konho di ba laha kabyaa ki jujo ni, pii di na ciri leje pu kaban.» ⁵ Wee tuun wu ni pii p'a fahao lo wu jujofao wu mu ge, a wu ganha na pee yiri nigin nigin. A wu nizhiime wu pye: «Ne jujofao wu juu wu wa mu na we? ⁶ A wee di wu jo sho na: «Sinme barigoo kelee shuun (20).» A wu wu pye: «Ma seme wu lo, m'a diin tovuyo na m'a sinme barigoo ke ka.» ⁷ Lee kadugo na a wu wa be pye: «Mu do, juu di wa mu na we? A wee di wu jo sho na: «Shinma boriloo xhuu nigin (100).» A wu wee pye: «Ma seme wu lo m'a shinma boriloo kelee gbarataani (80) ka.» ⁸ A jujofao wu wee kajahashoonrimo tifiire baa fao we so wu shizhiinme pu na, bani ke konjo ke sipyii wa keree pyi ni shizhiinme ni puye te ni, na toro kpeenge nagoo taan.»

Naafuu ni Kile da ja binné bye yee jujofae

wé
⁹ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yee bu ke konjo ke wo naafuu wu lo na taga sipyii tege, na najege sha ni wee ni. Yee wo cana jii li ga ba xho cana kemu ke konjo puga ke ni, lee na ba bye kajujo na baraji kan yi mu Kile yiri Alijine ni. ¹⁰ We wu je n'a daa sipya kafenhafenhenje ni ge, wee wu je n'a daa sipya kagboho be ni. We wu je tifiire baa fao kafenhafenhenje ni ge, wee wu je tifiire baa fao kagboho be ni. ¹¹ Lee wuu na, ke konjo ke wo naafuu we w'a sipyii faanna ge, yee bye yee di ya pye n'a daa sipyii wee keree ni we, ta naafuu can can wo wu kaa na ba le yee keje ni? ¹² Naafuu we wu je watii wo ge, yee bye yee di ya pye n'a daa sipyii wee wo keree ni we, ta yeeye pyaa wo wu na ba gan yee mu?»

¹³ Kapyebye wa shishiin da ja da kapyenje pyi jujofae shuun mu we. Bani wa na ben wu mu, wa na daan wu mu, kelee wu nozo wa na, wu laraga kon we wu na. Yee da ja da kapyenje pyi Kile mu, yi da ki pyi naafuu be mu we.»

Yesu wo yere li kafila wa

(Macoo 11:12-13; 5:31-32; Marika 10:11-12)

¹⁴ Farizheen pii pu je wari na dan pu ni ge, ba pee ya yee beeri logo we, na ganha na wu la wo. ¹⁵ A wu pu pye: «Pii p'a puye pyi sipyitiime sipyii jii na ge, pee pu je yere. Ga Kile ya yee zoloo pu ce, bani yaaga kemu sipiyawyii ya be le ge, kee ki je makono yaaga Kile jaha taan.

¹⁶ «Musa wo saliya we ni Kile tudunmo Kitabuu pu bye wa, fo na she no Yohana Batizelipye wo tuun wu na. Na lo fo wee tuun wu na Kile saanra ti wo Jozaama p'a yu, a sipyii beeri di yatenye waha p'i je ti ni. ¹⁷ Fugba we ni jije ke toromo na ba daan fo xuuni na toro Kile wo saliya wu kamapile fuduuno nigin be wo do na.

¹⁸ «Sipya sipya w'a wu sho gbaga xo na watii leje ge, dodoso m'a pye. Wemu bu na wa wo ceforomo leje, dodoso w'a pye.»

Na naafuu fao ni Lazari keree

¹⁹ «Na naafuu fao wa bye wa na saannaa fayá leni, na fanhafee yaliye li niga beeri. ²⁰ Na la baa fao wa be di bye wa, wee mege je na Lazari. Wu ceesege ki beeri ki bye nookuuyo. Pu bi she wee sinnye wee naafuu fao wu kaanja ki kujoo jo na, ²¹ Yalijahara te ti bi wo na dun naafuu fao wu tabali wu noho ni ge, wu funjo bye wu da tee li. Na wu yaha wu ya tee be ta li we, a ponoo be di noho na ma na wu nozo yi laala sanha.

²² «Cana ka, a wee la baa fao wu ba xhu, a meleke di wu munaa lo na she yaha tatiinje ka ni Ibirayima kanige ce. A naafuu

fɔɔ wu bɛ di ba xhu, a p'i wu le. ²³ Na wu niganhaŋa yaha xuu kulo li ni, a wu wu naha yirige, na Ibirayima ja taliige ni, na Lazari bɛ ja wu kanige ce. ²⁴ Wee tuun wu ni, a wu xhuulo na jo: «Na to Ibirayima, ɲuɲɔ ɲaari na na! Lazari yaha wu she wu kabee le munaa le fyɛnmi lɔhɔ ni, wu ba na ɲile le ɲiɲɛ, bani na niganhaŋa ki wa xuuni ke na ke ni.» ²⁵ A Ibirayima di wu ɲɔ shɔ na: «Na ja, ma funɲɔ kɔn li na na mu ya ma kasaŋaa ki bɛɛri ta na mu yaha kɔɲɔ na, a Lazari di kakuuɲɔ ta lee tagana le na. Nime wee naha wa ɲiɲɛ, ga mu kunni naha d'a wɛri. ²⁶ Na fara lee na, wecogɔɲɔ naganja ki ɲɛ wɛɛ ni yee tɛ ni, kɔnhɔ piimu ba giin p'i foro naha p'a se yee yiri, pu ganha bu ja wɛ. Piimu ba giin p'i yiri yee bɛ yiri p'a ma naha, pu bɛ ganha bu ja wɛ.»

²⁷ «Wee tuun wu ni a naafuu fɔɔ wu jo: «Na to, na ma ɲɛɛri, Lazari yaha she na to puga ki ni. ²⁸ Bani nɛ ceboronamaa kaguro wu wa wɛ. Wu she pu sɔnni, kɔnhɔ pu ganha da ba we kanhama xuu we ni wɛ.» ²⁹ A Ibirayima di wu ɲɔ shɔ na: «Musa ni Kile tudunmɔɔ kafila wu wa pu keɲɛ ni, pu wee logo.» ³⁰ Ga, a wu jo: «Ahayi, na to Ibirayima, lee yɛ wa da yaa wɛ dɛ! Ga fo gbo nigin bɛ na ɲɛ na she pu yiri wɛ; lee bu bye, pu na daburaje jo pu jurumu wu na.» ³¹ A Ibirayima di wu pye: «Pu bye p'i ya Musa ni Kile tudunmɔɔ pu wo kafila wu logo wɛ, ali gbo wa ɲɛhe ɲɛ foro pusamaa tɛ ni, pu da ga dɛ wɛ.»»

17

*Ŋugyɛɛgi keree ni jurumu yafa
(Macoo 18:6-7, 21-22; Marika 9:42)*

¹ A Yesu di yi jo wu kalaapiire ti mu na: «Ŋugyɛɛgi keree da ga ja bɛ pyebaa wɛ. Ga sipya wemu wu da kee pye ge, bɔɔngɔ ki wa weefɔɔ wogo. ² Wemu wu ɲɛ nɔhɔcɛɛɛ n'a daa koo ni ge, sipyaa sipya w'a wee wa ɲuɲɔ kyɛɛgi ge, na faatabaaga pɔ wu katige ni, na wu wɛ suumɔ lɔhɔ ni, lee ya pɔɔɔ wu mu li bye na. ³ Y'a yiye kasɛri kee keree kii na. Ma ceboro bu jurumu pye, jo ni wu ni. Wu bu daburaje jo, m'a lee yafa wu mu. ⁴ Wu bu wɔɔɔ ma ni tɔɔɲii gbarashuun caɲa ɲii ni, wu bu guri she ma mu tɔɔɲii gbarashuun na ma pye kafari, m'a kee bɛɛri yafa wu mu.»

N'a daa wu keree

⁵ Caɲa ka, tudunmɔɔ p'a pa Kafɔɔ pye: «La fara wu n'a daa wu na.» ⁶ A Kafɔɔ di jo: «Yee n'a daa wu da bi ali mutaridi pilere bɛ xɔ pɛɛɛ ni, yee bi da yi jo ke tigbɔhɔ ke mu na ki kɔɔngi k'i she nɔri suumɔ lɔhɔ ni, k'a yee ɲɔmɛɛ co.»

Kapyebye tayerege ɲɛ kemu ge

⁷ «Kapyebye bu bye yee wa mu, wu bi faa pyi kelee na yatɔɔɔ naha, wu bu yiri sige ni na pa tuun wemu ni, wu ma wee kapyebye wu pye wu pa diin yalige ɲuɲɔ ni ya? ⁸ Ta wu

da wee kapyebye wu pye wu yalige shɔhɔ, wu bu xhɔ wu wu faleye yi faa, wu fɛnhɛ she ki yereɲɛ wufɔɔ yɛ pyaa tɔan, wufɔɔ di li fo wu din, wu gba bɛ wɛ? Lee kadugo na kapyebye wu bɛ di na li wɛ? Ta wufɔɔ ɲɛ ma li pye mu wɛ? ⁹ Kapyebye we w'a wu nijogoo ki pye ge, baaga kakaan ɲuɲɔ ɲɛ wee wu wɛ. ¹⁰ Lee na yee bɛ, yɛ y'a jo yee mu ge, yee bu yee bɛɛri pye, y'a yaa yi jo na go kapyeyii yee ya sii, na yi nibyii y'a pye. Yi kayahana ɲuɲɔ yɛ y'a pye.»

Yesu ya togo fɛɛ ke cuuɲɔ

¹¹ Na Yesu yaha koo na wu na se Zheruzalɛmu ni, a wu doro Samari fiige ke ni Galile fiige ki tɛ ni. ¹² Wu nijewo kulo la ni, a togo fɛɛ namaa ke wa di ba wu ɲuɲɔ ciri, ga, a p'i yere na laara kɔn wu na, ¹³ na mujɔɲɔ wɛ na: «Karamɔgo Yesu, ɲuɲɔ ɲaari wu na!» ¹⁴ Ba w'a pee ɲa wɛ, a wu pu pye: «Yi she yiye she saraya ɲaha shɔɔnriwɔɔ pu na.» A pu nigariwuu di juuɲɔ. ¹⁵ Ba shɛn nigin wa ya wuyɛ ɲa w'a cuuɲɔ wɛ, na ɲmahana kuri, na ganha na Kile sɔni na ma ni mujuugbɔɔ ni. ¹⁶ Ba w'a pa nɔ Yesu na wɛ, na she nuguro sin wu fɛɛ ni na wu ɲaha buri ɲiɲɛ ki na, na baraga taha wu na. Na ta wee di bi bye bɛ Samari shɛn. ¹⁷ A Yesu di jo: «Ta sipyii ke bɛ w'a cuuɲɔ wɛ? ¹⁸ Pusamaa gbarashɛɛɛ wu wa mii wɛ? Wa yafiin ya ta pa Kile pɛle nabunna we kadugo na wɛ.» ¹⁹ Lee kadugo na a wu wu pye: «Yiri m'a se! Ma n'a daa w'a ma cuuɲɔ.»

*Kile wo saanra ti ba ɲaha sheshɛɛɛ
(Macoo 24:23-28, 37-41)*

²⁰ Caɲa ka, Farizhɛɛn p'a pa Yesu yege na: «Tuun weke ni Kile wo saanra t'i da ba wɛ?» A wu pu ɲɔ shɔ na: «Kile wo saanra ti da ba ba na saha ni sipyii kaseɛge ni wɛ. ²¹ Pu da ga ba jo bɛ: «Wu we naha,» kelee «Wu we mɛ wɛ,» bani Kile wo saanra ti wa yee niɲɛ ni.»

²² Lee kadugo na a wu wu kalaapiire ti pye: «Caya ya wa ma, li bi da daan yee ni na Sipya Ja caɲa ka ɲa, ga yee da kee ɲa wɛ. ²³ Sipyii na ba yee pyi na: «Wu wa naha,» kelee «Wu wa mɛ,» ga yi ganha da zhe wɛ wɛ, yi ganha da daha pu fɛni wɛ. ²⁴ Sipya Ja cabaɲa, kee na ba bye ba Kile-ɲiɲɛɛ ɲɛ wɛ, ma ɲi taapile ni, kpɛɛngɛ ki ma yiri fugba wu kabaɲa ka na, na nɔ ka na. ²⁵ Ga yani kee caɲa ke ki nɔ ge, li waha l'i waha wu na ba ganha xuuni, niɲaa sipyii di zhe wu ni.»

²⁶ «Ba Nuxhun wo caɲa ɲii li keree k'a pye wɛ, mu l'a da ba bye Sipya Ja wu bɛ cabaɲa. ²⁷ Sipyii bi li na gbuu, na cɛɛ leɲɛɛ, kelee na pu nagoo kaan gbaya ni, fo na she nɔ caɲa kemu Nuxhun ya jɛ kɔɔgbɔhɔ ki ni ge. Wee tuun wu ni a logbɔhɔ di ba pee bɛɛri kyɛɛgi.»

²⁸ «Keree kiimu k'a pye Loti caɲa ɲii ni ge, kee tuugo na ba bye sanha. Loti caɲa ɲii ni, sipyii bi li na gbuu, na zhuu na bɛɛɛɛ, na faa pyi, na piyɛɛ yereɲɛ. ²⁹ Ga Loti ya foro

Sodomu kulo li ni canja kemu ge, kee canja ke, na ni kirimu ya yiri fugba wu ni, na do ba zanha ne we, na pu beeri kyee gi.

³⁰ «Canja kemu Sipyaa Ja da ba wuye she ge, kii keree kii beeri tuuyo na ba bye sanha. ³¹ Kee canja ke wemu ne wu puga katanja na ge, wee ganha bu digi je puga ki ni yaaga feni we, mu wemu be wu ne ma kereye ni ge, mu be ganha bu guri da ma puga we. Ga wa beeri di da wu jubile ye shaa. ³² Yi funyo yi to Loti sho wu wuu li na! ³³ Wemu w'a wu munaa juno shaa di wolo nijaa ge, wee na ba buun li ni jiga na. Wemu w'a bonri wu munaa ni nijaa ge, wee na ba wu munaa juno wolo jiga na. ³⁴ N'a da yi jo yi mu, kee canja ke, sheen shuun na ba bye yasinnenujo na piige ni, wa na ba lo na wa yaha. ³⁵ Cee shuun na ba shinma tiree shiizhan, wa na ba lo na wa yaha. [³⁶ Namaa shuun na ba bye tegg ni, wa na ba lo na wa yaha.] ³⁷ A kalaapiire ti wu yege na: «Kafoo, xuu weke ni lee da ba bye we?» A wu pu jo sho na: «Xuu wemu ni yaxugo ne ge, wa tobinye ya yiye pinnee.»

18

W'a yaa na Kile jeri tuun beeri ni

¹ Yesu ya talene jo pu mu na jaha tii ni Kile-jerege ni, na sipyii ya yaa p'a Kile jeri tuun beeri ni, pu ganha bu ganha we. ² W'a jo: «Kiiri konvo wa ya bye kulo la ni, wu bi fyagi Kile na we, wu mago bye sipya wa yafiin be ni we. ³ Naxhugosh wa bye lee kulo li ni, wee bi ma se wu yiri na wu pyi na wu wu pen kakuuyo footono kan pu mu. ⁴ L'a mo, kiiri konvo wu bi sanha soo we. Kadugo taan a wu wuye pye: «Ali ne jehi bye ne fyagi Kile na we, ali ne mago jehi bye wu ne sipya yafiin be ni we, ⁵ lee be na we naxhugosh we, w'a ne kana, lee wuu na n'a da wu pen pu kakuuyo footono kan pu mu, konho wu ganha ba ma da na kana tuun beeri ni we.»

⁶ A Kafoo di jo: «Kiiri konvo tiibaama w'a yemu jo ge, yi yee logo. ⁷ Kile ya piimu jaha bulo pee di mehe suu wu feni canja ni piige ge, ta wu da ba pee wo pen pu kakuuyo yi footono kan pu mu we, ali na ta w'a luu gho be pu taan we? ⁸ N'a da yi jo yi mu, kakuuyo ye p'a byi yi na ge, wu na ba yee wo footono kan tovuyo na. Ga Sipyaa Ja wu ba ba tuun wemu ni, ta wu na ba n'a daa ta jine ki na ge?»

Farizhen wa ni we wa li shaa pu wu jurumu yafa wu mu ge

⁹ Sipyii piimu p'a bi daa puye na na pee ya tii ge, na ta p'i ya bi pusamaa wii na pu ne yafiin be we ge, Yesu ya le talene le jo pu shizhaa na na: ¹⁰ «Namaa shuun wa ya she Kile-peene pugbho ki ni na she Kile jeri: Nigin bye Farizhen, shuun wo wu ne

fanhafee wari shovoo.» ¹¹ A Farizhen wu yiri yere na Kile jeri wuye taan mume, na: «Kile, n'a baraga taha ma na, bani ne ni sipyii pusamaa wa nigin we: nagaalaa, ni kakuubyii, ni dodo, ne wa ba we fanhafee wari shovoo we wa we. ¹² Cewuu cewuu, ne ma suun le cabyaa shuun. Kuduun we ne daa ge, ne wee beeri jagi wo.» ¹³ Ga, a fanhafee wari shovoo wu yere kabanugo na. Wu ya ta soo, ali na wu jaha yirige fugba wu ni we, ga, a wu wu dodono kpoo kpoo jatanhaha keje ni na jo: «Kile, juno jaari na na, jurumupye ne ne.»

¹⁴ «N'a da yi jo yi mu, we na we kapii da wo ya kari puga, ga Farizhen wu ya li ta we, bani sipyaa sipya w'a wuye durogo ge, wee na ba dirige. Sipyaa sipya w'a wuye tirige ge, wee na ba durogo.»

Yesu ya duba nahapiire ta mu (Macoo 19:13-15; Marika 10:13-16)

¹⁵ Canja ka, sipyii pii ya pa Yesu mu ni nahapiire ta ni, konho wu gboo ti na. Ba wu kalaapiire t'a lee ja we, na yogo jo ni pu ni. ¹⁶ Ga, a Yesu di tee nahapiire ti fulo wuye na na jo: «Yi nahapiire ti yaha ti da ma na mu, yi ganha ba ti jaha kon we! Bani pee shi tuugo wuuro ti ne Kile wo saanra te. ¹⁷ Can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu ya Kile wo saanra ti co ba nahacere ne-e we, wee da ga ba je ti ni bada we.»

Naafuugbo foo jeme p'a pen Kile wo saanra ti ni

(Macoo 19:16-30; Marika 10:17-31)

¹⁸ Yawutuun junofoo wa ya Yesu yege na: «Karamogosaama, jaha ne yaa na pye, konho di jii sicuumo nixhobaama ta we?» ¹⁹ A Yesu di wu pye: «Jaha na m'a na pyi nizaama we? Nizaama wa shishiin wa we, fo Kile ye. ²⁰ «M'a Kile wo saliya wu jomhe ki ce: «Ma ganha bu dodooro pye we! Ma ganha bu sipya gbo we! Ma ganha bu nagaara pye we! Ma ganha bu kafineye taha ma sipyii ni na we! Ma da ma nu ni ma to pe!» ²¹ A wee na wu jo: «Fo na nahapiire ti tuun wu ni ne jo kon na kii koro jaari.»

²² Ba Yesu ya yee logo we, na wu pye: «Kaa nigin ye l'a mu kuno sanha! She ma keje janyoo yi beeri pere, m'a wee wari wu kan la baa fee mu! Wee tuun wu ni, ma na naafuu ta fugba we ni. Lee kadugo taan m'a ba daha na feni.» ²³ Ga ba na w'a yee logo we, a wu jaha di sii tanha xuuni, bani naafuugbo w'a bye wu mu. ²⁴ Ba Yesu ya wu jaha ja k'a tanha we, na jo: «Naafuugbo foo jeme p'a pen Kile wo saanra ti ni de! ²⁵ Nohajo jeme ya taan museni wii ni, na toro naafuugbo foo je na Kile wo saanra ti ni.»

²⁶ A pee jom pe logovene di jo: «Aa! Wee tuun wu ni sipya weke na ja pa sho we?» ²⁷ A Yesu di jo: «Le l'a sipyii ja ge, lee ya Kile jani

wε.» ²⁸ Wee tuun wu ni a Pyεeri di jo: «Li wii, wεe ya kahari yanmuyɔ bεeri ni na daha mu feni.» ²⁹ A Yesu di pu pye: «Can na n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a kahari wu puga ni ge, kelee wu shɔ, kelee wu cebooloo, kelee wu sefεε, kelee wu nagoo, Kile wu saanra ti wuu na ge, ³⁰ weefɔɔ na ba yee bεeri yahanjaa nijehεnεε ta na wu yaha koɔ na, na ba jii sicuumɔ nixhobaama bε ta jiga na.»

Yesu ya wu xu ni wu jε wu jo sanha (Macoo 20:17-19; Marika 10:32-34)

³¹ A Yesu di wu kalaapiire kε ni shuun wu ye yiri, na pu pye: «Wu wii gaanji Zheruzalemu ni, Kile tudunmɔɔ p'a keree kiimu ka Sipya Ja wu shizhaa na ge, kee bεeri na ba bye na ki fa. ³² Wu na ba jε shi watii kenε ni, pee na ba zhehe wu na, na wu shehele, na jɔlɔhɔ tugi wu na, ³³ na wu kɔn ni susɔɔ ni, na na wu gbo. Ga wu caxhugo cana taanri wogo ki na w'a jε.» ³⁴ Ga kalaapiire ti ya ta yafin bε jaha ce kii keree kii ni we. Bani pe jomɔ pe kori bi njmɔhɔ pu na. Ye y'a jo pu mu ge, pu ya ta yafin bε kori cε we.

Yesu ya fyen wa jii mugi (Macoo 20:29-34; Marika 10:46-52)

³⁵ Ba Yesu ya tεεnε Zheriko na wε, lee ya bi fyen wa nideεnge ta koo li jɔ na na saraya jεeri. ³⁶ Ba wee ya sipyiire ti nidorowuu tunmɔ logo wε, na yegenε pye na: «Le di jε jaha we?» ³⁷ A p'i wu pye: «Nazareti shεen Yesu w'a doroo.» ³⁸ Wee tuun wu ni a wu mujuu w'a na: «Dawuda Ja Yesu, jɔnɔ jaaari na na!» ³⁹ Pii pu bye sipyiire ti nahagbaa na ge, a pee di wu kaa jo na wu co wuyε na, ga, a wu sii la fara mujuu li na na na yu: «Dawuda Ja, jɔnɔ jaaari na na!» ⁴⁰ A Yesu di yere, na jo na pu pa ni wu ni. Ba fyen w'a fulo Yesu na wε, a Yesu di wu yege na: ⁴¹ «M'a giin di jaha pye ma mu wε?» A wu wu jɔ shɔ na: «Kafɔɔ, di da jaa!» ⁴² A Yesu di wu pye: «Ta jaa! Ma n'a daa w'a ma cuunɔ.» ⁴³ Taapile ni a wu ganha na jaa. A wu daha Yesu feni, na ganha na Kile pele. Tuun wemu ni sipyiire ti bεeri ya lee jɔ ge, a pu bε di ganha na Kile sɔni.

19

Yesu ni fanhafεε wari shɔvɔɔ Zange keree

¹ Cana ka Yesu ya pa doroo Zheriko kulo li ni. ² N'a wa bye w'a wu mege jε Zange. Wee bye fanhafεε wari shɔvɔɔ jɔnɔfɔɔ, naafuu fɔɔ w'a bye wii. ³ Wu bi giin wu Yesu jɔ wu wu ce, ga sipyiire ti jehε wuu na wu ya ta j'a wu jɔ wε, bani wu bi gberε. ⁴ Lee na a wu baa kari nahagbaa na, na she dugi tige ka ni, kemu mege ki jε na Sikomori ge, kɔnhɔ wu Yesu jɔ, bani wu na ba doroo w'a.

⁵ Ba Yesu ya nɔ wee xuu wu ni wε, a wu jɔ naha yirige na Zange pye: «Zange, tigi tɔvuyo na, bani mu puga n'a da zhe digi nijaa.» ⁶ A

Zange di digi tɔvuyo na, na wu jɔnɔ c'iri ni fundanga ni. ⁷ Ba sipyii p'a lee jɔ wε, a pu bεeri di ganha na njmunu-njmunɔ na yu: «W'a she digi jurumupye wa mu.» ⁸ Ga, a Zange di yere Kafɔɔ jaha taan, na wu pye: «Li wii, Kafɔɔ, n'a da na naafuu wu taaga ki kan la baa fεε mu. Li bu da na nε wa yanmujɔ ka njmahana, nε na ki tuuyo shisheεε terenε weefɔɔ na.» ⁹ A Yesu di wu pye: «Nuwuuro ya jε nijaa ke puga ke bε ni, bani we bε jε Ibirayima wo ja wa. ¹⁰ Bani piimu p'a piin ge, Sipya Ja ya pa pee sha wu pee shɔ.

Wari w'a kan kapyebyii piimu mu na p'a kegaana pyi ge (Macoo 25:14-30)

¹¹ Na sipyii pu yaha pu na kii keree kii nuri, a Yesu di le talene le jo pu mu, bani ba w'a tεεnε Zheruzalemu na wε, a p'i ganha na giin na lee taapile li ni Kile wo saanra t'a da tiye she. ¹² Lee wuu na w'a jo: «N'a wa ya se kpɔncenε la na, na gari fiitɔngɔ ka ni kɔnhɔ p'i she saanra kan wu mu, lee kadugo na wu guri pa. ¹³ Na wu yaha wu sanha gari wε, a w'i wu kapyebyii ke yiri, na pu bεeri kan warifyen tuuyo nigin nigin, na pu pye: «Y'a yi kenε kaana ni we ni fo di ba she ba.» ¹⁴ Ga ba w'a kari wε, a wu shi shεen di wu kɔ, na tudunmɔ tun wu mu, na wu pye: «Wεe funjɔ wa mu wu tiin wu jɔnɔ ni wε.»

¹⁵ «Ba w'a kuri wε, saanra ti na kan xɔ wu mu wε, w'a bi wari wu kan piimu mu ge, a wu pee yiri, kuduun wemu p'a ta ge, kɔnhɔ wu wee ce. ¹⁶ A nizhiime wu ba na jo: «Na jɔnɔfɔɔ, n'a ma wari wu taga kapyenεε pye, a wu wu shi ke ta.» ¹⁷ A wu wee pye: «L'a jɔ kapyebye nizaama, ba na jo m'a pye jomεε fɔɔ kapigee ni we, n'a da ma pye kugbɔhɔ ke gbafenεeri.» ¹⁸ A shuun wo wu ba na jo: «Na jɔnɔfɔɔ, n'a ma wari wu taga kapyenεε pye, a wu wu shi kaguro ta.» ¹⁹ A wu wee pye: «Mu bε wu pye kugbɔhɔ kaguro gbafenεeri.»

²⁰ A wa bε di ba na jo: «Jɔnɔfɔɔ, ma warifyen wu we wu siime na, nε bi wu migile sicogo ni na keme yaha. ²¹ Nε fya mu na, bani nε bi li cε jo mu keree k'a waha, mu ya kemu yaha wε, kee mu ya luu, mu ya kemu nugi wε, kee mu ya gɔɔn.» ²² A wu kafɔɔ wu wu pye: «N'a da ma kiiri kɔn na bε ni ma kafila wu ni, kapyebye niguumɔ, a mu ya li cε na nε keree k'a waha ge, nε kemu yaha wε na kee luu, nε kemu nugi wε na kee kɔɔn ge. ²³ Jaha na m'a ya ta nε wari wu yaha bani na, kɔnhɔ di ba wu lɔ ni wu kuduun ni na niguribawo wε?» ²⁴ Lee kadugo na piimu p'a bye w'a ge, a wu pee pye: «Yi wu wo wari wu shɔ wu na, y'i wu kan ke fɔɔ wu mu.» ²⁵ A p'i wu pye: «Jɔnɔfɔɔ we! Go wu wo wu shi ke wu wa wu mu na xɔ!» ²⁶ A wu pu pye: «N'a da yi jo yi mu, la jε wemu mu ge, la na ba gan wee mu na fara wu wu li na. Ga la jε wemu mu wε, ali nifenhεfenhε lemu bε li

ne wu mu ge, lee be na ba sho wu na. 27 Ne pɛɛn piimu ya ta sɔɔ ne wu pɛɛ pu ɲuɲɔfɔɔ wɛ ge, yi pa ni pee ni naha y'i pee gbo na ɲii na.»

Yesu ya jɛ Zheruzalemɔ ni ba saan ne wɛ (Macoo 21:1-11; Marika 11:1-11; Yohana 12:12-19)

28 Ba Yesu ya yee jo xɔ wɛ, na doro sipɛyire ti nahagbaa na, na se Zheruzalemɔ ni. 29 Tuun wemu ni w'a tɛɛɛɛ Betɛfajɛ ni Betani kulogoo ki na ge, faaboboɲɔ ki shizhaa na kemu mɛɛɛ p'a yiri Oliviye faaboboɲɔ ki ge, a wu wu kalaapiire shuun wa tun, na pu pɛɛ: 30 «Yi she yi nahagbaa kulo li ni, yi ba she jin li ni, yi na kafabige ka nibɔgɔ ta wà sipɛɛ sanha dugi ɲa kemu na wɛ, y'i kee sanha yi pa naha. 31 Sipɛɛ wa bu yi pɛɛ: «Naha na yee di ke sanhana wɛ?» Yi weefɔɔ pɛɛ: «Wɛɛ Kafɔɔ wu mago wu wa ki na.»

32 Piimu pu bye tudunmɔ pu ge, a pee di gari na she yi ta ba Yesu ya yi jo pu mu wɛ. 33 Na pu yaha pu na kafabige ki sanhana, a ki kafɛɛ di pu yege na: «Naha na y'i wa ke kafabige ke sanhana wɛ?» 34 A p'i jo: «Wɛɛ Kafɔɔ wu mago wu wa ki na.» 35 A p'i ba ni ki ni Yesu yiri, na ba pu fadegbɔyɔ ya taha ki na, na Yesu durogo ki na. 36 Ba w'a gaanɛ wɛ, a sipɛyii p'i ganha na pu fadegbɔyɔ piini koo li ni.

37 Tuun wemu ni wu bi tɛɛɛɛ Zheruzalemɔ na ge, Oliviye faaboboɲɔ ki tatiginɛ ki shizhaa na ge, a kalaapiire ti pinneɛɛ ki beɛri di ɲi fundanga na, na ganha na Kile peɛ ni muɲoɲɔɔ niɲɔɲɔɔ ni. P'a kakanhanɛaa kiimu beɛri ɲa ge, kee wuu na. 38 A p'i jo:

«Pɛɛ duba fɔɔ, saan,
mu wemu w'a ma
Kafɔɔ Kile mɛɛɛ na ge!»*
«Najinɛ ki pɛɛ fugba wu ni,
noɔɔ di daha Kile mɛɛɛ na
fugba lii lii wu ni!»*

39 Farizheɛn piimu pu bye sipɛyire ti ninɛ ni ge, a pii di Yesu pɛɛ: «Karamɔgɔ, jo ni ma kalaapiire ti ni na pu co pɛɛ na!» 40 A wu pu ɲo sho: «N'a da yi jo yi mu, ali pu bu jo pɛɛ na be, kagerɛye y'a da sipɛɛɛ suu pu tɛɛɛ!»

Yesu ya mɛɛ su Zheruzalemɔ wuu na

41 Ba Yesu ya tɛɛɛɛ Zheruzalemɔ na wɛ, ba Yesu ya wu ɲa wɛ, na mɛɛ su wu wuu na, na jo: 42 «Kaa le li da jà ɲajinɛ kan mu mu ɲinɛɛ wo canɛa ɲii le ni ge, mu da bi lee ta ce! Ga nime, lee ya ɲmɔhɔ mu na! 43 Bani caya ya wa ma mu mu, ma pɛɛn na ba kasɔɔɔgɔ yereɲɛ na taga ma maha, na ma kuuri, na do ma na. 44 Pu na ba ma ni ma sipɛyii pu beɛri tɔnhɔɔ, pu da ga kafaan pile la shishiin nidahanɛa yaha la ɲuɲɔ ni wɛ, bani Kile ya pa

mu deɛɛ kaa na tuun wemu ni ge, mu ya ta lee ce wɛ!»

Yesu ya Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki pɛɛ fɛɛɛɛ (Macoo 21:12-17; Marika 11:15-19; Yohana 12:13-22)

45 Lee kadugo na a Yesu di jɛ Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni. Sipɛyii piimu pu bi beɛri ni zho pyi wà ge, a wu ganha na pee kɔri na yeege. 46 A wu pu pɛɛ: «L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Pu na ba ne puga ki pyi Kile-ɲɛɛɛɛ puga,*» A Yesu di nɔhɔ jo sanha na: «Ga yee kunni ya ki pɛɛ nagaalaa talaraga.»

47 W'a bi kalaa kaan canɛa beɛri Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni. A saraya ɲaha shɔɔnriwɛɛ ɲuɲɔfɛɛ, ni saliya karamɔgɔɔɔ, ni sipɛyire ti sipɛyigbɔɔ p'i ganha na wu shaa di gbo. 48 Ga pu ya ce dii pu da lee pɛɛ wɛ, bani sipɛyire ti bi wu jomɔ pu nuri ni see ni.

20

Mii Yesu wo sefɛɛɛɛ ti d'a yiri wɛ?

(Macoo 21:23-27; Marika 11:27-33)

1 Canɛa ka, na Yesu yaha wu na kalaa kaan Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni, na Kile wo Jozaama pu yu, a saraya ɲaha shɔɔnriwɛɛ, ni saliya karamɔgɔɔɔ p'i nɔ na fara nɔhɔɛɛ pu na, 2 na wu pɛɛ: «Sefɛɛɛɛ teke gbɔɔɔɔ ni mu ya kii keree kii pyi ge, tee jo wu mu, kelee jɔgɔ w'a tee sefɛɛɛɛ ti kan mu wɛ?» 3 A Yesu di pu pɛɛ: «Ne be w'a da yi yege. 4 Jɔgɔ w'a Yohana tun na w'a batizeli pyi wɛ? Kile laa sipɛyii?» 5 A p'i pɛɛɛɛ: «Wu bu jo: «Kile w'a wu tun, wu na jo: «Naha na yee di ya ta dà wu na-ɛ wɛ?» 6 Wu bu nɔhɔ jo: «Sipɛyii p'a wu tun, sipɛyire ti na wu wà gbo ni kagerɛye ni, bani pu beɛri ya dà li na na Kile tudunmɔ wu bye Yohana.» 7 Lee na a p'i wu pɛɛ na pee ya ce jɔgɔ w'a wu tun wɛ. 8 A Yesu be di pu pɛɛ: «Ayiwa ne be ya she, sefɛɛɛɛ temu t'a ne pɛɛ ne na ki pyi ge, ne be da tee jo yee mu wɛ.»

Eɛɛɛɛ faapyii niguumɔ pu wo talene le (Macoo 21:33-46; Marika 12:1-12)

9 Lee kadugo na a Yesu di ganha na le talene le yu pu mu na: «Nà wa w'a bi eɛɛɛɛɛ tege ka shan, na ki kaa le eɛɛɛɛɛ faapyii pii keɲɛ ni, na gari fiige katii ni, na she ma wà. 10 Ba eɛɛɛɛɛ w'a pa le wɛ, a wu kapyebye wa tun pee eɛɛɛɛɛ faapyii pu mu, kɔnhɔ p'i eɛɛɛɛɛ wa yaha pa wu kan. Ga, a eɛɛɛɛɛ faapyii p'i wee kpon, na wu kewayo wo yaha kari. 11 A wu nɔhɔ kapyebye wa be tun kari, a p'i wee be kpon na wu cogana kolo, na wu be kewayo wo yaha kari. 12 A wu taanri wo tun kari sanha, a p'i wee bana, na wee kɔri wà.

13 «A tɛɛɛ ki kafɔɔ di jo: «Lekɛ n'a da bye wɛ? Na Ja nigin pu, na jidaan Ja we, wee n'a da dun pu mu. La wa la ni pu na pɛɛɛɛɛ taha wee na.» 14 Ga ba eɛɛɛɛɛ faapyii p'a wee ɲa

* 19:38 Zabururu 118:26 * 19:38 Luka 2:14 * 19:46 Ezayi 56:7

wɛ, na puɛ pye: «Cɛn wu ɓɔɔ wu jɛ wɛ. Yi pa wu wu gbo, kɔnhɔ cɛn wu bye wu wo.»¹⁵ A p'i gari ni wu ni ɛɛɛɛn tɛgɛ ki kadugo yiri, na wu gbo.

«Wee tuun wu ni tɛgɛ ki kafɔ wu da ba naha pye pu na wɛ?»¹⁶ Wu na ba ba, na pee ɛɛɛɛn faapyii pu gbo, na ɛɛɛɛn tɛgɛ ki kaa le piitiilee keɛ ni.»

Ba p'a yee logo wɛ, na jo: «Kile wu wu tɔnha lee na!»¹⁷ Ga, a Yesu di pu wii na jo: «Wee tuun wu ni jomɔ pe p'a ka Kile wo Kitabu wu ni ge, na:

«Puyirilee p'a faakagerɛɛ kemu she ge, kee k'a pye puga ki gunɲmii li faakagerɛɛ nijenɛ.»*

Pee jomɔ pu kori di jɛ dii wɛ?¹⁸ Sipyaa sipya w'a to kee kagerɛɛ ke jɔɲɔ ni ge, weefɔ na gɛgɛ gɛgɛ. Kee kagerɛɛ ki shiin bu do sipya bɛɛri jɔɲɔ ni, weefɔ na dɔnhɔnɔ.»

¹⁹ Lee taapile li ni a saliya karamɔgɔlɔɔ ni saraya naha shɔɔnrivɛɛ jɔɲɔfɛɛ p'i ganha na cogana shaa Yesu na, bani p'a li cɛ na pee na Yesu ya le talenɛ le jo wɔ. Ga, a p'i fya sipyii pu na.

P'a Yesu yege muna pɛɛmɛ keree na (Macoo 22:15-22; Marika 12:13-17)

²⁰ A p'i diin na Yesu kaseri, na ba kalɔhɔjuu pii tun, na pu puɛ pye sipyitiimeɛ, pu da kafila tifuuɔ shaan Yesu taaɲ, p'i kafila ta wu jɔ na, kɔnhɔ p'i wu le fanhafɛɛ ni gbafɛnɛmɛ wu sipyii pu keɛ ni.²¹ A pee di wu yege na: «Karamɔgɔ, wɛɛ ya li cɛ na jo mu ya yu, na sipyii kalaa ni tiime ni, mu ya sipya wa wo wa ni wɛ. M'a sipyii pu fiinɛ na galaa bɛ Kile koro li ni.²² Ayiwa, l'a saha wɛɛ p'a munaa pɛɛmɛ kaan Oromɛ saannaa Sezari mu laa, li ya saha wɛ?»

²³ Ba Yesu ya pee wo namari wu ja wɛ, na pu pye: «Yi wari deɲɛ wa she na na.»²⁴ A p'i nigin wa she wu na. A wu jo: «Jɔgɔ wo jaa ni wu kama pu wa we na wɛ?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Oromɛ saannaa Sezari.»²⁵ A Yesu di pu pye: «Wee tuun wu ni, y'a Sezari wuu li kaan Sezari mu, y'i da Kile bɛ wuu li kaan Kile bɛ mu.»

²⁶ Pu ya ta nahama ta Yesu jomɔ ni pemu pu da daga wu tɔgɔ le sipyii pu naha taaɲ wɛ. Ga, a wu jɔshɔɔrɔɔ t'i pu naha wɔ, a p'i fehɛ.

Sadushɛɛn p'a Yesu yege xɔɲɛɛ li keree na

(Macoo 22:23-33; Marika 12:18-27)

²⁷ Lee kadugo na, Yawutuu jɔɲɔfɛɛ pii bye wɔ, Sadushɛɛn pu bye pii. Pee bi yu na xɔɲɛɛ da ba bye jiga na wɛ. A pii di ba she Yesu yiri, na she wu pye:²⁸ «Karamɔgɔ, Kile tudunmɔɔ Musa ya le jomɛmɛ le ka na kan wɛɛ mu na: «Ná wa wo ceborona bu xhu,

na ta wu ya pya ta wu shɔ na wɛ, na wu wee naxhugoshɔ wu lɔ, kɔnhɔ wu nagoo ta di yaha wee ná wu nixhugo ki mu.»

²⁹ «Lee ya bi ceboronamaa gbarashuun wa ta wɔ. A nizhiime wu cee lenɛ, na xhu pya baa.³⁰ A shuun wo wu wee cee wu lɔ, na xhu pya baa, a taanri wo wu bɛ di wu lɔ na bye mu.³¹ A pu gbarashuun wu bɛɛri di cee wu lenɛ, a pu bɛɛri di xhu pu ya nɔhɔpiire ta wɛ.³² Lee kadugo na a cee wu bɛ di xhu.³³ Wee tuun wu ni xuu pu capɛɲɛ ke, wee cee w'i da ba bye pu shen nigin wekɛ wo wɛ? Bani pu gbarashuun wu bɛɛri ya wu lenɛ toro.»

³⁴ A Yesu di pu pye: «Kɛ kɔɲɔ ke sipyii ya cɛɛ lenɛɛ, na gbaya jii,³⁵ Ga piimu p'a yaa pu pa jɛ Kile wo kobanɲa ki ni ge, pee ba ba xhu na ba jɛ na foro xu ni jiga na, pee wa da cɛɛ lenɛ, kelee na gbaya je wɛ.³⁶ Pee da xhuu nige wɛ, bani pee na bye ba fugba mɛlekɛɛ pii wa wɛ. Pu na bye Kile nagoo, bani pee jɛ xɔɲɛɛ li sipyii.³⁷ Kile tudunmɔɔ Musa ye pyaa ya li she na xɔɲɛɛ na ba bye, bani xuu wemu ni na ki wo tire li kaa ya yu ge, wee xuu wu ni w'a Kafɔɔ Kile pyi: «Ibirayima wo Kile, ni Ishaaga wo Kile, ni Yakuba wo Kile.»³⁸ Pee jomɔ pe ya li sheɛ na Kile jɛ xuu wo Kile wɛ, ga wyii wo Kile wu jɛ wii. Bani wee mu pu bɛɛri wa jiiɛɛɛ ni.»³⁹ A saliya karamɔgɔlɔɔ pii di kafila wu lɔ, na jo: «Karamɔgɔ, ma jomɔ p'a jɔ.»⁴⁰ Wa shishiin ya luu waha na wu yege nige kaa la shishiin na wɛ.

Shɔɔɔ wu ya ta pye Dawuda ja ye nigin wɛ (Macoo 22:41-46; Marika 12:35-37)

⁴¹ Wee tuun wu ni a Yesu bɛ di pu yege na: «Naha na sipyii ya yu na Shɔɔɔ wu ya ta sii pye watii Dawuda ja ye kadugo na-ɛ wɛ?»⁴² Bani Dawuda ye pyaa ya yi jo Zaburuu Kitabu wu ni na:

«Kafɔɔ Kile ya yi jo nɛ Kafɔɔ mu na: Tiin saanra tateɛngɛ ki ni na kanige cɛ,⁴³ fo di ba ma pɛɛn pye ma jidahaata-tahaɲa.»*

⁴⁴ Dawuda ya Shɔɔɔ wu pyi Kafɔɔ, wee tuun wu ni w'i jɛ dii wu ja ye nigin wɛ?»

Yesu ya pu kaala ni saliya karamɔgɔlɔɔ pu kaa ni

(Macoo 23:1-36; Marika 12:38-40)

⁴⁵ Sipyiire ti bɛɛri jiiɔ na a Yesu di wu kalaapiire ti pye:⁴⁶ «Y'a yiye kaseri saliya karamɔgɔlɔɔ pu na. Na fadɛɔɔnyɔ leni na jaari lee l'a dan pu ni, ni sipyii na gbɔɔrɔ fɔ kaan pu pu pinɲɛɛ kɛɛnyɛ na. Kile-pɛɛɲɛ piyeyɛ yi wo nahagbaa tatiinyɛ, ni yalicenɛɛ wo tatiinceye bɛ di dan pu ni.⁴⁷ P'a naxhugoshaa keɛɛ yanɲmuyɔ bɛɛri nɲmahana na zhuu pu na, na mɔni Kile-jɛɛɛɛɛɛ na, kɔnhɔ p'i

* 20:17 Zaburuu 118:22 * 20:43 Zaburuu 110:1

puyɛ pye see sipyii. Pu wo jaagi kanhama pu na ba golo fo xuuni.»

21

Naxhugoshɔ wu Kile yakanga (Marika 12:41-44)

¹ A Yesu di wu ɲuɲɔ yirige, na naafuu fɛɛ pu ɲa pu na Kile wo taa li leni keshi wu ni. ² A wu naxhugoshɔ la baa fɔɔ wa ɲa wu bɛ ya wari tuuɲɔɔ nifɛnhɛfɛnhɛɲɛɛ shuun le wu ni. ³ A wu jo: «Can na n'a da yi jo yi mu, we naxhugoshɔ la baa fɔɔ we ya lemu le ge, lee ya ɲɛhɛ pusamaa bɛɛri wuu li na. ⁴ Bani pusamaa bɛɛri ya wolo wolo pu naafuu ni na kan, ga wee kunnɪ ni wu la baara ti ni, w'a wu ɲɔshaga wuu li bɛɛri kan.»

Yesu ya Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki ja wu jo (Macoo 24:1-2; Marika 13:1-2)

⁵ Lee kadugo na pii bi Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kaa yu wu kalaapiire ti ni na k'a sii ɲɔ ni ki faaya yi ni, ni sipyii pu wo Kile yakanya yi bɛ. Ga, a Yesu di pu pye: ⁶ «Yemu bɛɛri yee wa ɲaa naha ge, canja ka wa ma, kagereɲɛ ka shishiin wa da ba gori naha ka ɲuɲɔ ni wɛ. Yi bɛɛri na ba do fɛɛɛ.»

Keree kiimu na ba byi sani koɲɔ ki xɔ ge (Macoo 24:3-14; Marika 13:3-13)

⁷ A p'i wu yege na: «Kee keree kii na ba bye tuun wemu ni ge, wee she wu na! Ki ba da bye, ɲaha sheshɛɛre teke t'i da bye wɛ?»

⁸ A Yesu di pu pye: «Y'a yiye kaseri, kɔnhɔ yi ɲuyɔ ganha bu gyɛɛgi wɛ. Bani sipyii niɲɛhɛmɛ na ba ma ni nɛ mege ni na yu: «Nɛ wu ɲɛ wii» kelee «Tuun w'a na.» Yi ganha bu daha pu fɛni wɛ. ⁹ Yi ba kashɛn ni n'a she keree nuri tuun wemu ni, yi ganha da vya wɛ. Li waha l'i waha kee keree k'a yaa na fɛnhɛ pye, ga lee di wa nago wee tuun wuyɛ pyaa ni koɲɔ k'a da xhɔ wɛ.»

¹⁰ Lee kadugo na a wu pu pye: «Shi wa na ba yiri shi watii kaa na. Saanra ta na ba yiri saanra tatii kaa na. ¹¹ Niɲɛ cɛɛɲɛ nigbɔhɔ na ba byi tɛye ya ni, ni xuugbɔhɔ, ni banikuuyo. Fyaara kagbɔhɔɔ ni ɲaha sheshɛɛre nigbɔhɔɔ na ba ɲaa na yiri fugba we ni.

¹² «Ga yani lee li pye ge, pu na ba yi conɪ, na yi ɲaani xuuni. Pu na ba se ni yi ni Kile-pɛɛɲɛ piyɛye yi ni, na kiiri kɔɔn yi na, na yi leni kaso ni. Pu na ba se ni yi ni saanna ni gbafɛnɛɛɛɛ mu nɛ mege wuu na. ¹³ Lee na ba bye kanɲuɲɔ yi na Kile wo Jozaama pu jo pu mu. ¹⁴ Jomɔ pe yi da ba she jo pee di yi ɲuɲɔ wolo ge, yi ganha ba pee shaa da yɛri yi funyɔ ni wɛ. ¹⁵ Bani nɛ na ba ɲɔ kan yi mu, na fungongɔ fɛɛɛ kan yi mu, fo sipya bɛ da da yi pɛɛn pu ni, wemu na j'a yi ɲɔ shɔ, kelee di yi kafila kaala wɛ. ¹⁶ Ali yi tii, ni yi nii, ni yi puga shɛɛn, ni yi cebooloo, ni yi ɲaniinɛɛ bɛ na ba yi leni keye ni. Pu na ba pii ghuu yi ni. ¹⁷ Sipyii bɛɛri na ba yi kɔ nɛ mege wuu na. ¹⁸ Ga, ali yi ɲuzhige nigin we wa bɛ da

biin wɛ. ¹⁹ Lee wuu na, yi la le yiye ni, y'i yi logoo mara, lee funɲɔ ni y'a da yi munahaa ɲuɲɔ wolo.

Yesu ya Zheruzalɛmu kulo li ja wu jo (Macoo 24:15-21; Marika 13:14-19)

²⁰ «Yi ba kashɛn keye ɲa y'a Zheruzalɛmu maha tuun wemu ni, y'i li cɛɛ na wu jaduun w'a nɔ. ²¹ Wee tuun wu ni, piimu na ba bye Zhude fiige ki ni ge, pee di ba fe p'a se faaboboyo xuu ni. Piimu na ba bye Zheruzalɛmu kulo liye pyaa funɲɔ ni ge, pee di ba fe p'a foro. Piimu na ba bye sige ni ge, pee ganha bu jɛ kanha ki ni wɛ. ²² Kee cabyaa ki na ba bye Kile wo kiiri cabyaa Zheruzalɛmu na, kɔnhɔ yemu bɛɛri Kile tudunmɔɔ p'a ka Kitabu wu ni ge, yi bɛɛri ɲɔ di fa. ²³ Bɔɔngɔ na ba bye lahaa fɛɛ ni puɲmaraya fɛɛ wogo yee caya yi na. Bani kanhama nigbɔ pu da ba bye fiige ki ni. Kile na ba wu loyire li she ki sipyii pu na. ²⁴ Nɲɔmparaa na ba pii gbo, p'a pii co kari fiye yatii ni na pye buloo. Shi wemu ɲɛ Yawutuu wɛ, wee na ba Zheruzalɛmu kana fo pu wo tuun wu ba she doro.

Sipya Ja nibaɲa keree (Macoo 24:29-31; Marika 13:24-27)

²⁵ «Yi na ba ɲaha sheshɛɛre ɲaa canja, ni yeɲɛ, ni wɔrɔɔ kii ni. Lokuruyo nigbɔyɔ na ba sani na yiri suumɔ lɔhɔ ni niɲɛ ke na, yi tunmɔ na ba bele fo na fyaara ni funbɛɛnɛɛ yaha ɲiɲɛ ki sipyii pu bɛɛri na. ²⁶ Sipyii na ba jiregi na xhuli ɲiɲɛ ke wo kapegee fyaara ni ki ɲibaɲa funbɛɛnɛɛ keɲɛ ni. Bani ali fugba wu sefɛɛɛ ti na ba jɛɛ. ²⁷ Wee tuun wu ni pu na ba Sipya Ja nibawo ɲa fugba ɲahaya ye na ni sefɛɛɛ ti bɛɛri, ni nɔɔrɔ nigbɔ ni. ²⁸ Yi ba kee keree kii ɲaa k'a ɲɔ kon na byi tuun wemu ni, y'i yiri tii, y'i yi ɲuyɔ yirige, bani yi ɲuɲɔ woloduun w'a tɛɲɛ.»

Kalaa wemu ya daa nitoodige keree na ge (Macoo 24:32-35; Marika 13:28-31)

²⁹ Lee kadugo na a Yesu di le talɛnɛ le jo pu mu na: «Yi nitoodige ni tiye yi saya bɛɛri wii. ³⁰ Yee ba yi ɲaa yi na funni tuun wemu ni, yee wa ma li cɛ yiye ni na ki nagoo pyeduun w'a tɛɲɛ. ³¹ Mu li wa, yi ba kii keree kii ɲaa ki na byi tuun wemu ni, y'i li cɛɛ na Kile saanra t'a tɛɲɛ. ³² Can na n'a da yi jo yi mu, niɲaa wo sipyii pii bɛɛri wa da xhuu kii keree kii di na pye wɛ. ³³ Fugba we ni ɲiɲɛ ke na ba doro, ga nɛ jomɔ pe wa da doro bada wɛ.»

Yi kori yaha ɲii na

³⁴ «Yi kasɛɛge yaha yiye na, yi ganha da gori ligbɔhɔ ye na, ni gba, yi da yi funyɔ shaa ni koɲɔ yanmuyo da ni, fo di zhe nɛ cabaɲa pye ki pa yi bɛ fo wɛ. ³⁵ Bani nɛ cabaɲa na ba ɲiɲɛ ki sipyii pu bɛɛri fo, ba jɔ ma fyaa fo na pu tɔ wolo wɛ. ³⁶ Ga yi kori yaha ɲii na, yi da Kile ɲɛɛri tuun bɛɛri ni, kɔnhɔ y'i fanha ta, y'i

ba shò kii keree niban̄aa kii beeri na, y'i ba já yere Sipyá Ja wu jahagbaa na.»

³⁷ Yesu bi ma sipyii pu kalaa Kile-peenje pugbòhò ki ni can̄a ni, ga piige bu wà, w'a she shàn Oliviyè faabobon̄o ki na. ³⁸ Yani jiga ki mugì ge, sipyii pu beeri na she wu juñjò círi Kile-peenje pugbòhò ki ni, na wu jomò pu nuri.

22

Yawutuu juñjofee p'a woni pye Yesu kaa na

(Macoo 26:1-5; Marika 14:1-2; Yohana 11:45-53)

¹ Shizhenherè Baa Buuri Kalenè lemu li jè na Nuwuuro ti wo Kalenè li ge, lee bi deenje. ² Saraya jaha shòonrivèe juñjofee ni saliya karamògò pu bi gbogana shaa Yesu na, ga na fyagi sipyii pu na.

Zhudasi ya gbegele wu Yesu le kenje ni
(Macoo 26:14-16; Marika 14:10-11)

³ Wee tuun wu ni, Zhudasi we p'a yiri na Isikariyoti ge, a Shitaanni di ba jé wee ni. Kalaapiire ke ni shuun wu wa w'a bye wii. ⁴ A Zhudasi di she saraya jaha shòonrivèe juñjofee, ni Kile-peenje pugbòhò ki gedii juñjofee pu mu. Wu na já Yesu le pu kenje ni legana lemu na ge, a p'i jo be lee na. ⁵ A lee di daan pu ni xuuni. A p'i be yi na na pee na ba wari kan wu mu. ⁶ A Zhudasi di soo pu mu na ganha na pyegazaana shaa wu Yesu le pu kenje ni sipyiire ti kategee.

P'a Bulooro Nuwuuro ti wo Kalenè li yalige ki li shiizhan

(Macoo 26:17-25; Marika 14:12-21; Yohana 13:21-30)

⁷ Shizhenherè Baa Buuri Kalenè li can̄a k'a nò ge, kee can̄a ke Nuwuuro ti wo Kalenè li saraga dubyapige ki ma yaa na gbo. ⁸ A Yesu di Pyeri ni Yohana tun na pu pye: «Yi she Nuwuuro ti wo Kalenè li yalige ki gbegele, kònhò wù she ki li.» ⁹ A p'i wu pye: «Ma funjò wa wù she ki gbegele xuu weke ni we?» ¹⁰ A wu pu jò shò: «Wii, yi ba jin kanha ki ni, yi na zhe saha ni ná wa w'a lòhò shò tugo, y'i daha wee feni. Wu ba she jé puga kemu ni, yi be di jé wà. ¹¹ Yi kee puga ki kafò pye: «Wù Karamògò w'a jo na wee ni wu kalaapiire ti na ba Nuwuuro ti wo Kalenè li yalige ki li talige puga kemu ni ge, na mii ki wa we?» ¹² Wu na pugbòhò ka she yi na zangaso wu ni, kee wa gbegele xuuni na yaha, y'i kalenè li yalige ki gbegele wà.»

¹³ A p'i gari na she keree ki ta ba Yesu ya yi jo pu mu we. A p'i Nuwuuro ti wo Kalenè li yalige ki gbegele wee xuu wu ni.

Kafò Fseere yalige ki keree
(Macoo 26:26-30; Marika 14:22-26; 1 Korènte Sheen 11:23-25)

¹⁴ Ba liduun w'a pa nò we, a Yesu ni wu tudunmò p'i diin na li. ¹⁵ A wu pu pye: «Na le Nuwuuro Kalenè le wo yalige ki pinne li ni yee ni, ne lee la pye fo xuuni, yani di ba ganha ge. ¹⁶ Bani n'a da yi jo yi mu, n'a da kee ka shi li nige we, fo can̄a kemu Kile da ba ki yàa wu saanra ti ni ge.»

¹⁷ Wee tuun wu ni a wu erèzen lòhò ceegbuu li lò, na baraga taha Kile na na jo: «Yi ke co y'i ki taa taa yiyè na. ¹⁸ Bani n'a da yi jo yi mu, n'a da erèzen lòhò gba nige we, fo Kile wo saanra ti ba ba.»

¹⁹ Lee kadugo na a wu buuri wa lò, na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan pu mu na jo: «Ne ceepuuro ti wa te, yee wuu na t'a kan. Y'a le pyi kònhò yi funyò di da dun ni na kaa ni.»

²⁰ Ba p'a li xò we, a wu erèzen lòhò ceegbuu li be lò kan pu mu, na jo: «Kile ya karineege jomèe nivonò lemu lò sipyii mu ne shishan baraga ni ge, lee li wa me ke erèzen lòhò ke. Yee wuu na pee shishan p'a wo. ²¹ Ga, lee be na we w'a da ne le kenje ni ge, wee we na li ni ne ni. ²² Sipyá Ja wu kunni, wu na ba xhu ba Kile ya li jo wu shizhaa na we. Ga wemu w'a da ba wu le kenje ni ge, boongò ki jè weefò wogo.» ²³ A p'i jò kàn na pu yegee na weke wu da ba le pye pee ni we.

Kalaapiire t'a nakaara pyi jahagbaa fere keree na

(Macoo 20:25-28; Marika 9:33-34; Marika 10:42-45; Luka 9:46)

²⁴ Lee kadugo na a kalaapiire t'i ba do nakaara na na byi. Pu bi puyè yegee na weke w'a yaa na pye pu beeri jahagbaa fò we? ²⁵ A Yesu di pu pye: «Shi wemu jè Yawutuu we, wee shi wu wo saannaa ya pu juñjofee pyi wu na. Pii pu wa fanhafèe pu ge, a pee funjò di bye shi wu w'a pu meye yiri na: «Kasaan̄aa pyevee.» ²⁶ Ga, li ya yaa na pye mu yee mu we, ga we wu wa yee beeri jahagbaa fò ge, wee ya yaa na pye ba pu beeri nòhòceree jè we. We wu jè juñjofò ge, wee di bye ba kapyebye jè we. ²⁷ Kapyebye we w'a sori ge, ni wu juñjofò we wu da ba diin ye wu li ge, weke w'a pele pu shuun wu ni we? We wu da ba diin ye wu li ge, ta wee be w'a pele we? Ga lee be na ne jè yee ninje ni ba kapyebye jè we. ²⁸ Yee ya pye sipyii, pii p'a pye ni ne ni na nòwuuro ti keree ki ni ge. ²⁹ Lee wuu na n'a da Kile wo saanra ti jò yaha yee mu, ba na To w'a ti jò yaha na mu we. ³⁰ Yi na ba binne li, na binne gba ni na ni na saanra ti ni. Yi na ba diin saanra korogoo ni, na kiiri kàn Izirayeli gbaweye ke ni shuun wu na.»

Yesu ya li she na Pyeri na ba foro wee kaa tãan

(Macoo 26:31-35; Marika 14:27-31; Yohana 13:36-38)

³¹ Lee kadugo na a Yesu di jo: «Simò, Simò, Shitaanni ya li sha na wu yee nõhò wolo saama na, wu yee suguri ba p'a shinma sani na wo wu kugun ni wè. ³² Ga nè Kile jèeri mu mu, kònho ma n'a daa wu ganha bu guunjo wè. Ma ba daburaje jo tuun wemu ni, na guri pa na mu, m'a ma ceboooloo pusamaa logoo waha.» ³³ A Pyèeri di wu pye: «Kafò, w'a pye kaso la, w'a pye xu la, n'a gbegele xò di jé ni ma ni ki bèeri ni.» ³⁴ A Yesu di wu pye: «Pyèeri n'a da li she ma na, yani xhupoo wu pa mée su nijaa piige ge, mu na ba foro nè kaa tãan tãnjii taanri na mu ya nè ce wè.»

Yesu ya wu kalaapiire ti yeri na pu gbegele

³⁵ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Tuun wemu ni nè yee tun kari na ta wari, ni kushèyèyèye, ni tanhaya bye yee mu-i ge, yaaga ya yee kuunjo ya?» A p'i wu jò shò na: «Yaaga bè ya wèe kuunjo wè.»

³⁶ «Ga nime, wari jè wemu mu ge, wu wu lò, kushèyèyèye jè wemu mu ge, wu yi lò, ñmòpara jè wemu mu wè, wee di wu fadenje pèrè taga la shò. ³⁷ Bani n'a da yi jo yi mu, lemu ya ka nè shizhaa na ge, li waha l'i waha, lee jò ya yaa na fa. L'a ka Kitabu ni na: «W'a tòrò le kakuubyii ni.» Lemu di jè nè shizhaa wuu li ge, lee jò na ba fa.» ³⁸ A kalaapiire t'i wu pye: «Kafò, li bu da lere, ñmòparaa shuun wu wa mè.» A Yesu di jo: «K'a yaa mu xuuni.»

Yesu ya she Kile jèeri Oliviyi faabobonjo ki na

(Macoo 26:36-46; Marika 14:32-42)

³⁹ Lee kadugo na a Yesu di foro, na gari Oliviyi faabobonjo ki na, ma na jo ba w'a tee na li pyi pyegana lemu na wè. A wu kalaapiire ti bè di daha wu feni. ⁴⁰ Ba p'a nõ wee xuu wu ni wè, a Yesu di pu pye: «Yi Kile jèeri, kònho yi ganha bu jé nõwuuro ni wè.» ⁴¹ Ba w'a yee jo wè, na laha pu tãan, na she jaha na jeri, na nuguro sin, na Kile jèeri. ⁴² Na jo: «Na To Kile, li bu da l'a taan ma mu, le kanhama cèggbuu le sanha lii na na. Ga nè wu jidaan ganha bu bye wè, fo mu wo jidaan.» ⁴³ Wee tuun wu ni a meleke wa di ba foro wu mu na yiri fugba we ni, na lowaa kan wu mu. ⁴⁴ Yesu funnjò ki bi cãri fo xuuni. A wu la fara Kile-jèrège ki na. A wu ba funi, a wu fun fun lohò k'i jeri ba shishan jè wè, na ninjèe na dun ninjèe na.

⁴⁵ Ba w'a xò Kile-jèrège ki na wè, na guri pa kalaapiire ti yiri, na ba pee ta pee ya ñmunò jatanhana kanhama kenje ni. ⁴⁶ A wu pu pye: «Naha na yee di ñmunò wè? Yi yiri y'i Kile jèeri, kònho yi ganha bu jé nõwuuro ni wè.»

Yawutuu p'a Yesu co
(Macoo 26:47-56; Marika 14:43-50; Yohana 18:3-11)

⁴⁷ Na Yesu yaha pee jomò pu na, a sipiyiire ta di nõ, Zhudasi w'a bye pee jahagbaa na. Yesu wo kalaapiire ke ni shuun wu wa w'a bye wii. A wu gbara Yesu na, kònho wu she jòsòonrò fò kan wu mu. ⁴⁸ Ga, a Yesu di wu pye: «Zhudasi, go jòsòonrò fò ni mu ya Sipya Ja wu le kenje ni gè?»

⁴⁹ Pii pu bye ni Yesu ni ge, ba pee ya li ce na Yesu taconjo ni p'a ma wè, a p'i jo: «Kafò, wù ñmòparaa lò pu feni ya?» ⁵⁰ A pu shen nigin wa di saraya jaha shòonrivèe wo junnòfògbo wu wo kapyebye wu kanige ce niwènjè paa laha. ⁵¹ Ga, a Yesu di pu pye: «Yi yere me!» A wu gbòn ná wu niwènjè ki na, na wu cuunjo.

⁵² Lee kadugo na, saraya jaha shòonrivèe junnòfèe, ni Kile-pèenjè pugbòhò ki gedii junnòfèe, ni nõhòlèe pii p'a she Yesu feni ge, a wu pu pye: «A yee di ba ni ñmòparaa ni pubegee ni nè taconjo ni ma na jo kakuubye di jè ya?» ⁵³ Na ta nè bi bye ni yee ni canja bèeri Kile-pèenjè pugbòhò ki ni, yee di ya ta nè co wè. Ga nime, yee wo tuun wu w'a nõ, ni nibiige fanha ki wo tuun wè.

Pyèeri ya foro Yesu kaa tãan
(Macoo 26:57-58, 69-75; Marika 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Ba p'a Yesu co wè, na gari ni wu ni saraya jaha shòonrivèe wo junnòfògbo wu kaban. A Pyèeri di laraga kòn pu na, na daha pu feni, ⁵⁵ fo na she jé kaanja ki ni. A sipyii pii di na gberi kaanja ki ninjè ni, na diin ki tãan na wahani. A Pyèeri bè di diin pu te ni. ⁵⁶ Ba kapyeyezhò wa ya pa Pyèeri ja na ki tãan wè, na wu wii xuuni na jo: «We bè wu wa Yesu wo sipya wa.» ⁵⁷ Ga, a Pyèeri di foro wu kaa tãan na jo: «Cee we, nè ta wu ce bè wè.»

⁵⁸ A jèrè di bye, a ná wa di wu ja, na wu pye: «Go mu bè wu wa pu ni!» A Pyèeri di wee ná wu bè pye: «Ee! Nè wa pu ni-i dè!»

⁵⁹ A lèeri nigin shishiin di dorò, a ná wa bè di ba wu ja. A wee di sii yi jo waha na: «Nakaara baa we ná we bè wu bye ni Yesu ni, bani Galile shen wu wa wu bè.» ⁶⁰ Ga, a Pyèeri di wu jò shò na: «Ná we, ye mu wa yu ge, ali nè yi shi ce wè.» Na Pyèeri yaha wu na yee yu, taapili ni a xhupoo di mée su. ⁶¹ A Kafò di ñmahana jeri na Pyèeri wii wu jaha ninjè ni. A Pyèeri funnjò di do ni Kafò kafilajo wu ni na: «Yani xhupoo wu mée su nijaa ge, mu na ba foro nè kaa tãan tãnjii taanri na mu ya nè ce wè.» ⁶² A Pyèeri di foro kpèenge ki na na she mée su fo xuuni.

Sipyii p'a Yesu shehèle na wu kpòn
(Macoo 26:67-68; Marika 14:65)

⁶³ Yesu bi bye namaa piimu kenje ni ge, pee bi wu la wo, na wu kpòn. ⁶⁴ A p'i wu jaha pò, na ganha na wu yegee na: «Jògò w'a mu kpòn wè? Ma kpònwò wu mege yiri gè!» ⁶⁵ A p'i wu shehèle, na joguunò ninjèheme pa bè jo ni wu ni.

Yesu kiiri ya kɔn kiirikɔɔn kurunɔ ki naha tɔan

(Macoo 26:59-66; Marika 14:55-64; Yohana 18:19-24)

⁶⁶ Ba niga k'a mugi we, a nɔhɔlee, ni saraya naha shɔɔnrivɛɛ juɔɔfɛɛ, ni saliya karamɔɔɔɔ di she puye ja, na she ni Yesu ni pu wo kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ⁶⁷ A p'i wu pye: «Ma bu da ma na jɛ Shɔvɔɔ we, yi naha jo wu mu.» A Yesu di pu jɔ shɔ: «Nɛ jɛhɛ yi naha jo yee mu, yee wa da dɔ yi na we; ⁶⁸ nɛ di bu yee yege, yi wa da na jɔ shɔ we. ⁶⁹ Ga na da nijaa na, Sipyaa Ja wu na zhe diin Se Bɛɛri Fɔɔ Kile kanige cɛ.»

⁷⁰ A pu bɛɛri di binne jo na: «Wee tuun wu ni ta mu wu jɛ Kile Ja we?» A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Ba yee wa yi yu we, uun, wee nɛ jɛ.» ⁷¹ Wee tuun wu ni a p'i jo: «Naha wo sɛɛri kaa feni wu jɛ sanha we? Wuyɛ pyaa ya yi logo wu jɔ na.»

33

P'a she ni Yesu ni Pilate mu

(Macoo 27:1-2, 11-14; Marika 15:1-5; Yohana 18:28-38)

¹ Lee kadugo na a sipyii pu bɛɛri di yiri, na gari ni Yesu ni Pilate mu. ² Ba p'a nɔ wɔ we, na jaagi jɔ kɔn na deri wu na na: «Wɛɛ ya we nɔ we sɛɛri na wu ta wu na wu fiige ki sipyii pu sɔɔn, na pu juuyɔ nari. W'a pu naha kɔɔn na pu ganha ba munaa pɛɛmɛ kaan Oromɛ saannaa juɔɔfɔɔ wu mu we. Na jo na wee wu jɛ Shɔvɔɔ we, na saan wee jɛ.» ³ A Pilate di Yesu yege na: «Yawutuu wo saan mu jɛ ya?» A wu wu jɔ shɔ na: «Uun, ba ma wa yi yu we, wee nɛ jɛ.»

⁴ Lee kadugo na a Pilate di saraya naha shɔɔnrivɛɛ juɔɔfɛɛ ni sipyii ti pye: «Nɛ ta tanahaɲa ka shishiin ja we nɔ we na we.»

⁵ Ga, a p'i yi jo na waha Pilate mu na: «W'a sipyii pu juuyɔ nari ni wu wo kalaa wu ni Zhude fiige ki bɛɛri ni; na lɔ Galile fiige ki na, fo na pa nɔ naha.»

P'a she ni Yesu ni Herodi Antipasi mu

⁶ Ba Pilate ya yee logo we, na pu yege na ta Galile shɛn wu jɛ Yesu? ⁷ A p'i wu pye na Galile shɛn wu jɛ wii. Lee di Herodi ta wee na jɛ Galile fiige ki juɔɔ ni; wu bɛ di bi bye Zheruzalemu ni wee tuun wu ni. A Pilate di jo na pu she ni Yesu ni Herodi mu. ⁸ Ba Yesu ya nɔ Herodi yiri we, a lee di sii taan Herodi ni fo xuuni; bani wu bi keree nijɛhɛɲɛɲɛ nuri wu shizhaa na. A l'i mɔ xuuni Herodi funɔ na jɛ wu Yesu ja. Wu bi daa na Yesu na kakanhana la pye wee bɛ jii na, ⁹ Lee wuu na w'a Yesu yege keree nijɛhɛɲɛɲɛ na, ga Yesu ya wu jɔ shɔ la shishiin na we. ¹⁰ Lee di saraya naha shɔɔnrivɛɛ juɔɔfɛɛ ni saliya karamɔɔɔɔ pu bɛ ta wɔ. A pee di ganha na nama kɔɔn, na joguunɔ tuugo bɛɛri taga na wu jaagi. ¹¹ A Herodi ni wu sɔɔsɔii p'i sii Yesu

shehele, na wu la wolo. A p'i saannaa fadenɛ ka le wu na. Lee kadugo na a Herodi di Yesu kurunɔ na pa gan Pilate mu sanha. ¹² Kee caɲa ke a Herodi ni Pilate di bye najiineɛ, lee kaa bɛ we, pɛɛn pu bye pii taashiine ni.

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo

(Macoo 27:15-26; Marika 15:6-15; Yohana 18:39-19:16)

¹³ Ba Yesu ya nɔ Pilate na we, a Pilate di saraya naha shɔɔnrivɛɛ juɔɔfɛɛ, ni fanhafɛɛ, ni sipyii pu bɛɛri yiri. ¹⁴ Na pu pye: «Yee ya pa ni we nɔ we ni nɛ mu, na jo na w'a fiige ki sipyii pu juuyɔ nari. Nɛ kunnɔ ya wu yege yiye pyaa bɛ jii na. Ga yee ya keree kiimu bɛɛri jo nɛ mu wu shizhaa na ge, nɛ ta lee la shishiin wo zɔ ja wu na we. ¹⁵ Herodi bɛ di wa zɔ ta wu na we, bani wu bɛ ya wu kurunɔ na pa wu kan. Yi jii wa wu ni, wu kapyegee ki bɛɛri ni, nɛ kaa ja lemu l'a wu kagbuu xɔ we. ¹⁶ Wee tuun wu ni n'a da wu kan p'i wu kpɔn, lee kadugo na di wu yaha.»

¹⁷ [Lee di Pilate ta yee bɛɛri ba Yawutuu wo bulooro juwuuro ti kalenɛ l'a nɔ we, wu ma yaa na kasolemɛ nigin wa yaha.] ¹⁸ A sipyii ti bɛɛri di ganha na xhuulo na yu: «We nɔ we gbo m'a Barabasi yaha!» ¹⁹ Na ta wee Barabasi we di bi bye n'a she fɔɔ. Caɲa ka w'a pa tunmɔ yirige kulo li funɔ ni, na sipyii ti lɔ suri tiye ni fo na wa gbo. Lee na p'a bi wu le kaso ni.

²⁰ Lee di Pilate ta wu funɔ na jɛ wu Yesu yaha, a wu pu yege sanha. ²¹ Ga, a p'i xhuulo na: «Wu kori tige na! Wu kori tige na!» ²² A Pilate di pu pye tɔɔjii taanri wuu li ni na: «Kakuunɔ leke we nɔ we d'a pye we? Nɛ kunnɔ ya kaa ja wu na lemu ya wu kagbuu xɔ we. Lee wuu na n'a da wu kan p'i wu kpɔn, lee kadugo na di wu yaha.» ²³ Ga, a p'i zhe na xhuulo na pu wu kori tige na. A pu mujonɔ k'i ba se ta Pilate na. ²⁴ Wee tuun wu ni a Pilate di jo na pu wo fungaa li na voro. ²⁵ Wemu wu bi n'a she ni gbuuro ti pye a p'i wu le kaso ni ge; a Pilate di wee yaha, bani wee kaa pu bi yu na wu wee yaha. Ga we wu jɛ Yesu ge, a wu wee kan sɔɔsɔii pu mu na pu sipyii ti wo nidaan pye wu na.

P'a she Yesu kori tige na

(Macoo 27:32-44; Marika 15:21-32; Yohana 19:27-27)

²⁶ Ba p'a gaanɔ ni Yesu ni wu takorogo ki ni we, na she saha ni nɔ wa ni wee ya yiri wu kɛɛɛɛ ni na doroo. Wee mɛge ki bye na Simɔ; Sirine shɛn wu bye wii. A sɔɔsɔii p'i wee karamu w'a Yesu korikoritige ki lɔ na taha wu feni. ²⁷ Sipyijɛhɛmɛɛ pu bi taha pu na na gaanɔ. Cɛɛ pii bɛ bye ni pu ni. Pee jahaya yi bi tanha fo pu na pu dodoyo kpɔɔn, na mɛhɛɛ suu xuuni Yesu kaa na. ²⁸ A Yesu di ba ɲmahana jɛri pu yiri na pu pye: «Zheruzalemu cɛɛ, yi ganha ba mɛhɛɛ suu nɛ wuu na we, ga y'a mɛhɛɛ suu yiye pyaa ni

yi nagoo wuu na! ²⁹ Bani caya ya wa ma, yee caya yi na pu na ba jo na: «cèe pii pu jε seganhanaa ge, pii pu jε pu sanha pya se ja wε, p'i sanha jire kan ja pya mu-i ge, pee jε duba nagoo.»

³⁰ Wee tuun wu ni sipyii na
ba faaboboyo ye pyi na:
«Yi to wù jηjη ni.»

Na boboyo ye pyi:

«Yi wù ηmòhò.»*

³¹ Bani le bi jε tipirewe go pyegana, tiwaga di da ba bye dii wε?»

³² A p'i gari ni kakuubyii shuun bε ni, p'i she pee bε pinne gbo ni Yesu ni. ³³ Xuu wemu mεge p'a yiri na Nugarogò Xuu ge, ba p'a she nò wà wε, na Yesu kori tige na wee xuu wu ni. A p'i kakuubyii shuun wu bε kori wu tãan. A p'i nigin kori tige ka na wu kanige cε, na wusama kori tige ka na wu kamεne cε. ³⁴ A Yesu di jo: «Na To Kile, le yafa pu mu, bani le pu wa byi ge, pu ya li cε wε.» Lee kadugo na a sɔrɔsii p'i kagaanshaan pye, na Yesu fàya yi taa taa puyε na na bε ni lee kagaanshaan li ni.

³⁵ Sipyii pu bye wà na yere na wii. A Yawutuu jηjεfεe p'i ganha na Yesu la wo na yu na: «W'a sipyii piitiilee sho, wu wuyε sho gε ni w'a sii Shòvòò we, Kile ya wemu jaha bulo na wu tun na pa ge!» ³⁶ A sɔrɔsii pu bε di Yesu la wolo. A p'i fulo wu na, na vinegiri kan wu mu, ³⁷ na jo: «Ma bi sii Yawutuu wo saan we, mayε sho ge!» ³⁸ A p'i kòòrɔ la kori wu jηjη na ni kama pa ni, pee jε na:

YAWUTUU WO SAAN WU WA WE.

³⁹ Kakuubyii shuun we p'a kori Yesu tãan ge, a wee wa bε di wu fanha na: «Ta mu bε wu wa Shòvòò wu wε? Mayε sho sa, ma ba wù bε sho!» ⁴⁰ Ga, a kakuubye shuun wu wu jo ni wee ni na wu pye: «Ali mu ya fyagi bε Kile na wε! Kanhama pemu na wu jε ge, mu bε na jε pee ninumo na, na pe jomò pe tuugo yu. ⁴¹ Nε ni mu ni kunni, wèe ya yaa ni pe kanhama pe ni, bani wèe wo kakuuñò ki wo footòsaraa w'a we. Ga we ya kakuuñò la shishiin pye wε.» ⁴² Lee kadugo na a wu Yesu pye: «Yesu, ma ba ba ma saanra ti ni tuun wemu ni, m'a hakili yaha na na.» ⁴³ A Yesu di wu jη sho na: «Can na n'a da yi jo ma mu, nijaa yε pyaa ma na ba jé ni nε ni Alijine ni.»

Yesu xugana

(Macao 27:45-56; Marika 15:33-41; Yohana 19:28-30)

⁴⁴ Ba caña k'a pa nò ninε ninε ni wε (12h00), a nibiige di jé fiige ki bεeri ni, fo na she nò yakonjò caña ki na (15h00). ⁴⁵ Bani caña ki bi tò fεfεε. Wee tuun we ni a Kile-pεenε pugbòhò ki nahaparaga fàja nighbilege k'i lo ninε ke ni, na daa taaya shuun. ⁴⁶ A Yesu di sii mujuugbòò wá na: «Na To, n'a na munaa

li kaa le ma kenε ni.» Ba w'a yee jo wε, na xhu.

⁴⁷ Sɔrɔsii jηjεfɔò we wu bye wà ge, ba wee ya kii keree kii ja tapyege ni wε, na jo: «Baraga ki taha Kile na! Can na, we ná we kunni, sipyitiime wu bye we.» ⁴⁸ Sipyii piimu bεeri pu bi pinne wà na pu wii ge, ba pee bεeri ya kii keree kii ja tapyege ni wε, a pu jahaya di danha fo pu na pu dodoyo kpòon. A p'i guri na ma deeye ni. ⁴⁹ Yesu najiineε pu bεeri, ni cèe pii p'a bi taha wu na na yiri Galile fiige ki ni ge, pee bεeri bi yere laraga ni na wii.

Yesu legana faña ni

(Macao 27:57-61; Marika 15:42-47; Yohana 19:38-42)

⁵⁰ Lee bi Yawutuu wo kiirikòon kuruñò ki sipya wa ta wà, wee mεge jε Yusufu. Wu bi tii wu zò wu bε d'a jò. Arimate shen wu bi bye wii, Yawutuu fiige ki ni. ⁵¹ Kiirikòon kuruñò ki bi jo na bε keree kiimu na ge, ni p'a kiimu pye ge, Yusufu bi ta wu tòogò le lee la shishiin ni wε. Wu bε bi Kile wo saanra ti sigee. ⁵² A wee ná wu she Pilate mu na she Yesu nixhugo ki jεeri wu mu. ⁵³ A Pilate di sòò. A Yusufu di she Yesu nixhugo ki tirige, na fatòñò ka migile wu na, na she wu le faña ka ni. Kee nidugiyahaña ki bye faaya yi ni. Sipya bε bi sanha le ja ki ni wε. ⁵⁴ Kee caña ki bye Pòri caña, jiga na da mugi Yawutuu wo cadεenge ke.

⁵⁵ Cèe pii pu bi taha Yesu na na yiri Galile ni ge, a pee bε di gari ni Yusufu ni faña ki na, na she Yesu nixhugo ki sinninεgana li wii. ⁵⁶ Lee kadugo na a pee cèe p'i ba deeye ni, na ba nudanga yanmuyò ni nudanga sinme yàa Yesu nixhugo ki dire kaa na. Ga, a p'i ηmò cadεenge ki ni, na bε ni Kile wo jomεε li ni.

24

Yesu ya jε na foro xu ni

¹ Dimazhi wu jisòogbòhò ki na, a cèe p'i yiri. Pu bi nudanga sinme pemu yàa ge, a p'i gari faña ki na ni pee ni. Kee caña ki bye Dimazhi caña. ² Ba p'a nò wà wε, kageegbòhò ke ki bi taga faña ki jò to ge, a p'i kee ta k'a gologolo laha faña ki jò na. ³ A p'i jé faña ki ni, ga pu ya ta Kafòò Yesu nixhugo ki ja wε. ⁴ A pu hakilee di wuregi. Na pu niyereye yaha, a namaa shuun fadeviire wuu pii di foro pu mu na pu fo. ⁵ A cèe p'i fya, na pu juyò sogi sogi. A pee namaa shuun wu pu pye: «Sipya we wu jε jii na ge, jaha na yee d'a pa wee shaa xuu tε ni wε?» ⁶ Wu wa naha nige wε. W'a jε na foro xu ni. Ye wu bi yu yi mu na wu yaha Galile fiige ki ni ge, yi yi funyò kon yee na. ⁷ Wu bi yee pye na: «Li waha l'i waha, Sipya Ja na ba jé kakuubyii kenε ni, p'a wu kori tige na. Wu caxhugo

* 23:30 Oze 10:8

caña taanri wogo w'a jɛ.»⁸ Ba p'a yee logo wɛ, a pu funɔɔ di ba do Yesu wo nijoyo yi na.

⁹Wee tuun wu ni a p'i ba na yiri faɲa ki na. Na ba yee bɛɛri jaha jo tudunmɔɔ ke ni nigin wu mu, ni kalaapiire tisara bɛɛri. ¹⁰Cɛe pii p'a yiri faɲa ki na ge, pee bye: Magadala sheɛn Mariyama, ni Zhane, ni Yakuba nu Mariyama. Cɛe piimu bɛ pu bye ni pu ni ge, a pee cɛe pu bɛ di yee ninuyo jo tudunmɔɔ pu mu. ¹¹Ga, a p'i cɛe pu jomɔ pu ta ba giraya jɛ wɛ, na bye pu ya dɔ pu na wɛ. ¹²Ga lee bɛ na, a Pyɛɛri kunni di yiri na baa kari faɲa ki na. Na she no, na jaari wii ki ni, na faviire ti ye na wɔ. A lee di wu fo fo xuuni. A wu guri na ma puga.

Yesu ya wuyɛ she Kalaapiire shuun na Emayusi koo na

¹³Lee kadugo na a wu kalaapiire shuun wa di ganha na gaani kee caɲa kiye pyaa kulo la ni. Lee mɛgɛ jɛ na Emayusi. Lee kulo le ni Zheruzalemu tɛ wu bye kiloo ke ni nigin shishiin. ¹⁴Keree kiimu bɛɛri k'a pye Zheruzalemu ni wee tuun wu ni ge, a p'i ganha na kee paari puyɛ mu. ¹⁵Na pu yaha pu na yogo na yee jaha yu puyɛ mu, a Yesu ye pyaa di fulo pu na, na binne na gaani ni pu ni. ¹⁶A pu kunni di ganha na wu jaa, ga na bye kanna kaa la l'a pu pye pu ya wu cɛ wɛ.

¹⁷A Yesu di pu pye: «Yee di wa jaari na keree kiike paari yiyɛ mu wɛ?» Ba Yesu ya yee jo wɛ, a p'i yere. Lee bi pu jahaya ta y'a tanha xuuni. ¹⁸Wa mɛgɛ ki bye pu ni na Kilopasi, a wee di jo: «Ni mu ye nigin bɛ wɛ, kaa le l'a sii pye Zheruzalemu ni kii cabyaa kii na ge; wa shishiin wa Zheruzalemu ni ni wu ya li cɛ wɛ!» ¹⁹A Yesu di pu pye: «Lee jɛ leke wɛ?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Kaa le l'a pye Nazareti sheɛn Yesu na ge ge! Yesu bi bye Kile tudunmɔɔ baraga wo. Fanha bye wu kapyege ni wu jɔ jomɔ ni Kile jaha taan ni sipyii pu bɛ jaha taan. ²⁰Wɛe wo saraya jaha shɔonriveɛ juɲɔfɛɛ ni wɛe wo nahagbaa fɛɛ p'a wu le shi watii kenɛ ni, konhɔ wu xhu. A pee di wu kori tige na. ²¹Wɛe bi kanha na daa jo Kile w'a wu tun na pa wu ba Izirayeli sheɛn juɲɔ wolo, ga wu nixhugo na, nijaa jɛ wu caɲa taanri wogo. ²²Lee bɛ na, cɛe pii pu wa wɛe ni ge, pii ya jomɔ pa jo wɛe mu pemu ya wɛe jaha wɔ fo xuuni ge. Pee ya soo she jisɔɔgɛ ke na faɲa ki na. ²³Na ba jo na pee ya she gbo wu jia faɲa ki ni wɛ, ga na mɛlekeɛ pii jia wɔ. A pee mɛlekeɛ p'i pee pye na Yesu wa jii na. ²⁴Wɛe kaafɛɛ pii bɛ ya she faɲa ki na, na she li ta ba cɛe p'a pa yi jo wɛe mu wɛ, ga pu ya wuyɛ pyaa jia wɛ.»

²⁵Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Yee kunni jɛ fungɔnyɔ baa fɛɛ. Kile tudunmɔɔ p'a yemu bɛɛri jo ge, ali yee ya daa yee bɛ na tovyo na wɛ!» ²⁶Go Shɔɔɔ wu bi sii yaa na

kanha le kanhagana le na Kile di na pa wu noɔɔ wu kan wu mu!»²⁷ Lee kadugo na le l'a ka wu shizhaa na ge, a wu yee bɛɛri paari pu mu. A wu yi jɔ kon Kile tudunmɔɔ Musa wo nijoyo yi na, fo na she no Kile tudunmɔɔ pusamaa bɛɛri wo nijoyo yi na.

²⁸Kulo lemu ni kalaapiire t'a se ge, a p'i she dɛɛnɛ lee kulo li tajege ki na. A Yesu di wuyɛ pye kanna jahagbaa na w'a doroo na se. ²⁹Ga, a p'i wu jɛɛri na: «Pinne ni wu ni, bani caɲa k'a xɔ, jɛri tapyege ni piige k'a da wɔ.» A wu sɔɔ pu mu, a p'i binne jɛ kanha ki ni. ³⁰Ba liduun w'a no wɛ, a p'i diin na da da li. A Yesu di buuri wu lo na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan pu mu. ³¹Ba Yesu ya buuri wu kan pu mu wɛ, a pu jii di na pahala wu na. A p'i na li cɛ na Yesu ye pyaa ki jɛ kii. Ga taapile ni, a p'i wii fo wu ni. ³²A p'i ganha na puyɛ pyi na: «W'a jo ni wɛe ni, na jɔ kon na Kitabuu pu jomɔ pu jaha yu wɛe mu koo li na tuun wemu ni ge, ta xɔnhɔɔ na wɛe funyo di bi taan?»

³³Taapile ni a p'i guri na gaani Zheruzalemu ni. Ba p'a she no wɔ wɛ, na tudunmɔɔ ke ni nigin wu ni kalaapiire ti bɛɛri ta p'a pinne. ³⁴A pee di shuun wu pye: «Can na, Kafɔ w'a jɛ foro xu ni! W'a wuyɛ she Simɔ na!» ³⁵Le l'a pye pee shuun wɛ bɛ na koo li na ge, a pu bɛ di guri na yee bɛɛri paari pu mu, fo na she no cɛgana leke na p'a Yesu ta cɛ buuri wu kegiduun wu ni ge.

Yesu ya wuyɛ she wu kalaapiire ti na

³⁶Na pu yaha pu na pee jomɔ pu yu, a Yesu di foro yere pu niɲɛ ni na pu pye: «Kile wu janiɲɛ kan yi mu!»³⁷ A pu jaalaa di yiri, a p'i sii fya xuuni. Bani pu bi giin na yafugunɔ pee ya jia. ³⁸A Yesu di pu pye: «Naha na yee d'a yi hakilee pu yirige le yirigegana le na, na ke fungɔngɔ ke tuugo yaha yiyɛ mu wɛ?» ³⁹Yi na keye yi wii ni na tɔɔyɔ yi ni, nɛye pyaa k'a sii kii. Yi na wii y'i ba gbɔn na na bɛ. Bani yafugunɔ jɛ ni ceexaara ni kaciye ni wɛ, ga nɛ kunni di wa ni yi ni.» ⁴⁰Ba w'a yee jo wɛ, na wu keye ni wu tɔɔyɔ yi she pu na. ⁴¹A kalaapiire ti funyo di sii taan xuuni. Ga l'a pu fo fogana lemu na ge, lee funɔɔ ni pu ya ta dɔ sanha wɛ. Wee tuun wu ni a Yesu di pu pye: «Yalige yaaga na da naha yee mu ya?» ⁴²Fyakaaya di bi bye pu mu, a p'i kee ka kan wu mu. ⁴³A wu ki shɔ na ki xa pu bɛɛri jii na.

Yesu ya wuyɛ she wu tudunmɔɔ pu na

⁴⁴Lee kadugo na a wu pu pye: «Tuun wemu ni nɛ bye ni yee ni ge, go ye nɛ bi jo yee mu. Nɛ bi yee pye jo yemu bɛɛri y'a ka nɛ shizhaa na Musa wo saliya wɛ, ni Kile tudunmɔɔ pu wo Kitabuu pee, ni Zaburuu Kitabu wu ni ge; jo yee bɛɛri jɔ ya yaa na fa.» ⁴⁵Wee tuun wu ni a Yesu di pu fungɔnyɔ mugi mu lee mugigana li na, konhɔ p'i Kile wo Kitabuu wu jomɔ pu cɛ. ⁴⁶Lee kadugo na

a wu pu pye: «L'a ka Kitabu ni na li waha l'i waha, Shəvəə wu na ba ganha, na pu na ba wu gbo. Wu cagbogo canja taanri wogo, w'a ɲe na foro xu ni. ⁴⁷ Wee mεge na le yeε le ya yaa na jo koŋə ke wo shi wu bεeri mu, na li ɲə kɔn Zheruzalemu na na: shi wu bεeri ya yaa na yere wu jurumu wu na, na səə Kile na, kɔnhə wu pu jurumu wu yafa pu mu. ⁴⁸ Yee pu wa lee wo sεεεε. ⁴⁹ Na To Kile w'a Fεfεεε Munaa lemu wo ɲəmεε lə yi mu ge, nε na ba lee tun na pa yi mu. Ga yi tiin Zheruzalemu ni fələ, fo tee sefεεε te ba fenhe tigi yi na na yiri Kile we ni.»

Yesu ya dugi na kari fugba wu ni

⁵⁰ Ba w'a xə pee jomə pe na wε, na gari ni wu kalaapiire ti ni Betani kulo li shizhaa. Ba p'a nə wə wε, a wu wu keye tagi pu ɲuɲə na, na ganha na duba pyi pu mu. ⁵¹ Na Yesu yaha wu na wee duba wu pyi, a wu yiri laha pu taan, na dugi kari fugba we ni. ⁵² Lee di kalaapiire ti ta t'a nuguro sin, na wu pεε. Ba p'a wu pεε xə mu wε, a pu fundanga wuu di guri na pa Zheruzalemu ni. ⁵³ A p'i bye tuun bεeri ni p'a she puyε pinne Kile-pεεŋε pugbəhə ki ni, na Kile pεε.

Yohana Kilɛ Jozaama pe pu wa wu Ja Yesu Kirisa kaa yu ge, Yohana wo nigama

Jɔgɔ wu jɛ Yohana wɛ?

Yohana bɛ wu bye Yesu wo tudunmɔɔ ke ni shuun wu ni. Zɛbede ni Salomɛ yɛ wo ja wu bye wii. Wu ceborona wu bye Yakuba. Yawutu wu bye wii, fyashaa di jɛ wu labye. Kalaapiire taanri wemu fanha k'a bi jɛhɛ Yesu yiri xuuni ge, Yohana bɛ wu bye pee ni. Tuun wemu ni p'a Yesu kori tige ki na ge, wee Yohana we ninuma keɲɛ ni w'a wu nu wu kaa le (Yohana 19:27).

Yohana ya ta sɔɔ na wuyɛ mɛgɛ yiri bada we Kitabu we ni wɛ. Ga na wuyɛ pyi na le li kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge (Yohana 13:23; 19:26; 20:2; 21:20).

We Jozaama Kitabu we kakana jɔɲɔ

Yohana Egilizi w'a wee na wee w'a we Kitabu we ka na wu yaha Efese kulo li ni. W'a Yesu kaa yu wɛɛ mu na wu bi se tɔɲɔɲɔ ni jɛhɛhɛjɛɛ ni Zheruzalemu ni kaleɲɛɛ ni.

Yohana ya li shɛ na Yesu wu jɛ To Kile wo Ja nigin pe we, wemu Kilɛ ya tun na pa koɲɔ puga funɲɔ ni ge. Yesu ya yi yu tɔɲɔɲɔ ni jɛhɛhɛjɛɛ ni we Kitabu we ni na Kilɛ wu jɛ wee To. W'a Yesu shɛɛ wɛɛ na na wee wu jɛ koo le, lee lemu l'a se jɔɲɔ sicuumɔɔ pu ni ge.

Jozaama Kitabu wu kafila jɔɲɔɔ

Yohana ya li shɛ na Yesu ya yu wu wo nɔɔɔ wu wo tuun wu keree na: Tuun wu sanha nɔ wɛ (Yohana 1-12); tuun w'a nɔ (Yohana 13-21).

Yohana 1 Yohana Batizelipye wo sɛɛri keree ni Yesu kalaapiire nizhiilee pee.

Yohana 2—12 Yesu ya wu sefɛɛɛɛ ti shɛ wu labye wu ni sipyiere ti niɲɛ ni ni jaha she sheɛɛɛ kakanhanjaa gbarashuun ni.

Yohana 13—17 Yesu ya wu taanɲɛɛgɛ ki shɛ wu kalaapiire ti shizhaa na.

Yohana 18—21 Yesu na xu, na jɛ.

Jomɔ pe pu jɛ kpɛngɛ n i jɔɲɔ sicuumɔɔ ge

¹ Fo taashiine li ni, na ta koɲɔ sanha yaa wɛ, wemu w'a yiri Jomɔ ge, wee ya bye na xɔ. Pee Jomɔ pu ni Kilɛ wu bye shiizhan, pee Jomɔ pu jɛ Kilɛ. ² Fo taashiine ni pee Jomɔ pe ni Kilɛ wu bye shiizhan. ³ Pee gbɔɔɔɔ ni Kile ya yanmuyɔ yi bɛɛri yaa. Yaaga yaaga k'a yaa ge, kee ka shishiin ya yaa pee kadugo na wɛ. ⁴ Pee ni jɔɲɔ sicuumɔɔ ya daa. Pee jɔɲɔ sicuumɔɔ pu bi kpɛngɛ yeege sipyii pu mu. ⁵ Kee kpɛngɛ k'a jɔɲɔ nibiige ki ni sipyii pu mu, ga nibiige ki sipyii p'i ya ta sɔɔ ki na wɛ.

⁶ A Kilɛ di n'a wa tun, wee mɛgɛ ki bye na Yohana. ⁷ Wee ya pa bye sɛɛri na kpɛngɛ ki

kaa yu sipyii pu mu, kɔnhɔ pu bɛɛri di d'a kee kpɛngɛ ki na, wee baraga ni. ⁸ Weeye pyaa bi ta pye kpɛngɛ ki wɛ, ga wu kapana jɔɲɔ k'a pye na kpɛngɛ ki kaa yu sipyii pu mu, ⁹ Pee jomɔ p'a bye kpɛngɛ can can wogo. Pee ya pa koɲɔ na, na ba ganha na kpɛngɛ yeege sipyii pu bɛɛri mu. ¹⁰ Pee bye koɲɔ na, pee shiin gbɔɔɔɔ ni koɲɔ ya yaa. Ga koɲɔ sipyii di ya ta sɔɔ pee na wɛ. ¹¹ P'a tigi puyɛ pyaa fiige shɛɛn mu, ga pee di ya ta sɔɔ pu na wɛ. ¹² Ga lee bɛ na, shɛɛn nigin nigin ya sɔɔ pu na, na d'a pu na; a Jomɔ p'i fanha kan pee mu na pu pye Kilɛ nagoo. ¹³ Pee ya ta se sipyii segana na wɛ, p'i ya se sipyii wo daan na mu funɲɔ ni wɛ, p'i ya se n'a bɛ wo jidaan funɲɔ ni wɛ. Ga Kilɛ yɛ pyaa wo jidaan funɲɔ ni p'a pye wu nagoo.

Jomɔ p'a jɛri sipya

¹⁴ Ayiwa, pee jomɔ pe, p'a jɛri sipya, na ba diin wɛɛ niɲɛ ni, a wɛɛ di pu nɔɔɔ wu wii, ja nigin pe wu w'a foro Kilɛ ni ge, na wu ta wee wo. Wee w'a sii fɛɛɛɛ ni can wu Kafɔɔ.

¹⁵ Wee kaa Yohana bi yu, na mujuu waa na sipyiere ti pyi: «N'a wemu kaa nɛ jo, jo w'a ma nɛ kadugo ge, wee bye nɛ jaha na; bani yani nɛ wu se ge, wee bye na xɔ. Wee wu jɛ wɛ.» ¹⁶ Wɛɛ bɛɛri ya wu tahaa ta wu fɛɛɛɛ nigbɔ pu ni, na duba bɛ ta na fara duba na. ¹⁷ Kile tudunmɔɔ Musa baraga ni Kile ya wu saliya jomɛhɛɛ ki kan wɛɛ mu. Ga Yesu Kirisa baraga ni wɛɛ ya fɛɛɛɛ ni can cɛ. ¹⁸ Sipya wa shishiin sanha Kile jɛ bada wɛ. Ja nigin pe wu wu jɛ Kile, na jɛ ni wu To Kile ni shiizhan ge, wee w'a wɛɛ pye wɛɛ ya To Kile wu cɛ.

Yohana Batizelipye wo Kilɛ jomɔ yɛɛ

(Macoo 3:1-12; Marika 1:1-8; Luka 3:1-18)

¹⁹ Pe p'a pye Yohana Batizelipye wo Kile jomɔ pe, tuun wemu ni Yawutuu jɔɲɔfɛɛ p'a pa saraya jaha shɔɔnriwɔɔ ni Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kapyɛbyii pu tun wu mu ge. Tudunmɔɔ p'a yiri Zheruzalemu ni na pa wu yiri na ba wu yege na: «Jɔgɔ mu di jɛ wɛ?» ²⁰ Yohana ya ta li pye ɲmɔhɔɔ kaa wɛ, na yi tii jo pu mu na: «Nɛ jɛ Shɔwɔɔ wu wɛ.» ²¹ A p'i wu yege na: «Wee tuun wu ni mu di jɛ jɔgɔ wɛ? Kile tudunmɔɔ Eli gɛ?» A wu jo: «Nɛ jɛ Eli wɛ.» A p'i wu pye sanha na: «P'a Kile tudunmɔɔ wemu kaa jo ge, mu wu wa gɛ?» A wu jo: «Ahayi.» ²² Wee tuun wu ni a p'i jo: «Mu d'a sii jɔgɔ wɛ? Ya jo wu mu ge, kɔnhɔ wu bɛ di she yee jo wu tunvɛɛ pu mu. Jɔgɔ yɛ pyaa mu d'a sii wɛ?» ²³ A Yohana di pu jɔɲɔ shɔ ni Kile tudunmɔɔ Ezayi wo jomɔ pa ni na:

«Sipya wa w'a mujuu waa sipɔɲɔ ki ni na:
«Yi Kafɔɔ wu koo li tii!»
Nɛ wu jɛ wee sipya wɛ.»

* 1:23 Ezayi 40:30

24 Piimu p'a bi tun Yohana mu ge, Farizheen pii bye pee ni. 25 A pee di wu yege sanha na: «Mu bye mu di je Shovoo wu we, mu di je Eli we, Kile tudunmoo wemu kaa p'a jo ge, mu di je wee be we, wee tuun wu ni jaha na mu di batizeli pyi we?» 26 A Yohana di pu jo shoo na: «Ne wi ge, ne sipyii batizeni loko ye ni, ga sipya watii wa wa yee niye ni na xo, yee di ya wee ce we. 27 Wee w'a ma ne kadugo, ne yaa ni wu tanhaya meere be zanha ni we.» 28 Kii keree kii ya pye kulo lemu ni ge, lee mege je Betani. Lee wa Zhuruden Gba wu Kile-noko ki na. Wee xuu wu ni Yohana ni sipyii pu batizeni.

Kile wo Dubyapige ki je Yesu

29 Kee canja ki jimuguro ti na, a Yohana di Yesu ja wu na ma wu mu, na jo: «Kile wo Dubyapige ke ki da ba konjo ki jurumu wu lo laha wa ge, kee ki wa me. 30 Na wemu kaa ne jo yee mu ge, jo: «We w'a ma ne kadugo ge, wee bye wa fo taashiine li ni. W'a pye wa na ta ne sanha se we.» Wee wu je we. 31 Ne kunni bi sanha wu ce we, ga ne pa sipyii pu batizeni loko ni, konho di wu she Izirayeli sipyii pu na.»

32 Yohana ya Yesu kaa jo sipyii pu mu na: «Ne Kile Munaa ja l'a tigi na yiri fugba we ni, na ba diin wu na ba gheghe shazhira je we. 33 Ne ye pyaa bi ta wu ce we, ga Kile wemu w'a ne tun na ne w'a sipyii pu batizeni loko ki ni ge, wee ya jo na: «Ma ba Kile Munaa ja l'a tigi na pa diin na wemu na, wee w'a da ba batizeli wu pyi fefere Munaa ni.» 34 A ne shiin di li ja mu, na bye li seri, na pee jomoo pe yu na Kile Ja wu je wee na we.»

Yesu kalaapiire nizhiilee

35 Kee canja ki jimuguro ti na, Yohana ni wu kalaapiire shuun wa bi yere wa sanha. 36 A wu Yesu ja wu na doroo, na ganha na wu wii, na ba jo: «Kile wo Dubyapige ki ke!» 37 Ba Yohana wo kalaapiire shuun w'a wee kafila wu logo we, na daha Yesu feni. 38 A Yesu di nmahana jeri, na pee ta p'a taha wu feni, na pee yege na: «Naha yee di zhaa we?» A pee di wu pye: «Rabi, (Lee kori je «Karamogob».) mii mu d'a tigi we?» 39 A wu pu jo shoo na: «Yi pa ki wii.» A p'i binne kari ni wu ni, na she wu tatigije ki ja. Lee bi canja ki ta k'a tigi na no leere ke ni gbaara wu na (16h00), a p'i canja ki sana xo wa.

40 Kalaapiire shuun wemu w'a Yohana kafila wu logo na daha Yesu feni ge, wa mege bye Andire, wee je Simo Pyeri cuun. 41 A Andire di fenne she wu jahafoo Simo yiri na she wu pye: «Wee ya Kirisa wu ja.» (lee kori je «Kile ya wemu shoonri lo ge.») 42 Lee kadugo na a Andire di gari ni Simo ni Yesu yiri. A Yesu di Simo wii na wu pye: «Yohana ja Simo wu je mu. Mege katii ki da le nime mu na, kee je Sefasi.» (Kee kori je «faakagere.»)

Yesu ya Filipe ni Nataneli yiri; a p'i daha wu feni

43 Kee canja ki jimuguro ti na, a Yesu di jo na wee da zhe Galile fiige ki ni. A wu nigariwo di jiri Filipe na na wu pye: «Taha na feni.» 44 Filipe bi bye Betisayida kulo li shen wa, lee kulo le ninuno sheen pu bye Andire ni Pyeri be. 45 Lee kadugo na a Filipe di ba Nataneli ja na wu pye: «Kile tudunmoo Musa ya sipya wemu kaa jo Kile wo saliya Kitabu wu ni, a Kile tudunmoo pusamaa be di wu kaa jo pu wo Kitabuu pu ni ge, wee ya wee ja. Wee je Yusufu ja Yesu na yiri Nazareti kulo li ni.» 46 A Nataneli di wu pye: «Dii yasaana di da ja voro Nazareti ni we?» A Filipe di wu jo shoo na: «Pa wu wii.» 47 Ba Yesu ya Nataneli nibawo ja tuun wemu ni we, na jo: «Izirayeli see sipya wa we, nanmahara je wemu zo ni we.» 48 A Nataneli di wu yege na: «Mii mu d'a ne ta ce we?» A Yesu di wu jo shoo na: «Ne jii mu ni na mu yaha nitoodige ki taan, na ta Filipe sanha mu yiri we.» 49 A Nataneli di gaala, na jo: «Wu Karamogo, Kile Ja mu ya sii, Izirayeli wo saan we!» 50 A Yesu di wu pye: «Ne mu pye jo ne jii bye mu ni na mu yaha nitoodige ki taan ge, lee ye l'a mu pye mu ya da ne na ya? Ma na ba kagboko kii be ja kiimu k'a ye le na ge!» 51 A wu jo sanha na: «Can can, n'a da yi jo yi mu jo yi na ba fugba wu jo ja k'a mugi, na Kile wo meleke pii ja pu na duri na diri Sipya Ja wu na.»

2

Cekaanra te t'a pye Kana kulo li ni ge

1 Lee kadugo na, canja taanri wogo ki na, cekaanra bi bye kulo la ni, lee mege je na Kana. Lee bye Galile fiige ki kulo la. Yesu nu wu bye tee cekaanra ti ni. 2 P'a bi Yesu ni wu kalaapiire ti be yiri tee cekaanra ti ni. 3 Ba duven w'a pa guuno we, a Yesu nu wu fulo wu na na wu pye: «Pu duven w'a kuuno.» 4 Ga, a Yesu di wu nu wu pye: «Nufoo we, ma ganha bu da le yaha li ma conri we, ne wo tuun w'a sanha no we.» 5 A Yesu nu wu kapyebyii pu pye: «Wu ba yemu beeri jo yi mu, yi lee pye.»

6 Yawutuu pu bi peye gbaara wa te na wolo faaya yi ni. Yee wo loko pu bi gori na daga na puye jii na be ni pu fefere kalagee ki ni. Loko litirilee xhuu nigin (100) shishin bi jin pege ka beeri ni. 7 A Yesu di kapyebyii pu pye: «Yi ye peye ye ni ni loko ni.» A p'i yi ni fo yi joo ye na. 8 A wu guri pu pye: «Yi ka ko she gan yalige ki jaha shoonrivoo wu mu.» A pee di ka ko kari. 9 Loko ke k'a jeri na pye duven wu ge, a yalige ki jaha shoonrivoo wu kee jehi. Ga wee bi wee duven wu taforogo ce we. Ga kapyebyii piimu p'a bi loko ki ko ge, pee kunni bi wu taforogo ce. A yalige ki jaha shoonrivoo wu cenabun poo wu yiri,

10 na wu pye: «Sipyii bæeri ma fenhe duven nidan wu loolo. Pu bu wee nijeheme gba, wemu ya taan xuuni we, p'a na wee loolo. Ga, a mu kunni di dere ma wo duven nidan wu yaha fo nime.»

11 Le l'a pye Yesu naha sheshere kakanhanjaa ki bæeri nizhiine. Lee ya pye Kana ni, Galile fige ki ni. Yesu ya wu sefere she. Ba kalaapiire t'a lee ja we, na da wu na.

12 Lee nibyexho na, a Yesu ni wu nu, ni wu ceboronamaa, ni wu kalaapiire t'i gari Kaperinamo kulo li ni. A p'i cabyaa kii pye wa.

Yesu ya Kile-peene pugbaho ki pye fefee (Macoo 21:12-13; Marika 11:15-17; Luka 19:45-46)

13 Ba Yawutuu Nuwuro ti wo Kalene l'a teene we, a Yesu di gari Zheruzalemu ni, 14 na she sipyii pii ta Kile-peene pugbaho ki kaanja ki ni, pu na niye, ni dubyaa, ni gbegbe shazhira peere saraya wolovee pu mu. Wari faavee pu be d'a tiin wa pu tabalaa taan, na saraya wolovee pu wari wu fari pu mu. 15 Ba w'a she pu ta mu we, na she meree pye suso, na pee bæeri kori yeege Kile-peene pugbaho ki ni, ni pu niye ni pu dubyaa ni, na wari faavee pu wo tabalaa pu beri buri, na pu wari wu wo jine na. 16 A wu gbegbe shazheree perevee pu pye: «Yi te lo laha naha! Yi ganha da na To wu puga ki pye jagi tapyege we!» 17 Ba Yesu ya lee pye we, a wu kalaapiire ti funjo di do Kitabu joma pa na na:

«Mu puga ki kaa ya dan ne ni tene baa,

n'a na funjo shaa ni ki ni xuuni.»*

18 Lee kadugo na a Yawutuu junofee p'i wu pye: «Naha sheshere teke mu di da ja bye tee di li she na kani wu mu mu li bye na we?» 19 A Yesu di pu jo sho na: «Yi ke Kile-peene pugbaho ke ja, di ki yereje cabyaa taanri funjo ni.» 20 A p'i wu pye: «Go yee kelee shishere ni gbaara (46) p'a pye na ke Kile-peene pugbaho ke yereje de! Wee tuun wu ni mu di maye wii jogo mu wu ja kee yerevonon yereje cabyaa taanri funjo ni we?» 21 Ga Kile-peene pugbaho kemu kaa Yesu bi yu ge, kee bye wuye pyaa ceepuuro. 22 Ba Yesu ya pa je na foro xu ni we, a wu kalaapiire ti funjo di do na w'a yi jo. A p'i da Kile Kafila wu na, Yesu bi yemu bæeri jo ge, na da yee be na.

Yesu ya sipyii fungonyo keree ce

23 Na Yesu yaha Zheruzalemu ni Yawutuu Nuwuro ti wo Kalene li tuun wu ni, a sipyineheme di wu naha sheshere kakanhanjaa ki na na da wu na. 24 Ga Yesu ya ta wuye yaha pu keje na we, bani w'a bi pu fungonyo keree bæeri ce. 25 Wu mago bye li na nago sipyaa wa wu na sipyaa wa keree jo

wu mu we, bani wu bi sipyii bæeri fungonyo keree ce.

3

Yesu ni Nikodemu keree

1 Farizhen wa bye wa, wu mege bye Nikodemu. Yawutuu pu junofoo wa wu bye wii. 2 A wee di ba she Yesu yiri cana ka piige ni, na wu pye: «Wu Karamogo, naha sheshere kakanhanjaa kii mu ya sii na byige, sipyaa wa shishiin da ja da ki pyi ni Kile je ni ma ni we. Lee wuu na wee ya li ce, jo Kile w'a mu tun mu wu pa wee kalaa.» 3 A Yesu di wu pye: «Can can na, n'a da yi jo ma mu, sipyaa wemu ya sevon se we, weefoo da ja je Kile wo saanra ti ni we.» 4 A Nikodemu di Yesu pye: «Sipyaa wemu ya le xo ge, dii weefoo di da ja sevon se we? Wu kunni wa da ja guri je wu nu funjo ni pu kuri se we?» 5 A Yesu di wu pye: «Sipyaa wemu ya se loho ni Fefere Munaa gboro ni we, weefoo da ja je Kile wo saanra ti ni we. 6 Bani sipyii ya piimu se ge, pee je ceepuuro wuu. Piimu pa se Kile wo Fefere Munaa li gboro ni ge, pee ya jaari lee wo jaarigana na. 7 Ne na ma pye, li waha l'i waha y'a yaa na sevon se, lee ganha bu da ma fo we. 8 Ki jidaan tashge ni kafege ya se m'a ki tunmo logo, ga ma di wa da ki taforogo ni ki tashge be ce we. Sipyaa wemu bæeri w'a se Kile Munaa li gboro ni ge, mu li je weefoo shizhaa na.»

9 Ayiwa, a Nikodemu di Yesu pye: «Kii keree kii bæeri di da ja bye pyegana leke na we?» 10 A Yesu di wu pye: «Mu na je Izirayeli karamogogbo, lee be na mu di ya kii keree kii naha ce-e ya? 11 Can can na, n'a da yi jo ma mu, le wee ya ce ge, lee wee ya yu; le wee ya ja ge, lee wo seere be wee je. Ga yee wa giin y'i soo wee wo bæeri keree ki na we. 12 Ne na jine ke wo keree naha yu yee mu, yee di ya daa kee na we, ne bu fugba we wo keree jo yee mu, yee na bye dii na da kee na we? 13 Wa shishiin wa sanha dugi ja fugba we ni we, fo Sipyaa Ja wu ye, wee wemu w'a yiri fugba wu ni na tigi ge. 14 Kile tudunmo Musa wo tuun wu ni, na wu yaha siponyo ki ni, w'a tooro dajaa yaa na pye wo, na wu yirige suri tinne la ni sipyii pu jine ni. Yirigegana lemu na w'a wo wu yirige ge, li waha l'i waha, mu Sipyaa Ja wu be ya yaa na pa yirige lee yirigegana li na, 15 konho sipyaa sipyaa w'a da wu na ge, wee di jii sicuumo nixhobaama ta.»

16 Bani konjo ya taan Kile mu tene baa, fo w'a soo na wu Ja nigin pe wu kan na pye saraga, konho sipyaa sipyaa w'a da wu na ge, wee ganha bu gyege we, ga wu jii sicuumo nixhobaama ta. 17 Kile ya ta wu Ja wu tun na pa konjo na, konho wu ba kiiri kon sipyii na

* 2:17 Zabururu 69:9

wε, ga w'a wu tun na pa, kɔnhɔ kɔnjɔ sipyii di shɔ wu baraga ni.

¹⁸ Sipya wemu bu dā wu na, Kile da ga ba kiiri kɔn weefɔɔ na wε. Ga wemu bu bye wu ya dā wu na wε, kiiri ya kɔn xɔ weefɔɔ na. Bani Ja nigin wemu w'a foro Kile ni ge, wu ya dā wee na wε. ¹⁹ Wee kiiri wu kakɔɔn le: Kile wo kpεεnge k'a pa kɔnjɔ na, ga, a sipyii jurumu w'i pu pye p'a piige pɔrɔnjɔ kee kpεεnge ki na. ²⁰ Bani sipya wemu w'a kuumɔ pyi ge, Kile wo kpεεnge ki ya dan wee ni wε. Wu ya sɔɔ bε wu foro kee kpεεnge ki na wε. Bani weefɔɔ ma fyagi, kɔnhɔ sipyii ganha bu wu kakuuyo cε wε. ²¹ Ga sipya wemu w'a can wu koo jaari ge, kpεεnge na weefɔɔ ma wu keree pyi, kɔnhɔ sipyii bεeri di ki ja, p'i li cε na wee ya Kile koo li jaari.

Yohana ya yemu jo Yesu shizhaa na ge

²² Lee kadugo na a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro Zheruzalemu ni na kari Zhude fiige ki xuu wa betii ni. A wu tuun wa pye wā ni pu ni na sipyiiire ti batizeni. ²³ Lee bi Yohana bε ta wu na sipyii pii batizeni xuu wa ni wee mεge jε Eno, wee xuu wu jε Salimu kulo li kabanugo. Bani gba lɔhɔ nijehenje ki bye wee xuu wu ni. Sipyiiire ti bi se wu yiri na wu pu batize. ²⁴ Lee ya pye na ta Yohana sanha le kaso wu ni wε.

²⁵ Cana ka, nakaara ya jε Yohana wo kalaapiire ta, ni Yawutu wa tε ni, fεfεere kalεge ki shizhaa na Yawutuu pu kabanja na. ²⁶ Tee nakaara ti wuu na a Yohana wo kalaapiire t'i she wu pye: «Wu Karamɔgɔ, ma ni nā wemu wu bye Zhurudɛn Gba wu kadugo ge, ni mu ya wu kaa jo ge, li wii wee ya sipyii batizeni nime. Sipyii pu bεeri di se wee yiri.» ²⁷ A Yohana di pu jɔ shɔ na: «Kile ya lemu kan sipya wemu mu wε, ta wu na jā lee ta? ²⁸ Yeeye pyaa wa li fiin na nε yee pye jo Kile ya Shɔvɔɔ wemu tun ge, wee wa nε wε, ga Kile ya nε tun na pa wu naha na yε.» ²⁹ Lee kadugo na a Yohana di talene la jo na: «Cenabun poo wo wu jε wu cenabun. Cenabun poo wu napii wu kunni niyerege yε ki ma bye wu taa. Wu bu cenabun poo wu mujuu logo, w'a fundanga ta xuuni cenabun poo wu mujuu li wuu na. Kee fundanga ki tuugo ki jε nε wogo ke. Kee fundanga k'a pele fo na nɔ ki tɛhɛnε na. ³⁰ Li waha li waha, la ya yaa na faraa wee wo pεenje ki na nime, la di da foro nε wo pεenje ki ni.»

Sipya we w'a yiri fugba wu ni na pa ge

³¹ A Yohana di jo sanha na: «Wemu w'a foro Kile ni ge, wee wu jε sipyii pu bεeri jɔnjɔ ni. Ga wemu w'a foro jɔnje ni ge, wee jε nahɔdaan wo, jɔnje keree wee ya yu. Wemu w'a pa na yiri fugba wu ni ge, wee wu jε pu bεeri jɔnjɔfɔɔ. ³² W'a yemu ja na yemu logo ge, yee w'a yu. Ga wa shishiin ya ta sɔɔ wu nijoyo yi na wε, fo sheen nigin nigin

ye. ³³ Sipya wemu bεeri w'a sɔɔ wu nijoyo yi na ge, wee ma li shee na fiinjε na can jε Kile ni. ³⁴ Bani Kile ya wemu tun ge, Kile jomɔ wee ya yu. Kile ya fεfεere Munaa taga wee jɔ. ³⁵ To Kile Ja wu kaa ya dan wu ni, w'a sefεere ti le wu keje ni yanmuyo bεeri na. ³⁶ Wemu w'a dā Kile Ja wu na ge, jɔni sicuumɔ nixhɔbaama wa weefɔɔ mu. Ga wemu ya dā Kile Ja wu na wε, wee da jɔni sicuumɔ pu ta wε. Ga Kile wo loyire li na gori yaha weefɔɔ na.»

4

Yawutuu ya shi wemu kɔ ge, Yesu ya tigi wee mu

¹ Ayiwa, Farizheen p'a pa yi logo na Yesu ya kalaapiire nijehere taa na toro Yohana taa, na pu batizeni. ² Ga na ta fiinjε pyaa bi ta na batizeli wu pyi wε, fo wu kalaapiire. ³ Tuun wemu ni Yesu ya pa pee jomɔ pu logo ge, a wu foro Zhude fiige ki ni na kari Galile fiige ki ni. ⁴ Wu nigariwi bi yaa na Samari fiige ki ja toro. ⁵ A wu she nɔ Samari kulo la ni, lee mεge jε na Sikari. Yakuba bi tege kemu kan wu ja Yusufu mu fo l'a mɔ ge, kee kabanugo Sikari bye. ⁶ Keenje ka ki bi bye Yakuba mu wā wee xuu wu ni. Ba Yesu ya kanha jara li taa wε, na diin kee keenje ki jɔ na. Lee bi canja ki ta jɔnje nijε ni.

⁷ A Samari shen cee wa di ba wā lɔhɔ takogo ni. A Yesu di wu pye: «Na kan lɔhɔ di gba!» ⁸ Lee bi Yesu kalaapiire ti ta t'a kari kanha ki ni yalige tashɔgɔ ni. ⁹ A wee Samari shen cee wu Yesu pye: «Eε, mu wemu wu jε Yawutu ge, naha na mu d'a sɔɔ na logbaga jεeri nε mu na ta nε jε Samari shen we?» Cee w'a yee jo bani Yawutuu bi ta sɔɔ kaa la shishiin li pu ni Samari sheen pinne wε. ¹⁰ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Cee we, Kile ya yaaga kemu kaan ma ni ge, mu da bi kee cε, sipya wemu w'a logbaga ki jεeri mu mu ge, na wee be cε, muye pyaa ki bi da logbaga jεeri wu mu. Wu bi da lɔhɔ kan mu mu, kemu k'a jɔni sicuumɔ kaan sipyii bεeri mu ge.» ¹¹ A cee wu wu pye: «Karamɔgɔna we, gɔnjɔ jε mu mu wε, keenje ki d'a cogi, mii mu di da kee jɔni sicuumɔ lɔhɔ ki ta di gan nε mu wε? ¹² Wεe tole Yakuba w'a ke keenje ke kan wεe mu. Wuyε pyaa, ni wu nagoo, ni wu yapɔrɔyɔ yi bi kee lɔhɔ gbuu. Ayiwa, mu wa giin na mu ya ye wεe tole Yakuba na ge?» ¹³ A Yesu di wu jɔ shɔ na: «Wa bεeri w'a ke keenje ke lɔhɔ gba ge, waga na ba weefɔɔ ta sanha. ¹⁴ Ga lɔhɔ ke nε gaan ge, wa bεeri w'a kee gba ge, waga da ba weefɔɔ ta nige bada wε. Bani lɔhɔ ke n'a da gan weefɔɔ mu ge, kee na ba bye lobulowii na buloo na foro wu funjɔ ni, na jɔni sicuumɔ nixhɔbaama kan wu mu.» ¹⁵ A cee wu Yesu pye: «Karamɔgɔna we, kee lɔhɔ ki kan na mu di gba, kɔnhɔ waga ganha bu na ta nige, di ba lɔhɔ shaa naha sanha wε.»

16 A Yesu di wu pye: «She ma poo wu yiri pa naha.» 17 A wu Yesu pye: «Ná wa na mu we.» A Yesu di wu pye: «Can m'a jo na ná je ma mu we.» 18 Bani m'a jé xó namaa kaguro mu. Ná wemu be w'a jé ma mu nime ge, wee be wa ma poo we. Can m'a jo.» 19 A cee wu wu pye: «Karamogona we, ne mu seeri na mu ta Kile tudunmo.» 20 Wée Samari sheen, ke faabobonjo ke na wée sefelee ya Kile pele. Ga yee Yawutuu di yu na tapene katii wa Kile na ni Zheruzalemu be we.» 21 A Yesu di wu jo sho na: «Dà na na! Canja ka wa ma, y'a da ba To Kile pele ke faabobonjo ke na we, kelee Zheruzalemu be ni we.» 22 Wemu yee Samari sheen ya bele ge, yee ya wu ce we, ga wemu wée Yawutuu ya bele ge, wée ya wu ce, bani wée Yawutuu ni Shovoo w'a foro. 23 Ga canja ka wa ma, kee ya no xo. Piimu p'a To Kile pele see na ge, pee na ba wu pele munaa baraga ni, lee lemu l'a can wu shee ge. Bani piimu p'a kee peene ki tuugo pyi ge, pee To Kile ya zhaa. 24 Kile je Munaa. Piimu p'a wu pele ge, li waha l'i waha, pee ya yaa na wu pele munaa baraga ni, lee lemu l'a can wu shee ge.» 25 A cee wu wu pye: «Ne li ce jo Shovoo wu na ba ba, (lee kori je «Kile ya wemu shoonri lo ge.») Wee ba ba tuun wemu ni, wu na ba keree ki beeri naha jo wée mu.» 26 A Yesu di cee wu pye: «Ne wemu w'a yu ni mu ni ge, ne wu je wii.»

27 Na Yesu ni cee wu yaha pee jomjo pu na, a kalaapiire t'i ba na yiri yalige ki tashogo ni. Ba pee ya pa Yesu ta wu na yu ni cee wu ni we, a l'i pu naha wo. Ga wa shishiin ya soo na wu pye: «Naha kaa m'a yegee cee wu mu we?» kelee «Naha na m'a yu ni wu ni we?» 28 A cee wu kunni di wu lokoyaaga ki yaha keenje ki na, na guri kari kanha ki funjo ni, na she sipyii pu pye: 29 «Yi pa ná wa wii, w'a ne kapyelegee beeri jo ne mu. Konho wee di je Shovoo we-e de?» 30 A sipyii p'i yiri kanha ki funjo ni na pa Yesu yiri.

31 Lee bi kalaapiire ti ta t'a Yesu jeeri na: «Wu Karamogo, jo maye na, m'a ganha li ba.» 32 Ga, a wu pu jo sho na: «Yalige ka wa ne mu na li, yee di wa kee ce we.» 33 A kalaapiire t'i ganha na tiye yegee na: «Ba konho wa w'a pa yalige ka kan wu mu we?» 34 A Yesu di pu pye: «We w'a ne tun ge, ne na wee jidaan pyi; kapyenee kii w'a kan ne mu ge, na kee be jo fa, lee je jo yalige yaaga ne mu.» 35 Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Ta yee kunni ma yu we tuun we ni, na yeye shishere wu je wée ni yaloo ti te ni we? Ga n'a da yi jo yi mu, «Yi kereye yi wii xuuni!» Shinma w'a le, wu konduun w'a no xo. 36 Wemu w'a shinma wu kon ge, wee ya wu saraa taa na xo; w'a shinma pya wu pinne yaha jii sicuumo nixhobaama pu wuu na. Lee pyegana li na, shinma nuguvoo we ni wu konvoo we, pu shuun wu beeri na fundanga ta shiizhan. 37 Bani talene lemu

l'a yu na: «Wa na ba yeme nugi, watii na ba wee shinma wu kon ge,» lee je can. 38 Yee ya tege kemu nugi we, ne yee tun yee pu she kee shinma kon. Piitiilee p'a kee pye, a yee di kuduun ta pee wo kapyenee ki ni.»

39 A Samari sheen nijeheme di da Yesu na le kulo le ni cee wu wo kafila wu wuu na. Bani cee w'a pu pye: «W'a ne kapyelegee beeri jo ne mu.» 40 Lee wuu na a Samari sheen p'i yiri kanha ki funjo ni na she Yesu yiri. Ba p'a no wa we, na Yesu jeeri na wu tiin pu yiri. A wu soo na cabyaa shuun pye pu yiri. 41 Yesu ya cabyaa shuun wemu pye lee kulo li ni ge, a sipyiijeheeme piitiilee di da wu na sanha wu kafila wu wuu na. 42 A pee di cee wu pye: «Wée ya ta da wu na mu wo jomjo pu ye wuu na-e de. Ga wéye pyaa ya wu jomjo pu logo, a wée di li ce can na na wee wu je konjo ki Shovoo wuye pyaa.»

Yesu ya Galile fiige ki sipyigbo wa wo ja cuunjo

43 Ba kee cabyaa shuun w'a toro we, a Yesu ni wu kalaapiire t'i foro Sikari kolo li ni na kari Galile fiige ki ni. 44 Yesu ye pyaa bi jo na: «Kile tudunmo wa shishiin ya peene taa wu to kulo ni we.» 45 Ga, ba p'a no Galile fiige ki ni we, a Galile sheen di pu juno ciri ni fundanga ni. Bani Yesu bi keree kiimu beeri pye Zheruzalemu ni Yawutuu Nuwuuro ti wo Kalene li ni ge, Galile sheen pu bi kee beeri ja, bani puye pyaa be bi she lee kalene li ni.

46 Wee tuun wu ni a Yesu di guri pa sanha Kana kulo li ni, Galile fiige ki ni. Wee xuu wu ni w'a bi loho ki jeri na pye duven. Lee bi fiige ki sipyigbo wa ta Kaperinomo kulo li ni; wee ja bi cuunjo we. 47 Ba wee ná w'a logo na Yesu ya yiri Zhude ni na pa Galile ni we, a wu gari wu yiri, na she wu jeeri na wu pa Kaperinomo ni, na wee ja w'a taxuyo shaa, wu she wu cuunjo. 48 A Yesu di wee ná wu pye: «Ta le yahagana le na yee wa da yiye yaha ge? Yee ya naha shesheere kakanhanjaa ni kagbohoo ja we, yee da ga da bada we.» 49 Ga, a wee ná wu Yesu pye: «Karamogona we, jo maye na m'a ba nime, konho wu ja wu ganha bu xhu we.» 50 Wee tuun wu ni a Yesu di wu pye: «Kuri m'a gaanji ma ja w'a cuunjo.» A wee ná wu da Yesu kafila wu na, na guri kari. 51 Ba w'a kuri na gaanji we, a wu kapyebyii p'i she wu juno ciri koo li na, na wu pye: «Ma ja w'a cuunjo.» 52 A wu pu yege na tuun weke ni wu d'a cuunjo we? A p'i jo na tapaa ceefuuro t'a wu yaha na canja ki yaha k'a fiin (13h00). 53 Taapile ni a pya wu to wu li ce na wee tuun wu ninumo ni Yesu ya wee pye: «Ma ja w'a cuunjo.» A wee ná wu ni wu puga sheen beeri di da Yesu na.

54 Ayiwa, ba Yesu ya foro Zhude fiige ki ni na kari Galile fiige ki ni we, le l'a pye wu naha shesheere kakanhana shuun wuu.

5

Yesu ya faan wa cuunjo

¹ Ayiwa, lee kadugo na kalegbɔɔ la bye Yawutuu pu mu Zheruzalemu ni. A Yesu be di she lee ni. ² Zheruzalem kulo li ni, kujɔɔ lemu ni dubyaa pu ma jin ge, lɔhɔ ka bye wà wege ka ni lee kabanugo. P'a bi kee wege ki mege yiri Yawutuu jomɔ pu ni na Betisayida. Gbalaa kaguro wo bi yereŋe kee wege ki kabanugo. ³ Yama fee niyeheme pu bi sinne pee gbalaa pu nɔhɔ ni. Fyenneme, ni toogegeye fee, ni faannaa, [pee beeri bi ma lɔhɔ ki sige, ki ba jehɛ. ⁴ Bani Kafɔɔ wo meleke wa wu ma digi lɔhɔ ki ni tuun wa ni, na ki jehɛ. Ba wee ya lɔhɔ ki jehɛ xɔ we, yama fɔɔ wemu bu fenhe tigi kee ni, yama tuugo kemu beeri ki jeh weefɔɔ na ge, pee na xhɔ.] ⁵ Nà wa wee wà wee bi yee kelɛɛ taanri ni gbarataanri (38) ta na yá. ⁶ Ba Yesu ya wee ná wu ja w'a sinne we, na li ce na w'a mɔ wu yama pu na. A wu wu yege na: «Mu funjo ki wa m'a juunjo ge?» ⁷ A wu Yesu jɔ shɔ na: «Karamɔgɔna we, lɔhɔ ki ba jehɛ, sipya wa ne mu wemu na ne lo di dirige ki ni we. Ne bu jo di yiri naye mu, yani ne wu nɔ ge, watii na fyaala tigi ne jaha na.» ⁸ A Yesu di wee ná wu pye: «Yiri m'a ma yasinnege ki lo, ma da jaari.» ⁹ Taapile ni a wu juunjo, a wu yiri na wu yasinnege ki lo, na ganha na jaari.

Lee ya pye Yawutuu cadeenge ka na. ¹⁰ Ba Yawutuu juunjo fe p'a wee ná wu ja w'a cuunjo we, a p'i wu pye: «Nijaa jeh cadeenge de! Na saha ni saliya wu ni, mu ya yaa mu wu ma yasinnege ki lo m'a jaari nijaa we.» ¹¹ A ná wu Yawutuu pu pye: «Wemu w'a ne cuunjo ge, wee w'a jo na: «Ma yasinnege ki lo, ma da jaari.» ¹² A p'i wu yege na: «Jɔgo ye pyaa ki d'a mu pye mu wu ma yasinnege ki lo, ma da jaari we?» ¹³ Ga sipya nigin wemu w'a bi ná wu cuunjo ge, wu bi wee ce nige we; bani sipyiire ti bi jehɛ. Lee bi Yesu ta w'a foro xɔ sipyiire ti ninje ni. ¹⁴ Lee kadugo na a Yesu di ba saha ni ná wu ni Kilepeŋe pugbɔhɔ ki funjo ni na wu pye: «Wii, m'a cuunjo nime, ma ganha bu da da jurumu pyi nige we, kɔnhɔ kaa la betii ganha ba ma ta lemu ya kolo le be na ge we.» ¹⁵ A wee ná wu she yi jo Yawutuu juunjo fe pu mu, na Yesu w'a we cuunjo. ¹⁶ A Yawutuu p'i daha Yesu nɔhɔ ni na gana, na jaha na w'a ná wu cuunjo cadeenge ki na we. ¹⁷ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Ne To wu w'a kapyenɛ pyi tuun beeri ni, lee wuu na ne be ya yaa na kapyenɛ pyi.» ¹⁸ Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo we, a la di fara Yawutuu juunjo fe pu loyire li na. A p'i ganha na wu shaa di gbo na bani wu jate ya ta nɔ cadeenge ki na we; na nɔhɔ na Kile pyi na wee To, na wuye taanna ni Kile ni lee jogana le funjo ni.

Kile ya kiirikɔɔn li sefeere kan Yesu mu

¹⁹ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, Ja w'a da ga já yafiin pye wu ye ni, na ta wu ya li ja To wu mu we. Le To w'a byi ge, lee tuugo Ja wu be ya byi. ²⁰ Ja wu kaa ya taan To wu ni, lee wuu na w'a keree kiimu beeri pyi ge, w'a kee beeri she Ja wu na. Wu na ba keree kii be she wu na sanha kiimu k'a ye kii be na ge, kɔnhɔ kee di bye yee mu kakanhɔjaa. ²¹ To w'a xuu jeni na jii feere kaan pu mu kangana lemu na ge, lee na Ja wu la jeh wu jii sicuumɔ kan piimu mu ge, pee mu w'a da pu kan. ²² To wu da kiiri kon sipya wa shishiin na we, ga w'a kiirikɔɔn li sefeere ti beeri kan wu Ja wu mu, ²³ kɔnhɔ sipyii beeri di da Ja wu pelɛ, ba p'a To wu pelɛ pelɛgana lemu na we. Sipya wemu ya sɔɔ na Ja wu pelɛ we, To we w'a wu tun ge, wee w'a she peŋe na.»

²⁴ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu bu ne jomɔ pu logo, na dà ne tunwɔɔ wu be na, wee na jii sicuumɔ nixhɔbaama ta. Kiiri da ba gon nige weefɔɔ na we, weefɔɔ ya foro xu ni na jé jii sicuumɔ ni.» ²⁵ A Yesu di jo sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, cana ka na ba nɔ, kee ya nɔ xɔ be ye nime; xuu na ba Kile Ja wu mujuu logo, piimu beeri ba li logo na sɔɔ wu na, pee beeri na ba jii sicuumɔ ta. ²⁶ Bani ba To Kile jeh jii sicuumɔ fɔɔ we, mu w'a sefeere kan Ja wu be mu wu pye jii sicuumɔ fɔɔ. ²⁷ W'a fanha kan wu Ja wu mu w'a kiiri wu kɔɔn, bani wee wu jeh Sipya Ja we. ²⁸ Lee ganha bu da yi fo we, bani tuun wa w'a ma xuu beeri na ba wu mujuu logo na jeh ²⁹ na foro faya ni. Piimu p'a kasaanaa pye ge, pee na ba jeh kɔnhɔ p'i jé jii sicuumɔ nixhɔbaama pu ni. Ga jurumupyii pu kunni na ba jeh kɔnhɔ p'i jé kiiri ni.

Yesu ya jo na wee jomɔ pu jeh can

³⁰ «N'a da já kaa la shishiin pye naye ni we. Ye Kile ya jo ne mu ge, yee ni ne kiiri wu kɔɔn na sahanji. Ne wo kiiri w'a tii, bani ne wu kɔɔn na be ni naye pyaa jidaan ni we. Ga, ne wu kɔɔn na be ni na tunwɔɔ wu jidaan ni.

³¹ «Li da bi da kanna neye pyaa k'a naye pyaa wo seeri keree yu, ne jomɔ pu da bi bye can we. ³² Ga watii wu jeh ne seeri. Ne li ce jo yemu w'a yu ne shizhaa na ge, jo yee be jeh can. ³³ Ayiwa, yee ya pii tun Yohana Batizelipye mu. W'a seeri keree kiimu jo yee mu ne shizhaa na ge, kee jeh can. ³⁴ Ne yee yu, kɔnhɔ sipyii di da seeri keree yu na shizhaa na ye nigin we de! Ga ne yi yu, kɔnhɔ yee di juuwuuro ta. ³⁵ Yohana bye ba sokinna kpɛnge jeh we, na kpɛnge yege yee ninje ni, a yee di sɔɔ na fundanga ta jeri wu kpɛnge ki na. ³⁶ Ga ne wi ge, yaaga katii be ki jeh ne seeri kemu ya ye Yohana wo seeri keree ki na ge. Bani kapyenɛ kiimu To Kile ya kan ne mu ge, ne kee be pyi. Kee kapyenɛ ki be jeh ne seeri. Lee ya li shee na To Kile w'a ne

tun. ³⁷ Ne To Kile wemu w'a ne tun ge, weeye pyaa ki wa yu ne shizhaa na, ga yee ya ta soo bada na wee jom me ce we. Le be w'a she yee na ge, yee ya ta lee naha ce we. ³⁸ Yee ya ta soo wu jom pu na, yi zoloo pu na we. Bani w'a wemu tun ge, yee ya ta da wee na we. ³⁹ Samohoro wa yee ni na Kile Kafila kalaa xuuni, bani yee w'a giin na lee l'a da ba jii sicuumo nixhobaama kan yee mu, na ta wee Kafila we be di ne ninumo kaa yu. ⁴⁰ Lee be na, yee funyo di je yee pu pa ne mu, konho yi jii sicuumo ta we.

⁴¹ «Ne sipyii wo peene ke shaa we, bani yee je sipyii piimu ge, ne yee ce. ⁴² Ne li ce be jo Kile taanenge wa yee funyo ni we. ⁴³ Ne pa na To Kile mege na, yee di ya ta soo ne na we. Ga watii da bi ba wuye pyaa mege na, yee bi da soo wee na. ⁴⁴ Peene ke k'a foro sipyii ni ge, kee k'a dan yee ni tashaga ni; peene ke k'a daa Kile ye nigin ni ge, yee ya kee shaa we. Yee ma ja da dii ne na na yee yaha pee yahama pu ni we? ⁴⁵ Ga yi ganha ba giin na ne w'a da ba yi jaagi To Kile naha taan we de! Ahayi! Ga Kile tudunmo Musa wemu wu wa yee tadan ge de, wee wu je yee jaagivo. ⁴⁶ Yee da bi da wee na, yee bi da da ne na, bani ne kaa Musa ya jo wu Kitabu wu ni. ⁴⁷ Jom pemu Kile tudunmo Musa ya ka ne shizhaa na ge, yee bye yee di ya da pee na we, yee na ba da dagana leke na ne jom pu na we?»

6

Yesu ya yalige kan sipyii kabofono kaguro mu
(Macoo 14:13-21; Marika 6:30-44; Luka 9:10-17)

¹ Ayiwa, lee kadugo na Yesu ya kari Galile Gba wu kadugo. Wee gba we ninumo mege ki je na Tiberiyade Gba. ² Sipyii ti bi ma dahi Yesu feni, bani p'a bi wu jaa wu na yama fee cuuno na kakanhanaa pyi. ³ Ba Yesu ni wu kalaapiire t'a no wa we, na dugi tiin faabobono ka na. ⁴ Lee bi Yawutuu pu Nwuuro ti wo Kalene li ta l'a tene.

⁵ A Yesu di ba wu juno yirige, na sii sipyii njeheme je pu na ma wu yiri. A wu Filipe pye: «Mii wee di wa da ja yalige ta di zho pii sipyii pii beeri mu we?» ⁶ Yesu ya yee jo konho wu logo ye Filipe jo na, lee be we, w'a bi yaa na lemu pye ge, wu bi lee ce. ⁷ A Filipe di wu jo sho na: «Wu funjo bi je nago kannu pu beeri di pu joo piri-para ye, ali wee jehe wari de je xhuu shuun (200) be taga yalige sho, kee da ga yafiin be jo pii na we.» ⁸ Na pu yaha pee jom pu na, Yesu kalaapiire lemu mege ki je na Andire ge, w'i je Pyeri cuun ge, a wee di jo: ⁹ «Funana la wa naha, buuri juyo kaguro ni fyaa shuun wu wa li mu, ga

naha yee di wa da jo pii sipyii njeheme pii na we?»

¹⁰ A Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi sipyii ti teje njeheme ki na.» Nagara njeheme ti bye wee xuu wu ni. A sipyii t'i diin diin. P'a bi nama kabofono kaguro (5.000) shi toro pee sipyii pu ni. ¹¹ A Yesu di wee buuri we lo na baraga taha Kile na, na wu kan p'a loolo pee sipyii pu na. A wu fyaa pu be pye mu. A pu beeri di li na din. ¹² Ba sipyii t'a li xo we, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Yi buuri jukoroyo yi saya lo, konho yi ganha bu gyegi we.» ¹³ A p'i yee buuri jukoroyo yi lo, na taga saganaa ke ni shuun ji. Sipyii t'a li xo buuri juyo kaguro wu ni, a wemu di gori ge, wee kaa l'a jo me.

¹⁴ Ba sipyii p'a Yesu wo kakanhana li ja we, na jo: «Can na Kile tudunmo wemu kaa l'a jo na wu na ba ba konjo na ge, wee w'a sii we.» ¹⁵ Ba Yesu ya pa li ce na fanha be na p'a giin di wee ce di bye saan we, a wu laha pu taan, na gari faabobono katii na wu ye.

Yesu ya naari gba lho juno ni
(Macoo 14:22-33; Marika 6:45-52)

¹⁶ Ba cana k'a pa do we, a kalaapiire t'i digi kari gba wu jo ki na. ¹⁷ Lee di Yesu ta wu sanha she pu yiri we. A p'i je korogo ka ni na se Kaperinomo ni. Lee bi piige ki ta k'a wo xo. ¹⁸ Na pu yaha lho ki juno ni, a kafegbobo ka di ba yiri, na ganha na lho ki pyi ki na jeri xuuni. ¹⁹ Ba p'a kiloo kaguro kelee gbaara shishiin paa lho ki juno ni tuun wemu ni we, a p'i Yesu ja wu na naari lho ki juno ni na se korogo ki mu. A pu jaalaa di yiri xuuni. ²⁰ A Yesu di pu pye: «Ne wu wa, yi ganha bu da vya we!» ²¹ Kalaapiire ti funjo ki bi bye wu je ni pu ni korogo ki ni, ga xuu wemu ni pu bi se ge, taapile ni a p'i no wee xuu wu kogono ki na.

Sipyii t'a Yesu shaa

²² Ba jiga k'a mugi we, sipyii ti t'a bye gba wu kadugo yiri ge, a pee di li seeri, na korogo nigin ye ta wa. A p'i li ce na Yesu ya ta je ni wu kalaapiire ti ni ke ki korogo ki ni we, ga na kalaapiire ti t'a je ti ye na kee korogo ki ni na kari. ²³ Lee bi korogo ya be ta y'a yiri Tiberiyade kulo li ni na pa. Xuu wemu ni Kafoo bi baraga taha Kile na, na buuri wu kan p'a loolo sipyii ti na ge, a yee di ba yere wee xuu wu taan. ²⁴ Sipyii t'a pa Yesu ta wu je wa we, wu kalaapiire ti be di je wa-ε ge, a p'i je yee korogo yi ni na kari wu tashaga ni Kaperinomo ni.

Yesu je yalige, kemu k'a jii sicuumo kaan ge

²⁵ Ba p'a kari Yesu yiri gba wu kadugo we, a p'i wu pye: «Wu Karamogo, dii mu d'a pye na ba naha we?» ²⁶ A Yesu di pu jo sho na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee ya

* **6:7 Deje xhuu shuun:** Wee je baaripyee yeye gbarataanri saraa.

kakanhanjaa kiimu ja ge, yee wa ne shaa kee wuu na-e de! Ga yalige ke yee ya li na tin keki canja ge, kee ka wuu na yee wa ne shaa. ²⁷ Ayiwa, yalige kemu ki da ja gyeeegi ge, yi ganha ba kapyenεε pyi kee wuu na we. Ga yalige kemu ki ne ki ya gyeeegi we, na nii sicuumo be kaan ge, y'a kapyenεε pyi kee wuu na. Kee yalige ke, Sipyaa Ja wu da ba kee kan yee mu. Bani wee na To Kile ya wu fanha ki fe pu kpon.»

²⁸ Wee tuun wu ni a p'i Yesu yege na: «Leke wee d'a yaa na pye lee di bye Kile jidaan we?» ²⁹ A Yesu di pu ja sho na: «Lemu Kile ya zhaa yee mu ge, lee li wa me na wee ya sipya wemu tun yee mu ge, na yi da wee na.» ³⁰ A p'i Yesu pye sanha na: «Ga jaha sheshεεε kakanhana leke mu di da bye di zheε weε na, lee di weε pye weε p'a daa mu na we? Kaa leke mu di da bye di zheε weε na we? ³¹ Li wii, Kile ya maane* kan weε sefeleεε pu mu p'a li siponjo ki ni ma na jo ba l'a ka Kile wo Kitabu wu ni we na:

«W'a buuri tirige fugba we ni, na kan pu mu p'a li.»

³² Ga, a Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yalige ke k'a yiri fugba wu ni ge, kee ya pye Kile tudunmoo Musa wo niganga-e de! Ne To Kile wu ne fugba yalijenε ki kanvoo. ³³ Bani Kile ya yalige kemu kaan ge, kee ne wemu w'a tigi na yiri fugba we ni ge. Wee shiin w'a jiiεεεε kaan konjo mu.»

³⁴ Ayiwa, a p'i Yesu pye: «Karamogona we, ta kee yalige ki kaan tuun beeri ni wu mu ge!» ³⁵ A Yesu di pu pye: «Yalige kemu k'a nii sicuumo pu kaan ge, neye pyaa ki ne kee yalige ke. Sipyaa wemu bu ba ne mu, xuugo da ga weefoo ta sanha bada we. Sipyaa wemu bu da ne na, waga da ga weefoo ta sanha bada we. ³⁶ Ga ne yi jo xo yee mu; yee d'a ne na be. Ali lee be na, yee di ya da ne na we. ³⁷ Ne To Kile ya piimu beeri kan ne mu ge, pee beeri na ba ne mu. Sipyaa sipya bu ba ne mu, ne da ga weefoo kori bada we. ³⁸ Ne ta yiri fugba we ni na pa naye pyaa jidaan tapyege ni we. Ga na tunvoo jidaan ne pa di ba bye. ³⁹ Wemu w'a ne tun ge, wee jidaan wu wa me na, sipyaa sipya w'a kan ne mu ge, na wee wa shishiin ganha da biin we. Ne ba pee ne di yeege xu ni konjo caxhago be na. ⁴⁰ Ne To wu jidaan wu wa me na, sipyaa sipya w'a wu Ja wu ja na da wu na ge, wee di nii sicuumo nixhobaama ta, bani ne na ba pee ne di yeege xu ni konjo caxhago.»

⁴¹ Ba Yesu ya jo na yalige ke k'a yiri fugba we ni ge, na wee wu ne kere we, pee jomjo pe ya ta taan Yawutuu pu ni we. A p'i ganha na nmunu-nmunoo puyε taan. ⁴² A p'i jo: «Eεn! Ta Yusufu ja Yesu be wu ne we we? Wee ya wu to wu ce, na wu nu wu be ce. Naha na wu yu

na fugba we ni wee ya yiri we?» ⁴³ A Yesu di pu ja sho na: «Yee di nmunu-nmunoo do! Yi nmunu-nmunoo pu beeri ja yaha! ⁴⁴ Ne To we w'a ne tun ge, wa shishiin da ja ba ne mu ni wee ya wufoo yaha pa ne mu we. Wa beeri bu ba ne mu, ne na ba weefoo ne na yeege xu ni, konjo caxhago. ⁴⁵ Ayiwa, ta Kile wo tudunmoo wa ya li ka na:

«Kile ye pyaa na ba pu beeri kalaa we?»*

Sipyaa sipya w'a To Kile Kafila nuri na soo wu kalaa wu na ge, pee beeri na ba ne mu. ⁴⁶ Ga li wa nago sipya wa w'a nii taha Kile na we. Wemu ye w'a pa na yiri wu yiri ge, wee ye w'a wu ja. ⁴⁷ Can na wa beeri bu da ne na, weefoo na ba nii sicuumo nixhobaama ta. ⁴⁸ Yalige ke k'a nii sicuumo kaan sipyii mu ge, ne wu ne kere. ⁴⁹ Yalige ka ya fenhe yiri fugba we ni, na pa gan yee sefeleεε pu mu p'a li siponjo ki ni, ga lee be na, pu beeri ya xu. ⁵⁰ Ga nime, yalige ke ki ne naha ki d'a yiri fugba we ni ge, wa bu kee li, weefoo na ba nii sicuumo ta pemu da xho we. ⁵¹ Ne ne nii sicuumo yalige kemu k'a yiri fugba we ni ge, wa bu kee li, weefoo na nii sicuumo ta pemu da ga xho we. Yalige ke ne gaan ge, kee ne neye pyaa ceepuuro te. Ne tee kan saraga konho di ba konjo sipyii munahaa juno wolo.»

⁵² Pee jomjo pu wuu na, a nakaagbooro di je Yawutuu pu te ni. A p'i jo: «Kangana leke na we na we di da ja wu ceepuuro kan weε mu weε pu li we?» ⁵³ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee bye yee di ya Sipyaa Ja wu ceepuuro ti li, na wu shishan pu be gba we, yee da ga nii sicuumo ta we. ⁵⁴ Wemu bu ne ceepuuro ti li, na ne shishan pu be gba, weefoo na nii sicuumo ta pemu da ga xho we. Ne na ba weefoo ne na yeege xu ni konjo caxhago. ⁵⁵ Bani ne ceepuuro ti ne yalige nijenε, ne shishan pu be di ne yagbaga nijenε ⁵⁶ Sipyaa wemu bu ne ceepuuro ti li, na ne shishan pu be gba, weefoo na bye ni ne ni kariheεge ni, ne be di bye ni weefoo ni kariheεge ni. ⁵⁷ To Kile wemu w'a ne tun ge, wee wa nii na, wee gbooro ni ne be wa jiiεεεε ni. Lee na wa bu ne ceepuuro ti li, weefoo be na bye jiiεεεε ni ne gbooro ni. ⁵⁸ Yalige ke k'a tigi na yiri fugba wu ni ge, kee ki wa ke. Yee sefeleεε piimu p'a xu siponjo ki ni ge, pee ya yalige kemu li wa ge, kee ni ke wa nigin we. Wemu bu ke yalige ke li, weefoo na nii sicuumo ta pemu da xho we.» ⁵⁹ Yesu ya pe jomjo pe jo na pye kalaa sipyiiire ti beeri mu Kaperinoo kulo li ni, na wu yaha Kile-peenje puga ki ni.

Yesu jomjo p'a nii sicuumo nixhobaama kaan

⁶⁰ Ayiwa, ba Yesu ya pee jomjo pu jo we, a kalaapiire nijehere di jo: «Pe jomjo pe ya

* 6:31 Maan: ne yalige ka Kile ye pyaa ya kemu kan Izirayeli nagoo pu mu na pu yaha siponjo ki ni ge. Ekizode 16: 4,15

* 6:45 Ezayi 54:13

waha de! Ma jo sipya na gbara wu lee pye ge?»⁶¹ A Yesu di li ce wuye ni na pee jom pe p'a pu pye pu na n̄mumu-n̄mumu. A wu pu pye: «Pe jom pe ya digi yee na ge?»⁶² Xuu wemu ni Sipya Ja bye ge, yee ba wu ja wu na duri wa, yee di da ba yeke jo we?»⁶³ Kile Munaa l'a n̄i sicuum kaan sipya mu. Lee be we, sipya ye pyaa fanha ne yafin be we. Jom pe ne yu yee mu ge, pee ne Kile Munaa ni n̄i sicuum.⁶⁴ Ga pii wa yee ni, pee ya da li na we.» Yesu ya yee jo bani fo n̄okoonro ti na, piimu pu bye pu ya da wu na-e ge, w'a bi pee ce. Wemu be w'a bi da ba wu le ke ne ni ge, w'a bi wee be ce.⁶⁵ A Yesu di la fara wu jom pu na sanha na: «Lee wuu na ne yee pye jo wa shishiin da ja ba ne mu, ni To Kile ya lee wo sefeere kan weefo mu we.»

⁶⁶ Na lo wee tuun wu na, a wu kalaapiire n̄jehere di guri wu feni. Pee ya ta so na taha nige wu feni we.⁶⁷ A Yesu di wu kalaapiire ke ni shuun wu yege na: «Yee do, yee be funjo ki wa y'i guri na feni ge?»⁶⁸ A Simo Pyeri di wu jo sho na: «Karamgo, jogo yiri we di wa da zhe sanha we? Nii sicuum nixhobaama jom pe, muye nigin mu pu wa.⁶⁹ Wee ya da mu na. Wee ya li ce be nime jo Fefere Ja we w'a foro Kile ni ge, jo mu wu ne wii.»⁷⁰ A Yesu di pu jo sho na: «Ta ne be w'a yee sipyi ke ni shuun wu beeri naha bulo we? Lee be na shen nigin di ne yee ni wee na ne Shitaanni sipya.»⁷¹ Zhudasi kaa Yesu bi byi, wee wemu wu ne Isikariyoti shen Simo ja wu ge. Wee wu bi da ba Yesu le ke ne ni, wee di ne be Yesu kalaapiire ke ni shuun wu wa nigin wa.

7

Yesu cebooloo pu ya ta da wu na we

¹ Lee kadugo na Yesu bi naari na mari Galile fiige ki ni. Wu funjo bye wu she Zhude fiige ki ni we, bani Yawutuu junfofe p'a pu wu shaa di gbo wa.² Kalene la bye Yawutuu pu mu, p'a buguloo ya. Ba lee ya teeje we,³ a Yesu cebooloo p'i ba wu feni na ba wu pye: «Foro naha, m'a she Zhude fiige ki ni, konho kakanhaa kii m'a byi ge, ma kalaapiire te ti wa wa ge, pee be di she kee ja.⁴ Bani sipya wemu funjo ki wa sipyi di wu ce ge, wee ya keree nmohani na byi we. Kakanhaa kiimu mu ya byi ge, m'a yaa na maye shee, konho konjo sipyi pu beeri di ma ce.»⁵ Ali Yesu cebooloo puye pyaa bi ta da wu na we.

⁶ A Yesu di wu ciinne pu jo sho na: «Lee pyeduun sanha no ne mu we. Lemu bu yee taan tuun wemu ni go lee yee ya byi.⁷ Konjo sipyi da ja yee ko we, ga, ne p'a ko, bani kakuuyo yemu pu wa byi ge, ne yee beeri yu keenge na.⁸ Yee pu sii y'a se kalene li ni, ga, ne kunni wa da zhe nime we, bani ne

sheduun sanha no we.»⁹ Ba Yesu ya yee jo pu mu we, na gori Galile ni.

Yesu ya she buguloo kalene li ni

¹⁰ Ba Yesu cebooloo p'a kari xo kalene li ni we, a wuye pyaa di na kari. W'a kari sipyiire ti kategee, wu ya ta wuye yaha wa shishiin ya ja we.¹¹ Lee bi Yawutuu junfofe pu ta pu na Yesu shaa kalene li sipyi pu te ni, na ganha na puye yegee na: «Mii wu wa we?»¹² Pii bi joneheme peele na yu sipyiire ti ni Yesu shizhaa na. A pii di jo: «Sipyisaama wu wa we na we.» Pii be di yu: «Kafineye de! Sipyi we ya biinj.»¹³ P'a bi pee jom pe beeri peele na yu, bani pu bi fyagi Yawutuu junfofe pu na.

¹⁴ Ba kalene l'a pa no li ni ne tuun wemu ni we, a Yesu di she je Kile-pene pugbaho ki kaana ki ni, na ganha na sipyiire ti kalaa.¹⁵ A wu kalaa wu Yawutuu pu naha wo, a p'i jo: «Mii we na we d'a pe ce me pe beeri ta, na ta w'i ya kalaa pye-e we?»¹⁶ A Yesu di pu jo sho na: «Kalaa wemu ne gaan ge, wee ya ta foro neye pyaa ni we, ga ne tunwo Kile ni w'a foro.¹⁷ Wemu bi giin wu da Kile nidaan pyi, weefo na ba li ce, ne kalaa wu bi foro Kile ni, kelee wu bi foro ne ni.¹⁸ Sipya wemu w'a yu ni wuye pyaa fanha ni ge, pene weefo ya zhaa wuye ni. Ga wemu funjo wa wu tunwo wu w'a bele ge, wee wu ne can fo we, nanmahara ta shishiin ne weefo keree ni we.¹⁹ Ta Kile tudunmoo Musa be w'a Kile wo saliya wu kan yee mu we? Ga yee wa shishiin ya se wu koo ni we. Naha na yee di ne shaa di gbo na ne saliya kyegi we?»²⁰ A p'i Yesu pye sipyiire ti ni ne na: «Jina wu wa mu ni. Jogo w'a mu shaa di gbo we?»

²¹ A Yesu di pu jo sho na: «Kakanhana nigin wemu ne pye ge, lee l'a sipyiire ti beeri naha wo me ge?»²² Kile tudunmoo Musa mu yee ya saliya ta na funaana k'a goon, ga lee be na yi li ce na wee ya ta pye li noho shanwo-i de. Ga wee wo sefeere pu p'a li noho shan. Lee l'a li pye yee na funaana ki kon ali cadenge ki be ni.²³ Lemu l'a yee pye yee na funaana ki kon cadenge ni, konho yi ganha bu da Musa wo saliya wu kyegi-i ge, naha d'a li pye ne na sipyipomoo cuunjo cadenge ki na, a yee di logoo yirige ne taan we?»²⁴ Yi ganha ba kiiri kon keree neraa feni we, ga y'a kiiri wu kon can junjo ni.»

Ta Yesu wu ne Shovoo we?

²⁵ Na Yesu yaha wu na yu, a Zheruzalemu sipyi pii be di ganha na yu: «Na we p'a zhaa di gbo ge, ta wee be wu ne we we?»²⁶ Wu wii wu na yu ni sipyiire ti beeri ni tafaga ni, pu d'a tiin na wu wii. Kile ya Shovoo wemu nomae lo wee mu ge, konho wee junfofe p'a giin na wee wu ne we-e de?»²⁷ Wee kunni ya we na we tayirige ce, ga na ta Shovoo wu ba ba, wa shishiin da ba wu tayirige ce we.»

28 Na Yesu yaha wu na sipyii pu kalaa Kile-
peene pugbõhõ ki kaanja ki ni, a wu ba jo ni
fanha ni na: «Yee ya jo na yee ya ne ce, na
ne tayirige ki be ce ge? Ga yi li ce be na ne ta
pa naye ni we, na ne tunvõ wu ne be can fõõ.
Ga yee di ya wu ce we. 29 Ne kunni ya wu ce,
bani wee ni ne foro. Wee w'a ne tun be.»

30 Ba Yesu ya yee jo we, a p'i ganha na
cogana shaa wu na. Ga wa shishiin ya ta já
wu co we, bani wu wo tun wu jo bi sanha
fa we. 31 Lee be na shenjemee ya dà Yesu
na. A p'i ganha na yu: «Ali Shõvõ wu nehe ba
ba, kakanhana leke w'i da bye lemu l'a ye we
ná we wuu le na we?»

Yawutuu ñuñfɛɛ pu w'o n'a daa baara te

32 Sipyii ti bi yemu yu Yesu shizhaa na
ge, ba Farizheen ni saraya ñaha shõnriwee
ñuñfɛɛ p'a yee logo we, a p'i Kile-peene
pugbõhõ ki gedii pu tun na pu she Yesu co.
33 Ba pee ya nõ Yesu yiri we, a wu pu pye:
«N'a da piye ya be pye ni yi ni sanha, lee
kadugo na di na da se na tunvõ wu yiri.
34 Ga yee na ba ne sha ganha yee da ne ja
we; bani xuu wemu ni n'a da ba bye ge, yee
wa da já zhe wà we.» 35 A Yawutuu ñuñfɛɛ
pii ganha na puyɛ pyi na: «Wee tuun wu ni
mii we ná we di giin di zhe na wu na wée da
ga ba já wee ña-e we? Yawutuu pii p'a caaga
na she diin Girekii pu yiri ge, kãnhõ pee yiri
w'a se, wu she pee kalaa-i de? 36 Jomõ pe w'a
jo na: «Yee na ba ne sha ganha yee da ne ja
we.» ni «Ne na ba bye xuu wemu ni ge, yee
da já zhe wee xuu wu ni-i ge,» pee jomõ pu
kãri ñe dii we?

*Yesu ya Fɛfɛɛɛ Munaa ñomɛɛ lo wu n'a daa
fɛɛ pu mu*

37 Kalene li cabisana li p'a bi wii li cagbõhõ
kiye pyaa ge, ba lee ya nõ we, a Yesu di yere
sipyii pu ñahagbaa na na ganha na yu ni
fanha ni na: «Waga bi ñe wa na, wu pa na yiri
wu ba gba. 38 Wemu bu dà ne na, lõhõ kemu
k'a ñii sicuumõ kaan ge, kee na ba fúu weefõ
zõ wu ni ba gba lõhõ ñe we» ma na jo ba l'a ka
Kile Kafila wu ni we. 39 Fɛfɛɛɛ Munaa kaa
Yesu bi yu mu, wu n'a daa fɛɛ pu mu na pee
na ba lee ta. Wee tuun wu bi Fɛfɛɛɛ Munaa
li ta li sanha gan pu mu we. Bani Yesu bi
sanha guri she jé wu nõõõ wu ni fugba wu
ni we.

*Yesu keree ya be ganhara lenɛ sipyii ti te
ni, a p'i daa*

40 Ba sipyii p'a Yesu jomõ pu logo we, a
pii di ganha na yu pu ni na: «Nakaara baa
Kile tudunmõ wemu kaa l'a jo ge, wee wu ñe
we.» 41 Pii be di yu: «Kile ya Shõvõ wemu
ñomɛɛ lo ge, wee wu ñe wii.» Ga, a pii di jo:
«Dii Shõvõ wu da já voro Galile fiige ki ni
we? 42 Kile wo Kitabu w'a yi jo na saannaa
Dawuda shi ni Shõvõ wu da ba foro. Na

wu na ba foro Betilehemu ni, kulo lemu ni
saannaa Dawuda ya wu wo cana ñii li pye
ge.» 43 A Yesu kaa di be ganhara lenɛ sipyii
ti te ni, a t'i daa taaya shuun. 44 Pii funjõ bye
pu Yesu co, ga wa shishiin ya ta já wu co we.

Yawutuu ñuñfɛɛ pu w'o n'a daa baara te

45 Kile-peene pugbõhõ ki gedii piimu p'a bi
she Yesu feni ge, a pee di guri kari saraya
ñaha shõnriwee ñuñfɛɛ ni Farizheen pu yiri.
A p'i pu yege na: «Naha na yee di ya ta wu
co na pa-e we?» 46 A p'i pu jo shõ na: «Wée
sanha we ná we wo jomõ pe tuugo logo ña
bada we!» 47 A Farizheen p'i pu pye: «Kãnhõ
yee be di ya yiyɛ yaha w'a piinɛ-e de? 48 Mii
yee d'a li logo, kelee na li ña, na wée ñuñfõ
wa, kelee Farizhen wa nigin be ya dà we
ná we na we? 49 Pii sipyii pii p'a dà wu na
ge, we wa shishiin ya Kile tudunmõ Musa
wo saliya wu ce we, pii beeri na ba gyee gi!»
50 Farizhen wa be bye wà wu mege ñe na
Nikodemu. Wee bi kari Yesu yiri piige ka
ni. A wee di jomõ pu lo na Farizheen pu
pye: 51 «Na be ni wée wo saliya wu ni, ta l'a
saha na kiiri kon sipya wa na, na ta wée ya
fenhe wu yege na wu nibyii ce-e ya?» 52 Ga,
a p'i wee jo shõ na: «Payi! Ta ma be yere
w'a ñeri Galile shen wa? Mayɛ pyaa ki be ki
Kile Kafila wu kalaa, ma na li ña wà na Kile
tudunmõ wa shishiin da ga ba foro Galile
fiige ki ni we.» [53 Ba p'a pee jomõ pu jo xõ
we, a pu beeri di yiri caaga na kari pu piyee.

8

*P'a pa ni cee wa ni Yesu yiri na dõdõõ w'a
pye*

1 A Yesu di gari Oliviyɛ faabobõõ ki na.
2 Ayiwa, kee cana ki ñimuguro ñisõõõ ki na,
a Yesu di soo kari sanha Kile-peene pugbõhõ
ki kaanja ki ni. Sipyii ti beeri bi pinne
wu tãan. A wu diin na ganha na pu kalaa.
3 Na Yesu yaha wu na sipyii ti kalaa, a
saliya karamõgõõõ ni Farizheen p'i ba ni cee
wa ni wu yiri, na ba wu yere ñe sipyii ti
ñahagbaa na. 4 A p'i Yesu pye: «Karamõgõ,
wée ya we cee we co dõdõõõ na ni ná watii
ni. 5 Na ta Kile tudunmõ Musa wo saliya wu
ni l'a ka na we cee we tuugo ya yaa ni yafiin
be ni, ni na kagereye taga wu wà gbo ye be
we. Mu di w'a yeke yu lee shizhaa na we?»

6 Kafila tufuuyo pu bi zhaan Yesu tãan
kãnhõ wuyɛ pyaa ñojomõ di wu le keñe ni.
Ga, a Yesu di leele, na ganha na kama kani
ñiñe ki na ni wu kabee ni. 7 Ba ma na
jo saliya karamõgõõõ ni Farizheen p'a nõõõ
yaha wu na na yegee we, a Yesu di wu ñuñjõ
yirige na pu pye: «Wemu wu wa yee ni wu
sanha kakuunõ pye ña bada-e ge, wee wu
kagere ñe nizhiige ki wà wu na.» 8 Ba w'a
yee jo we, na wu ñuñjõ sogi, na ganha na
wu kama kani sanha ñiñe ki na. 9 Piimu p'a
she ni cee wu ni ge, ba pee ya Yesu jomõ pu

logo wε, [a pu zɔɔɔ di pu jaagil]; a pu bεeri di ganha na foro nigin nigin na gaanj, na la nɔhɔlεε pu na, fo na she yaha Yesu ni cee wu ye Kile-pεεnjε pugbɔhɔ ki kaanja ki ni. ¹⁰ Ba Yesu ya pa wu ɲuɲɔ yirige wε, wu ya ta sipya wa shishiin ɲa nige ni cee wu ye bε wε. A wu jo: «Mii ma jaagivεε p'i ɲε wε? Shen nigin bε ya ta ma ɲuɲɔ le nige-e ya?» ¹¹ A cee wu Yesu ɲɔ shɔ na: «Wu Karamɔgɔ, shen nigin bε wε.» A Yesu di jo: «Ayiwa, nε bε da ma ɲuɲɔ le wε. Ta gaanj, ga m'a jurumu wu ɲɔ yaha.»]

Yesu ɲε Kile wo kpεenge, kemu k'a pa koɲɔ na ge

¹² Lee kadugo na a Yesu di ba jomɔ pu lo sanha na sipyiire ti pye: «Nε wu ɲε kpεenge ke koɲɔ sipyii pu mu. Sipya wemu bu daha nε feni wee da ga ɲaari nibiige ni nige wε. Ga wee na ba kpεenge ta kemu k'a ɲii sicuumɔ kaan ge.» ¹³ A Farizhεen p'i wu pye: «Muye pyaa na tεre na maye kaa yu ya? Can ɲε mu kaa li ni wε.» ¹⁴ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Ali neye pyaa ɲεhe da naye kaa yu bε, nε kafila wu ɲε can. Bani xuu wemu ni nε yiri ge, nε wee ce; na na tashεge bε ce sanha. Ga nε tayirige fara nε tashεge na, yee ya kee ka shishiin ce wε. ¹⁵ Yee kunni wa kiiri kɔɔn sipyii na na bε ni yee sipyii wo kiiri kɔngana ni. Nε kunni da ga kiiri kɔn sipya wa shishiin na wε. ¹⁶ Ali nε ɲεhe da nε na da wa kiiri kɔn, nε na wu kɔn na bε ni Kile wo can wu ni. Bani n'a da da kiiri wu kɔn na ye wε. Nε To Kile wu w'a nε tun ge, wee wa ni nε ni. ¹⁷ Ayiwa, ta li ya ka yee wo saliya wu ni na sipyii shuun bu bye kaa lemu wo sεeri, na lee ɲε can wε? ¹⁸ Ayiwa, nε naye kaa yu; nε To wε w'a nε tun ge, wee bε ya nε kaa yu.» ¹⁹ A p'i Yesu pye: «Mii mu to wuyε pyaa di ɲε wε?» A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Yee ya neye pyaa ce di da nɔ nε To wu na wε. Yee da bi nε ce can na, yee bi da nε To wu bε ce.» ²⁰ Yesu ya pe jomɔ pe jo na wu yaha wu na kalaa kaan Kile-pεεnjε pugbɔhɔ ki kaanja ki ni, keshii piimu ni p'a Kile yakanya yi leni ge, pee tɔan. Sipya wa shishiin di ya ta wu co wε, bani wu wo tuun wu bi sanha nɔ wε.

Yesu ya wu gari jo wu To Kile yiri

²¹ Ayiwa, a Yesu di pu pye sanha na: «Nε na ba gari, nε nigarixhɔgɔ na, yee na ba nε shaa. Ga yee kunni na ba xhu na yee yaha yi jurumu wu ni, bani xuu wemu ni n'a da ba she ge, yee wa da jɔ zhe wɔ wε.» ²² Ba w'a yee jo wε, a Yawutuu ɲuɲɔfεε p'i jo: «Aa! Wee tuun wu ni w'a giin wu wuyε gbo ge? W'a jo na wee na ba she xuu wemu ni ge, na wεe da jɔ zhe wɔ wε!» ²³ A Yesu di pu pye: «Yee ɲε ɲiɲε ke wo sipyii, ga nε ɲε fugba we wo. Yee ɲε koɲɔ wuu, ga nε ɲε koɲɔ wo-e dε. ²⁴ Lee wuu na nε yee pye jo yee na ba xhu yi jurumu wu ni. Nakaara baa, yi dɔ li na

na: «Nε ɲε wemu nε ɲε ge.»* Yee bye yee di ya dɔ lee na wε, yee na xhuu yi jurumu wu ni.» ²⁵ A p'i Yesu pye: «Wee tuun wu ni jɔgɔ mu di ɲε wε?» A Yesu di jo: «Fo taashiinε li ni nε ɲε wemu ge, nε yee jo yee mu. ²⁶ Keree nipehεnjε wa wɔ, nε na jɔ ki jo yee mu, na kiiri koɲ yee na ki wuu na. Ga wemu w'a nε tun ge, wee wu ɲε can wε. Yemu nε logo wu mu ge, yee nε yu koɲɔ sipyii pu mu.»

²⁷ Yawutuu pu bi ta li ce na To Kile kaa Yesu bi yu pu mu wε. ²⁸ Lee wuu na a Yesu di pu pye: «Yee ba Sipya Ja yirige fugba we ni tuun wemu ni, yee na ba li ce wee tuun wu ni na «Nε ɲε wemu nε ɲε ge.» Nε kaa la shishiin pyi naye ni wε, ga To Kile ya nε kalaa lemu ni ge, lee nε yu. ²⁹ We w'a nε tun ge, wee wa ni nε ni. Wu ya ta nε yaha na ye nigin wε, bani le l'a dan wu ni ge, lee nε byi tuun bεeri ni.» ³⁰ Ba Yesu ya pee jomɔ pu jo wε, a shenɲεhεmεε di dɔ wu na.

Piimu pu ɲε Ibirayima wo nagoo puyε pyaa pyaa ge

³¹ Yawutuu piimu p'a dɔ Yesu na ge, a Yesu di pee pye: «Jomɔ pe n'a da jo yi mu ge, yi bu pee logo, na pu koro ɲaari, yi na ba bye nε kalaapiire can na. ³² Lee na yee da ba can ce. Wee can wu ɲε na ba yee shɔ bulooro na.» ³³ A p'i Yesu pye: «Ibirayima shi shεen wεe ɲε, wεe ya ta bulooro pye ɲa sipya wa shishiin bε mu wε. Naha na mu di yu na wεe na zhɔ bulooro na wε?» ³⁴ A Yesu di pu ɲɔ shɔ na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a jurumu pyi ge, wee ɲε jurumu wo bulo. ³⁵ Na ta bulo ɲε kpɔɔn lemu na ge, wu da ga jɔ bye lee kpɔɔn li shen ye pyaa bada wε. Ga kpɔɔn fɔɔ ja w'a sii kpɔɔn li shen ye pyaa gbee. ³⁶ Kile Ja wu bu yee pye yiyε wuu, wee tuun wu ni yi na na bye yiyε wuu can can na. ³⁷ Nε li ce yee ɲε Ibirayima shi shεen, ga lee bε na yee di nε shaa di gbo, bani yee wa nε jomɔ pu feni wε. ³⁸ Nε lemu ɲa na To wu mu ge, lee nε yu; lee yee bε ya ta yi to wu mu ge, lee yee bε ya byi.» ³⁹ A Yawutuu p'i wu ɲɔ shɔ na: «Ibirayima wu ɲε wεe to.» A Yesu di pu pye: «Ibirayima da bi bye yee to can can na, yee kapyεge ni Ibirayima wogo bi da bye nigin. ⁴⁰ Ga nime, can we nε ta Kile mu ge, wee nε yu yee mu, a yee di ganha na nε shaa di gbo. Ibirayima ya ta lee tuugo pye-e dε! ⁴¹ Yee to w'a keree kiimu pyi ge, kee tuugo yee bε ya byi.» A p'i Yesu pye: «Wεe ya ta se dɔdɔɔɔ ni-i dε! To nigin wu ɲε wεe mu wee ɲε Kile.»

Piimu pu ɲε Shitaanni wo nagoo pu ge

⁴² A Yesu di pu pye: «Kile da bi ɲε yee to can na, nε kaa bi da da dan yee ni, bani wee ni nε foro. Nε ta pa naye ni-i dε, ga wee w'a nε tun. ⁴³ Jomɔ pe nε yu yee mu ge, yee ya pu tashεge ce wε. Naha na wε? Bani y'a da gbara yi pu logo wε. ⁴⁴ Bani Shitaanni wu ɲε yee to. Le

* 8:24 Ekizode 3:14; Ezayi 43:10

l'a dan yee to Shitaanni ni ge, lee yee wa giin di bye. Fo taashiine ni sipyii gbovo wu je were. Wu sanha can jo na we, bani can nigin be wa wu funjo ni we. Wu ba da kafineye jo, w'a yi jo na be ni wuye pyaa funjo keree ni; bani kafinejo wu je wii, na je be kafineye wo to. ⁴⁵ Ga ne kunni di can yu. Lee shiin l'a yee pye yee ya daa ne na we. ⁴⁶ Jogo wu wa yee ni wemu na ja li she na ne jurumu wa pye we? Ne bi can yu yee mu, naha na yee di ya da ne na-e we? ⁴⁷ Sipya wemu bu bye Kile sipya, wee ya Kile jom nuri na gbara be pu na. Ga yee je Kile sipyii we. Lee wuu na yee ya soo na Kile jom nuri we.»

Yesu ya ye Ibirayima na

⁴⁸ A Yawutuu p'i Yesu pye: «Kajii wa we mu na jo Samari shen mu je, na jinaa pu je mu ni be.» ⁴⁹ A Yesu di pu pye: «Jina wa ne ni de, ga na to Kile n'a be. Yee kunni wa ne fanri. ⁵⁰ Ne ta na naye pyaa peenje shaa-i de, ga wa wu wa ki shaa ne mu, wee shiin wu je be kiiri konvo we. ⁵¹ Can can na, n'a da yi jo yi mu, wa bu ne jom pu logo, na soo pu na, weefo da ga xhu bada we.» ⁵² A Yawutuu p'i jo: «Nime kunni we ya li ce nakaara baa jo jinaa pu wa mu ni. Ibirayima ya xu, Kile tudunmo pusamaa be d'a xu, mu di yu na wemu bu mu jom pu ce, na weefo da ba xhu bada we. ⁵³ Wee tuun wu ni mu w'a ye wee tole Ibirayima na ge? Wee ya xu, a Kile tudunmo pusamaa be di xhu. Wee tuun wu ni mu di maye wii jago we?» ⁵⁴ A Yesu di pu jo sho na: «Ne da bi naye pele, kee peenje ki bi da bye jujo baa wogo. Ne to Kile w'a ne pele, wee wemu yee wa byi na yi Kile ge; ⁵⁵ na ta yeeye pyaa ya ta wu ce we. Ne w'a wu ce. Ne da bi jo ne wu ce we, ne be bi da bye yee tuugo kafinejo. Ga ne wu ce, na soo wu jom pu na, na pu yi. ⁵⁶ Yee to Ibirayima ya fundanga ta na wee na ba ne canja nii li ja. Ba w'a li ja we, a l'i bye fundangboho wu mu.» ⁵⁷ A Yawutuu p'i wu pye: «Ali mu sanha yee kelee kaguro (50) ye pyaa be ta we, mu di yu na mu ya Ibirayima ja ya?» ⁵⁸ A Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, yani Ibirayima wu se ge, ne je wemu ne je ge.» ⁵⁹ Pee jom pu wuu na, a Yawutuu p'i kagereye lo wu na na p'i wu wa, ga, a Yesu di beele foro Kile-peenje pugboho ki ni, na gari.

9

Yesu ya fyenna wa cuujo

¹ Na Yesu yaha wu na gaanj koo li ni, a wu fyenna wa ja, wu fyen wo na se. ² A Yesu kalaapiire t'i wu yege na: «Wu Karamago, naha na we na we d'a se fyen we? Wu wo jurumu w'a wu pye mu laa, wu sefee wo jurumu?» ³ A Yesu di pu jo sho na: «Li wa wuye pyaa wo jurumu we, l'i wa wu sefee be wo jurumu we; ga l'a pye, konho Kile wo sefee t'i tiye she we na we wo keree ki

funjo ni. ⁴ Wemu w'a ne tun ge, li waha l'i waha wee ya yaa na wee wo kapyenge ki pyi na canja kpeenge ki yaha, ni lee be we, piige ki wa ma, ki ba no, wa shishiin da ja kapyenge pye nige we. ⁵ Na ne yaha konjo na naha, kpeenge ne je konjo sipyii mu.» ⁶ Ba Yesu ya yee jo we, na wu joloho wo jine ki na, na kee taga pogoo kii yorojo, na kee fara fyen wu jii ki na. ⁷ Na wu pye na wu she wu naha je Silowe loweje ki ni. (Silowe kori je: «Tudunmo.») Ba na w'a she wu naha ki je wa we, a wu jii k'i mugi, a wu guri kari. ⁸ Ayiwa, yarjumo we na we bi ma jeri. Wu tiinjii ni wu cevee piimu p'a bi wu jaa wu na jerege ki pyi taashiine li ni ge, a pee di jo: «Fyen we wu bi ma jerege ki pyi ge, ta wee be wu je we we?» ⁹ A pii di jo: «Wee wu wa.» A pii be di jo: «Wu je were we, w'a foro ye wee feni.» Ga, a na wuye pyaa di jo: «Neye pyaa ki je kii.» ¹⁰ A p'i wu pye: «Wee tuun wu ni a mu jii k'i bye dii na mugi we?» ¹¹ A wu pu jo sho na: «Na wemu mege ki je Yesu ge, wee w'a puuro fara ne jii na, na ne pye na ne wu she naye je Silowe loweje ki ni. Ba ne she na naha ki je wa we, a ne jii k'i mugi.» ¹² A p'i wu yege na: «Mii wu wa we?» A wu jo: «Ne ce we.»

Fyenna wu w'a cuujo ge, Farizheen p'a wu yiri na yege

¹³ Fyenna wu w'a cuujo ge, p'a kari ni wee ni Farizheen pu yiri. ¹⁴ Yesu ya puuro ti fara fyen wu jii ki na na wu cuujo canja kemu ge, kee bye Yawutuu pu wo cadenge. ¹⁵ Lee wuu na Farizheen p'a fyen wu ni jujujo ki yiri, na wu yege na dii wu jii k'a pye na mugi we. A wu pu jo sho na: «Puuro w'a fara ne jii ki na, a ne she na naha je, a ne jii k'i mugi.» ¹⁶ Ba w'a yee jo we, a Farizheen pii di jo: «Na wemu w'a le pye ge, wee da ja voro Kile ni we, bani wu ya wee cadenge ki wii yafin be we.» Ga, a pii be di jo: «Jurumuye na ja le kakanhana le la tuugo pye ya?» Yee nijoyo na, a nakaara di je pu te ni. ¹⁷ Fyen wu w'a cuujo ge, a p'i wu yege sanha na: «Na we w'a mu jii ki mugi ge, yeke yi wa mu mu na yu wu shizhaa na we?» A wu pu jo sho na: «Kile wo tudunmo wa wu je wii.»

¹⁸ Ga Yawutuu jujofee pu bi ta da yi na na we na we fyen wo w'a se, a wu jii di na pa mugi we. Lee wuu na a p'i wu sefee pu yiri pa, ¹⁹ na ba pu yege na: «Yee ja wu je we ya? Yee na ja yi jo can na na fyenge ni w'a se ya? Wu d'a pye dii na jaa nime we?» ²⁰ A wu sefee p'i Yawutuu jujofee pu jo sho na: «Wee kunni ya li ce jo wee ja wu wu je we, wu d'a se be fyen. ²¹ Ga lemu l'a wu pye wu na jaa nime ge, wee ya lee ce we. Sipya wemu be w'a wu jii ki be mugi ge, wee ya wee be ce we. Yi wuye pyaa ki yege, wu wa nige nahocere we, wuye pyaa ki na yi naha jo yi mu.» ²² Yawutuu jujofee pu jii fyaara wuu na na wu sefee p'a ye jo, bani p'a

bi be yi na na sipyaa sipya w'a yere li na na Shavvoo wu ne Yesu ge, p'i weefoo taago wolo pu Kile-peene puga ki keree ki ni fefee. ²³ Lee wuu na na wu sefee p'a jo na: «Wu wa nige nohocere we, yi wuye pyaa ki yege.»

²⁴ Ayiwa, na wu fyengeri ti f'a xo ge, a p'i noho wu yiri sanha tojni shuun wuu li ni na wu pye: «Can jo Kile jii na, na wemu w'a mu jii ki mugige, wee ya li ce na jo jurumupye wu ne wii.» ²⁵ A wu pu no sho na: «Jurumupye wu ne la, wu ne jurumupye-e la, ne ce we; ga kaa nigin kunni ne ce, lee ne: Ne kunni bye fyen, ga nime ne w'a jaa, lee ne ce.» ²⁶ A p'i wu pye: «Naha wu d'a pye mu na we? Dii wu d'a mu jii ki mugige we?» ²⁷ A na wu pu no sho na: «Ne yee jo xo yee mu, ga yee ya ta da yee na we. Naha na yee di giin y'i yee logo sanha we? Yee be funyo yi wa y'i bye wu kalaapiire ge?» ²⁸ Ayiwa, a p'i ganha na wu shehele na yu: «Mu wu ne we na we wo kalaapiire; wee kunni di ne Kile tudunmoo Musa wo kalaapiire. ²⁹ Bani wee ya li ce jo Kile ya jo ni Kile tudunmoo Musa ni. Ga we na we kunni wee ya we tayirige ce we.» ³⁰ Fyen wu w'a cuunjo ge, a wee di Yawutuu juyafe pu no sho na: «Le ne kakanhana de, yee na yu na yee ya we tayirige ce we, na ta wu d'a ne jii mugige. ³¹ Wee ya li ce jo Kile ya jurumupye nijoyo nuri we, ga fo wemu bu bye Kile jii fyaara sipya, na wu jidaan pyi, weefoo nijoyo w'a nuri. ³² Fo taashiine li ni kono jokoona na, wa shishiin sanha logo na wa ya se fyen, a wa di wu jii mugige we. ³³ We na we da bye wu ya foro Kile ni we, wu bi da ja yafiin be pye we.» ³⁴ A p'i wu no sho na: «Jurumupye mu ya sii tii se, mu di giin da wee kalaa nime ge?» Ba p'a yee jo we, na na wu kori yeege Kile-peene puga ki ni.

Yesu ya jo na fyenne pu ne Farizheen pee

³⁵ Ayiwa, Yesu ya logo na Farizheen p'a na wu kori ge; ba w'a she jiri wu na we, na jo: «Ta mu ya da Sipya ja wu na?» ³⁶ A na wu wu no sho na: «Karamogona we, jogo wu ne wii we? Wu she na na, kono di da wu na.» ³⁷ A Yesu di jo: «Weeye pyaa mu wa jaa me wu na yu ni ma ni.» ³⁸ A na wu jo: «Kafoo, ne da ma na.» A wu nuguro sin Yesu fee ni na wu pele. ³⁹ A Yesu di jo sanha: «Kiiri kaa na ne pa kono na, kono piimu ya jaa we, pee di da jaa; piimu p'a jaa ge, pee di bye fyenne.» ⁴⁰ Farizheen piimu pu bye Yesu taan ge, ba pee ya yee logo we, na wu yege na: «Wee be pu ne fyenne p'a ge?» ⁴¹ A Yesu di pu no sho na: «Yee da bi bye fyenne, yee bi da jaagi we. Ga yee d'a jo na yee wa jaa, lee l'a yee wo jurumu wu pye w'a kori yee juyoo ni.»

10

Yatonaahama ni dubyaa pu wo talene le

¹ Ayiwa, a Yesu di pu pye: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu w'a li she wu da

je yatonaahama ki kujoo li ni we, fo na sirani na duri kasongo na na jin ge, wee ne nagaa, na noho na dun sipyii na. ² Ga wemu w'a jin kujoo li ni ge, wee wu ne yatonaahama wuye pyaa. ³ Yatonaahama ki kaseege pyevoo wu na yiri na gburu ki mugige wee mu. Dubyaa pu ma wee nomee con. Wee ma wu dubyaa pu beeri nigin nigin yiri pu meye na, na foro ni pu ni kpeenge na. ⁴ Wu bu foro ni pu ni kpeenge na, w'a doro pu nahagbaa na. Dubyaa pu beeri nigin nigin be na daha wu feni, bani p'a wu mujuu li ce. ⁵ Ga dubyaa pu ya deri sipya watii feni we, p'a ganha na fe na gbee be yee weefoo jaha na, bani pu ya sipya watii mujuu ce we. ⁶ Yesu ya le talene le jo sipyii pu mu, ga pu ya ta li kori ce we.»

Yesu wu ne yatonaahama-jeme we

⁷ A Yesu di pu pye sanha na: «Can can na, n'a da yi jo yi mu, ne wu ne yatonaahama ki kujoo le. ⁸ Piimu beeri p'a pa ne jaha na ge, pee beeri ne nagaalaa ni pii p'a dun sipyii na ge. Dubyaa pu ya ta soo na pee jomoo logo we. ⁹ Ne wu ne kujoo le. Sipyaa sipya w'a je le kujoo li ni ge, wee na ba sho. Wee na da jin, na foro janye na. Ne na da yalige be kaan wu mu. ¹⁰ Nagaa ya ma yafiin na, ni nagaara, ni gbuuro, ni kakara wuu na be we. Ga ne kunni ya pa, kono sipyii di jii sicuumoo nijeme ta, p'i sii pu funjo jinye wo ta.»

¹¹ A Yesu di jo sanha na: «Ne wu ne yatonaahama-jeme we. Yatonaahama-jeme ya wu munaa kaan wu dubyaa pu wuu na. ¹² Ga kapyebye we w'a dubyaa pu kaseege pyi saraa na ge, wee ne pu nahavoo we. Dubyaa pu be di ne wu wuu we. Lee wuu na, ba w'a yacoo jaa ki na ma we, w'a baa na dubyaa pu yaha. Yacoo ki na dubyaa pii co, pusamaa na jaaga. ¹³ Kapyebye wu ma baa na dubyaa pu yaha bani wari shavoo wee ne. Dubyaa pu funzhaga ne ma bye wu ni we. ¹⁴ Ne kunni wu ne yatonaahama-jeme we. ¹⁵ Ba To Kile ya ne ce cegana lemu na, a ne be di wu ce cegana lemu na we, mu ne be ya na wo dubyaa pu ce, a ne wo dubyaa pu be di ne ce mu. Ne na na munaa li kan na wo dubyaa pu wuu na. ¹⁶ Dubyaa piitillee be pu wa ne mu piimu ne ke yatonaahama ke ni we. Li waha l'i waha, ne yaa na pee be kori pa; pu na ba ne jomoo nuri. Pu beeri na ba binne bye dubyagaha nigin. Yatonaahama nigin na ba bye pu juyoo ni. ¹⁷ Lee wuu na ne kaa ya dan na To Kile ni. Bani ne na na munaa kan na xhu, kono di guri ba li ta sanha. ¹⁸ Sipya wa shishiin da ga ja ne munaa karamu wolo we. Naye ni n'a da li kan. Se wa ne ni na li kan, se wa ne ni na li sho be sanha. Yee ne To Kile ya jo ne mu.»

¹⁹ A Yawutuu p'i daa sanha Yesu jomoo pu wuu na. ²⁰ A pu njeheme di jo: «Jina wu wa wu ni, lee l'a wu juyumu yirige. Naha na yee

di wu jomɔ nuri wɛ?» ²¹ A pii bɛ di jo: «Eyil Pe jɛ nuɲmoyiri-jomɔ wɛ dɛ! Dii nuɲmoyirine fɔɔ di da já fyɛɲ jii mugi wɛ?»

Yawutuu p'a Yesu she

²² Ayiwa, Yawutuu pu wo Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki wo kalenɛ lemu l'a byi, p'i li pyi na Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki wo Dedikasi wu ge, a lee di ba nɔ Zheruzalemu ni. Lee bi byi yee bɛɛri wiire see see wuuro tiyɛ pyaa tuun ni. ²³ Yesu bi jaari jaari Kile-pɛɛɲɛ pugbɔhɔ ki kaanɔ ki ni gba wa nɔhɔ ni. P'a bi wee gba wu pyi na saanna Solomani gba. ²⁴ A Yawutuu p'i ba binne Yesu taan na wu pye: «Tuun wekɛ ni mu di da ga ba nakaara wolo wɛɛ zɔlɔɔ pu ni wɛ? Ma bi sii Shɔvɔɔ we, yi tii jo wu mu.» ²⁵ A Yesu di pu jɔ shɔ na: «Nɛ yi jo xɔ yee mu, ga yee ya dɔ yi na wɛ. Kapyegɛe kiimu nɛ pye na To Kile meɛɛ na ge, kee wa li shɛɛ na ye nɛ yu yee mu ge, na yee jɛ can. ²⁶ Lee bɛ na yee kunni ya giin di dɔ nɛ na wɛ, bani yee jɛ nɛ wo dubyaa pu ni wɛ. ²⁷ Nɛ wo dubyaa p'a nɛ jomɔ nuri. Nɛ pu cɛ, p'i dɛri bɛ nɛ fɛni. ²⁸ Nɛ pee shɔ na jii sicuumɔ kan pu mu, jii sicuumɔ pemu da xhɔ wɛ. Pee da ga gyɛɛgi bada wɛ, wa shishiin di wa da já pu shɔ nɛ na wɛ. ²⁹ Nɛ To Kile wemu w'a pu kan nɛ mu ge, wee wo sefɛɛɛ t'a ye yanmuyɔ yi bɛɛri wuuro na. Wa shishiin da já pu shɔ nɛ To Kile na wɛ. ³⁰ Nɛ ni na To Kile wu jɛ nigin.»

³¹ Ba Yesu ya lee jomɛɛ li jo wɛ, a Yawutuu p'i nɔhɔ kagereye lɔ na p'i wu wá gbo. ³² A Yesu di pu pye: «Nɛ kasaanɔa niɲɛɲɛɲɛ pye yee jii na kiimu nɛ ta na To Kile mu ge. Kee kapyegɛe ki ni, nigin weke wuu na yee di wa giin di nɛ wá gbo ni kagereye ni wɛ?» ³³ A p'i Yesu pye: «Wɛɛ ya giin di wu wá ni kagereye ni ma kasaanɔa ki wuu na-ɛ dɛ. Ga Kile mekyɛɛɛɛ jomɔ pemu m'a jo ge, pee wuu na wɛɛ ya giin di ma wá. Mu sipyiitire, mu di maye taanna ni Kile ni.» ³⁴ A Yesu di pu pye: «Ta li ya ka Kile Kafila wu ni xuu wá ni wɛ na Kile ya jo: «Yee jɛ kilelɛɛ wɛ?» ³⁵ Na ta wɛɛ d'a li cɛ na lemu l'a ka Kile Kafila wu ni ge, lee wa da já jɛri wɛ. Ayiwa, Kile ya wu jomɔ pu kan piimu mu ge, ni w'a pee yiri kilelɛɛ, ³⁶ wee tuun wu ni Kile ya wemu jaha bulo na wu tun konɔ mu ge, wee na jo na Kile Ja wee jɛ, jaha na yee di yu na Kile meɛɛ w'a gyɛɛgi wɛ?» ³⁷ Nɛ bu da nɛ na To Kile kapyegɛe pyi wɛ, wee tuun wu ni, yi ganha bu dɔ na na wɛ. ³⁸ Ga nɛ kapyegɛe ki bye ki d'a saha ni na To Kile wu jidaan ni, ali yi jɛhɛ bye yi ya daa na na wɛ, yee ya yaa na dɔ li na na Kile ni kii kapyegɛe kii ya foro; konhɔ y'i li cɛ fiinjɛ na nɛ To Kile wu jɛ nɛ ni, nɛ bɛ di jɛ na To Kile wu ni.» ³⁹ A sipyii p'i ganha na wu shaa di joo sanha pee jomɔ pe wuu na, ga, a wu shɔ pu na.

⁴⁰ Yohana Batizelipye bi sipyii pu batizeni xuu wemu ni taashiine li ni Zhuruden Gba

wu kadugo ge, A Yesu di shɛ diin wá. ⁴¹ A shɛɲɛhɛmɛɛ di gari wu feni wá. Pee sipyii p'a bi puyɛ pyi na: «Yohana Batizelipye ya ta kakanhana la shishiin pye wɛɛ mu wɛ. Ga yemu bɛɛri w'a jo we ná we shizhaa na ge, yee bɛɛri y'a pɛ can.» ⁴² A shɛɲɛhɛmɛɛ di dɔ Yesu na wee xuu wu ni.

11

Lazari xu keree

¹ Ayiwa, ná wa bye Betani kulo li ni ni yama pa ni, wu meɛɛ jɛ na Lazari. Wu ni wu ceboroshaa shuun wu bye: Marite ni Mariyama. ² Wee Mariyama we wu bi lasikoli wu wo Kafɔɔ Yesu tɔɔyɔ na, na wu juzhiire taga yi jɔgɔ. Wee wo ceborona Lazari wu w'a bye ni yama pu ni. ³ A pee ceboroshaa shuun wu tuduro yaha p'a shɛ jo Yesu mu na: «Wu Kafɔɔ, ma najii wu ya cuunɔ wɛ dɛ!» ⁴ Ba tee tuduro t'a nɔ Yesu na wɛ, a wu jo: «Pe yama pe ya ta jɔ wolo p'i Lazari tii gbo wɛ, ga pɛɛɲɛ pu da ba daha Kile meɛɛ na. Pu na ba bye kapunɔ na pɛɛɲɛ taha Kile Ja wu meɛɛ ki na.» ⁵ Marite ni Mariyama ni Lazari ni, lee bi pee taanri wu bɛɛri kaa ta li na dan Yesu ni fo xuuni. ⁶ Ba Yesu ya Lazari sicuubaara ti kaa logo mu wɛ, xuu wemu ni wu bye ge, a wu sanha di diin wá fo na ta cabyaa shuun. ⁷ Lee kadugo na a wu ba wu kalaapiire ti pye: «Yi pa wu guri shɛ Zhude fiige ki ni.» ⁸ A kalaapiire t'i wu pye: «Wu Karamɔgɔ, Yawutuu pu na bi mu shaa wee xuu wu ni p'i mu wá gbo ni kagereye ni li sanha mɔ we, mu sanha di giin m'a guri m'a se wá ya?» ⁹ A Yesu di pu pye: «Ta lɛɛɛɛ ke ni shuun bɛ wu jɛ canɔ jii funɔ ni wɛ? Sipya ba jaari canɔ kɛɛngɛ na wu da da guruɲɔ wɛ, bani wu ma jaa xuuni. ¹⁰ Ga sipya ba jaari nibiige ni, w'a ganha na guruɲɔ, bani kɛɛngɛ jɛ ma bye wɛ.» ¹¹ Lee kadugo na a wu pu pye: «Wɛɛ najii Lazari w'a ɲmunɔɔ, ga n'a da zhe di shɛ wu jɛ.» ¹² A kalaapiire t'i wu pye: «Wu Kafɔɔ, wu bi ta wu na ɲmunɔɔ yɛ, go wu na ba juunɔ gɛ.» ¹³ Yesu jomɔ pu bi li shɛɛ na Lazari ya xu. Ga, a wu kalaapiire t'i ganha na giin na ɲmunumɔ nidiime kaa w'a byi. ¹⁴ Wee tuun wu ni a Yesu di na yi fiinjɛ jo pu mu na: «Lazari ya xu. ¹⁵ Ga nɛ pye nɛ shɛ wá wɛ a wu xhu ge, lee ya taan nɛ ni yee wuu na. Bani lee kaa le na ba bye kapunɔ, na yee pye yee ya dɔ nɛ na fo xuuni. Yi yiri wu shɛ wu yiri!» ¹⁶ Kalaapiire la meɛɛ ki bye na Tomasi, p'i wu pyi na «ɲmami.» A wee di wu kaafɛɛ pusamaa pye: «Wee tuun wu ni wu bɛ pu pinne w'a se ni wu ni, wu na zhe xhu ni wu ni wá shiizhan.»

Yesu wu jɛ jii sicuumɔ kanvɔɔ

¹⁷ Ayiwa, tuun wemu ni Yesu ya nɔ Betani kulo li ni ge, lee bi Lazari ta p'a wu le fo wu nixhugo k'a cabyaa shisheɛɛ ta xɔ fanɔ ni.

18 Betani kulo li bi lii Zheruzalemu kulo li na we, laraga ki bi kiloo taanri xo we. 19 A Yawutuu niɲehemee di ba na pa diin Marite ni Mariyama taan, na ganha na seegɛ tan pu na pu ceborona wu xhu wu na. 20 Ba Marite ya pa Yesu kaa logo na w'a ma we, a wu yiri kari di zhe jiri wu na. Ga, a Mariyama di diin deeye ni. 21 Ba w'a she jiri wu na we, na wu pye: «Wu Kafɔɔ, mu da bi bye naha, ne ceborona wu bi da xhuu we. 22 Ga, ali nime we be ni, ne li ce sanha jo mu bu yaaga beeri jeeeri Kile mu, wu na kee kan mu mu.» 23 A Yesu di wu pye: «Marite, ma ceborona wu na ba je.» 24 A Marite di wu pye: «Ne li ce jo ne ceborona wu na ba je xuu pu jieduun wu ni konɔ ki caxhɔ ki na.» 25 A Yesu di wu pye: «Ne w'a xuu pu jeni, na jii sicuumɔ pu be kaan. Sipyaa sipyaa w'a daa ne na ge, ali wufɔɔ nehe xhu be, ne na jii sicuumɔ nivomɔ kan wu mu. 26 Wemu di bu jii sicuumɔ nivomɔ pu ta, na daa ne na, weefɔɔ da xhuu bada we. Mu wa daa yee na ge, Marite?» 27 A Marite di jo: «Uun, wu Kafɔɔ, ne da li na jo mu w'a sii pye Shɔwɔ we, Kile Ja we, wemu wu bi yaa wu pa konɔ ki na ge, mu wu je wii.»

Yesu ya mee su Lazari kaa na

28 Ayiwa, Marite ya yee jo mu ge, na guri pa deeye ni, na ba wu cuun Mariyama peelee yiri, na wu pye: «Wee Karamɔgɔ w'a pa, w'a ma yiri na ma she.» 29 Ba Mariyama ya yee logo we, a wu gon yiri, na gari tovuyo na Yesu yiri. 30 Lee bi Yesu ta wu sanha je kanha ki ni we. Marite ya she wu juno ciri xuu wemu ni ge, wee xuu wu ni wu bye sanha. 31 Yawutuu piimu pu bi pa diin na seegɛ tan Mariyama na puga ki ni ge, ba pee ya wu na w'a yiri foro mu tovuyo na we, a pu be di yiri taha wu feni. Pu bi giin na w'a gaanji di zhe mee suu fanja ki na. 32 Xuu wemu ni Yesu je ge, a Mariyama di she no wa. Ba w'a Yesu ja we, na she nuguro sin wu fee ni na wu pye: «Wu Kafɔɔ, mu da bi bye naha, ne ceborona wu bi da xhuu we.» 33 Ba Yesu ya Mariyama ja wu na mee suu we, Yawutuu piimu p'a taha wu feni ge, pu be di mehɛɛ suu we, a lee di waha wu na fo xuuni, a wu hakili di wuregi. 34 A Yesu di wu pye: «Mii y'a wu le we?» A p'i wu no sho na: «Kafɔɔ, pa ma na zhe xuu wu ja.» 35 A mee di sho Yesu ye pyaa be na. 36 Yawutuu piimu p'a wu na mee li suu ge, a pee di jo: «Yi wii! we na we kaa bi dan wu ni de!» 37 Ga, a pii di jo pu ni na: «Wee zemu w'a fyen wu jii mugige, ta wu bi ja Lazari be naha kon wu ganha bu xhu we?»

Yesu ya Lazari je yeege xu ni

38 A pee jomɔ pe be di noho waha Yesu na fo na doro. A p'i gari fanja ki na. Faaga wege ki bye fanja ke, a p'i kageegbɔho ka taga ki no to. 39 Ba p'a she no ki na we, a Yesu di pu pye: «Yi kagerenje ki laha fanja ki no na!» Gbo

wu ceboroshɔ wemu be wu bye ni pu ni na Marite ge, a wee di Yesu pye: «Wu Kafɔɔ, wu nugo ya karaa yaa ki ta ki na foro de, bani nijaa je wu canja shishere wogo fanja ki ni.» 40 A Yesu di wu pye: «Marite, ta ne mu pye jo mu bu da mu na daa ne na jo nime ma da Kile wo sefeere ti ja we?» 41 Wee tuun wu ni a p'i kagerenje ki laha fanja ki no na. A Yesu di wu naha yirige fugba we ni na Kile jeeeri na: «Na To Kile, m'a na jerege ki sho, n'a baraga taha ma na lee wuu na. 42 Ne sii li ce jo tuun beeri ni mu ya ne jerege shuu. Ga sipyii pii p'a ne maha me ge, pee wuu na ne ye jo, konho p'i da li na na muye pyaa k'a ne tun.» 43 Ba Yesu ya yee jo we, na mujuu wa na: «Lazari, foro naha kpeenge ke na!» 44 A Lazari di je na foro fanja ki ni. Fasicoro li bi taga kaga ye ni tovoo ye po wu na, na faxuugo ka taga naha ke migile. A Yesu di pu pye: «Yi faya yi sanha laha wu na, y'i wu yaha wu da se!»

Yawutuu juno fee p'a woni pye Yesu kaa na

(Macoo 26:1-5; Marika 14:1-2; Luka 22:1-2)

45 Yawutuu piimu p'a bi pa na pa diin Mariyama ye taan kpɔn pu ni ge, le Yesu ya pye ge, ba p'a lee ja we, a pu niɲehemee di da Yesu na. 46 Ga, a pii di gari pu ni, na she kii keree kii paari Farizheen pu mu. 47 Wee tuun wu ni a saraya naha shonrivɛɛ juno fee ni Farizheen p'i kiirikɔon kurunɔ ki yiri na jo: «Lekɛ weɛ di da bye nime we? Bani we na we, kakanhaɲaa niɲehenje w'a byi l'a toro! 48 Weɛ di bu sii we yaha wu na kii pyi le pyegana le na, sipyii pu beeri pu da ba da wu na. Lee di bu bye be, Oromɛ sorɔsɔii pu na. ba wu Kile-peeɲe pugbɔho ki ja, na ki kyeeɲi, na wu shi wu be kyeeɲi!» 49 Na wa bye pu ni wee mege je na Kayife, wee wu bye saraya naha shonrivɛɛ wo juno fɔgbo we lee yee le. A wee di pu pye: «Yee kunni ya keree naha ceni we! 50 Ta yee ya li ce na jo l'a poro yee mu na shen nigin wu xu sipyii pu beeri wuu na, konho weɛ shi wu beeri di sho we?» 51 Ayiwa, Kayife bi ta pe jomɔ pe ta wuye ni na jo we. Ga ma na jo w'a pye lee yee le saraya naha shonrivɛɛ wo juno fɔgbo wu ge, lee funno ni Kile ya pe jomɔ pe tirige wu funno ni w'a jo me na Yesu w'a yaa wu xu Izirayeli shɛɛn pu beeri wuu na. 52 Ga wu bi da ba xhu Izirayeli shɛɛn ye nigin wuu na we. Kile wo sipyii piimu beeri p'a caaga konɔ ke beeri na ge, wu na ba xhu konho wu pee beeri pinne wu pu pye nigin. 53 A Yawutuu juno fee p'i li she kee canja kiye pyaa na p'a yaa na Yesu gbo. 54 A Yesu di bye wu ya soɔ w'a jaari nige Yawutuu pu te ni ni sipyiire ti ni we. A wu yiri wee xuu wu ni, na gari kulo la ni siponɔ ki kabanugo ki na. Lee kulo li mege ki bye na Efrayimu. A wu ni wu kalaapiire t'i she diin wa. 55 Lee bi Yawutuu pu wo Nuwuro

ti wo Kalene li ta l'a teenje. A fiige ki sipyii nipehemee di digi na pa Zheruzalemu ni na ta kalene li sanha no we, konho p'i ba puyee pye feefee na be ni pu wo kalegee ki ni. ⁵⁶ A sipyii p'i ganha na Yesu shaa. A p'i she puyee pinne Kile-peenje pugbaho ki kaanji ki ni, na ganha na puyee yegge na: «Ee, y'i wa dii we? Wu w'a ma kalene li ni-i gee?» ⁵⁷ Lee bi saraya naha shoonrivvee nuuofee ni Farizheen pu ta p'a yi jo sipyii pu mu na wa beeri ba Yesu sanha ce, na wu she yi jo pee mu, konho p'i she wu co.

12

Mariyama ya lasikoli wo Yesu tooyo na (Macoo 26:6-13; Marika 14:3-9)

¹ Ayiwa, cabyaa gbaara wu bi kori Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalene l'i no, a Yesu di gari Betani ni. Lazari wemu nixhugo Yesu bi ne ge, wee wu bye lee kulo li ni. ² A p'i yalige ka yaa wa lee kulo li ni Yesu mu. Marite wu bi kee yalige ki keree shoonri. Sipyii piimu pu bye na li ni Yesu ni a gari, Lazari be di ne pee ni. ³ Wee tuun wu ni Mariyama di pu yaha pu na li, na she lasikoli gbuu la lo, lemu mege ki ne na naari ge, li pereme be d'a waha. A wu ba wee lasikoli wu wo Yesu tooyo na; na xho na wu nuuzhiire taga tooyo yi tuu tuu. Wee lasikoli wu bi litiri taaga xo. A wu nugo k'i puga ki beeri ciri. ⁴ Yesu kalaapire la mege ki bye na Zhuda Isikariyoti, wee wu bi da ba Yesu le keje ni, a wee di jo: ⁵ «Naha na we lasikoli we di ya ta pere kabofonoo kelee shisheere ni kaguro (w 45.000) shishiin, na wee kan funmo fee mu-i we?» ⁶ Zhudasi bi ta ye jo funmo fee wo jinnaara wuu na-e de, ga nagaa wu bye wii. Wee mu wari keshi wu bye. Wari we pu bi leni wu ni ge, wu bi ma wee wo. ⁷ Ga, a Yesu di wu pye: «Yi laha wu na! Canja ke p'a da ba na le fanji ni ge, kee canja ke wuu na wu wa ni we lasikoli we ni. ⁸ Bani funmo fee na ba bye ni yee ni tuun beeri ni, ga ne wa da ba bye ni yee ni tuun beeri ni naha we.»

Saraya naha shoonrivvee nuuofee p'a jo na pee da Lazari gbo

⁹ Ayiwa, ba Yawutuu p'a pa logo na Yesu wa Betani ni we, a pu nipehemee di gari wa. Pu bi gaanji wa Yesu ye nigin wuu na we, ga w'a Lazari wemu ne na yeege xu ni ge, wee be tajaga ni p'a bi se. ¹⁰ Ba Saraya naha shoonrivvee nuuofee p'a yee logo we, na jo na ni li wa mu, na pee da Lazari be gbo. ¹¹ Bani Yawutuu nipehemee pu bi guroo pu feni na ma na daa Yesu na Lazari wuu na.

Yesu ya je Zheruzalemu ni ba saan ne we (Macoo 21:1-11; Marika 11:1-11; Luka 19:28-40)

¹² Ayiwa, kee canja ki jimuguro, sipyinehene lemu li bi pa Zheruzalemu ni Nuwuuro Kalene li ni ge, a pee di yi logo na Yesu wa koo na na se Zheruzalemu ni. ¹³ A p'i fenhegeye kon, na foro na gaanji di zhe Yesu ciri ni yee ni. A p'i ganha na xhuulo na yu na:

«Hosana! W'a Kile soni!

We w'a ma me Kafoo mege na ge, Izirayeli wo saan wu ne wii, duba w'a byi wee mu!»*

¹⁴ Lee bi Yesu ta w'a kafabige ka ta na dugi kee na ma na jo ba l'a ka Kile wo Kitabu wu ni we na:

¹⁵ «Siyon kulo, ma ganha bu fya we!

Wii, ma saan wu wa ma; kafabige na w'a dugi tiin.»*

¹⁶ Kalaapiire ti bi ta kii keree kii naha ce wee tuun wuyee pyaa ni we. Ga ba Yesu ya pa ne na foro xu ni, na je Kile wo nooro wu ni we, a pu funyo di na to na Yesu shizhaa jomo pu bye Kile Kafila we, lee shiin p'i bi pye be wu na.

¹⁷ Sipyii piimu beeri pu bye ni Yesu ni a wu Lazari yiri yeege fanja ki ni, na wu ne na yeege xu ni ge, pee bi kii keree kii naha yu sipyii pu mu. ¹⁸ Yesu ya le kakanhana le pye, a sipyii p'i li kaa logo, lee wuu na be p'a bi foro na she wu nuuofee ciri. ¹⁹ Wee tuun wu ni a Farizheen p'i ganha na puyee pyi: «Go yiyee pyaa nii wa li ni ge, yee da ja yafiin be na we; bani sipyii pu beeri p'a taha wu na.»

Girekii pii ya Yesu shaa p'i jo ni wu ni

²⁰ Sipyii piimu pu bi pa kalene li ni Zheruzalemu ni di ba Kile pele ge, Girekii piimu pu bi je Yawutuu pu wo koo li ni ge, pee p'a be bye pii sipyii pii ni. ²¹ A pee Girekii p'i fulo Filipe na, na jo ni wee ni. Filipe bi bye Betisayida shen, Galile fiige ki ni. A p'i wu pye: «Nanii, wu funno ki wa wu Yesu na, wu jo ni wu ni.» ²² A Filipe di gari na she yee naha jo Andire mu, a pu shuun wu beeri di na pinne kari na she yi jo Yesu mu. ²³ A Yesu di pu pye: «Kile na ba peenje taha Sipya Ja wu na tuun wemu ni ge, wee tuun wu w'a no nime. ²⁴ Can can na, n'a da yi jo yi mu, shinma pile bye l'i ya le jine ni l'i fonho we, li ye li da gori, ga li bu le jine ni na fonho, wee tuun wu ni l'a fin, na nagoo nipehemee pye. ²⁵ Sipya wemu munaa kaa l'a dan wu ni ke konjo ke na ge, wee na ba buun li ni niga na. Ga sipya wemu munaa kaa l'a pen wu mu ke konjo ke na ge, weefoo w'a li gbegele yaha jii sicuumo nixhobaama kaa na. ²⁶ Sipya sipya w'a gin wu da kapyenye pyi ne mu ge, w'a yaa wu taha na feni. Bani xuu wemu ni ne ne ge, ne kapyebye wu be na ba bye wa.

* 12:13 Zaburuu 118:26

* 12:15 Zakari 9:9

Sipya wemu ba kapyen^{εε} pyi ne mu, ne To Kile na ba weef^o pele.

Yesu ya wu xhu jo

²⁷ «Nime we ni, ne zo we be^εri w'a wuregi. Dii n'a da jo we? Di jo Kile wu na tanha we tuun we wo kanhama pu na laa? N'a da ja yee jo we, bani we tuun we wo kanhama pu wuu na ne pa ko^o na.» ²⁸ A Yesu di jo sanha na: «Na To Kile, ma me^εge ki pe^ε!» Ba w'a yee jo we, a mujuu la di foro fugba we ni na: «Ne ki pe^ε na xo, di wa da ba la fara sanha ki pe^εne ki na.» ²⁹ Sipyyire te ti bye wa na le mujuu le logo ge, a pee di jo: «Kile w'a tin me!» A pii be di jo: «Meleke wa w'a pa jo ni wu ni!» ³⁰ Ga, a Yesu di pu pye: «Le mujuu le ya ta foro ne wuu na we, ga yee wuu na l'a foro. ³¹ Nime kiiri w'a da ba gon ke ko^o ke wo sefe^εre ti na. Nime ke ko^o ke wo ju^ofo^o wu wa da ba go^o wa. ³² Sipyyi pu ba ne yirige na laha jin^ε ke na tuun wemu ni, ne na ba sipyyi be^εri yiri na pa nay^ε mu.» ³³ Xugana lemu na Yesu bi da ba xhu ge, lee xugana le w'a zhe^ε pe jom^o pe fun^o ni. ³⁴ A sipyyire t'i wu ju^o sh^o na: «L'a ka Kile wo saliya wu ni na Sh^owo^o wu da ba xhu bada we. Mu di yu dii na li waha l'i waha, na sipyyi na ba Sipya Ja wu yirige na laha jin^ε ke na we? Wee tuun wu ni, weke di ne wee Sipya Ja wu we?» ³⁵ A Yesu di pu ju^o sh^o na: «Kpe^εnge ki wa sanha yee te ni, ga jeri ye k'a da bye. Na kpe^εnge ki yaha yi te ni, y'a naari ki na konho nibiige ki ganha bu ba yi fo di joo we; bani sipya wemu ba naari nibiige ni, wee ya wu tashege cen^o we. ³⁶ Na kpe^εnge ki yaha yi te ni, y'a daa ki na konho yiye pyaa be di ba bye kpe^εnge nagoo.» Ba Yesu ya pee jo we, na laha pu taan, na she lara xuu wa ni.

Yawutuu ya da Yesu na we

³⁷ Ayiwa, na Yesu yaha w'a sii kakanhan^{aa} ni^εhe^εne^ε pye Yawutuu pu jii na. Ali pu ya da wu na lee be na we. ³⁸ Lee ya pye mu konho Kile tudunm^o Ezayi bi jom^o pemu jo ge, pee ju^o di fa na:

«Kaf^o, we^ε ya kafila wemu wo ye^εre pye ge, weke wu d'a da wee na we?»

Weke wu d'a Kaf^o wo sefe^εre ti ce we?» *

³⁹ Lemu be l'a bi pu pye pu bi da ga ja da Yesu na sanha we ge, lee li wa me na jo Kile tudunm^o Ezayi ya jo sanha na:

⁴⁰ «Kile ya pu pye fyenme^ε na pu fung^oyo to, konho pu jii ki ganha ba naa we, pu fung^oyo ganha bu yi ce we. Lee fun^o ni pu da ba ne mu,

konho ne pu cu^ojo ge.» *

⁴¹ Kile tudunm^o Ezayi ya yee jo bani Yesu wo no^oto wu bi she wu na, a wu ye jo wu shizhaa na. ⁴² Ali lee be na Yawutuu ju^ofo^{εε} pu ni^εhe^εme^ε pu bi da Yesu na, ga Farizheen

pu wuu na, pu ya so^o na puy^ε yeege kpe^εnge na we, konho pu ganha bu pu ni^εne kon wolo Kile-pe^εne puga ki wo sipyyi pu ni we. ⁴³ Bani sipyyi na pu pe^ε, lee li bi dan pu ni na toro Kile w'a pu pe^ε na.

Yesu jom^o pu na ba kiiri kon sipyyi na

⁴⁴ Ca^o ka Yesu ya pa sii jo fanha na na: «Sipya wemu bu da ne na, wu ya ta da ne ye nigin na we, ga wemu w'a ne tun ge, wee be na w'a da. ⁴⁵ Sipya wemu bu ne na, we w'a ne tun ge, wee be w'a na. ⁴⁶ Ne ne ba kpe^εnge ne we, ne pa ko^o puga ni, konho sipyaa sipya w'a da ne na ge, weef^o ganha ba naari nibiige ni nige we? ⁴⁷ Wa bu ne jom^o logo, wu ya pu koro naari we, n'a da kiiri kon wuf^o na we. Bani ne ta pa di ba kiiri kon ko^o sipyyi na we, ga ne pa di ba pu ju^o wolo. ⁴⁸ Sipya wemu bu zhe ne ni, w'i ya so^o na ne jom^o logo we, weef^o ya kiiri kon^o ta xo wuy^ε na. Ne jom^o pemu jo ge, pee pu da ba kiiri kon wuf^o na ko^o caxh^ogo. ⁴⁹ Bani ne ta pe jom^o pe ta nay^ε ni na jo we. Ga ne To Kile wu w'a ne tun ge, wee w'a ne wo ni^oyo yi be^εri she ne na. ⁵⁰ Ne d'a li ce be na jo jom^o pe w'a yu ge, pee pu wa jii sicuum^o ni^εh^obaama kaan sipya mu. Ba To Kile ya pu she na da ne na we, mu ne w'a pu yu na dani.»

13

Yesu ya wu kalaapiire ti to^oyo je

¹ Ayiwa, ca^o nigin wu bi kori Yawutuu wo Juwuuro ti wo Kalene l'i no. Yesu bi li ce na wee foroduun w'a no xo ko^o puga na se wu To Kile yiri. Sipyyi pii pu bi da wu na ge, pee kaa bi dan wu ni; a pu kaa di sii taan wu ni fo na doro. ² Yesu ni wu kalaapiire ti bye na pu piige yalige li, lee bi Shitaanni ta w'a she fung^ogo ka tirige Zhuda Isikariyoti zo na, Sim^o ja we, na wu Yesu le ke^ε ni. ³ Yesu bi li ce be na Kile ya sefe^εre ti be^εri kan wee mu. Wu bi li ce na Kile ni wee ya foro, wee di wa da ba guri gari be Kile mu. ⁴ Ayiwa, a Yesu di yiri yalige ki ju^o ni na wu fadegb^o wolo yaha, na fa^o ka lo na kee taga wuy^ε po ni^ε ke ni. ⁵ Lee kadugo na a wu l^oho le yaaga ka ni, na ganha na wu kalaapiire ti to^oyo jii nigin nigin na; fa^o ke w'a taga wuy^ε po ge, na kee taga na yi turi.

⁶ A wu ba she no Sim^o Pye^εri na, a Pye^εri di wu pye: «Wu Kaf^o, mu w'a da na ne to^oyo je ya?» ⁷ A Yesu di wu pye: «Le ne byi me ge, mu wa da li kori ce nime we, ga kadugo yiri ma na ba li kori ce.» ⁸ A Pye^εri di wu pye: «Ne kunni wa da gbara mu wu na to^oyo je bada we.» A Yesu di wu pye: «Mu bye mu di ya yere ne ma to^oyo je we, mu ni^ε wa da bye ni ne ni kaa la shishiin ni we.» ⁹ A Pye^εri di jo: «Wee tuun wu ni Kaf^o, ma ganha bu da na to^oyo ye ye na we, ga na keye ye ni na ju^o

* 12:38 Ezayi 53:1 * 12:40 Ezayi 6:10

ke be je.»¹⁰ A Yesu di wu pye: «Sipya wemu w'a wuu ge, wee kawuuna juɔɔ je nige wee tuun we ninuɔ ni we, bani wu beeri wu ma bye fefe; ga wu kunni na ja wu tɔɔɔ je. Yee be pu wa fefe, ga yee beeri be we de!»

¹¹ Kalaapire le li bi da ba Yesu le keɛ ni ge, wu bi lee ce, lee wuu na w'a jo na pu beeri ya ta pye fefe we.

¹² Ba Yesu ya pu tɔɔɔ yi je xɔ we, na wu fadegbɔɔ ki lo le, na she diin wu tateɛge ni. A wu wu kalaapiire ti pye: «Kaa le ne pye me yee na ge, yee ya li kari ce ya?»¹³ Yee wa ne pyi: «Wu Karamɔɔ» kelee «Wu Kafɔɔ.» L'a saha, bani wee ne je.¹⁴ Ayiwa, ne wemu wu je yee Karamɔɔ ni yee Kafɔɔ ge, ne bi yee tɔɔɔ je, wee tuun wu ni yee be ya yaa na yiye tɔɔɔ jii lee jegana li na.¹⁵ Ne le pye na she yee na. Ne li pye pyegana lemu na ge, yi be di da li pyi yiye na lee pyegana li na.¹⁶ Can can na, n'a da yi jo yi mu, kapyebye ya pe le wu juɔɔɔ na we; tudunmɔ be di ya pe le wu tunvɔ na we.¹⁷ Yi wa li jaha ce nime, yi ba li pyi, yi na ba bye duba nagoo.

¹⁸ «Di wa ta na yi beeri kaa pyi-i de, ne piimu shɔɔnri ge, ne w'a pee ce. Ga Kile tudunmɔ p'a yemu jo Kitabu wu ni ge, fo yee ju bu fa na: «Wemu wu wa li ni ne ni ge, wee w'a ne pye wu pen.»¹⁹ N'a yi yu na yeri yi mu nime, yani li pyeduun wu pa no ge, kɔnhɔ li ba ba bye, y'i li ce na: «Ne je wemu ne ge.»²⁰ Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipyaa sipya w'a ne tudunmɔ wa beeri co na ju ge, neye pyaa m'a co na ju; wemu di bu ne co na ju, we w'a ne tun ge, wefoɔ m'a co na ju.»

Yesu ya jo na Zhudasi na ba wee noho yaha

(Macoo 26:20-25; Marika 14:17-21; Luka 22:21-23)

²¹ Ba Yesu ya yee jo xɔ we, a wu hakili wu wuregi fo xuuni. A wu yi fiinje jo pu mu na: «Can na n'a da yi jo yi mu, wa na ba ne le keɛ ni yee ni.»²² Ba w'a yee jo we, a wu kalaapiire t'i ganha na puye wii, pu ya ce shen nigin weke kaa w'a byi pu ni we.²³ Yesu kalaapire la bye wa, lee kaa bi dan wu ni fo xuuni, lee bi tiin na sogi wu na.²⁴ A Simɔ Pyeeri di keɛ ka lee kalaapire li mu na wu Yesu yege wee sipya we keere na.²⁵ A wee di wu jaha jeri Yesu yiri, na fulo wu na, na wu pye: «Wu Kafɔɔ, wee je weke we?»²⁶ A Yesu di wu pye: «Wemu mu n'a da ba buuri we ninje di gan ge, wee wu wa.» A wu buuri wa lo na wu ninje na kan Simɔ Isikariyoti ja Zhudasi mu.²⁷ Buuri w'a kan ye Zhudasi mu, a Shitaanni di ba diin wu zo na. A Yesu di wu pye: «Le m'a giin di bye ge, fyaala li pye.»²⁸ Ga sipyii piimu beeri pu bi li ni Yesu ni ge, wa shishiin ya ce pu ni leke na w'a yee jo ni Zhudasi ni we.²⁹ Zhudasi wu bi bye

pu wari yahavɔɔ, a pii di ganha na giin na Yesu w'a wu pyi na wu she yanmuyo ya sho, wu ba Nuwuuro Kalene li yalige ki gbegele ni yee ni; kelee na wu she funmɔ fe pi kan.³⁰ Ba Zhudasi ya buuri wu li ye we, na yiri foro kpeɛnge ki na. Lee bi piige ki ta k'a wo.

Yesu ya jomɛɛ nivonɔ la jo wu kalaapiire ti mu

³¹ Ayiwa ba Zhuda Isikariyoti ya foro we, a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Nime kunni, sipyii pu beeri p'a da ba Sipya Ja wu wo sefeere ti ce. Wee w'a da ba sipyii pu beeri pye p'a Kile be wo sefeere ti ce. [³² Ba ni wee na ba sipyii beeri pye p'a Kile wo sefeere ti ce,] Kile ye pyaa be na ba sipyii pye p'a Sipya Ja wu wo sefeere ti ce, lee w'a da mo l'i bye we.³³ Na nagoo, n'a da ja gori yaha ni yee ni di mo nige we. Yee na ba ne xuu shaa, ga ne yemu jo Yawutuu juɔɔɔ pu mu ge, yee ninuyo n'a da jo yi be mu jo na ba she xuu wemu ni ge, yee wa da ja zhe wa we.³⁴ Lee wuu na jomɛɛ nivonɔ n'a da jo yi mu, yi taan yiye mu. Yee ya taan ne mu taangana lemu na ge, y'a yaa yi taan yiye mu lee taangana li na.³⁵ Taanɛge bu bye yee te ni, sipyii beeri na ba li ce lee na na yee je ne wo kalaapiire.»

Yesu ya jo na Pyeeri na ba foro wee kaa taan

(Macoo 26:31-35; Marika 14:27-31; Luka 22:31-34)

³⁶ A Simɔ Pyeeri di Yesu yege na: «Wu Kafɔɔ, wee tuun wu ni mu di wa se mii we.» A Yesu di wu pye: «Xuu wemu ni ne se ge, mu wa da ja binne zhe wa ni ne ni nime we; ga canja ka wa ma, ma na ba she ne yiri.»³⁷ A Pyeeri di wu pye: «Wu Kafɔɔ, jaha na ne da ja binne ni mu ni-i we? Ali ne na zo na na munaa li kan, na xhu be mu wuu na.»³⁸ A Yesu di wu pye: «Can na mu na zo na ma munaa li kan, na xhu ne wuu na ya? Can can na, n'a da yi jo ma mu, yani xhupoo wu pa mee su ge, mu na ba foro ne kaa taan tɔɔjii taanri.»

14

Yesu ya jo na wee wu je koo le na se Kile yiri

¹ Lee kadugo na a Yesu di pu pye: «Yi funyo ganha bu da ben we. Y'a daa Kile na, yi da daa ne be na.² Tatiinye ninsheye yi wa ne To Kile mu, yee da bye yi je can we, ne bi da ga yee pye jo n'a da zhe tatiinye yaa yi mu ge.³ Ne ba she tatiinye yi yaa xɔ tuun wemu ni, n'a da guri ba na ba yee lo, ne wa xuu wemu ni ge, kɔnhɔ yi be di she bye wa.⁴ Xuu wemu ni ne w'a gaanji ge, yee wa lee koo li ce xɔ.»⁵ A Tomasi di wu pye: «Wu Kafɔɔ, xuu wemu ni mu wa se ge, wee ya wee xuu wuye pyaa ce we, we na bye dii na lee koo li ce we?»⁶ A Yesu di wu pye: «Ne wu je koo le, ni can we,

* 13:18 Zabururu 41:2

ni jii sicuumɔ fɔɔ we. Sipya sipya wu jɛ wu ya toro ne yiri wɛ ge, weefɔɔ da nɔ To Kile na wɛ. ⁷ Yee bi ta yee ya ne ce, yee na ba ne To Kile wu be ce; yee d'a wu ce xɔ nime do, na wu ja be.» ⁸ A Filipe di wu pye: «Wu Kafɔɔ, To Kile wu she wu na, lee na wɛe yaa.» ⁹ A Yesu di wu pye: «Filipe, nijaa shi kaa ya ne yaha ni yee ni shiizhan wɛ, mu di sanha ne ce-ɛ ya Filipe? Sipya wemu w'a ne ja ge, To Kile w'a ja. Mu di yu dii na ne wu To Kile she yi na wɛ? ¹⁰ Wee tuun wu ni mu ya dɔ li na na ne wu jɛ ni To Kile ni nigin; To Kile be di jɛ ni ne ni nigin wɛ ge? Jomɔ pe ne yu me yee mu ge, ne pu taa naye ni wɛ; ga ne To Kile we wu wa ni ne ni ge, wee w'a wu jidaan keree pyi. ¹¹ Yi dɔ na na! Ne ni na To wu beeri wu jɛ nigin; ne To wu be ni ne ni, wɛe beeri pu jɛ nigin. Lee bu bye l'i wa yi yaa we, kapyegee kiimu n'a byi yi jii na ge, yi dɔ na na kee wuu na. ¹² Can can na, n'a da yi jo yi mu, sipya wemu bu dɔ ne na, keree kiimu beeri ne byi ge, wu na ba kee tuugo pyi. Wufɔɔ na ba keree kii pyi be kiimu ya pɛle ne wogoo ki na ge, bani ne wa gaaji na To Kile wu yiri. ¹³ Yi ba yaaga tuugo beeri jɛeri Kile mu wee tuun wu ni ne mege na, ne na kee kan yi mu; kɔnhɔ Jafɔɔ wu To Kile wu wo sefere ti she. ¹⁴ Yi bu yaaga tuugo beeri jɛeri ne mege na, ne na kee kan yi mu.»

Yesu ya Fefere Munaa jomɛe lɔ n'a daa fɛɛ pu mu

¹⁵ «Ne bu da ne kaa ya dan yi ni can can na, ne jomɛheɛ kiimu jo yi mu ge, yi na da ki koro jaari. ¹⁶ Ne na ba na To Kile wu jɛeri wu Tɛgeɔɔ watii kan yi mu, kɔnhɔ wee di ba bye ni yi ni gbee. ¹⁷ Wee jɛ Fefere Munaa lemu l'a Kile wo can wu sheɛ sipyii pu na ge. Kɔɔ ke sipyii wa da jɔ wee ta wɛ, bani pu wa wu ja wɛ, p'i wa wu ce be wɛ. Ga yee kunni d'a wu ce, bani wu wa ni yee ni, wu na ba bye yee zɔɔ pu na. ¹⁸ N'a da ga yi yaha ba cirimeɛ jɛ wɛ. Ne na ba she guri ba yi mu sanha. ¹⁹ Jeri bu bye ke kɔɔ ke sipyii na wii ɔɔ ne ni. Ga yee kunni na ba ne ja, bani ne jɛ jii fere ni, lee wuu na yee be na ba bye jii fere ni. ²⁰ Kee cana ki ba nɔ, yee na ba li ce na ne ni na To wu ni, na wɛe beeri pu jɛ nigin; yee ni ne be di jɛ nigin, ne be ni yee beeri be di jɛ nigin. ²¹ Sipya wemu ba ne jomɔ nuri na pu koro jaari, weefɔɔ ni ne kaa ya dan can can na. Ne kaa ba dan sipya wemu ni, weefɔɔ kaa na da dan To Kile be ni; wu kaa na da dan ne be ni, ne na ganha na naye sheɛ wu na.» ²² Yesu kalaapire la be mege ki bye na Zhuda, (wee ni Zhuda Isikariyɔti wa nigin wɛ.) A wee di wu yege na: «Wu Kafɔɔ, jaha na mu di da ba maye she wɛe na, mu di da maye she kɔɔ ki sipyii pusamaa na-ɛ wɛ?» ²³ A Yesu di wu pye: «Ne ba dan sipya wemu ni, jomɔ pemu ne jo ge, wufɔɔ na da pee koro jaari. Lee funjɔ ni,

weefɔɔ na da dan ne To Kile be ni. Ne ni na To Kile na ba ba weefɔɔ mu na ba bye ni wu ni. ²⁴ Ne bu bye ne ya dan sipya wemu ni wɛ, wee da da ne jomɔ pu be koro jaari wɛ. Jomɔ pe ne di wa yu yee mu ge, pee ya foro neye pyaa ni wɛ, ga ne tunɔɔ To Kile ni p'a yiri.

²⁵ «Na ne yaha ni yee ni shiizhan nime, ne ye beeri jo yee mu. ²⁶ To Kile na ba Fefere Munaa lemu kan yee mu ne mege na l'i bye yee Tɛgeɔɔ ge, lee na ba yee kalaa keree beeri ni. Ne keree kiimu beeri jo yee mu ge, li na ba yi funjɔ tirige kee beeri na. ²⁷ N'a da lojine kan yi mu. Lojine le li wa ne ni ge, lee tuugo n'a da ba gan yi mu. Ga n'a da li kan ke kɔɔ ke wuu li kangana na wɛ. Yi ganha bu fyaara yaha yi zɔɔ pu na wɛ, yi ganha bu yi hakile pu be yirige wɛ. ²⁸ Ne yi jo xɔ yi mu jo: «Ne gaaji, ga n'a da zhe guri ba yi mu sanha.» Ne bu da ne na dan yee ni, ne na se To Kile yiri, lee ya yaa li pye yee mu fundanga. Bani To Kile ya pɛle ne na. ²⁹ Ayiwa, ne kii keree kii jo yi mu nime, yani ki pyeduun wu pa nɔ ge, kɔnhɔ ki pyeduun ba nɔ, y'i dɔ na jomɔ pu na. ³⁰ N'a da jɔ jo di mɔ nige ni yi ni wɛ, bani ke kɔɔ ke wo jɔɔɔ wu w'a ma. Wu se wa ne na kaa la shishiin na wɛ. ³¹ Ga kɔɔ sipyii beeri ya yaa pu li ce na ne To Kile ya dan ne ni, keree kii w'a yu ne mu ge, ne di kee be pyi.» Ba Yesu ya yee jo xɔ we, na jo: «Yi yiri wu da se, wu laha naha!»

15

Yesu jɛ erezen tige can can wogo

¹ Ayiwa Yesu ya jo na: «Ne jɛ erezen tige can can wogo, ne To Kile di jɛ ki faapyewɔɔ. ² Genɛ beeri k'a foro ne na, k'i ya nagoo pyi wɛ, wu na kee kon. Ga genɛ beeri k'a foro ne na na nagoo pyi ge, wu na ba kee yiile, kɔnhɔ ki da nagoo nijehemɛ pyi na toro taashiine li taan. ³ Ne kalaa wemu kan na xɔ yee mu ge, wee kalaa w'a yee pye fefere. ⁴ Yi kori yaha ne wo karijɛge ki ni, ne be na gori yaha ni yi ni karijɛge ni. Ba erezen genɛ jɛ me wɛ, ki da jɔ nagoo pye kiyɛ mu ni ki ya kori yaha tige ki ceefuu li na wɛ, mu yee be jɛ. Yee yee di ya kori yaha ne wo karijɛge ki ni wɛ, yee da jɔ nagoo pye piimu kaa na daan Kile ni wɛ.

⁵ «Ne wu jɛ erezen tige ke, yee di jɛ geye ye. Sipya wemu w'a kori yaha ne wo karijɛge ki ni, a ne be di gori yaha karijɛge ni ni wufɔɔ ni ge, weefɔɔ wu da jɔ nagoo nijehemɛ pye. Bani ne bye ne jɛ ni yee ni wɛ, yee da jɔ yafiin be pye Kile mu wɛ. ⁶ Sipya wemu bu bye wu ya sɔɔ na gori yaha ne wo karijɛge ki ni wɛ, wee na ba wɔ kpeenge na. Wu na ba bye ba erezen genɛ jɛ wɛ, p'a kemu kon na laha tige ki na ge, k'a waha. Yee gewaya yi na ba binne na yi le na ni, y'a sogi. ⁷ Yi bu gori yaha ne wo karijɛge ki ni, a ne jomɔ be di gori yaha yi funjɔ ni,

yaaga beeri kaa li ne yi na ge, yi ki jeeeri, kee na gan yi mu. ⁸ Yee bu nagoo niñeheme pye, lee l'a li shæe na yee ne wo kalaapiire, lee shiin l'i wa Kile mege pele. ⁹ Ne taan na To Kile mu taangana lemu na ge, lee taangana le ninunã na yee be ya taan ne mu. Lee na nime, yi kori yaha ne wo taanreege ki ni. ¹⁰ Yi ba ne wo jomeejogoo ki conì, yi na ba gori yaha ne wo taanreege ki ni. Ba ne ya na To Kile wo jomeejogoo ki koro jaari, na gori yaha wu wo taanreege ki be ni we.

¹¹ «Ne kii keree kii beeri jo yee mu, kãnhõ ne wo fundanga ki já pye yi ni, kãnhõ yi wo fundanga ki jã di fa. ¹² Nõme le n'a da jo yi mu ge, lee li wa me. Yee ya taan ne mu taangana lemu na ge, yi taan yiye mu lee taangana li na. ¹³ Na ma munaa kan na xhu ma nãniñe wuu na, taanreege ka shishiin ya pele kee na we. ¹⁴ Keree kiimu ne yu yee mu ge, yi ba kee pyi, wee tuun wu ni y'a jeri na nãniñe. ¹⁵ Ne da da yee pyi nige kapyebyi we, bani kapyebye ya wu jũñfã kapyege beeri ceni we. Ga ne yee pye na nãniñe, bani kaa lemu beeri ne ta na To Kile mu ge, ne yee kalaa kee beeri ni. ¹⁶ Yi ganha ba giin na yee pu wa ne jaha bulo we de! Ga ne wu wa yee jaha bulo, na yee pye na tudunmã. Y'a kapyege nizaanja pyi, kiimu wu kuduun wu da gori yaha ge; kãnhõ yi ba yaaga beeri jeeeri To Kile mu ne mege na, wu kee kan yi mu. ¹⁷ Le n'a zhaa yi mu ge, lee li wa me jo yi taan ni yiye ni.

Konjo sipyii na ba n'a daa fee pu ko

¹⁸ «Konjo sipyii bu yi kã, y'a yaa yi fenhẽ li ce na ne konjo ya fenhẽ kã yee jaha na. ¹⁹ Yee da bi bye ni konjo ke wo sipyii ni nigin, yee bi da da dan konjo ke ni, bani yee bi da bye konjo wuu. Ga yee ne ke konjo ke wuu we, bani ne yee jaha bulo, na yee niñe wolo ke konjo ke ni. Lee wuu na konjo k'a tanbenre shan yee na. ²⁰ Ne fenhẽ jomã pemu jo yi mu ge, yi pee yaha yiye funyã ni na jo: «Kapyebye ya pele wu jũñfã na we.» Pu bi ta p'a ne kanha, pu na ba yee be kanha mu. Pu bi ta p'a ne jomã pu co, pu na ba yee be wo jomã pu co. ²¹ Ga pu na ba kee keree ki beeri pye yee na ne wuu na, bani wemu w'a ne tun ge, pu ya wee ce we. ²² Ne da bye ne pa na ba jo ni pu ni we, pu bi da ba jaagi pu jurumu wu na we. Ga nime, kãni tagana wa pu mu pu jurumu wu na we. ²³ Sipya wemu bu ne kã, ne To Kile wu be ma w'a kã. ²⁴ Kakanhaã kii ki ne sipya wa shishiin sanha ki pye ja-e ge, ne da bye ne kee pye pu niñe ni we, pu bi da ba jaagi pu jurumu wu na we. Ga nime kuni p'a kee beeri ja pu jii na, na nõhõ ne ni na To Kile wu kã. ²⁵ Ga kee beeri ya pye mu, kãnhõ yemu y'a ka pu wo saliya wu ni ge, yee jã di fa na:

«P'a na kã tawaga ni.»*

* 15:25 Zaburuu 35:19; 69:5; 109:3

²⁶ «Ayiwa, Tegevã we n'a da ba dun na pa yi mu na yiri To Kile yiri ge, wee ne Fefere Munaa, lemu l'a can wu shæe sipyii pu na ge. Lee ba ba, lee na ba ne kaa yu. ²⁷ Yi be di ba na kaa yu sipyii pu mu, bani ne ni yee pu bye shiizhan fo ne keree ki jã kãnduun wu ni.

16

Fefere Munaa li na ba lemu pyi ge

¹ «Ne kii keree kii beeri jo yi mu, kãnhõ kaa la shishiin ganha bu yi yeege n'a daa wu ni we. ² Pu na ba yi niñe kãñ na wo Kile-reeñe piye sipyii ni. Canã ka yeere wa ma, wa ba yee wa gbo, wufã na wuye ta na peeñe kaa wee ya pye Kile mu. ³ Pu na ba kee keree ki beeri pyi yi na, bani pu ya ne To Kile ce we, p'i wa neye pyaa ki be ce we. ⁴ Ne kii keree kii beeri yu yi mu, kãnhõ ki pyeduun ba nõ, yi funyã di do li na na ne ki beeri jo toro yi mu.

«Ne ta ye jaha jo yee mu fo taashiine li ni we, bani neye pyaa ki bi bye ni yee ni. ⁵ Ga we w'a ne tun ge, wee yiri n'a da guri da gaani nime; sipya be di wa ta yee ni na ne pye: «Mii m'a se we?» ⁶ Ne pe jomã pe jo yee mu ge, lee l'a yee jahaya pye y'a tanha. ⁷ Ga lee be na can n'a yu me yi mu, ne na kari, lee l'a pãrã yee mu, bani ne bu bye ne ya kari we, Tegevã wu da ba yee mu we. Ga ne bu gari ne na zhe wu tun ba yi mu. ⁸ Ga wee Tegevã wu ba ba, wu na ba li she konjo sipyii na, na puye pu wa faanna jurumu shizhaa na, na puye faanna Kile wo tiime pu keree shizhaa na, na puye faanna Kile wo kiiri wu keree shizhaa na. ⁹ Puye pu wa faanna jurumu shizhaa na, bani pu ya dã ne na we. ¹⁰ Puye pu wa faanna Kile wo tiime keree ki shizhaa na, bani ne gaani na To Kile yiri; lee funyã ni yi wa da ba na ja nige we. ¹¹ Puye pu wa faanna Kile wo kiiri wu keree shizhaa na, bani kiiri ya kãñ xã ke konjo ke wo jũñfã wu na.

¹² «Keree niñehene we ne mu na jo yee mu sanha, ga l'a waha yee mu yee pu já kee jaha ce nime. ¹³ Can Munaa lemu l'a can wu shæe ge, lee ba ba tuun wemu ni, lee na ba yi jaha co, na can wu beeri shæe yi na. Bani jomã pe l'a da ba yu yi mu ge, l'a da ba pee yu liye pyaa wo sefere ni we. Ga jomã pemu l'a da ba nuri Kile jã na ge, li na ba pee yu yi mu. Li na ba keree nibanja be yu yi mu. ¹⁴ Li na ba ne mege ki pele, bani jomã pe pu wa ne mu ge, li na ba pee luu na yu yi mu. ¹⁵ Yaaga tuugo beeri ki ne To Kile mu ge, yee beeri ne wo woyõ. Lee wuu na ne yu jo Kile Munaa l'a da ba ne wo kafila wu luu na yu yee mu.»

Natanhakaã li na ba jeri fundanga kaa

¹⁶ Lee kadugo na a Yesu di wu kalaapiire ti pye: «Jeri tapyege ni y'a da wii vã na ni; ga jeri wa be bu bye sanha lee kadugo na, yi na nõhõ na ja.» ¹⁷ Ba Yesu ya yee jo we, a

wu kalaapiire ta di ganha na puyε yegee na: «Aa, ye w'a jo mε ge, yee kori di wa dii we? W'a jo na: «Jeri tapyege ni y'a da wii voo na ni, ga jeri wa be bu bye sanha lee kadugo na, yi na noho na ja.» Na jo sanha na: «Ne gaanji To Kile yiri.»¹⁸ Wee «Jeri» we kaa w'a yu ge, wee kori ne dii we? Ye w'a yu ge, weε kunni ya yee ja we.»

¹⁹ A Yesu di li ce na kalaapiire ti funno ki bye t'i wu yege, a wu pu pye: «Ne yee pye jo: «Jeri tapyege ni y'a da wii voo na ni, ga jeri wa be bu bye sanha lee kadugo na, yi na noho na ja ge,» pee jomε pe na be yee wa yiye yegee we? ²⁰ Can can na, n'a da yi jo yi mu, yee kunni na ba sii meheε su xuuni, na tataara jomε yu; lee di ke konjo ke sipyii ta pee na fundanga pyi. Yee jahaya na ba danha, ga yi natanhanja ki na ba jeri yi mu fundanga. ²¹ Cee yaceεε bu yiri, wu jahaja ki ma danha fo xuuni, bani wu tigiduun wu ma no. Ga wu bu digi xo, pya wemu na w'a tigi ge, wee pya wu wo jehaa wo fundanga funno ni, wu funno na wo wu kanhama pu beeri na. ²² Mu li wa yee be mu, yee jahaya kunni wa tanha nime. Ga ne na ba guri yee ja sanha, yee zolo pu na ni fundanga na. Kee fundanga ke, wa shishiin wa da ja ba kee sho yi na we. ²³ Kee canja ki ba jo k'a no ge, yee wa da ne yege nige kaa la shishiin na we. Can can na, n'a da yi jo yi mu, yaaga tuugo beeri y'a da ba jeri To Kile mu ne mege na ge, wu na kee kan yi mu. ²⁴ Ali nime be ni yee sanha yaaga jeri To Kile mu ne mege na we. Y'a Kile jeri, wu na da yi kaan, konoho yi fundanga ki jo di fa.»

Yesu ya se ta na xo ke konjo ke na

²⁵ A Yesu di jo sanha na: «Ayiwa, ne kunni wa kafila talenεε taga yee kalaa kii keree kii beeri ni. Ga canja ka na ba no, n'a da ba yee kalaa nige ni kafila talenεε ni we; n'a da ba To Kile wo keree ki fiinne da yu yi mu. ²⁶ Kee canja ki ba no, yi na ba yi nidaan jeri To Kile mu ne mege na. Nunjo wa da ba bye lee na kanna ne wu na pa To Kile jeri yee mu, wu na yee wo jehεε ki co we. ²⁷ Bani yee ya dan To Kile ye pyaa ki ni. Yee ya dan wu ni, bani ne be ya dan yee ni, yee d'a noho da be li na na Kile ni ne foro. ²⁸ Can wu jehεε wii To Kile yiri ne yiri na pa konjo puga; nime n'a da voro konjo puga di guri da se To Kile yiri.»

²⁹ A wu kalaapiire t'i wu pye: «Nime kunni, m'a yi fiinne na yu wu mu, nime woyo yi wa kafila talenεε we. ³⁰ Nime kunni, w'a li ce na m'a keree beeri ce, yegeye yemu be yi da ba bye mu na ge, mu ya yee be ce na ta pu sanha yi pye mu na we. Lee na weε ya da li na na Kile ni mu ya foro.» ³¹ A Yesu di pu pye: «Y'a jo na yee wa daa ne na nime ge? ³² Ayiwa, canja ka wa ma, k'a no xo be, yee beeri na ba baa jaaga na ne ye nigin yaha wa, wa beeri w'a ganha na gaanji wu kaban. Ga ne wa da

ba bye na ye nigin we de, bani na To Kile wu wa ni na ni. ³³ Ne kii keree kii beeri jo yi mu, konoho y'i lojine ta ne wo karijehεε ki ni. Kanhama nige na ba no yi na ke konjo ke na, ga yi la le yiye ni! Ne kunni ya se ta na xo konjo na.»

17

Yesu ya Kile jeri wuyε pyaa ki mu

¹ Ba Yesu ya yee jo mu we, na wu nunjo yirige fugba we ni na Kile jeri na: «To Kile, tuun w'a no nime. Pehεε taha ma Ja wu na, konoho ma Ja wu be di pehεε taha ma na. ² Bani m'a sefeεεε kan wu mu, na wu teheεεε ke sipyii pu beeri nunjo ni, sipyii piimu beeri m'a yiri pa wu mu ge, konoho wu jii sicuumε nixhobaama kan pee mu. ³ Nii sicuumε nixhobaama pe, pee jehεε na mu Kile ce, mu wemu wu jehεεε nigin pe na jehεεε can wo ge. Yesu Kirisa wemu be m'a tun na pa ge, p'i weε be ce. ⁴ Ne mu pehεεε jehεεε ki na; kapyehεεε kii ma bi kan na mu di bye ge, ne kee beeri pye na ki jo fa. ⁵ Nooro taha na na nime To Kile, di binne bye ni ma ni. Nooro we wu bi fehεεε pye ne na na konjo ta ki sanha jo kon we ge, wee nooro we taha na na.»

Yesu ya Kile jeri wu kalaapiire ti mu

⁶ «Sipyii piimu m'a lo konjo sipyii pu ni na kan ne mu ge, ne mu kaa jo pu mu, konoho p'i ma ce. Mu wuu pu bye pii, a mu di pu kan ne mu. A pu be di soo na ma jomε pu co. ⁷ Nime kunni, p'a li ce na lemu beeri mu ya kan ne mu ge, na lee beeri ya foro muye pyaa ki ni. ⁸ Bani jomε pemu mu ya kan ne mu ge, pee jomε pe ne kan pu mu, a p'i soo pu na. P'a li ce can can na na mu ni ne foro, na da be li na na mu w'a ne tun. ⁹ Pee wuu na ne mu jeri. Ne ta na ma jeri konjo ke wo sipyii pii wuu na-ε de, ga piimu m'a kan ne mu ge, pee wuu na, bani mu wuu pu jehεεε pii. ¹⁰ Yaaga kemu beeri ki jehεεεε wogo ge, mu wogo ki jehεεεε, ne be wogo ki jehεεεε kii. Pehεεεε ke ki wa ne na ge, Kalaapiire ti t'a kee pehεεεε ki sheε. ¹¹ Ne na ba foro konjo puga ni, ga pee kunni na gori naha ke konjo ke na. Ne na ba sheε ma yiri. To Kile, mu wemu wu wa sefeεεε ge, pu mara ma mege ki sefeεεεε ti gboreεεε ni, tee sefeεεεε temu m'a kan na mu ge; konoho p'i binne, p'i bye nigin ba ne ni mu wa nigin me we. ¹² Ne bye ni pu ni konjo na tuun wemu ni ge, ne bi pu mara ni mu wo sefeεεεε ti ni, m'a bi tee sefeεεεε temu kan ne mu ge. Ne pu beeri mara, nigin be ya ta buun wu muna ni we, fo wemu wu bi yaa wu buun wu muna ni, konoho yemu y'a ka Kile wo Kitabu wu ni ge, yee jo di fa ge, fo wee ye.

¹³ «Ga mu yiri n'a da zheεεε nime. Ne ye beeri yu na na yaha naha sanha konjo ke na, konoho fundanga ke ki jehεεεε ni, ki jo na fa ge, kee di bye pu be ni. ¹⁴ Ne mu wo jomε pu kan pu

mu, a konɔ sipyii di pu kɔ; bani pu ne ke konɔ ke wuu we, ma na jo ba ne be wa me ne ne ke konɔ ke wo we. ¹⁵ Di w'a ma neeri na go ma pu lo yeege ke konɔ puga ke ni we, ga n'a ma neeri jo ma pu mara, m'a pu tanha Shitaanni na. ¹⁶ Pu ne ke konɔ ke wuu we, ma na jo ba ne be wa me ne ne ke konɔ ke wo we. ¹⁷ Ma wo can wu taga pu pye fefefe. Mu wo kafila wu wu ne can we. ¹⁸ Tungana lemu na m'a na tun na pa konɔ puga ge, lee tungana le na ne be ya pu tun she konɔ ki na. ¹⁹ Ne naye waa yaha fefere ni mu mu pee wuu na, konho pu be di puyee waa yaha p'i bye fefefe can wu ni.

Yesu ya Kile neeri wu n'a daa fee pu beeri mu

²⁰ «Ne ta na ma neeri pii ye wuu na-e de, ga piimu be pu da ba da ne na pu jomɔ pu funɔ ni ge, pee be wuu na n'a ma neeri, ²¹ konho pu beeri di binne, p'i bye nigin, ba mu To Kile ne me ni ne ni, ne be di ne mu ni mu ni we. P'i binne, p'i bye nigin ni we be ni, konho konɔ sipyii di da li na na mu w'a ne tun. ²² Pene ke mu ya kan ne mu ge, kee pene ke ne kan pu be mu, konho p'i binne p'i bye nigin ba ne ni mu ne me nigin we. ²³ Ne pinne ni pee ni na pye nigin, mu be d'a pinne ni ne ni na pye nigin; konho pu be di ja pinne p'i bye nigin can can na. Lee bu bye, konɔ sipyii na li ce na mu w'a ne tun, na pee be ya taan mu mu ba ne taan mu mu we.

²⁴ «Na To Kile, piimu m'a kan ne mu ge, ne na ba she bye xuu wemu ni ge, na funɔ ki wa pu di ba she bye wa ni na ni. Nɔɔɔ we m'a kan na mu ge, konho p'i wee nɔɔɔ we na, bani ne taan mu mu na ta konɔ sanha nɔho shan we. ²⁵ To Kile, mu wemu w'a tii ge, konɔ ya ta mu ce we; ga ne kunni d'a mu ce. Piimu m'a kan ne mu ge, pee be ya li ce na mu w'a ne tun. ²⁶ Ne pu pye p'a mu ce, ne sanha di wa da da pu pyi p'a ma cen. N'a taan ma mu taangana lemu na ge, konho kee taan neege ke tuugo di ja pye pu te ni, ne be di binne bye ni pu ni nigin.»

18

Yawutuu p'a Yesu co (Macoo 26:47-56; Marika 14:43-50; Luka 22:47-53)

¹ Ayiwa, ba Yesu ya yee jo xɔ we, a wu ni wu kalaapiire t'i yiri kari Sedɔɔn dugo ki kadugo yiri. Tiire kereye ya yi bye wee xuu wu ni, a p'i she je yee ni.

² Zhudasi we wu bi da ba Yesu nɔho yaha ge, lee bi wee ta wee be ya yee tiire kereye yi sanha ce. Bani Yesu bi tee na se wa ni wu kalaapiire ti ni. ³ Na Yesu ni wu kalaapiire ti yaha wee xuu wu ni, a Zhudasi di nɔ. Wu ni sɔɔsii ni Kile-pene pugbɔho ki gedii pii pu bye. Saraya na shɔnriwee juɔfofe ni Farizheen pu bi pee pinne ni Zhudasi ni.

Namuuɔ ni sokinnaa ni pu bye, yagboyo be di ne pu mu.

⁴ Keree kiimu beeri ki bi da ba bye Yesu na ge, wu bi kee beeri ce xɔ. A wu fulo pii sipyii pii na na pu yege na: «Jɔgɔ yee di zhaa we?» ⁵ A p'i jo: «Nazareti sheen Yesu.» A Yesu di pu pye: «Ne wu ne wii!» Zhudasi we wu bi Yesu nɔho yaha ge, lee bi wee be ta ni pu ni. ⁶ Ba Yesu ya pu pye: «Ne wu ne wii!» we, a p'i guri guri kaduma, na laha laha to juɔfofe na. ⁷ A Yesu di guri pu yege sanha na: «Jɔgɔ yee di zhaa we?» A p'i wu juɔ shɔ na: «Nazareti sheen Yesu.» ⁸ A Yesu di pu pye: «Go ne yee pye jo ne wu ne wii. Yee bu da yee na ne shaa, yi pii samaa yaha pee di da gaanji.» ⁹ Lee funɔ ni jomɔ pemu Yesu bi jo ge, a pee di bye can, na: «Na To Kile, piimu beeri m'a kan ne mu ge, nigin be ya piin ne mu pu ni we.» ¹⁰ Lee bi juɔfofe para la ta Simɔ Pyeeri mu, a wee di lee kɔ li forogo ni, na saraya na shɔnriwee wo juɔfofɔgɔ wu wo bulo kanige ce niwenɛ paa laha. Wee kapyeye we mege ki bye na Malikusi. ¹¹ A Yesu di Pyeeri pye: «Ma juɔfofe para le le w'a li forogo ki ni! Wee tuun wu ni, ne To Kile w'a kanhama pemu gbegele yaha ne na ge, mu funɔ wa ne wu je pee ni-i ge?»

¹² Ayiwa, ba Yesu ya yee jo we, a sɔɔsii ni pu wo juɔfofo we, ni Yawutuu gedii p'i Yesu co na wu keye ye pɔ. ¹³ A p'i fenhe she ni wu ni Ane mu, wee bye Kayife wo yafena; Kayife di bi bye saraya na shɔnriwee wo juɔfofɔgɔ we lee yee le. ¹⁴ Wee Kayife wu w'a bi pe jomɔ pe taga Yawutuu juɔfofe pu yeri na: «Ta yee ya li ce na jo l'a pɔɔ yee mu na shen nigin wu xu sipyii pu beeri wuu na we?»

Pyeeri ya foro Yesu kaa taan (Macoo 26:69-70; Marika 14:66-68; Luka 22:55-57)

¹⁵ Ayiwa, ba p'a gaanji ni Yesu ni we, a Simɔ Pyeeri ni kalaapiire la be di daha pu feni na gaanji. Macene ki bye lee kalaapiire le ni saraya na shɔnriwee wo juɔfofɔgɔ wu te ni; lee l'a pye kaɔɔɔ a lee kalaapiire l'i je ni pu ni saraya na shɔnriwee wo juɔfofɔgɔ wu kaɔɔ ki ni. ¹⁶ A Pyeeri di ba yere kpeenge ki na, kuɔɔ li juɔ na. Lee kalaapiire lemu l'a pye saraya na shɔnriwee wo juɔfofɔgɔ wu ceɔɔ ge, a lee di guri foro kpeenge ki na. Cee wemu wu bi kuɔɔ li juɔ sige ge, a wu ba jo ni wee ni, na Pyeeri lenɛ kaɔɔ ki ni. ¹⁷ Ayiwa, ba Pyeeri ya jin kaɔɔ ki ni we, cee we w'a kuɔɔ li sige ge, a wee di wu pye: «Ta mu be be wu wa we na we wo kalaapiire ti ni we?» A Pyeeri di wu juɔ shɔ na: «Ahayi, ne wa pu ni-i de!» ¹⁸ Wiire tuun wu bye wii, a kapyeyii pu ni sɔɔsii p'i na gberi na wahani. A Pyeeri be di ba yere pu taan na ganha na wahani.

Saraya naha shoonrivεε wo nuɔɔfɔgbɔ w'a Yesu yege
(Macoo 26:59-66; Marika 14:55-64; Luka 22:66-71)

¹⁹ Ayiwa, a saraya naha shoonrivεε wo nuɔɔfɔgbɔ wa Yesu yege wu kalaapiire te ni wu kalaa wu keree na. ²⁰ A Yesu di wu pye: «Ne kunni, kpεεngε na ne bi ma yu sipyii pu beeri nii na. Ne bi sipyii pu kalaa Kile-peeɔɔ ye ye, ni Kile-peeɔɔ pugbɔhɔ ki ni. Wee xuu wu ni be Yawutuu pu beeri bi ma puyε pinne. Ne ta na jomɔ pa shishiin jo ηmɔhɔɔ ni we. ²¹ Naha na ma di na yege we? Piimu p'a na jomɔ pu logo ge, pee yege na dii ne d'a pu kalaa we. Ne yemu jo ge, p'a yi ce can can na.» ²² Ba Yesu ya yee jo we, lee di Kile-peeɔɔ pugbɔhɔ ki gedi wa ta wu taan. A wee di kadaa ja wu jibεge ni, na wu pye: «Saraya naha shoonrivεε wo nuɔɔfɔgbɔ wu wo jɔ shɔgana li wa le mu mu ya?» ²³ A Yesu di wu pye: «Ne bu da ne kafilakuumɔ jo, lemu l'a wu kolo ge, lee jo. Ga ye ne jo ge, yee bu da y'a tii tajogo ni, naha na ma d'a na kpɔn we?»

²⁴ A Anε di pɔɔɔɔ ti yaha wà Yesu na, na wu yaha she gan Kayife mu, saraya naha shoonrivεε wo nuɔɔfɔgbɔ we.

Pyeeri ya foro Yesu kaa taan sanha
(Macoo 26:71-75; Marika 14:69-72; Luka 22:58-62)

²⁵ Lee bi Simɔ Pyeeri ta sanha na ki taan na wahan. A sipyii pii di wu yege na: «Ta mu be be wu wa we ná we wo kalaapiire ti ni we?» Ga, a Pyeeri di foro wu kaa taan na jo: «Ahayi, ne wa pu ni-i de!» ²⁶ Ná wemu wo niweɔɔ Pyeeri ya paa laha ge, wee wo ceborona wa be wu bye saraya naha shoonrivεε wo nuɔɔfɔgbɔ wu kapyebye wa. A wee di Pyeeri pye: «Wee tuun wu ni, ta neye pyaa ya mu ja ni wu ni shiizhan tiire keɔɔye yi ni we?» ²⁷ Ga, a Pyeeri di guri jo sanha na yi ne can we, a xhupoo di mεε su taapile ni.

P'a she ni Yesu ni Pilate mu
(Macoo 27:1-2, 11-14; Marika 15:1-5; Luka 23:1-5)

²⁸ Lee kadugo na a p'i foro ni Yesu ni Kayife kaban, na gari ni wu ni Orome gbafeneeri wu kaɔɔa ki ni. Lee ya pye jimugunɔ wu na. Yawutuu nuɔɔfɔεε pu ya ta sɔɔ na jé kaɔɔa ki ni we, kɔnhɔ p'i gori yaha feεfeε na be ni pu wo kalegeε ki ni, kɔnhɔ pu be di ba já Nuwuuro ti wo Kalene li yalige ki li. ²⁹ Lee l'a Pilate p'ya foro pa pu yiri kpεεngε ki na, na ba pu yege na: «Leke we ná we d'a pye y'i wu jaagi lee na we?» ³⁰ A p'i Pilate pye: «We ná we da bye wu ne kakuubye we, wεe bi da ga ba ni wu ni mu mu we.» ³¹ A Pilate di pu pye: «Y'a se ni wu ni yiye pyaa di she kiiri kɔn wu na na be ni yi wo saliya wu ni.» A p'i Pilate pye: «Li ya saha wεe pu sipya wa shishiin gbo we.» ³² Lee ya

pye mu, kɔnhɔ Yesu bi jomɔ pemu jo na wee na ba xhu xugana lemu na ge, pee jɔ di fa.

³³ Wee tuun wu ni a Pilate di guri jé gbafeneeri wu kaɔɔa ki ni, na Yesu yiri na wu yege na: «Yawutuu wo saan mu ne ya?» ³⁴ A Yesu di Pilate pye: «Muyε pyaa k'a ye kon mayε funɔɔ ni na jo laa, ta watii w'a yi jo mu nii na?» ³⁵ A Pilate di wu pye: «Wee tuun wu ni, ma na ja Yawutu ge? Muyε pyaa shishiin ni saraya naha shoonrivεε nuɔɔfɔεε, pee p'a pa ni ma ni ne mu, na ne wu kiiri kon ma na. Leke ma d'a pye pu na we?» ³⁶ A Yesu di wu pye: «Ne wo saanra ti wa naha ke koɔ ke na we. Ne wo saanra ti da bi bye naha ke koɔ ke na, ne wo sipyii pu bi da kashen ηmɔ ne kaa na, kɔnhɔ Yawutuu nuɔɔfɔεε pu ganha bu já ne co we. Ga ne wo saanra ti ne naha ke koɔ ke na we.» ³⁷ A Pilate di Yesu pye: «Wee tuun wu ni saan mu ne ge?» A Yesu di wu pye: «Mayε pyaa ki wa yi yu na saan ne ne; can wu ne wii. Ga lemu na ne se koɔ ke na ge, lee li wa me, na can wu shee sipyii pu na. Sipya wemu funɔɔ ki ne wu da jaari can ni ge, weefɔ wu da da ne jomɔ nuri.» ³⁸ A Pilate di wu pye: «Naha ki ne can we?»

P'a Yesu jaagi na pu wu gbo
(Macoo 27:15-18, 20-21; Marika 15:6-11; Luka 23:13-19)

Ba Pilate ya yee jo we, na foro kari sanha Yawutuu pu yiri na she pu pye: «Ne mu kunni, ne kaa la shishiin ja we ná we na lemu l'a wu kagbuu xɔ we. ³⁹ Ayiwa, ma na jo lee wa wu mu kaleε, na jo yee beeri, ba Nuwuuro ti wo Kalene l'a nɔ we, di ma kasoleme wa yaha yi mu. Lee funɔɔ ni yi la ne di Yawutuu pu wo saan wu yaha ya?» ⁴⁰ A p'i ganha na seε na yu: «Ahayi de! ma ganha bu wee yaha we, Barabasi yaha!» Na ta wee Barabasi we di bi dun sipyii na.

19

Pilate ya sɔɔ li na na pu Yesu gbo
(Macoo 27:22-31; Marika 15:12-20; Luka 23:20-25)

¹ Ayiwa, Pilate ya li ta mu ge, a wu jo na pu Yesu kpɔn ni susɔɔɔ ni. ² A sɔɔsɔii p'i xhuɔyo shin na pye saanra pudɔɔɔ, na lee tɔ wu nuɔɔ ni. Na saannaa fadεgbɔhɔ nijiga ka le wu na. ³ A p'i ganha na fuloo wu na na yu: «Naabye Yawutuu saan!» Na ganha na kadawahaa leni wu ni.

⁴ A Pilate di guri foro sanha kpεεngε ki na na she sipyiire ti pye: «N'a da pu pye p'i foro naha ni wu ni kpεεngε ki na, kɔnhɔ y'i li ce na jo ne ta kaa la shishiin ja we ná we na lemu l'a wu kagbuu xɔ we.» ⁵ A p'i foro ni Yesu ni, xhuɔyo pudɔɔɔ li na ne wu na, saannaa fadεgbɔhɔ nijiga ki be di ne wu na. A Pilate di sipyiire ti pye: «Ayiwa, ná wu we!» ⁶ Ba saraya naha shoonrivεε nuɔɔfɔεε ni Kile-peeɔɔ pugbɔhɔ ki gedi p'a Yesu ja we, na ganha na

xhuulo, na yu: «Yi wu kori tige na! Yi wu kori tige na!» A Pilate di pu pye: «Yiye pyaa ki pa wu co she gori tige ki na, bani ne kunni wa kaa la shishiin ja we na we na lemu ya wu kagbuu xɔ we.» ⁷ A Yawutuu jɔɔfɛɛ p'i Pilate pye: «Saliya wa wu je wee mu, na saha ni wee saliya wu ni, w'a yaa na gbo; bani w'a wuye yaha na Kile ja wee je.»

⁸ Ba Pilate ya pee jomɔ pu logo we, a wusama di fya. ⁹ A wu guri je ni Yesu ni gbafenɛeri wu kaɔɔja ki ni sanha, na she wu yege na: «Mii mu d'a yiri we?» Ga Yesu ya ta wu jɔ shɔ we. ¹⁰ A Pilate di Yesu pye: «Go ne na m'a fhe ge? Ta mu ya li ce na jo se wa ne ni ne wu mu yaha we? Se d'a nɔhɔ pye be ne ni sanha ne wu mu kori tige na we?» ¹¹ A Yesu di wu pye: «Kile w'a wee se wu kan mu mu nijaa, lee be we muye pyaa wo se bi da ga ja bye ne na kaa la shishiin na we. Lee funjɔ ni, wemu w'a ne co na pa gan mu mu ge, lee l'a wee wo jurumu wu pye w'a jehe mu wo wu na.»

¹² Ba Yesu ya yee jo we, a Pilate di ganha na yahagana shaa wee tuun wuye pyaa ni Yesu na. Ga, a Yawutuu p'i ganha na sele na yu: «Ma bu sii we na we yaha, ma je nige Orome saannaa jɔɔfɛɛ Sezari najii we. Sipyaa sipya w'a jo na saan wee je ge, weefɔɔ ya jɛri Orome saannaa jɔɔfɛɛ wu pen.» ¹³ Ba Pilate ya yee logo we, na Yesu yeege sanha kpenge ki na. Pu bi xuu wa yaa wà nɔhodaan wu ni ni kagereye ni kaɔɔja ki ni. Wee xuu wu mege ki bye Yawutuu jomɔ pu ni na: «Gabata.» A Pilate di ba diin wu kiirikɔɔn koro li ni wee tuun wu ni. ¹⁴ Kee caɔa ki jimuguro ti bi da bye Yawutuu wo Nuwuuro ti wo Kalene le. Na caɔa ki ta k'a nɔ niɔe niɔe ni, a Pilate di Yawutuu jɔɔfɛɛ pu pye: «Yi saan wu we.» ¹⁵ A p'i ganha na xhuulo na yu: «Yi wu yeege naha! Yi wu yeege naha! Yi wu kori tige na!» A Pilate di pu pye: «Ne wu da yee wo saan wu kori tige na ya?» A saraya jaha shɔɔnriwee jɔɔfɛɛ p'i wu pye: «Saan watii je nige wee mu Orome saannaa jɔɔfɛɛ Sezari kadugo na we.» ¹⁶ Wee tuun wu ni a Pilate di Yesu jɔ yaha pu mu, na pu she wu kori tige na.

P'a she Yesu kori tige na
(Macoo 27:32-44; Marika 15:21-32; Luka 23:26-43)

A sɔrosii p'i Yesu co, na foro ni wu ni kanha ki ni, ¹⁷ na wuye pyaa wo korikoritige ki taha wu jɔɔɔ ni. A p'i ganha na gaɔɔni xuu wà ni, wee mege je na: «Nugɔɔɔgɔ xuu» p'i wu yiri Yawutuu jomɔ pu ni na «Goligota.» ¹⁸ A p'i she wu kori tige na wà. A p'i sipyii shuun wa be pinne kori ni wu ni. Wa je wu kanige ce; wa je wu kamene ce. A Yesu ye pyaa di bye pu niɔe ni. ¹⁹ A Pilate di pu pye p'a kama pa ka kɔɔɔ la na, na lee kori

korikoritige ki na wu jɔɔɔ na. Pee kama pu pe na:

NAZARETI SHEEN YESU, YAWUTUU WO SAAN WE.

²⁰ Yawutuu niɔeheme pu bi pee kama pu kalaa, bani p'a bi Yesu kori xuu wemu ni ge, wee xuu wu bi lii kanha ki na we. Pee kama pu be di bi ka Yawutuu jomɔ pu ni, na pu ka Orome sheen jomɔ pu ni, na pu ka Girekii jomɔ pu be ni. ²¹ Wee tuun wu ni a saraya jaha shɔɔnriwee jɔɔfɛɛ p'i she Pilate pye: «Mu bi yaa mu yi ka na «Yawutuu saan we,» ga mu bi yaa mu yi ka na: «We na we ya jo na Yawutuu saan we je.» ²² A Pilate di pu pye: «Ne yemu ka na xɔ ge, yee y'a da bye wà.»

²³ Ayiwa, ba sɔrosii p'a Yesu kori xɔ tige ki na we, na wu faya yi shan tahaa shishere, wa beeri w'a taa la lo. A p'i wu fadegbɔhɔ ki be lo, kee fadegbɔhɔ ke di bye faja nigin, joomɔ baa. Na lo fugba wu na, na digi nɔhodaan, tajɔɔgɔ bye ki na xuu wa shishiin ni we. ²⁴ A sɔrosii p'i puyɛ pye: «Wu ganha bu da wu fadegbɔhɔ ki sheengi we, wu kagaanshaan pye ki na, ki na nɔ wemu na ge, kɔnhɔ wu wee ce.» Ba lee ya pye mu we, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, a yee jɔ di fa na:

«P'a na faya yi taa taa puye na,
na kagaanshaan pye na fadegbɔhɔ ki wuu na.»*

Lee sɔrosii p'a pye.

²⁵ Lee bi Yesu nu Mariyama, ni wu nu wu ceboroshɔ, ni Kilopasi shɔ Mariyama, ni Magadala sheen Mariyama ye ta pee ya yere Yesu korikoritige ki taan. ²⁶ Ba Yesu ya wu nu wu ja we, kalaapire lemu kaa li bi dan wu ni ge, na lee be ja nufɔɔ wu taan we, a wu wu nu wu pye: «Nufɔ we, ma ja wu we.» ²⁷ Lee kadugo na a wu lee kalaapire li be pye: «Ma nu wu we.» Na co kee caɔa ki na, a lee kalaapire l'i gari ni Yesu nu wu ni wu kaban, na wu co xuuni.

Yesu xugana
(Macoo 27:45-56; Marika 15:33-41; Luka 23:44-49)

²⁸ Lee kadugo na ba Yesu ya li ce na keree ki beeri jɔ ya fani fo na pa nɔ we tuun we na we, a wu jo: «Waga ki wa ne na.» W'a yee jo, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, kɔnhɔ yee be jɔ di fa. ²⁹ Lee bi shɔɔ la ta wà lee ya ji vinegiri na. A p'i yoro ta lo fyanmi wee vinegiri wu ni, na tee migile kagaanga ka na na taha Yesu jɔ na. Tige kemu wo genɛ k'a bye kagaanga ki ge, kee mege ki je na «Izopu.» ³⁰ Ba w'a tee yoro ti son son we, na jo: «Keree ki beeri jɔ ya fa nime.» Ba w'a yee jo we, na wu jɔɔɔ sogi, na wu munaa li kan Kile mu.

Sɔrosi wa ya Yesu fri wu kabanugo na

* 19:24 Zaburuu 22:19

20

*Yesu ya jε na foro xu ni
(Macoo 28:1-8; Marika 16:1-8; Luka 24:1-12)*

³¹ Ayiwa, kee canja ki bye Yawutuu wo cadεnge ki cadanga. Sipyii piimu p'a kori tiye yi na ge, Yawutuu nuηofεε pu funηo bye pee pu cadεnge ki ta w'a we. Bani kee cadεnge ki bi kiye waa cadεnyε yi saya na. Lee wuu na p'a she Pilate jεeri, sipyii piimu p'a kori kori ge, na wu pee yaha p'i she pee tɔyo kegi kegi p'i xhu tɔvuyo na, kɔnhɔ p'i pu tirige laha tiye yi na. ³² A sorɔsii p'i gari, sipyii shuun wemu p'a pinne kori ni Yesu ni ge, a p'i she nɔ na nizhiime wu tɔyo kegi kegi, na jeri shuun wo wu yiri, na wee be tɔyo kegi kegi. ³³ Ba p'a nɔ Yesu na we, na wee ta wee ya xu xɔ, na bye pu ya wee wo tɔyo yi kegi kegi we. ³⁴ Ga, a sorɔsi nigin wa di wu canmi taga Yesu firi wo kabanugo na. Taapile ni, a shishan ni lɔhɔ di foro tafirige ki ni. ³⁵ Sipyia wemu w'a pe jomɔ pe paari mε ge, weefɔ ye pyaa k'a le ja nii na. Wu nii kanagaa ki be di jε can. Wuyε pyaa ki be wa d'a li na na wee nii kanagaa ki jε can. W'a kii keree kii paari, kɔnhɔ yee be di d'a ki na. ³⁶ Ayiwa, kii keree kii beeri ya pye mu ge, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, a yee jɔ di fa na:

«Wu kaciige ka shishiin wa da ba gεgi we.»*

³⁷ L'a ka sanha xuu wa be ni Kile Kafila wu ni na:

«Sipyia wemu p'a firi ge, wee p'a da ba wii.»*

*Yesu legana faɲa ni
(Macoo 27:57-61; Marika 15:42-47; Luka 23:50-56)*

³⁸ Lee kadugo na a Arimate sheen Yusufu di she Pilate jεeri na wu sɔo pee mu, p'i she Yesu nixhugo ki tirige laha tige ki na. A Pilate di sɔo pu mu. Yusufu be bi bye Yesu wo kalaapire la, ga Yawutuu pu wo nii fyaara ti bi wu pye wu na ηmɔhɔni. A wu gari na she Yesu nixhugo ki tirige. ³⁹ Ayiwa, Nikodemu wemu wu bi she Yesu yiri canja ka piige ge, a wee be di ba ni nudanga yanmuyo tεhe shuun wa ni, na yi suri yiye ni. Nigin wa mege jε na Izopu, nigin wusama mege di jε na alowesi. Yi beeri bi yaa yi kiloo kelee taanri (30) xɔ. ⁴⁰ A pee shuun wu Yesu nixhugo ki lɔ, na nudanga yanmuyo yi le fatɔhɔ ka ni, na kee migile wu na, na be ni Yawutuu pu wo xuu legana li ni. ⁴¹ Tiire tege ka bye w'a kee bi lii Yesu takorogo ki na we. Faɲa ka nidugiyahaɲa di bye kee tege ki wo faaya yi ni, sipyia bi sanha le ja kee ni we. ⁴² Ba ma na jo kee canja ki bye Yawutuu pu wo cadεnge ki cadanga ge, a p'i fyaala she Yesu le kee faɲa ki ni, bani faɲa ki be bi lii we.

* 19:36 Zabururu 34:21, Ekizode 12:46, Nɔbururu 9:12 *

¹ Ayiwa, Dimazhi wu jisɔɔgbɔhɔ ki na, na kpεnge ta ki sanha wo we, a Magadala sheen Mariyama di gari faɲa ki na. Kageegbɔhɔ ke pu bi gologolo taga faɲa ki jɔ to ge, a wu she kee ta k'a laha faɲa ki jɔ na. ² Kalaapire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a wu baa kari Pyεeri ni lee yiri, na she pee pye: «P'a Kafɔo nixhugo ki lɔ yege faɲa ki ni, wεe di ya ce mii p'a wu yaha we!»

³ Ba Pyεeri ni lee kalaapire l'a pee jomɔ pu logo we, a p'i foro, na gari faɲa ki na. ⁴ Pu shuun wu beeri wu bi fe na gaanji faɲa ki na. Ga, a lee kalaapire li tɔrɔ di weri Pyεeri na, a lee di baa toro Pyεeri taan, na she nɔ wu jaha na faɲa ki na. ⁵ Ba wee ya nɔ faɲa ki na we, na jaari wii ki funηo ni; faviire te pu bi taga Yesu migile ge, a wu tee faviire ti ja w'ajinε ki na. Ga wu kunni di ya jε faɲa ki ni we. ⁶ A jeri di bye, a Simɔ Pyεeri di nɔ. Ba wee ya nɔ we, na jε faɲa ki ni, na faviire ti ja w'a jinε ki na. ⁷ Faɲa kemu ki bi taga Yesu nuηo ki migile ge, a wu kee ta p'a kee kurulo, na ki yaha ki ye xuu ni. Kee bi ta pinne ni te ti faviire ti ni we. ⁸ Wee tuun wu ni, kalaapire lemu l'a fenhe nɔ faɲa ki na jaha na ge, a lee be di na jε faɲa ki ni. A wee be di li ja mu, na d'a li na na Yesu ya jε. ⁹ Jomɔ pemu pu bi ka Kile Kafila wu ni ge, na li waha l'i waha, Yesu ya yaa na jε na foro xu ni ge, kalaapiire ti bi sanha pee ce ta we. ¹⁰ Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i guri na ma deeye ni.

*Yesu ya wuyε she Magadala sheen Mariyama na
(Macoo 28:9-10; Marika 16:9-11)*

¹¹ Ayiwa, lee di Mariyama ta w'a she yere faɲa ki jɔ na, na ganha na mεε suu. A wu mesuwo wu ba leele, na jaari wii faɲa ki funηo ni. ¹² Na melekeε shuun wa ja w'a, faviire di jε pu na. Xuu wemu ni pu bi Yesu sinniye ge, wee xuu wu ni pu bi tiin. Nigin wa wu bye nuηo ke xuu we ni, wusama di jε tɔyo ye xuu we ni. ¹³ A pee melekeε p'i Mariyama pye: «Cee we, jaha na mu di wa mεε suu we?» A wu jo: «Ne Kafɔo wu nixhugo p'a lɔ, ne di ya ce mii p'a wu yaha we.» ¹⁴ Ba w'a pee jomɔ pu yu we, na ba ηmahana jeri, na Yesu niyerege ja w'a; ga wu bi ta li ce na jo Yesu wu jε wii we. ¹⁵ A Yesu di wu yege na: «Cee we, jaha na mu di wa mεε suu we? Jɔgɔ mu di wa zhaa we?» Ayiwa, a Mariyama di ganha na giin na tiire tege ki kafɔo wu wi, na wu pye: «Yesu n'a zhaa, ma bi ta m'a wu lɔ, wu sanha she na na di she wu lɔ da gaanji.» ¹⁶ A Yesu di wu pye: «Mariyama!» A Mariyama di ηmahana jeri wu yiri na wu pye

* 19:37 Zakari 12:10

Yawutuu jomɔ pu ni na: «Rabuni!» (Lee kɔri jɛ «Karamɔgɔ.»)¹⁷ A Yesu di wu pɛ: «Ma ganha bu da gbɔn na na wɛ, bani nɛ sanha dugi folɔ na kari na To wu yiri wɛ. Shɛ yi jo na cebooloo pu mu na nɛ w'a duri na gaanji na To wu yiri, yee bɛ wo To wɛ; wee wemu wu jɛ nɛ Kile, na jɛ yee bɛ wo Kile ge.»¹⁸ A Magadala shɛn Mariyama di shɛ kalaapiire ti pɛ na wee ya Kafɔɔ ja. Yesu ya yemu jo wu mu ge, a wu yee jo pu mu.

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na
(Macoo 28:16-20; Marika 16:14-18; Luka 24:36-49)

¹⁹ Wee Dimazhi wuyɛ pyaa yakonɔ, kalaapiire ti bye puga ka ni. Pu bi kee gburaya yi shɔhɔ wá puyɛ na Yawutuu jɔnɔfɛ pu jii fyaara wuu na. A kalaapiire t'i ba binne Yesu fo ja w'a yere pu ninɛ ni. A wu pu pɛ: «Kile wu janiɛ kan yi mu.»²⁰ Ba w'a yee jo wɛ, na wu keye ni wu kabanugo ki shɛ pu na. Ba kalaapiire t'a Kafɔɔ wu ja wɛ, a pu funyɔ di sii taan xuuni.²¹ A Yesu di pu pɛ sanha na: «Kile wu janiɛ kan yi mu. Na To Kile w'a na tun tungana lemu na ge, lee tungana le ninunɔ na nɛ bɛ w'a da yi tun.»²² Ba w'a yee jo wɛ, na jɔ kafɛge fɔ wá pu na, na pu pɛ: «Yi Fɛfɛrɛ Munaa li shɔ.»²³ Yi bu sipya bɛeri wo jurumu yafa wu mu, weefɔɔ wo jurumu wu na yafa wu mu. Ga yee bye yee di ya sipya wemu wo jurumu wu yafa wu mu wɛ, weefɔɔ wo jurumu wu da yafa wu mu wɛ.»

Yesu ya wuyɛ shɛ Tomasi na

²⁴ Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na canja kemu ge, kalaapiire lemu mɛge ki jɛ na Tomasi, p'i wu pyi sanha na «ɲmami» ge, wee bye ni pusamaa ni kee canja wɛ.²⁵ A Kalaapiire tisara di ba wee pɛ: «Wée ya Kafɔɔ ja!» A Tomasi di pu pɛ: «Nɛ kunnɔ bye nɛ tɔɔɔ ti fɛ pu ja wu keye yi na, na na kabee taha tee tɔɔɔ te wɔ fɛ pu na, na na kenɛ bɛ taha ɲmaga ki wo fɛ pu bɛ na wu kabanugo ki na wɛ, nɛ da ga dà yi na bada wɛ.»²⁶ Ayiwa, a cewuu nigin di doro, a kalaapiire t'i ba shɛ tiye pinne sanha puga ki ni. Tomasi bɛ di bi bye ni pu ni kee canja. A p'i gburaya yi shɔhɔ. A p'i ba binne Yesu fo ja puyɛ ninɛ ni. A wu pu pɛ: «Kile wu janiɛ kan yi mu.»²⁷ Lee kadugo na a wu Tomasi pɛ: «Tomasi, fulo naha, m'a ma kenɛ ki taha na keye yi na ma wii; ma bu xhɔ m'a ki taha na kabanugo ki bɛ na wii. N'a daa baara ti yaha, m'a da daa na na.»²⁸ A Tomasi di wu pɛ: «Ebe! Mu wu jɛ nɛ Kafɔɔ ni nɛ Kile!»²⁹ A Yesu di wu pɛ: «Mu ya nɛ ja ge, lee bɛ l'a mu pɛ mu ya dà nɛ na we! Piimu pu jɛ pu ya nɛ ja wɛ, na dà nɛ na ge, pee jɛ duba nagoo.»

Yohana Kitabu wu kakana jɔnɔ

³⁰ Yesu ya kakanhanjaa ninɛnɛnɛ kii bɛ pɛ wu kalaapiire ti jii na, kee ya ta ka naha we

Kitabu we ni wɛ.³¹ Ga kiimu k'a ka ge, kee wo kakana jɔnɔ ki wa kɔnhɔ y'i li cɛ, y'i dà bɛ li na na Yesu wu wa Shɔvɔɔ we, na wee wu jɛ Kile Ja we. Y'i nɔhɔ jii sicuumɔ ta wee n'a daa we funɲɔ ni wu mɛge ki fanha ni.

21

Yesu ya wuyɛ shɛ wu kalaapiire gbarashuun na

¹ Ayiwa, kii keree kii kadugo na, Yesu ya wuyɛ shɛ sanha wu kalaapiire ti na Tibɛɛyade Gba wu jɔ na. Le shɛgana le na w'a wuyɛ shɛ.² Simɔ Pyɛeri, ni Tomasi wemu p'a byi sanha na «ɲmami» ge, ni Natajeli wemu w'a yiri Kana kulo li ni, Galile fiige ki ni ge, ni Zebede jalaa shuun, ni kalaapiire shuun wa bɛ, lee bi pee ta pee bɛeri na jɛ shiizhan.³ A Simɔ Pyɛeri di pu pɛ: «N'a da zhe fya sha.» A kalaapiire tisara bɛ di jo: «Wée bɛ pu wa da zhe ni ma ni.» A p'i foro kari, na shɛ jé kɔrɔgɔ ka ni, na pu jɔɔɔ pu jɔ kɔn na waa. Ga pu ya fyara bɛ ta kee canja ki wo piige ki ni wɛ.⁴ Nimugunɔ wu na, a kalaapiire t'i Yesu niyerege ja gba wu jɔ na; ga pu bi ta wu cɛ na jo Yesu wu jɛ wii wɛ.⁵ A Yesu di pu pɛ: «Na najiinɛ, ta yee ya fyaa pii ta?» A p'i wu jɔ shɔ na: «Wée ya ta yaaga bɛ ta wɛ.»⁶ A Yesu di pu pɛ: «Yi jɔ wu wá kɔrɔgɔ ki kanige cɛ wu ni, yi na fyaa ta. Ba p'a jɔ wu wá wá wɛ, fyaa pu jehɛnɛ kenɛ ni, pu ya já jɔ wu kile yege lɔhɔ ki ni wɛ.»⁷ Kalaapiire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a lee di Pyɛeri pɛ: «Pyɛeri, go Kafɔɔ w'a wii!» Ba Pyɛeri ya logo na Kafɔɔ w'a wii wɛ, na wu fadenɛ lɔ le, bani wu fadenɛ baa wo wu bye. Na do lɔhɔ ki ni, na ganha na gaanji Yesu feni.⁸ A kalaapiire tisara di ganha na ma ni kɔrɔgɔ ki ni, na jɔ wu bɛ kilee na ma ni fyaa pu ni. Bani pu bi lii kogoɲɔ ki na wɛ. Pu ni kogoɲɔ ki bye mɛtɛrɛlɛ xhuu nigin (100) shi.

⁹ Ba p'a nɔ kogoɲɔ ki na wɛ, na naganhaa ja wá, fyaa d'a taha ki jɔnɔ ni, na buuri bɛ ja wá.¹⁰ A Yesu di pu pɛ: «Fyaa piimu y'a co ge, yi pa ni pii ni naha.»¹¹ A Simɔ Pyɛeri di jé kɔrɔgɔ ki ni, na jɔ wu kile yege, na foro ni wu ni kpɛɛnge ki na, wu bɛeri ya sii jii fya nagaya na fo yi xhuu nigin ni kelee kaguro ni taanri (153). Ga fyaa pu ni pu jehɛnɛ ni, jɔ wu ya kɔn wɛ.¹² A Yesu di pu pɛ: «Yi pa y'i ba li!» Sipya ya ta kalaapiire ti ni wemu ya sɔɔ na wu yege na jo: «Mu di jɛ jɔgɔ wɛ?» Bani pu bɛeri bi li cɛ na Kafɔɔ wu jɛ wii.¹³ A Yesu di fulo na buuri wu lɔ kan pu mu, na fyaa pu bɛ lɔ kan pu mu.¹⁴ Na co fo Yesu jɛduun wu na, wu tɔɲii taanri wuu l'a pɛ lere na wuyɛ shɛ wu kalaapiire ti na.

Yesu ya Pyɛeri yege

¹⁵ Ba p'a li xɔ wɛ, a Yesu di Simɔ Pyɛeri pɛ: «Yohana ja Simɔ, ta nɛ kaa ya dan mu ni xuuni na toro pii samaa tãan?» A Pyɛeri

di jo: «Uun ge, Kafɔɔ! Muye pyaa ki be ya li ce na mu kaa ya dan ne ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyapiye yi jɔ shaa.»¹⁶ A Yesu di wu pye sanha tɔɔjii shuun wuu li ni na: «Yohana ja Simɔ, ta ne kaa ya dan mu ni xuuni?» A Pyɛɛri di jo: «Uun ge, Kafɔɔ! Muye pyaa ki be ya li ce na mu kaa ya dan ne ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyaa pu naha.»¹⁷ A Yesu di wu yege taanri wuu li ni na: «Yohana ja Simɔ, ta ne kaa ya dan mu ni?» A Pyɛɛri naha di danha, bani Yesu ya wu yege fo tɔɔjii taanri na: «Ta ne kaa ya dan mu ni?» Lee na a wu Yesu pye: «Kafɔɔ, mu ya keree beeri ce. Muye pyaa k'a li ce na mu kaa ya dan ne ni.» A Yesu di wu pye: «Ta na dubyaa pu jɔ shaa!»¹⁸ A Yesu di Simɔ pye sanha na: «Can can na, n'a da yi jo ma mu, ma levere ti tuun wu ni, mu bi ma ma kirige taga maye po. Xuu wemu w'a ma taan ge, m'a ganha na se wa. Ga mu ba ba le, ma na ba ma keye yirige, sipya watii na kirige ki po ma na. P'a ganha na se ni ma ni xuu wa ni ma funjo je ma she wemu ni we.»¹⁹ Pyɛɛri bi da ba xhu xugana leke na lee di baraga taha Kile mege na ge, lee xugana le Yesu ya she ni le kafila talene le ni. Lee kadugo na a wu Pyɛɛri pye: «Ta ma na feni!»

Kalaapire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge

²⁰ Ba Pyɛɛri ya kara wii we, kalaapire lemu kaa li bi dan Yesu ni ge, a wu lee ja li na na pu kadugo yiri. Lee kalaapire le li bi she diin Yesu taan na pu yaha pu na li cana ka piige, na wu yege na: «Wu Kafɔɔ, sipya weke wu wa da ba mu noho yaha we?»²¹ Ayiwa, ba Pyɛɛri ya lee kalaapire li ja we, na jo: «Wu Kafɔɔ, we do, leke di da ba we ta we?»²² A Yesu di wu pye: «Li jehɛ daan ne mu nago kanna wu gori yaha jiiɛɛɛ na fo di zhe ne caguribanja pye k'a no, mu naha wa yee ni we? Mu kunni w'a ma ne feni ye sa!»²³ A kalaapiire t'i pee jomɔ pe caaga na xuu wu beeri ciri na lee kalaapire le da ga xhu we. Na ta Yesu di ya ta Pyɛɛri pye na jo wu da xhuu we, ga Yesu ya jo na: «Li jehɛ daan ne mu nago kanna wu gori yaha jiiɛɛɛ na fo di zhe ne caguribanja pye k'a no, mu naha wa yee ni we?»

Jomɔ pu taxɔɔ

²⁴ Lee kalaapire le ninunɔ li wa pe jomɔ pe naha yu. Wee shiin wu d'a pe jomɔ pe ka be. Wee be ya li ce na can wu je wu jomɔ pe.

²⁵ Ayiwa, Yesu ya keree nijehɛɛɛ kiitiigee be pye. Pu da bi jo p'i kee beeri nigin nigin ka, ne giin jo pee Kitabuu pu beeri bi da ja je konjo puga ni we.

Kapyegee Yesu Tudunmoo pu wo Kapyegee

Jogoo w'a we Kitabu we ka we?

Luka w'a we Kitabu we ka. Luka bye Yawutu we, ga Yesu wo n'a daa foo nijeme wu je wii. Luka ye pyaa ya kii keree kii ja, na je be ki pyevee ni, lee na w'a yu taajii nijehenje ni «wee». Luka ya kushengee kii pye kulogoo kii ni, ni Tudunmoo Pali ni, Jozaama pu yere li wuu na, na wu tere wu labye wu na. W'a yiri ni Poli ni Torowasi ni na kari Filipe ni (Kapyegee 16:10-12). Lee kadugo taan na ba binne yiri ni wu ni Filipe ni na kari Zheruzalemu ni, ni Orome be ni (Kapyegee 20-28).

Naha na ke mēge ke di je na «Kapyegee» we?

We seme we mēge ya yiri na «Kapyegee, kelee Yesu tudunmoo pu wo kapyegee, kelee Fefere Munaa li wo kapyegee». Bani wu beeri w'a ji kapyegee na Fefere Munaa ya tudunmoo pu jaha co p'a kiimu pye, koonho p'i Egilizi wu nahoo tenje konjo ke na ge. Na fara lee beeri na, Fefere Munaa kaa ya yu Kapyegee Kitabu wu ni l'a ye taajii kelee kaguro (50) na, na jaha tii Fefere Munaa li batizeli wu ye na, ni na ji Fefere Munaa li na, ni na jaari na be ni li jidaan ni.

Fefere Munaa li wo sefere ti gbaooro ni tudunmoo p'a bi se jaha na, na kakanhanjaa pyi. Yesu na xu na je, keree kiimu beeri k'a pye lee kadugo na Egilizi wu ni ge, kee keree ki jaha we Kitabu we ya yu.

We Kitabu we kakana njoo

We seme we ya Egilizi wu jo kongana wu wee mu Zheruzalemu ni, ni Zhude ni, ni Samari ni, ni w'a pii piigana lemu na ge. Lemu Kirisa wo n'a daa fee p'a yaa na byi tuun beeri ni, ni xuu beeri ni, nijaa fara jiga na ge, na lee she pu na. Lee li wa me na p'a Yesu wo Jozaama pe yu sipyii pu beeri mu, namaa fara ce na, nahapiire fara sipyileye na, naafuu fee fara la baa fee na, fo na she no konjo ki tehene li beeri na.

Kitabu wu kafila jugbajo

Kapyegee 1:1-11 Yesu ya dugi na kari fugba wu ni, na labye wu kaa le wu tudunmoo pu kenje ni.

Kapyegee 1:12—8:3 Zheruzalemu egilizi we.

Kapyegee 8:4—11:18 Zhude egilizi ni Samari wo we.

Kapyegee 11:19—13:3 Egilizi w'a pii fo na she no Ancosi kulo li ni shi wusama te ni.

Poli ya jara lemu pye na Kile Jozaama pu ya ge.

Kapyegee 13:4—15:35 Nara li nizhiine, w'a no lemu ni Zheruzalemu ni ge.

Kapyegee 15:36—18:22 Nara li shuun wuu.

Kapyegee 18:23—21:16 Nara li taanri wuu.

Kapyegee 21:17—28:31 P'a Poli co le kaso ni Zheruzalemu ni, lee kadugo na na ba wu torogo jeri Sezare ni, ni Orome be ni.

Kile ya Fefere Munaa jomee lo

¹ Na ceborona Teyofili,

Yesu ya keree kiimu beeri pye, na kalaa wemu beeri kan sipyii pu mu ge; ne kee beeri jaha jo na Kitabu nizhiime wu ni, na lo ki jo konduun wu na, ² fo na she no cana kemu na w'a dugi fugba wu ni ge. W'a bi kalaapiire ta shoonri na pye wu tudunmoo. Na wu ta wu sanha dugi fugba wu ni we, pee tudunmoo p'a yaa p'a keree kiimu beeri pyi ge, a wu kee beeri jaha jo pu mu Fefere Munaa fanha ni. ³ Na co Yesu kanhama keree ki na fo wu xuduun we, ba kee keree k'a toro we, a Yesu di ganha na wuye shee wu kalaapiire ti na, na keree pyi kiimu ya li shee can na na wu wa jii na ge. Wu bi wuye shee pu na, na pu kalaa Kile wo saanra ti keree ni fo na she no cabyaa kelee shishere (40) na.

⁴ A cana ka di ba no, na wu yaha ni pu ni shiizhan, a wu yi jo waha pu mu na: «Yi ganha da voro Zheruzalemu ni we. Na To w'a lemu wo jomee lo yi mu ge, yi lee sige. Neye pyaa ya tee yi jo toro yee mu jo, ⁵ laho ni Yohana bi sipyii pu batizeni, ga Kile na ba Fefere Munaa tirige yi na cabyaa dama dama tatorogo ni, yi na batize lee Munaa le ni.»

Yesu ya dugi kari fugba wu ni

⁶ Ayiwa, na Yesu ni wu kalaapiire ti nibinnege yaha, a p'i wu yege na: «Wu Kafoo, ta nime ma da Izirayeli wo saanra ti tenevono li tenje?» ⁷ A Yesu di pu jo sho na: «Ne To Kile w'a kii teengee kii gbegele wuye pyaa wo sefere ti funjo ni. Li wa yee wo nibyii nago yi kee sha ce we. ⁸ Ga, sefere ta t'a da ba digi yee na, Fefere Munaa wo sefere. Wee tuun wu ni yee na bye ne wo seere, na ne keree yu Zheruzalemu ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Samari fiige ki be ni, fo na she no konjo ke kabaya ye beeri na.» ⁹ Ba Yesu ya pee jomoo pu jo xo we, na dugi kari fugba wu ni pu jii na. A jahanja ka di ba wu to, a p'i bye pu ya wu jaa nige we. ¹⁰ Na pu yaha pu na wu wii takaraga ni fugba wu ni, taapile ni a namaa shaun faviere wuu p'a di ba yere pu taan.

¹¹ A pee di pu pye: «Galile sheen, jaha na yee d'a yere yaha naha na wii fugba wu ni we? Yesu ya yiri yee taan na kari fugba wu ni. Ba y'a wu ja w'a kari karigana lemu na fugba wu ni we, mu w'a da ba she guri ba sanha.»

Macasi ya pye Zhudasi tege

¹² Wee tuun wu ni a kalaapiire t'i laha faaboborɔ ki na na ma Zheruzalemu ni. Faaboborɔ ke ki wa na Oliviye faaboborɔ ge, kere ni Zheruzalemu te wu je kilo nigin shishiin. ¹³ Ba p'a nɔ Zheruzalemu ni we, na she ji puga ka ni zangaso wa ni. Kee puga ki ni p'a tee na puye pinne. Pee bye: Pyeeri, ni Yohana, ni Yakuba, ni Andire, ni Filipe, ni Tomasi, ni Batelemi, ni Macoo, ni Alife ja Yakuba, ni Simɔ we wu je Zelotilee kurunɔ ki ni ge, ni Yakuba ja Zhude. ¹⁴ Pii beeri bi puye pinne ni zo nigin ni, na Kile jeeri. Cee pii be bye ni pu ni, ni Yesu nu Mariyama, ni Yesu ceboronamaa.

¹⁵ A cana ka di ba nɔ, a n'a daa fee pu ni ba binne. Pu bi xhuu nigin ni kelee shuun (120) xɔ kee cana. A Pyeeri di yiri yere pu ninɛ ni na jo: ¹⁶ «Na cebooloo, yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, fo yee jɔ bu fa. Bani Dawuda ya fenhɛ Zhudasi kaa jo Fefeeere Munaa fanha ni. Wee Zhudasi we w'a toro Yesu covɛɛ pu nahagbaa na, na Yesu le pu keɛ ni. ¹⁷ Wee Zhudasi w'i bi bye ni we ni, na wu taa tuduro pyi ba we je we. ¹⁸ Wari we w'a ta wu wo kakuunɔ li footosaraa ge, a wu she wee taga tege ka shɔ. Lee kadugo na a wu ba she wuye gbo kee tege ki ni. A wu ba wuye yaha, na ba junɔ ke sin jinɛ na na jenri. A wu laara ti beeri di jaaga. ¹⁹ Zheruzalemu sheen beeri ya lee ce. Lee wuu na p'a kee tege ki mege le pu wo jomɔ pu ni na «Akolidama», lee kɔri je na «Shishan tege.» ²⁰ Na ta li d'a ka Zaburuu Kitabu wu ni na:

«Wu puga ki jeri kataha,

sipyi ba ganha bye ki ni we.»*

A Zaburuu Kitabu wu nɔhɔ jo sanha na:

«Watii wu wu labye wu lo wu tege.»*

²¹ Lee wuu na Kafɔɔ Yesu ya tuun wemu beeri pye na jaari ni we ni ge, sipyii piimu pu bi bye ni we ni wee tuun wu beeri ni ge; ²² Yohana ya wu batize cana kemu ge, na co kee cana ki na, na pa nɔ fo cana kemu w'a dugi fugba wu ni ge. Wee sipya wa w'a yaa na pinne ni we ni, wu be di bye seeri, na Yesu ya je na foro xu ni.»

²³ Wee tuun wu ni a p'i sipyii shuun wa she: Yusufu ni Macasi. Yusufu mege ka be ki bye na Barisabasi, pii be di wu pyi na Zhutusi. ²⁴ Lee kadugo na a n'a daa fee pu beeri di binne na Kile jeeri na: «Wu Kafɔɔ, mu wemu w'a sipyii beeri zɔɔ ce ge, pii sipyii shuun we ni wemu naha m'a bulo ge, wee she wu na, ²⁵ kɔnhɔ wu be di bye tudunmɔ wa. Labye we Zhudasi ya yaha ge, wu wee lo Zhudasi tege. Zhudasi ya we labye we yaha na she wuye pyaa jidaan tashɛɛ ni.» ²⁶ Ba p'a jerege ki pye xɔ we, na kagaangaa shan, wemu naha Kafɔɔ ya bulo ge, kɔnhɔ p'i wee ce. A Macasi wo kagaan l'i lo, a wee di fara tudunmɔ ke ni nigin wu na.

* 1:20 Zaburuu 69:26

* 1:20 Zaburuu 109:8

2

Fefeeere Munaa l'a tigi n'a daa fee pu na

¹ Pantekoti wu cana, Yesu wo n'a daa fee pu beeri bi she binne puga ka ni. ² Taapile ni a tunmɔ nighɔ pa di ba yiri fugba we ni. Pee je ba kafɛegbɔhɔ tunmɔ je we. Puga kemu ni p'a tiin ge, a tunmɔ p'i ba kee puga ki ni. ³ A p'i jilee kii ja ba na wogoo je we. A kee di waagi waagi, na ba daha daha pu beeri nigin nigin wu junɔ ni. ⁴ A pu beeri di ji Fefeeere Munaa na, na ganha na shi watii jomɔ yu. Fefeeere Munaa li bu shi wemu wo jomɔ kan wemu mu, wee na ganha na pee yu.

⁵ Wee tuun wu bi Kile jii fyaara sipyii pii ta wà Zheruzalemu ni, piimu ya jé Yawutuu pu wo koo li ni ge, pee bi yiri kɔnɔ ke fiye ye beeri ni. ⁶ Ba pee ya pee tunmɔ pu logo we, na baa kari, na she binne wà. Ba p'a nɔ wà we, a l'i bye pu beeri mu kakanhana, bani pu beeri nigin nigin wu bi pu shi jomɔ nuri n'a daa fee pu jɔ na pu na yu. ⁷ A lee di pu beeri fo xuuni, a p'i li ta kakanhana na ganha na yu na: «Sipyii pii p'a yu me ge, ta pu beeri je Galile sheen we?» ⁸ Li d'a pye di wè beeri nigin nigin wu wù wo shi jomɔ pu nuri pu jɔ na we? ⁹ Wèe pii pu wa naha ge, pii ya yiri Pariti fiige ki ni, ni Medi fiige ki ni, ni Elamu fiige ki ni, ni Mezopotami fiige ki ni, ni Zhude fiige ki ni, ni Kapadasi fiige ki ni, ni Pɔn fiige ki ni, ni Azi fiige ki ni, ¹⁰ ni Firizi fiige ki ni, ni Panfli fiige ki ni, ni Misira fiige ki ni. Libi fiige ki kulogoo kii ki wa Sirine kulo li kabanugo ge, a pii di yiri wà, a pii di yiri Orome kulo li ni. ¹¹ A pii di yiri Kireti fiige ki ni, a pii di yiri Arabuu fiige ki ni. Wèe beeri ni, pii ya sii pye Yawutuu ye pyaa, pii d'a jé Yawutuu pu wo koo li ni. Wèe beeri nigin nigin wu je na Kile wo kagbɔhɔ ki nuri pu jɔ na wù wo shi jomɔ pu ni.» ¹² A l'i bye kakanhana pii sipyii pii mu, fo pu ya ce yeke pu da da yu we. A p'i ganha na puye yegee na: «Naha wuu li je le we?» ¹³ Ga, a pii di ganha na n'a daa fee pu la wo pii sipyii pii ni na yu na: «Duvɛn p'a gba tin.»

Pyeeri ya sipyii pu yeri ni Kile jomɔ ni

¹⁴ Wee tuun wu ni a Pyeeri di yiri yere ni tudunmɔ ke ni nigin wu samaa ni, na wu mujuu junɔ yirige, na sipyii pu pye: «Yee piimu pu wa Yawutuu ni yee piimu samaa beeri pu wa Zheruzalemu ni ge, yi niwegee shan. Ye n'a da jo yi mu ge, y'i yi logo, y'i yi naha ce. ¹⁵ Pii sipyii pii ya ta gba we, ma na jo ba yee wa yi funyɔ kɔɔn kɔngana lemu na we. Bani ke jisɔɔgɔ ke tuunɔ jii gbarashɛɛ wu na, jiga sanha mugɛ wa wu toro gba ma tin we. ¹⁶ Ga Kile tudunmɔ Zhouweli bi keree kiimu jo fo taatunmɔ ni ge, kee ki wa byi me nime. W'a bi jo na:

¹⁷ «Kile ya jo na: Kɔnɔ ki taaxɔ li ba nɔ,

n'a da na Munaa li tirige sipyii pu beeri na na jeh.

Wee tuun wu ni yi jalaa ni yi pushaa na ba keree nibanja nuri Kile mu na yu.

Yi levee pu na ba kashengee jaa; yi noholee pu na ganha na ne wo keree ki jaa nmunyoo ni.

18 Oo de, yee caya yi na kunni, ne na ba na Munaa li tirige na kapyebyii pu na na jeh: namaa fara ce na, p'a ganha na keree nibanja yu ne mege na.

19 Ne na ba kakanhanja kii pye fugba we ni, na jaha shesheree ta pye jinje ke na: shishan, ni na, ni kakunnurjo wurego wogo.

20 Nibiige na ba je canja ki ni, yenje ki na ba janaa ba shishan je we. Lee kadugo na Kafoo na canja ki na na no. Kee canja ki na ba bye cagbaho, kemu nooro ya peje ge.

21 Wee tuun wu ni sipya beeri wu da ba Kafoo mege yiri ge, weefoo na ba sho. * »

22 A Pyeeri di she jaha na sanha na jo: «Izirayeli shen yi niwegee shan, y'i na jom pu logo. Nazareti shen Yesu bye sipya wemu ge, Kile ya wu she yi na. W'a kagbaho pye yi ninje ni, na kakanhanja pye, na jaha shesheree pye Kile fanha ni; yiye pyaa ki be wa lee ce. 23 P'a we na we le yee kenje ni, a yee di wu kan Kile-cebaalaa mu p'a kori tige na na gbo. Kile bi lee ce yaha, ni lee wu bi sii gbegele wu kaa na. 24 Ga Kile ya wu je, na wu yeege xu ni. Kee fanha ki bi bye be xu mu wu ja Yesu mara we. 25 Bani ye saannaa Dawuda ya jo wu shizhaa na ge, yee yi wa me na:

«Ne bi Kafoo jaa tuun beeri ni na jahagbaa na, bani wu bi ma bye tuun beeri ni ne kanige ce, konho yafin ganha da na jeh we.

26 Lee wuu na ne zo we ya jini fundanga na, a ne jom beeri di bye fundanga jom. Ali faja be ni, ne da li na jo na ceepuuro ti na ba njom janije na.

27 Bani mu wa da ga gbara ne munaa li kori Adesi ni we. Ma di wa da gbara ma Fefere Sipya wu ceepuuro ti fonho faja ni we.

28 M'a jini sicuumo nivomo pu korogoo ki she na na. Na mu yaha ni ne ni, mu na da ne zo wu jini fundanga na. * »

29 A Pyeeri di she jaha na sanha na jo: «Na ceboronamaa, yi yere di wu tole Dawuda keree fiinne jo yi mu. Wee tole Dawuda ya xu, a p'i wu le. Ali njana we be ni wu faja ki wa naha wu mu, wu kulo li ni. 30 Ga Kile tudunmo wu bye Dawuda. Ni wu bi li ce be sanha na Kile w'a jomee lo wee mu, na kaaga be kaa na taha li na na wee Kile na ba Dawuda wo Ja wa tenje canja ka wu kadugo yiri, wu saanra koro li ni. 31 Wee tuun wu ni, Shovoo wu bi yaa wu pa je foro xu ni jiegana lemu na ge, Kile ya fenhle lee she Dawuda na. Lee wuu na w'a jo na:

«Wu da ba gori xu nibiige ni we, wu ceepuuro t'a da ba fonho faja ni we. * »

32 Shovoo wemu kaa pu wa byi ge, Yesu wu wa wii. Wee Kile ya je na yeege xu ni, wee beeri wa lee wo javee. 33 Ba w'a dugi kari fugba wu ni we, na she diin saanra tateenge ki ni Kile kanige ce. Wu bi Fefere Munaa lemu wo jomee lo wee mu ge, a Kile di lee kan wu mu. A wu be di lee tirige wee na, ma na jo ba yi wa li jaa jagana lemu na, na li nuri logogana lemu na we. 34 Dawuda ye pyaa ya ta dugi kari fugba wu ni we. Ga w'a li she na:

«Kafoo Kile ya yi jo ne Kafoo mu na: Tiin saanra tateenge ki ni na kanige ce, 35 fo di ba ma reen pye ma jidahaata-tahana. * »

36 «Izirayeli shen beeri ya yaa na li ce na fiinne na jo Yesu wemu yee ya kori tige na ge, Kile ya wu pye Kafoo, na wu pye Shovoo.»

Sipyii kabofonoo taanri ya fara n'a daa fee pu na

37 Ba p'a pee jom pu logo we, a pu zolo di pu kaala xuuni. A p'i Pyeeri ni tudunmo pusamaa yege na: «Wu ceboolo, kaa leke wee d'a yaa na pye nime we?» 38 A Pyeeri di pu jo sho na: «Yee ya yaa yee pu daburaje jo yi jurumu wu na. Yee beeri nigin nigin wa yaa na batize Yesu Kirisa mege na, konho yi wo jurumu wu yafa yi mu. Lee bu bye Kile na Fefere Munaa li tirige yi na. 39 Bani le Fefere Munaa jomee le, yee mu w'a li lo. Yi nagoo pii p'a ma yi kadugo ge, na li lo pee be mu, na li lo taliige shen be mu. Kafoo Kile na ba sipyii piimu be beeri yiri ge, w'a li lo pee beeri mu.» 40 A Pyeeri di pee sipyii pu yeri na fiinne, na yi jo waha pu mu na: «Njana wo sipyii pii pu je sipyitiibaaya ge, yi kuri pee feni, konho y'i jiwuuro ta.» 41 Piimu beeri p'a da Pyeeri wo kafilajo wu na ge, a pee beeri di batize loho ni. Kee canja kiye pyaa a sipyii kabofonoo taanri (3.000) shishiin di da na fara n'a daa fee pu na.

N'a daa fee pu wo karienge ke

* 2:21 Zhoueli 2:28-32 kelee 3:1-5 * 2:28 Zaburuu 16:8-11 * 2:31 Zaburuu 16:10 * 2:35 Zaburuu 110:1

42 Na co kee canja ki na, a pii sipyii pii di ganha na puye pinnee, na gori yaha tudunmoo pu wo kalaa wu na. A p'i bye wa n'a daa fee pu wo karijenge ki ni. Pu bi buuri wu kegee kegee puye te ni na xhaa, na puye funyo tun Kafoo wo jomo pu na. Na jerege pinnee na byi shiizhan. 43 Kile nii fyaara bye sipyii pu beeri ni, bani tudunmoo pu bi naha sheshere ni kakanhanja nijehenje pyi. 44 N'a daa fee pu beeri pu bi pinne jomee na, le li je pu mu ge, na lee beeri pinnee na daga na pu keree yari. 45 Pu bi pu kereye ni pu keje yanmuyo jerege, na wee wari we pinnee, na wee taani taani puye na, na be ni pu beeri nigin nigin wu conromoo keree juu kana ni. 46 Pu bi puye pinnee canja canja Kile-peeje pugboko ki ni ni fungongo nigin ni, na Kile pele. Pu beeri bi puye pinnee pu kabanya ni, na buuri wu kegee kegee puye na na xhaa, na puye funyo tirige Kafoo wo jomo pu na. Pu bi pu yaligee pinnee na li shiizhan ni fundanga, ni funvige ni. 47 Pu bi Kile soni tuun beeri ni. Pu kaa bi dan kulo li sheen pu beeri ni. Pimu beeri pu bi da ba sho ge, canja canja Kafoo bi pee yiri na faraa n'a daa fee pu na.

3

Ná faan wa ya cuunjo

1 Canja ka Pyeeri ni Yohana ye bi gaanji yakono Kile jerege na Kile-peeje pugboko ki ni tuuno nii taanri wu na. 2 Lee di ná wa ta wà lee kulo li ni w'a faan fo wu seduun ni. Canja canja p'a wee faan wu lo na she yaha Kile-peeje pugboko ki kaanja ki kujoo la jo na, konho wu da yanmuyo jereeri Kile-peeje pugboko ki jevete pu mu. Lee kujoo le mege ki bye na «Kujoo saana». 3 Ba wee faan w'a Pyeeri ni Yohana ye jia pu na ma ba je lee kujoo li ni we, na pu jereeri. 4 A Pyeeri ni Yohana beshuun di nahaya ko le wu ni na wii. A Pyeeri di wu pye: «Ta wu wii!» 5 A we ná we di pii keme wii, bani wu bi giin na yaaga ka pu da gan wee mu. 6 Wee tuun wu ni a Pyeeri di wu pye: «Wari kunni wa ne mu ne wu kan ma mu we, sanni be di wa ne mu we; ga le li wa na mu ge, n'a da lee kan ma mu: Yiri m'a da jaari Nazareti sheen Yesu Kirisa mege ki fanha ni!» 7 Ba w'a yee jo we, na ná wu co wu kanige keje ke na, na wu yirige. Taapile ni a ná wu tooyo ni wu nidakuruyo yi beeri di juunjo. 8 A wu sira yiri na yere, na ganha na jaari. A wu je ni Pyeeri ni Yohana ni Kile-peeje pugboko ki ni, na ganha na jaari jaari, na sirani, na Kile soni. 9 A sipyiiire ti beeri di wu na taparaga ni wu na jaari na Kile soni. 10 A p'i wu seeri ce na faan we wu bi ma den Kile-peeje pugboko ki kujoo saana li jo na na yanmuyo yi jereeri ge, na wee wu je wii. W'a cuunjo cuunjogana

lemu na ge, a lee di pu beeri fo fo na pu naha wo.

Pyeeri ya le kakanhana le pyegana jo

11 A wee ná wu daha yaha Pyeeri ni Yohana na. Wu juunjo w'a sipyii pu fo fogana lemu na ge, a pu funjonrago wu di baa kari na she binne Yohana ni Pyeeri taan Kile-peeje pugboko ki kaanja ki xuu wa ni. Wee xuu wu mege ki bye na saanna Solomani gba. 12 Ba Pyeeri ya lee ja we, na sipyiiire ti pye: «Izirayeli sheen, naha na le kaa le d'a yee fo we? Naha na yee d'a tiin na wee wii me we? Ma na zhe yee ta yee na giin, ne ni Yohana ni, na wee wo jomee fere, kelee weeye pyaa wo sefere t'a we ná we cuunjo. Bada! 13 Ibirayima, ni Ishaaga, ni Yakuba ye wo Kile we, wu sefere pu wo wu kunni, wee wu bi tiin, na bye fere ge, yee ya foro wu kaa taan; we w'a sipya gbo ge, na Pilate jereeri na wu wee yaha wu faara. 15 Lee jgogana li na yee ya nii sicuumo pu Kafoo wu gbo. Ga Kile ya wu je na yege xu ni, wee wa lee wo javee. 16 Na dá Yesu mege na, lee wo funjo ni Yesu mege kiye pyaa ya fanha kan we ná we mu; ná we yi wa jaa me, yi beeri d'a wu ce be ge. Na dá Yesu na lee l'a we ná we cuunjo yi beeri nii na me.

17 «Ga nime, na cebooloo, ne li ce jo li naha cebara t'a yee ni yijunjo fe pu wá lee kaa le na tapyege. 18 Ga Kile ya lemu jo toro fo taatuunoo ni wu Kile tudunmoo pu beeri jo na ge, le wo bye funjo ni w'a lee jo fa. Wu bi jo na Shoo wemu jomee wee ya lo ge, na wu na ba jaa. 19 Lee wuu na nime, yee ya saa yee pu daburaje jo yi jurumu wu na, y'i soo Kile na, konho wu yi wo jurumu wu joga laha wá. 20 Lee bu bye Kafoo Kile na kafeewama yaha ba yi mu. W'a Shoo wemu be naha bulo yi mu ge, wu na ba wu yaha ba yi mu canja ka, wee je Yesu. 21 Ga nime Yesu ya yaa wu tiin fugba wu ni, fo keree ki beeri jirivona ba jereeri. Yee Kile bi jo fdo taatuunoo ni wu Kile tudunmoo fere wuu pu jo na. 22 Kile tudunmoo Musa ya fenhe yi jo na:

«Wu Kafoo Kile ya ne tun tungana lemu na ge, mu w'a da ba Kile tudunmoo wa be yirige na foro yee shi wu ni. Wee ba kaa beeri jo yi mu, y'i yere lee na. 23 Wee Kile tudunmoo wu ba ba, sipya sipya wu je wu ya wu jomee co-e ge, weefoo na ba gyegi fere na foro Kile wo nagoo pu ni.»*

24 Lee kadugo na na co Kile tudunmoo Samuweli na, na ba no fo Kile tudunmoo

* 3:23 Duterename 18:15,18,19

piimu beeri p'a pa wee kadugo yiri ge, pee beeri ya le cana jii le keree jomɔ jo.

²⁵ «Ayiwa, Kile ya keree kiimu beeri she Kile tudunmɔ pu na ge, kee beeri ya jo yee mu. Kile ya kari nee ge jomɔe lemu lo ni wɛe tii pu ni ge, yee be pu wa lee ni. Yee Kile bi jo lhirayima mu na:

«Konɔ ke shi we beeri na ba duba ta na foro ma kadugo ki ni.»*

²⁶ Lee wuu na ba Kile ya wu kapyebye wu jaha bulo we, na fenhe wu tun na pa yee mu; kɔnhɔ wu fereme tirige yi na, wu yi beeri nigin nigin wu tɔɔgo wolo yi kapyege niguunɔ ni.»

4

P'a Pyeeri ni Yohana co she kiirikɔn kurɔjo ki mu

¹ Ayiwa, na Pyeeri ni Yohana yaha pu na yu ni sipyii pu ni, a saraya jaha shɔɔnriwɔɔ ni Kile-peehe pugbɔhɔ ki juɔɔfɔɔ, ni Sadushɛn di nɔ pu na. ² A p'i Pyeeri ni Yohana ja pu na sipyii pu kalaa, na yi yu pu mu na Yesu ya je negana lemu na na foro xu ni ge, na mu xuu pu beeri da ba je. A lee di sii pen pu ni. ³ A p'i Pyeeri ni Yohana co, na she pu tɔ kaso ni fo jimuguro ti na, bani piige ki bi wɔ na xɔ. ⁴ Ga lee be na piimu p'a Pyeeri ni Yohana jomɔ pu logo ge, a pu nijehemɛe di dɔ Yesu na. Pee na fara n'a daa fee pusamaa na, a pu beeri di she namaa kabɔfɔɔ kaguro (5.000) feni.

⁵ Kee cana ki jimuguro, Yawutuu jahagbaa fee, ni pu nohɔlee, ni saliya karamɔgɔɔ pu beeri di she puyɛ pinne Zheruzalem ni. ⁶ Saraya jaha shɔɔnriwɛe pu wo juɔɔfɔgɔ wu bye wɔ na Ane, ni Kayife, ni Yohana, ni Alekksandire, ni saraya jaha shɔɔnriwɛe wo juɔɔfɔgɔ wu wo puga sheɛn pu beeri. ⁷ A p'i she Pyeeri ni Yohana yeege kaso wu ni, na ba pu yereɛe puyɛ niɛe ni, na pu yege na: «Sefere teke funɔ ni yee d'a we nɔ we cuunɔ we? Jɔgo mege na yee d'a lee pye we?» ⁸ Wee tuun wu ni a Pyeeri di ji Fefere Munaa na, na pu puyɛ: «Wu fiige ki jahagbaa fee, ni ki nohɔlee, ⁹ wɛe ya kasaana puyɛ faan wa na, nijaa a p'i ganha na wɛe yege na dii wee nɔ wu d'a puyɛ na juunɔ we. N'a da yee jaha jo yi mu. ¹⁰ Ayiwa, yee fara Izirayeli sheɛn pu beeri na, yee beeri ya yaa na li ce na jo Nazareti sheɛn Yesu Kirisa mege fanha ni we nɔ we ya cuunɔ. Yee ya wu kori tige na na gbo, ga, a Kile di wu je na yeege xu ni. Wee wo mege ki fanha ni we nɔ we ni juunɔ w'a yere me yee taan. ¹¹ Kile Kafila w'a li she na:

«Yee puyirilee ya she faakagerɛe kemu ni na ki ya jo-e ge, kee k'a puyɛ puga ki

gunɔmii li faakagerɛe nijenɛ.»*
Kee faakagerɛe ke, kee je Yesu.»

¹² A Pyeeri di pu puyɛ sanha na: «Watii je wɔ nige wemu na jɔ sipya shɔ Yesu kadugo na we, bani Kile ya ta watii kan sipyii mu nige, wemu na jɔ wɛe shɔ ke niɛe ke na Yesu kadugo na we.»

¹³ Pyeeri ni Yohana na yu na ta fyaara be je pu zɔɔɔ na we, a lee di bye kakanhana Yawutuu jahagbaa fee, ni pu nohɔlee pu mu; bani pu bi li ce na sipyitilee pu je Pyeeri ni Yohana, na kalaaceme je pu juunɔ ni we. A p'i li seeri na li ce na pu be pu bye ni Yesu ni. ¹⁴ Ga na pu jii yaha nɔ wu ni juunɔ ni Pyeeri ni Yohana taan, pu ya jɔ yaaga jo we.

¹⁵ Ayiwa, ba p'a li ta mu we, na Pyeeri ni Yohana yeege kiiri puga ki ni. Ba pee ya foro we, a p'i ganha na puyɛ pyi na: ¹⁶ «Wɛe di da leke puyɛ pii sipyii pii na we? Bani Zheruzalem sheɛn beeri ya li ce na fiinne na kagbɔɔ pii sipyii pii ya puyɛ. Wɛe be di wa da jɔ yi kaala we. ¹⁷ Ga le kapyexhɔ le kaa ya yaa li caaga di fiige ki beeri ciri we. Wu pu yiri wu pu fuguri xuuni, wu yi jo waha pu mu jo pu ganha bu da Yesu kaa jo nige wa shishiin be mu we.»

¹⁸ Lee kadugo na a p'i Pyeeri ni Yohana yiri lenɛ, na yi jo waha pu mu na pu ganha bu Yesu kaa jo sipya wa shishiin jii na we, pu ganha bu wa shishiin kalaa Yesu mege ni we. ¹⁹ Ga Pyeeri ni Yohana di pu puyɛ: «Na yee jomɛe co kelee na Kile jomɛe co, leke l'a tii Kile mu ge, yi lee she wu na. ²⁰ Wɛe ya lemu ja Yesu mu, na lemu logo wu mu ge, wɛe kunni da jɔ bye yee jo baa we.» ²¹ A p'i nohɔ pu fuguri sanha xuuni, na na pu yaha kari. Pu ya jɔ kakuunɔ puyɛ pu na we. Pu bi fyagi sipyii pu na, bani kagbɔɔ lemu l'a bi puyɛ ge, sipyii pu beeri bi Kile sɔni lee wuu na. ²² Le kakanhana cuunɔgana le ya puyɛ nɔ faan wemu na ge, lee bi wee ta wu yee wa bi jehe kelee shisheere (40) na.

N'a daa fee p'a lowaa neeri Kile mu

²³ Ba p'a Pyeeri ni Yohana yaha we, a p'i gari pu kaafɛe n'a daa fee pu yiri. Saraya jaha shɔɔnriwɛe juunɔfɛe ni nohɔlee p'a yemu beeri jo ni pu ni ge, a p'i yee beeri jaha jo pu mu. ²⁴ Ba n'a daa fee p'a yee logo we, a pu beeri di binne na pu zɔɔɔ pu puyɛ nigin, na Kile neeri na: «Wu Kafɔ, mu wemu w'a fugba, ni niɛe, ni suumɔ lɔhɔ, ni yi funɔ yajmuyɔ beeri yaa ge. ²⁵ Wu tole Dawuda we wu je ma kapyebye ge, mu w'a yi jo le wee jo ni Fefere Munaa fanha ni na:

«Naha wuu na shi wu d'a yiri na pe tunmɔ pe beeri pyi we? Naha wuu na shi wu d'a yiri na juunɔ baa woni pyi we?»

²⁶ Konɔ ke wo saannaa pu wa na kashen yereye luu;

* 3:25 Zhenczi 22:18; 26:4 * 4:11 Zaburuu 118:22

juṅɔfɛɛ di puyɛ pinnɛ woni na Kafɔɔ Kile kaa na, ni w'a wemu jaha bulo na pye Shɔvɔɔ wu ge, ni wee bɛ kaa na.»*

27 Can wu jɛ wii, saannaa Herɔdi ni gbafɛnɛɛɛɛ Pɔnsi Pilate, ni Izirayeli shi we, ni shi wu sama, pee ya wɔ le kulo le ni. Ma fɛfɛɛɛ kapyɛbye Yesu wemu jaha m'a bulo ge, a p'i yiri wee kaa na. 28 Lee funɔ ni, mu bi keree kiimu bɛɛri gbɛgele yaha ma fungɔngɔ fɛɛɛ ni ma sɛfɛɛɛ ti funɔ ni ge, a p'i kee bɛɛri pye. 29 Nime do Kafɔɔ, p'a wu fuguri fugurigana lemu na ge, m'a lee ja. Wee tuun wu ni fanha kan ma kapyɛbyii pu mu, kɔnhɔ wu sii j'a w'a ma kafila wu yu ni lowaa ni. 30 Ma sɛfɛɛɛ ti kan wu mu, kɔnhɔ wu j'a da yama fɛɛ cuunɔ, wu da jaha shɛshɛɛɛ keree pyi, wu da kakanhanjaa pyi ma fɛfɛɛɛ kapyɛbye Yesu wu mege na.»

31 Ba p'a jɛɛɛɛ ki pye xɔ we, xuu wemu ni p'a pinnɛ ge, a wee xuu wu wɔ jɛɛɛ k'i jɛle. A pu bɛɛri di ni Fɛfɛɛɛ Munaa na. Na co wee tuun wu na, a p'i fanha ta na ganha na Kile jomɔ pu yu ni lowaa ni.

N'a daa fɛɛ pu wo taanyɛge ke

32 N'a daa fɛɛ pu bɛɛri bi bɛ nigin na. Pu bi pu zɔɔɔ pu pinnɛ, na pu fungɔnyɔ bɛɛri pinnɛ. Wa shishiin bi wu yanmuɔ pyi wuyɛ nigin wogo we, ga pu yanmuɔ bɛɛri yi bye fooba. 33 Sɛfɛɛɛ nigbɔɔɔ ti bye tudunmɔ pu mu na yi yu sipyii pu mu na Yesu Kirisa ya jɛ na foro xu ni. A Kile di fɛɛɛɛ tirige pu bɛɛri nigin nigin na xuuni. 34 Yaaga bi wa shishiin kuunɔ pu ni we, bani kɛɛɛɛ ni piyɛɛɛ bye piimu mu ge, pee bi yee ya pɛɛɛ. 35 Pu bu yemu pɛɛ, p'a ba wee wari we kan tudunmɔ pu mu. P'a wee wari we taa taa n'a daa fɛɛ pu bɛɛri na, na bɛ ni pu bɛɛri nigin nigin wu canrɔmɔ juɔɔ kana ni.

36 Lee funɔ ni n'a wa bye wà, wee mege jɛ na Yusufu. Levi wo kpɔn li shɛn wu bye wii, wu d'a yiri Sipɛɛ fiige ki ni. Tudunmɔ p'i bi wu pyi na Barinabasi, (lee kori jɛ na wemu ya sipyii yeri, na samɔhɔɔ leni pu ni ge.) 37 Tɛge ka bye wee mu, a wu ba kee pɛɛɛ, na ba wee wari we kan tudunmɔ pu mu.

5

Anajasi ni Safira keree

1 Ayiwa, lee di n'a wa bɛ ta wà, wee mege jɛ na Anajasi. Wu shɔ mege di jɛ na Safira. A pee bɛ di pu wo tɛge ka pɛɛɛ. 2 Ga, a pu shuun wu jo bɛ, na wari wu taa, na taaga ka njɔhɔ. A Anajasi di taaga ki sarja lo na shɛ gan tudunmɔ pu mu. 3 Wee tuun wu ni a Pyɛɛri di wu pye: «Anajasi, jaha na mu d'a Shitaanni yaha w'a jé ma zɔ wu ni, na wu ji ni ke funguunɔ ke ni we? Mu ya ma tɛge ki pɛɛɛ pu taa na njɔhɔ, na ba na pa

kafineyɛ jo Fɛfɛɛɛ Munaa li mu. 4 Mu bye mu sanha ma tɛge ki pɛɛɛ ge, ta ki bye mu kace na we? Mu ya ki pɛɛɛ bɛ goo, ta mu bi da j'a ki pɛɛɛ pu bɛɛri pye ma jidaa pyegana na we? Naha na mu d'a sɔɔ na le kakuunɔ le tuugo yaha l'a tigi ma funɔ ni we? Ma ganha ba giin nago sipyii mu m'a kafineyɛ jo-e dɛ! Kile mu m'a yi jo.» 5 Ba Anajasi ya yee logo we, na do jɛɛɛ na na xhu. Sipyii piimu bɛɛri p'a yee logo ge, a fyaara di jé pee bɛɛri ni xuuni. 6 A lɛɛɛ p'i yiri na Anajasi nixhugo ki lo le gbo fatɔɔ ni, na shɛ le fanja ni.

7 Ba lɛɛɛ taanri ya toro we, a Anajasi shɔ wu bɛ di nɔ jé. Le l'a pye wu poo wu na ge, lee di wu ta wu ya lee cɛ we. 8 A Pyɛɛri di wu yiri na wu pye: «Safira, can jo na jii na, mu ni ma poo wu ni ke wari ja ke na yee ya yi wo tɛge ki pɛɛɛ ya?» A Safira di jo: «Uun, ke wari ja ke na k'a pɛɛɛ.» 9 A Pyɛɛri di wu pye: «Wee tuun wu ni yi d'a ta dii a yee shuun wu jo bɛ yi na na y'i Kafɔɔ wo Fɛfɛɛɛ Munaa li nɔhɔ wolo we? Ayiwa, pii p'a shɛ mu poo wu nixhugo ki le ge, pee wa kuɔɔ le ja na. P'a da zhe ni mu bɛ ni.» 10 Taapile ni a cee wu bɛ di do jɛɛɛ na Pyɛɛri tɔɔyɛ ni, na xhu. Ba lɛɛɛ p'a jé we, na wu bɛ nixhugo ta. A p'i wu bɛ lo na shɛ le fanja ni wu poo wu taan. 11 A le kaa le di sii fyaara le n'a daa fɛɛ pu bɛɛri zɔɔɔ ni fo xuuni. Sipyii piimu bɛɛri p'a yi logo ge, a pee bɛ di sii fya xuuni.

Kakanhanjaa njɛhɛɛɛ kiimu tudunmɔ p'a pye ge

12 Tudunmɔ pu bi kakanhanjaa njɛhɛɛɛ ni jaha shɛshɛɛɛ keree njɛhɛɛɛ pyi sipyii pu njɛ ni. Kile-pɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki kaaja ki xuu wemu wu wa na saannaa Solomani gha ge, wà n'a daa fɛɛ pu bɛɛri bi puyɛ pinnɛ ni fungɔngɔ nigin ni. 13 Sipyii pusamaa ni, wa shishiin bi gbara wu shɛ jé n'a daa fɛɛ pu ni we. Ga lee bɛ na sipyii pu bi pu sɔni xuuni. 14 A sipyii p'i ganha na daa Kafɔɔ na na njɛɛɛ, cɛɛ fara namaa na. A pee bɛɛri di ganha na faraa n'a daa fɛɛ pu na. 15 A lisana di ba jɛri fo sipyii pu na yama fɛɛ pu tugoo na ma na yeri kodoroyo ni, karaya ni fuuyo na; kɔnhɔ Pyɛɛri nidorowo, ali wu njɛɛɛ bye wu ya takpɔngɔ ta pu na we, wu jaa we yɛ di j'a to pii na pee di juunɔ. 16 Sipyii njɛɛɛ bɛ bi yiri kabanugo kulogoo ki ni na se Zheruzalɛmu ni ni yama fɛɛ njɛhɛɛɛ, ni jinaa sipyii ni tudunmɔ pu mu. Pu bɛɛri bi juunɔ.

Kanhamu pemu p'a nɔ tudunmɔ pu na ge

17 Lee funɔ ni, saraya jaha shɔnriwe wo juɔɔɔgɔ we ni wu kaafɛɛ, pee jɛ Sadusheɛn pu wo kurunɔ ke, a tudunmɔ pu wo njɛɛɛ di jé pee ni. 18 A p'i yiri na tudunmɔ pu co, na shɛ pu le kasogbagbɔhɔ

* 4:26 Zaburuu 2:1-2

ki ni. ¹⁹ Ga, a Kafoo wo meleke wa di ba kasogbaha ki mugi piige ki ni, na tudunmoo pu yeege na pu pye: ²⁰ «Y'a se y'i she diin Kile-peeje pugbaho ki ni. Y'i da pe jii sicuunoo nivomoo pe keree yu sipyii pu beeri mu.» ²¹ A tudunmoo p'i wee meleke wu jomee co. Ba jiga k'a mugi ye we, a p'i soo kari Kile-peeje pugbaho ki ni, na she sipyii pu jo kon na galaa.

Wee tuun wu ni a saraya jaha shoonrivее wo jujofogbo wu be di ba no ni wu kaafee pu ni, a p'i kiirikoon kurunjo ke ni Izirayeli noholee pu beeri yiri pinne. A p'i sorosii pii tun, na pu she kasogbaha ki ni, p'i she tudunmoo pu co pa. ²² Ga ba sorosii p'a no kasogbaha ki ni we, pu ya tudunmoo pu ta wa we. A p'i guri pa na ba kiirikoon kurunjo ki pye: ²³ «Wee ya she kasogbaha ki ta k'a shoho ki shohogana na, gedii pu be niyereye di je kujogoo ki jo na. Ga ba wee ya ki mugi we, wee ya sipya be ta ki funno ni we.» ²⁴ Ba Kile-peeje pugbaho ki gedii jujofoo we ni saraya jaha shoonrivее jujofee p'a yee logo we, a tudunmoo pu keree di pu jaha wo fo xuuni. A p'i ganha na puyee ni na: «Leke di da ba bye we?» ²⁵ Na pu yaha yee na, a sipya wa di no na pu pye: «Yee ya sipyii piimu to kaso wu ni ge, pu wa Kile-peeje pugbaho ki ni na sipyii pu kalaa.» ²⁶ Wee tuun wu ni a gedii jujofoo wu gari ni gedii ni. A p'i she tudunmoo pu co na pa, ga pu ya ta mafе no pu na we. Bani pu bi fyagi na sipyii pu jujofogbo ganha da nari p'i pee wa ni kagereye ni we.

²⁷ Ba p'a pa no ni tudunmoo pu ni kiiri wu takongo ki ni we, a saraya jaha shoonrivее wo jujofogbo wu pu yege na: ²⁸ «Ta wee ya yi jo na yi waha yee mu jo yi ganha bu da sipya wa shishiin kalaa nige we na we mege na-e we? Ga yee ya Zheruzalemu kulo li beeri ji ni yi wo kalaa wu ni. Yee kunni ya sii na giin fo we na we wo shishan pu jama di ba do wee jujofogbo ni.»

²⁹ A Pyeeri ni tudunmoo pusamaa di pu jo sho na: «Li waha l'i waha, wee ya yaa wee pu Kile jomee co na toro sipyii wuu na! ³⁰ Yee ya Yesu kori tige na na gbo, a wee wo sefelee pu wo Kile wu wu je na yeege xu ni. ³¹ Kile ya wu durogo, na wu tenje wuye kanige ce, na wu pye Saan ni Shovoo, kohno Izirayeli sheen di ja daburaje jo, pu jurumu wu yafa pu mu. ³² Wee p'a pye kee keree ki wo seereе, were ni Fefereе Munaa lemu Kile ya gaan wu jomee covеe pu mu ge.»

³³ Ba kiirikoon kurunjo k'a pee jomoo pu logo we, a pu logoo di yiri xuuni, fo pu na tudunmoo pu shaa di gbo. ³⁴ Ga Farizhen wa bye pu ni, wee mege je na Gamaliyeli. Saliya karamogoo wa wu bye wii, sipyii beeri di bi baraga teri wu na. A wee di yiri yere kiirikoon kurunjo ki ninje ni, na pu pye na pu

tudunmoo pu yeege kpeenge ki na folo jeri. ³⁵ Ba tudunmoo p'a foro we, a wu kiirikoon kurunjo ki pye: «Na cebooloo, Izirayeli sheen, kaa le y'a giin di bye pii sipyii pii na ge, yi yi funno sha ni li ni xuuni de! ³⁶ Bani li sanha mo toro we, na wa ya foro naha wu mege je na Tudasi. Wee ya yiri na wuye pye sipyigbo kajahaceme wee je, fo sipyii xhuu shishere (400) shishiin ya taha wu feni. Ga p'a pa wu gbo, a wu sipyii pu beeri di jaaga. A kee keree k'i da wa wee xuu wu ni. ³⁷ Lee kadugo na a wa be di ba yiri sanha, wee bye Galile sheen, wu mege ki bye na Zhudasi. Tuun wemu ni pu bi fiige ki sipyii pu meye yi kani ge, wee tuun wu ni wee ya yiri. Wee be bi sipyijeheme ta na taha wuye feni. Ga, a p'i wee be gbo, a wee be wo sipyii pu beeri di jaaga. ³⁸ Lee funno ni do, n'a da kaa nigin jo yi mu: Yi ganha ba yiye leni nige pii sipyii pii ni we, yi pu yaha pu da gaani. Pu fungonyo ye ni pu kapyegee ki bu da ki na yiri sipyii yiri, ki na ba xho kiyе ni cana ka. ³⁹ Ga ki shiin bu she da k'a sii yiri Kile ye pyaa ni, y'a da ja ki koo to we. Yi kasege yaha yiye na, yi ganha da yiye yaha yi pa bye Kile yokonjii-i de!»

⁴⁰ Ayiwa, a kiirikoon kurunjo k'i soo Gamaliyeli wo nijoyo yi na. A p'i tudunmoo pu yiri tenje, na pu kpon ni susoloo ni, na yi jo waha pu mu na pu ganha da Yesu kaa jo wa shishiin be mu we. Lee kadugo na na pu yaha kari. ⁴¹ A tudunmoo p'i laha kiirikoon kurunjo ki taan na kari. A pu funyo di sii taan xuuni, bani shiige kaa le a bi pu ta Yesu mege ki wuu na ge, p'a bi lee jate puyе mu gbogo kaa. ⁴² A p'i ganha na sipyii pu kalaa jiga beeri Kile-peeje pugbaho ki ni, ni pu kabanya ni, na yi yu pu mu na Yesu wu je Shovoo we.

6

Namaa gbarashuun p'a shoonri pee di tudunmoo pu tege

¹ Ayiwa, n'a daa fee pu bi jeheni xuuni yee caya yi na. A Helenisitlee* p'i ba ganha na fiige ki wo Yawutuu pu zoloo yu na pee ya li seeri na li ce pu na, na pu ya pee wo naxhugoshaa pu jateni cana beeri wo yaliye looloduun ni we. ² Ba tudunmoo ke ni shuun w'a yee logo we, na n'a daa fee pu beeri yiri na pu pye: «Wee ya yaa wee pu Kile wo Jozaama pu jo wu yaha wu na wa yaliye keree jaha shoonri we. ³ Lee wuu na wu cebooloo, yi namaa gbarashuun shoonri yiye ni, sipyii beeri ya piimu mesaanja yu, pu d'a ji Fefereе Munaa na, fungongo fereе be di be pu ni ge. Wu na yaliye yi keree ki jaha shoonri wu le pee kenje ni. ⁴ Wee kunni

* 6:1 Helenisitlee: Pee je Yawutuu piimu p'a Girekii jomoo pu yu ge.

wèe wa da zii wùye pɔ ɲerege ke ni Kile wo Jozaama pu jo wu na.»

⁵ A pee jomɔ pe di daan sipyii pu beeri ni. A p'i sipyii gbarashuun wa ɲaha bulo. Pee pu wa me: Eceni, wee bi fanha ta n'a daa ni na nɔhɔ ɲi Fefere Munaa be na; Filipe, ni Porokore, ni Nikanori, ni Timo, ni Parimnasi, ni Nikolasi, wee bye Ancosi shen. Wee bi fenhe jé Yawutuu wo koo li ni fɔlɔ na na pa bye n'a daa fɔ. ⁶ A p'i she ni pu ni tudunmɔ pu mu, a tudunmɔ p'i pu keye taha pu na, na Kile ɲeri pu mu. ⁷ A Kile jomɔ p'i ganha na jaaga na se ɲaha na. A n'a daa fee p'i ganha na ɲehɛɲi Zheruzalemu kulo li ni. A Yawutuu saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ niɲehemee be di dà Yesu na.

P'a Eceni co

⁸ Eceni bi ɲi Kile wo niime we ni wu sefere ti na, fo wu na kakanhanja nigbɔhɔ ni ɲaha shesheere keree pyi sipyii pu te ni. ⁹ Ga, a sipyii pii di ganha na Eceni kaala, pee bi yiri Sirine kulo li ni, ni Alekizandiri kulo le, ni Silisi fiige ke, ni Azi fiige ki ni. A p'i nakaara ɲo kɔn na byi ni Eceni ni. Buloo piimu p'a ɲuwuuro ta ge, pee wo Kile-peeɲe puga ki Yawutuu pu bye pii. ¹⁰ Ga pu ya já can ta Eceni na we, bani Fefere Munaa li bi fungongo fere kaan wu mu na yu. ¹¹ Wee tuun wu ni a p'i sipyii pii saraa na pee son wá Eceni na. A pee di ganha na yu na: «Wèe ya we ɲa wu na Kile tudunmɔ Musa ni Kile wo fanhara jomɔ yu.» ¹² A p'i sipyii pee, ni nɔhɔlee pee, ni saraya ɲaha shɔɔnrivɔɔ pu son mu lee songana li na. A p'i yiri kari Eceni feni, na she wu co, na gari ni wu ni kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ¹³ A kafinejuu pii be di binne ni pu ni, na she kafineye taha Eceni na na: «We ná we, tuun beeri ni we ɲe na kafilakuumɔ yu na waa Kile-peeɲe pugbɔhɔ fefere wogo ki na ni Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu na. ¹⁴ Bani wèe ya wu ɲa wu na yu na Nazareti shen Yesu na ba Kile-peeɲe pugbɔhɔ ki ja; Musa ya kalege kiimu kan wèe mu ge, na kee beeri ɲeri.» ¹⁵ A kiirikɔɔn kurunɔ ki sipyii pu beeri di pu ɲahaya kɔ le Eceni ni na wii. A p'i wu ɲaha ki ta k'a ɲeri ba meleke wogo ɲe we.

7

Eceni ya Kile jomɔ paari Yawutuu ɲunɔfee pu mu

¹ A saraya ɲaha shɔɔnrivee ɲunɔfɔɔ wu Eceni yege na: «Jomɔ pe sipyii pu wa yu me mu shizhaa na ge, can w'a wii ya?» ² A Eceni di wu ɲɔ shɔ na: «Na tii ni na ɲahafee, yi ye logo. Nɔɔrɔ fɔɔ Kile ya wuyee she wù tole Ibirayima na na wu yaha Mezopotami fiige ki ni, na wu ta wu sanha yiri di zhe diin Karan kulo li ni we. ³ Na wu pye: «Ibirayima,

foro ma fiige ki ni, m'a yiri laha ma kpɔɔn li na. Fiige ke n'a da zhe ma na ge, m'a she diin kee ni.»*

⁴ «Wee tuun wu ni a Ibirayima di yiri Kalide fiige ki ni na she diin Karan kulo li ni. Lee kadugo na a Ibirayima to wu ba xhu. Fiige kemu ni yee wa me ɲiɲaa ge, a Kile di wu ɲaha co na pa diin kee fiige ki ni. ⁵ Kile bi ta xuu wa shishiin kan wu mu ke fiige ke ni wu ta we, ali tɔɔgo tashanga be we. Ga Kile bi ɲamee lo wu mu na wu na ba ke fiige ke kan wu mu, na ki kan wu kadugo ki be mu wu kadugo na. Lee bi Ibirayima ta pya nigin be ɲe wu mu wee tuun we ni we. ⁶ Kile bi li she na Ibirayima kadugo nagoo pu na ba she diin nadadeenre na fiige katii ni. Kee fiige ki sipyii na ba pu ɲeri buloo, na sii na kanhama nɔri pu na xuuni fo yee xhuu shisheere (400). ⁷ Ga, a Kile di guri jo sanha na fiige kemu wo sipyii pu da ba Ibirayima nagoo pu pye buloo ge, na weeye pyaa na ba kiiri kɔn pee na. Lee kadugo na na Ibirayima kadugo ki na ba foro kee fiige ki ni, na ba ganha na wee pele naha we xuu weye pyaa ni.» ⁸ Lee kadugo na a Kile ni Ibirayima di karipeege ɲamee lo puye mu, na cekɔnrɔ pye lee wo ɲaha shesheere. Lee l'a Ibirayima pye, w'a pa Ishaaga se ge, na wu kɔn wu cazege cana gbarataanri wogo ki na. A Ishaaga be di ba Yakuba se, a wu be di wee kɔn. A Yakuba be di wù sefelee ke ni shuun wu se, a wu be di pee kɔn.

⁹ «Wù sefele wa bye wà wee mege ɲe na Yusufu. Wee wo ɲepen ya pa jé wù sefelee pusamaa ni, fo p'a wu co pere Misira fiige ki shevee pii mu. ¹⁰ Ga, a Kile di bye ni wu ni, na wu yege wu kanhama keree ki beeri ni, na fungongo fere kan wu mu, na wu kaa taan Farawɔn ni, Misira saan we. A Farawɔn di Misira fiige ki ɲunɔ fere ti beeri kan wu mu, na saanra puga ki be wo ɲahagbaa fere ti kan wu mu. ¹¹ Wee tuun wu ni a xuugbɔhɔ ka di ba jé Misira fiige ki beeri, ni Kana fiige ki beeri ni. A kanhama p'i sii pele fo xuuni. A wù sefelee p'i bye pu ya ɲolige be taa nige we. ¹² Ba Yakuba ya pa logo na shinma wa Misira fiige ki ni we, a wu wù sefelee pu tun pu tɔɔnishiine li ni p'a she shinma wa shɔ wà na pa. ¹³ Ba Yakuba, ya pa pu tun tɔɔnii shuun wuu li ni we, a Yusufu di she wuyee she wu cebooloo pu na. Wee tuun wu ni a Farawɔn be di na Yusufu nɔhɔ tayirige ce. ¹⁴ Lee kadugo na a Yusufu di pu pye p'a she ba ni wu to wu ni wu puga shen pu beeri ni. Pu beeri bye sipyii kelee gbarashuun ni kaguro (75). ¹⁵ A Yakuba di gari mu Misira ni, a wu ni wù sefelee pu beeri di ba xhu wà. ¹⁶ Ba p'a xu wà we, a p'i pu ni xhuuyo yi tugo na pa Sisemu kulo li ni. Ibirayima bi xuu talenje kemu shɔ Hamari nagoo pu mu

* 7:3 Zhenzi 12:1

* 7:7 Zhenzi 15:13-14

Sisemu ni ge, a p'i ba pu nixhuyo yi le wà.

17 «Ayiwa, Kile bi jomεε lemu lo Ibirayima mu ge, ba lee jɔ faduun ya dεεŋε wε, a Izirayeli shεεn p'i sii se na jεhe Misira fiige ki ni. 18 Lee kadugo na a fanha k'i ba nɔ saan wa na, wee bi ta yaaga ce Yusufu keree ni wε. 19 A wee saan wu ganha na wεe shi wu kana ni shizhiinmε ni. Wu bi wεe sefεε pu karamu na pu cogana kolo fo p'a pu nagoo yeri kpεεngε na, kɔnhɔ pu da xhuli.* 20 Wee tuun wu ni Kile tudunmɔ Musa ya se. Wu pubinnε wo wu bi sii jɔ xuuni. A wu nu wu wu ŋmɔhɔ tofɔɔ wu kaban, na jire kan wu mu fo na nɔ yeboyo taanri na. 21 A p'i she wu be yaha kpεεngε ki na. A Farawɔn poro fucεεre di wu lo, na wu bii ba wuyε pyaa ja jε wε.* 22 A Musa di bye mu na sii kalaa Misira shεεn wo fungɔngɔ fεεre keree ki bεeri ni. A baraga di bye wu jɔ jomɔ ni wu kapyegee ki bεeri ni.

23 «Ba Musa shi w'a pa nɔ yee kelee shishεεre (40) na wε, a wu yiri na wu she wu cebooloo Izirayeli shεεn pu pεreŋi. 24 Tuun wemu ni Musa ya nɔ pu na ge, na Misira shεn wa ja wu na kakuun pyi wu ceborona wa na. A wu fara wu ceborona wu na, na wee kpɔn gbo, kɔnhɔ wu wu ceboro wu luu jɔŋε. 25 Musa bi giin na wee cebooloo pu na ba li ce lee funɔɔ ni na Kile na ba pu jɔŋɔ wolo bulooro ti ni, na pu yeege Misira fiige ki ni wee Musa keŋε kurogo. Ga wu cebooloo pu ya lee ce ta wε. 26 Kee canja ki jimuguro a Musa di gari wu cebooloo pu yiri sanha. A wu she wu cebooloo shuun wa ta pu na dumni, na pee susuro tege na pu pye: «Yee ya ce nago cebooloo yee jε-ε ge? Naha feni yee di dumni wε?»* 27 Ga wemu wu bi wu ceboro wu sani ge, a wee di Musa ŋmunuɔ na wu pye: «Jɔgɔ w'a mu tenε wεe jɔŋɔ ni, na mu pye wεe kiiri kɔnvɔɔ wε? 28 Kɔnhɔ mu di wa giin m'a nε bε gbo, ba m'a Misira shεn wε gbo mε tajaa wε?»* 29 Wee kafila wu wuu na a Musa di baa kari Madiyan fiige ki ni, na she diin wà, na jalaa shuun ta wà.

30 «Ba yee kelee shishεεre (40) ya toro wε, a meleke wa di wuyε she Musa na nanjɔŋε ka ni tahara la funɔɔ ni, Sinayi faabobonɔ ki tãan, sige ki funɔɔ ki ni. 31 Ba Musa ya lee ja wε, a lee di wu fo xuuni. A wu ganha na fuloo li na, kɔnhɔ wu li kemε wii, ga, a Kafɔɔ Kile di jo ni wu ni na wu pye: 32 «Nε wu jε ma sefεεε pu wo Kile we, Ibirayima wo Kile we, Ishaaga wo Kile we, ni Yakuba wo Kile we.* A Musa di fya fo na fuguri, wu ya sɔɔ na wu jɔŋɔ yirige di wu wii nige wε. 33 Lee kadugo na a Kafɔɔ di Musa pye: «Tanhaya yi wolo

ma tɔɔɔ yi na, bani xuu wemu ni m'a yere ge, fεfεεre xuu wu jε wii. 34 Nε wa na sipyii pu kanhagana li jaa Misira fiige ki ni, nε wa pu shiinne li bε nuri. Nε tigi na pa di ba pu jɔŋɔ wolo bulooro ti ni. Pa di ma tun zhe Misira ni.*

35 «Ayiwa, wee Musa we ninumɔ Izirayeli shεεn bi she ge, na jo: «Jɔgɔ w'a mu tenε wεe jɔŋɔ ni, na mu pye wεe kiiri kɔnvɔɔ wε?»* Wee Musa we Kile ya pa dun w'a she bye pu jɔŋɔfɔɔ. A wee di pu jɔŋɔ wolo Misira bulooro ti ni Meleke wu gbɔɔɔ ni, wemu w'a wuyε she wu na, tahara li ni ge. 36 Wee Musa we w'a pu yeege Misira bulooro ti ni, na jaha shεshεεre keree ni kakanhanjaa pye Misira fiige ki ni, ni pu nidorowuu Suumɔ Loniga ki ni, ni siponɔ ki bε ni fo na nɔ yee kelee shishεεre (40) na. 37 Wee Musa wu w'a Izirayeli shεεn pye: «Kile na ba Kile tudunmɔ wa bε yaha na pa yi mu ba nε jε wε. Wee bε na ba bye yi ceboro wa.»* 38 Tuun wemu ni sipyii pu bi pa binne siponɔ ki ni ge, Musa bye ni pu ni. Meleke we wu bye Sinayi faabobonɔ ki na ge, Musa wu bi nuri wee jɔ na na dorogo wu sefεεε pu mu. Mu Musa bi Kile wo baraga jomɔ nixhɔbaama pu taa, na pu kaan wεe mu.

39 «Ga wu sefεεε pu ya ta sɔɔ Musa wo jomɔ pu na wε. A p'i zhe wu ni, na pu fungɔnyɔ caanna jeri Misira yiri. 40 A p'i Arɔn pye: «Pεεŋε yanmuyɔ ya yaa wu mu, yemu wu da da jaa ge, wu da jaari ni yee ni, bani Musa we w'a wεe yeege Misira fiige ki ni ge, wεe ya wu jaa wε. Dii w'a jeri bε ge, wεe ya ce wε.»* 41 A p'i nupige tuugo yaa yee caya yi na, na saraga wolo lee yapere li mu, na funɔɔ tãan puyε pyaa wo keye wo labye wu na.

42 «Wee tuun wu ni, a Kile di wu kadugo le pu ni, na pu yaha fugba wɔrɔɔ kii bele wu na, ma na jo ba l'a ka Kile tudunmɔ pu ni kafila wu ni kagana lemu na wε na:

«Izirayeli shεεn, yee ya yapɔrɔyɔ gbo,
na saraya wolo nε mu siponɔ ki ni
yee kelee shishεεre (40) funɔɔ ni ya?
43 Yee ya ye saraya ye wolo nε mu-i dε,
ga yee yapere lemu mege ki wa na
Moloki ge,
lee wo faya bugu yee wa lo.
Ni wɔrɔ lemu li jε na Aranfan ge,
yee tuuyo yee wa yaa, na yee pεle.
Lee wuu na n'a da ba yee kuu na kari
fo Babilɔni kadugo yiri.*»

44 A Eceni di jo sanha na: «Na wεe sefεεε pu yaha jara li na sige ki funɔɔ ni, faya bugu wu bye pu mu. Wee funɔɔ ni Kile bi yu

* 7:19 Ekizode 1:7-14 * 7:21 Ekizode 2:1-10 * 7:26 Ekizode 2:13 * 7:28 Ekizode 2:14 * 7:32 Ekizode 3:6
* 7:34 Ekizode 3:5,7,8,10 * 7:35 Ekizode 2:14 * 7:37 Duterɛnɔmε 18:15,18 * 7:40 Ekizode 32:1,23 * 7:43 Amasi 5:25-27

ni pu ni. Kile bi faya bugu wa she Musa na, ba w'a wee wo yaagana li ja we, na wu ya mu. ⁴⁵ Lee kadugo na a wu sefelee pu ba wee faya bugu wu kan pu nagoo mu. Zhouwe wu bye pu nahagbaa foo wee tuun wu ni. A Kile di pu tege, na fiige ka wo sipyii kori pu mu. A p'i gari ni faya bugu wu ni kee fiige ki ni, a wu she gori wa fo na pa no saannaa Dawuda wo canja nii li na. ⁴⁶ Saannaa Dawuda, wee bi sii fere me ta Kile mu. A wu Kile jeeeri na wu soo wee mu wee di peenje puga ka yereje Yakuba wo Kile wu mu. ⁴⁷ Ga wu ja Solomani, wee w'a pa bye kee peenje puga ki yereje voo. ⁴⁸ Ga w'a li ce nago Kile-gbatabaaga tateenge je sipya wo puga niyaaga ni we; ma na jo ba Kile tudunmoo w'a yi jo we, na Kafoo Kile ya jo na:

⁴⁹ «Fugba we, wee je na saanra koro, jii ke, kee je na tooyo tatahana. Yee di da puga keke yaa ne mu we? Xuu weke wu je wa sanha wemu na ja bye ne tajmoo we? ⁵⁰ Ta ne be w'a yee beeri yaa na wo sefeere ti funjo ni we? Ne Kafoo w'a jo mu.»*

⁵¹ «Yee jii mogoo k'a waha. Yee zoloo ni yee niwegee ki ya ta cekoono pye we. Yee ya Fefeere Munaa li kaala tuun beeri ni. Yee ni yi sefelee pu beeri ya pye nigin. ⁵² Kile tudunmoo weke wu d'a pye wa ni yee sefelee pu ya wu kanha-i we? Pii p'a Kile wo sipyitiime wu ba jomoo pu jo ge, p'a pee gbo. Nime a yee di wee sipyitiime wu be noho yaha, na wu gbo. ⁵³ Yee p'a bi Kile wo saliya wu keree ki ta malekee gbaroo ni, ga yee di ya soo na taha wee saliya we jaarigana feni we.»

Eceni xugana

⁵⁴ Ba kiirikoon kurunjo ki sipyii p'a pee jomoo pu logo we, a pu logoo di sii yiri, fo pu na pu ganhaa kuri Eceni feni. ⁵⁵ Lee di Eceni ta w'a ji Fefeere Munaa na. A wu fugba wu wii, na Kile wo nooro wu ja, na Yesu niyerege ja Kile kanige ce. ⁵⁶ A wu jo: «Wii! Ne jii wa fugba we ni w'a mugi, Sipya Ja we, na wee niyerege jaa Kile kanige ce.» ⁵⁷ Ba Eceni ya yee jo we, a p'i sii sipyaa wa, na pu niwegee to. A pu beeri di gbuurogi na ba do Eceni na. ⁵⁸ Na wu co, na wu kile na yeege kanha ki kadugo yiri, na she wu wa ni kagereye ni fo na wu gbo. Pii p'a wu gbo ge, pee bi pu fadeye wolo, na yee yaha levoo wa taan, wee mege je na Sali. ⁵⁹ Na pu yaha pu na Eceni waa ni kagereye ni, a wu Kile jeeeri na: «Kafoo Yesu! Na munaa li co!» ⁶⁰ Lee kadugo na a wu nuguro sin na sii mujuu wa na: «Kafoo, ma ganha bu we jurumu we kaa taga pu co we.» Ba w'a yee jo we, na xhu.

8

Sali ya n'a daa fee pu kanha xuuni

¹ Sali be bi soo Eceni wo gbo wu na. Kee canja ke, a kanhama nigo di sii no n'a daa fee pu beeri na Zheruzalemu ni. Pee kanhama pu funjo ni a n'a daa fee pu beeri di jaaga na kari Zhude fiige ke, ni Samari fiige ki ni. A tudunmoo pu ye nigin di gori Zheruzalemu ni. ² A Kile wo jii fyaara sipyii p'a di Eceni nixhugo ki lo, na she wu le. A p'i sii mehe su wu nixhugo ki na xuuni. ³ Ga Sali kunni, wee bi sii na giin fo wu n'a daa fee pu so fefeere. Wu bi jin pu feni piyeye be ni, wu bu n'a daa fee piimu beeri ta wa, ce la na la, w'a pu beeri co fanha na na she le kaso ni.

Filipe ya Kile wo Jozaama pu jo Samari fiige ki ni

⁴ N'a daa fee piimu pu bi paa foro Zheruzalemu ni ge, pee bi jaari na Kile wo Jozaama pu yere li pyi na mari xuu wu beeri ni. ⁵ N'a daa foo wa bye wa na Filipe, a wee di gari Samari kulo li ni, na she ganha na Shovoo wu kaa yu lee kulo li sheen mu. ⁶ Filipe bi kakanhanjaa kiimu pyi ge, ba kulo li sheen p'a kee kaa nuri, pii di ki jaa be we, a sipyijehamee di ba binne, na niwegee shan ni Filipe jomoo pu ni, na pu keme logo. ⁷ Bani Filipe bi jinaa kori na yeege sipyii ni. Pee jinaa pu bi sipyaa waa na foro. Wu bi faannaa ni tooyo nigin nigin fee cuunjo. ⁸ A lee di bye fundanga kaa fo li nigo le kulo le sheen mu.

⁹ Lee di na wa ta wa lee kulo li ni wu mege je na Simo. W'a bi ceme keree nijehenje pyi fo kiimu ya Samari sheen jaha wo xuuni ge, na wuye pye sipyigbo wee je. ¹⁰ Sipyitiilee fara sipyigbo na, sipyii beeri pu bi wu jateni, na pu na: «Kile wo sefeere ti t'a sii te, sefeere nigbaroo te.» ¹¹ Pu beeri bi wu jomoo pu nuri xuuni, bani w'a mo na ceme pu taga na kakanhanjaa pyi kiimu ya pu jaha wo xuuni ge. ¹² Ga, a Filipe di Yesu Kirisa ni Kile saanra ti wo Jozaama pu jo pu mu, a p'i da pu na. Namaa fara ce na, a pu beeri di ba batize. ¹³ A Simo ye pyaa be di da Kile wo jomoo pu na na batize. A wu daha Filipe na. Filipe bi kakanhanjaa ni jaha shesheere keree kiimu pyi ge, a kee di Simo jaha wo fo xuuni.

Tudunmoo p'a Kile jeeeri Samari n'a daa fee pu mu

¹⁴ Ayiwa, a tudunmoo p'i diin Zheruzalemu ni na logo na Samari sheen pii ya da Kile Kafila wu na. A p'i Pyeeri ni Yohana tun she pu mu.» ¹⁵ Ba Pyeeri ni Yohana ya no Samari ni we, na Kile jeeeri Samari n'a daa fee pu mu, konho Fefeere Munaa di digi pu na. ¹⁶ Bani pee sipyii pu bi batize ye Yesu mege na, ga Fefeere Munaa bi

sanha digi wa shishiin na we. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Pyeeri ni Yohana di pu keye taha taha pu na, a Fefere Munaa di digi pu na.

¹⁸ Ayiwa, ba Simo ya Fefere Munaa li ja l'a tigi n'a daa fee pu na tudunmoo pu wo keye daha wu funno ni we, a wu wari wolo na gaan tudunmoo pu mu, ¹⁹ na pu pye: «Yi ke fanha juu ke kan na be mu, konho na be ba na keje taha sipyaa sipya na, Fefere Munaa di digi weefoo na.» ²⁰ A Pyeeri di Simo pye: «Ma ni ma wari wu ni, yi beeri pu pinne kyegii Bani mu wa giin na kaa lemu Kile ya gaan ma ni ge, na mu na ja lee sho ni wari ni. ²¹ Mu niye wa le kaa le ni we, ma taa be di wa li ni we, bani mu zo wu ya tii Kile jaha taan we. ²² Fo ma bu daburaje jo ma fungonkuuno ki na, na Kafoo jeeri, li bi da ja bye wu ma zo wu wo katiibaagaa ki yafa ma mu. ²³ Bani ne mu zo wu jaa w'a ni jeepeen ni jurumu na fo na mu pye jurumu wo bulo.» ²⁴ Ba Simo ya yee logo we, na tudunmoo pu jo sho na: «Yiye pyaa ki Kafoo jeeri na mu, konho y'a yemu jo ge, Kile di na tanha yee beeri na.»

²⁵ Ba Pyeeri ni Yohana ya Kile ni Kafoo wo Jozaama pu jo xo sipyii pu mu we, na guri kari Zheruzalemu ni. Pu nigariwu a p'i ganha na Kile wo Jozaama pu yu Samari kulogoo nijehenje kiitiigee ni na gaanji.

Filipe ya Ecopi shen juufoo wa juufo ciri

²⁶ Kafoo wo meleke wa ya pa jo ni Filipe ni na wu pye: «Yiri m'a she Kile-parama pe ni. Koo le l'a yiri Zheruzalemu ni na kari Gaza ni ge, m'a lee koo li lo. Sipono koo li wa lii.» ²⁷ A Filipe di yiri na koo li lo na gaanji. Na wu nigaraga yaha, a wu Ecopi shen na wa ja. Ecopi fige ki saanzho wemu mege ki wa na Kandasi ge, wee saanzho wu wo juufoo nigbo wu bye wee na we. Wee wu bye cee wu naafuu keree beeri jaha shoonrivoo. Wee na wu bi kari Zheruzalemu ni na she Kile pele. ²⁸ Wu niguribawo wu bye na tiin wu wotori funno ni, na xuu wa kalaa Kile tudunmoo Ezayi wo Kitabu wu ni. ²⁹ A Fefere Munaa di Filipe pye: «Gbara wotori wu na, m'a binne ni wu ni!»

³⁰ A Filipe di baa fulo wotori wu na, na wee Ecopi shen wu ta wu na xuu wa kalaa Kile tudunmoo Ezayi wo Kitabu wu ni, na wu yege na: «Xuu wemu mu wa galaa me ge, m'a wu kori ce ge?» ³¹ A na wu Filipe pye: «Dii n'a da wu kori ce na ta wa ya wu kori she na na-e we?» A wu Filipe jeeri na wu je tiin wee taan wotori wu ni. ³² Xuu we wu bi galaa ge, wee wu wa me we na:

«Wu bye ba dubya je we,
p'a wemu co na gaanji tagbogo ni ge.
Ma na jo dubya wemu wu je wu ya yaaga yu
wu shiire konvee keje ni-i ge.
Wu ya yaaga jo we.

³³ Wu bi wuye tirige,
p'i ya ta soo na kanii kan wu mu we.
Jogo wu d'a ja wu shi nibama wu kaa jo we?
Sipya be we!

Bani p'a wu gbo na wu shi wu piinne
konjo puga ni.*

³⁴ Ayiwa, a juufoo wu Filipe pye: «N'a ma jeeri, sipya wemu kaa Kile tudunmoo w'a byi ge, wufoo she na na. Wuye kaa w'a byi laa watii?» ³⁵ Wee tuun wu ni a Filipe di jomoo pu lo, na pu jo kon pe Kitabu jomoo peye pyaa na, na Yesu kaa jo wee na wu mu.

³⁶ Na pu yaha pu na gaanji, a p'i ba she no loho ka na. A juufoo wu Filipe pye: «Loho ki wa me, jaha k'i da ne jaha kon batizeli na we?» ³⁷ A Filipe di wu pye: «Ma bi da Yesu na ni ma zo wu beeri ni, ma na ja batize.» A na wu wu jo sho na: «Ne da li na nago Yesu Kirisa je Kile Ja.» ³⁸ Ba w'a yee jo we, na jo na pu wotori wu yereje. A pu shuun wu beeri di digi loho ki ni. A Filipe di wu batize. ³⁹ Ba p'a foro loho ki ni we, a Kafoo wo Munaa l'i Filipe jaha co, na gari ni wu ni. Juufoo wu ya Filipe ja nige we, ga, a wu fundanga wo kunni di koo li lo na gaanji. ⁴⁰ A Filipe di she wuye ta fo Azoti kulo li ni. Ba w'a yiri wa we, na gari Sezare kulo li ni. Wu nigariwo ya toro kulo lemu beeri ni ge, a wu Kile wo Jozaama pu jo toro kee beeri ni.

9

Dagana lemu na Sali ya da Yesu na ge

¹ Na Sali yaha wu na dahaziire teri Kafoo kalaapiire ti mu, a wu she saraya jaha shoonrivere wo juufogbo wu mu, ² na wu jeeri na wu seme wa yaa kan wu mu wu she gan Damasi kulo li wo Kile-peene piyeye yi sipyii pu mu. Konho wu bu she Kafoo wo koro li naarivere pii ta wa, cee fara na na, wu pee co, wu pu po w'a se Zheruzalemu ni, ³ na wu nigariwo yaha koo li na ni wee seme wu ni, ba w'a she deene Damasi kulo li na we, taapile ni a kpeengboho ka di yiri fugba we ni na ji je wu jaha ni, na wu maha. ⁴ Kee kpeenge ki bele funno ni, a Sali di wolo to jine na. A mujuu la di wu pye: «Sali, Sali, jaha na m'a na kana me we? [L'a waha mu mu wu kuruno tooro hmaa na de!]

⁵ A Sali di fya, na ganha na jela.] A wu yegenje pye na: «Kafoo, m'i je jago we?» A mujuu l'i wu pye sanha: «Ne je Yesu, ne mu wa gana me. ⁶ Nime, yiri m'a je kulo li ni; lemu m'a yaa na pye ge, pu na lee jo ma mu.»

⁷ A Sali naarinii pu beeri jaalaa di yiri. A p'i yere yaha, pu ya ja yaaga jo we. Pu kunni bi mujuu le nuri, ga p'i ya sipya ja we. ⁸ A Sali di yiri yere na wu nii mugu, ga wu ya yaaga jaa ki ni we. A p'i wu co keje na na je Damasi puuro ti ni. ⁹ A Sali di cabyaa taanri

* 8:33 Ezayi 53:7-8

pye wu ya jaa we, wu ya li we, w'i ya lɔhɔ be gba we.

Kile ya Ananasi tun Sali mu

¹⁰ Wee tuun wu ni Yesu wo kalaapire la bye Damasi kulo li ni na Ananasi. A Kafɔɔ di wuyɛ she wee na na wu pye: «Ananasi!» A wu jo: «Ooyi, di we Kafɔɔ.» ¹¹ A Kafɔɔ di wu pye: «Yiri tɔwuo na, koo lemu p'a byi na «Kozinne» ge, m'a lee lɔ m'a se Zhudasi kaban. Ma bu she nɔ wɔ, Tarisi shen nɔ wa jɛ wɔ na Sali, m'a wee kaa yee. Kile-jɛɛɛge na wu wa. ¹² Ga le nɛ Kile ya she Sali na wu wo jɛɛɛge ki funɔɔ ni ge, lee li wa mɛ. W'a nɔ wa jɔ wu mɛge na jɛ Ananasi, wee ya jɛ wu feni na wu keye taha wu na, kɔnhɔ wu guri w'a jaa sanha.» ¹³ A Ananasi di jo: «Ee, Kafɔɔ! We nɔ we ya kanhama nigbɔ pemu taha mu kalaapiire ti na Zheruzalemu ni ge, sipyijehemɛɛ ya yee jo nɛ mu. ¹⁴ Seme wa ni w'a pa naha be na yiri saraya jaha shɔɔnrivɛɛ pu keɲɛ ni Zheruzalemu ni. Na wu ba sipyaa sipya ta wu na mu mɛge ki yiri naha, wu weefɔɔ co, wu wu pɔ w'a gaanjɛ.» ¹⁵ Ga, a Kafɔɔ di Ananasi pye: «She, bani nɛ we na we jaha bulo, kɔnhɔ wu da kapyɛɛɛ pyi na mu, wu na mɛge ki she shi wusama na, wu ki she pu saanna pu na, wu ki she Izirayeli sheɛn pu be na. ¹⁶ Kanhama pemu be pu da ba nɔ wu na nɛ wuu na ge, di pee be she wu na.»

¹⁷ Ayiwa, a Ananasi di yiri kari. Ba w'a she nɔ puga ki ni we, na wu keye taha Sali na na wu pye: «Na ceborona Sali, Kafɔɔ Yesu we w'a wuyɛ she ma na koo li na, na ma yaha ma na ma naha ge, wee w'a nɛ tun ma mu, kɔnhɔ m'a j'a m'a jaa, m'a nɔhɔ jɛ Fɛfɛɛɛ Munaa na.» ¹⁸ Taapile ni a kɔɔɔ ta di wolo wolo to Sali jɛ ni ba fyakɔɔɔ jɛ we. A wu jɛ k'i mugɛ; a wu yiri; a p'i wu batize. ¹⁹ Lee kadugo na a wu li, a fanha di jɛ wu ni. A Sali di gori Damasi ni na cabyaa dama dama pye ni Yesu kalaapiire ti ni.

Soli ya Kile jomɔ yɛɛ pye Damasi ni

²⁰ A Sali di Kile jomɔ yɛɛ jɔ kɔn wee tuun wuyɛ pyaa ni na yu Damasi ni, Yawutuu wo Kile-peɛɛɛɛ piyɛɛɛ yi ni, na pu pyi na: «Kile Ja wu jɛ Yesu.» ²¹ Sipyii piimu beeri pu bi wu jomɔ pu nuri ge, a l'i pu beeri fo xuuni, a p'i ganha na yu na: «Ta we nɔ weye pyaa be ki bi Yesu mɛge ki yirivɛɛ pu kana Zheruzalemu ni we? Go wu kapana jɔɔɔ ki wa mɛ naha, pii p'a Yesu mɛge ki yiri ge, kɔnhɔ wu ba pee co, wu wu pɔ wu she gan saraya jaha shɔɔnrivɛɛ jɔɔɔɔɛɛ pu mu Zheruzalemu ni.» ²² Ga, a la di ganha na faraa Sali wo fanha ki na n'a daa wu shizhaa na cana beeri. Wu bi Kile jomɔ pu yɛɛ pyi, na li sheɛ pu na na Shɔɔɔ wu jɛ Yesu, a wu keree di Damasi wo Yawutuu pu jaha wɔ, fo pu ya ce yeke pu da

yu we. ²³ Ayiwa, ba piye ya ya toro we, a pee di puyɛ jɛ, na be yi na na p'i Sali gbo. ²⁴ Ga, a Sali di foro pu woni wu fiin. Pu bi kulo li tajeye yi beeri shazhɔn sigeɛ cana ni piige, kɔnhɔ p'i sii Sali ta pu gbo. ²⁵ Ga, a Yesu wo kalaapiire t'i ba Sali le sagan funɔɔ ni cana ka piige, na mɛɛɛɛ taga wu torogo jɛri kanha kadugo.

Sali ya kuri pa Zheruzalemu ni

²⁶ Lee kadugo na a Sali di gari Zheruzalemu ni. Ba w'a nɔ wɔ we, na ganha na giin wu binne ni kalaapiire ti ni. Ga pu beeri bi fyagi wu na, bani pu bi dɔ li na can na na Sali be wu jɛ Yesu wo kalaapire la we. ²⁷ Ga kalaapiire lemu li bye na Barinabasi ge, a weɛ di gari ni Sali ni tudunmɔɔ pu yiri. Ba p'a nɔ wɔ we, Sali ya Kafɔɔ jɔ jaganalemu na Damasi koo li na, a Kafɔɔ be di jo ni wu ni jogana lemu na ge, na fara lee na Sali ya Yesu kaa jo na fiinjɛ ni lowaa ni Damasi kulo li sipyii pu beeri mu jogana lemu na ge, a Barinabasi di yee beeri paari tudunmɔɔ pu mu. ²⁸ Na lɔ wee tuun wu na a Sali di binne ni pu ni. A p'i ganha na jaaari Zheruzalemu beeri ni. Wu bi Kile wo Jozaama pu yu ni lowaa ni Kafɔɔ mɛge na. ²⁹ Sali bi yu ni Helenisitileɛ* pu ni, na nakaara pyi ni pu ni Yesu keree na. Ga pee be bi wu shaa di gbo. ³⁰ Ba cebooloo p'a lee ce we, na gari ni Sali ni Sezare ni. Lee kadugo na na wu yaha kari Tarisi kulo li ni.

³¹ Ayiwa, wee tuun wu ni n'a daa fɛɛ piimu beeri pu bye Zhude, ni Galile, ni Samari fiye yi ni ge, japijɛ bye pee beeri na. Pu beeri bi jaaari Kafɔɔ jɛ fyaara ni, lee li bi pu baraga pye ki na bele n'a daa wu ni. Cana cana pii bi faraa pu na Fɛfɛɛɛ Munaa li wo yeri wu fanha ni.

Pyɛɛri ya Ene cuɔɔɔ Yesu mɛge na

³² Pyɛɛri bi jaaari, na n'a daa fɛɛ pu pɛɛɛɛɛɛ fiige ki beeri ni. Cana ka a wu ba gari n'a daa fɛɛ pii yiri kulo la ni lee mɛge jɛ na Lida. ³³ A wu she nɔ wa ta wu kabanuyo shuun wu beeri ya xu, a wu sinne fo yee gbarataanri (8), wu mɛge di jɛ na Ene. ³⁴ A Pyɛɛri di wu pye: «Ene, Yesu Kirisa w'a da ma cuɔɔɔ nime. Yiri m'a ma yasinnege ki yaa maye ni.» Taapile ni a Ene di yiri. ³⁵ Ba Lida kulo li sheɛn pu beeri ni Sarɔn kulo li sheɛn pu beeri ya lee jɔ we, na sɔɔ Kafɔɔ na.

Cee wa ya jɛ na foro xu ni

³⁶ Ayiwa, cee wa bye Zhope ni, n'a daa fɔɔ wu bye wii, wu mɛge di jɛ na Tabita. Kee mɛge ke jɛ Girekii wo jomɔ pu ni na Dorikasi.* Wee cee wu bi kasaanjaa njɛheɲɛɲɛ pyi, na funmɔ fɛɛ teri. ³⁷ Wee tuun wu ni a Tabita di ba bana, na xhu. A p'i wu nixhugo ki wuu na wu lɔ she sinniɲɛ puga

* 9:29 Helenisitileɛ: Pee jɛ Yawutuu piimu p'a Girekii jomɔ pu yu ge.

* 9:36 Dorikasi: Kee mɛge ke kɔri wu jɛ

ka ni zangaso wu ni. ³⁸ Lee di Pyeeri ta Lida ni. Lida ni Zhope di ya lii we. A Zhope kulo li kalaapiire t'i logo na Pyeeri wa Lida ni. A p'i sipyii shuun yaha kari pu she Pyeeri jeeeri na wu pa pu yiri nime.

³⁹ Ayiwa, ba p'a na na tuduro ti jo Pyeeri mu we, taapile ni a Pyeeri di yiri na binne kari ni pu ni. Ba w'a no we, a p'i gari ni wu ni kee puga ki ni zangaso wu ni. A naxhugoshaa p'i ba na ba Pyeeri maha, na ganha na mehete suu. Na Tabita yaha jii na, wu bi fadepiire ni fadegbayo yemu yari ge, a p'i yee beeri she Pyeeri na. ⁴⁰ Wee tuun wu ni a Pyeeri di sipyii pu beeri yege kpenge ki na, na nuguro sin na Kile jeeeri. Na xho na nmahana peri gbo wu yiri, na wu pye: «Tabita, yiri!» A gbo wu wu jii mug, ba w'a Pyeeri ja we, na yiri tiin. ⁴¹ A Pyeeri di wu co wu keje na, na wu tege, na wu yirige. Lee kadugo na a Pyeeri di n'a daa fee pee ni naxhugoshaa pu yiri, na Tabita jii wo wu she pu na. ⁴² A Zhope kulo li sipyii pu beeri di yee logo, a sipyii jehemete di ganha na daa Kafoo na. ⁴³ A Pyeeri di gori Zhope ni, na mo wa na wa kaban, wee mege je na Simo. See ye wee Simo wu bi gbuu.

10

Pyeeri ni Korineyi keere

¹ Na wa bye Sezare kulo li ni na Korineyi. Orom e fiige ki sorosii junofo wa wu bye wii. Sorosii kurunjo kemu juno ni wu bye ge, kee je na «Itali sorosii kurunjo.» ² Wee na wu bi Kile pele wu ni wu puga sheen beeri ni. Pu bi fyagi Kile na. Wu bi Yawutuu funmo fee pu teri. Wu bi ganri be Kile jerege taan we.

³ Ayiwa, cana ka yakono tuuno jii taanri wu na, Kile wo meleke wa ya pa je Korineyi kaban, na wuye she wu na; a wu sii wu tii ja; a meleke wu wu yiri na: «Korineyi!» ⁴ Ba w'a wu ja we, na fya na jo: «Naha we Kafoo?» A meleke wu wu pye: «Ma Kile jerege ke ni ma funmo fee pu dege wu kaa ya taan Kile ni, wu ya ta funjo wo ma na we.» ⁵ Sipyii pii tun she nime Zhope kulo li ni. Na wa wu wa wa na Simo, p'i wu pyi Pyeeri. P'i she wee yiri pa. ⁶ Na see ye gbovo wa juno ni w'a tigi, wee be mege ki wa na Simo wa. Wu puga ki wa suumo loko ki jo na.» ⁷ Ba meleke w'a jo xo ni wu ni we, na gari. Wee tuun wu ni a Korineyi di wu kapyeyii shuun, ni wu sorosi nigin wa yiri. Wee sorosi we bye wuye pyaa wo shazhansigime. Kile jii fyaara sipya wu bye wii. ⁸ Meleke w'a yemu jo wu mu ge, a wu yee beeri paari pu mu, na pu tun kari Zhope ni.

Fefere Muna ya Pyeeri kaala

⁹ Kee cana ki jimuguro a tudunmo p'i deene Zhope kulo li na. Lee di cana ki ta jine nige ni, a Pyeeri di dugi katanja na na Kile jeeeri. ¹⁰ A xuugo di ba wu ta p'i sanha shoho

xo we. Na pu yaha pu na yalige ki sori Pyeeri mu, a Kile di kaa la she wu na. ¹¹ A wu fugba wu joo k'a mug, na yaaga ka ja wa kemu ya foro fatogbaho feni ge. Ki geye shishere we bi co po, k'i diri na ma jine mu. ¹² A Pyeeri di toojo shishere yanmuyo ye beeri, ni jine yakokaara beeri, ni shazhere tuuyo beeri ja kee fatobogo ke funjo ni. ¹³ A mujuu la di Pyeeri pye: «Pyeeri yiri, m'a ya gbo ma xa!» ¹⁴ A Pyeeri di jo: «Ahayi, Kafoo! Yaaga kemu beeri k'a noho, kelee ki na je yafunjo ge, ne sanha kee ka shi li ja we.» ¹⁵ A mujuu li foro sanha na Pyeeri pye: «Kile ya yaaga kemu pye fefere ge, ma ganha ba kee wii sanha yanmunoro go we.» ¹⁶ A pee jomo p'i jo fo toojii taanri, taapile ni a fatobogo k'i dugi kari fugba wu ni.

¹⁷ A Pyeeri hakili di wuregi, le w'a ja ge, a wu ganha na wuye yegee lee kori na. Na wu yaha lee na, Korineyi ya sipyii piimu tun ge, a pee di no Zhope kulo li ni. A p'i Simo kaban kaa yege, a p'i xuu wu sanha she pu na, a p'i she yere kujoo li jo na. ¹⁸ Na yiri pye na jo: «Simo we p'a bi na Pyeeri ge, naha w'a tigi ya?»

¹⁹ Lee di Pyeeri ta wu na wu funjo koon sanha wu kama li na. A Kile Muna di wu pye: «Pyeeri, wii! Sipyii taanri wu wa na mu kaa yegee kpenge ke na. ²⁰ Yiri, m'a binne m'a gaani ni pu ni, ma ganha bu fyaara yaha ma zo wu na we, bani ne w'a pu tun ma mu.» ²¹ A Pyeeri di digi pa, na ba pu pye: «Sipa wemu xuu yi wa zhaa ge, ne wu wa wii. Leke li wa ya kapana juno we?» ²² A p'i Pyeeri jo sho na: «Sorosii junofo we wu wa na Korineyi ge, wee w'a we tun. Sipyitiime wu wa, na fyagi be Kile na, Yawutuu pu beeri wa wu mesaaja yu. Kile wo meleke wa w'a wuye she wu na, na wu pye na wu tudunmo yaha pa mu yiri, m'i she wu kaban. Na kafila wa wu wa mu mu, mu wu jo wu mu.» ²³ Ba Pyeeri ya yee logo we, na je ni pu ni puga. A p'i shon wa. Ba jiga k'a mugi we, a wu binne kari ni pu ni. A Zhope n'a daa fee pii be di binne kari ni pu ni.

Pyeeri ya kari Korineyi kaban

²⁴ Kee cana ki jimuguro a p'i no Sezare ni, na Korineyi ta wu bi pu sige. Wu bi wu puga sheen ni wu see see napiine yiri pinne wu puga na Pyeeri sige. ²⁵ Ba Pyeeri ya no wa we, a Korineyi di ba wu juno ciri, na nuguro sin wu fee ni, na wu pele. ²⁶ Ga, a Pyeeri di wu co yirige, na wu pye: «Yiri, ne be wu je sipiyawyii la ba mu je we.» ²⁷ Na Pyeeri ni Korineyi yaha pee jomo pu na, a p'i binne je puga ki ni na sii sipyii jehemete ta p'a pinne wa. ²⁸ Wee tuun wu ni a Pyeeri di wu pye: «Na saha ni we wo saliya wu ni, y'a li ce, Yawutu wa shishiin ya yaa na gari ni shi watii sipyii ni piimu je Yawutuu we, kelee na je wufoo puga we. Ga Kile ya li she ne na,

na ne ganha da sipya wa shishiin wii na wu je fεεεε we, kelee w'a nōho we. ²⁹ Lee wuu na ba yee tudunmō p'a nō ne na we, ne ta nakaara pye we. Nime ne funnō wa y'i na kayire li junō jo na mu.»

³⁰ A Kōrineyi di Pyeeri nō shō na: «Nijaa je li canja shisheere wogo, na ne yaha Kile-nerεge na na puga ki ni yakonō ni we tuun we shi ni, a ne nā wa niyerege ja na nahagbaa na fadewige na je wu na, ki beeri di ji. A wu ne pye: ³¹ «Kōrineyi, ma Kile-nerεge k'a co. Tegεgana lemu na m'a funmō fεε pu tege ge, Kile funnō ya ta wō lee la yafin na we. ³² Tuduro yaha she Zhope ni, na Simō wu pa, p'a wu pyi na Pyeeri ge. W'a tigi nā wa kaban, wee be mege je na Simō, seeye w'a gbuu. Wu kaban ki na suumō lōho ki nō na.» ³³ Taapile ni a ne tuduro tun jo pu ma yiri; ma pama ya nō. Ayiwa, wēe beeri ya pinne wee Kile naha tāan, Kafōo ya kiimu beeri she ma na ge, wēe funnō je wu kee logo.»

Pyeeri ya Kile Kafila yere pye Kōrineyi kaban

³⁴ Wee tuun wu ni, a Pyeeri di jomō pu lō na jo: «Can na, ne li ce nime jo Kile ya zhōnrōgo pyi we. ³⁵ Ga shi beeri sipya w'a ta wemu ya fyagi Kile na ge, na tiime koro jaari ge, weefōo kaa l'a dan Kile ni. ³⁶ Kile ya wu jomō jo Izirayeli sipyii mu na janije Jozaama pu jo pu mu Yesu Kirisa baraga ni. Wee je sipyii beeri Kafōo. ³⁷ Yesu keree ki bi doroo torogana lemu na, na co Galile fiige ki ni na pa nō Zhude fiige ki beeri ni ge, yee wa kee fiin. Kee ya pye Yohana wo Kile kafila yere li kadugo na, batizeli wu keree na. ³⁸ Kile ya Nazareti sheen Yesu tire, na wu ji Fεfεere Munaa na, na sefεere kan wu mu kangana lemu na ge, yee wa lee fiin. W'a bi jaari na kasaanja pyi sipyii na. Piimu beeri p'a bye Shitaanni wo jaa wu ni ge, w'a bi pee beeri cuunō, bani Kile bi bye ni wu ni.

³⁹ «Yesu ya keree kiimu beeri pye Yawutuu fiige ki ni, ni Zheruzalemu kulo liye pyaa ni ge, wēe pu je kee keree ki wo seere. P'a wu co na wu kori tige na, na wu gbo. ⁴⁰ Ga canja taanri wogo ki na, a Kile di wu je na yeege xu ni, na wu yaha, kōnhō sipyii di ba wu jaa. ⁴¹ Ga sipyii beeri ya ta wu ja we, fo Kile ya fenhe wēe piimu naha bulo na pye wu seere ge, wee p'a wu ja. Wee piimu p'a li, na gba ni wu ni, wu nijenje na na foro xu ni ge, wēe p'a wu ja. ⁴² Lee wuu na w'a tuduro kan wēe mu, na wēe pu Kile jomō pu yere pye sipyii pu beeri mu. Na wu yi jo fiinne pu mu na Yesu Kile ya teje na pye xuu ni wii beeri wo kiiri kōnvō. ⁴³ Kile tudunmō pu beeri ya jo na sipyaa sipya w'a dā Yesu na ge, na weefōo wo jurumu wu na yafa wu mu wu mege ki gbōro ni.»

Shi watii sipyii ya Fεfεere Munaa li ta

⁴⁴ Na Pyeeri yaha jomō pu na, a Fεfεere Munaa di digi wu jomō pu logovee pu na. ⁴⁵ Yawutuu n'a daa fεε piimu p'a Pyeeri torogo kari ge, a l'i bye kakanhana pee mu, na Kile ya Fεfεere Munaa li loolo kan shi watii sipyii be mu na jehe. ⁴⁶ Bani p'a bi pee sipyii pu jaa pu na yu shi watii jomō ni Fεfεere Munaa li gbōro ni, na Kile mege pele. Wee tuun wu ni a Pyeeri di jo: ⁴⁷ «Ta wēe na já pii sipyii pii naha kōn sanha na pu ganha bu batize lōho ni-i ya? Bani pu be ya Fεfεere Munaa li ta ba wēe ya li ta we.» ⁴⁸ Lee kadugo na a Pyeeri di jo ni sipyire ti ni, na pu batize Yesu Kirisa mege na. Ba p'a batize xō we, a p'i Pyeeri beeri na wu cabyaa pye ni pu ni.

11

Pyeeri ya fin pemu jo Zheruzalemu egilizi wu mu ge

¹ Tudunmō ni n'a daa fεε piimu bye Zhude ni ge, a pee di yi logo na shi watii sipyii be ya sōo Kile jomō pu na. ² Lee wuu na tuun wemu ni Pyeeri ya kuri she Zheruzalemu ni ge, a Yawutuu p'i wu jaagi ³ A p'i jo na naha wuu na wu d'a she binne ni cekōnbaalaa ni, fo na li ni pu ni we? ⁴ Pyegana lemu na l'a pye ge, a Pyeeri di yee beeri paari pu mu nigin nigin.

⁵ A wu jo: «Tuun wemu ni ne bye Zhope kulo li ni ge, canja ka, na ne yaha Kile-nerεge na, a Kile di kashεe la she ne na. A ne yaaga ka ja kee bye ba fatōgbōho je we. Ki geye shisheere wu beeri d'a pō, k'i diri na yiri fugba we ni fo na pa nō ne tāan. ⁶ A ne ki funnō janmuyo yi wii xuuni: yapōrōyo, ni sige xaara, ni jine yakokaara, ni shazheere, yee beeri yi bye fatōgbōho ki funnō ni. ⁷ A ne mujuu la logo, lee na ne pyi: «Pyeeeri, yiri, m'a ya gbo ma xa!» ⁸ A ne jo: «Ahayi, Kafōo! Bani Yawutuu ya yaaga kemu beeri wii na ki ya yaa k'a li-i ge, na yemu beeri wii na yi je fεεεε we ge, ne sanha kee ka li ja we.» ⁹ Ga, a mujuu l'i nōho foro sanha fugba wu ni na: «Kile ya yaaga kemu pye fεεεε ge, ma ganha ba kee wii sanha janmunōrōgo we.» ¹⁰ A l'i bye mu fo tōrii taanri. Lee kadugo na a kee fatōgbōho ki ni ki funnō janmuyo yi beeri di yiri kari fugba wu ni.

¹¹ «Wee tuun wu ninumō ni, ne bye puga kemu ni ge, a sipyii taanri di ba yere kee ni. Pu bi pu tun ne mu na yiri Sezare ni.»

¹² A Fεfεere Munaa di ne pye na ne wu pinne ni pee sipyii pu ni, na ne ganha ba naye kaala we. Ne ni ceboronamaa gbaara we w'a pinne she Sezare ni, na she je Kōrineyi puga ki ni ge, pee pu wa piiri. ¹³ W'a melke wu niyerege ja pagana lemu na ge, a wu yee paari wēe mu. Na melke w'a bi wu pye wu tuduro tun Zhope ni, wu Simō yiri, Simō we p'a byi sanha na Pyeeri ge. ¹⁴ Na wee ni wu

krɔɔn li sipyii na ba shɔ shɔgana lemu na ge, na nɛ w'a da ba lee koo li shɛ pu na.

¹⁵ «Ba nɛ jomɔ pu jɔ kɔn yɛ wɛ, a Fɛfɛɛɛ Munaa di digi pu na, ba l'a bi tigi wɛɛ na tigiwana lemu na taashiiɛ ni wɛ. ¹⁶ Wee tuun wu ni, Kafɔɔ ya jomɔ nemu jo ge, a nɛ funjɔ di na to pee na na: «Yohana ya sipyii batize lɔhɔ ni, ga yee na ba batize Fɛfɛɛɛ Munaa ni.» ¹⁷ Wɛɛ piimu p'a dɔ Kafɔɔ Yesu na ge, Kile ya ma taɔ lemu kan wɛɛ mu ge, wu bu shɛ lee kan pii bɛtiile mu, jɔgɔ nɛ di jɛ fo nɛ w'a Kile jidaɔn shege wɛ?»

¹⁸ Ba kalaapiire tisara ya Pyɛɛri jomɔ pu logo tuun wemu ni wɛ, a pee di pu logoo jiiɛ. A p'i Kile sɔ na: «Can na Kile ya sɔɔ shi wusama wu daburaje jo wu jurumu wu na, kɔnhɔ p'i jii sicuumɔ see wo ta.»

Ancosi egilizi wu jɔkɔɔnrɔ keree

¹⁹ Tuun wemu ni p'a Eceni gbo ge, wee tuun wu ni p'a jɔ kɔn na n'a daa fɛɛ pu kana. A p'i jaaga. A pii di gari Fenisi ni Sipɛɛɛ fiye yi ni, a pii di gori Ancosi kulo li ni. Ga Yawutuu puyɛ mu pee bi pu wo Kile Kafila wu yu. ²⁰ Lee bɛ na Sipɛɛɛ shɛɛn ni Sirine shɛɛn pii bɛ bye pu ni. Pee bi yiri na pa Ancosi ni, shi wemu jɛ Yawutuu wɛ ge, a p'i Kafɔɔ Yesu wo Jozaama pu jo pee mu. ²¹ A Kafɔɔ di pee n'a daa fɛɛ pu tɛgɛ wee labye wu na, fo sipyiiɛhɛmɛɛ ya dɔ Kafɔɔ na.

²² Ba kee kapyegɛe k'a nɔ Zheruzalɛmu n'a daa fɛɛ pu na wɛ, a p'i Barinabasi yaha kari Ancosi ni. ²³ Ba w'a nɔ wɔ wɛ, na Kile wo labye wu pyegana jɔ n'a daa fɛɛ pu niɛ ni wɛ; a lee di wu luu jiiɛ. A wu pu yeri na pu la le p'i diin Kafɔɔ koo li ni ni loɔnɛ ni. ²⁴ Barinabasi bye sipyisaama. Wu bi fanha ta n'a daa ni na nɔhɔ jii Fɛfɛɛɛ Munaa bɛ na. Sipyiiɛhɛmɛɛ bɛ bi sɔɔ Kafɔɔ na.

²⁵ Lee kadugo na a Barinabasi di doro kari Tarisi ni na shɛ Sɔli sha. ²⁶ Ba w'a Sɔli jɔ wɛ, na gari ni wu ni Ancosi ni. A p'i yee nigin maha wɔ ni n'a daa fɛɛ pu ni shiizhan; na sipyiiɛhɛmɛɛ kalaa Kafɔɔ wo koo li ni. Na n'a daa fɛɛ yiri Kiricɛɛn, lee nizhiine ya pye Ancosi ni. ²⁷ Wee tuun wu ni a Kile tudunmɔɔ pii di foro Zheruzalɛmu ni na kari Ancosi ni. ²⁸ Pee Kile tudunmɔɔ pu ni, wa mɛgɛ bye na Agabusi, a wee di yiri na jo Fɛfɛɛɛ Munaa fanha ni na xuugbɔhɔ ki da ba bye kɔɔ ke bɛɛri na. A pee jomɔ pu ba bye can. Kee xuugbɔhɔ k'a pye Orome saannaa pu bɛɛri wo saan Kulodi can jii ni. ²⁹ Ba l'a pye mu wɛ, a Ancosi kalaapiire t'i jo na pu keye wɔ yiyɛ na; lemu se jɛ wemu ni ge, a pu bɛɛri nigin nigin wu lee kan. A p'i yee taga pu ceboolon n'a daa fɛɛ pu tɛgɛ piimu pu jɛ Zhude fiige ki ni ge. ³⁰ A p'i yee kan Barinabasi ni Sɔli mu, na pu shɛ yee kan Zhude n'a daa fɛɛ pu nɔhɔɛ pu mu.

12

Yakuba xu keree ni Pyɛɛri wo kasolenɛ le

¹ Wee tuun wu ni a saannaa Herɔdi di dɔ Egilizi n'a daa fɛɛ pu na na gana. ² A wu Yohana ceborona Yakuba gbo ni ɛmɔpara ni. ³ Ba w'a lee jɔ l'a taan Yawutuu pu ni wɛ, a wu Pyɛɛri bɛ co le kaso ni. Shizhenhɛɛ Baa Buuri Kalenɛ li tuun wu bye wii. ⁴ W'a Pyɛɛri co le kaso wu ni, na sɔɔsɔii kulunɔɔ shishɛɛɛ yaha kee na wu kasɛri sipyii shishɛɛɛ shɛɛɛ. Herɔdi bi giin wu shɛ ni wu ni Shizhenhɛɛ Baa Buuri wu Kalenɛ li nidoro go na, wu shɛ wu kiiri kɔn sipyii pu bɛɛri jii na. ⁵ Na Pyɛɛri yaha kaso wu ni, a egilizi sipyii p'i la le Kile-jɛɛɛ ni wu mu.

Pyɛɛri forogana kaso wu ni

⁶ Niga na da mugɛ Herɔdi di Pyɛɛri kiiri wu kɔn, ke nibiige ki ni, sɔɔsɔii shuun tɛ ni Pyɛɛri bi bye na ɛmunɔɔ wu nibɔgɔ ni tɔɔɔ shɔnhɔyɔ shuun ni, sɔɔsɔii pii d'a yere yere kujɔɔ li jɔ na na kasogbaha ki kasɛri. ⁷ Wee tuun wuyɛ pyaa ni, a Kafɔɔ wo meleke wa di jɛ kasogbaha ki ni. A kpɛɛngɛ di kasogbaha ki jii. A meleke wu Pyɛɛri kɔn kɔn wu kabanugo na, na wu jɛ, na wu pye: «Yiri tɔvuyɔ na!» Taapile ni a shɔnhɔyɔ y'i baha wolo Pyɛɛri keye yi na na to jiiɛ ki na. A Pyɛɛri di yiri. ⁸ A meleke wu jo: «Yiri m'a mayɛ pɔ, m'a ma tanhaya yi le!» A Pyɛɛri di li pye mu. A meleke wu wu pye sanha: «Ma fadegbɔhɔ ki le m'a daha na feni!» ⁹ A Pyɛɛri di yiri taha meleke wu feni. Meleke w'a lemu pye ge, Pyɛɛri bi sanha dɔ lee na wɛ. Ga, a wu li ta ba ɛmunɔɔ jɛ wɛ. ¹⁰ A p'i shɛ nɔ kaso wu kasɛɛge pyevɛɛ pu wo kurunɔɔ nizhiige ki na, na doro kee tɔan. Na shɛ nɔ kurunɔɔ shuun wogo ki na, na doro kee bɛ tɔan. Na shɛ nɔ kujɔɔgbɔhɔ ki na. Tɔɔɔ gbura ki bye kee na na jaha tii kulo li funjɔ ki na. Ba p'a nɔ wɔ wɛ, a gbura k'a mugɛ kiye mu. A meleke wu binne foro ni Pyɛɛri ni na koo co. Na pu yaha pu na gaanjɔ shiizhan, taapile ni a meleke wu gari na Pyɛɛri yaha. ¹¹ Ba meleke w'a kari wɛ, a Pyɛɛri hakili di diin. A wu jo: «Nɛ li ce jo Kafɔɔ w'a wu meleke wa tun w'a na nɛ shɔ Herɔdi wo fanha ki na, ni Yawutuu pu wo kanhama pe, p'a bi puyɛ yaha p'i ba pemu taha nɛ na ge.

¹² Ba Pyɛɛri ya wu funjɔ sha wɛ, na gari Mariyama yiri. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee wo nu wu jɛ wii. N'a daa fɛɛ niɛhɛmɛɛ pu bi pinne wɔ na Kile jɛɛri Pyɛɛri mu. ¹³ Ba Pyɛɛri ya nɔ kaanja ki jɔ na wɛ, na gbura ki kuu. Kapyebyezɔhɔ wa bye wɔ, wee mɛgɛ ki bye na Orote. A wee di ba kujɔɔ li wii. ¹⁴ Ba w'a pa Pyɛɛri mejuu li ce tuun wemu ni wɛ, wu ya jɔ kujɔɔ li mugɛ nige fundanga keɛ ni wɛ. A wu baa kari na shɛ yi jo pusamaa mu, na Pyɛɛri niyerege ki wa kujɔɔ li jɔ na kpɛɛngɛ ki na. ¹⁵ A p'i wu pye:

«Mu nuu muu wa we!» Ga, a Orode di yi jo waha pu mu na can w'a wii. A p'i jo: «Wu jaa w'a wii.»¹⁶ A Pyeeri di ganha na gbura ki kuuni. Ba p'a pa gbura ki mugi, na wu ta Pyeeri ye pyaa we, a l'i pu fo fo xuuni.¹⁷ A Pyeeri di wu keŋe yirige, na pu pye na pu co puye na. Yeegegana lemu na Kafoo ya wu yeege kaso wu ni ge, a wu yee naha jo pu mu. Na pu pye pu yi naha jo Yakuba ni wu ceboronamaa pusamaa beeri mu. Lee kadugo na a wu yiri wa na kari xuu watii ni.

¹⁸ Ba jiga k'a pa mugi we, a sorosii pu funbenwu di ganha na puye yeege na: «Dii Pyeeri d'a pye we?»¹⁹ Li ya ta mo we, a Herodi di wa yaha kari na pu Pyeeri yaha she wee yiri. Pyeeri ya ta na-ε ge, a wu sorosii pu yiri na pu yege, na jo na pu pu gbo.

Saannaa Herodi xugana

Lee kadugo na a Herodi di foro Zhude fiige ki ni, na gari Sezare ni, na she jeri pye wa.²⁰ Herodi luu li bi yiri be sanha Tiiri sheen ni Sidon sheen be taan xuuni. Ba pee ya lee ce we, na puye na na p'i she Herodi mu. A p'i napege leŋe ni saan wu tashongo ki juufooo wu ni. Wee mege je na Bilatusi. Lee kadugo na a p'i she Herodi mu na wu susuro ta wu yogo ki yaha k'i xho. Bani wee wo fiige ki ni pee jolige ya foro.²¹ Ba cadaganja k'a pa no we, a Herodi di wu saanra fadegbaho le, na diin wu saanra koro li ni, na ganha na kafilagoo yu pu mu.²² A sipyii pu beeri di ganha na xhuulo na: «Le je sipya mujuu we, kile ye pyaa mujuu li je le!»²³ Ga taapile ni, a Kafoo wo meleke wa di yama wa Herodi na, bani wu ya ta Kile pele we. A fyenre di je wu ni; a wu xhu.

²⁴ Lee be na, Kile jomo pu bi se naha na kabaya yi beeri na.²⁵ Barinabasi ni Sali ya pa Zheruzalemu ni tuduro temu na ge, ba tee ya shoanri we, a p'i guri kari Ancosi ni. A pu nigariwuu di gari ni Yohana ni, wee p'a bi sanha na Marika.

13

Fefeere Munaa ya Sali ni Barinabasi naha bulo

pu she Kile Kafila jo

¹ Kile tudunmoo ni karamogoloo pii bye Ancosi egilizi wu ni. Pee meye ye: Barinabasi, ni Simo wemu p'a bi Niwo ge, ni Lusisi, wee bi yiri Sirine kulo li ni, ni Manayeni, ni Sali. Manayeni ni saannaa Herodi, punuŋo ni pee ya bii.² Cana ka n'a daa fee p'a suun le, na Kafoo pele. A Fefeere Munaa l'i pu pye: «Ne Barinabasi ni Sali yiri labye wemu kaa na ge, yi pu yaha na yahama ni, konho pu da wee pyi.»³ Ba n'a daa fee p'a yee logo we, a p'i tuun wa lo sanha na suun le, na Kile beeri, na pu keye taha Barinabasi ni Sali na, na pu yaha kari Kile wo labye wu na.

Barinabasi ni Sali nogana Siperε ni

⁴ Ba Fefeere Munaa l'a Barinabasi ni Sali tun we, a p'i gari Silisi ni. A p'i she je wa kooŋbaho ka ni na kari Siperε fiige ki ni.⁵ A p'i no Salamine ni, na Kile Kafila jo Yawutuu pu mu Kile-peŋe piye ye yi ni. Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee bi pu tege labye wu na.

⁶ A p'i Siperε fiige ki kon jeri na she no kulo la ni, lee mege je na Panfosi. Ba p'a no wa we, na Yawutu na wa ta wa, wee mege je Bariyesu. Wu bi siganama pyi, na kafine ye yu na Kile tudunmoo wee je.⁷ Wee sigaanfoo w'a bye gbafeneere Sirigusi Polusi kaban. Wee gbafeneeri wu bye na xakiligbo foo. A wu Barinabasi ni Sali yiri, bani pu bi giun p'i Kile Kafila logo.⁸ Ga sigaanfoo wemu mege ki je Bariyesu, p'i wu pyi Girekii jomo pu ni na Elimasi ge, a wee di Barinabasi ni Sali kaala. W'a bi li shaa wu gbafeneeri wu naha kon, konho wu ganha bu da Yesu na we.⁹ Wee tuun wu ni Sali we p'a bi na Poli ge, a wee di ji Fefeere Munaa na, a wu sigaanfoo wu wii xuuni na jo:¹⁰ «Shitaanni sipya mu je, mu ya ji shizhiinme ni nanmahara tuuyo beeri na. Tiime beeri pen. Mu wa da Kafoo wo kodiime li jeri wu no yaha-i ya?»¹¹ Kafoo ya wu keŋe taha mu na nime. Ma na ba bye fyen. Ma na ba tuun wa pye, ma da yafiin be na we.» Taapile ni a piige di je Elimasi naha ni; a wu jeri fyen, na ganha na daala wu bu garaa sipya wa ta, wee di wu keŋe co, wu koo she wu na.¹² Ba gbafeneeri w'a lee na we, na da Yesu na. Kalaa we w'a pye Kafoo shizhaa na ge, a wee di bye wu mu kakanhana.

Poli ni Barinabasi nogana Ancosi nibire ni

¹³ Lee kadugo na a Poli ni wu tahama-nohomoo di je korogo ka ni Panfosi ni, na gari Perizhe kulo li ni Panfili fiige ki ni. Yohana wemu mege p'a yiri na Marika ge, wee xuu wu ni wee ya kuri pu feni, na gari Zheruzalemu ni.¹⁴ Ga, a pusamaa di yiri Perizhe ni, na gari kulo la ni lemu mege ki je Ancosi nibire ge, lee je Pisi di wo fiige ki kabanugo. Ba Yawutuu wo cadeenge k'a no we, a pu be di je Kile-peŋe puga ki ni na diin.¹⁵ Ba p'a saliya we ni Kile tudunmoo pu wo Kitabuu pu kalaa xo we, a Kile-peŋe puga ki juufooo wu tuduro tun Poli ni Barinabasi mu na: «Na cebooloo, Kile Kafila yere la bye l'i wa yi mu, yi na ja li pye.»

¹⁶ A Poli di yiri, na wu keŋe yirige, na sipyii pu pye: «Izirayeli sheen, ni yee piimu p'a fyagi Kile na ge, yi niwegee shan!»¹⁷ Izirayeli sheen wo Kile w'a wu sefelee pu naha bulo. Tuun wemu ni pu bye nadadiinme Misira ni ge, w'a pu nagoo jehε. Lee kadugo na a wu wu wo sefeere ti taga pu yeege kee fiige ki ni.¹⁸ A wu pu keree xu, na pu no sha fo na no yee kelee shishere na.¹⁹ Lee kadugo na w'a shi teheε gbarashuun kyee gi, na wee kori yeege Kana fiige ki ni, na fiige ki kan wu

sefelee pu mu, ²⁰ fo na no yee xhuu shishere ni kelee kaguro na (450). Lee kadugo na, a wu kiirikoon kan wu sefelee pu mu fo na she no Kile tudunmoo Samuweli wo canajii li na.

²¹ «Wee tuun wu ni a p'i li sha Kile mu na wu wa pye saan pu nujo ni. A Kile di Kisi ja Sali kan pu mu wee wu pye pu saan. A wee di yee kelee shishere (40) ta pu nujo ni. Wee bi foro Benzhamé wo shi wu ni. ²² Ba Kile ya Sali laha saanra ti na we, na Dawuda kan pu mu w'a pye pu saan. A wee kaa di daan Kile ni, a Kile di jo: «Sipya wemu ne zhaa ge, wee wu je we, Zhese* ja Dawuda we. Wee na ba bye ne jidaan keree ki beeri pyevoo.» ²³ A Kile di ba Shovoo kan Izirayeli mu, na foro Dawuda shi wu ni, ba w'a bi yi jo jogana lemu na we, wee je Yesu. ²⁴ Na ta wee sanha ba we, Yohana w'a bi Kile Kafila wu yere pyi Izirayeli sipyii pu beeri mu, na pu daajenje jo pu jurumu wu na, p'i batize. ²⁵ Ba Yohana wo labye wu taaxoo ya teenje we, a wu ganha na yu na: «Yee ya giin na jogo ne wa we? Shovoo wemu naha yee wa wii ge, ne wa were-e de! Ga we w'a na ne kadugo ge, wee wu wa. Ne cere ne wu pye pu bulo, ali na wu tanhaya meree be sanha, ne yaa ni lee ni we.»*

²⁶ Lee kadugo na a Pöli di jo: «Na cebooloo, yee piimu pu je Ibirayima yaseye ge, ni yee pii p'a fyagi Kile na ge, pe nuwuuro jomoo pe ya jo yi beeri mu. ²⁷ Bani Yawutuu pii p'a bye Zheruzalemu ni ge, pere ni nujofee pu bi ta li ce na Shovoo wu je Yesu we. Kile tudunmoo pu jomoo pemu be pu bi galaa cadeenge beeri ge, pu ya pee be ce we; bani p'a Yesu jaagi, na wu gbo. Ga lee funjo ni a p'i pee jomoo pe jo fa puyee katege. ²⁸ Ali na ta pu ya kaa la shishiin ta wu na le l'a wu kagbuu xo we. Lee be na, a p'i Pilate pye na wu soo p'i wu gbo. ²⁹ Lee na keree kiimu k'a ka Kile tudunmoo Kitabuu pu ni Yesu shizhaa na ge, pee jomoo pu beeri ya pye can. Lee kadugo na a p'i wu tirige korikoritige ki na, na she le fanja ni. ³⁰ Ga, a Kile di wu je na yeege xu ni. ³¹ Ba w'a je foro xu ni we, pii p'a wu torogo na yiri Galile ni na pa Zheruzalemu ni ge, a wu cabyaan nijehenje pye na wuyee shee pee na. Pee sipyii pu p'a pye wu seere, na wu jomoo yu Izirayeli sipyii pu mu. ³² Kile bi Jozaama pemu wo nomee lo wu sefelee pu mu ge, weeye pyaa ki be wo kapana nujo ki je, na pee naha jo. ³³ Nomee le Kile ya lo wee sefelee pu mu ge, w'a lee fa pu kadugo sheren mu. Kile ya Yesu je na yeege xu ni. Lee l'a ka Zaburuu Kitabu koogoo shuun wu ni Yesu shizhaa na na:

«Mu je ne Ja; njinaa n'a ma se.»*

³⁴ Ba Kile ya Yesu je na yeege xu ni we, na jo na wu da ga xhu nige bada we. Lee Kile Kafila w'a she na:

«Fefere jomee le ne lo Dawuda mu ge, ne na ba lee jo fa nakaara baa ni duba ni yi mu.»*

³⁵ Lee wuu na Kile Kafila w'a li she xuu wa be ni sanha na:

«Mu da ga soo ma Fefere Sipya wu wu fonho fanja ni we.»*

³⁶ Ga Dawuda we w'a pe jomoo pe jo ge, ba wee ya Kile jidaan keree pye xo wu wo tuun wu ni we na xhu. A p'i wu le na fara wu sefelee pu nixhuyo na. A wu fonho. ³⁷ Ga Kile ya Yesu wemu je na yeege xu ni ge, wee ya ta fonho we.

³⁸ «Lee na, na cebooloo, wee ya yaa na li ce na Yesu gbooro ni wu jurumu w'a da yafa wu mu. ³⁹ Kakuunoo kiimu ki je yee ya ja sho ki na Kile tudunmoo Musa wo saliya wu noho ni-i ge, wemu bu da Yesu na, weefoo na zho kee kakuunoo ki be na, na kajii ta Kile njaha taan Yesu gbooro ni. ⁴⁰ Lee wuu na y'a yiye kasari, konho Kile tudunmoo p'a yemu jo ge, yee ganha da yi ta we. P'a jo:

⁴¹ «Kile keree la wuuvwe, yi wii, li na bye kakanhana yee mu, lee kadugo na yee na gyee gi. Bani n'a da ba kaa la pye yee wo tuun wu ni. Ali wa na ba li paari yee mu, yee da ga da li na we.»*

⁴² Ba Pöli ni Barinabasi ya pa foro Kile-penje puga ki ni we, a sipyii t'i pu pye na cadeenge ki k'a ma ge, na pu pa jo le kaa le ninuno na pee mu sanha. ⁴³ Ba sipyii t'a jo kon na jaaga we, Yawutuu nijeheme ni Kile nii fyaara sipyii piimu ya je Yawutuu koo li ni ge, a pee di daha Pöli ni Barinabasi feni. A pee di ganha na pu logoo wari na pu taha Kile wo niime wu feni ni nomee fere ni. ⁴⁴ Ba cadeenge k'a pa no we, a kulo li sipyii pu beeri di ba binne p'i Kafoo jomoo logo. ⁴⁵ Ba Yawutuu p'a sipyii t'ina t'a pinne we, a lee wo nepen di je pu ni. A p'i ganha na Pöli kafila wu kaala na wu shehele. ⁴⁶ A Pöli ni Barinabasi di yi finje jo pu mu na: «Yee Yawutuu mu Kile Kafila wu bi yaa na fenhe jo. Ga ma na jo yee ya she wu ni, na li yaha na yee ya yaa ni nii sicuumoo nixhobaama ni we. Ayiwa nime a wu gari shi watii yiri. ⁴⁷ Bani ye Kafoo Kile ya jo wu Kafila wu ni na:

«Ne Kile w'a ma tenje na pye kpeenge shi wusama mu, konho m'a nuwuuro ti jomoo pu yaha p'i no konjo ki kabaya shishere wu beeri na.»*

* 13:22 Zhese: Wee ninumoo p'a byi Izayi. * 13:22 Zaburuu 89:21 * 13:25 Yohana 1:20-27 * 13:33 Zaburuu 2:7 * 13:34 Ezayi 55:3 * 13:35 Zaburuu 16:10 * 13:41 Habakuki 1:5 * 13:47 Ezayi 49:6

48 Shi wemu je Yawutuu-i ge, ba pee ya pee jomɔ pu logo we, a pu beeri fundanga wuu di ganha na Kafɔɔ jomɔ pu sɔni. Piimu beeri pu bi puyɛ gbegele p'i sɔɔ jɔni sicuumɔ nixhɔbaama pu na ge, a pee beeri di dɔ Kafɔɔ Yesu na. 49 Lee caagagana li na Kafɔɔ jomɔ pu bi jaaga wee xuu wu beeri ni.

50 Kulo li megbɔhɔ cɛɛ ni kulo li sipiyigbɔɔ piimu pu bye Yawutuu koo li ni ge, a Yawutuu p'i pee sɔn wɔ Pɔli ni Barinabasi na, a p'i pu kanha, na pu kɔri na yeege pu wo fiige ki ni. 51 Ga, a Pɔli ni Barinabasi nivorowuu di pu tɔɔyɔ gbazhenhe jahara wo wɔ, na lee pye sɛeri kaa pu feni. A p'i gari Ikone kulo li ni. 52 Ga lee be na, a pee n'a daa fee nivomɔ pu kunni di ni fundanga ni Fefere Muna na Ancosi ni.

14

Pɔli ni Barinabasi ya kari Ikone kulo li ni

1 Ba Pɔli ni Barinabasi ya na Ikone ni we, na jɛ wɔ be Yawutuu Kile-peeɛɛɛ puga ki ni. A p'i jomɔ jo fo Yawutuu niɛhemɛɛ ni Girekii niɛhemɛɛ ya pye Yesu n'a daa fee. 2 Ga, Yawutuu piimu p'a she pu da dɔ Yesu na-ɛ ge, a pee di she ganha na shi wusama sɔɔn na waa n'a daa fee pu na. 3 Ga lee be na, a Pɔli ni Barinabasi di mɔ lee kulo li ni. P'a bi Kafɔɔ kaa yu, pu bi fyagi wa shishiin na we. Kafɔɔ bi sefere kaan pu mu p'a kakanhanjaa ni jaha shesheere pyi. Kee bi li shee na Kafɔɔ wo fereme jomɔ pu je can.

4 A kulo li sheen p'i daa taaya shuun. A taaga ka di bye ni Yawutuu pu ni, a ke k'i bye ni tudunmɔ pu ni. 5 A Yawutuu pee ni shi wusama ni pu juɔɔfɛɛ di be nigin na, na p'i Pɔli ni Barinabasi kanha. Pu funɔɔ bye p'i pu wɔ gbo ni kagereye ni. 6 Ba Pɔli ni Barinabasi ya pa li cɛ na pu funɔɔ ki wa p'i pee gbo we, a p'i baa kari Likawuni fiige ki ni. Kee fiige ki ni Lisitiri ni Deribe kulogoo k'a bye. 7 A p'i Jozaama pu jo wee xuu wu beeri ni.

Na Pɔli ni Barinabasi yaha Lisitiri ni

8 Nɔ wa bye Lisitiri ni w'a bi faan fo wu taasii ni. Wu bi sanha jaari ja bada we. 9 Wee nɔ wu bi Pɔli jomɔ pu nuri. A Pɔli di wu jaha kɔ le wu ni na wii, na wu ta na n'a daa wa wu zɔ wu ni, na wu cuunɔ. 10 A Pɔli di jo ni fanha ni, na nɔ wu pye: «Yiri yere ma tɔɔyɔ yi na!» A na wu yiri, na yere wu tɔɔyɔ yi na, na ganha na jaari. 11 Ba sipyiire t'a lee ja we, na jo Likawuni sheen jomɔ pu ni na: «Kakanhana de! Wɔ kilelee p'a puyɛ jeri sipyii, na digi na pa naha.» 12 Girekii kile wemu mege ki bye Zesi ge, a p'i wee mege le Barinabasi na. Shuun wo wu mege ki bye Herimesi ge, a p'i wee mege le Pɔli na. Bani Pɔli w'a bye jomɔ pu jomɔ. 13 Zesi tapɛɛɛɛ puga ki bye kulo li tajege ki ni. A wu saraya jaha shɔɔnriwɔ wu shee xuu wu ni ni

nupɛheɛ ni, na ki to ni tige fyɛɛɛɛ ni. Wu ni sipyiire ti bi giin p'i saraga wolo Barinabasi ni Pɔli mu.

14 Ga ba Pɔli ni Barinabasi ya lee ja we, a pu loyire wuu di pu fadeye sheɛngi, na baa kari sipyiire ti feni, na ganha na sele na: 15 «Wu naniineɛ jaha na yee di le pyi we? Wee be pu je sipyii ba yee wa we. Wee ya pa Kile Jozaama jo yee mu, jo yi ke juɔɔ baa peeɛɛ ke jo yaha, y'i dɔ Kile jii wo wu na. Y'i da wu pɛɛ, wee wemu w'a fugba, ni jiiɛ, ni suumɔ lohɔ, ni ki funɔɔ yanmuyɔ yi beeri yaa ge. 16 Taashiine li ni Kile bi shi wu beeri yaha wu na wuyɛ jidaan koro jaari, 17 Ga lee be na Kile bi wuyɛ shee pu na ni kasaanjaa niɛheɛɛ ni. W'a zanha shaan yee mu na yiri fugba we ni, na yee shinma juɔɔgi wu tuun ni, na juɔɔlge niɛheɛɛ kaan yee mu, na fundanga kaan yee mu.» 18 Pɔli ya yee beeri jo, ga jɛɛɛɛ ye li bi fo p'i sipyiire ti jaha kɔn kanha niyɛ yi gbo wu na.

19 Na pu yaha lee na, a Yawutuu p'i di yiri Ancosi nibire ni Ikone ni na pa. A p'i sipyiire ti faanna fo p'a kagereye taga Pɔli wɔ shan, na p'i wu gbo. Lee kadugo na a p'i pu fuulo na she wɔ kulo li kadugo yiri, bani pu bi giin na w'a xu xɔ. 20 Ga ba n'a daa fee p'a shee wu kuuri we, a wu yiri jɛ kanha ki ni. Kee canja ki jimuguro na a Pɔli ni Barinabasi di yiri wɔ na kari Deribe ni.

Tudunmɔ p'a kari kari Ancosi nigbɔ wu wo egilizii wu ni

21 Pɔli ni Barinabasi ya Kile Jozaama pu jo Deribe kulo li ni. A sipyiɛhemɛɛ di dɔ Yesu na. Lee kadugo na a p'i guri kari Lisitiri ni, ni Ikone, ni Ancosi nibire ni. 22 P'a bi Yesu n'a daa fee pu logoo wari, na pu yeri na pu kori yaha n'a daa wu ni pu da se jaha na. Bani p'a bi pu pyi na: «Li waha l'i waha, wee na venhe kanhama niɛhemɛɛ ja, yani wu pa jɛ Kile wo saanra ti ni ge.» 23 Pɔli ni Barinabasi ya pii jaha bulo na pye jahagbaa fee egilizii pu beeri nigin nigin ni. Lee kadugo na a p'i suun le, na Kile jɛeri pee sipyii pu mu. Kafɔɔ wemu na p'a dɔ ge, a p'i pu kaa le wee keɛɛ ni, kɔnhɔ wu bye pu tegeɛɛɛ.

24 Lee kadugo na a Pɔli ni Barinabasi di Pisi di kɔn jeri, na gari Panfili fiige ki ni. 25 A p'i Kile Kafila jo Perizhe kulo li ni na na kari kulo la ni lee mege je Atali. 26 A p'i jɛ kɔɔgbɔhɔ ka ni na kari Ancosi nigbɔ wu ni Siiri fiige ki ni. Wee xuu wu ni n'a daa fee p'a bi pu kaa le Kile keɛɛ ni. Labye wemu na p'a xɔ me ge, a p'i na yiri wɔ lee kulo li ni na ma wee labye wu feni. 27 Ba p'a nɔ Ancosi ni tuun wemu ni we, keree kiimu beeri p'a pye Kile baraga ni ge, a p'i n'a daa fee pu pinne, na kee beeri paari pu mu. Shi wemu je Yawutuu we, mugigana lemu na Kile ya kujɔɔ mugi wee be mu, kɔnhɔ pu be di dɔ Yesu na ge, a p'i yee be paari. 28 A Pɔli ni

Barinabasi di taatuunno pye Ancosi n'a daa fee pu yiri.

15

Yesu n'a daa fee p'a pinnεge kemu pye Zheruzalemu ni ge

1 Ayiwa, a namaa pii di ba yiri Zhude fiige ki ni na pa Ancosi ni. A p'i ba ganha na kalaa watii kaan cebooloo n'a daa fee pu mu na: «Na saha ni Kile tudunmoo Musa wo saliya wu ni, yee ya cekoonro pye we, yee da zho we.» 2 Poli ni Barinabasi ya ta soo pee jomoo pu na we. A l'i bye nakaagbooro pu te ni, fo Ancosi n'a daa fee p'a n'a daa fee pii fara Poli ni Barinabasi na, p'i she li tiinne tiin Zheruzalemu ni, pu ni tudunmoo pee ni noholee pu ni. 3 A egilizi wu pu tun kari, a pu nigariwuu di doro Fenisi fiige ni Samari fiige ki ni. Shi wemu je Yawutuu-i ge, wee ya soo Kile jomoo pu na soogana lemu na ge, a p'i yee paari wee xuu wu n'a daa fee pu mu. A pee jomoo p'i daan pu cebooloo pu ni xuuni.

4 Ba Poli ni Barinabasi ya no Zheruzalemu ni we, a n'a daa fee p'i pu nuho ciri cirigazana na. Tudunmoo pee ni noholee pu beeri bi bye wa. P'a ja keree kiimu beeri pye Kile baraga ni ge, a p'i kee beeri paari Zheruzalemu n'a daa fee pu mu. 5 Farizheen piimu p'a da Yesu na ge, a pii di yiri pu ni na jo: «Shi wemu je Yawutuu we, piimu p'a da Yesu na wee shi wu ni ge, pee wo cekoonro bye je fanha. Na fara lee na, p'a yaa na paari na sahanj ni Musa wo saliya wu ni.»

6 Lee wuu na, a tudunmoo pee ni noholee p'i puyε ja na binne tiin, konho p'i yee suguri shiizhan. 7 Ba jomoo p'a pa jeri nakaagbooro pu te ni we, a Pyeeri di ba yiri yere na jo: «Na cebooloo, yeyε pyaa wa li fiin na Kile ya ne jaha bulo fo taatuunno ni, konho ne Kile Jozaama pu jo shi wusama be mu wemu je Yawutuu we, konho p'i Kile jomoo logo p'i da Yesu na. 8 Kile wemu w'a sipyii beeri zoloo ce ge, weε ya li ce na wee ya soo pu na. Lee wuu na Fefεεε Munaa l'a tigi pu na ba l'a tigi weε na tigigana lemu na we. 9 Lee ya ta zhonrogo pye we. L'a pu zoloo fiinne, bani p'a da Yesu na. 10 Ni li wa mu, jaha na yee di wa giin y'i Kile taanna di wii we? Weε sefeleε ni weyε pyaa ya ta ja tuguro temu na-ε ge, jaha na y'i wa giin y'i tee taha n'a daa fee pu nuho ni we? 11 Dagana lemu na yee ya da na yee ya sho Kafoo Yesu wo niime wu gbooro ni ge, mu li wa pii be shizhaa na.»

12 A sipyii pu beeri di cari cari puyε na, na Poli ni Barinabasi ye be wo nijoyo logo. Kile ya kakanhanja ni jaha shesheεε temu pye pu mu shi wu ni je ni wemu je Yawutuu we ge, a p'i yee beeri paari sipyiiire ti mu. 13 Ba Poli ni Barinabasi ya jo xo we, a Yakuba di jomoo pu lo na jo: «Na cebooloo, yi niwegee

shan, y'i na kafila wu logo! 14 Shi wemu je Yawutuu-i ge, yahagana lemu na Kile ya wu kaseεge yaha wee shi wu na fo taashiine li ni ge, na pii jaha bulo pu ni na pye wuyε pyaa wuu ge, Simo ya yee beeri paari na xo yee mu. 15 Simo wo jomoo pe ni Kile tudunmoo pu wo pu beeri je ninumo, bani l'a ka Kitabu wu ni na Kafoo ya jo na:

16 «Lee kadugo na, n'a da ba guri ba. Dawuda puga ke k'a to ge, n'a da ba kee yerenεvonoo yerenε.

N'a da ba ki kataha ki beeri yirige, di ki ti.

17 Konho sipyiiire tisara beeri di Kafoo sha ni shi wu beeri n'a yiri na pye naye wo ge.

18 Yee Kafoo ya jo. Wee w'a kii keree kii she fo taatuunno ni.» *

19 Lee kadugo na a Yakuba di jo: «Lee wuu na, shi wemu je Yawutuu we, wu d'a soo Kile Kafila wu na ge, ne funno na, weε ya yaa na waha watii taha wu na we. 20 Ga yi yere wu seme tun pu mu, na saraya yatoo yemu p'a gbuu yapereε na ge, pu ganha ba yee xaara xaa we. Na pu ganha ba doooro pyi we, na pu ganha ba yaxuyo, kelee shishan xaa we. 21 Bani na lo fo taatuunno li ni, kulogoo ki beeri ni, Kile-peεεε piyεε yi ni, lee yere li l'a gaan na saha ni Musa wo saliya wu ni cadεnge beeri na.»

Tudunmoo p'a seme tun n'a daa fee pii mu piimu je Yawutuu we

22 Yakuba jomoo p'a bi be tudunmoo ni noholee, ni n'a daa fee pu mu. A pu pii pinne ni Poli ni Barinabasi ni, na pee tun kari Ancosi ni. A p'i jahagbaa fee shuun wa jaha bulo n'a daa fee pu ni. Wa mege je na Zhude, p'i wu pyi na Barisabasi, shuun wo wu mege je na Silasi. 23 A p'i seme wu le pu kenε ni. L'a bi ka wee seme wu ni na:

«Weε piimu pu je tudunmoo pu ge, weε ni egilizi noholee ni n'a daa fee pu p'a we seme we tun wu cebooloo n'a daa fee pu mu piimu je Yawutuu we, na je Ancosi kulo le, ni Siiri fiige ke, ni Silisi fiige ki ni ge?

Weε ya yi shaari.

24 Weε ya logo na sipyii pii ya yiri weε yiri naha, na she kafila wa taga yee hakilee pu wuregi, fo l'a pye yee mu funzhaga; na ta weε di ya pu tun we. 25 Lee wuu na weε ya wiyε ja, na be nigin na, na li ta l'a paro na sipyii pii fara wu taanpiineε Poli ni Barinabasi na, wu pee tun yi mu. 26 Pii namaa shuun we ya puyε kan Kafoo Yesu wo labye wu mu, fo na li pye jeεεε ye l'a fo p'i xhu kanhama kenε ni. 27 Lee wuu na weε ya Zhude ni Silasi pinne ni pu ni, konho jomoo pemu weε ya ka seme wu ni ge, p'i pee jo yi

* 15:18 Amosi 9:11-12

mu jɔ ni jɔ. ²⁸L'a taan Fefere Munaa ni wée be ni, nago wù ganha da tuguro tatii taha yi na, kii keree kii kadugo na wε. Kee keree ki kaa wée ya jo waha mε yi mu. ²⁹Yi ganha ba yapereε xaara, kelee shishan, kelee yaxuyo xaa wε; y'i dadɔɔɔ yaha. Yi bu já yiye tanha kii keree kii na, lee ya jɔ. Kile wu tuun wa she wu na.»

³⁰A p'i Pɔli, Barinabasi, Zhude ni Silasi ye yaha kari Ancɔsi ni. Ba pee ya nɔ wà wε, na n'a daa fεε pu beeri yiri pinne, na semε wu kan pu mu. ³¹Ba p'a wee semε wu kalaa wε, a lee yeε l'i pu funnɔ taan xuuni. ³²Zhude ni Silasi ye be di bye Kile tudunmɔɔ, a p'i yeε kan n'a daa fεε pu mu, na pu logoo waha, na samhɔɔ le pu ni. ³³A p'i cabyaa kii pye ni pu ni Ancɔsi ni. Lee kadugo na a p'i koo sha. A p'i li kan pu mu, na pu pye na Kile wu pu naha she pu tunvεε pu yiri, na pu she kanha ta japijε na. ³⁴[Ga lee be na, a l'i daan Silasi ni wee wu kori Ancɔsi ni.] ³⁵A Pɔli ni Barinabasi di gori Ancɔsi ni. Pee ni sipyii piitiile bi n'a daa fεε pu kalaa, na Kafɔɔ wo Jozaama pu be yeε pyi.

Pɔli ni Barinabasi ya waagi

³⁶Caŋa ka Pɔli ya pa Barinabasi pye: «Barinabasi, kulogoo kiimu ni wée ya toro, na Kile Kafila jo wà ge, wù kuri wu doro kee ni, wù ki n'a daa fεε pu peregi pu bi se jaha na n'a daa wu ni.» ³⁷Pu nigariwuu, Barinabasi funnɔ bye, Yohana wemu p'a bi Marika ge, wee be wu pinne ni pu ni. ³⁸Ga Pɔli ya ta sɔɔ Yohana wu pinne ni pu ni wε. Bani na pu yaha Panfilii fiige ki ni w'a pa guri pu feni na labye wu ta wu sanha xhɔ wε. ³⁹A l'i bye gilege Pɔli ni Barinabasi te ni, fo na pu pye p'a waagi. A Barinabasi di gari ni Marika ni. A pu shuun wu jé korɔɔ ka ni na kari Sipere ni. ⁴⁰A Pɔli di Silasi jaha bulo. A n'a daa fεε p'i pu kaa le Kafɔɔ keje ni. ⁴¹A p'i Siiri ni Silisi fiye yi beeri jaari, na samhɔɔ le n'a daa fεε pu ni.

16

Timote ya fara Pɔli ni Silasi na

¹A Pɔli ni Silasi di gari Deribe ni, a p'i foro wà, na gari Lisitiri kulo li ni. Na she n'a daa fɔɔ levɔɔ wa ta wà, wee mege jε na Timote. Wu nu bye Yawutuu n'a daa fɔɔ wa, ga wu to w'i jε Gireki. ²N'a daa fεε piimu pu bye Lisitiri ni lkone ni ge, pee beeri bi Timote mesaanja yu. ³Lee wuu na Pɔli ya li sha na Timote wu pye wu kapyeyeni. Yawutuu pu wuu na w'a Timote kɔn, bani pu beeri bi li ce na Gireki wu jε wu to we. ⁴Pu nigariwuu ya toro kulogoo kiimu beeri ni ge, tudunmɔɔ pee ni Zheruzalemu nahɔɔε p'a keree kiimu tenje ge, a Pɔli di kee beeri paari pu mu, na p'a kee pyi. ⁵Lee l'a bi n'a daa fεε pu pye pu na se jaha na n'a daa wu ni, egilizii pu ni. A la di ganha na faraa pu na caŋa beeri.

Pɔli ya kashεe la ja Torowasi ni

⁶A Kile Munaa l'i pu naha kan Kile Kafila wu jo na Azi fiige ki ni. A p'i Firizi ni Galasi fiye yi ja toro. ⁷Ba p'a tεεjε Misi fiige ki na wε, a p'i ganha na giin p'i jé Bitini ni, ga Yesu Munaa li ya ta sɔɔ pu jé wà wε. ⁸A p'i doro Misi kabanugo na kari Torowasi ni. ⁹Kee caŋa ki piige Pɔli ya kashεe la ja. A wu Masedoni shen ná wa niyerege ja wu na wu jεri na yu: «Pɔli, jɔ mayε na, m'a ba Masedoni ni, m'a ba wu tεge.» ¹⁰Ba Pɔli ya lee ja wε, taapile ni a wu gbegele, na she Masedoni fiige ki ni. A wée di li ce nakaara baa jo Kile ye pyaa k'a jo na wée pu she Kile Jozaama pu jo pii sipyii pii mu.

Lidi ya pye Kafɔɔ Yesu wo n'a daa fɔɔ Filipii kulo li ni

¹¹A wée di jé korɔɔ ka ni Torowasi ni, na nɔ Samoturasii ni. Tee jimuguro ti na wée ya na Nerapolisii kulo li ni. ¹²A wée di foro wà, na gari Filipii ni. Lee jε Masedoni fiige ki kugbɔɔ le, na jε Orome fanha ki tateenge ka. A wée di cabyaa pye lee kulo li ni.

¹³Ba cadeenge k'a pa nɔ wε, a wée di she kanha ki kadugo. Bani wée bi giin na xuu wa wa wà pu mu dugo ki jɔ na, wee jε pu Kile-jεrege tapyege. Ba wée ya nɔ wà wε, na cee pii ta p'a puyε pinne wà, a wée di Kile Kafila jo pee mu. ¹⁴Cee nigin wa bye pee ni, wee bi jé Yawutuu pu wo Kile koro li ni, wee mege jε Lidi. Wu kulo mege di jε Tiyatiiri. Fajεεye wu bi beereε, yemu pereε ya waha ge. Wu bi Kile pele A wu ganha na we kafila we nuri, a Kafɔɔ di fungongɔ fεεε kan wu mu w'a Pɔli kafila wu jaha ce. ¹⁵A wu ni wu puga sheen pu beeri di batize. A wu Pɔli ni wu kaafεε pu jεri na: «Yee bi dà li na na ne dà see na Kafɔɔ na, yi pa digi na puga.» A wu wée karamu fo wée ya sɔɔ.

Pɔli ni Silasi ya le kaso ni Filipii kulo li ni

¹⁶Caŋa ka wée ya kari Kile tajeεge ni, a bulozhɔ wa di wée jɔnɔ cɔri. Jina wa wu bye wee ni, wee baraga ni wu bi celɔɔ pyi. Tee celɔɔ ti ni w'a bi wari njɛhemε ta na gaan wu Kafɔɔ mu. ¹⁷A wee ce jinaa wo wu daha yaha wée feni, na sele, na yu: «Kile-gbɔtabaaga wo kapyeyyii pu jε pii namaa pii. Nuwuuro ya daa koo lemu ni ge, lee kaa p'a yu yee mu.» ¹⁸Wee ce wu bi taha yaha Pɔli ye feni caŋa beeri na yee yu. Caŋa ka, a Pɔli di ba ganha na ŋmahana jεri, na jina wu pye: «Yesu Kirisa mege na, jina, foro ce wu ni!» Taapile ni a jina wu foro ce wu ni.

¹⁹Ba wee bulozhɔ wu kafεε ya pu wari ta koro li ja l'a to wε, a p'i Pɔli ni Silasi co kari kiiri kɔɔn kurunɔ ki mu. ²⁰Ba p'a nɔ wà wε, na Orome fanhafεε pu pye: «Pii namaa pii ya wée kulo li wuregi, Yawutuu pu jε pii. ²¹P'a sipyii pu kalaa keree kii ni na ta wée Oromε sheen wo saliya wu ya gbara kee na wε, wée di ya yaa w'a kee keree ki pyi be wε.»

22 Ba sipyiire t'a pee jomɔ pu logo we, a p'i yiri Pɔli ni Silasi feni. A fanhafee p'i jo na pu pu fadeye wolo pu na, p'i pu kpon ni susoloo ni. 23 Ba p'a pu deele kpon we, na pu le kaso ni. A fanhafee p'i yi jo kaso gbaha ki kaseege pyevoo wu mu na p'a pu kaseri xuuni. 24 Ba kaso gbaha ki kaseege pyevoo w'a yee logo we, a wu she Pɔli ni Silasi yaha kaso gbaha ki funɔɔ pura la ni, na pu tooɔo le tige ka ni na pa.

25 Ba niɛe k'a pa ni we, a Pɔli ni Silasi di ganha na Kile jɛeri, na Kile masoɔo yoyo cee. Kasolemɛe pusamaa beeri bi yee nuri. 26 Na pu yaha lee na, a niɛe k'i wakaraa cɛle xuuni, na kaso gbaha ki nahara fo na ki gburaya yi beeri pye y'a mugi yiye ni. A kasolemɛe pu beeri wo tooɔo shonhoɔo y'i bahala wolo. 27 Ba kaso gbaha ki kaseege pyevoo w'a jɛe, na gburaya yi beeri ta y'a mugi we, a wu wu nmɔpara kaangi li koroo ni di daga wuyɛ gbo, bani wu bi giin na kasolemɛe pu beeri ya paa. 28 A Pɔli di mujuugboɔo w'a na: «Ma ganha da kakuunɔo pye maye na we, wee beeri wa naha.»

29 A kaso gbaha ki kaseege pyevoo wu jo na pu sokinna le pa. A wu gburogi je kaso gbapire li ni. W'a bi fya fo na fuguri, a lee di wu pye w'a she do Pɔli ni Silasi tooɔo ni. 30 Lee kadugo na a wu Pɔli ni Silasi yeege kpeɛnge ki na, na pu pye: «Na nahafee, leke ne d'a yaa na pye, konho di juwuuro ta we?» 31 A p'i wu jo shɔ na: «Dà Kafoo Yesu na, ma na zho ma ni ma puga sheen pu beeri.» 32 Lee kadugo na a Pɔli ni Silasi di Kafoo jomɔ pu jo wu ni wu puga sheen pu beeri mu. 33 Kee niɛiɛe kiye pyaa na, a kasogbaha ki kaseege pyevoo wu Pɔli ni Silasi ye nooyɔ yi were pye. A wu ni wu puga sheen pu beeri di batize. 34 Lee beeri kadugo na a wu gari ni pu ni wu kaban, na she yalige kan pu mu. A we na we ni wu puga sheen beeri di fundanga pye xuuni, bani p'a dà Kile na.

35 Ba jiga k'a mugi we, a Orome fanha ki juɔofee p'i fanhafee pii tun kasogbaha ki kaseege pyevoo wu mu na wu Pɔli ni Silasi yaha. 36 A kasogbaha ki kaseege pyevoo wu pee jomɔ pu jo Pɔli ni Silasi mu na: «Orome fanha ki juɔofee p'a tuduro yaha pa, na pu yi yaha. Yi foro, yi da gaani janiɛe na.» 37 A Pɔli di pee fanhafee pu pye: «P'a wee kpon sipyii pu beeri jii na kiiri konbaa wee na, na ta wee be di jɛ Orome kulo li sipyii. Lee kadugo na na ba wee le kaso ni. P'i giin p'i wee peelee yeege nime kaso wu ni ge? Tapyege wa lee na bada we; na puyɛ pyaa ki pa wu yeege kaso wu ni naha!»

38 A pee di guri na she pee jomɔ pu jo Orome fanha ki juɔofee pu mu. Ba p'a logo na Pɔli ni Silasi be jɛ Orome sheen we, a p'i fya. 39 Lee na a p'i ba kafari sha Pɔli ni Silasi mu. A p'i pu yaha na pu beeri na pu jo puyɛ na p'i foro kulo li ni. 40 Ba Pɔli ni

Silasi ya foro kasogbaha ki ni we, a p'i gari Lidi kaban, na she ceboooloo pii ta wà. A p'i pee yeri na samohoro le pu ni, na na kari.

17

Pɔli ni Silasi ya Kile Kafila jo Tesaloniki kulo li ni

1 Pɔli ni Silasi ya foro Anfipolisi kulo li ni, na she doro Apoloni kulo li be ni. A p'i she no kulo la ni lee mege jɛ na Tesaloniki. Yawutuu Kile-peeɛɛe puga ka bye wà. 2 A Pɔli di je kee Kile-peeɛɛe puga ki ni ba w'a tee na li pyi we. A wu cadeɛɛɛe taanri pye na taha yiye na na se na Yawutuu pu juɔo cirini, na Kile Kafila wu naha yu pu mu. 3 Pɔli bi Kile Kafila wu naha shee pu na na finɛe, na yi yu pu mu na saha ni wee Kafila wu ni na Kile ya wemu naha bulo na pye Shovoo ge, na wee na venhe ganha na na xu. Lee beeri kadugo na, wu na ba jɛe na foro xu ni. A wu pu pye: «Yesu wemu kaa wee ya yu yee mu ge, wee Kile ya pye Shovoo we. 4 A Yawutuu pii di wee kafila wu ta can, a pee di ba dà Yesu na, na fara Pɔli ni Silasi na. A Girekii Kile jii fyaara sipyii niɛhemɛe pii be di dà Yesu na ni megbaho cee niɛhemɛe pii be. 5 Ga, a lee di jiiɛhaga yirige Yawutuu pusamaa mu. A pee di lapyebaalaa sipyiiɛmuyoo ya faanna pinne, na pee son wà Pɔli ni Silasi na. A pee di tunno taga kulo li beeri wuregi. A p'i puyɛ faari kari Pɔli ni Silasi tacono ni ná wa puga, wee mege jɛ Zhason. 6 Ba p'a she fo Pɔli ni Silasi ni we, a p'i Zhason ni n'a daa fee pii be co, na pee fuulo kari fanhafee pu yiri. A p'i ganha na sele na: «Yi li wii, sipyii pii p'a fiige ki beeri wuregi ge, pee p'a no wee be mu naha, 7 a Zhason di pu tirige wu puga. Keree kii p'a byi ge, kee ya be ni Orome saannaa pu beeri juɔofoo Sezari wo saliya wu ni we, bani p'a yu na saan wa betii wu jɛe, wee mege jɛ Yesu.» 8 Ba kulo li sipyii ni fanhafee p'a pee jomɔ pu logo we, a pee jomɔ p'i pu fungonyo wuregi. 9 M'a Zhason ni n'a daa fee pu na p'a yaha ge, jomɛe p'a kan fanhafee pu mu.

Pɔli ni Silasi ya Kile Kafila jo Bere kulo li ni

10 Ba fanhafee p'a n'a daa fee pu yaha we, kee cana ki piige kiye pyaa ni p'a Pɔli ni Silasi yaha kari Bere ni. Ba p'a no wà we, na she je Yawutuu Kile-peeɛɛe puga ki ni, na Kile Kafila jo sipyii pu mu. 11 Pee bi poro Tesaloniki sheen na, a p'i soo Kile Kafila wu na ni fundanga ni, na Kitabuu wu suguri cana beeri kee keree ki bi jɛ can. 12 A Yawutuu niɛhemɛe di dà Yesu na. A megbaho cee niɛhemɛe di dà Yesu na Girekii pu be ni, na fara namaa niɛhemɛe pii be na. 13 Ga ba Tesaloniki kulo li Yawutuu p'a pa yi logo na Pɔli ya Kile Kafila wu yu Bere be ni we, a p'i yiri, na she Bere sheen pu son wà pu na. 14 Ba lee ya pye we, taapile ni a n'a daa fee

p'i gari ni Pōli ni suumō lōhō ki jō na, na wu le korogō ka ni. ¹⁵ A pii di binne ni wu ni fo na she nō Ateni kulo li ni. A Silasi ni Timote di gori Bere kulo li ni. Ba Pōli torogovēe pu kuriduun ya nō we, a wu pu tun na pu pa Timote ni Silasi pye, na p'a se tōvuyo na wee feni Ateni ni.

Pōli ya yu ni Ateni kulo li sipyii pu ni

¹⁶ Na Pōli yaha Ateni ni wu na Timote ni Silasi ye sigeē, a wu ba li seeri na li ta Ateni kulo l'a ji yaperēe na. A lee di bye wu mu funzhaga. ¹⁷ Lee wuu na wu bi se Kile-peeje puga ki ni na yu ni Yawutuu pu ni, ni Girekii piimu bi fyagi Kile na ge. W'a bi se pinnere kpeenyē na caṇa beeri, wu bu wemu ta wà, w'a ganha na yu ni weefō ni. ¹⁸ Fungōngō fēe kuruyo yemu p'a bi byi na Epikure ni Sitoyiki ge, a yee wo sipyii pii di ba ganha na yu ni Pōli ni. A pii di jo pu ni na: «Kaṇuṇṇō baa jomō peke we di wa yu we?» A pii be di jo: «Li jē ma na giin kileleē piitiilee kaa w'a yu wēe ya piimu cē we.» P'a yee jo bani Pōli bi Yesu wo Jozaama pu yere pyi, na xujene li be kaa yu. ¹⁹ A p'i gari ni Pōli ni kulo li pinnere kpeenge ka na, kee mege jē na Ayeropazi. Ba p'a nō wà we, na Pōli yege na: «Kalaafomō wemu ni m'a pa ge, ta wēe na já wu logo? ²⁰ Yemu beeri wēe ya nuri mu jō na ge, yee beeri jē wēe mu nivoyo. Lee wuu na wēe ya giin m'a yee naha jo wu mu.» [²¹ Ateni sheen ni pu nadadiinmēe bi ma pu tuun beeri torogo kafilafomō jo ni wu logo na.]

²² A Pōli di yiri yere kee kpeenge ki na na jo: «Ateni sheen, ne yee kaseri na yee ta yee na jē Kile shavēe see wuu. ²³ Na ne yaha ne na jaraari yee kulo li ni, ne yee Kile tashaya saraya yi tawoloyo niṇehēye ja. Ne nigin ja yee peeje yaṇmuyo yi ni l'a ka kee na na: «Yaaga kemu k'a bele ki tuugo di ya cē-ε ge, kee saraya yi tawologo.» Lee na yaaga kemu yee ya bele, yee di ya ki cē-ε ge, kee kaa ne yu yee mu.

²⁴ «Wee jē Kile, wemu w'a koṇṇō ni ki funṇṇō yaṇmuyo beeri yāa ge. Wee wu jē fugba ni niṇe yaavō wu be. Wee ya den sipya keṇe puyaaga funṇṇō ni we. ²⁵ Wee Kile wu mago jē sipya keṇe labye na na wee Kile w'a deri we. Bani wee w'a piifēere ti kaan sipyii mu; kafēge kemu sipyii ya ṇmoni ge, na kee be kaan, ni yaṇmuyo yi saya beeri. ²⁶ Sipya nigin ni w'a shi wu beeri yeege, na wee yaha niṇe ki kabaya yi beeri na. Na tehene yaha pu tegege ni pu tatiinye na. ²⁷ W'a kii keree kii beeri pye, koṇhō sipyii di wee Kile kabaṇa sha p'i fulo wee na. Koṇhō pu daalape wuu di wee Kile ta, bani Kile sanha ya lii wa shishiin na we. ²⁸ Bani

«Wee w'a wēe yāa, na piifēere kan wēe mu, na sefēere be kan wēe mu wu já w'a jeri.»

Mu yee wo yocēlee pii be ya jo na:

«Kile ni wēe ya foro.»

²⁹ «Kile ni wēe ya foro. Lee na wēe bi foro Kile ni, wēe ya yaa na li cē na sipyii keye y'a peeje yaṇmuyo yemu yāa ni sanni, kelee warifyen, kelee kagereye ni ge, na Kile jē ba yee peeje yaṇmuyo yi jē we. ³⁰ Lee kadugo na a Pōli di jo: «Kile ya taatorogoo keree ki wii nige we, bani ki cēbaara t'a bi yee pye yee na ki pyi. Ga nime, Kile funṇṇō wa sipyii beeri pu kee keree ki yaha p'i daburaje jo xuu wu beeri ni, pu da wee Kile peke. ³¹ Bani Kile ya caṇa ka teṇe, kee na wu da ba kiiri koṇ koṇ ki beeri na ni tiime ni. Kile ye pyaa ya ná wemu naha bulo ge, wee wu da bye kiiri wu koṇvō. Kile ya naha shesheere tume she sipyii na wee shizhaa na ge, tee jē na wee jē na yeege xu ni.»

³² Ba p'a xujene li kaa logo we, a p'i ganha na wu la wo. A pii di jo: «Caṇa katii wēe da ba yi saya logo ma mu.» ³³ A Pōli di foro pu niṇe ni na kari. ³⁴ Lee be na, a pii di fara Pōli na, na bye Yesu n'a daa fēe. Pee n'a daa fēe pu ni, kulo li kiirikōon kuruṇṇō ki sipya wa bye pu ni wee mege jē Denisi, na fara cee wa be na wee mege jē Damarisi, ni sipyii pii be.

18

Pōli ya jé Korēnte kulo li ni

¹ Lee kadugo na a Pōli di yiri Ateni ni, na gari Korēnte ni. ² Ba w'a nō wà we, na ná wa ja wà wee mege jē na Akilasi. Yawutu wu bye wii wu d'a se Pōn fiige ki ni. Pee nibavomō pu bye, wu ni wu shō Pirisili na yiri Itali fiige ki ni, bani saannaa Kulodi bi jo na Yawutuu pu beeri pu foro Oromē ni. Lee l'a Akilasi ni wu shō wu pye p'a yiri Itali fiige ki ni na pa. A Pōli di she foro pu na. ³ A wu kariṇeege leṇe ni pu ni, na diin pu yiri bani pu shuun wu beeri bi labyenumō pyi. Fāya piyeye pu bi yari. ⁴ Ga cadēnge beeri Pōli na gari Kile-peeje puga ki ni, na she ganha na yu ni Yawutuu ni Girekii pu ni. W'a bi giin wu pu jeri, p'i sōo Kafō na.

⁵ Ga ba Silasi ni Timote ya yiri Masedōni ni na pa we, Pōli ya ta latii pye nige ni Kile Jozaama pu yere li ye be we. W'a bi yi yu na wari Yawutuu pu mu na Kile w'a Yesu naha bulo na pye Shōvō. ⁶ Ga Yawutuu pu ya ta sōo pee jomō pu na we, a p'i ganha na Pōli fanri, na joguumo yu na waa wu na. Lee na a Pōli di wu fadenje nahara na lee na ba bye seeri kaa na p'a she Kile jomō ni. Lee kadugo na a Pōli di jo: «Yee Yawutuu bye yee di ya juwuuro ta nigā na we, yee p'a lee pye ne be we. Nime shi watii mu n'a da zhe Kile kafila wu jo.» ⁷ Ba Pōli ya pee jomō pu jo we, a wu yiri pee sipyii pu tāan na kari ná wa puga, wee mege jē Tite Zhutusi. Kile jii fyaara sipya wu bye wii. Wu kaṇa ki bi sogi Kile-peeje puga ki na. ⁸ A Kile-peeje puga ki juṇṇōfō ni wu puga sheen di ba dā Kafō na, wee mege ki bye Kiriṇusi. Korēnte

shɛɛn piimu bɛ p'a Pɔli jomɔ pu logo ge, a pee shiɛhemɛɛ bɛ di dɔ Kafɔɔ Yesu na. A p'i pee batize.

⁹ Canja ka piige ni Kafɔɔ ya pa yi jo Pɔli mu kashɛɛ la ni na: «Ma ganha da vya sipya wa shishiin bɛ na wɛ! Ta yu, ma ganha da joo maye na wɛ! ¹⁰ Bani nɛ wa ni ma ni. Sipya wa shishiin da ga jɔ ma co wu kakuunɔ pye ma na wɛ, bani nɛ sipyii ya nɛhɛ le kulo le ni.» ¹¹ Lee na, a Pɔli di gori yaha Korɛnte ni, na sipyii kalaa Kilɛ Kafila ni fo yee nigin ni yeye gbaara.

¹² Tuun wemu ni Galiyɔn bi bye gbafɛnɛɛri Akayi fiige ki ni ge, a Yawutuu p'i puyɛ pinne na yiri Pɔli fɛni, na wu co kari kiirikɔɔn kurunɔ ki mu. ¹³ Na jo: «We nɔ we ya sipyii pu nuyɔ kyɛɛgi na p'a Kilɛ pɛlɛ pɛlegana lemu na ge, lee ya saha ni wɛɛ wo saliya wu ni wɛ.» ¹⁴ Ga Galiyɔn ya ta Pɔli yaha w'a tajogo ta wɛ, a wuyɛ pyaa di jomɔ pu lɔ na Yawutuu pu pye: «Nago kakuunɔ la we nɔ we ya pye kelee kapyebaana, nɛ bi da zɔɔ na yi jomɔ logo. ¹⁵ Ga ma na jo li wa lee la wɛ, fo yee ni sipyiire tisara ni yi wo saliya wu wo nakaara keree yɛ, yiye pyaa ki yee naha shɔɔri. Nɛ kunni tɔɔgo wa wee kiiri wu gon ni bada wɛ.» ¹⁶ Ba w'a yee jo wɛ, na pu kɔri yeege kiiri wu takangɔ ki ni. ¹⁷ Ba l'a pye mu wɛ, a pee Yawutuu p'i wɔ Kilɛ-pɛɛnɛ puga nuyɔfɔɔ wu na. Wu mɛge ki bye na Sositɛnɛ. A p'i wu deele kpɔn. A Galiyɔn di wuyɛ pye kanna wu ya pu jaa bɛ wɛ.

Pɔli ya kuri she Ancɔsi ni

¹⁸ Pɔli ya mɔ xuuni Korɛnte ni. Lee kadugo na a wu koo sha n'a daa fɛɛ pu mu. A wu ni Pirisili ni Akilasi di jɛ korɔgɔ ka ni na gaanji shiizhan Siiri fiige ki ni. Pɔli bi nɔmɛɛ lɔ Kilɛ mu, lee l'a wu pye, ba w'a nɔ Sankere ni wɛ, na wu nuyɔ kuu wɔ, na na toro. ¹⁹ Ba p'a nɔ Efese kulo li ni wɛ, a p'i digi wɔ, na jɛ kanha ki ni. A Pirisili ni Akilasi di gori wɔ. A Pɔli di she jɛ Kilɛ-pɛɛnɛ puga ki ni, na jo ni Yawutuu pu ni. ²⁰ A pee di li sha wu mu na wu jɛri pye pu mu; ga Pɔli ya sɔɔ wɛ. ²¹ A wu koo sha pu mu, na pu pye na Kilɛ bu sɔɔ na wee na ba guri ba sanha pu mu. Lee kadugo na a wu she jɛ korɔgɔ ki ni na gaanji. ²² Ba korɔgɔ k'a she nɔ Sezare kulo li ni wɛ, a wu foro, na gari Zheruzalɛmu ni, na she n'a daa fɛɛ pu shaari. A wu yiri wɔ, na gari Ancɔsi ni. ²³ A wu jɛri pye Ancɔsi ni. Lee kadugo na a wu gari Galasi ni Firizi fiye yi ni. A wu yee fiye yi wo kulogoo ki bɛɛri naari na n'a daa fɛɛ pu kalaa, konhɔ pu niye di juri n'a daa wu ni.

Apɔlɔsi ya Kilɛ Kafila jo Efese kulo li ni

²⁴ Yawutu wa bi pa Efese ni, wee mɛge nɛ na Apɔlɔsi. Alɛkizandiri shɛn wu bye wiil. Wee nɔ wu bi jomɔ cɛ l'a toro. W'a bi Kilɛ Kafila wu bɛ cɛ xuuni. ²⁵ Sipya wa w'a bi Kafɔɔ Yesu kaa jo wu mu. Ga wu wo nijɛye yi tɛhɛnɛ li bi bye Yohana Batizelipye wo kalaa

wu yɛ. Ga lee bɛ na w'a bi la le na Yesu kaa yu na nɔgi sipyiire ti bɛɛri mu ni wu zɔ wu bɛɛri ni. ²⁶ Canja ka w'a pa yiri, na yu ni lowaa ni sipyiire ti bɛɛri pii na Kilɛ-pɛɛnɛ puga ki ni. Ba Pirisili ni Akilasi ya wu kalaa wu logo wɛ, a pee di wu yiri kari pu puga, na she Yesu koo li naha jo na nɔ wu mu.

²⁷ Lee kadugo na, canja ka Apɔlɔsi funnɔ bi bye wu she Akayi fiige ki ni. A n'a daa fɛɛ p'i wu luu waha, na sɛmɛ tun Akayi n'a daa fɛɛ pu mu, na wu bu nɔ wɔ, na p'i wu co nɔ. Ba w'a nɔ wɔ wɛ, piimu pu nɛ Yesu n'a daa fɛɛ Kilɛ wo niime wu gbɔɔɔ ni ge, a wu kalaa wu la fara pee wo n'a daa wu na, na jahagbaashɛɛri kan pu mu xuuni. ²⁸ Bani wu kafila wu bi tajogo fɔ Yawutuu pu na sipyii pu bɛɛri pii na. A wu li she na foro Kilɛ Kafila wu ni na Yesu wu nɛ Kirisa we.

19

Pɔli ya Kilɛ Kafila jo Efese kulo li ni

¹ Na Apɔlɔsi yaha Korɛnte ni, a Pɔli di Azi boboyo fiige ki kɔn nɛri, na nɔ Efese ni, na n'a daa fɛɛ pii ta wɔ. ² A Pɔli di pee n'a daa fɛɛ pu yege na: «Tuun wemu ni yee ya dɔ Yesu na ge, yee ya Fɛfɛɛɛ Munaalɛ ta tee tuun wu ni ya?» A p'i Pɔli nɔ shɔ na: «Wɛɛ ya cɛ na yaaga ka bɛ mɛge ki nɛ Fɛfɛɛɛ Munaalɛ wɛ.» ³ A Pɔli di pu yege sanha na: «Batizeli wekɛ yee d'a pye wɛ.» A p'i wu nɔ shɔ na: «Yohana Batizelipye wo wɛ.» ⁴ A Pɔli di pu pye: «Batizeli wemu Yohana bi byi ge, wee bi li sheɛ na sipyii ya daburaje jo pu jurumu wu na. A wu Izirayeli sipyii pu pye na wemu w'a ma wee kadugo ge, na pu dɔ wee na. Wee mɛge nɛ Yesu.» ⁵ Ba pee sipyii p'a pee jomɔ pu logo wɛ, na ganha na puyɛ kaan nime pu na batizeni Kafɔɔ Yesu mɛge na. ⁶ Lee kadugo na a Pɔli di wu kenɛ taha pu na, na Kilɛ nɛɛri pu mu. A pu bɛɛri di Fɛfɛɛɛ Munaalɛ ta na ganha na shi watii jomɔ yu, na ganha na kapaɲaa yu. ⁷ Pii sipyii pii bi namaa kɛ ni shuun shi xɔ.

⁸ Na Pɔli yaha wɔ Efese ni, wu bi se Kilɛ-pɛɛnɛ puga ki ni, na Kilɛ saanra ti Jozaama pu yu sipyiire ti bɛɛri mu na fiinɛ, na li shaa wu jomɔ pu logovɛɛ pu bɛɛri mu na pu jɛ tee saanra ti ni. W'a bi lee pyi fo na she nɔ yeye taanri na. ⁹ Sipyii pii funnɔ bɛɛ pu dɔ Yesu na wɛ, pee bi Pɔli kafila wu she, na joguunɔ taga Yesu koo li mɛge kyɛɛgi. Lee wuu na Pɔli ya n'a daa fɛɛ pu yiri laha pee taan, na gari ni pu ni Tiranusi wo kalaa tapyeye ki ni. A wu ganha na pu yeri ni Kilɛ Kafila ni wee xuu wu ni canja bɛɛri. ¹⁰ A Pɔli di li pye mu fo yee shuun. Sipyii piimu bye Azi fiige ki ni ge, Yawutuu fara Girekii na, pee bɛɛri ya Kilɛ Kafila wu logo.

Seva jalaa gbarashuun w'a giin da jinaa kari

11 Póli ya kakanhanjaa nijehenee pye Kile baraga ni sipiyi sanha kiimu tuugo ja na we, 12 Ali fáya kelee fajunoo kiimu beeri bi gbóon Póli cére ti na ge, pu bi kee luu na deri yama fee na p'i juunoo. Jinaa je piimu ni ge, na ki teri pee be na jinaa p'i foro pu ni.

13 Yawutuu pii bi jaari na giin da jinaa kori da yege sipiyi ni. Cana ka p'a pa yiri na p'i she jinaa kori yege wa ni Yesu mege na. Jomó pemu ni pee bi giin da jinaa pu kori ge, pee pu wa me: «Póli ya Yesu wemu wo Jozaama yere pyi ge, yi foro we ni wee Yesu wu wo mege na!» 14 Yawutuu wo saraya naha shóonrivoo wemu mege ki je na Seva ge, wee wo jalaa gbarashuun w'a we labye we pye. 15 Ba p'a yee jo ni jinaa sipya wu ni we, a jina wu pu no sho na: «Ne Yesu ce, na Póli be ce, ga yee di je jogo ye we?» 16 A wee ná jinaa wo wu do pu na, a wu fanha di jehene pu na, a wu pu kpon na bana bana, na pu fáya be wolo pu na. A pu ceepilegee wuu di baa foro puga ki ni.

17 A lee kaa l'i Efese shéen pu beeri ciri, Yawutuu fara Girekii na, a pu beeri di fya. Lee wuu na a sipyiire t'i ganha na Kafoo Yesu mege ki pelé. 18 Lee na piimu pu bi dá Yesu na ge, a pee nijeheme di ba daburaje jo pu kakuuyo yi na, na yi paari sipyiire ti beeri jii na. 19 Piimu pu bi siganma pyi ge, a pee nijeheme di ba ni pu siganma semee ni, na ba pu sorogo sipyiire ti beeri jii na. A p'i pee semee pu wari noyo wá wá yiye na, a y'i be ni warifyen tunoo kabofonoo ke (10.000) shi ni. 20 Lee funoo ni a Kafoo wo kafila wu ganha na se taa na se naha na, fo na sipyijeheme pye p'a fara n'a daa fee pu na.

Tunmó pemu p'a tin Efese kulo li ni ge

21 Lee beeri kadugo na a Póli di li she na wee na doro Masedoni fige ke ni Akayi fige ki ni w'a se Zheruzalemu ni. A wu li she na wee bu no wee xuu wu ni, na wee na zhe Orome be ni. 22 A wu wu tegevee shuun yaha kari wuye naha na Masedoni ni. Pee je Timote ni Erasiti. A wuye pyaa di gori Azi fige ki ni, na jeri pye wá.

23 Wee tuun wu ni a tunmó di din Yesu koo li wuu na. 24 Tudunna wa bye wa wee mege je Demecusi. Efese shéen yaperé lemu li je yaperesho p'i li mege yiri na Aritemisi ge, w'a bi lee wo puga ki tuugo nifenhefenhenee yari ni warifyen ni na beere sipiyi mu wari nijeheme na. 25 Cana ka, a wee ná wu ba wu kapyeyii ni wu tudunpii pii yiri na pu pye: «Y'a li ce na we labye we ni wée jolige ya fóro. 26 Ga nime le Póli ya byi ge, yeeye pyaa ya lee logo, na li ja be. Le kaa le wa Efese kulo li ye juunoo kaa we de! Ga l'a giin di bye nime Azi fige ki beeri juunoo wuu. Wee Póli wu w'a yu na sipiyi ya peene yajmuyo yemu yari ni pu keye ni ge, na yee je see yajmuyo we. Pee jomó p'a sipiyi nijeheme

juunoo kyee gi xo. 27 Lemu l'a wu funyo shaa ge, le ganha bu da wu lada koro to we. Ga lee ye be we. Li bu she naha na, wée yaperesho wemu mege ki je Aritemisi ge, sipiyi pu na ba kadugo le wee ni. Peene ke w'a daa ge, kee na ba gon wu na, na ta Azi fige ki shéen ni fiye yi saya beeri wo sipiyi di wu pele.»

28 Ba Demecusi ya pee jomó pu jo le sipiyi pu niwegee ni we, a pu logoo di yiri. A p'i ganha na sele na yu: «Efese shéen yaperesho wemu mege ki je Aritemisi ge, w'a pele, wu joo je we!» 29 A pee tunmó p'i kulo li beeri wuregi. Lee bi Póli tahama-nahomoo pii ta wá, pee meye je, Gayusi ni Arisitaaki. Pee bye Masedoni shéen, a sipyiire ti gburogi kari na she pee co, na pu fuulo na kari pinne kee kee ki na. 30 A Póli ye pyaa di ganha na giin wu she sipyiire ti feni, ga n'a daa fee pu ya ta soo we. 31 Azi fige ki sipyigbóo pii be bye wa, pee bye Póli najiinee. A pee be di tuduro tun Póli mu, na wu ganha da zhe sipiyi pu tapinnege ki ni we. 32 Tunmó p'a pa bele sipiyi pu tapinnege ki ni, wa nijoyo ni wa woyo je nin gin we. Sipyiire tiye pyaa be ni tiye kapinne juunoo ce we. 33 Yawutu ná wa bye wá wee mege je na Aleksandire. A sipya wa di kii keree kii naha jo wu mu. A Yawutuu pusamaa di wee jmununoo na wu she jahagbaa li na wu jo. A wee di wu keje yirige na jomó wa wee mu. W'a bi giin wu li she sipyiire ti na na Yawutuu pu ya ta kakuunoo la shishiin pye we. 34 Ga ba sipyiire t'a li ce na Yawutu wu je we, a pu beeri di ganha na zele fo leere shuun shishiin na yu: «Efese shéen wo yaperesho Aritemisi w'a pele, wu joo je we!»

35 Li ya ta no we, fo kulo li fekama wuye pyaa ya la le na tunmó pu yerenje. A wu pu pye: «Efese shéen, kono ke beeri ya li ce na yaperesho Aritemisi we w'a yiri fugha we ni na pa do ge, na Efese kulo li l'a wee ni wu gbaha ki kasenge pyi. 36 Wa shishiin da já yee kaala we. Lee na yi loxulo ta, yi ganha ba keree pyi yiye juunoo feni mu we. 37 Bani yee ya baha pii namaa shuun we na na co na pa naha, na ta pee di ya yaaga yu yaperesho ki ni we, p'i wa joguunoo be jo na wá wée yaperesho nigbohoo ki na we. 38 Ga wa ba la pye Demecusi ni wu kapyeyenii pu na lemu ya be we, kiiri cagongo wa, fanhafee pu be di wa. Pu she ni lee kaa li ni pee mu. 39 Kelee kaa latii bi je, na ja ba wu cabinnege cana ke. 40 Ni lee kunni be we, tunmó pemu wée ya yirige nijaa ge, pu na já wée jaagi pee wuu na na wée p'a giin wu sipyiire ti juunoo kyee gi. Bani pu bu wu yege, wu wa da já sipyiire ti kapinne juunoo jo sipya wa shishiin mu we.» 41 Ba w'a yee jo xo we, na sipyiire ti beeri pye na t'a ganji piyeye.

20

Põli ya naari Masedoni ni Girækii fiitye yi ni

¹ Ayiwa, ba tunmõ pu kafugo ya pa wo we, a Põli di n'a daa fæe pu yiri pinne; na jo ni pu ni, na pu yeri, na pu logoo waha, na na koo sha pu mu, na gaaji Masedoni fiige ki ni. ² Põli nidorowo kee fiige ki ni, a wu kafila wa taga lowagaa kan wee xuu wu n'a daa fæe pu mu, na na toro na gaaji Girækii fiige ki ni. ³ A wu yeye taanri pye wà, na ba gbegele canja ka na wu kooḡbõhõ ka lõ w'a se Siiri fiige ki ni. Ga, a wu ba logo na Yawutuu pii p'a woni pye wu mege na. A wu kooḡbõhõ ki wo zhe wu fiin, na guri pa doro Masedoni ni na kari wà tsoyo na. ⁴ Sipyii piimu pu bi pinne ni Põli ni wu jaagoo li na ge, pee pu wa me: Bere sheen Pirusi ja Sopateri, ni Tesaloniki sheen shuun: Arisitaaki ni Sekundusi, ni Deribe sheen Gayusi, na fara Timote na, ni Azi fiige sheen shuun: Tishiki ni Torofime. ⁵ A pee di doro wõe jaha na, na she wõe sige Torowasi kulo li ni. ⁶ Ba Shizhenhe Baa Buuri Kalene l'a toro we, a wõe di jé kooḡbõhõ ka ni Filipe kulo li ni, na cabyaa kaguro pye na na nõ Torowasi ni, na she pu ta wà. Ba wõe ya nõ wà we, na cewuu nigin pye wà.

Põli ya Utikusi nixhugo je Torowasi kulo li ni

⁷ Põri jimuguro nibiige ki ni, a wõe beeri di she binne, kanhõ wu Kafõ wo yalige ki li shiizhan. A Põli di n'a daa fæe pu yeri. Wu funḡõ bi bye wu ba lõ w'a gaaji kee canja ki jimuguro. A wu sii mõ jomõ pu na n'a daa fæe pu mu fo na she niḡe ki ni. ⁸ Wõe beeri pu bye wà na pinne zangaso wa ni. A p'i sokinnaa niḡeheme le le na yaha puga ki ni. ⁹ Levõõ wa bye ni wõe ni, wu mege je na Utikusi; Wee nidenge di bye puga ki fenetiri wu jõ na. A wee di bye wà na ba ḡmunõ, fo na funḡõ wõ wuye na. Na Põli yaha wu na yu, a ḡmunumõ p'i ba wu figi. A wu yiri wà fo zangaso wu puga taanri wogo ki jũḡõ ni, na ba do niḡe na. Ba p'a pa di ba wu lõ we, na ba wu ta w'a xu. ¹⁰ A Põli di digi, na she leele wu jũḡõ ni, na wu co wu keye ni, na wõe pye: «Yi ganha da yi fungonyo yi kyecgi we! Wu wa jii na.» ¹¹ Lee kadugo na a Põli di dugi zangaso wu ni sanha, a wu ni n'a daa fæe p'i shee puyee pinne wà sanha. A p'i binne li shiizhan Kafõ mege na. Lee kadugo na a Põli di jo na mõ ni pu ni sanha, fo na she jiga ki pye k'a mugi, na na kari. ¹² A Utikusi puga sheen di gari ni wu jii wo wu ni puga. A lee kaa l'i sii n'a daa fæe pu beeri logoo niḡe.

Kooḡbõhõ k'a yere ni Põli ye ni kulogoo niḡehenje ni

¹³ Lee kadugo na a wõe di jé kooḡbõhõ ka ni na doro Põli jaha na na gaaji Asõsi kulo li ni. Bani wu bi jo na tsoyo na wee da da gaaji Asõsi ni, na wõe di she wu lõ wà. ¹⁴ Ba wõe ya

she wuye jũḡõ cõri Asõsi ni lee cirigana li na ni Põli ni we, a wu be di jé kooḡbõhõ ki ni. A wõe di gari kulo la ni lee mege je na Mitileni. ¹⁵ Canja kemu wõe ya foro wee xuu wu ni ge, kee canja ki jimuguro a wõe di nõ Kiyõsi kulo li shizhaa na. Ki jimuguro shuun wuuro, a wõe di nõ Samõsi kulo li ni. Ki jimuguro taanri wuuro, a wõe di nõ Mileti kulo li ni. ¹⁶ Põli funḡõ bye wu yere Efese kulo li ni we, kanhõ wu ganha da mõ doro Azi fiige ki ni we. Wu bi sige kanha wu nõ Zheruzalemu ni, kanhõ wu bu jà nõ wà, wu she Pantekõti wu canja ki jũḡõ cõri wà.

Põli ya Efese kulo li n'a daa fæe nõhõlee pu yeri

¹⁷ Lee wuu na Põli ya tiin Mileti kulo li ni, na pii tun na pu she Efese kulo li n'a daa fæe nõhõlee pu yiri pa. ¹⁸ Ba p'a pa nõ we, a wu pu pye: «Na cebooloo, fo canja kemu tchene na ne na tsoḡõ shan Azi fiige ki ni ge, fo na pa nõ nijaa na, yee wa ne paarigana ni ne kapyegee ki beeri ce. ¹⁹ Ne naye tirige tuun beeri ni na kapyenje pyi Kafõ mu, na jaa soro, na jesinne wo. Yawutuu be ya woni pye ne kaa na tsojii niḡehenje ni, na sii kanhama nigbõ nõ ne na xuuni. ²⁰ Lee be na, yee kuduun je kaa lemu ni ge, ne lee la shishiin ḡmõhõ yee na we. Ne yee kalaa Kile Kafila wu ni sipyii beeri jii na, na yi kalaa yiye pyaa piyeye be ni. ²¹ Na yi jo na waha sipyii pu beeri mu, Yawutuu fara Girækii na, jo pu daburaje jo pu jurumu wu na, p'i sõõ Kile na, p'i dà wu Kafõ Yesu na.

²² «Ayiwa nime, Zheruzalemu ni di wa gaaji. Kile Munaa l'a na jaha co na se wà. Le l'a da zhe na ta wà ge, di wa lee ce we. ²³ Ga kulo beeri ni kunni n'a toro ge, Fefere Munaa na li she na na, na kasolene ni kanhama pu wa na jaha na wà. ²⁴ Lee be na ne na munaa li wii yaaga we. Le l'a dan ne ni ge, lee li wa me. Tuduro te t'a kan ne mu ge, na tee shõõri fo ti tchene. Kafõ Yesu ya labye wemu beeri kaa le ne keje ni ge, ne funḡõ wa di wee beeri pye di wu xõ. Wee labye wu wu wa me, na Kile wo niime we wo Jozaama pu jo sipyii pu mu.

²⁵ «Ayiwa, ne toro yee piimu niḡe ni, na Kile saanra ti wo kafila wu jo ge, ne li ce jo ne ni yee wa da wuye ja nige we. ²⁶ Lee l'a li pye n'a yi fiinḡe jo yi mu, sipya wa shishiin wo shishan foo wa ne na nige we. ²⁷ Bani ne Kile jidaan beeri she yee na, ne yafiin ḡmõhõ yi na we. ²⁸ Ayiwa, yi kasege yaha yiye na de! Fefere Munaa l'a yi tenje dubyagbaha kemu jũḡõ ni ge, yi kee co xuuni ba dubyanahajeme je we. Kile ya n'a daa fæe piimu shõ wu ja wu wo shishan pu baraga ni ge, yi kasege yaha pee na, y'i pu comõ ce. ²⁹ Neyee pyaa ya li ce jo ne nigariḡõḡõ na yacoyo na ba jé yee niḡe ni, na do dubyaa pu na. ³⁰ Ali yeeye pyaa kii be ni naha, pii na ba foro yee ni,

na kafineye taga n'a daa fee pii juyɔ kyeeɣi, na pye puyee pyaa wo kalaapiire. ³¹ Lee wuu na, yi kaseeɣe yaha yiyee na. Yi yi funyɔ tirige li na na yee taanri ne pye naha yee niɣe ni na yee beeri nigin nigin wu kalaa canja fara piige na, fo na jesinne wo yee kaa na.

³² «Ayiwa, nime n'a da yi kaa le Kile ni wu niime jomɔ pu keɣe ni. Kile ya sipyii piimu pye feeɣe ge, yee be pu wa pee ni. Wu na ba fanha kan yi mu n'a daa wu ni, loolodaa lemu be w'a keme yaha ge, na lee be kan yi mu. ³³ Ne ta nii yeege wa shishiin wo wari, kelee wu sanni, kelee wu fayaa feni we. ³⁴ Yee ya li ce na jo neye pyaa keye yi wo labye w'a ne keree beeri yaa, na na jaariinii pu beeri wogoo yaa* . ³⁵ Ne li she yee na shegana beeri na jo mu wee ya yaa na kapyeɣe pyi na la baa fee pu tɛri, na wu funyɔ tirige ni Kafɔɔ Yesu ye pyaa wo jomɔ pu ni na: «Duba ya daa gan funɔɔ ni na toro da na.»

³⁶ Ayiwa, ba Pɔli ya xɔ pee jomɔ pu na we, na nuguro sin, a wu ni n'a daa fee pu beeri di binne Kile jɛeri. ³⁷ A n'a daa fee pu beeri di sii meheɣe su xuuni Pɔli gari wuu na. A p'i wu shaari ni taanɣeege fo ni. ³⁸ Lee kadugo na a p'i Pɔli torogo na pa kɔrɔgɔ ki jɔ na. Pɔli ya jomɔ pemu jo na nijaa tɛhe ne na pu da nii taha wee na nige-e ge, pee jomɔ pe bi pu jahaya tanha xuuni.

21

Poli ya kari Zheruzalemu ni

¹ Ayiwa, wee tuun wu ni a wee di fɔ wu kan wuye mu ni n'a daa fee pu ni, na je kɔɔgbɔhɔ ki ni na kari Kɔsi ni. Kee canja ki jimuguro, a wee di nɔ Orode ni, na yiri wa, na gari Patara ni. ² Ba wee ya nɔ wa we, na kɔɔgbɔhɔ ka ta ki na se Fenisi fiige ki ni. A wee di je kee ni na kari. ³ Ba wee ya she nɔ Siperɛ fiige ki shizhaa na we, ma jehɛ yere kɔɔgbɔhɔ ki ni ma na da kee jaa. A wee di kee yaha me kamene ce wu ni, na doro kari Siiri fiige ki ni. A kɔɔgbɔhɔ ki she yere Tiiri kulo li ni, bani lee kulo li ni tuguro ti bi yaa na tirige. ⁴ A wee di foro kɔɔgbɔhɔ ki ni, na je kanha ki ni, na she n'a daa fee pii ta wa Tiiri ni. A wee di cewuu nigin pinne pye ni pee ni wa. Pɔli bi da zhe kanhama pemu ja Zheruzalemu ni ge, Fefereɣe Munaa bi pee kaa jo pee n'a daa fee pu mu. A pee di Pɔli pye: «Ma ganha bu she Zheruzalemu ni we.» ⁵ Ga ba wee cagaraga k'a pa nɔ we, n'a daa fee pu fara pu ceɛ na, na fara pu nɔhɔpiire na, a pu beeri di foro di zhe wee torogo. A p'i foro ni wee ni kanha ki ni na kari fo kɔrɔgɔ ki jɔ ki na. A wee beeri di she binne nuguro sin wa lɔhɔ ki jɔ ki na, na Kile jɛeri. ⁶ Lee kadugo na a wee di fɔ wu kan wuye mu, na je kɔɔgbɔhɔ ki ni, a pee kunni di guri na gaanji pu kabanya ni.

⁷ Ayiwa, ba kɔɔgbɔhɔ k'a yiri ni wee ni Tiiri kulo li ni we, a wee di she digi kulo la ni lee mege je na Potolomasi; Wa wee ya kɔrɔgɔ ki wo jara li jɔ yaha. A wee di foro kɔɔgbɔhɔ ki ni, na je kanha ki ni, na she n'a daa fee pu shaari, na lee canja nii le pinne pye ni pu ni shiizhan. ⁸ Kee canja ki jimuguro, a wee di jaari kari Sezare kulo li ni, na she digi Filipe juyɔ ni. N'a daa fee pu bi sipyii gbarashuun wemu jaha bulo na pee pu tudunmɔ pu tege labye wu na ge, wee Filipe we be w'a bye pee gbarashuun we ni. Kafɔɔ Yesu wo Jozaama pu jovɔɔ wa wu bye wii. ⁹ Dojineɣe pushaa nacebaalaa shisheɣe wu bye Filipe mu. Kile bi jomɔ yu pee beeri mu pu na dorogo sipyii mu. ¹⁰ A wee di diin Filipe kaban na cabyaa nijeheneɣe pye wa. Na wee yaha Filipe kaban, a Kile tudunmɔ wa di ba ba canja ka na yiri Zhude fiige ki ni. Wee mege ki bye na Agabusi. ¹¹ A wee na wu nɔ wee na, na Pɔli wo kirimeɣe lɔ, na lee taga wuye pyaa keye ni wu tɔɔyɔ pɔ, na jo: «Fefereɣe Munaa l'a jo na Yawutuu pu da ba she le kirimeɣe le kafɔɔ co Zheruzalemu ni, na wu pɔ le pɔgana le na, na wu le shi watii keɣe ni wemu je Yawutuu we.»

¹² Ba wee ya pee jomɔ pu logo we, a wee ni wee xuu wu sheɣe di binne Pɔli jɛeri jo wu ganha bu she Zheruzalemu ni we. ¹³ A Pɔli di jo: «Naha wo meheɣe yee di suu me we? Ya giin y'i na jaha tanha ge? Ne gbegele xɔ xu ka na Zheruzalemu ni Yesu Kirisa mege wuu na pu da jo pɔrɔ.» ¹⁴ Wee ya pa li ja nago Pɔli ya go wu wu hakili laha Zheruzalemu sheɣe li na-e ge, a wee di cari, na jo: «Le li wa Kile jidaa ge, lee li pye.»

¹⁵ A cabyaa dama dama di doro, a wee di gbegele na gari Zheruzalemu ni. ¹⁶ A Sezare kulo li wo n'a daa fee pii di binne kari ni wee ni. Ba wee ya nɔ Zheruzalemu ni we, wee bi yaa wee pu tigi na wemu juyɔ ni ge, a pee n'a daa fee p'i gari ni wee ni wee kaban. Wee na wu mege ki bye na Minasɔn, Siperɛ shen wu bye wii. Wee bi da na xɔ Yesu na l'a mɔ.

Yakuba ya Pɔli yeri

¹⁷ Ba wee ya nɔ Zheruzalemu ni we, a wee cebooolo n'a daa fee p'i wee juyɔ ciri ni fundanga ni. ¹⁸ Kee canja ki jimuguro a Pɔli di gari ni wee ni Yakuba kaban. N'a daa fee nɔhɔleɣe pu beeri be pu bi pinne wa. ¹⁹ Ba fɔ w'a pye xɔ we, a Pɔli di jomɔ pu lɔ. Shi wemu je Yawutuu-i ge, Kile ya kaa lemu pye wee shi wu be te ni Pɔli wo Kile jomɔ yeɣe li funɔɔ ni ge, a wu jɔ le kee ni, na kee beeri paari pu mu nigin nigin na.

²⁰ Ba p'a yee logo we, a pu beeri di Kile sɔ, na baraga taha wu na. Lee kadugo na a p'i Pɔli pye: «Wu ceborona, m'a jaa we, Yawutuu xhuu nijehemeɣe p'a da Yesu na naha, ga, ali nijaa we be ni, pu beeri ya taha

* 20:34 Kapyeege 3:18 wu kalaa.

yaha Kile tudunmoo Musa wo saliya wu feni. ²¹ Sipyii pii d'a pa yi jo pu mu na Yawutuu piimu pu wa shi wusama te ni ge, na mu wu wa yi yu pee Yawutuu pu mu na pu Kile tudunmoo Musa wo saliya wu keree ki yaha; na pu ganha ba pu nɔhapiire kɔn nige we, p'i ganha ba kalegee kii shishiin be pyi we. ²² Ayiwa, wɛe na lee kaa le co cogana leke na wɛ? Li pye pyegana beeri na pu na ba li ce na mu ya pa. ²³ Lee funno ni, le w'a da jo ma mu nime ge, m'a yaa ma lee pye. Ayiwa, namaa shishere je naha wee mu, pee bi namehere lo Kile mu. ²⁴ Ma da je ni pu ni Kile-peeje pugbɔho ki ni, m'a maye pye feefe, m'a pu be pye feefe na be ni saliya wu ni. M'a pu beeri wo juguupereme wolo, kɔnho p'i pu beeri juyoo kuu. Lee bu bye Yawutuu pu na ba li ce na sipyii p'a keree kiimu beeri jo mu shizhaa na ge, na lee la shishiin wa can we. Pu na ba li ja be sanha na muye pyaa ki be k'a naari na sahanji ni Musa wo saliya wu ni. ²⁵ Shi wemu je Yawutuu we, wu be d'a da Yesu na ge, wee ya seme tun xo pee be mu, na wu fungonyo she pu na; wee ya li she pu na jo xaara beeri p'a gbo yapere na ge, pu ganha ba tee xaa we, pu ganha ba shishan xaa we, pu ganha ba yaxuyo xaa we, p'i ganha ba dɔdɔroo pyi we.»

²⁶ Ayiwa, a Poli di fara pee namaa shishere wu na, tee jimuguro ti na a wu wuye pye feefe na pee be pye feefe. Lee kadugo na a p'i gari Kile-peeje pugbɔho ki ni shiizhan. Pu fefere cabyaa ki jo na ba fa cana kemu, ni pu beeri nigin nigin wu saraya na ba wolo cana kemu ge, a Poli di yee caya yi she pu na.

P'a Poli co Kile-peeje pugbɔho ki ni

²⁷ Lee bi Azi fiige ki wo Yawutuu pii ta pee ya Poli ja Kile-peeje pugbɔho ki ni. Ba cabyaa gbarashuun wu jo ya giin di va we, a p'i ba na sii tunno pu pele, na sipyii pu son, a p'i Poli co. ²⁸ Na ganha na xhuulo na: «Izirayeli sheen, y'a ma yoo, y'a ma! Na we w'a naari na sipyii pu kalaa teye yi beeri ni na wee wo shi wu je xuuni-i ge, wee wu je we. Wee w'a yu be sanha na wee wo saliya we ni wee wo Kile-peeje pugbɔho ki je xuuni we. Lee beeri kadugo na, Girekii be ni w'a pa na pa je fo Kile-peeje pugbɔho kiyee pyaa ni, na wee wo fefere xuu wu nɔrɔgo wee mu.» ²⁹ P'a yee jo bani p'a bi Efese sheen Torofime ja ni Poli ni kanha ki funno ni, na ganha na giin na w'a je ni wee be ni Kile-peeje pugbɔho ki ni.

³⁰ Ba l'a pye mu we, a kanha ki funno ki beeri di wuregi. A sipyii p'i ganha na foro kabaya yi beeri na, na fe na ma. A p'i Poli co, na wu fuulo yeege Kile-peeje pugbɔho ki ni, na gburaya yi taapile ni. ³¹ Na pu yaha pu na Poli shaa di gbo, a pii di baa kari na she yi jo sorosii pu wo juyofagbo wu

mu na Zheruzalemu kulo li beeri l'a wuregi. ³² Ba sorosii pu wo juyofagbo w'a yee logo we, taapile ni a wu sorosii pii lo na fara sorosii juyofee pii na, a p'i baa je kanha ki ni. Ba Yawutuu p'a sorosii wo juyofagbo wu ja ni wu sorosii pu ni we, a p'i Poli wo kpɔnro ti jo yereje. ³³ A sorosii pu wo juyofagbo wu ba Poli co. A wu sorosii pu pye na pu tɔro shɔnhoyo shuun le wu na. Ba p'a Poli po na xo we, a wu yegen pye na: «We na we di je jɔgo we? Naha wu d'a pye we?» ³⁴ A sipyii pu beeri di ganha na xhuulo puye taan, wa shishiin nijoyo ni wa woyo je nigin we. A sorosii pu wo juyofagbo wu ba li ta na wee wa da jomɔ pa shishiin ta logo tunno pu kenje ni we, a wu sorosii pu pye na p'a se ni Poli ni sorosii pu wo pugbɔho ki ni. ³⁵ Ba p'a she no tajege ki ni we, a sipyii p'i sii tunno pu pele fo sorosii p'a na Poli lo. ³⁶ Bani sipyijehemee pu bi taha wu feni, na xhuulo na yu na: «Yi wu gbo laha wa! Yi wu gbo laha wa!»

Poli ya jo ni Zheruzalemu sheen ni

³⁷ Poli nijewo pugbɔho ki ni, a wu sorosii pu wo juyofagbo wu pye: «Ta ne na ja jo ni ma ni?» A sorosii pu wo juyofagbo wu jo: «A l'i bye kanna mu w'a Girekii jomɔ pu nuri ge?» ³⁸ Wee tuun wu ni, Misira shen na we w'a n'a she le wuye ni kurogo ke na, fo w'a kari ni namaa kabɔfonoo shishere (4.000) ni siponoo ki ni gbuuro ti kaa na ge, mu wa were we ge?» ³⁹ A Poli di wu jo shɔ na: «Yawutu ne je, Tarisi kulo li ni ne yiri, Silisi fiige ki ni. Kulo lemu shen ne je ge, l'a pele. No maye na m'a na yaha di jo ni sipyii pu ni.» ⁴⁰ A sorosii pu wo juyofagbo wu kafila wu kan Poli mu na wu jo ni sipyii pu ni. A Poli di yere wa kujoo li ni, na wu kenje yirige sipyii pu mu, na w'a giin di jo ni pu ni. Ba sipyii p'a cari puye na we, a Poli di jo kɔn na yu ni pu ni Yawutuu jomɔ pu ni. A wu pu pye:

22

¹ «Na tii ni na cebooloo, yi logo na jo na. N'a da ba jo nime na li she yee na jo ne ta kakuuna la shishiin pye we.» ² Ba sipyii p'a Poli ja wu na yu puye pyaa wo jomɔ pu ni we, a p'i nɔhodaan jomɔ pu beeri jo yaha, na fehe kpan. A Poli di jo: ³ «Yawutu ne je. Ne se Tarisi kulo li ni, Silisi fiige ki ni. Ga Zheruzalemu ni ne le naha. Ne kalaa to wu bye Gamaliyeli. Wee w'a ne kemɔ kalaa na be ni wu sefele pu wo saliya wu keree ni. Kafugo bye ne be ni fo xuuni Kile-shaa li funno ni ba yee be wa me nijaa we. ⁴ Ne be wu bi Yesu koo li wo sipyii pu kana, fo na pii gbuu pu ni. Ne bi le koo le jaarivere conii ce fara namaa na, na pu puu na leni kaso ni. ⁵ Saraya jaha shɔnriwee wo juyofagbo we, ni nɔholee jahagbaa fee wo kurunjo ke, pee wa na seere le kaa le na. Ne bi seme ta be pu mu, na gaanji di zhe gan Damasi kulo li wo Yawutuu pu mu, kɔnho

di bu she Damasi ni, na she n'a daa fee pii ta wa, di pee be co di pu po, di ba ni pu ni Zheruzalemu ni, konho kanhama di ba no pu na.»

Poli ya da dagana lemu na Yesu nage, w'a yee nahajo

6 «Ayiwa, na ne yaha ne na gaanji koo li ni, na ba she deenje Damasi na cafugo ki na. Taapile ni a kpeengbobo ka di yiri fugba we ni, na ba ni na ne maha. 7 A ne wolo to ninje na, na mujuu la logo na: «Soli, Soli, nahana m'a na kana me we?» 8 A ne yegenje pye jo: «M'i ne jogo we, Kafoo?» A wu ne pye: «Ne ne Nazareti sheen Yesu, ne mu wa gana me.» 9 Ayiwa, sipyii piimu pu bye ni ne ni ge, pee kunni ya kpeengbobo ki na, ga we wu bi yu ni ne ni ge pu ya ta weefoo wo mujuu li logo we. 10 A ne yegenje pye jo: «Kafoo, leke ne d'a yaa na pye we?» A Kafoo di ne pye: «Yiri m'a je Damasi kanha ki ni, Kile funjo wa ma lemu pye ge, lee na zhe jo ma mu.» 11 Kpeenge ki bi pele pelegana lemu na ge, a ne bye ne jaa nige we. Sipyii piimu pu bye ni ne ni ge, a pee di na ne co keje na na je kanha ki ni.

12 «Lee bi na wa ta Damasi ni wee mege we na Anajasi. Kile jii faara sipya wu bye wii fo xuuni, na jaari na sahanji ni Musa wo saliya wu keree ki beeri ni. Damasi kulo li Yawutuu pu beeri bi wu mesaana yu, 13 A wee di ba ne feni, na ba yere ne taan, na jo: «Na ceborona Soli, ma jii ki mugi m'a wii!» Taapile ni, a ne jii k'i mugi, a ne wii na wu niyerege ja. 14 A wu ne pye: «Wee sefelee pu wo Kile wu w'a mu nahaba bulo, konho m'a wu jidaan ce. Wemu w'a tii ge, m'a wee ja, m'a wu jo jomo be logo. 15 Bani ma na ba bye wu seeri. M'a keree kiimu ja na kiimu logo ge, ma na ba kee wo yere pyi sipyii pusamaa beeri mu. 16 Wee tuun wu ni nime, ma ganha bu diin na kaa latii ma da da sigee we. Yiri m'a batize, ma wo jurumu wu yafa ma mu Yesu mege ki gboro ni.»

Kile ya Poli tun shi watii mu

17 «A ne guri pa Zheruzalemu ni. Na ne yaha Kile-jerege na Kile-peenje pugbobo ki ni, a Kile di kashae la she ne na. 18 A ne Kafoo ja, a wu ne pye: «Togaaya lo, m'a foro Zheruzalemu ni, bani jomo beeri ma da ba jo naha ne shizhaa na ge, sipya wa shishiin wa da gbara pu na ma mu we.» 19 A ne wu pye: «Kafoo, puye pyaa wa li ce na ne wu bi ma jaari na Kile-peenje piyeye yi sahanji, na n'a daa fee pu con na pu sani, na pu leni kaso ni. 20 Ali Eceni we wu bi mu jomo pu yu ge, pu bi wee gbuu tuun wemu ni ge, neye pyaa ki be bye wa. Ne bi soo li na jo pu Eceni gbo. Neye pyaa k'a bi Eceni gbovee pu fadeye yi co pu mu.» 21 Wee tuun wu ni a Kafoo di ne pye: «Yiri, di ma tun shi watii mu tallige ni.»

Poli ya li she sarosii pu na na Orome shen wee je

22 Sipyii pu beeri bi niwegee shan na Poli kafila wu nuri, fo na she no pe jomo pe na. Ga ba w'a pa jo le ye pee jomo pu ni we, a sipyii p'i ganha na xhuulo na yu: «Ke sipyituugo ke ya yaa na ki gbo! We ya yaa pu wu yaha jii na bada we!» 23 A p'i ganha na sele, na pu fadeye wolo na yee figi fugba we ni, na gbazhenhe kori na waa fugba wu ni. 24 Ba sarosii pu wo jujofogbo w'a lee ja mu we, a wu sarosii pu pye na pu je ni Poli ni sarosii pu wo pugbobo ki ni. W'a lemu pye sipyii p'i sele me wu na ge, p'i wu kpon ni susalo ni fo wu bu she lee jo, 25 Ga tuun wemu ni pu bi Poli puu p'i wu kpon ge, sarosii jujofoo we wu bye wu taan ge, a Poli di wee pye: «Na be ni saliya wu ni, l'a saha nago yee pu Orome shen kpon ni susalo ni wu kiiri konbaa ge?» 26 Ba sarosii jujofoo w'a yee logo we, a wu gari sarosii pu wo jujofogbo wu yiri na she wu pye: «Naha m'a giin di bye me we? We na we, Orome shen wu je wii!» 27 A sarosii pu wo jujofogbo wuyee pyaa di she Poli yege na: «Orome shen ye pyaa mu je ya?» A Poli di wu sho na: «Uun.» 28 A sarosii pu wo jujofogbo wu jo: «Wari nipeheme ne saraa na na ja pye Orome shen.» A Poli di wu pye: «Ne d'a sii se Orome shen do!» 29 Ba Poli ya pee jomo pu jo we, piimu pu bi da wu kpon, p'i wu karamo fo wu jo ge, a pee beeri di jaaga laha wu taan. A sarosii pu wo jujofogbo wu be di fya, bani wee wu bi jo na pu Poli po na ta Poli di je Orome shen cii ye pyaa.

Poli ya paari kiirikoon kurunjo ki nahagbaa na

30 Ayiwa, kaa leke na Yawutuu p'a bi Poli jaagi ge, sarosii pu wo jujofogbo wu funjo bye wu lee tii ce. Lee wuu na w'a tuduro yaha she kee cana ki jimuguro, na pu saraya nahaa shoornivee jujofee ni kiirikoon kurunjo ki sipyii pu beeri yiri pinne. Lee kadugo na a p'i pooti ti sanha Poli na, na gari ni wu ni, na she wu yerenje pu ninje ni.

23

1 A Poli di nahajo ki le kiirikoon kurunjo ki sipyii pu ni na jo: «Na ceboolo, ne na torogana li saha ni Kile jidaan ni, fo na pa no njaa na, fyaara be ya pye ne zo wu ni li koro ni we.» 2 Jomo pe Poli ya jo ge, a pee di bye pu ya be saraya nahaa shoornivee wo jujofogbo Anajasi mu we. Pii pu bye Poli taan ge, a wu pee pye na pu Poli kpon wu jo ke na. 3 Wee tuun wu ni a Poli di wu pye: «Mu nivige ke kanna kasarogo kadugo ki! Kile be na ba mu kpon! Yatenge mu ya shan na tiin na ne kiiri ma da gon na saha ni saliya wu ni, mu ninumo di naho m'a yu sanha na pu ne kpon, na ta saliya w'i ya yee jo we.» 4 Sipyii pii pu bye Poli taan ge, a pee di wu

pʻye: «Go Kile wo saraya ʻnaha shoonrivɛɛ wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu mu wa zhehele me ge!» ⁵ A Poli di pu pʻye: «Na cebooloo, ne li ce nago saraya ʻnaha shoonrivɛɛ wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu ʻne wii we, sa lee ni we ne bi da ye jo ni wu ni we. Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ma ganha da kafilakuumɔ jo wá ma ʻnahaɔbaa fɔɔ na we.» *

⁶ Ayiwa, Poli bi li ce na kiirikoon kurunɔ ki taaga ka ki ʻne Sadushɛɛn, taaga ki sanɔ di ʻne Farizhɛɛn. Lee wuu na w'a mujuu wá pu niɛ ni na pu pʻye: «Na cebooloo, Farizhen ne ʻne. Ne sefee ʻne Farizhɛɛn. Ne dá li na jo xɔɛne na ba bye niga na ge, kee tadaɔa ke wuu na kiiri w'a gɔɔn me ne na nɔɔna.» ⁷ Ba Poli ya pee jomɔ pu jo ye we, a nakaara di jé Farizhɛɛn ni Sadushɛɛn pu te ni. A sipyii p'i daa taaya shuun. ⁸ Bani Sadushɛɛn, pee wa yu na xɔɛne da ba bye niga na we, na meleke ʻne we, na munahaa kiitiigee be di ʻne we. Na ta Farizhɛɛn, pee d'a dá kii keree kii beeri na. ⁹ A tunmɔ p'i ganha na bele fo xuuni. A saliya karamogɔɔɔ pii di yiri Farizhɛɛn pu wo kurunɔ ki ni, na kafugo le puyɛ ni na jo: «Wée kunni ya ta kakuunɔ la shishiin ʻna we ná we na we. Ma na zhe li ta meleke wa, kelee munaa la l'a yu ni wu ni.» ¹⁰ A nakaara t'i ba sii pele fo sɔɔsɔii pu wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu funɔɔ ya pen na pu ganha ba Poli kile gbo puyɛ te ni we. Lee wuu na w'a sɔɔsɔii pii tun na pu tigi, p'i ba Poli sho sipyii pu na, p'i she ni wu ni sɔɔsɔii pu wo pugbɔhɔ ki ni.

¹¹ Kee cana ki nimuguro nibiige, a Kafɔɔ di ba wuyɛ she Poli na na wu pʻye: «La le mayɛ ni m'a ma luu waha. Ba m'a pʻye ne seeri na ne kaa jo Zheruzalemu kulo li ni we, mu ma da zhe bye ne seeri, na ne kaa jo Oromɛ kulo li be ni.»

Yawutuu p'a woni faanri Poli kaa na

¹² Kee cana ki nimuguro nisɔɔgɔ na, a Yawutuu pii di binne na woni pʻye Poli kaa na. A p'i gaa puyɛ mu na pee wa da li we, pee di wa da lohɔ gba we, fo pee bu she Poli gbo. ¹³ Piimu p'a bi wee woni wu pʻye ge, pee bi ʻne namaa kelee shishɛɛɛ (40) na. ¹⁴ A p'i gari saraya ʻnaha shoonrivɛɛ ʻnɔɔfɔɛɛ ni nahole pu feni, na she pee pʻye: «Wée ya wuyɛ pinne na gaa Kile na, jo wée da li we, wée di wa da lohɔ gba we, fo wée bu she Poli gbo tuun wemu ni. ¹⁵ Lee wuu na, yi ni kiirikoon kurunɔ ki sipyii pusamaa beeri, yi be yi na y'i she sɔɔsɔii pu wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu ʻneeri na wu pa ni Poli ni yi mu. Y'i yiye pʻye kanna y'a giin y'i ba wu keree ki deele yi ki suguri saama na. Wée kunni wa gbegele xɔ na wu sige, wu ba wu gbo koo li na, na wu ta wu sanha nɔ nahame yi na we.»

Yawutuu pu woni wu nahɔ ya mugɛ

¹⁶ Ga, a Poli yalɔ di we woni we kafila wu beeri logo. A wu baa kari sɔɔsɔii pu wo pugbɔhɔ ki ni, na she yee ʻnaha jo Poli mu. ¹⁷ Wee tuun wu ni a Poli di sɔɔsɔii ʻnɔɔfɔɔ wa yiri na wu pʻye: «She ni we levɔɔ we ni sɔɔsɔii pu wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu mu, jomɔ pa pu wa wu mu na jo wu mu.» ¹⁸ A wee sɔɔsɔii ʻnɔɔfɔɔ wu gari ni levɔɔ wu ni sɔɔsɔii pu wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu mu, na she wu pʻye: «Kasolemɛɛ Poli w'a ne yiri, na ne pʻye na ne wu pa ni we levɔɔ we ni mu mu na jomɔ pa pu wa wu mu na jo ma mu.» ¹⁹ A sɔɔsɔii pu wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu levɔɔ wu co wu keɛ na, na fulo ni wu ni kabanugo na, na wu yege na: «Jomɔ peke p'i wa mu mu na jo ne mu we?» ²⁰ A levɔɔ wu wu pʻye: «Yawutuu p'a jo na be yi na na pee da ba mu beeri niga na, na m'a Poli yaha she kiirikoon kurunɔ ki mu; na p'a giin p'i she wu keree ki keme suguri. ²¹ Ga ma ganha bu dá yee na we! Bani pu wo sipyii pii p'a da ba lara na Poli sige koo na, pee ya ʻnehe sipyii kelee shishɛɛɛ (40) na. P'a be yi na, na gaa Kile na na pee wa da li we, pee di wa da lohɔ gba we, fo pee bu she Poli gbo tuun wemu ni. P'a gbegele xɔ be. Mu ʻnɔ yiri pu wa wii, mu ba sɔɔ na lee pʻye pu mu.» ²² A sɔɔsɔii pu wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu levɔɔ wu yaha kari. Ga na yi jo na waha wu mu na ye w'a jo wee mu ge, na wu ganha bu yee jo sipya watii mu nige we.

P'a Poli yaha she gan gbafɛɛɛɛɛ Felikisi mu

²³ Lee kadugo na a sɔɔsɔii pu wo ʻnɔɔfɔgbɔ wu sɔɔsɔii ʻnɔɔfɔɛɛ shuun wa yiri na pu pʻye: «Yi sɔɔsɔii xhuu shuun wá puyɛ na, ni shɔnduguloo kelee gbarashuun, ni namaa tanmaa fee xhuu shuun. Pu beeri di gbegele, piige ba wɔ na nɔ tuunɔ ʻni gbarashɛɛɛɛ na, p'i da se Sezare kulo li ni. ²⁴ Yi shɔngɔ ka gbegele Poli be mu, kɔnhɔ wu nijeme di nɔ gbafɛɛɛɛɛ Felikisi na yaaga ganha bu wu ta we.» ²⁵ Lee kadugo na a wu seme yaa na wee tun Felikisi mu. Wee seme wu jomɔ pu wa me:

²⁶ «Ne sɔɔsɔii wo ʻnɔɔfɔgbɔ Kulodi Lisiyasi w'a we seme we yaa na tun na ʻnɔɔfɔɔ gbafɛɛɛɛɛ Felikisi mu.

N'a ma shaari.

²⁷ «Yawutuu pu bi we ná we co, na ganha na giin p'i wu gbo. Ba ne pa logo na Oromɛ shen wu ʻne wii we, a ne na wo sɔɔsɔii pii tun kari p'a she wu shɔ pu na. ²⁸ Kaa lemu w'a bi pʻye a Yawutuu p'i ganha na wu jaagi lee wuu na ge, ne funɔɔ ki bye di lee ce. Lee wuu na, a ne she ni wu ni pu wo kiirikoon kurunɔ ki mu. ²⁹ Ga, a ne ba li kasɛri, na li ta jo pu wo saliya wu wo keree na p'a wu jaagi. Ga wu ya ta kakuunɔ la shishiin pʻye lemu na xu nɔ wu na, kelee na wu le kaso ni we. ³⁰ Lee kadugo na a p'i ba ne pʻye na Yawutuu p'a woni pʻye wu kaa na, lee wuu na ne mehe wu yaha she

* 23:5 Ekizode 22:28

ma yíri, na yi jo Yawutuu pu mu jo p'a jaagi wu tɛri wu na kaa lemu na ge, jo pu she lee jo muye pyaa ki mu. Ye y'a bye ne mu di jo ma mu. Kile wu tuun wa she wu na.»

³¹ Yemu y'a jo sɔrɔsii pu mu ge, a p'i lee pye; a p'i Poli lo kee piinunɔ ki ni, na gari ni wu ni fo Antipatirisii kulo li ni. ³² Nimuguro ti na, sɔrɔsii piimu pu bye tɔɔyɔ na ge, a pee di guri na pa pu wo pugbɔhɔ ki ni; a shanduguloo p'i ganha na gaanj ni Poli ni. ³³ Ba p'a she nɔ Sezare ni we, a p'i seme wu kan gbafeneeri wu mu, na Poli be she wu na. ³⁴ A gbafeneeri wu seme wu kalaa na Poli yege na: «Fiige keke ni mu d'a yiri we?» A Poli di wu pye na wee ya yiri Silisi fiige ki ni. ³⁵ A gbafeneeri wu wu pye: «Ma jaagivee pu ba nɔ naha tuun wemu ni, ne na logo ma jɔ na wee tuun wu ni.» A wu jo na pu Poli yaha saannaa Herodi wo kaanja ki ni, pu da wu kaseri.

24

Yawutuu p'a Poli jaagi

¹ Ayiwa, a cabyaa kaguro di doro, a saraya jaha shɔnriwee wo nunɔfɔgbɔ Ananasi di ba Sezare kulo li ni, wu ni nɔhɔlee p'a, ni ná wa, wemu ya kafila ce xuuni ge, wee wu bi da ba wu kafilacene taga Poli tɔɔgo le. Wee mege ki bye na Teritule. A p'i ba jaagi shan Poli na gbafene eree Felikisi mu. ² A p'i she Poli yiri na pa. Keree kiimu na p'a wu jaagi ge, a Teritule di kee jɔ kɔn na baari gbafeneeri wu mu. A wu jo: «Wu nunɔfɔceme we, wée wa fereme nigbɔ pemu ni fiige ki funnɔ ni nijaa we ni ge, mu gbɔɔrɔ ni wée ya pee fereme pu ta. Mu wo fungɔngɔ fereere nigbɔɔrɔ funnɔ ni be jeri nijeheme ya jé fiige ki ni, fo na ki pye k'a she jaha na. ³ Wée ya ma saama pu ce ma mu tuun beeri ni kii keree kii beeri na. ⁴ Ga ma na jo ne funnɔ wa wée pu ma tenje yaha fo di mɔ we, lee wuu na n'a ma jeeeri jo ma jɔ maye na, m'a niwegee shan m'a kafilakaya nigin nigin logo wu mu.

⁵ «Ayiwa, we ná we m'a jaa me ge, wée kunni ya we seeri na wu ta ba kafeege bani je we. Wujee na n'a she yirige Yawutuu pu ninje ni kɔn ki beeri na. Wee wu je be Nazareti sheen wo koo li jahagbaa fɔɔ. ⁶ W'a bi giin fo na wée Kile-peene pugbɔhɔ ki be nɔrɔgɔ, lee wuu na wée ya wu co. [Wée bi giin wée di wu kiiri kɔn na saha ni wu wo saliya wu ni. ⁷ Ga, a sɔrɔsii pu wo nunɔfɔgbɔ Lisiyasi di nɔ ni kafugo ni, na wu shɔ wée na. ⁸ Na wée pye na lemu na wée ya wu jaagi ge, na wée pu pa lee jo muye pyaa mu.] Maye pyaa ki be na já wu yege, keree kiimu beeri na wée ya wu jaagi ge, ma na ki logo wuye pyaa jɔ na.» ⁹ Yawutuu piimu beeri pu bye wá ge, a pu beeri di yere pee jomɔ pu na, na Teritule ya yemu jo ge, na can wu je wii.

Poli be ya paari gbafeneeri wu mu

¹⁰ Lee kadugo na a gbafeneeri wu jomɔ pu kan Poli be mu. A Poli di jomɔ pu lo na gbafeneeri wu pye: «Ne li ce li yee ya jehere, jo mu wu je we shi we wo kiiri kɔnɔɔ. Lee wuu na fyaara wa ne zɔ wu ni nago ne wu na fiin jo mu wu we, bani ne ta kakuuno la shishiin pye we. ¹¹ Ne pa Zheruzalemu ni di ba Kile pele li sanha doro cabyaa ke ni shuun taan we. Ma jehere yegenje pye be, ma na li ta mu. ¹² Pu ya na ta nakaara na ni sipya wa shishiin ni Kile-peene pugbɔhɔ ki ni we. P'i wa na ta di na sipyii nunɔ kyeege Kile-peene puga ka shishiin ni, kelee xuu watii ni kanha ki funnɔ ni we. ¹³ Pii sipyii pii wa da já kaa la shishiin jo lemu ya li shee na jaagi we p'a taha ne na ge, na can wu je wii we.

¹⁴ «Ayiwa, kaa lemu na n'a da yere di lee jo ma jii na ge, lee li wa me. Wée sefelee pu wo Kile we, wee mu ne kapyenee pyi kovono latii ni, lemu kaa pii wa byi na li je can we ge. Ga keree kiimu beeri k'a ka Musa wo saliya wu ni ge, ne dá kee beeri na; Kile tudunmɔ p'a kiimu beeri ka ge, na fara kee be na. ¹⁵ Kile wemu na ne daa ge, wee na pu be w'a daa nago kanna sipysaamaa ni sipyikuuyo beeri nixhuo na ba je jiga na. ¹⁶ Lee wuu na ne la le naye ni, kɔnhɔ kakuuno la shishiin ganha da gori na zɔ wu na we. Kakuuno la shishiin ganha da gori na ni Kile te ni we, kelee na ni sipyii te ni we.

¹⁷ «Ayiwa, ba yee kii ya toro we, a ne ba ba wá cana ka, na ba na wo shi sipyii pii tege ni wari ni, na saraga be wolo Kile mu. ¹⁸ Kee keree kii na p'a pa ne ta Kile-peene pugbɔhɔ ki ni. Ne bi bye be fereere. Sipyii piitilee di bye wá we, nakaara be di ya ta wá we. ¹⁹ Ga Azi fiige ki wo Yawutuu pii pu bye ni ne ni. Li bu da nago kanna kakuuno la ne bi pye, pee bi yaa pu ta naha p'i ne jaagi mu jaha taan. ²⁰ Ni lee ni we, pu bi ne kiiri wu kɔn kiirikɔn kurunɔ ki jaha taan tuun wemu ni ge, di bi ta n'a kakuuno la pye, pii sipyii pii pu wa naha ge, na pu lee jo ma jii na. ²¹ Na ne niyerege yaha pu jahagbaa na, pe jonumɔ pe ne jo pu mu ni fanha ni jo: «Ne dá li na jo xuu na ba je na foro xu ni jiga na, lee li wa ne yaha me kiiri na nijaa yee jahagbaa na.»

²² Ayiwa, lee bi Felikisi ta wee ya Yesu koo li keree ki beeri ce, a wu kayuu li yirige, na kiiri wu yaha cana ka jaha na, na pu pye: «Y'a se, sɔrɔsii pu wo nunɔfɔgbɔ Lisiyasi ba ba, ne na ba yi keree ki keme na ki suguri.» ²³ Lee kadugo na a wu sɔrɔsii nunɔfɔɔ wa pye na wu Poli yaha kaso wu ni, na wu da wu kaseri; ga na p'i kafeewama yaha wu mu. Na wu najiine ba jo p'i ba foro wu na p'i yaaga ka kan wu mu, na p'i lee koro yaha.

Poli ya jo ni Felikisi ni wu shɔ wu ni

²⁴ Ba cabyaa dama dama ya toro we, a gbafeneere Felikisi di ba ni wu shɔ ni. Cee

wu mege ki bye na Durusili; Yawutu wu bye wii. A p'i wa tun w'a she Poli yiri. A Poli di ba. Sipya ya yaa ma da Yesu na dagana lemu na ge, a Poli di ba ganha na yee naha yu pu mu. ²⁵ Ga sipya na ja wuyε tǎnha tanhagana leke na kakuunɔ na, ni torogana lemu funnɔ ni ma da bye tifiire fɔɔ Kilε mu, ni niga wo kiiri wu na ba gon kɔngana lemu na ge, ba Poli ya pa nɔ le yee ni we, a Felikisi di fya. A wu Poli pye; «Nime, ma na ja da gaanji, di ba tuun wa betii ta di na ma yiri sanha.» ²⁶ Wu bi giin na wari be Poli da ba gan wee mu. Lee wuu na wu bi ma Poli yiri teεgeε ni njehejeε ni pu na ma na yu.

²⁷ A p'i yee shuun pye lee ni. Lee kadugo na a p'i ba Pɔrisasi Fesitisi teje fiige ki nɔnɔ ni na pye Felikisi faara. Felikisi funnɔ bye wu wuyε tan taan Yawutuu pu mu, lee wuu na w'a Poli yaha wà kaso wu ni.

25

Poli ya jo pu she wee keree shɔnri Orome saannaa nɔnɔnɔ wu yiri

¹ Ba Fesitisi ya teje na pye Zhude fiige ki gbafeneeri we, a cabyaa taanri di doro, a wu yiri Sezare kulo li ni na kari Zheruzalemu ni. ² Ba w'a nɔ wà we, a saraya naha shɔnriweε nɔnɔfεε, ni Yawutuu pu wo nahagbaa fεε p'i she wu mu, na she pu loyire jomɔ jo Poli shizhaa na. ³ A p'i wee gbafeneeri wu jεeri na wu nɔ wuyε na wu Poli yaha she Zheruzalemu ni; lee di pu ta p'a woni pye Poli na, na p'i ba she lara wu sige koo na p'i ba wu gbo. ⁴ Ga, a wee di pu pye na kaso wu ni Poli wa da yaha wà Sezare kulo li ni, na jeri tapyege ni weeye pya be k'a da guri da se wà. ⁵ A wu pu pye sanha: «Yee wo nɔnɔfεε p'a yaa na pinne na gaanji ni ne ni Sezare kulo li ni. Pu bu she nɔ wà, lemu na yee wa Poli jaagi ge, puyε pyaa na lee jo.»

⁶ Lee kadugo na gbafeneeri wu cabyaa ya laha gbarataanri kelee ke na Zheruzalemu ni we, lee kadugo na a wu guri pa Sezare kulo li ni. Nimuguro ti na a wu she diin kiiri wu takɔngɔ ki ni, na tuduro tun na pu pa ni Poli ni. ⁷ Ba Poli ya nɔ we, Yawutuu pii p'a yiri Zheruzalemu ni na pa ge, a pee di yere wu maha; na sii kakuunɔ can can wogoo ni njehejeε jo taha wu na, na ta se bye pu ni pu ja kaa nigin be lo kii keree kii ni p'i li fiinjeε jo can di da li ni we. ⁸ Lee kadugo na a Poli be di jomɔ pu lo na jo: «Ne ya ta kakuunɔ la shishiin pye Yawutuu pu wo saliya wu shizhaa na, kelee Kilε-pεεnε pugbɔho ki we. Ne di ya kakuunɔ pye Orome saannaa nɔnɔnɔ wu be na we.»

⁹ Gbafeneeri wu funnɔ ya pye wu kaa di daan Yawutuu pu mu ge, a wu Poli pye: «Ta ma funnɔ wa m'a she Zheruzalemu ni, kɔnhɔ ma kiiri wu she gon wà naye pyaa ki jii na?» ¹⁰ A Poli di jo: «Ne yere xɔ Orome

saannaa nɔnɔnɔ wu wo kiiri wu takɔngɔ ki ni. Nahame ne kiiri w'a yaa na kɔn. Ne ta kaa la shishiin be kyεεgi Yawutuu pu mu we, muye pyaa ki be ya lee ce fiinjeε fo xuuni. ¹¹ Ne da bi da ne kanahana la pye, kelee na kaa la pye lemu ya yaa ni xu ni ge, ne bi da xu wu she we. Ga keree kiimu beeri p'a yu ne shizhaa na ge, na kee yaha can je lee la shishiin ni we, sipya wa shishiin be da ja ne nɔ yaha pu mu we. Ne funnɔ ki wa na wo kiiri wu she gon Orome saannaa nɔnɔnɔ wu yiri.»

¹² Ayiwa, a gbafeneeri Fesitisi ni wu wo kapyebeyenii p'i she puyε na, a wu na kuri pa, na ba Poli pye: «Ni ma wa Orome saannaa nɔnɔnɔ wu kaa jo xɔ, ma na zhe wee yiri Orome kulo li ni.»

Poli ya jo saannaa Agiripaa jii na

¹³ Ba cabyaa dama dama ya toro we, a saannaa Agiripa ni wu shɔ Berenisi di gari Sezare kulo li ni di zhe gbafeneeri Fesitisi shaari. ¹⁴ Ayiwa, a p'i cabyaa ni njehejeε pye Sezare kulo li ni. A cana ka di ba nɔ, a Fesitisi di Poli wo keree ki paari saan wu jii na na: «Felikisi ya nà wa yaha naha kaso ni. ¹⁵ Tuun wemu ni ne she Zheruzalemu ni ge, a saraya naha shɔnriweε nɔnɔfεε ni Yawutuu nɔhɔleε p'i she pu fiin jo ne mu wee nà wu shizhaa na, na ne jεeri na ne wu kiiri kɔn wu na, di wu gbo. ¹⁶ A ne pu pye jo Orome sheen mu, fanhafɔɔ ya yaa wu sipya nɔ yaha lee yahagana li na pu gbo we. Piimu p'a wu jaagi ge, fo wu ni pee bu binne tiin jomɔ na. Keree kiimu na p'a wu tɔɔgɔ leni ge, wu be di wu taa jo kee shizhaa na. ¹⁷ Ayiwa, a pee sipyii p'i binne pa naha ni ne ni. Ba wèe ya nɔ naha we, ne ta li yaha nige nimɔnɔ we. Kee cana ki jimuguro ye pyaa, a ne gari kiiri wu takɔngɔ ki ni, na tuduro yaha p'a she wee nà wu yiri na pa. ¹⁸ A wu jaagivεε p'i yiri yere na jo. Ga ne bi kakuunɔ kiimu kɔn naye funnɔ ni ge, wu ya ta w'a jaagi lee la shishiin na we. ¹⁹ Puyε pyaa wo koo li wo nakaara jomɔ ye na pu bye; ni nà wa be wemu w'a xu ge, Poli di yu na wu je jii na. Wee nà wu mege ki bye Yesu. ²⁰ A ne kunnɔ di bye ne ce dii ne da bye di lee la tuugo shɔnri we. Lee wuu na a ne Poli yege wu bu da wu na da zɔɔ wu she Zheruzalemu ni, kɔnhɔ wu kiiri wu she gon wà. ²¹ Ga, Poli ya ta sɔɔ lee na we, na jo na Orome saannaa nɔnɔnɔ wuyε pyaa ki da ba wee wo kiiri wu kɔn. Wee tuun wu ni a ne pu pye jo p'a wu kaseri kaso wu ni, fo di ba wu yaha she wee mu tuun wemu ni.» ²² A wee saan wu gbafeneeri wu pye: «Neye pyaa be funnɔ ki wa di logo wee nà wu nɔ na.» A Fesitisi di wu pye: «Niga na ma na logo wu nɔ na.»

²³ Ayiwa, kee cana ki jimuguro, a saannaa Agiripa di wu saannaa faya le, a wu ni wu shɔ Berenisi di ba. A sipyii p'i pu nɔnɔnɔ ciri

ni ciire ni. A pu ni sɔɔsɔii pu wo ɲuɲɔfɔgbɔ we, ni kulo li tayeregbɔhɔ sipyii di binne pa, na ba jé kiiri takɔngɔ puga ki ni. Lee kadugo na a Fesitusi di jo na pu pa ni Pɔli ni. ²⁴ Ba Pɔli ya nɔ wɛ, a gɔbfɛnɛeri wu jomɔ pu lɔ na jo: «Saannaa Agiripa ni yee piimu bɛeri pu wa naha ni wɛɛ ni ge, yi we nɔ we wii. Yawutuu pu bɛeri p'a pu loyire she nɛ na we shizhaa na Zheruzalɛmu ni, ni nahame bɛ, fo na sele na w'a yaa na wu gbo. ²⁵ Nɛ mu kunni, wu ya kakuunɔ la shishiin pye lemu na já xu nɔ wu na wɛ. Ga wuyɛ pyaa kii d'a jo xɔ pu wee kiiri wu yaha saannaa ɲuɲɔfɔɔ wu wu kɔn, lee wuu na nɛ giin di wu yaha zhe wee yiri Oromɛ ni. ²⁶ Nɛ sanha kafilafyen wa shishiin ta, nɛ na já wemu ka di dun Oromɛ ni saannaa ɲuɲɔfɔɔ wu mu wu shizhaa na wɛ. Lee wuu na nɛ pa ni wu ni yee mu, na ba ni wu ni mu saannaa Agiripa yɛ pyaa ki mu; kɔnhɔ yegenɛ kemu na ba bye wu na ge, di ya ta kee yegenɛ ke funɲɔ ni di ga gan wu mu. ²⁷ Bani na kasoleme yaha she Oromɛ saannaa ɲuɲɔfɔɔ wu mu, lemu na w'a jaagi ge, lee ɲuɲɔ di ya jo wɛ, ɲuɲɔ jɛ lee na wɛ.»

26

Pɔli ya wu fiin yu saannaa Agiripa jii na

¹ Ayiwa, a saannaa Agiripa di Pɔli pye: «Ye yi wa ma mu ge, yee jo.» Wee tuun wu ni a Pɔli di wu kenɛ yirige, na wu fiin jɔ kɔn na yu na: ² «Saan we, l'a taan nɛ ni, nɛ ma naye ta naha nijaa mu nahagbaa na, di li she ma na jo Yawutuu p'a keree kiimu bɛeri taga nɛ jaagi ge, lee la shishiin jɛ can wɛ. ³ Bani maye pyaa ki bɛ wa Yawutuu pu wo kalegɛɛ kee, ni pu nakaara keree ki bɛeri cɛ. Lee wuu na n'a ma jɛeri jo ma jɔ maye na, m'a luu li gbo na taan, m'a logo na jɔ na.

⁴ «Ayiwa, na nɛ yaha na lɛvɛɛɛɛ ɲuɲɔ na, nɛ ɲaari ɲaarigana lemu na na wo shi wu ninɛ ni Zheruzalɛmu ni ge, Yawutuu pu bɛeri ya lee cɛ. ⁵ Pu bu jo p'i can jo kunni, p'a li cɛ l'a mɔ na koo lemu l'a waha xuuni Yawutuu koo li ni ge, na nɛ bɛ wu bye lee wo sipyii pu ni. Lee jɛ Farizhɛen pu wo kuruɲɔ ke. ⁶ Ga Kile ya ɲomɛɛ lemu lɔ wɛɛ sefɛɛɛ pu mu ge, nɛ na lee ɲomɛɛ le pye na tadanɔ, lee li wa kiiri nɔ mɛ nɛ na nijaa we ni. ⁷ Wɛɛ gbaweye kɛ ni shuun wu tadanɔ ki bye na lee ɲomɛɛ le jɔ na ba fa. Lee wuu na pu bi Kile peɛ ni pu see jaha ni canɔ fara piige na. Saan we, kee tadanɔ ke ki wa nɛ mu ge dɛ, kee wuu na Yawutuu pu wa nɛ jaagi! ⁸ Yee na já jo na Kile da já xuu jɛ di yeege xu ni-i ge?

⁹ «Nɛyɛ pyaa ki bɛ, nɛ bi giin jo nɛ yaa na yogo kɔn Nazareti sheɛn Yesu mege ki na kɔngana bɛeri na. ¹⁰ Lee nɛ pye Zheruzalɛmu ni. Nɛ bi lee koro sha saraya ɲaha shɔɔnriveɛ ɲuɲɔfɛɛ pu mu, a p'i lee koro yaha nɛ mu. Nɛ bi ma sii n'a daa fɛɛ niɲɛhemɛɛ co, na she pu bɛeri le kaso ni. Na

fara lee bɛeri na, pu bu jo p'i pu gbo, nɛ bɛ na sɔɔ na jo pu pu gbo. ¹¹ Tɛɛgɛɛ niɲɛhɛnɛɛ ni nɛ bi jin pu feni Kile-pɛɛnɛ piyɛyɛ yi bɛeri ni, na pu jaani, na pu karamu fo pu n'a daa wu yaha. Loyire lemu bye nɛ ni pu shizhaa na ge, nɛ bi se na pu kana fo kulogoo kiitiigeɛ bɛ ni.

Pɔli ya yu wu Kafɔɔ wu cɛgana li shizhaa na

¹² «A nɛ bye mu, a saraya ɲaha shɔɔnriveɛ ɲuɲɔfɛɛ p'i ba nɛ tun canɔ ka, na sɛme wa kan nɛ bɛeri na nɛ wu she Damasi kulo li wo n'a daa fɛɛ pu feni. ¹³ Saan we, na nɛ yaha nɛ na gaanɔ Damasi kulo li ni, a nɛ ba she kpɛɛngbɔhɔ ka fo ɲa fugba we ni. Lee bi canɔ ke ta k'a nɔ ɲiɲɛ niɲɛ ni. Kee kpɛɛngɛ ke bi peɛ canɔ ke wogo ke na. A k'i ɲi na nɛ ni na ɲaariɲii pu maha. ¹⁴ A wɛɛ bɛeri di do ɲiɲɛ na. A nɛ mujuu la logo wɛɛ Heburuu wo jomɔ pu ni lee na nɛ pyi: «Solɔ, Solɔ, ɲaha na m'a na kana mɛ ɲuɲɔ baa wɛ? L'a waha mu mu mu wu kuruɲɔ tɔɔɔ ɲmaa na dɛ!» ¹⁵ A nɛ yegenɛ pye jo: «M'i jɛ jɔgɔ wɛ, Kafɔɔ?» A Kafɔɔ di nɛ pye: «Nɛ jɛ Yesu, wee wemu mu w'a gana mɛ ge. ¹⁶ Ga, yiri m'a yere! Bani nɛ naye she ma na, kɔnhɔ m'a bye na kapyɛbye. M'a na ɲa ɲagana lemu na nijaa ge, ma na ba bye lee sɛeri, na lee paari sipyii pu mu. Nɛ na ba keree kiimu bɛ she ma na ge, m'a ba kee bɛ paari pu mu. ¹⁷ N'a da ma tun Yawutuu pee, ni shi wasama bɛ mu. Kanhama pemu bɛeri p'a da ba nɔni ma na ge, nɛ na ba ma tɛgɛ na ma wolo pee bɛeri ni. ¹⁸ N'a da ba ma tun pu mu ma pu jii mugɛ. Ma pu yeege nibiige ni ma pa kpɛɛngɛ na. Ma pu yeege Shitaanni wo fanha ki ni ma pa Kile mu, kɔnhɔ p'i dɔ na na, pu jurumu wu yafa pu mu. Kile ya piimu pye fɛɛɛɛ ge, pu bɛ di tajege ta pee tɛ ni.»

Pɔli ya yu wu labye wu shizhaa na Kafɔɔ mu

¹⁹ Ayiwa, ba Pɔli ya pee jomɔ pu jo xɔ wɛ, na guri saannaa Agiripa pye: «Lee funɲɔ ni do, saan we, nɛ keree kiimu ɲa Kile mu ge, nɛ ta kee she wu wɛ. ²⁰ Ga, a nɛ fɛnɛ kii keree kii wo yɛɛ li jɔ kɔn Damasi sheɛn mu. Lee kadugo na na nɔ Zheruzalɛmu ni, ni Zhude fiige ki bɛeri fo na she nɔ shi wasama bɛ na, wemu jɛ Yawutuu wɛ ge. A nɛ li she pu bɛeri na jo p'a yaa pu daburajɛ jo pu jurumu wu bɛeri na, p'i guri ba Kile mu. Keree kii k'a li sheɛ na p'a daburajɛ jo pu jurumu wu na ge, pu da kee pyi. ²¹ Lee wuu na Yawutuu p'a nɛ cɔ Kile-pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki ni, na ganha na giin p'i na gbo. ²² Ga Kile wo dɛgɛ funɲɔ ni nɛ pye ɲii na fo na pa nɔ nijaa na. Le nɛ cɛ Kile keree ni ge, lee nɛ yu sipyii pu bɛeri mu sipyigbɔɔ fara sipyitiilee na. Kile tudunmɔɔ Musa ni Kile tudunmɔɔ pusamaa ya keree kiimu kaa jo na ki na ba bye ge, nɛ ta yatii jo na toro pee wo nijoyo yi ɲuɲɔ ni wɛ. ²³ Pee

bɛɛri bi jo na Kile ya Shɔwɔ wemu naha bulo ge, na wee na ba ganha na na xu. Na wee wu da ba bye shɛnshuimɛ na jɛ na foro xu ni. Na wu na ba juwuuro ti keree fiinje jo wɛe wo shi wu mu, na fara shi wusama bɛ na.»

Pɔli funɔ ya pye Agiripa bɛ wu dɔ Kafɔ na

²⁴ Na Pɔli yaha pee jomɔ pu na, a Fɛsitusi di sii mujuu wɔ na jo: «Pɔli, mu juɔmuu l'a yiri! Mu ya kalaa fo na ma juɔ yirige!» ²⁵ A Pɔli di wu pye: «Juɔfocemɛ we, nɛ juɔmuu ya ta yiri-i dɛ! Jomɔ pemu bɛɛri nɛ yu mɛ ge, pu bɛɛri pu jɛ can, pu kɔri bɛ d'a fiinje. ²⁶ Saannaa Agiripa yɛ pyaa ya kee keree ki bɛɛri cɛ, lee wuu na nɛ sɔɔ bɛ na yere wu nahagbaa na, na yu ni lowaa ni. Nɛ dɔ li na jo nigin bɛ ya nɔmɔhɔ wu na kii keree kii ni wɛ, bani la shishiin w'a pye nɔmɔhɔ kaa wɛ.» ²⁷ A Pɔli di saannaa Agiripa pye: «Saan we, Kile tudunmɔɔ p'a yemu jo ge, ta mu ya dɔ yi na wɛ? Nɛ kunni ya li cɛ jo mu ya dɔ yi na.» ²⁸ A saan wu Pɔli pye: «Pɔli, a go jɛɛɛ yɛ kaa l'a fɔ m'a na jɛri ma pye Kiricen mɛ dɛ!» ²⁹ A Pɔli di wu pye: «Lee ya pye nime la, li shiin ya pye cana ka la, Kile wu lee pye. Lee ganha bu da muyɛ nigin na wɛ, ga ma ni sipyii piimu bɛɛri pu wa naha njina na nɛ jomɔ pu nuri ge, Kile wu yi bɛɛri pye ba nɛ jɛ wɛ. Ga p'a nɛ pɔ pɔgana lemu na ni tɔwɔ shɔnhɔyɔ ni ge, pu ganha bu yi pɔ lee pɔgana li na wɛ.»

³⁰ Wee tuun wu ni a saan we ni gbafɛnɛɛri wu yiri foro, ni Berenis ni; sipyii piimu pu bye ni pu ni ge, ni pee bɛ. ³¹ Ba p'a foro wɛ, na ganha na puyɛ pyi: «We nɔ wɛ ya ta kakuunɔ la shishiin pye lemu na jɔ xu nɔ wu na, kelee na wu le kaso ni wɛ.» ³² Lee kadugo na a saannaa Agiripa di gbafɛnɛɛɛɛ Fɛsitusi pye: «We nɔ wɛ da ba bye wu ya jo xu na pu wu kiiri wu yaha Oromɛ saannaa juɔfɔɔ Sezari kɛɛɛ na wɛ, go wu bi da jɔ yaha nime.»

27

Gbafɛnɛɛɛɛ Fɛsitusi ya Pɔli yaha kari Oromɛ ni

¹ Tuun wemu ni l'a shɛ na wɛe pu jɛ kɔɔgbɔhɔ ki ni w'a se Itali fiige ki ni ge, a p'i Pɔli ni kasolemɛ pii bɛ kan sɔrosii juɔfɔɔ wa mu. Wee mɛge jɛ na Zhuliyusi. Wee wu bye Oromɛ saannaa juɔfɔɔ wu wo sɔrosii kuruɔ ki juɔfɔɔ. ² A wɛe di jɛ Adiramiti shɛɛn wo kɔɔgbɔhɔ ka ni na se Azi fiige ki kabaɲa yiri. A Masedɔni fiige shɛn wa di binne kari ni wɛe ni, wee mɛge jɛ na Arisi-taaki. Wu kulo di jɛ na Tesaloniki. ³ Kee cana ki jimuguro ti na wɛe ya nɔ Sidɔn kulo li ni. Zhulusi bi saama pa pye Pɔli na. Wu bi koro yaha Pɔli mu w'a se w'a foro wu naniineɛ na, kɔnhɔ wu da wu mago jɔ yanmuyɔ taa pu mu. ⁴ Ba wɛe ya yiri wɔ wɛ,

a kafɛɛge k'i ganha na jirini wɛe na. A wɛe di doro Sipeɛ fiige ki kabanugo kafɛɛge ki naha na. ⁵ A wɛe di mɛhɛ na se wɔ kɔɔgbɔhɔ ki ni, na shɛ doro Silisi fiige ke, ni Panfli fiige ki kabanugo. A wɛe di shɛ nɔ Mira kulo li ni, lee jɛ Lisi fiige ki ni. ⁶ A sɔrosii juɔfɔɔ wu Alɛkizandiri shɛɛn wo kɔɔgbɔhɔ ka ja wee xuu wu ni, kee bi gaanji Itali fiige ki ni. A wu wɛe le kee ni. ⁷ Wɛe ya cabyaa nijɛhɛɛɛ pye lohɔ ki juɔɔ ni, kɔɔgbɔhɔ ki na gaanji kasɛɛge na. Wɛe ya sii kanha xuuni na na nɔ Kinide shizhaa na. Kafɛɛge ki bi shɛ wɛe da ga shɛ naha na wɛ, a wɛe di doro Kereti fiige ki kabanugo kafɛɛge ki naha na na kari Salimoni kulo li shizhaa. ⁸ Wɛe niganhaya y'a toro wee xuu wu ni. A wɛe di shɛ nɔ xuu wa ni, wee mɛge jɛ na: «Kɔwɔɔ tayeresaanɔ». Kulo la jɛ wɔ wee xuu wu tɔan na Lazi.

⁹ Wɛe bi taatuunnɔ torogo wuyɛ na xu lee ni. A Yawutuu pu wo suun leduun wu doro na wɛe yaha lee ni, fo na pa wiire ti tuun wu pye w'a tɛɛɛɛ. A kɔɔgbɔhɔ ki baa wu jɛri nime farati. Lee na Pɔli bi sipyii pu sɔnmi na: ¹⁰ «Na naniineɛ, nɛ li ja jo l'a jɛri farati. Li wa da ba da kɔɔgbɔhɔ ki ni ki funɔ yanmuyɔ yɛ na-ɛ dɛ! Ga wɛe piimu bɛ pu wa ki ni ge, wɛe bɛ munahaa ki wa li ni.» ¹¹ Ga sɔrosii juɔfɔɔ wu ya ta Pɔli jomɔ pu wii yaaga wɛ. Bani wee bi dɔ kɔɔgbɔhɔ ki paavɔɔ ni ki kafɔ na na toro Pɔli tɔan. ¹² Wee xuu wu wo kɔwɔɔ tayerɛge ki bi jɔ wiire tuun ni wɛ. Lee na, a pu nijɛhɛɛɛ di jo na pu la le p'i yiri wee xuu wu ni, na li bi da jɔ bye mu. A p'i la le na gari Fenikisi ni, Kereti fiige ki kɔwɔɔ yi tayerɛge ki ni, kɔnhɔ p'i wiire ti tuun wu torogo wɔ. Wee xuu wu naha ya tii camutomɔ pu na.

Kafɛɛgbɔhɔ ka ya yiri suumɔ lohɔ ki na

¹³ Ba kafɛɛɛ la ya yiri kanige cɛ wɛ, a p'i lee ja, na ganha na giin na pee na jɔ da gaanji. Tuunɔ nigbɔhɔ ke ki bi kɔɔgbɔhɔ ki yerenɛ ge, a p'i kee laha wɔ. A kɔɔgbɔhɔ k'i ganha na gaanji ni pu ni Kereti fiige ki cɛ fɛni. ¹⁴ Ga li ya ta mɔ wɛ, a kafɛɛgbɔhɔ ka di yiri kanige cɛ we ni. Kee kafɛɛge ki mɛge ki bye na «Urakilon.» ¹⁵ A kee kafɛɛgbɔhɔ k'i kɔɔgbɔhɔ ki lɔ. Wɛe ya jɔ kafɛɛge ki naha kɔn ki lɔ na wɛ. A wɛe di mɛhɛ wuyɛ yaha ki kɛɛɛ na. ¹⁶ A kafɛɛgbɔhɔ k'i ganha na gaanji ni wɛe ni. A wɛe di shɛ doro xuu wa ni suumɔ lohɔ ki niɲɛ ni kamɛnɛ cɛ, wee mɛge jɛ na Koda. A wee xuu wu jɛ wɛe ni kafɛɛge ki tɛ ni. A wɛe di kɔɔpure li kiragi kiragi fo na ba li ta lenɛ kɔɔgbɔhɔ ki ni. ¹⁷ Ba wɛe ya lee kɔɔpure li lenɛ kɔɔgbɔhɔ ki ni wɛ, na kɔɔgbɔhɔ ki pɔ ni mɛɛɛɛ ni, kɔnhɔ ki ganha bu gyɛɛɛɛ wɛ. Lee kadugo na, fanja ke ki bi kɔɔgbɔhɔ ki pye ki na gaanji ge, a p'i kee tirige. Bani pu bi fyagi na kafɛɛge ki ganha bu da zhe kɔɔgbɔhɔ ki yerenɛ Libi fiige ki gbazhenhe ki juɔɔ ni wɛ. A wɛe di

wùye yaha kafεεgbòhò ki mu ki na gaanji ni wù ni. ¹⁸ Ga, a kafεεge k'i diin na gurulo wèe ni, fo li ya ta pa ja wε, kee canja ki jimuguro ti na, a p'i kooḡbòhò ki funḡo tuguro ta wolo na wá suumò lòhò ki ni. ¹⁹ Canja taanri wogo ki na, a kooḡbòhò ki paavoo wuyε pyaa di tuguro ta wolo wá sanha. ²⁰ Wèe ya cabyaa niḡheḡeḡe pye, canja jii da voro wε, wòrò bε di da voro piige wε. Kafεεge ki sanja jε na denri ye! A wèe funḡo di bεn fo wèe na giin jo wa shishiin da zhò wèe ni nige wε.

²¹ Kooḡbòhò ki funḡo sipyii pu bi mò pu da li wε. A Pòli di ba yiri yere pu niḡe ni na pu pye: «Na naḡiineε, yee bi yaa na ne jomò pu logo fo na wèe yaha Kereti ni, na diin wà. Lee da bi bye, pe kanhama pe, ni te kakara te bi da wèe ta wε. ²² Ga yemu n'a da jo yi mu nime ge, wù lowagaa ta, yaaga wa da wa ta wε, kooḡbòhò ki ye k'a da ba gyεεgi.» ²³ A Pòli di pu pye sanha: «Kilε wemu wo kapyεḡεε ne byi, na jε bε wee wo ge, wee wo mεleke wa ya wuyε she ne na piige ki ni, ²⁴ na ne pye: «Pòli ma ganha bu fya wε, fo ma bu nò Orome saannaa jurnɔfɔo Sezari yiri. Lee wuu na, sipyaa sipya wu jε ni ma ni kooḡbòhò ki ni ge, Kile na mu ni pee beeri shò wu saama pu funḡo ni.» ²⁵ Lee wuu na, yi yi logoo waha na naḡiineε. Ne dà li na jo mεleke w'a yeke jo ge, jo Kilε na li pye nakaara baa. ²⁶ Ga kooḡbòhò ki na ba she gyεεgi ni wèe ni k'i wèe wá fiige ka ni suumò lòhò ki niḡe ni.»

²⁷ Ayiwa, na kooḡbòhò ki yaha ki na se na guroo ni wèe ni kafεεge ki keḡe ni Adiriy-atiki Suumò Logbòhò ki na, wèe piige ke ni shishεεre wogo ki na, ba jiiḡe k'a pa jii wε, a kooḡbòhò ki paavεε p'i ganha na giin na wèe ya nò xò suumò lòhò ki kogoḡo ki na. ²⁸ A p'i wee xuu wu wo lòhò ki taanna, na ki jogi wu ta mεterεleε kelee taanri ni gbarashuun. A p'i she sanha jahà na jeri, na lòhò ki jogi wu ta wee xuu wu ni mεterεleε kelee shuun ni gbarataanri. ²⁹ Pu bi fyagi na kooḡbòhò ki ganha ba she kiye kuu faaga ka na wε. Lee wuu na tuutabaaya yemu yi bi korɔḡo ki yereḡe ge, a p'i yee shishεεre lò na wá lòhò ki ni kooḡbòhò ki kadugo yiri. A p'i diin wà, na jiga ki sige kanha k'i mugi. ³⁰ Na sipyii pu yaha kooḡbòhò ki ni, a ki kapyεbyii p'i kooḡpure li yeεge taha lòhò ki jurnɔḡo ni, na puyε pye kanna tuuḡo ka pu da yaha kooḡbòhò ki kadugo yiri na ta pu funḡo di jε p'i baa. ³¹ Ba Pòli ya lee ja wε, a wu sòrsii jurnɔfɔo we ni sòrsii pusamaa pye: «Kooḡbòhò ki kapyεbyii pu bye p'i ya tiin ki ni naha wε, y'a da zhò wε.» ³² A sòrsii p'i sòo Pòli jomò pu na a p'i kooḡpure li mεεre ti kòn, na li shan suumò lòhò ki ni.

³³ Nimugujò wu na, a Pòli di pu beeri pye na pu li; A wu jo: «Niḡaa jε wèe canja ke ni shishεεre wogo yee funyò na pen, wa shishiin bε di sanha li wε. ³⁴ Lee wuu na n'a yi jεeri jo yi la le yiye ni y'i li. Bani yee

mago wu wa lee na kònho y'i bye jii na, yi li ce bε na wa puzhikana bε wa da biin yi ni le koo na wε.» ³⁵ Ba Pòli ya yee jo xò wε, na buuri lò, na baraga taha Kilε na pu beeri jii na, na wa kòn xa. ³⁶ Ba sipyii pusamaa ya lee ja wε, a pu bε logoo di waha, a pu bε di li. ³⁷ Wèe piimu beeri pu bye kooḡbòhò ki ni ge, wèe beeri bye sipyii xhuu shuun ni kelee gbarashuun ni gbaara (276). ³⁸ Tuun wemu ni pu beeri ya li na din ge, shinma we wu bye kooḡbòhò ki ni ge, a p'i wee wo suumò lòhò ki ni kònho kooḡbòhò k'i faha.

Lòhò k'a kooḡbòhò ki kyεεgi

³⁹ Ba jiga k'a mugi wε, xuu wemu ni kooḡbòhò ki bye ge, ki kapyεbyii pu ya ta pu taceḡe ta wee xuu wu na wε. A p'i loguuro la ja jiiwaga ka di jε wee xuu wu ni. A p'i jo na wá pu da zhe ni kooḡbòhò ki ni, na li bi da já bye. ⁴⁰ Lee na a p'i tuutabaaya yi sanha laha kooḡbòhò ki na na yaha lòhò ki ni. Tige kemu k'a ma kooḡbòhò ki jahà jeri ge, a p'i kee bε wo mεere ti sanha. Lee kadugo na a p'i kooḡbòhò ki jahagbaa fanja ki yirige yereḡe, kònho kafεεge k'i da pu ḡmunuḡo da se suumò lòhò ki kogoḡo ki na. ⁴¹ Ga, a kooḡbòhò k'i she diin gbazhenhe ki jurnɔḡo ni loguugoo shuun wa niḡe ni. A kooḡbòhò ki jahagbaa l'i she jé wá gbazhenhe ka ni, na jòrri wá taḡheḡeḡe baa. A lokuruyo di ganha na ma na ki kadugo yiri wu kpòon, fo na wu kyεεgi.

⁴² Sòrsii pu bi giin p'i kasolemεε pu gbo, kònho pu ganha bu da do do lòhò ki ni, p'i ja pu foro p'i baa wε. ⁴³ Ga sòrsii jurnɔfɔo wu funḡo bye pu Pòli gbo wε. Lee wuu na wu ya ta sòo sòrsii pu wo niḡoyo yi na wε. A wu jo na piimu p'a lòhò ce ge, na pee pu fenhe to to lòhò ki ni, p'i ja foro suumò lòhò ki ni. ⁴⁴ Na pusamaa di dugi kooḡbòhò ki korɔyò ya na, kelee kooḡjaya ya na p'a gaanji. Mu p'a pye a pu beeri di nò suumò lòhò ki kogoḡo ki na yaaga ya wa ta wε.

28

Pòli ya nò Maliti fiige ki ni

¹ Ayiwa, ba wèe ya shò suumò lòhò ki na wε, a wèe di na logo na wee xuu wu mεge ki jε Maliti. ² Wee xuu wu sipyii pu bi wèe co xuuni. Zanha ka bi to wà, a wiire di bye. Lee na a wee xuu wu sipyii p'i nagbòhò ka gberi, na wèe beeri yiri na wèe pu she waha. ³ A Pòli di ba yiri na she kajii jahara ta lò di ba le na ki ni. Lee bi matòn wa ta tee ni. Ba na ki kafugo k'a pa nò matòn wu na wε, a wu Pòli nò, na nòrò yaha wu keḡe ki na. ⁴ Ba wee xuu wu sipyii p'a wò wu ja w'a nòrò yaha Pòli keḡe ki na wε, a pee di puyε pye: «Nakaara baa, sipyii gbòvoo w'a da da we na we, ali na wu yaha w'a shò suumò lòhò ki na, lee bε na Kilε wo tiime pu funḡo jε wu munaā fεεre pye wε.» ⁵ Ga, a Pòli di wu keḡe ki jahara, a

wɔ wu laha to na ki ni; yaaga bɛ ya pye Pɔli na wɛ. ⁶ Ga sipyii pu bi giin na Pɔli bɛɛri wu da din, taapile ni wu do wu xhu. Ga ba p'a mɔ na Pɔli jaa yaaga da ga wu ta-ɛ ge, a pu fungɔnyɔ y'i jɛri. A p'i jo na kile wa wu jɛ Pɔli. ⁷ Xuu wemu ni wɛe di bye ge, xuu wa bɛ bye wee taaan, wee bye fiige ki kafɔɔ wo. Fiige ki fɔɔ wu mɛge ki bye na Pɔlilusi. Wee ya wɛe co xuuni, na wɛe yaha wu puga fo cabyaa taanri. ⁸ Pɔlilusi to wu bi ta cuunɔ wɛ, jime ni sogunɔ li bye wu na. A Pɔli di she wu pɛregi, na wu kenɛ taha wu na, na Kile jɛɛri wu mu, a wu juunɔ. ⁹ Ba lee ya pye wɛ, a wee xuu wu wo yama fɛɛ pusamaa bɛɛri di ba Pɔli yiri. A pee bɛɛri bɛ di juunɔ. ¹⁰ A wɛe xuu wu sipyii di baraga taha wɛe na tahagana bɛɛri na. Ba wɛe kariduun ya pa nɔ wɛ, wɛe nijewuu kɔɔgbɔhɔ ka ni, a p'i wɛe magɔnɔ yanmuyɔ bɛɛri kan wɛe mu.

Pɔli ya nɔ Oromɛ ni

¹¹ Yeye taanri wɛe ya pye wee xuu wu ni. Wɛe cagaraga, kɔɔgbɔhɔ ke ki bi se Alɛkizandiri kulo li ni ge, a wɛe di jɛ kee ni. Kee bi wiire ti bɛɛri pye wà. Pu bi kee mɛge yiri na «Ŋmamaa*». ¹² A wɛe di she nɔ kulo la ni lee mɛge jɛ na Sirakusi. ¹³ Ba wɛe ya yiri wà wɛ, na nɔ kulo la betii ni, lee mɛge jɛ na Eregiyɔ. A wɛe di shɔn wà. Kee canja ki jimuguro a kafɛɛgbɔhɔ ka di yiri wɛe kamɛnɛ cɛ na pa dɔ wɛe na. Cabyaa shuun wɛe ya pye na na nɔ Puzoli kulo li ni. ¹⁴ A wɛe di n'a daa fɛɛ pii ja Puzoli kulo li ni, a pee di wɛe jɛɛri na wɛe pu cewuu nigin pye ni pu ni. Ba wɛe ya pa yiri wà wɛ, na gari Oromɛ ni. ¹⁵ Ba Oromɛ n'a daa fɛɛ p'a wɛe ba wu logo wɛ, na ba wɛe sigɛ fo Apiyusi caan ki na. A pii bɛ di she wɛe juunɔ ciri xuu wa ni, wee mɛge jɛ: «Nabuun tatigiye taanri.» Ba Pɔli ya pee ja wɛ, a wu baraga taha Kile na, na lowaa ta. ¹⁶ Tuun wemu ni wɛe ya nɔ Oromɛ kulo li ni ge, a p'i sɔɔ na she Pɔli yaha xuu wa ni wu yɛ, na sɔɔsi nigin yaha wu taaan wee di da wu kaseri.

Pɔli ya Kile Kafila yerɛ pye Oromɛ Yawutuu pu mu

¹⁷ Ba cabyaa taanri ya toro wɛ, a Pɔli di Yawutuu jahagbaa fɛɛ pu yiri na pa wuyɛ yiri. Tuun wemu ni p'a pa binne ge, a Pɔli di pu pye: «Ali na ta nɛ ta kakuunɔ la shishiin bɛ pye na shishiin pu na wɛ, nɛ di ya ta wù sefɛlɛ pu wo kalɛ la shishiin bɛ kyɛɛgi wɛ. Lee bɛ na p'a nɛ co Zheruzalɛmu ni na le Oromɛ fanhafɛɛ pu kerɛ ni. ¹⁸ Ba pee ya pa nɛ yege wɛ, na ganha na giin p'i nɛ yaha, bani pu ya kaa la shishiin ta nɛ na lemu l'a nɛ kagbuu xɔ wɛ. ¹⁹ Ga Yawutuu pu ya ta sɔɔ nɛ yaha wu na wɛ. A li fanha di bye nɛ na nɛ wu na keree ki le Oromɛ saannaa juunɔfɔɔ

Sezari kenɛ ni. Ga lee kɔri jɛ na kakuunɔ n'a giin di bye na shishiin pu na-ɛ dɛ! ²⁰ Lee wuu na n'a yi yiri, kɔnhɔ di na fiin jo yi mu, bani Izirayɛli sheɛn bi Shɔvɔɔ wemu jaha wii ge, wee wuu na p'a shɔnhɔyɔ le nɛ na.» ²¹ A p'i Pɔli jɔ shɔ na: «Wɛe ya ta sɛmɛ wa shishiin ta na yiri Zhude fiige ki ni mu shizhaa na wɛ. Wɛe ceboro wa bɛ di sanha yiri wà, na ba joguunɔ jo mu shizhaa na wɛ. ²² Ga wɛe funnɔ ki wa wɛe di logo mayɛ pyaa ki jɔ na wù ma fungɔngɔ cɛ. Bani wɛe ya cɛ jo Kile koo lemu ni ma wa ge, sipyii ya yiri lee kaa na kabaya yi bɛɛri na.» ²³ A pu ni Pɔli di canja ka tenɛ. Ba kee ya pa nɔ wɛ, a pu nijɛhemɛ di ba Pɔli yiri. A Pɔli di jo ni pu ni Kile wo saanra ti keree na. Na ti jaha she pu na sheganjaa bɛɛri na, kɔnhɔ p'i Yesu cɛ fiinnɛ na saha ni Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu ni, ni tudunmɔ pusamaa bɛ wo Kitabuu pu jomɔ pu ni. A p'i diin pee jomɔ pu na, na lɔ jisɔɔgɔ ki na fo na she canja ki xɔ. ²⁴ Pɔli ya jomɔ pemu jo ge, a pee di pii funyɔ jɛri. Ga p'i ya ta sɔɔ Pɔli jomɔ pu na wɛ. ²⁵ Pee sipyii pu ya ta bɛ nigin na wɛ. Ga yani pu kari ge, a Pɔli di jomɔ pa jo pu mu sanha na: «Kile tudunmɔ Ezayi bi jomɔ pemu jo yee sefɛlɛ pu mu Kile wo Fɛfɛɛɛ Munaa li baraga ni ge, pee ya pye can ye pyaa. ²⁶ W'a bi li she na Kile ya jo:

«She yi jo we shi we sipyii pu mu na:
 Yee na ba niwegee shan, na yi logo,
 ga y'i wa da yi jaha cɛ wɛ.
 Yi na ba jii taan, na wii,
 ga y'i wa da yaaga bɛ ja wɛ.
²⁷ Bani pii sipyii pii niwegee k'a waha.
 P'a pu niwegee ta, na pu jii tɔ,
 Pu funnɔ ya pye p'i ja pu jii ki ni wɛ,
 p'i logo pu niwegee ki ni wɛ,
 p'i yi jaha cɛ pu fungɔnyɔ yi na wɛ.
 Lee funnɔ ni pu da ba nɛ mu,
 kɔnhɔ nɛ pu cuunɔ wɛ.»*

²⁸ A Pɔli di pu pye sanha: «Yi li cɛ na Kile wo juwuuro te ya tun shi wusama bɛ mu wemu jɛ Yawutuu wɛ ge. Pee kunni na wu logo!» [²⁹ Tuun wemu ni Pɔli ya pee jomɔ pu jo ge, a Yawutuu pu nigariwuu, a nakaara nigbɔɔɔ di jɛ pu tɛ ni fo xuuni.] ³⁰ A Pɔli di yee shuun pye puga ka ni Oromɛ kulo li ni. Wu bi kee lɔ, na ki saraa. Sipyii pimu bɛɛri pu bi se na fɔro wu na ge, w'a bi pee kemɛɛ. ³¹ W'a bi Kile wo saanra ti Jozaama pu yerɛ li pyi, na sipyii pu kalaa, na Kafɔɔ Yesu kaa yu pu mu. W'a bi lee pyi fyaara baa. Wa shishiin bɛ di ya ta wu jaha kɔn lee na wɛ.

* **28:11** Ŋmamaa: Yaperɛ la bye Girɛkii pu mu, lee yaperɛ li bye Ŋmamaa. Wa mɛge ki bye Kasitori, wa mɛge di jɛ na Polusi. Kɔɔgbɔhɔ ki kafɛɛ pu bi pee wo jaalaa yaa pu wo kɔɔgbɔhɔ ki na na pye ki maravɛɛ. * **28:27** Ezayi 6:9-10

Oromε Shεen Tudunmɔɔ Pɔli ya sεmε wemu tun Oromε shεen mu ge

Jɔgɔ wu jε Pɔli wε?

Wεe ya dɔoni cε Pɔli keree ni, bani Luka ya fiin nijnehεmε jo wu shizhaa na Kapyegee Kitabu wu ni. Yawutu wu bye wii wemu ya se Tarisi ni Silisi fiige ki ni ge (kee nijaa wogo ki jε Turuki wo fiige ki ni). Oromε shεn ja wu bye wii bε (Kapyegee 22:26-28). W'a bi kalaa fo xuuni Yawutuu pu wo koo li ni Zheruzalemu ni. Lowaa bye wu ni fo xuuni ba Yawutu jε wε, na n'a daa fεε pu kana fo xuuni. Ga, a Kafɔɔ Yesu di wu yiri na wu yaha Damasi koo na, kɔnhɔ wu shε Kile wo Jozaama pu jo shi wusama bε mu wemu jε Yawutuu wε. W'a egilizii nijnehεmεε sin Oromε fiige ki kugbɔhɔɔ nijnehεjεε ni, na sεmεε ka na tun egilizii nijnehεmεε pii mu, na pii kan wu najiineε pii bε mu.

We sεmε we kakana juro

Pɔli yε pyaa ya ta Oromε egilizi wu nɔhɔ tenjε wε, ga w'a we sεmε we ka, kɔnhɔ wu li shε Oromε shεen na na wee w'a da mɔ di shε pu yiri wε (Oromε Shεen 15:23-24). Wu funɔɔ ki bye: W'i wu wo Kile Jozaama pu wo pyegana li shε pu na; p'i Kile koo li tii cε; wu Kile wo tiime pu shε pu na, kɔnhɔ p'i li cε na sipya bεeri w'a yaa ni Kile wo juwuuro ti ni. Pɔli ya jo: «Jozaama pu jo jε nε mu shiige bada wε, bani Kile wo sefεere ti jε tii, temu ya juwuuro kaan n'a daa fεε pu bεeri mu ge.» Oromε Shεen 1:16.

Sεmε wu kafila jugbɔyɔ

Oromε Shεen 1:1-15 Pɔli fɔ mujju.

Oromε Shεen 1:16, 17 Oromε shεen sεmε wu kajugbɔhɔ.

Oromε Shεen 1:18 —3:20 Sipyii bεeri mago wu jε juwuuro ti na: Yawutuu fara shi wusama na.

Oromε Shεen 3:21 —5:21 Na dɔ Yesu na lee gbɔɔɔ ni Kile ya sipya jateni sipyitiime, m'a juwuuro bε ta.

Oromε Shεen 6 —8 Kile Munaa gbɔɔɔ ni sipya ya jɔ jaari tiime ni.

Oromε Shεen 9—11 Karijεεge kemu ki jε Yawutuu ni n'a daa fεε pu te ni ge.

Oromε Shεen 12:1 —15:13 N'a daa fɔɔ jaarigana.

Oromε Shεen 15:14—16:27 Pɔli ya fiin jo wuyε shizhaa na, na Oromε shεen shaari, na duba pye pu mu.

Pɔli fɔ mujju

¹ Nε Pɔli, Yesu Kirisa wo bulo we, neyε pyaa k'a we sεmε we ka. Kile ya nε yiri na

pye wu tudunmɔ, kɔnhɔ nε da Kile Jozaama pu yu sipyii pu mu.

² Kile bi Jozaama pu jɔmεε lɔ fo taatunɔni, na wu tudunmɔ pu yaha pa. A pee di pu ka Kile Kafila fεfεere wo wu ni. ³ Pee Jozaama pe ya wu Ja Yesu Kirisa kaa yu, wee wemu wu jε saannaa Dawuda yasege sipyii kabaɲa na ge. ⁴ Ga na saha ni Kile Munaa ni, ba w'a jε na foro xu ni wε, a lee di li shε na Kile Ja wu jε wii, na sefεere wa wu mu. Wee Yesu Kirisa we, wu Kafɔɔ we, ⁵ wee gbɔɔɔ ni Kile ya niime tirige nε na, na nε pye wu tudunmɔ, kɔnhɔ shi wusama wo sipyii p'i dɔ wu na, p'i wu jɔmεε co. ⁶ Kile ya yee piimu yiri na pye Yesu Kirisa wuu ge, yee bε niɲε ki wa pii sipyii pii ni.

⁷ Yee piimu bεeri pu wa Oromε kulo li ni ge, yee piimu ya taan Kile mee, a wu yee yiri na pye wu fεfεere sipyii ge, yee wu nε we sεmε we tun. Na fɔ wa yi mu: Wɔ To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni najiɲε kan yi mu.*

Pɔli funɔɔ wa wu shε Oromε ni n'a daa fεε pu yiri

⁸ N'a da venhe baraga taha Kile na Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni yee bεeri wuu na, bani yee wo n'a daa wu kaa ya yu kɔɲɔ ki kabaya yi bεeri na. ⁹ Jozaama pe pu wa Kile Ja wu kaa yu ge, nε kapyenεε pyi Kile mu pee keree na ni na zɔ wu bεeri ni. Kile wa li sεeri na tuun bεeri ni nε jεrege pyi ge, nε ma jεrege pye yee bε mu. Nε da ga lee jɔ yaha wε. ¹⁰ Nε kunni wa na Kile jεeri jo li bi jε wu jidaan, wu koo kan na mu di shε foro yi na. ¹¹ Bani l'a taan nε ni gbangban na shε yee ja, kɔnhɔ di Kile Munaa li wo loolodaa la kan yi mu, kɔnhɔ y'i fanha ta. ¹² Lee wo kori wu na wago w'a samɔhɔɔ leni wuyε ni n'a daa wu shizhaa na, wee wemu na wu bεeri ya pinne ge. ¹³ Na cebooloo, nε funɔɔ wa y'i li cε nago tεεgeε nijnehεjεε ni nε ma giin di shε yee yiri, kɔnhɔ di shε na labye wu kuduun ja yee bε niɲε ni, ba nε wu kuduun wu ta shi wusama niɲε ni tagana lemu na wε. Ga fo na pa gbara nijaa na nε sanha lee koro ta wε.

¹⁴ Bani sipyii pu bεeri wo Jozaama pu foo li jε nε na: kugbɔhɔ shεen fara jɔ funɔɔ shεen na, kalaa fεε fara kalaa baa fεε na. ¹⁵ Lee wuu na nε jidaan kaa li jε na Kile Jozaama pu jo yee bε mu, yee piimu pu jε Oromε kulo li ni ge.

Kile Jozaama pu wo sefεere te

¹⁶ Jozaama pu jo jε nε mu shiige bada wε, bani Kile wo sefεere ti jε tii, temu ya juwuuro kaan n'a daa fεε pu bεeri mu ge. Yawutuu mu p'a fenhe jo, na na nɔ shi wusama na. ¹⁷ Jozaama pu p'a li shεε na n'a daa yε nigin funɔɔ ni Kile ya sipya jateni sipyitiime. Cogo watii wa nige lee na bada

* 1:7 We duba we jε Kiriceen fɔ kangana.

wε, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wε na:

«Sipya wemu w'a dā Kile na, a Kile di wu jate sipyitiime ge, wee na ba jii sicuumo ta.»*

Koηo sipyii tiibaara

¹⁸ Kile ya wu loyire li sheε na yiri fugba we ni Kile jii fyaara baa sipyii ni sipyitiibaalaa na, pee piimu p'a pu katiibaagaa taga na can wu jaha koon ge. ¹⁹ Lee loyire l'a zheε pee na, bani lemu beeri na ja je Kile keree ni ge, lee ya ta ηmohu pu na wε, Kile ye pyaa ya lee she na fiinne pu na. ²⁰ Fo koηo ki yaaduun wu ni, Kile ye pyaa wa cogo wemu na ni wu tene baa seferε ti ni ge, wa shishiin da ja wu ja wε. Ga w'a yanmuyo yemu yaa ge, lee beeri ya jeni na fiinne yee yanmuyo yi keree na. Lee wuu na pu da ga ba kanii ta Kile jaha taan wε, ²¹ bani p'a Kile ce. Ga, pu ya ta soo na wu pele na Kile wu je wε. Pu ya baraga teri be wu na wu kapyegeε ki na wε. Pu fungonyo ya jeri juηo baa woyo. Lee wuu na nibiige ya je pu fungonyo baa zoloo pu ni. ²² P'a puyε wii fungonyo fee, ga p'i ne nahanahana. ²³ Nooro fo Kile wemu wu je wu da ga xhu bada-ε ge, yani p'a wee pele ge, a p'i wee yaha wā. Sipya wu je wee na da ba xhu ge, a p'i ganha na wee wu jaa yari, ni shazheεre, ni tooyo shisheεre yanmuyo, ni niηe yakokaara na byi yaperεε, na ganha na kee yaperεε kii pele.

²⁴ Lee wuu na Kile ya pu yaha puyε mu pu wo kanohyo yi ni, na saha ni pu jidaan keree ni. Lee funηo ni a p'i cemohoro keree taga puyε fanha. ²⁵ P'a she Kile wo can wu ni, na daha kafineε na, na ganha na Kile wo yanmuyaa ya yi pele, na kapyenε pyi yee mu. Kile wemu wu je yanmuyo yi beeri yaavoo ge, na wee yaha wā, wee wemu w'a yaa ni masoηo ni gbee ge. Amiina.

²⁶ Lee na Kile ya pee yaha pu wo ceepuuro la keree ki kenε ni, kee je cemohoro keree. Kile ya jo lemu ganha ba byi-i ge, lee li je pu nibyii. A cee p'i namaa pu yaha wā, na ganha na puyε sinnε. ²⁷ A namaa pu be di bye mu ni puyε ni. A pu kaa di sii sho puyε ni fo na doro. A pu be di cee pu yaha wā, na ganha na puyε sinnε. Mu boηgo da ba pu ta na saha ni puyε pyaa piinne ki ni.

²⁸ Ba ma na jo pu ya ta soo na Kile ce wε, lee wuu na Kile ya pu yaha puyε mu ni pu fungonkuuyo yi ni, konho p'i kapyebaagaa pye. ²⁹ Pu zoloo ya ni katiibaagaa tuuyo beeri na: pu fungonyo y'a kolo, pu yanmuyo la d'a pe, p'a kolo, pu d'a ni jeηboo na, sipyigbuu di dan pu ni, ni yokohro, ni nanmahara, zoguηo je pu ni, ni yayiriye, ³⁰ ni sipyii mekyεgeε, Kile d'a pen pu mu. Pu shiige keree ya nehe wε, pu tabaara d'a pe, na josanga ja, pu kakuuηoo samohoro d'a pe, p'i

ya pu sefee ηomeheε conu wε. ³¹ Fungonyo baa fee pu je pii, pu je ηomeheε fee bada wε, jubenje je pu ni wε, niηaara baa fee. ³² Ali na ta p'a li ce xo na Kile wo kiiri wu wa wā, na sipyaa sipya w'a we kashi we pyi ge, wee ya yaa ni xu ni. Lee be na p'i kee pyi sanha. Na fara lee na, sipyii piimu p'a we kashi we pyi ge, pee p'a sōni.

2

Kile wo kiiri wu keree

¹ Ayiwa, mu wemu w'a pusamaa jaagi ge, m'a pye sipya tuugo beeri, Kile wo kiiri wu da ga ba doro ma juηo ni wε. Ma ba pusamaa jaagi mayε pyaa m'a jaagi. Bani keree kiimu na mu wa sipyii pu jaagi ge, kee shi muyε pyaa be wa byi. ² Na ta wee beeri d'a li ce na sipyii piimu p'a kee keree ki pyi ge, Kile ya kiiri koon pee na na be ni can ni. ³ Ayiwa, muyε pyaa ba sipyii jaagi pu kapyegeε na, na ta muyε pyaa be di kee shi pyi, ta mu ya giin na mu na ba sho Kile wo kiiri wu na? ⁴ Kelee Kile wo saama nigbo pe, ni wu lolu le, ni wu lotaan le, ta mu wa yee wii yaaga wε? Ta mu ya li ce na w'a pee saama pe beeri taga na koo leni mu taan, konho m'a daburaje jo, m'a jurumu wu jo yaha wε?

⁵ Ga mu niwii l'a waha, mu funηo je mu wu daburaje jo ma jurumu wu na wε. Lee wuu na Kile wo loyire lisana mu ya denri na waa mayε na na yeri wu loyire le ni wu kiiri wu cana ki jaha na. Kee cana ke Kile da ba wu kiiri wu she, kiiri wemu w'a tii ge. ⁶ Wu na ba sipyii pu beeri nigin nigin kiiri kan na saha ni pu kapyegeε ni. ⁷ Piimu beeri p'a la le na kasaanaa pyi ge, na masoηo, ni peηje, ni jii sicuumo ni xhobaama shaa Kile mu ge, Kile na ba jii sicuumo kan pee mu pemu da xho wε. ⁸ Ga piimu bu zhe Kile ni, na zhe can wu ni, na soo tiibaara na, Kile wo loyire nigbo le, ni wu patanhanja ki na ba do pee juηo ni. ⁹ Can de! Kanhama ni jakpaan w'a da ba do kakuubyii pu beeri nigin nigin juηo ni. Yawutuu p'a da ba bye shenshiilee, lee kadugo na shi wusama di na taha wā. ¹⁰ Ga piimu beeri p'a kasaanaa pyi ge, pee beeri nigin nigin na ba Kile masoηo, ni wu peηje, ni wu janiηe ki ta. Yawutuu pu da ba fenhe bye shenshiilee, l'a na no shi wusama na. ¹¹ Bani Kile ya sipya wa wo wa ni wε.

¹² Sipyii piimu beeri p'a jurumu pye na ta pu ya Kile tudunmoo Musa wo saliya wu ce-ε ge, pee beeri na ba gyεgi na ta wee saliya we niηe je pee wo kiiri wu ni wε. Ga piimu beeri p'a jurumu pye saliya wu ni xhago na ge, wee saliya wu w'a da ba pee wo kiiri wu kon. ¹³ Bani piimu p'a saliya wu jomoo pu nuri, na ta p'i ya pu koo naari-i ge, Kile da ga ba wee wa shishiin wii sipyitiime wε. Ga piimu p'a

* 1:17 Habakuki 2:4

saliya wu koo li beeri naari ge, pee Kile da ba wii sipiyiimee. ¹⁴ (Ayiwa, shi wusama ya Musa wo saliya wu ce we. Ga tegeee kii ni, pu ma keree kii pyeganjaa tenje na saha ni saliya wu ni. Pu ba kee koo naari ali na ta pu ya wee saliya we ce be we, lee ya li shee na p'a kasaanjaa ce xo, na ki pyi. ¹⁵ Lee ya li shee be na saliya w'a yemu jo ge, na yee ya ka pu zoloo pu na. Pu fungonyo y'a wu shee pu na be. Tegeee kii ni pu zoloo ma pu jaagi; tegeee kii ni p'a kajii kan puyee mu.) ¹⁶ Ayiwa, kee keree kii beeri na ba foro kpeenge na canja ka, na saha ni ne wo Kile Jozaama pu yere li ni. Kile na ba kiiri kon sipyii pu wo kanmohonoo ki beeri na Yesu Kirisa kenje kurogo kee canja.

Kile ya Yawutuu pu jaagi

¹⁷ Ayiwa, yee piimu p'a yu na Yawutuu yee jee ge, yee ya yi tadanja pye Kile tudunmoo Musa wo saliya we, na yiye pele na yee pu jee Kile wo sipyii pee. ¹⁸ Go yee p'a Kile jidaan ce, na kasaanjaa be ce shoornri kiyee ni, bani yee ya kalaam Musa wo saliya wu ni. ¹⁹ Li wa yee funyo ni na fyennmee pu jee sipyii pusamaa, na yee p'a koo shee pee na; na piige ni pusamaa jee, na yee p'a kpeenge shee pu na. ²⁰ Yee wa yu na pusamaa pu jee kacabaalaa ni kalaabaa fee, na yee pu jee pu wo kalaatii, bani yee ya giin na Musa wo saliya wu ni yee ya can koo li ceme pu beeri ce. ²¹ Ayiwa ne jo, yee piimu p'a pusamaa kalaa ge, naha na yee di ya yiye kalaa-i we? Yee piimu p'a Kile Kafila wu yere pyi na wa ganha ba nagaara pyi-i ge, yeeye pyaa ki do, ta yee ya nagaara pyi we? ²² Yee piimu p'a yu na wa ganha ba dodooro pyi-i ge, ta yee ya ti pyi we? Yee piimu p'a yu na yaperete ya no-e ge, ta yee ya yanmuyo yuli yapergebaya yi ni we? ²³ Yee ya yiye pele na yee ya Musa wo saliya wu ce. Ga yee ya wu koo naari we. Ta Kile be yee ya fanri me we? ²⁴ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Yee Yawutuu pu wuu na shi wusama ya Kile mege kyee gi.»*

Cekoonro ya sipya shuu we

²⁵ Can na kuduun wa cekoonro ni na saha ni Kile tudunmoo Musa wo saliya wu ni, ma bu da ma na saliya wu koo naari kunni. Ga mu bu bye mu ya saliya wu koo naari we, ma cekoonro* t'a pye juroo baa wuuro. ²⁶ Sipya wemu ya cekoonro pye we, na saliya wu koo naari kuuni ge, ta Kile da ba weefoo wii kanna cekoonro w'a pye we? ²⁷ Yee Yawutuu, yee ya Musa wo saliya wu ce, lee kadugo na na cekoonro be pyi, ga yee ya wu koo naari we. Shi wemu jee Yawutuu we, wee shi wu ya ta cekoonro pye we. Ga piimu p'a saliya wu

koo naari pee ni ge, ta pee da ba jaagi shan yee na kiiri wu canja we?

²⁸ Ayiwa, na pye Yawutuu jee wiine ni, lee wa nago Yawutuu ye pyaa pyaa ma jee we. Kelee cekoonro fe na jee ma ceesege ki na, lee wa li shee nago tee ti wa cekoonro see see wuuro ti we. ²⁹ Ga, Kile ya sipya wemu wo zo jeri ge, wee wu jee Yawutuu wuyee pyaa pyaa. Yemu y'a ka saliya wu ni ge, li wa nago kanna m'a yee wo koo naari ye we, ga Kile Munaa ya labye wemu pyi sipya zo na ge, wee labye we wu jee cekoonro see wuuro te. Pee Yawutuu pii ya masonjo taa sipyii mu we, ga Kile mu pee ya masonjo taa.

3

Kile jee nomee foo

¹ Ayiwa ni li wa mu, ma na jee Yawutuu lee kuduun wa leke we? Kelee kuduun weke wu jee cekoonro ni we? ² Ayiwa, li kuduun w'a pele kabaya yi beeri na. Li nizhiine Yawutuu mu Kile ya fenne wu jomoo pu kan. ³ Ali pii jeha da pu ni, pu jee nomeehee fee Kile mu we, ta lee na ja Kile wo nomee fee te kyee gi? ⁴ Lee da ja bye bada we! Ali sipyii pu beeri jeha bye kafinejuu, Kile kunni jee can foo ma na jo ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na:

«Mu Kile ba yu, pu beeri na li ce na mu ya tii. Pu da ga ja jaagi

wa shishiin ta ma na we.»*

⁵ Ayiwa, pii na jo na: «Wee wo tiibaara ti jee kakuuno we, bani tee ni Kile wo tiime p'a zhee mu we.» Wee di da ba yeke jo yee ni we? Kile bu wu loyire li shan wee wa juroo ni, ta wee da jo na w'a nahana? (Sipyii pii wo fungongo jomoo ne yu me.) ⁶ Kile wu she nahana? Bada! Can jee yee ni we. Kile da bye wu ya tii we, dii wu bi da ja kiiri kon konjo sipyii na we? ⁷ Pii be na ba jo sanha na: «Wee wo kafinejuu bu da lee na Kile wo can wu shee, fo na nooro be teri Kile mege na, naha di da ba kiiri pye wu kon wee na p'i wee jaagi, na jurumuyyii wee jee we?» ⁸ Ayiwa li bi jee mu, ta wee ya yaa na kakuunoo pyi, konho kasaanjaa di da foro ki ni we? Bada! Pii wa wee mege kyee gi na xo, na wee kalaa we wee ya gaan sipyii pu mu. Pee sipyii pii kunni ya sii yaa ni gyee gi ni.

Sipya wa shishiin ya tii we

⁹ Ayiwa, yi naha di wa dii nime we? Ta wee Yawutuu p'a ye sipyii pusamaa na? Bada! Ne li shee xo jo Yawutuu yoo, shi wusama yoo, pee beeri ya naari jurumu wu wo fanha ki noho ni. ¹⁰ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

* 2:24 Ezayi 52:5; Ezekiyeli 36:22 * 2:25 Cekoonro bye karijenge nomee wo fe Yawutuu pu mu pemu ya li shee na Kile wuu pu jee pii ge. Lee kale le tayerege k'a bi pele pu mu fo xuuni. Zhenezi 17:9-14. * 3:4 Zaburruu 51:6

- «Sipya wa wemu w'a ti wē,
ali sheŋ nigin be we.
- 11 Wa shishiin je fungongo fɔɔ we;
wa shishiin ya Kile shaa we.
- 12 Pu beeri p'a kadugo le Kile ni;
pu beeri p'a pinne pye kaɲɔɔ baa.
Kasaana pyevɔɔ wa shishiin je pu ni we,
ali sheŋ nigin be we.»*
- 13 «Mujuu le l'a fɔro pu geŋmaya ni ge,
lee je ba fanja ɲomugi-yahaŋa je we.
P'a pu ɲilee taga na sipyii piinje.
Pu ɲo jomɔ di je ba matɔn sɔɔnrɔ je
we.»*
- 14 «Laŋi ni kayekyegeye
y'a foro pu ɲo ni.»*
15 «Pu tɔɔyɔ d'a weri sipyigbuu na.
- 16 Xuu beeri ni p'a toro ge,
gyegegi ni bɔɔngɔ na daha pu feni.
- 17 Lemu li je ɲaɲinje koo li ge,
pu ya lee ce we.»*
- 18 «Kile ɲii fyaara je
pu zɔɔɔ ni bada we.»*

19 Ayiwa, wēe ya li ce jo yemu beeri Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya w'a yu ge, saliya w'a kan piimu mu ge, pee mu w'a yi yu. Ga, pee di ya ta j'a ju koo ɲaari we. Lee wuu na jomɔ da ba da sipya wa shishiin mu we, lee na koŋɔ sipyii pu beeri na ba jaagi ta Kile mu. 20 Yi li ce na saliya wu beeri koo ɲaari, lee da ga j'a Kile pye wu sipya jate sipyitiime we. Lee funɲɔ ni saliya w'a li shee ye wēe na na jurumupyii wēe je.

N'a daa gbɔɔrɔ ni Kile ya sipya shuu

21 Ayiwa nime, cogo wemu na Kile ya wēe wii sipyitiime ge, wuye pyaa ya wee cogo we she wēe na. Pee tiime pe ya daa saliya wu koo ɲaari funɲɔ ni we. Ga, tagana leke na pee ya daa ge, Kile tudunmɔɔ Musa wo Kitabu p'ee ni Kile tudunmɔɔ pusamaa wuu p'a yee ɲaha jo na fiinje. 22 Wa beeri w'a d'a Yesu Kirisa na ge, Kile kunni na weefɔɔ jate sipyitiime. Zhɔnrɔgɔ wa lee ni we. 23 Bani sipyii pu beeri p'a jurumu pye. Lee l'a li pye wa shishiin da ga Kile wo nɔɔrɔ wu ɲa we. 24 Wu wo niime wu gbɔɔrɔ ni Kile ya pu wii sipyitiime mafuu, bani Yesu Kirisa ya pu ɲuɲɔ wolo pu jurumu wu ni. 25 Kile ya wu pye saraga, kɔnhɔ wu bye wēe jurumu wu footɔnɔ. Piimu p'a d'a Yesu na ge, Kile ya wu koo li ɲo mugi pee sipyii pu mu Yesu wo shishan pu gbɔɔrɔ ni. Lee ya Kile wo tiime pu shee, bani taashiine li ni sipyii bi jurumu wemu pyi ge, w'a luu gbo pu taan, wu ya ta wee wo footɔnɔ kan pu mu wee tuun wu ni we. 26 Ga nime, lemu funɲɔ ni w'a sipya wii sipyitiime ge, w'a lee she: Piimu p'a d'a Yesu

na ge, Kile ya tiin wu tiime pu ni, na pee jate sipyitiime.

27 Ayiwa, na maye durogo, lee kaɲuɲɔ di je mii we? Lee kaɲuɲɔ je we! Naha na we? Ta kapyegee nizaanɔa k'a lee pye? Bada! Ga, n'a daa w'a lee pye. 28 Lee na wēe na j'a ju n'a daa ye nigin gbɔɔrɔ ni Kile ya sipya wii sipyitiime, Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo li wo ɲaari be we. 29 Dii we? Ta Yawutuu ye wo wu je Kile? Ta shi wusama be wo Kile be wu je wii we? Nakaara baa shi wusama be wo Kile wu je wii! 30 Bani Kile nigin pe ye wu je. Wee w'a Yawutuu pu wii sipyitiime n'a daa gbɔɔrɔ ni, na shi wusama be wii sipyitiime n'a daa gbɔɔrɔ ni. 31 Ayiwa, ta lee w'a li shee na wēe ya Musa wo saliya wu ɲeri ɲuɲɔ baa saliya n'a daa wu gbɔɔrɔ ni ya? Ahayi de! Wēe yere ya baraga ɛri wu na xuuni.

4

Ibirayima wo n'a daa gbɔɔrɔ ni Kile ya wu jate sipyitiime

1 Ayiwa, Ibirayima wemu wu je wēe sefele wēe shi wu wo kabaŋa na ge, yeke wēe di da jo wee shizhaa na we? Dii Kile d'a wu wii sipyitiime we? 2 Ibirayima wo kapyegee nizaanɔa da bi Kile pye w'a wu jate sipyitiime, wu bi da j'a wuye pele. Ga kaɲuɲɔ je wu mu w'a wuye pele Kile ɲaha taan we. 3 Yeke Kile Kafila wu d'a jo we? W'a jo na: «Ibirayima ya d'a Kile na,
a Kile di wu jate sipyitiime
wu n'a daa wu wuu na.»*

4 Yee ya li ce na kapyebe ya yaa ni wu saraa ni. Saraa we w'a daa ge, wee je ma wo we, wu labye wu wo saraa wu je were. 5 Ga, sipya wemu ya wu kapyegee nizaanɔa pye wu tadarɔa we, Kile we w'a jurumupyii wii sipyitiime ge, wu bu d'a ye wee na, Kile na wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na. 6 Kile w'a sipya jateni sipyitiime, lee ya byi weefɔɔ ye pyaa wo kapyegee nizaanɔa wuu na-e de! Kile wo saama pemu weefɔɔ ma da ge, saanna Dawuda ya jo pee shizhaa na na:

7 «Kile ya piimu wo saliya kyegerere yafa pu mu,
na pu wo jurumu wu jɔgɔ laha w'a ge,
pee je duba nagoo.
8 Kafɔɔ ya sipya
wemu wo jurumu tɔrɔ wu feni-i ge,
weefɔɔ je duba pya.»*

Cekɔɔnrɔ ya sipya shuu we

9 Ayiwa, piimu p'a cekɔɔnrɔ pye ge, pee ye p'a yaa ni Kile wo saama pu ni laa, kelee ta cekɔɔnbaalaa pu be p'a yaa ni pu ni? Wēe ya yi jo nime na: «Ibirayima ya d'a Kile na,

* 3:12 Zaburuu 14:1-3 * 3:13 Zaburuu 5:10; Zaburuu 140:4 * 3:14 Zaburuu 10:7 * 3:17 Ezayi 59:7-8
* 3:18 Zaburuu 36:2 * 4:3 Zhenezi 15:6; Yakuba 2:23; Galasi Sheen 3:6 * 4:8 Zaburuu 32:1-2

a Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.»¹⁰ Tuun weke ni lee d'a pye we? Wu nigonxhago na laa, wu nigonbaa wo? Nakaara baa wu nigonbaa wo Kile ya jate sipyitiime.¹¹ Lee kadugo na a tee cekoonro t'i neri fe Ibirayima mu, fe pemu ya li shee na Kile ya wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na, na ta wu sanha cekoonro pye-e ge. Lee funjo ni Ibirayima ya pye n'a daa fee nigonbaalaa beeri wo sefao, konho pee be di jate sipyitiimee.¹² Piimu p'a cekoonro pye ge, pee beeri be wo sefao wu je wii n'a daa kabanja na. Lee kori je piimu ya ta li da cekoonro ti ye na-e ge, ga fo piimu p'a Kile koo li co n'a daa funjo ni, ba wu sefele Ibirayima ya li co cogana lemu na, na wu yaha konbaa we ge.

N'a daa gbaozo ni Kile wo karijengee jomee l'a ta

¹³ Kile ya karijengee jomee lo Ibirayima ni wu yaseye mu na konjo na ba bye pu wogo. Lee jomee le ya ta lo saliya wu koo li jaari wu wuu na-e de. Ga wu n'a daa wu wuu na Kile ya wu jate sipyitiime. Lee wuu na lee jomee l'a lo wu mu.¹⁴ Li da bi yaha nago fo ma na ma saliya wu koo jaari, m'a na taa ta lee jomee le ni, wee tuun wu ni n'a daa wu bi da bye kanjo baa. Nomee li be na bye tawaga wuu.¹⁵ Bani Kile wo loyire le Musa wo saliya w'a zhaan ye wee juno ni, bani sipyii beeri p'a wee saliya we kyee gi. Ga saliya bu bye wu je xuu wemu ni we, wa ya wu gyeegi kaa yu wa we.

¹⁶ Lee wuu na Kile ya le jomee le lo wee mu n'a daa wu gbaozo ni. Wu wo niime wu gbaozo ni w'a lee loolodaa le kan wee mu ma ni, konho l'i bye Ibirayima wo kadugo ki beeri wuu. Lee na piimu p'a saliya wu koo jaari ge, le loolodaa le ya ta kan pee ye mu we. Ga sipya beeri w'a da Kile na ba Ibirayima je-e ge, pee beeri be mu le loolodaa le ya kan. Wee beeri wo sefele wu je Ibirayima.¹⁷ Ba l'a ka Kile Kafila wu ni we, na Kile ya jo: «N'a ma pye shi nijeheme sefao.»* Ayiwa, wu sefele wu je wii Kile naha taan, bani w'a da Kile na, wee wemu w'a xuu pu jeni ge. Yanmuyo yemu je konjo na we, wu ma jo ye yee be yi pye, y'a bye.

¹⁸ Ayiwa, na li ta tadaña bye be nige Ibirayima na wu pya ta we, Kile ya yemu jo wu mu ge, a wu da yi na, na yee pye wu tadaña. Lee na w'a pye «shi nijeheme sefao» ba Kile ya yi jo we na: «Ma yaseye na ba jeh.»*¹⁹ Ayiwa, Kile ya ye jo tuun wemu ni ge, lee bi Ibirayima ta w'a le xo, bani w'a bi yee xhuu nigin (100) shishiin ta pya baa. Wu sho Sara be bi wu pya ze juno ye xo. Ga lee la ya yafin be wolo wu n'a daa wu ni we.²⁰ Wu ya ta wuye kaala Kile wo jomee li na

we. Ga, a la yere di ganha na faraa wu n'a daa wu na, fo wu na Kile sani.²¹ Ibirayima bi li ce nakaara baa, na Kile ya jomee lemu lo wee mu ge, na se wa wu ni na li jo fa.²² Wee n'a daa wu wuu na «Kile ya wu jate sipyitiime.»*²³ Ga pee jomee pe p'a ka na: «Kile ya wu jate sipyitiime» ge, pee ya ta ka Ibirayima ye nigin wuu na-e de!²⁴ Wee be wuu na p'a ka. Kile wemu w'a wu Kafao Yesu je na yeege xu ni ge, wee piimu p'a da lee na ge, wee ya yaa na pa jate sipyitiimee Kile naha taan.²⁵ Kile ya wu pye saraga, w'a xu wee wo jurumu wu wuu na, na je na foro xu ni, konho wee di da jateni sipyitiimee Kile naha taan.

5

Kile ya najinge le wee ni wu te ni

¹ Mu Kile ya wee jateni sipyitiimee n'a daa gbaozo ni. W'a najinge le nime wee ni wuye pyaa te ni wu Kafao Yesu Kirisa baraga ni.² Wee Yesu Kirisa w'a koo li mug, konho Kile di wee niime wu kan wee mu. Wee ya da wu na. Wee ya wu pye wu tadaña, na fundanga ta, bani tadaña wa wee mu na jo wee na ba Kile wo nooro wu ta canja ka.³ Lee ye be we, kanhama be jeh ba noni wee na wee na fundanga ta, bani kanhama pu ma wee pye wee ya la le na loxulo ta n'a daa wu ni.⁴ Wee bu loxulo ta nowuuro ti ni, lee ma wee pye se tavee, wee bu se ta n'a daa ni, lee ma tadaña yaha wee na.⁵ Ayiwa, kee tadaña ki ya sipya noho yeri we, bani jigana lemu na Kile ya wee zlozo pu ni taanna ni wu taanyeege ki ni ge, w'a lee she wee na wu Fefere Munaa li gbaozo ni, lee lemu w'a kan wu mu ge.

⁶ Can na wee jurumu w'a bi wee pye baraga baa sipyii n'a daa kabanja na. Ayiwa, Kile ya tuun wemu tenje ge, wee tuun we ni Kirisa ya xu wee Kile jii fyaara baa sipyii wuu na.⁷ Sipya na she wuye kan pu gbo wu sipyii tege, lee pyeme ya taan we de, ali wu jeh bye sipyitiime be. Sipya wemu w'a kasaanja pyi ge, la wa la ni wa na ja wuye kan pu gbo wee tege.⁸ Ga na wee yaha wu jurumu wu ni, wee tege Kirisa ya xu. Ta lee ya li shee na wee kaa ya dan Kile ni fo xuuni we?

⁹ Kirisa na xu, a wu shishan p'i wo, pee gbaozo ni Kile ya wee wii na wee ya tii. Lee na wee ya li ce na fiinne na Kirisa ya pa wee sho Kile wo loyire li na.¹⁰ Wee bi bye Kile wo peen, ga Kile ya be lenje wee ni wuye pyaa te ni wu Ja wu xo wu gbaozo ni. Na fara lee na, wee ya ce jo wee na ba sho, bani wu Ja wu wa jii na.¹¹ Na fara lee na wee ya fundanga taa gbangban Kile wo karijengee ki ni wu Kafao Yesu Kirisa gbaozo ni. Wee w'a be le wee ni Kile te ni.

* 4:17 Zhenezi 17:5 * 4:18 Zhenezi 15:5 * 4:22 Zhenezi 15:6

Jəgɔ wu jɛ Adama wɛ? Jəgɔ wu jɛ Yesu Kirisa wɛ?

¹² Shɛn nigin yɛ kɛɲɛ kurogo jurumu y'a jɛ konɔ puga ni, wee jɛ Adama. A jurumu bɛ di xu lɛɲɛ konɔ puga ni. Lee l'a li pye sipya wa shishiin da ga xu li wɛ, bani pu bɛɛri ya jurumu pye. ¹³ Bani yani Kile wu saliya wu kan Kile tudunmɔɔ Musa mu ge, jurumu bye na xɔ konɔ puga ni. Ga ma na jo saliya wu bi sanha gan wɛ, Kile bi wee saliya we wo jaagi wu tuugo shaan jurumupye na wɛ. ¹⁴ Ga lee bɛ na sipyii bɛɛri p'a pye xu wo fanha ki nɔhɔ ni, na co Adama wo tuun wu na, fo na pa nɔ Kile tudunmɔɔ Musa wo tuun wu na. Ali piimu bɛ pu jɛ pu ya ta saliya wu kyɛɛgi ba Adama jɛ-ɛ ge, pee bɛ bi xhuli. Wemu w'a bi yaa na pa ge, wee jɛ Yesu Kirisa. Adama ya pye ba wee wo ja* jɛ wɛ.

¹⁵ Ga Kile ya loolodaa lemu kaan mamana ni ge, lee ni Adama wo jurumu wu jɛ nigin wɛ. Can wu jɛ wii, sipyiiɲɛhɛmɛɛ ya xhuli wee yɛ nigin wo jurumu wu wuu na. Ga Kile wo mamama loolodaa lemu l'a pa Kile wo niimɛ wu baraga ni ge, lee ya gaan sipyiiɲɛhɛmɛɛ mu shɛn nigin gbɔɔɔ ni, wee jɛ Yesu Kirisa. Lee loolodaa le wo kuduun w'a pɛlɛ fo xuuni. ¹⁶ Kile ya loolodaa lemu kaan ma ni ge, laraga ki wa lee loolodaa le wo keree ni shɛn nigin wo jurumu wu keree tɛ ni. Shɛn nigin, w'a pa ni jaagi ni, na li ta Kile ya loolodaa lemu kaan ma ni, jurumu niɲɛhɛmɛ ni byexhɔɔ na ge, lee loolodaa le ya wɛɛ jɔɲɔ wolo, na wɛɛ pye sipyitiimɛɛ. ¹⁷ Can wu jɛ wii, shɛn nigin wo jurumu w'a sipyii pu bɛɛri le xu wo fanha ki nɔhɔ ni. Ga piimu bɛɛri p'a da ba Kile wo niimɛ nigbɔ we ta, na Kile wo loolodaa li bɛ ta, lee lemu li jɛ na pu jate na p'a tii ge, pee na ba se ta jurumu wu na pu wo jiiɛɛɛ tɛ ni shɛn nigin yɛ gbɔɔɔ ni; wee jɛ Yesu Kirisa. Lee wo kuduun w'a pɛlɛ.

¹⁸ Ayiwa, ba sipyii pu bɛɛri ya jaagi ta Adama yɛ nigin wo jurumu wu wuu na-ɛ de, mu Yesu Kirisa yɛ nigin bɛ wo kasaana nigin ya sipyii pu bɛɛri jɔyɔ wo kiiri wu nɔhɔ ni, na jii sicuumɔ kaan pu mu. ¹⁹ Shɛn nigin wo jɔmɛɛyahana l'a sipyiiɲɛhɛmɛɛ pye jurumupyii pyegana lemu na ge. Mu shɛn nigin pe bɛ wo Kile jɔmɛɛcoro ya Kile pye wu na shɛnɲɛhɛmɛɛ wii sipyii piimu p'a tii ge.

²⁰ Kile ya saliya wu kan Kile tudunmɔɔ Musa mu, kɔnhɔ wu li shɛ wɛɛ na na wɛɛ jurumu w'a jɛhɛ. Ga jurumu wu jɛhɛ jɛhɛ jɛhɛgana bɛɛri na, Kile wo niimɛ we, wee ya jɛhɛ wu na na kanha. ²¹ Taashiine li ni jurumu wu wo fanha ki nɔhɔ ni wɛɛ di bye, lee l'a xu pye wu ya sipya wa shishiin yeri wɛ. Ga niimɛ wu wo fanha ki nɔhɔ ni

wɛɛ jɛ nime, lee l'a li pye Kile ya wɛɛ wii sipyii piimu p'a tii ge. Lee na Kile da ba jii sicuumɔ ni xhɔbaama kan wɛɛ mu wu Kafɔɔ Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni.

6

N'a daa fɛɛ ya jurumu yaha na bye ni Kirisa ni

¹ Ayiwa, yeke wɛɛ di da jo wɛ? Ayiwa, ta lee w'a li shɛɛ na wɛɛ pu kori yaha jurumu ni, kɔnhɔ Kile wo niimɛ wu da bɛlɛgi? ² Bada, lee ya yaa na pye wɛ! Wɛɛ piimu jɛ ba xu jɛ wɛ jurumu shizhaa na ge, wɛɛ ma bye dii na gori yaha jurumu na na byi sanha wɛ? ³ Wɛɛ piimu bɛɛri p'a batize na bye ni Yesu Kirisa ni kariɲɛɛge ni ge, ta yee funyɔ y'a to li na na wɛɛ na batize, na lee jɛ kanna shiizhan wɛɛ ya pinne xu ni Yesu ni wɛ? ⁴ Ba wɛɛ ya batize wɛ, a l'i bye kanna wɛɛ ya pinne xu ni wu ni shiizhan, na binne le bɛ ni wu ni. Kɔnhɔ wu bɛ di jii sicuumɔ ni vomɔ ta, ba To Kile ya Kirisa jɛ na yeege xu ni, ni wu sefɛɛɛ nɔɔɔ wuuro ti ni wɛ.

⁵ Can na, wu xu wu bi pye kanna wɛɛ ya pinne xu ni wu ni, nakaara baa wɛɛ na ba binne jɛ ni wu ni wu wo kariɲɛɛge ki funɲɔ ni, ba wuyɛ pyaa k'a jɛ jɛgana lemu na wɛ. ⁶ Wu li cɛ fiinne na jo yahagaguunɔ lemu na wɛɛ bye ge, lee bɛ ya pye kanna lee ya pinne kori ni Yesu ni korikoritige ki na, na xhu. Kɔnhɔ lee jurumu yahagana li fanha k'i xhɔ. Lee funɲɔ ni wɛɛ di ba shɔ jurumu wu wo bulooro ti na bɛ. ⁷ Bani wemu bu xhu, wee jɛ nige jurumu wu wo fanha ki nɔhɔ ni wɛ.

⁸ Ayiwa, ba ma na jo wɛɛ ya pye kanna shiizhan wɛɛ ya xu ni Kirisa ni wɛ, wɛɛ ya dɔ li na jo wɛɛ na ba bye jiiɛɛɛ na ni wu ni. ⁹ Wɛɛ ya cɛ na jo Kirisa ya jɛ na foro xu ni, wu wa da xhuu nige wɛ, xu bɛ di wa da jɔ yaaga pye wu na wɛ. ¹⁰ W'a xu tɔɲii nigin pe, na jurumu wu wo fanha ki kyɛɛgi. Jiiɛɛɛ temu ni wu wa nime ge, Kile mu wu wa tee ni. ¹¹ Mu yee bɛ ya yaa na foro jurumu wu wo fanha ki nɔhɔ ni. Yi li cɛ nime na Kile mu yee wa jiiɛɛɛ ni Yesu Kirisa wo kariɲɛɛge ki ni.

¹² Wee tuun wu ni yi ceepuuro te ti da ba xhu ge, yi ganha bu da tee yaha nige jurumu mu t'i bye jurumu wo bulo wɛ. Yi ganha bu sɔɔ y'a ceepuuro wo lakuunɔ ki jɔmɛhɛɛ conɪ wɛ. ¹³ Yi ganha bu da yi ceepuuro ti kabaɲa ka shishiin yaha jurumu ni nige, yi da katiibaagaa pyi ni ki ni wɛ. Ga yi yi ceepuuro ti kabaya yi bɛɛri kan Kile mu kanna sipyii piimu p'a jɛ na foro xu ni, na bye sipyifomɔɔ ge. Yi yi ceepuuro ti kabaya yi bɛɛri kan Kile mu, kɔnhɔ yi da keree pyi ni yi ni, kiimu k'a tii ge. ¹⁴ Yee da ba bye nige

* **5:14 Adama** ya pye konɔ shenshiimɛ wemu wo tuugo sipyii pu jɛ jurumu ni xu wo fanha ki nɔhɔ ni ge. **Yesu Kirisa** ya pye konɔ shenshiimɛ wemu ya jurumu pye jɛ wɛ, wu wo tuugo sipyii pu bɛ di jɛ Kile wo niimɛ wu nɔhɔ ni ge.

jurumu wo buloo we, bani yee ya jaari nige Kile tudunmoo Musa wo saliya wu fanha ki noho ni we, ga Kile wo niime wu noho ni yee ya jaari.

Kile wo buloo pu ne n'a daafee pee

¹⁵ Ayiwa, ba ma na jo wee wa nige saliya wu wo fanha ki noho ni we, fo Kile wo niime wu ge, ta lee ya li shee na wee na ja da jurumu pyi wu jidaan pyegana na? Bada! Yee ya jo we. ¹⁶ Yee bu yiye kan wemu mu, na guu weefoo mu ba buloo ne we, na wu nomee conii, wemu wo nomee yee ya joni ge, ta yee ya li ce na weefoo wo buloo yee ne we? Tee bulooro te bu da yee na tee pyi jurumu mu, xu wu ne tee wo taxogo. Tee bulooro ti shiin bu da yee na ti pyi Kile mu, tee wo taxogo ne tiime Kile naha taan. ¹⁷ Ga wu Kile shaari! Bani yee piimu p'a bye jurumu wu wo bulooro ti ni fo taashiine ni ge, yee ya kalaa can wemu ni ge, yee ya soo wee na yi zoloo pu beeri na. ¹⁸ Niime, yee ya foro jurumu wu wo bulooro ti ni, na bye Kile wo buloo, na jaari tiime ni. ¹⁹ Ne pe jomoo pe yu na saha ni sipyii cogo ni yi wo fanhabaara ti wuu na. Yee ya fenne yi ceepuuro ti yatenye yi yaha nohomoo, ni kuumoo keree bulooro ni yahagaguunoo lemu kaa na ge de, niime yi yi ceepuuro ti yatenye yi yaha mu lee yahagana li na bulooro ni Kile mu, y'i bye jiiifeere na, tiime ni fefeere ni.

²⁰ Tuun wemu ni yee bye jurumu wu wo bulooro ti ni ge, Kile wo tiime koo li jaari wu fanha bye yee na we. ²¹ Ga, kuduun weke yee d'a ta kee kapyegee ki ni we? Kee keree kii yere ya jeri na shiige waa yee na niime, bani xu wu ne kee keree ki beeri taxogo. ²² Ga yee ya foro niime jurumu wu wo bulooro ti ni, na bye Kile wo buloo. Kuduun wemu yee ya daa lee ni ge, wee wu ne me fefeere, tee wo taxogo di ne jii sicuumoo nixhobaama. ²³ aBani xu wu ne jurumu wu wo footoo, ga loolodaa lemu Kile ya gaan ma ni ge, lee ne jii sicuumoo nixhobaama wu Kafoo Yesu Kirisa wo karijeege ki funno ni.

7

N'a daa fene ne saliya wu wo fanha ki noho ni we

¹ Ayiwa na cebooloo, ta yee ya li ce na wu jiiifeere te ye ni sipya ne saliya wu wo fanha ki noho ni we? Yee ya yaa na lee ce, bani yee piimu ni ne yu me ge, yee ya saliya wu ce xo. ² Li ne ba gbaga sho ne we, wemu furu ya po ge. Na saha ni saliya wu ni, wu poo wu ya ga xhu we, wu da ja gbaga katii je we. Ga wu poo wu ga xhu, w'a jeri pye wuyee wo, wee saliya we fanha ne nige wu na we. ³ Ayiwa, wu bu she gbaga je na watii mu, na ta wu poo wu sanha xhu we, doooro w'a pye. Ga wu poo wu bu xhu, saliya wu fanha ne nige

wu na lee shizhaa na we. Wu bu gbaga je na watii mu, tee ne doooro we.

⁴ Ayiwa na cebooloo, mu li wa yee be shizhaa na. Kirisa na xu, yee ya pye kanna yee be p'a xu saliya wu jaari wu shizhaa na. Lee funno ni, yee ya pye niime Yesu Kirisa wuu, Kile ya wemu ne na yeege xu ni ge, konho yi da kasaanja pyi Kile mu. ⁵ Can na wee bi jaari na sahanj ni wuyee pyaa jidaan ni tuun wemu ni ge, saliya w'a bi keree kii shee wee na na kee ya no we. Ga lee be na wee di kee shaa na byi. Kee lakuunoo ki bye wee funyoo ni, na wee yeri kapyebaagaa na, kee di wee leni xu ni. ⁶ Niime, wee ya saliya wu jaari wu no yaha, bani wemu wo fanha noho ni wee di bye ge, wee ya pye kanna wee ya xu na foro wee wo fanha ki noho ni. Lee na, wee na ja kapyenee pye Kile mu pyegafono na Kile Munaa gboro ni. Kolee lemu wo keree k'a ka saliya wu ni ge, wee ya kee pyi na saha ni lee ni nige we.

Jurumu saliya w'a zhee

⁷ Ayiwa, ta lee wa li shee na Musa wo saliya wu w'a sipyii pu pye pu na jurumu pyi? Bada! Ga saliya wu w'a ne pye ne na jurumu ce. Na jii yeege wa yaaga feni, ne bi da ga lee ce jurumu we, ka ne saliya wu ya li she na: «Ma jii ganha bu da voro wa yaaga feni we.» ⁸ Lee funno ni jurumu w'a kajuunoo ta, na lakuunoo tuugo beeri lenje ne zo wu ni saliya wu gboro ni. Saliya wu kaa be we, wee bi sanha wu jurumu ce we. ⁹ Fo tuun wemu ni ne bye ne sanha saliya wu ce-ge, ne bye jii na naye naha taan. Ga ba ne pa saliya wu ce we, a jurumu bye la di je ne ni. ¹⁰ Ga, a ne bye kanna ne xu. Kile ya saliya wemu kan, konho wu jii sicuumoo see wo ta ge, wee ya xu no ne na. ¹¹ Bani jurumu w'a kajuunoo ta, na ne faanna, na xu be na ne na wee saliya we gboro ni. ¹² Ayiwa, saliya wu ne fefeere; Kile ya nomehee kiimu jo ge, kee beeri ki ne fefeere, na dii, na noho no be.

¹³ Ni li wa mu, ta lee wa li shee na saliya wemu wu ne yasaanja ge, na wee w'a pye kajuunoo na xu no ne na ya? Bada! Jurumu w'a pye kajuunoo kee yasaanja ke baraga ni na ne piinne, na xu no ne na. Lee ya pye mu konho jurumu di ja she fiinne. Lee funno ni saliya wu baraga ni l'a ce na fiinne na jo yakuudiige can can wogo ki ne jurumu.

Fanhaya tshene shuun w'a zhaanra leni

¹⁴ Ayiwa nakaara baa, wee ya li ce na Kile ni saliya w'a foro. Ga ne kunnii, ne ceepuuro ti fanha k'a cere, a ne bye ba jurumu wo buloo ne we. ¹⁵ Bani ne kunnii ya sii na kapyegee ki naha ce we; kasaanja kiimu wo bye funno ki ne ne mu ge, ne kee pyi we. Keree kiimu ya dan ne ni bada we, a ne deree na kee pyi. ¹⁶ Ayiwa, keree kiimu ya dan ne ni we, ne ba kee pyi, lee ya li shee na ye saliya w'a yu ge, ne soo li na na yee ne can. ¹⁷ Lee na, kakuunoo

kiimu ne byi ge, kee je neye pyaa jidaan we. Jurumu wemu wu wa ne zo wu ni ge, wee wo fanha ke k'a ne yeri kee bye na. ¹⁸ Ne li ce jo kasaana la shishiin wa ne ni we, bani ne je ye sipya, fanha je wu ni we. Can ye pyaa na ne giin da kasaana pyi, ga ne da ja we. ¹⁹ Kasaana kiimu ne giin da byi ge, ne kee pyi we. Ga kakuungo kiimu bye kaa je ne na-e ge, kee ne byi. ²⁰ Ayiwa, keree kiimu bye kaa je ne na we, ne ba kee pyi, wee tuun wu ni lee je neye pyaa jidaan nige we. Ga jurumu wemu wo se wu je ne na ge, wee w'a lee pyi.

²¹ Mu ne kee fanha ke jaa naye na, ne ba giin ne kasaana pye tuun beeri ni, kakuungo bye kaa na ne ta. ²² Kile wo saliya wu kaa ya dan ne ni xuuni na zo wu na. ²³ Ga fanha katii ne jaa naye ni kemu ya yogo tunni ni ne wo fungong'o ki wo fanha ki ni ge. Kee fanha ke ki je ne na ge, kee k'a ne pye jurumu wu wo fanha ki noho ni. ²⁴ Ee! We je jaa ne mu de! Kee fanha ke k'a ne ceepuuro kilee na leni jurumu ni, na xu noni ti na ge, jogo wu d'a ba ne sho kee na we? ²⁵ Baraga Kile, wu Kafoo Yesu Kirisa gbooro ni, mu na ba ne sho!

Ayiwa, na fungong'o ni, ne jidaan wu je na kapyeje pyi Kile mu, na soo wu saliya wu na. Ga fanha kemu ki wa ne na ge, kee k'a giin k'i ne pye jurumu wo bulo.

8

Naarigazaana lemu n'a daa fee ya daa Kile Munaa gbooro ni ge

¹ Ayiwa nime kunni, piimu pu je Yesu Kirisa wuu ge, jaagi xuu wa yafin je nige pee na we. ² Bani Kile Munaa li l'a niifere see wuuro ti kaan Yesu Kirisa wo karijege ki funjo ni ge, lee wo fanha k'a ne sho jurumu ni xu wo fanha ki na. ³ Kile tudunmoo Musa wo saliya wu bi da ga ja lee pye we, bani fanhaxhoro ti je wee Adama nagoo wuuro. Lee na saliya wu bi da ja lemu pye-e ge, lee Kile ya pye. Kile ya wu Ja wu tun na pa, w'a pa bye sipya ba wee jurumupyii je we. Jurumu wemu wo fanha noho ni wee di bi bye ge, w'a wuye kan na pye saraga, na wee wo fanha ki kyegi. ⁴ Kile ya lee pye kontho saliya w'a tiime pemu beeri kaa yu ge, wu ja w'a pee beeri jo fani, wee piimu ya naari na sahani ni wuye pyaa jidaan ni we, fo Kile Munaa li wo jidaan ge. ⁵ Bani piimu p'a naari na sahani ni puye pyaa jidaan ni ge, pee ya pu funyo shaa ni puye pyaa jidaan keree ni. Ga piimu p'a naari na sahani ni Kile Munaa jidaan ni ge, pee ya pu funyo shaa ni Kile Munaa jidaan keree ni. ⁶ Na taha ceepuuro jidaan feni, lee w'a ma ni xu ni. Ga na taha Kile Munaa jidaan feni, lee w'a jii sicuumo see wo ni najinjé kaan sipya mu. ⁷ Piimu p'a pu funyo shaa ni puye pyaa jidaan ni ge, pee je Kile wo pen. Bani pu

ya soo p'a Kile wo saliya wu jomee conu we, pu yere di wa da ja be lee na we. ⁸ Lee wuu na piimu p'a naari na sahani ni puye pyaa jidaan ni ge, pee keree da ga ja daan Kile mu we.

⁹ Yee kunni ya naari na sahani ni yiyé pyaa jidaan ni we, ga Kile Munaa jidaan ni yee ya naari na sahani, bani Kile Munaa li wa yee funyo ni. Kirisa wo Munaa li je sipya wemu funjo ni we, weefoo je Kirisa wo we. ¹⁰ Kirisa bu bye yee funyo ni, yee ceepuuro ti na ba xhu jurumu wu wuu na, ga Kile Munaa li na jii sicuumo kan yi mu, bani Kile ya yee jate sipyitiimee. ¹¹ Kile wemu w'a Yesu Kirisa je na yeege xu ni ge, wee wo Munaa li bu bye yee funyo ni can na, wu na ba yee be wo ceepuuro ti je na yeege xu ni. Wu na ba lee pye wu Munaa li gbooro ni, lee lemu li wa yee zoloo pu ni ge.

¹² Lee wuu na na ceboooloo, wee ya yaa na wuye jidaan pyi nige we, bani jurumu foo je nige wee na we. ¹³ Bani yi ba naari na sahani ni yiyé pyaa jidaan ni y'a da ba xhu. Ga yee bu yi kapyege niguungo ki na na ki yaha fefee Kile Munaa gbooro ni, yee na ba jii sicuumo ta. ¹⁴ Bani Kile Munaa l'a piimu jaha co ge, pee beeri je Kile nagoo. ¹⁵ Bani Kile Munaa lemu yee ya ta ge, lee da ga yee pye buloo we, l'i wa da ga ba fyaara leje yi ni be we. Ga lee Munaa li l'a wee pye Kile nagoo. Lee gbooro ni wee ya Kile pyi: «Wu To.» ¹⁶ Lee Kile Munaa le l'a yi finnje na yu wee mu can na wu zoloo pu na, na Kile nagoo wee je. ¹⁷ Ayiwa, ma na jo wee je Kile nagoo, cen wemu jomee w'a lo wee mu ge, wu na ba wee kan wu mu. Wee ni Kirisa w'a da ba wee ta shiizhan, bani wu bu da w'a pinne na gana ni wu ni, wu na ba peenje be ta ni wu ni shiizhan.

N'a daa fee tadarja

¹⁸ Ne kunni ya da li na jo kanhama pemu ni wee wa nime ge, pee da ga ja daanna ni niga wo peenje ke ni bada we, kee kemu ki da ba bye wee wogo ge. ¹⁹ Kile na ba wu nagoo pu peenje ki she cana kemu ge, Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a kee cana ki sige kanha k'i no. ²⁰ Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a pye kanjo baa wo fanha ki noho ni. Li ya ta taan yi ni yi pye mu we, ga Kile ye pyaa k'a yi pye mu. Ga lee be na tadarja wa sanha. ²¹ Bani cana ka wa ma, Kile na ba wu yanmuyaaya yi beeri yeege xu bulooro ni. Kile nagoo p'a juwuuro temu ta, na bye puye wuu, na peenje kemu ta ge, yee yanmuyo ye be na da kee ni. ²² Wee ya li ce, fo na pa gbara nijaa na jo Kile wo yanmuyaaya yi beeri y'a zhiin kanhama kenje ni, ba layama je we. ²³ Yee yanmuyo ye ye be we, ga Kile Munaa l'a kan wee piimu mu, na pye ba Kile wo niime wu nizhiime je-e ge, wee be pu wa zhiin wu funyo ni. Cana kemu Kile da

ba wèe pye wu nagoo, wu wù ceepuuro ti yeege bulooro ti ni fēfēge ge, wèe bē pu wa kee caṅa ki sige. ²⁴ Bani wèe ya shə, ga tee juwuuro te di jē tadarja. Ga tadarja kemu bēeri sipya ya naa ge, kee jē nige tadarja wē. Yaaga bēeri m'a naa na xə ge, tadarja yē nigin kee jē sanha ya? ²⁵ Ga, yaaga kemu ki jē wèe ya ki naa-i ge, kee bu bye wèe tadarja, wù na já luu gbo na kee sige.

²⁶ Wèe fanha bu jēre tuun wemu ni, mu Kile Munaa bē ya wèe tēri. Wèe ya yaa na Kile jēeri keree kiimu na ge, wèeyē pyaa ya kee cē wē. Ga Kile Munaa l'a jērege pyi wèe mu ni shiinne ni, shiinne lemu li jē wèe da já li naha jo xhə-ε ge. ²⁷ Kile wemu w'a sipyii funyo keree bēeri cē ge, wee ya Kile Munaa fungəngə cē, bani Kile ya sipyii piimu pye fēfēge ge, Kile Munaa ya jērege pyi pee mu, na bē ni Kile jidaan ni.

Kile wo taanrege nighəho ke

²⁸ Wèe ya li cē jo Kile kaa ya dan sipyii piimu ni ge, keree bēeri k'a nani pee na ge, Kile ma ba kee bēeri wo taxəgo pye nizaana pee mu. W'a pee yiri na bē ni wu keree ki tenegana li ni. ²⁹ Kile ya fenhe piimu naha bulo na pye wu sipyii ge, w'a pee keree tenə xə, na pee pye ba wu ja wu jē wē, kənhə wee ja wu bye nizhiime wu cebooloo nijehemēe ninē ni. ³⁰ Sipyii piimu wo keree w'a tenə ge, w'a pee yiri. Ba w'a pu yiri wē, na pu jate bē sipyitiimē. Ba w'a pu jate sipyitiimē wē, na nəro taha bē pu na.

³¹ Ayiwa ni li wa mu, yeke w'a da jo sanha wē? Kile bi jē ni wèe ni, jəgo na já sanha wèe na wē? ³² Kile ya ta juṅo naari wu ja wu na wē, ga na wu pye saraga wèe bēeri wuu na. Ayiwa nakaara baa, Kile na ba yanmuyə yi bēeri kan wèe mu ma ni wu ja wu gbəro ni. ³³ Kile ya piimu naha bulo ge, jəgo wu d'a já pee jaagi wē? Wa shishiin bē wē, bani Kile w'a pu pye sipyitiimē. ³⁴ Lee wuu na wa shishiin da ba já pu jaagi wē, bani Yesu Kirisa ya xu, lee yē bē wē, w'a jē na foro xu ni. Wu nidēnge ki wa saanra tateenge ki ni Kile kanige cē na Kile jēeri wèe mu. ³⁵ Leke li da já wèe waa laha Kirisa wo taanrege ke na wē? Nakpaan gē, kelee fyaara, kelee kanhama, kelee xuugbəho, kelee funmə fēre, kelee farati, kelee gbuuro gē? Le la shishiin wa da já wèe laha Kirisa na wē. ³⁶ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wē na:

«Kile, mu wuu na
p'a wèe shaa tuun bēeri ni di gbo;
p'a wèe wii ba dubyaa jē wē,
piimu ya yaha gbo kaa na ge.»*

³⁷ Ga, pee kanhama pu bēeri funṅo ni, wèe pu jē can can na se tavee pee, wu taanrafəo Kile gbəro ni. ³⁸ Nē dā li na jo wèe ya xu yoo, wèe ya pye jii na yoo, yafiin da ga já

wèe waa laha Kile wo taanrege ki na wē: Mēleke yoo, jinaa yoo, sefēre tati bē yoo, nime wo yanmuyə ye yoo, cabaya woyə ye yoo, ³⁹ fugba yanmuyə fanha woyə ye yoo, jinje yanmuyə fanha woyə ye yoo, Kile wo yayaaga ka shishiin wa da já wèe waa laha Kile wo taanrege ki na wē. Wù Kafəo Yesu Kirisa kenje kurogo Kile ya kee taanrege ke she wèe na.

9

Kile ya Izirayeli sheen naha bulo na pye wu sipyii

¹ Can ye pyaa nē yu mē, yi wa kafineye wē, bani Kirisa wo nē jē. Nē li cē bē na zə wu na fēfēre Munaa li gbəro ni jo can nē yu. ² Nē naha ke bēeri k'a tanha xuuni, nē zo wu bē d'a tanha tuun bēeri ni ³ na cebooloo Izirayeli sheen pu wuu na. Bani ali nē jēhe da ba lanji pu tēge, na waa laha Kirisa na, kənhə pee di shə, nē bi da zəo lee na. ⁴ Pee Izirayeli sheen pee Kile ya pye wu nagoo, na wu nəro wu taha pu na, na karijēge jəməhe lə pu mu, na saliya wu kan pu mu, na wu pelegana she pu na, na jəməhe bē lə pu mu. W'a kii bēeri pye pu mu. ⁵ Lee bēeri kadugo na, pee ni wù sefēle p'a foro. Sipyii wo kabaṅa yiri, pee ni Kirisa bē ya foro. Kile wu jē wii, na jē yanmuyə yi bēeri juṅo ni. Kile w'a bēle tuun bēeri ni! Amiina.

⁶ Ayiwa, lee wa li shee na Kile ya jəməhe kiimu lə ge, na kee ya jēri juṅo baa wē de! Bani piimu bēeri p'a foro Izirayeli shi wu ni ge, pee bēeri jē Izirayeli nagoo ye pyaa pyaa wē. ⁷ Piimu bēeri p'a foro Ibirayima ni ge, pee bē bēeri jē Ibirayima nagoo puyē pyaa pyaa wē. Bani Kile ya li she Ibirayima na na: «Ishaaga yē ni ma kadugo nagoo p'a da ba foro.»* ⁸ Lee ya li shee na nagoo piimu sipyii ya daa sipya wo jidaan funṅo ni ge, pee jē Kile nagoo wē. Ga piimu p'a se Kile wo jəməhe li funṅo ni ge, pee pu jē Ibirayima wo nagoo puyē pyaa pyaa. ⁹ Bani yemu Kile ya jo wu jəməhe li ni ge, yee yi wa mē na: «Nē na ba guri ba yee la nime tashiin. Wee tuun wē ni Sara da ba ja ta.»*

¹⁰ Ayiwa, lee yē bē wē, ga mu l'a pye Erebeke bē shizhaa na, wee wemu w'a yere ṅamaa yacere na wù tole Ishaaga mu ge. ¹¹ Na laa li ta li sanha se pya wa wu ta kasaana kelee kakuunə pye wē, a Kile di jo ni Erebeke ni, kənhə Kile yē pyaa bi giin di wemu naha bulo na bē ni wee Kile keree gbelegana ni ge, l'i bye mu. Li ganha bu da bye sipyii wo kapyeege baraga ni wē, ga l'i bye na bē ni Kile yē pyaa jidaan ni. ¹² A Kile di Erebeke pye: «Cuunvəo wu w'a da ba bye nahafəo wu juṅo ni.»* ¹³ Ba l'a ka

* 8:36 Zaburuu 44:22 * 9:7 Zhenzi 21:12 * 9:9 Zhenzi 18:10,14 * 9:12 Zhenzi 25:23 * 9:13 Malaki 1:2-3

kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na: «Ne Yakuba nahaha bulo, ga na Ezawu yaha wa.»*

Kile ya saɔ na shi wusama be nahaha bulo

¹⁴ Ayiwa, ta wɛe na ja jo na katiibaagaa ki wa Kile ni ge? Bada! ¹⁵ Bani Kile ya Kile tudunmɔɔ Musa pye:

«Ne bu jo ne juɔɔ jaari sipya wemu na, wee na n'a da juɔɔ jaari.

Ne bu jo ne juɔɔ penji ni sipya wemu ni wee ni n'a da juɔɔ penji.»*

¹⁶ Lee na sipya nidaan kelee wu kapyegee da ja Kile pye wu juɔɔ jaari wu na we. Ga wuyɛ pyaa wo nidaan funɔɔ ni Kile ya juɔɔ jaari sipya na. ¹⁷ Kile Kafila wu ni Kile ya yi jo Farawɔn* mu na: «Lemu yɛ kaa na ne mu tenɛ saanra ti na ge, lee li wa me. N'a da ma taga na sefeere ti she, konho na mege k'i no nɔɔ ki kabaya yi beeri na.»* ¹⁸ Lee na Kile kunni bu jo wu juɔɔ jaari wemu na, wee na w'a juɔɔ jaari. Wu bu jo wu wemu nige waha, w'a kee be waha.

¹⁹ Pii na ba jo na: «Ayiwa ni li ne mu, nahaha na Kile di sipyii jaagi sanha we? Jɔɔ wu d'a ja zhe Kile nidaan ni we?» ²⁰ Ayiwa, mu wemu w'a ye yu ge, mu sipyitiime, mu di ne nahaha, fo mu w'a Kile kaala we? Ta puuro shɔɔ na ja li yaavɔɔ pye: «Naha na ma da na yaa le yaagana le na we?» ²¹ Ta cogo faanrivɔɔ wogo be ki ne wu cogo we? Wu bu jo wu pɛɛwa shɔɔ yaa, kelee shatiire, lee w'a da yaa ni wu cogo ke ninuɔɔ ni.

²² Ayiwa, Kile funɔɔ ya pye na wu loyire ni wu sefeere ti she. Lee wuu na, piimu p'a wu luu yirige, pee d'a keme yaha gyɛgi kaa na ge, w'a luu gbo pee taan fo xuuni. ²³ Ayiwa, w'a juɔɔ jaari wee piimu be na, na wee gbegele na yaha wu nɔɔɔ wu kaa na ge, wu bu jo wu we nɔɔɔ we nɔɔɔ she wee be shizhaa na, ta yee kajuu wa yee ni? ²⁴ Bani wee pu ne wu sipyiyirilee, wu ya ta wee yiri na foro Yawutuu pu wo shi wu yɛ nigin ni-i de! W'a wee yiri na foro shi wusama be ni. ²⁵ Yee y'a jo Kile tudunmɔɔ Oze wo Kitabu wu ni na Kile ya jo na:

«Piimu bye ne sipyii taashiine li ni we, ne na ba pee yiri <na sipyii.>
Shi wemu kaa bi dan ne ni-i ge,

ne na ba wee yiri <na taanyiine.>»*

²⁶ «Xuu wemu ni p'a pu pye ge na: <Yee ne ne sipyii we.>
Pu na ba yiri wee xuu wuyɛ pyaa ni na: <Kile nii wo wuyɛ pyaa wo nagoo.>»*

Kile ya yemu jo Izirayeli nagoo shizhaa na ge

²⁷ Kile tudunmɔɔ Ezayi be ya jo ni muju-ugbɔɔ ni Izirayeli nagoo shizhaa na na:

«Ali Izirayeli nagoo nehe nehe ba suumɔ lɔho jo gbazhenhe ne we, lee be na sipyii nigin nigin yɛ pu da ba juwuuro ta.

²⁸ Bani Kafɔɔ ya kiiri wemu gbegele ge, wu na ba wee kiiri wu beeri kon tovuuro na,

na wu xo fefeɛ konjo ki sipyii pu na.»*

²⁹ Kile tudunmɔɔ Ezayi ya fɛnhɛ yi jo be sanha fo taashiine ni na:

«Kile-gbotabaaga da bye wu ya juɔɔ jaari wee na,

na pii yaha wa wu sefeɛ pu ni we, wee bi da xho fefeɛ,

ba Sodamu kulo li sipyii p'a pye we. Wee bi da bye

ba Gɔmɔori sheen ya pye we.»*

³⁰ Ayiwa, shi wusama wemu w'a pye wu jate ya no tiime koo li zha wu na-ɛ ge, Kile ya pee jate sipyii piimu p'a tii ge. Pu n'a daa wu gbɔɔɔ ni p'a pee tiime pu ta. ³¹ Na ta Izirayeli nagoo di bi la le puyɛ ni, konho p'i bye sipyitiime Kile wo saliya wu koo li jaari wu funɔɔ ni. Ga pu ya lee ta we. ³² Naha na we? Bani Izirayeli nagoo pu ya tiime pu sha n'a daa gbɔɔɔ ni we. Pu bi giin na pee wo kapyegee ki da pee pye sipyitiime. Lee funɔɔ ni a p'i guruɔɔ to «ke kagereɛ ke» na.

³³ Ma na jo ba l'a ka kee kagereɛ ki shizhaa na kagana lemu na we na Kile ya jo:

«Li wii, kagereɛ ka ne yaha Siyɔn kulo li ni, sipyii na ba guruɔɔ kemu na ge.

Ki na ba sipyii shaan. Ga, sipya wemu bu da kee na,

Kile da ga ba weefɔɔ nɔho yaha bada we.»*

10

¹ Ayiwa na cebooloo, kaa lemu l'a sii ne wo nidaan, ni lemu na ne Kile neeri Izirayeli sheen mu ge, lee li wa me nago Kile wu pu juɔɔ wolo. ² Bani ne wa li seeri jo luu wa pu ni Kile keree na fo xuuni, ga li fungɔngɔ feere di ne pu mu we. ³ Pu ya ta Kile wo tiime pu ce we, a p'i ganha na giin p'i puyɛ pye sipyitiime. Pu ya ta kuu Kile wo tiime pu mu we. ⁴ Kirisa w'a saliya wu keree ki beeri jo fa, konho sipyaa sipya w'a da wu na ge, Kile di weefɔɔ jate sipyitiime.

Sipyaa sipya w'a da Yesu na ge, wee na ba juwuuro ta

⁵ Ayiwa, lemu li da ja sipya pye ma jate sipyitiime saliya wu baraga ni ge, Kile tudunmɔɔ Musa ya lee jo na: «Sipya wemu

* 9:15 Ekizode 33:19 * 9:17 Farawɔn: Wee ninumɔ wu ne Farawuna. Saan beeri w'a tiin saanra ti na Misira ni ge, wu mege na bye Farawɔn. * 9:17 Ekizode 9:16 * 9:25 Oze 2:1,25 * 9:26 Oze 1:10 * 9:28 Ezayi 10:22-23 * 9:29 Ezayi 13:19; Zheremi 50:40 * 9:33 Ezayi 8:14; Ezayi 28:16 * 10:5 Levitike 18:5

w'a saliya wu beeri koo jaari ge, weefoo na ba jii sicuumo ta.»* ⁶Sipya na ja tiime pemu ta n'a daa gbawo ni ge, l'a ka na ma ba pee kaa yu, «Nuwo wa li na m'a maye yegee we na: 'Jogo wu d'a ba dugi di zhe fugba wu ni we?' (Lee kori je kanna Kirisa m'a zhaa di dirige). ⁷Kelee 'Jogo wu d'a ba digi jine ki nohodaan we?») (Lee kori je kanna Kirisa m'a zhaa di yirige xuu pu te ni di durogo.) ⁸Ayiwa, yeke Kile Kafila wu d'a jo we? W'a jo na: «Jomɔ pu wa ma taan, pu wa ma jo na, pu wa ma zo wu be na.»* Pee Jozaama pe wee ya yu sipyii pu mu jo pu da Yesu na. ⁹Ma bu yere li na, na yi jo ma jo ki ni na Kafoo wu je Yesu, na da be li na ma zo wu na, na Kile ya wu je na yegee xu ni, ma na ba sho. ¹⁰Bani na da Yesu na ma zo wu na, lee funno ni Kile ya sipya jateni sipyitiime. Ma bu yi jo ma jo ki be ni, w'a ma juwo wolo. ¹¹L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Sipyaa sipya w'a da Kile na ge, wu da ga ba weefoo shiige bada we.»* ¹²Lee wuu na, Yawutuu yoo, shi wusama yoo, pu beeri je nigin. Kafoo nigin wu je pu beeri Nuwofo. Piimu beeri p'a wu mege yiri ge, w'a saama niheneme pyi pee beeri mu. ¹³Bani li wa Kile Kafila wu ni na: «Sipya beeri w'a Kafoo mege yiri ge, weefoo na ba juwuuro ta.»*

¹⁴Ga yirigana leke na p'i da ja wu mege ki yiri, na ta pu ya da wu na-e we? Dii p'i da ja da wu na, na ta pu ya wu kaa logo-e we? P'a wu kaa logo dii ni pii ya Kile Jozaama pu yere li pye pu mu-i we? ¹⁵P'a ja Kile Jozaama pu yere li pye pyegana leke na we? Fo pu bu pii tun, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na: «Piimu p'a ma ni jomɔ nizaama pu ni ge, pee pama ya jo xuu wu beeri ni.»*

¹⁶Lee be na sipyii beeri ya ta soo pee Kile Jozaama pu na we. Yee Kile tudunmoo Ezayi be ya fenne jo na:

«Wu Kafoo, joo wu da da wee wo jomɔ nizaama pu na we?»*

¹⁷Ayiwa, Kile Jozaama pu wo logo funno ni n'a daa ya daa. Pee Jozaama pe, Kirisa kaa pee ya yu. ¹⁸Ayiwa ne jo, li bu da mu, ta Izirayeli sheen pu ya pee Jozaama pu logo we? P'a pu logo ca! Bani li wa Kile Kafila wu ni na:

«Pe jomɔ pe ya no jine ki beeri na.

Pe jomɔ pe ya no fo konɔ ki kabaya yi beeri na.»*

¹⁹Ayiwa, n'a da yi jo sanha jo ta Izirayeli sheen ya jomɔ pu naha ce ta? Kile tudunmoo Musa ya fenne li she na Kile ya jo na: «Yee ya shi wemu wii yafin be-e ge,

ne na ba wee keree jepreen lenje yee ni. Shi wemu yee ya wii fungongo baa fee ge, ne na ba wee shi we wo keree pye yee mu loyire.»*

²⁰Lee beeri kadugo na Kile tudunmoo Ezayi ya lowaa ta na li she sanha na Kile ya jo na:

«Piimu bye pu ya ne shaa-i ge, pee ya ne ja.

Piimu p'a pye pu ya kaa la shishiin shaa di je ne shizhaa na-e ge, ne naye she pee na.»*

²¹Ga Kile ya jo Izirayeli sheen shizhaa na na:

«Ne na keye sanha yaha shi wa mu fo na she cana jii li xo Niwewagaa sipyii pu je pii ni n'a she fee.»*

11

Kile ya ta Izirayeli sheen wa fee fee we

¹Ayiwa ne jo, ta Kile ya wu sipyii pu wa fee fee? Bada! Bani Izirayeli sheen ne be je, Ibi-rayima kadugo pya wa, na foro Benzhamo wo kroon li ni. ²Sipyii piimu naha Kile ya bulo fo taashuine li ni ge, wu ya ta pee wa we. Kile tudunmoo Eli ya Kile beeri Izirayeli sheen feni jeerigana lemu na ge, yemu Kile Kafila w'a jo yee shizhaa na ge, ta yee sanha yee kalaa we? ³W'a jo: «Wu Kafoo, p'a mu tudunmoo pu gbo, na ma saraya yi tawoloyo yi be ja. Ne ye w'a kori, p'i wa giin p'i ne be gbo.»* ⁴Ga dii Kile d'a wu jo sho we? W'a jo: «Namaa kabofono gbarashuun (7.000) ne yaha naye mu. Wee wa shishiin sanha nuguro sin ja yapeere Baali fee ni we.»* ⁵Mu li wa njaa wo cana jii le be ni, Izirayeli nagoo pusamaa nigin nigin wa wa, Kile ya piimu naha bulo na saha ni wuye pyaa wo niime wu ni ge. ⁶Ayiwa, Kile bi ta w'a pee naha bulo na saha ni wuye pyaa wo niime wu ni, wee tuun wu ni lee ya foro puye pyaa kapyegee ni-i de! Ni lee be we, niime wu da ja bye nige niime we. ⁷Yi wa dii we? Lemu Izirayeli sheen ya zhaa ge, pu ya lee ta we. Ga Kile ya piimu naha bulo ge, pee ye p'a lee ta. A sipyii pusamaa niwegee di waha. ⁸Ma na jo ba l'a ka kagana lemu na Kile Kafila wu ni we na:

«Kile ya pu zabo fungonyo to; w'a fanfanga pari pu jii na na pu niwegee to

fo na pa no njaa na.»*

⁹A saannaa Dawuda be di jo: «Kalee yaligee kii p'a li ge, kee ki pye pu co co tifuuyo, ni pu co co meere,

* 10:8 Dutereno 30:14 * 10:11 Ezayi 28:16 * 10:13 Zhoueli 2:32 kelee Zhoueli 3:5 * 10:15 Ekizode 33:19
 * 10:16 Ezayi 53:1 * 10:18 Zaboruu 19:5 * 10:19 Dutereno 32:21 * 10:20 Ezayi 65:1 * 10:21 Ezayi 65:2 * 11:3 Saannaa 19:10,14 * 11:4 Saannaa 19:18 * 11:8 Dutereno 29:3

ni pu *nygyeegi* yaaya,
 kɔnhɔ p'i lee wo saraa ta.
¹⁰ Fanfanga ki pari pu *ni* na,
 kɔnhɔ pu ganha ba *jaa we!*
 Kile wu pu tikunɔɔ kuri yaha tuun *bɛeri*
 ni!»*

Shi wusama ya nuwuuro ta

¹¹ Ayiwa ne jo, Izirayeli sheen ya kurunɔ ge, ta p'a to *fɛɛfɛɛ?* Ahayi de! Ga pee wo piinjɛ ki funɔɔ ni shi wusama ya nuwuuro ta, kɔnhɔ wee shi we wo *ɲɛpɛɛn* di jé Izirayeli ni. ¹² Ayiwa, ni Izirayeli wo piinjɛ k'a pye kapunɔ a konɔ sipyii di kuduun nigbɔ ta, ni pu dirige w'a shi wusama pye w'a kuduun nigbɔ ta, wee tuun wu ni pu *bɛeri* ba *ɲeri*, na guri pa Kile mu do? Ta lee da bye kagbɔɔ na toro kisanɔaa *bɛeri* taaan we?

¹³ Yee piimu pu *ɲɛ* shi wusama sipyii ge, yee ni *ne* w'a yu *nime*. Kile w'a *ne* pye tudunmɔ shi wusama mu, a *ne* *bɛ* shiin di gbɔɔɔ taha na labye wu na. ¹⁴ Kɔnhɔ lee bu da li na já bye, *ɲɛpɛɛn* di jé *ne* wo shi wu sipyii pu ni, fo p'i *ɲeri* kɔnhɔ pii di shɔ pu ni. ¹⁵ Kile na pu yaha kabanugo, a lee di bye kapunɔ na *bɛ* le konɔ sipyii ni Kile te ni. Wee tuun wu ni Kile ba *sɔɔ* pu na sanha, na pu yaha pu *talɛge* ni do? Ma *ɔɔ* lee na ba bye kakanhana de, ma na giin wa w'a *ɲɛ* na foro xu ni! ¹⁶ Shinmashiime wu bu gan *xɔ* Kile mu, wusama *bɛeri* ya pye *fɛɛfɛɛ*. Tige ninɛ bu bye *fɛɛfɛɛ*, ki geye yi *bɛeri* yi *ɲɛ fɛɛfɛɛ*.

¹⁷ Izirayeli nagoo pu *ɲɛ* ba oliviye tige *ɲɛ* we. A Kile di ki geye ya kon laha wà, na mu sogi wà ka takongɔ ni, mu shi watii shɛn, mu wemu wu *ɲɛ* sige wo oliviye tige genɛ ge. Kee oliviye tige ki wo niye y'a tɔn pemu taa ge, a pee di ganha na mu *bɛ* *ɲɔ* shaa. ¹⁸ Lee wuu na, oliviye geye yemu p'a kon ge, ma ganha ba *ɲɔsanga* pyi yee na we. Kee tabaara fungongɔ ke bu digi ma mu, m'a yaa na li *ɔɔ* na mu ya ta yere ni niye yi ni-i de, ga niye yi y'a yere ni mu ni. ¹⁹ Ma na ba *ne* pye na: «Ta pu ya yee geye yi kon laha wà, kɔnhɔ p'i *ne* sogi yi takongɔ ki ni we?» ²⁰ Nakaara baa! Yi n'a daa baara wuu na p'a yi kon laha wà, na mu sogi wà yi *tege* ma n'a daa wuu na. Ga ma ganha ba *ɲɔsanga* pyi we, ta fyagi Kile na! ²¹ Bani Kile bu bye wu ya ta *ɲunɔ* ɲaari oliviye tige see see wogo ki geye yi na we, wu da ga ba *ɲunɔ* ɲaari mu *bɛ* na we. ²² Kile ya wu saama pu *shɛɛ*, na wu fariya wu *bɛ* *shɛɛ* shɛgana lemu na ge, yi lee wii: Piimu p'a wu koo li yaha ge, w'a wu fariya wu *shɛ* pee na, na wu saama pu *shɛ* mu na. Ga fo ma *bɛ* bu gori yaha pee saama pe ni, lee *bɛ* we, pu na ba ma *bɛ* kon laha wà. ²³ Izirayeli sheen *bɛ* bu pu n'a daa baara ti koo yaha, Kile na ba pu sogi sanha pu *talɛge* ni, bani se wa Kile ni na kuri pu sogi sanha. ²⁴ Mu kunni ya kon laha

sige oliviye tige na, na ba sogi oliviye see see wogo ki na, na ta mu ni kee di *ɲɛ* tinuyo we. Pee piimu pu *ɲɛ* oliviye see see wogo ki geye yi ge, ta yee sogomɔ da ba daan sanha xuuni yiye pyaa wo tige ki na we?

Izirayeli na ba nuwuuro ta canja ka

²⁵ Ayiwa na cebooloo, *ne* funɔɔ ki wa y'i le Kile kapmɔhɔnɔ le *ɔɔ* *nime*, kɔnhɔ yi ganha ba yiye wii fungonyɔ *fɛɛ* we. Izirayeli sheen pii wo niwegee k'a waha, kɔnhɔ shi wusama wo sipyii piimu ɲaha Kile ya bulo ge, pee *bɛeri* di *fɛnhɛ* *ɲuwuuro* ta. ²⁶ Mu Izirayeli sheen pu *bɛeri* da ba shɔ ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we, na Kile ya jo na:

«Siyɔn kulo li ni Shɔvɔɔ w'a da ba foro,
 wu na ba Yakuba nagoo pu nahama pu
 xɔ.

²⁷ Lee wa kariɲɛge *ɲomɛɛ* *ne* ni pu te ni,
ne ba pu wo jurumu wu jɔgɔ laha wà
 tuun wemu ni.»*

²⁸ Ayiwa, Kile wo Jozaama pu wo kabanɔ na, Izirayeli y'a pye Kile wo *ɲɛɛn*, a yee wo kuduun di foro lee ni. Ga ɲaha bulooro ti wo kabanɔ na, pee kaa l'a dan Kile ni pu sefɛɛɛ pu wuu na. ²⁹ Bani Kile bu yaaga kemu kan, wu ya kee shuu nige we. Wu bu ma yiri, w'a ma yiri. Kile ya wu *ɲomɛɛ* *ɲeri* we. ³⁰ Yee bi ta Kile *ɲomɛɛ* *ɔɔ* taashiine li ni we. Ga *nime*, Kile ya *ɲunɔ* ɲaari yee na, na li kapunɔ pye Izirayeli sheen ya Kile *ɲomɛɛ* yaha. ³¹ Mu Izirayeli sheen ya Kile *ɲomɛɛ* li yaha *nime* lee yahagana li na, kɔnhɔ Kile di *ɲunɔ* ɲaari yee na. Ga ba Kile ya *ɲunɔ* ɲaari yee na we, mu w'a da ba *ɲunɔ* ɲaari pu *bɛ* na. ³² Bani Kile ya sipyii pu *bɛeri* yaha *ɲomɛɛ* yaha li wo fanha ki *nɔhɔ* ni, kɔnhɔ wu *ɲunɔ* ɲaari pu *bɛeri* na.

Kile wo tehene baa sefɛɛɛ te

³³ Ee! Can na tehene *ɲɛ* Kile wo naafuu *fɛɛɛ*
 te,
 ni wu fungongɔ *fɛɛɛ* te,
 ni wu laje wu na we!

Wu kiiri keree k'a ye
 sipya fungongɔ *fɛɛɛ* na na kanha!
 Sipya da ga já wu keree pyeganɔaa *ɔɔ* we!
³⁴ «Jɔgɔ wu d'a Kafɔɔ fungongɔ *ɔɔ* we?
 Jɔgɔ wu d'a pye wu *ɲɛri* vɔɔ we?

³⁵ Jɔgɔ wu d'a *fɛnhɛ* yaaga kan wu mu,
 kɔnhɔ wu ba kee foo to we?»*

³⁶ Bani yanmuyo yi *bɛeri* y'a foro Kile ni.
 Yanmuyo yi *bɛeri* yi *ɲɛ* wee gbɔɔɔ ni.
 Yanmuyo *bɛeri* yi *ɲɛ* wu woyo *ɲɛɲɛ* k'a *dɛri*
 wu mege na tuun *bɛeri* ni, *tehene* baa!
 Amiina.

12

Naarigavonɔ

* 11:10 Zaburruu 69:23-24

* 11:27 Ezayi 59:20-21; Zheremi 31:33-34

* 11:35 Ezayi 40:13; Zheremi 23:18

1 Lee wuu na na cebooloo, Kile ya njjaara temu ta wêe na ge, tee wuu na n'a yi beeri jo yi yiye beeri kan Kile mu ba saraga jii wogo je we, kemu ki je fefee ge. Lee l'a dan Kile ni, lee li je be sanha Kile-berje ki see see wogo. 2 Yi ganha bu yi kapyegee yaha ki pinne nige ni ke konjo ke wogoo ni we. Ga yi yi yahagana li beri na saha ni yi fungongo fere nivoro ti ni, konho Kile jidaan nijeme wemu w'a taan, wemu jo k'a fa ge, y'i wee ce shoonri.

N'a daa fee ya yaa p'a labye pyi shizhan

3 Kile ya niime wemu kan ne mu ge, wee gboro ni n'a da yi jo yi beeri nigin mu jo wa shishiin ganha da wuye pele di doru wu juro kana taan we. Ga n'a daa we Kile ya kan yi beeri nigin nigin mu ge, yi yiye tirige, y'i da wee wo juro kana wo keree pyi. 4 Sipya beeri ceepuuro ti je ni yatenye njehye ni, ga yatenge ka beeri ni ki nibyii li je. 5 Mu wee be ya jehc, ga wee beeri di je ceepuuro nigin Kirisa wo karijenge ki ni. Wee beeri nigin nigin wu je wu ceepuuro ti yatenye ya. 6 Loolodahaa kiimu Kile ya kan wee mu na be ni wu niime wu ni ge, kee tuuyo ya jehc, konho wee di da Kile wo labye wu pyi ni kee ni. Li bi je na Kile tuduro pyi, ta tee pyi ni ma wo n'a daa wu juro kana li ni! 7 Li bi je na kapyenge pyi ma sipyii mu, ta kee pyi! Ma wuu li bi je na sipyii kalaa, la le maye ni ma da pee kalaa! 8 Wemu w'a Kile Kafila yere pyi ge, weefoo w'a lee pyi! Wemu je sipyii kanvoo ge, weefoo w'a sipyii kaan ni funvahanja ni! Wemu wu je jahagbaa fere na ge, weefoo w'a tee pyi xuuni! Wemu wo loolodaa li je na juro naari ge, weefoo w'a lee pyi ni fundanga ni!

N'a daa fee ya yaa na naari taanenge ni

9 Yi ganha ba yi taanenge pyi ni shuun shuun juuro ni we! Yi kakuunoo yaha k'i bye yi tanhanja keree, y'i noro yaha xuuni kasaanja na y'a byi! 10 Yi daan ni yiye ni xuuni ba cebooloo je we! Yi da yiye shaanri gboro daha na yi sipyii na! 11 Yi la le yiye ni, yi ganha bu da bye saa fee we! Yi da kapyenge pyi Kafoo mu ni yi zoloo pu beeri ni! 12 Yi fundanga ta yi tadanja ki wuu na, yi pye kanhama sorovee, y'i samhoro le yiye ni jerege feni! 13 Y'a n'a daa fee cebooloo pu teri pu da pu mago keree yari, yi da nabuun be tirige! 14 Piimu p'a yi kana ge, yi da duba pyi pee mu! Y'a duba pyi, yi ganha ba lanj pyi we! 15 Piimu pu je fundanga na ge, y'a fundanga pyi ni pee ni shizhan, piimu p'a mehce suu ge, y'a mehce suu ni pee be ni! 16 Yi yi fungonyo yaha y'i bye ninuyo, yi ganha bu da tabaara yaha ti je yi ni we! Ga piimu p'a puye tirige ge, yi fara pee na! Yi ganha ba yiye wii fungonyo fee-i de!

17 Wa bu kakuunoo pye wa na yi ni, yi ganha bu kakuunoo la taga lee kakuunoo le foo to we! Yi la le yiye ni yi da kasaanja pyi sipyii pu beeri jaha taan! 18 Yi la le yiye ni y'i da yi se beeri pyi, konho njinjje di bye yi ni sipyii pusamaa beeri te ni, lee bu da li na da ja bye! 19 Na taanjiinee, yi ganha ba yi loyirigee niime we, ga yi lee yaha Kile kenje ni! Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Ne w'a da ba yee wo loyirigee ki kori,
na pu wo jurumu wu foo to pu mu.

Kafoo Kile w'a jo mu.»*

20 Kile Kafila w'a li she sanha na:

«Ma bu ma pen kuugo wo ja,
wu kan wu li,
ma bu wu waga wo ja,
wu kan wu gba.

Ma ba lee pyi,
l'a bye kanna naganhaa
m'a deri wu juro ni.»*

21 Ma ganha bu kakuuyo yaha yi ma teneh ta we, ga la le maye ni m'a se ta kakuuyo yi na kasaanja wo bye funjo ni.

13

N'a daa fee ya yaa na kuu fanhafee mu

1 Ayiwa, sipyii beeri ya yaa na kuu fanhafee mu, bani fanha ka shishiin je kemu ya foro Kile ni we. Piimu pu je fanhafee pu ge, Kile w'a pu tenje. 2 Lee na sipya wemu w'a fanha jomee she ge, Kile jomee weefoo ya she. Piimu shiin pu wa fanha ki jomehce shege ge, Kile wo kiiri wu pee wa gilee na zhaan puye juro ni. 3 Ma ba kasaanja pyi, mu kafyana juro je fanha na we. Ga ma ba kakuunoo pyi, lee li da ma pye ma na fyagi fanha na. Ma funjo bi je nago ma ganha ba fyagi fanha na we, wee tuun wu ni ta kasaanja pyi. Ma ba kasaanja pyi, fanha ki na da ma soni. 4 Labye wemu fanhafee p'a byi ge, Kile mu p'a wu pyi yeeye pyaa ki wo lajo kaa na. Ga ma bu kakuunoo pye, ta fyagi pu jaha na de, bani yaloyo ye yi wa pu mu ge, yee wa pu mu tawaga ni we. Kile wo labye p'a byi. P'a kakuubyii wo kakuuyo yi fohoo toni pu mu, na pu kuuni. 5 Lee wuu na y'a yaa na kuu fanha ki mu. Fanha k'a kanhama pemu noni yi na ge, yi ganha bu guu ki mu pee wo jii fyaara ye wuu na we, ga yi kuu pu mu. Bani y'a li ce yi zoloo pu na na kasaana li je lii.

6 Lee wuu na be yee ya munaa pereme kaan. Bani Kile wo kapyebyii pu je fanhafee. P'a puye po wee labye we kaa na. 7 Ayiwa, sipya wemu ya yaa ni lemu ni ge, y'a lee kaan wee mu. Wemu w'a munaa pereme pu shuu ge, y'a pee kaan wee mu. Wemu w'a katahanja ki wo wari wu shuu ge, yi da wee

* 12:19 Talenge 20:22 * 12:20 Lee kori je: Ma ba kasaanja pyi ma peen na, kakuunoo kiimu p'a byi ma na ge, kee na pu pye p'a shiige. Ekizode 23:4-5; Talenge 25:21,22

be kaan wee mu. M'a yaa na fyagi wemu na ge, ma da fyagi wee na. M'a yaa na gbóóró t'eri wemu na ge, ma da gbóóró t'eri wee na.

Taanjɛɛge ya yaa na pye n'a daa fɔɔ ni wu sipyinjii tɛ ni

⁸ Ayiwa, kaa lemu wo foo l'a yaa na pye yee na ge, lee jɛ yi sipyinjii wo taanjɛɛge. Sipya wemu wo sipyinjii kaa l'a dan wu ni ge, weefɔɔ w'a Kile wo saliya wu beeri jɔ fa. ⁹ Bani saliya wu jɔmehɛe kiimu k'a yu na: «Ma ganha ga dádóóró pye wɛ, ma ganha ga sipya gbo wɛ, ma ganha ga nagaara pye wɛ, ma ganha ga jii yeege wa yaaga fɛni wɛ,» kee jɔmehɛe kee, ni saliya wu jɔmehɛe kisanjaa beeri ki wa le jɔmɛɛ nigin we funjɔ ni na: «Ma sipyinjii di daan ma mu ba maye pyaa ki jɛ wɛ.» ¹⁰ Ma sipyinjii bu daan ma mu, mu da ga kakuunɔ pye wu na wɛ. Lee wuu na ma sipyinjii bu daan ma mu, Kile wo saliya wu beeri koo m'a jaari.

Na foro womɔ wo keree ki beeri ni

¹¹ Ayiwa, y'a yaa na pejomɔ pe jateni, bani tuun wemu ni wù jɛ nime ge, yiyɛ pyaa k'a wee cɛ. Yi jɛduun w'a nɔ nime njmunumɔ pu na, bani cana jii lemu ni wɛɛ ya dà Yesu na ge, jɔwuuro ti wo cana jii l'a wɛɛ tɛɛjɛ nime na toro lee cana jii le na. ¹² Piige ki jeri w'a toro dɛ! Nimugujɔ w'a tɛɛjɛ. Kapyeguujɔ kiimu beeri w'à byi womɔ ni ge, wù kee beeri jɔ yaha fɛɛfɛɛ, wù gbegele wù da jaari kpɛngɛ ki na. ¹³ W'à yaa na wù jaarigana li tii, na li fiinjɛ ba w'à keree pyi cana ni wɛ. Wù ganha bu da wùye yaha ligbòhɔ yɛ na di kasa yɛ wɛ. Wù da wùye kaseri singbaa na, ni dádóóró, ni kaakaara, ni yokóonrɔ, ni jɛpɛɛn. ¹⁴ Yi Kafɔɔ Yesu Kirisa le yiyɛ na ba fadenjɛ jɛ wɛ, yi ganha bu ceepuuro la keree jaha tenjɛ wɛ.

14

Wù ganha ba wù cebooloo jaagi wɛ

¹ Piimu wo fanha k'a cɛɛ n'a daa ni ge, yi sɔɔ pee bɛ na, yi pu co jɔ! Yi ganha ba zɔjuuro pyi wɛ! ² Sipyii pii wa dà li na na jɔyaliye beeri yi jɛ niliye. Ga piimu wo fanha k'a cɛɛ n'a daa ni ge, pii wa pee ni, pee ya li ta na faa yanmuyɔ yɛ y'a yaa na li. ³ Piimu p'a jɔ yaliye yi beeri li ge, pee ya yaa p'a pii pu fanri wɛ, piimu pu jɛ pu ya yi beeri li-i ge. Piimu pu jɛ pu ya yi beeri li-i ge, pee bɛ ganha ba yi beeri livɛɛ pu jaagi wɛ. Bani Kile ya sɔɔ pu na. ⁴ Jɔgɔ mu di jɛ fo mu w'a watii wo kapyebye jaagi wɛ? W'a to la, w'a yere la, wu kafɔɔ wu mu lee wa. Ga wu na ba yere bɛ, bani se wa Kafɔɔ Kile ni na baraga le wu ni.

⁵ Pii bɛ wa caya ya pɔrɔnjɔ ya na, na ta caya yi beeri di jɛ nigin pii bɛ mu. Wa beeri wu sɔɔ wu fungongɔ na, wu ganha bu nakaara

le ki ni wɛ! ⁶ Wemu w'a caya ya pɔrɔnjɔ ya na ge, Kafɔɔ mu w'a lee pyi. Wemu bɛ w'a jɔyaliye yi beeri li ge, Kafɔɔ mu wu bɛ ya lee pyi, bani w'a li baraga t'eri Kile na. Wemu bɛ wu jɛ wu ya jɔyaliye yi beeri li-i ge, Kafɔɔ mu wu bɛ ya li pyi, na li baraga bɛ t'eri Kile na. ⁷ Wɛɛ wa shishiin ya jii fɛɛɛɛ pyi wuyɛ wuu na wɛ. Wɛɛ wa shishiin di ya xhuli bɛ wuyɛ wuu na wɛ. ⁸ Wɛɛ bu bye jii fɛɛɛɛ ni, Kafɔɔ wuu na wɛɛ jɛ tee jii fɛɛɛɛ te ni. Wɛɛ bu xhu, Kafɔɔ wuu na wɛɛ ya xu. Lee wuu na wɛɛ ya pye jii na la, wɛɛ ya xu la, Kafɔɔ wuu wɛɛ jɛ. ⁹ Lee l'a li pye Kirisa ya xu, na jɛ na foro xu ni, kɔnhɔ wu bye xuu ni wyii beeri wo Kafɔɔ.

¹⁰ Mu kunni, jaha na mu di ma ceboro jaagi wɛ? Mu bɛ, jaha na mu bɛ di ma ceboro kaa yu wɛ? Na ta Kile di wa da ba she kiiri kɔn wɛɛ beeri nigin nigin na. ¹¹ L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Kafɔɔ w'a jo mu:

Nɛ jɛ jii na.

Sipyii pu beeri

p'a da ba nuguro sin nɛ fɛɛ ni.

Sipyii pu beeri

p'a da ba Kile sɔ ni pu jile ni.»*

¹² Mu wɛɛ beeri nigin nigin wu da ba wùye pyaa kapyegeɛ tɔɔ Kile jaha tãan.

Wù ganha ba wù cebooloo juyɔ kyɛgi wɛ

¹³ Lee wuu na, wù ganha ba wùye jaagi nige wɛ! Ga yi la le yiyɛ ni, kaa lemu beeri l'a da já yi ceboro wa tɔgɔ le kakuunɔ ni, kelee na wu jɔnjɔ kyɛgi ge, yi ganha ga lee la shishiin pye bada wɛ! ¹⁴ Nɛ li cɛ, na dà bɛ li na wù Kafɔɔ Yesu baraga ni jɔ jɔyaliye beeri yi jɛ fɛɛfɛɛ. Ga sipya wa bu ka wii na kee k'a nɔhɔ, kee shiin k'a nɔhɔ weefɔɔ wu. ¹⁵ Ga ma ceboro ba jɔyalige kemu tanha, mu ba kee li wu jii na, lee di ya bɛ wu mu wɛ, m'a taanjɛɛge ki koo yaha. Sipya wemu wuu na Kirisa ya xu ge, ma ganha bu da ma yaligee keree taga wee pye wu fo jii sicuumɔ ni jiga na wɛ. ¹⁶ Keree kiimu k'a jɔ yee mu ge, kee ya yaa na pye kɔnjɔ watii di fanhara shan yi na wɛ. ¹⁷ Bani Kile wo saanra ti kɔnjɔ jɛ yaligee ni yagbaya wɛ. Ga fo tiime, ni jɔnjɛ, ni fundanga kemu Fɛfɛɛɛ Munaa ya gaan ge. ¹⁸ Sipya wemu w'a Kirisa wo labye wu pyi ni kee fungɔngɔ ki ni ge, weefɔɔ w'a dan Kile ni; sipyii bɛ na ganha na wu mɛsaɔna yu.

¹⁹ Lee wuu na na cebooloo, keree kiimu ki jɛ jɔnjɛ wogoo, ki d'a nɔhɔ na se ni wù beeri wo n'a daa wu ni jaha na ge, wù la le wù da kee pyi! ²⁰ Ma ganha ba yaliye keree taga da Kile wo labye wu kyɛgi wɛ. Can na jɔyalige beeri ki jɛ fɛɛfɛɛ. Ga yalige kemu wo li bu da lee na da ma ceboro tɔgɔ le kakuunɔ ni, kee wo li w'a kolo ma mu. ²¹ Lee wuu na ma bu já xaara yaha wà, ma ya ti xaa wɛ, ma bu já sinme yaha wà ma ya pu gbuu wɛ, kaa beeri

* 14:11 Ezayi 45:23

li da já ma ceboro tóogó le kakuunó ni ge, ma bu já kee bëeri ja na ki yaha wà, lee ya joo.

²² N'a daa wemu wu wa ma mu ge, wee mara yaha Kile jaha taan. Sipya wemu w'a yalige wii na k'a joo, na ki li, na ta nakaara ta shishiin ya ta wu zo wu ni-i ge, wee je duba pya. ²³ Ga, wa ba yalige ka li, na ta nakaara di je wu zo wu ni ki keree na, weefoo ya jaagi. Bani kaa w'a byi wuye pyaa ya da lemu na na l'a saha we. Kaa bëeri sipya ya byi maye pyaa di ya da li na na kasaana li je li-i ge, jurumu wu je were.

15

Wù pye Kirisa taannivee

¹ Wée piimu wo niye y'a curi n'a daa ni ge, wée ya yaa na pusamaa wo keree xu, pee piimu wo fanha k'a cère n'a daa ni ge. Wu ganha ba wuye pyaa wo jidaan keree pyi we. ² Wée bëeri nigin nigin w'a yaa na wù sipyiiii wo jidaan keree pyi, puyé pyaa ki wo joo kaa na, kónhó pu niye di juri n'a daa wu ni. ³ Bani Kirisa bi ta na wuye pyaa wo jidaan keree shaa na byi we. Ga l'a pye ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na: «Piimu p'a mu fanha ge, ne juujo ni pee wo fanhara t'a to.» ⁴ Keree kiimu bëeri k'a ka Kile Kafila wu ni fo taashiine li ni ge, kee bëeri ya ka kónhó k'i wée kalaa loxulo ni, wù logoo di jije kónhó wù tadanja ta. ⁵ Kile wemu w'a loxulo kaan wée mu ge, Kile wemu w'a se kaan wée mu lowaa funjo ni ge, wee wu be yaha wu bye wu te ni, ma na jo ba Yesu Kirisa funjo wa li pye pyegana lemu na we. ⁶ Kónhó wù bëeri di binne wù mujonoo ki pye nigin, wù To Kile so, wee wemu wu je wu Kafoo Yesu Kirisa To wu ge.

Sipyii pu bëeri wuu na Kirisa ya pa

⁷ Kirisa ya yee co cogana lemu na ge, yi be pu yiyé co mu lee cogana li na! Lee l'a peenje teri Kile mege na. ⁸ Ne kunni wa da yi jo can na jo Kirisa ya pa na ba bye Kile wo kapyebye Yawutuu pu mu. Keree kiimu wo jomheee Kile bi lo pu sefelee pu mu ge, a wu ba kee keree kii pye, na li she lee funjo ni na jomee foo wu je Kile. ⁹ Ba w'a pa we, a shi wusama be di Kile so lee wuu na, wu saama pu wuu na, ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na:

«Lee wuu na n'a da ba ma so
shi wusama te ni,
n'a da ba yogo cee ma mu,
di ma mege ki pelee.»*

¹⁰ L'a ka sanha Kile Kafila wu ni na:
«Yee shi wusama sipyii pu bëeri,

yi pinne funjo taan ni Kile wo sipyii pu ni!»*

¹¹ L'a nòhó ka sanha Kile Kafila wu ni na:
«Yee shi wusama sipyii bëeri,
y'a Kafoo sòni.

Sipyii pu bëeri p'a wu sòni!»*

¹² A Kile tudunmoo Ezayi be di jo:

«Sipya wa na ba foro

Zheze* wo kadugo nagoo pu ni,
wee na ba bye shi wu bëeri be juujo ni.
Wu na ba bye shi wu bëeri wo tadanja.»*

¹³ Kile wemu wu je tadanja kanvoo sipya mu ge, wee wu yi bëeri ni fundanga ni janiije na n'a daa funjo ni, kónhó y'i tadanja ta fo xuuni Fefere Muna li gbóoro ni.

Póli wo labye wu pyegana

¹⁴ Na cebooloo, neye pyaa ya li ce na fiinne jo yee fungeree ki je na kasaan pyi. Laje tuugo bëeri ki je yee mu. Yee na zii já da lowagaa kaan be yiye mu n'a daa wu shizhaa na. ¹⁵ Ga lowaa funjo ni ne be ya keree kii ka yee mu teye ya ni na wo seme wu ni, di yi funjo to kee na. Ne lee pye bani Kile ya niime kan ne mu, ¹⁶ kónhó ne bye Yesu Kirisa wo kapyebye shi wusama niye ni, shi wemu je Yawutuu shi we. Labye wemu Kile ya kan ne mu ge, ne wee labye we pyi ba saraya jaha shoonrivoo je we, na Kile wo Jozaama pu yu, kónhó yee piimu pu je shi wusama ge, yee kaa di daan Kile ni, y'i bye Kile wuu, y'i bye fefere Fefere Muna li gbóoro ni!

¹⁷ Lee wuu na, labye we ne byi Kile mu ge, ne na já naye pele wee labye we wuu na Yesu Kirisa wo karijege ki funjo ni. ¹⁸ Ne da ga lowaa ta di jo kaa la shishiin shizhaa na ni Kirisa ya lemu pye ne kenje kurogo we, kónhó shi wusama be di Kile jomee co. W'a ne tege na jo jomoo, ni na kapyege ni, ¹⁹ Kile Muna li baraga ni, lee lemu wo sefeere t'a jaha shesheere ni kakanhanjaa pye ge. Mu ne Kirisa wo Jozaama pu yere li pye xuu wu bëeri ni, na li joo koo Zheruzalemu ni wu taan kulogoo ki bëeri na, fo na she no Iliri fiige ki na. ²⁰ Xuu wemu wu je Kirisa mege sanha yiri ja wà-ge ge, ne funjo bye ne w'a Jozaama pu yu xuu watii ni ni wee xuu we be we, kónhó watii ganha bu she da w'a wu wo labye nòhó tenje xo wà, a ne she na wo wu pye wee juujo ni we. ²¹ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

«Piimu bi sanha wu mege logo ja bada we,
pee na ba wu ja.
Piimu bi sanha wu kaa logo ja bada we,

* 15:3 Zaburuu 69:10 * 15:9 Zaburuu 18:50 * 15:10 Duteronome 32:43 * 15:11 Zaburuu 117:1 * 15:12 Zheze: Wee ninumo p'a byi Izayi. * 15:12 Ezayi 11:1,10 * 15:21 Ezayi 52:15

pee na ba yi jaha ce.»*

Pɔli funɔ wa wu she Oromɛ ni

22 Ayiwa, kee keree kii k'a ne jaha kon tɛgɛɛ niɲɛɲɛɛ ni, nɛ da zhe foro yee yiri we. 23 Ga nime ne wo labye w'a xɔ yee fiye yi ni. Ma na jo li yee wa ɲɛɛ, nɛ bi giin na she yee yiri tɛgɛɛ kii ni. 24 Wee tuun wu ni, nɛ giin di ba doro yi yiri na nigariwo Ɖsipajɪ fiige ki ni. Di bu she yi la xɔ jɛri, yi na na tɛgɛ, na na yaha nɔ na tashɛyɛ ni. 25 Ga nime, Zheruzalɛmu ni di wa se di zhe ma yara la kan n'a daa fɛɛ pu mu. 26 Bani Masedɔni fiige ke ni Akayi fiige ki n'a daa fɛɛ p'a li kon puyɛ funɔ ni, na pu keye w'a yiyɛ na na tun Zheruzalɛmu wo n'a daa fɛɛ la baa fɛɛ pu mu. 27 Lee l'a bi sii taan pu mu, ga na nɔhɔ pye bɛ sanha pu niyɪi. Bani ni shi wusama bɛ d'a taa ta Yawutuu pu wo Kilɛ wu keree ki ni, pu bɛ ya yaa na Yawutuu pu tɛgɛ ni pu kɛɲɛ yanɲuyɔ ni. 28 Nɛ bu she kee keree kii shɔɔnri xɔ, na wee wari we kan pu mu, na nigariwo Ɖsipajɪ ni n'a da doro yi yiri w'a. 29 Nɛ li cɛ jo nɛ ba se yee yiri jo Kirisa wo niime wu nigbɔ ni n'a da zhe.

30 Ayiwa na cebooloo, na yi ɲɛeri Kafɔɔ Yesu Kirisa wuu na, ni Kilɛ Munaa li wo taanɲɛgɛ ki wuu na, jo zhaanra temu n'a leni ge, yi na tɛgɛ tee na ni Kilɛ-ɲɛgɛ ni, 31 kɔnhɔ piimu ɲɛ Kiricɛɛn Zhude fiige ki ni we, di shɔ pee na. Wari we bɛ n'a gaanji di zhe gan Zheruzalɛmu n'a daa fɛɛ pu mu ge, pu bɛ di she wee shɔ ni fundanga ni. 32 Lee funɔ ni, Kilɛ bu sɔɔ nɛ na ba she nɔ yi yiri ni fundanga ni, nɛ na ba taanɲɔnɔ bɛ ta, na ɲmɔ jɛri yi yiri w'a.

33 Najɲɛ fɔɔ Kilɛ wu fara yi bɛeri na. Ami-ina.

16

Pɔli fɔ mujuu

1 Ayiwa, n'a da wu ceboroshɔ Febe kaa jo yi mu jo sipyisaama wu ɲɛ wii. Sankere wo egilizi wu kapyebye wa wu ɲɛ wii. Wu ba nɔ w'a yi yiri, 2 y'i wu cɔ ɲɔ xuuni wu Kafɔɔ wo kariɲɛgɛ ki wuu na! N'a daa fɛɛ ya yaa ni baraga kemu ni ge, yi kee taha wu na! Wu mago ba yere yaaga bɛeri na, yi wu tɛgɛ wu kee ta! Bani w'a cebooloo niɲɛɛmɛ tɛgɛ, w'a nɛyɛ pyaa ki bɛ tɛgɛ.

3 Yi Pirisili ni wu poo Akilasi shaari! Nɛ kapyɛɲɛɲɪi pu wa pu Yesu Kirisa wo kariɲɛgɛ ki funɔ ni.

4 Pee p'a nɛ shɔ, fo ɲɛɛɛ la kaa ya fɔ puyɛ pyaa munahaa di gori li ni. Nɛ yɛ nigin ya ta pu shaari we, ga shi wusama wo egilizii pu bɛeri p'a pu shaari.

5 N'a daa fɛɛ piimu bɛeri p'a puyɛ pinneɛ pee yiri ge,

yi pee bɛeri shaari!

Yi na taanɲii Epayineti bɛ shaari! Wee w'a pye shɛnshiiɛɛ na sɔɔ Kirisa na Azi fiige ki ni.

6 Yi Mariyama bɛ shaari, wee wemu w'a labye niɲɛɛmɛ pye yi mu ge.

7 Yi Andoronikusi ni Zhuniyasi yɛ shaari! Pee ɲɛ na shi shɛɛn, na nɔhɔ pye na kaso pyɛɲii bɛ sanha.

Pu bɛ kaa ya cɛ fo xuuni tudunmɔɔ pu tɛ ni, pu da nɔhɔ d'a bɛ Kirisa na nɛ jaha na.

8 Yi Apɔliiyasi shaari, nɛ taanɲii wu ɲɛ wii Kafɔɔ wo kariɲɛgɛ ki funɔ ni.

9 Yi Urubɛn shaari, wee ɲɛ wu labyɛɲii Kirisa wo kariɲɛgɛ ki ni. Yi na taanɲii Sitasisi shaari!

10 Yi Apɛɛsi shaari, wee nɔhɔ ya wolo xuuni Kirisa mɛgɛ ki wuu na, ga, a wu mɛsaanɔ ta.

Yi Aritobuli puga shɛɛn pu shaari! 11 Yi Herɔdiyɔn shaari, na shi shɛn we.

Narisisi puga shɛɛn piimu pu ɲɛ Kafɔɔ wo kariɲɛgɛ ki ni ge, yi pee bɛ shaari!

12 Yi Tirifɛnɛ ni Tirifozi shaari, pee cɛɛ shuun we, pee ya puyɛ pɔ Kafɔɔ wo labye wu na.

Yi wu ceboroshɔ wu taanɲii Perisidi bɛ shaari, wee bɛ ya la pye xuuni Kafɔɔ mu.

13 Yi Urufusi shaari, Kafɔɔ ya wemu jaha bulo ge. Yi wu nu wu bɛ shaari, wee wemu nɛ bɛ ya wii na nu ge.

14 Yi wu fɔ kan Asenkirite ni Filegɔn ni Herimesi ni Patorobasi ni Herimesi mu! Wu cebooloo piimu

bɛ pu wa pu yiri ge, yi wu fɔ kan pee bɛ mu!

15 Yi wu fɔ kan Filologi ni Zhuli mu, ni Nɛɛ ni wu ceboroshɔ, ni Olenpe. N'a daa fɛɛ piimu bɛeri pu wa pu yiri ge, yi pee bɛ shaari.

16 Y'a yiyɛ shaari ni fɛfɛɛɛ taanɲɛgɛ fɔ ni! Kirisa wo egilizii pu bɛeri ya yi shaari.

Yɛɛ lemu Pɔli ya pye ge

17 Ayiwa na cebooloo, kalaa wemu yee ya ta wɛɛ mu ge, piimu p'a wee she, na ganha na n'a daa fɛɛ pu waagi, na pu puyɔ kyɛgɪ ge, na yi ɲɛeri jo y'a yiyɛ kaseri pee na. Yi sii laraga yaha pu mu! 18 Bani pee sipyii pii ɲɛ wu Kafɔɔ Kirisa wo kapyɛɲii we, ga pu yacɛɛɛ tajɲɛ pu ma zhaa. Sipyii piimu pu ɲɛ pu ya n'a daa wu keree cɛ xuuni-i ge, p'a ganha na ɲɔtanga jomɔ ni kafila leɛgɛɛ

taga na pee faanna. ¹⁹ Ga yee kunni, yee ya Kile jamae co cogana lemu na ge, sipyii pu beeri wa lee ce. Lee wuu na ne funno taan xuuni yee shizhaa na. Na funno ki wa y'i bye fungonyo fee, yi da kasaanja pyi, y'i bye fee fee, kakuuno la shishiin ganha ba jaa yi nibyegee ki ni we.

²⁰ Ayiwa, jeri funno ni janije foo Kile w'a da ba Shitaanni wo sefee ti beeri kyeege na yeege yi tooo ni. Wu Kafoo Yesu Kirisa wu niime kan yi mu!

²¹ Na kapyebyerii Timote ya yi shaari, ni na cebooloo Izirayeli sheen, pee piimu pu je Lusisi, ni Zhason, ni Sosipateri ge, pu be ya yi shaari. ²² Ayiwa, Teritusi wemu w'a we seme we ka ne mu ge, wee be ya yi shaari Kafoo wo karijege ki ni. ²³ Na jatigina Gayusi ya yi shaari. Wee wu je egilizi wu beeri jatigi. Erasiti wemu wu je Kulo li wariyahama wu ge, wee ni wu ceborona Karitusi ni, pee be ya yi shaari. [²⁴ Wu Kafoo Yesu Kirisa wu niime kan yi beeri mu! Amiina.]

Poli ya Kile so

²⁵ Kile Jozaama pemu wo yere ne pye Yesu Kirisa keree na ge, se wa Kile ni wu baraga le yee ni pee shizhaa na. Lee karmahono le l'a foro kpeenge na. Li ni mahono ki bye fo yee nijehene. ²⁶ Ga lee ya foro nime kpeenge na, Kile tudunmoo pu wo kafila nigama wu funno ni. Lee ya pye na saha ni Kile kodayi wu wo jamae ni, konho shi wusama beeri di Kile wo Jozaama pu logo, p'i da Yesu na, p'i wu jamae co.

²⁷ Kile ye nigin wu je fungongo foo. Nooro w'a deri wu mege na tene ba Yesu Kirisa gboro ni. Amiina.

Korēnte Shēen Tudunmɔɔ Pɔli ya sēmē nizhiimē wemu tun Korēnte shēen mu ge

Jɔgoye mu we sēmē we d'a tun wē?

Pɔli w'a we sēmē we tun Korēnte egilizi wu mu. Korēnte wu li bye Girekii fiige ki kugbɔɔ le. Kegaanɔ tapyege kulo li bye lii. Yeeponɔ ni yebayaa gbaara Pɔli ya pye Korēnte ni egilizi wu sinduun wu ni (Kapyege 18).

We sēmē we kakana nɔnɔ

Tuun wemu ni Pɔli ya we sēmē we ka ge, lee bi wu ta Efese kulo li ni, Azi fiige ki ni. A Korēnte shēen pii di shē foro wu na, na wu yege keree kii na. A w'i kee wo nɔshɔɔɔ ka sēmē wu ni. Girekii pu bye Korēnte shēen. Kawagaa nijehenɛe ki bi bye wà Korēnte egilizi wu ni ge.

Korēnte shēen bi taa taa. Lee wuu na Pɔli ya pu yiri na pu pinne, p'i bye nigin. Wee tuun wu ni Fefere Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, a Pɔli di kalaa kan pu mu kee wo shɔnrigana nizaana shizhaa na. A wu xhɔ na jo sanha taanɛge shizhaa na we sēmē we ni (1 Korēnte Shēen 13). Wu funɔ ki bye w'i pu yeri, n'a daa fɔɔ ya yaa na doroo torogana lemu na ge, p'i lee cɛ. Wu funɔ ki bye p'i Kile pelegana li be cɛ.

Sēmē wu kafila nɔgɔɔ

1 Korēnte Shēen 1:1-9 Pɔli fɔ mujuu.

1 Korēnte Shēen 1:10 —4:21 Beganhara temu ti bi waagi leni pu tɛ ni ge, Pɔli ya jo ni pu ni tee keree na.

1 Korēnte Shēen 5 Nà wemu w'a dɔdɔɔɔ ti pye ge, egilizi wu sipyii p'a yaa na wee yege puyɛ tɛ ni.

1 Korēnte Shēen 6 N'a daa fɛɛ ya yaa na puyɛ kiiri n'a daa baa fɛɛ mu wɛ.

1 Korēnte Shēen 7 Celenɛni ni gbajiire ni gbaxɔɔɔ.

1 Korēnte Shēen 8 —10 Yaperɛɛ xaara keree.

1 Korēnte Shēen 11 Kile pelegana egilizi ni, ni Kafɔ fefere yalige ki keree.

1 Korēnte Shēen 12 —14 Fefere Munaa nidaan li wo loolodaa keree, ni taanɛge keree.

1 Korēnte Shēen 15 Xɔnɛni li keree.

1 Korēnte Shēen 16 Wari wemu p'a pinne li baa fɛɛ pu wo dɛge wu kaa na ge, ni fɔ keree.

Pɔli ni Sositɛni fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, Kile ya nɛ wemu yiri wu nidaan funɔ ni, na pye Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nɛ ni wu ceborona Sositɛni, wɛɛ p'a we sēmē we yàa, na wu tun yee mu. ² Yee piimu pu nɛ n'a daa fɛɛ Korēnte kulo li ni ge, Kile ya

yee piimu yiri na pye wuyɛ wuu, na yi pye fɛɛɛɛ Yesu Kirisa wo kariɛge ki funɔ ni ge. Na fara lee na, yee piimu bɛɛri p'a wu Kafɔ Yesu Kirisa mege ki peɛ na yi yaha xuu wemu bɛɛri ni ge, yee bɛ mu wɛɛ ya wu tun. Wɛɛ Kafɔ wu nɛ wii, na nɛ yee bɛ wo. Wɛɛ ya yi shaari: ³ Wù To Kile ni wù Kafɔ Yesu Kirisa wu niime ni janiɛ kan yi mu.

Pɔli ya baraga teri Kile na Korēnte shēen wuu na

⁴ Nɛ baraga teri Kile na tuun bɛɛri ni yee wuu na. W'a yee le niime ni Yesu Kirisa wo kariɛge ki funɔ ni, lee wuu na nɛ baraga teri wu na. ⁵ Yee na nɛ ni Kirisa ni kariɛge ni, Kile w'a yanmuyɔ bɛɛri kan yee mu. W'a kafila jogana wo laje kan yee mu, na Kile koro li bɛ wo laje kan yee mu. ⁶ Kirisa jomɔ pu wɛɛ ya jo yee mu ge, yee ya pu kemɛ logo, na pu mara xuuni yi zɔɔɔ pu na. ⁷ Lee funɔ ni, yee piimu p'a wu Kafɔ Yesu Kirisa wo cabaɔa ki sigeɛ ge, Kile wo loolodaa la shishiin ya ta xuunɔ yee na wɛ. ⁸ Wee Kile yɛ pyaa ki da ba fanha kaan yee mu, fo na shɛ nɔ wù Kafɔ Yesu Kirisa cabaɔa ki na, kɔnhɔ jaagi xuu wa shishiin ganha ba da yi na kee caɔa wɛ. ⁹ Bani Kile nɛ nɔmɛ fɔɔ. W'a yee yiri na pa lenɛ wu Ja Yesu Kirisa wo kariɛge ki ni, wee wemu wu nɛ wɛ Kafɔ wu ge.

Pɔli ya Korēnte shēen pu yeri na pu bɛ

¹⁰ Ayiwa na cebooloo, na yi nɛɛri wù Kafɔ Yesu Kirisa mege ki wuu na. Yi bɛ ni yiyɛ ni! Yi ganha bu waagi wa shishiin yaha wu jé yi tɛ ni wɛ! Yi bɛ yaha wu sii baraga ta yi tɛ ni! Yi binne nɔmɛ na! Yi binne fungɔnɔ yi bɛ na! ¹¹ Bani na cebooloo, nɛ yi logo wù ceboroshɔ Kulowe wo sipyii pii nɔ na na beganhara ti wa yee tɛ ni. ¹² Na pii pu wa yu yee ni na Pɔli wuu pee nɛ; pii di yu na Apɔlɔsi wuu pee nɛ; pii di yu na Kirisa wuu pee nɛ. ¹³ Wee tuun wu ni, yee wa giin na Kirisa wu bɛ w'a taa taa ge? Ta nɛ Pɔli w'a xu yee wuu na korikoritige ki na? Kelee ta nɛ wo mege ki na yɛɛ yee ya batize? ¹⁴ Nɛ na pye nɛ sipya watii batize yee ni Kiripusi ni Gayusi kadugo na wɛ, nɛ Kile shaari lee wuu na. ¹⁵ Lee funɔ ni, sipya wa shishiin wa da já jo na nɛ mege na wee ya batize wɛ. ¹⁶ Uun dɛ, can wi! Nɛ wa Sitefanasi wo puga shēen pu bɛ batize. Li bu foro pii ni, nɛ sipya watii cɛ nige nɛ wemu batize yee ni wɛ. ¹⁷ Bani Kirisa ya ta nɛ tun na nɛ wa batizeli pyi wɛ, ga na nɛ wa Kile Jozaama pu yɛɛ li pyi. Nɛ di wa lee yɛɛ li pyi ni sipyii wo fungɔnɔ fɛɛɛ ni wɛ, kɔnhɔ Kirisa wo korikoritige ki xu wu ganha bu da bye kajuɔnɔ baa wɛ.

Kirisa w'a Kile wo sefere ni wu fungɔnɔ fɛɛɛ ti shɛ

¹⁸ Bani sipyii piimu p'a piin ge, Yesu na xu korikoritige ki na, pee jomɔ pe wo yɛɛ li nɛ

pee sipyii pii mu ba nahanahara je we. Ga na je wée mu Kile wo sefeere, wée piimu p'a shə ge. ¹⁹ L'a ka be Kile Kafila wu ni na:

«Ne na ba fungonyo fee
wo fungongo feere ti kyeeegi,
na shizhiinme fee wo laje
wu pye kajunjo baa.»*

²⁰ Lee funno ni, yeke fungongo fo w'i da ja jo sanha we? Yeke laje fo w'i da ja jo we? Kelee sipya wemu wu je ke konjo ke wo jomo cevo ge, yeke wu be di da ja jo we? Kile ya ke konjo ke wo fungongo feere ti jeri pye nahanahara. ²¹ Bani ke konjo ke, ki ni ki wo fungongo feere ti ni, ki ya ja Kile ce wu wo fungongo feere ti funno ni we. Lee funno ni, Kile Jozaama pu wo yere le li je nahanahara ke konjo ke mu ge, l'a taan Kile be mu nago piimu p'a da wu na ge, wu pee sho pee Jozaama pu wo yere li funno ni.

²² Ayiwa, Yawutuu pii wa naha shesheere kakanhanjaa shaa p'i kee ja nii na; Girekii pii di fungongo feere shaa. ²³ Ga wee kunni, Kirisa wemu p'a kori tige na ge, wee wo jomo pu yere wee ya byi. Pee jomo pe je jugyeeegi jomo Yawutuu pu mu, na je nahanahara shi wusama mu. ²⁴ Ga Kile ya piimu yiri ge, p'a pye Yawutuu la, p'a pye Girekii la, Kirisa wu je pee mu Kile wo sefeere ni wu fungongo feere. ²⁵ Bani Kile wo keree kiimu sipyii ya byi nahanahara ge, kee wo fungongo feere t'a pele sipyii wo fungongo feere ti beeri na; kiimu p'a byi baraga baa wogoo ge, kee baraga ya pele sipyii pu beeri wo baraga ki na.

²⁶ Yi bu li seeri na cebooolo, yee na li ta na Kile ya yee piimu yiri ge, sipyii wo keree wiigana funno ni, fungonyo fee nijehemee wa yi ni we, baraga fee nijehemee di wa yi ni we, sipyigbo nijehemee be di wa yi ni we. ²⁷ Ga keree kiimu sipyii ya wii nahanahara ge, kee Kile ya shoonri lo na daga na ke konjo ke wo fungonyo fee pu shiige. Kiimu p'a wii baraga baa wogoo ge, kee Kile ya shoonri lo na daga na baraga fee pu shiige. ²⁸ Kaa lemu sipyii ya jereje ge, kaa lemu na sipyii ya juguni ge, kaa lemu je yafiin be pu mu i ge, lee Kile ya shoonri lo na daga na sipyii wo keree ki kyeeegi, kiimu p'a wii junjo na ge. ²⁹ Lee funno ni, sipya wa shishiin da ja wuyə pele Kile nahagbaa na we. ³⁰ Wee Kafoo Kile baraga ni yee ya je Kirisa wo karjenge ki ni. Wee Kirisa we wu je wée wo fungongo feere te. Yesu Kirisa baraga ni wée ya pye sipyitiime Kile mu, na bye sefeere, na juwuuro ta na foro jurumu ni. ³¹ Lee wuu na l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Wemu ba da wuyə so, wufoo wu wuyə so Kile wo nibyegee kii funno ni.»*

2

Poli wo Kile Jozaama yere Korente sheen mu

¹ Na cebooolo, ne kunni ya she Kile wo Kile Jozaama pu jo yee mu tuun wemu ni ge, ne ta na wo kafilacene, kelee na wo fungongo feere she yee na pu tajogo ni we. ² Bani tuun wemu ni ne bye ni yee ni ge, kaa la shishiin funno ya tigi nige ne mu ni Yesu Kirisa ye be we, Yesu Kirisa wemu p'a kori tige na ge, fo wee ye. ³ Na fara lee na, na ne yaha yee te ni baraga bye ne ni we. Ne bi fyagi be fo na fuguri. ⁴ Ne Kile Jozaama pu yere li pye na kalaa wemu kan ge, wee ya ta pye sipyii wo fungongo feere jomo we. Ga ne bi na jomo pu yu, Kile Munaa l'i li wo sefeere ti shee. ⁵ Konho yee wo n'a daa wu noho ganha bu denje sipyii wo fungongo feere na we, ga wu noho di denje Kile ye pyaa wo sefeere ti na.

Kile wo fungongo feere te

⁶ Ga lee be na, sipyii piimu p'a fanha ta n'a daa wu ni ge, wée wo kalaa wu je pee mu fungongo feere. Tee je ke konjo ke wo fungongo feere we. Sefeere te ti wa ke konjo ke junjo ni ge, t'i je tee be wuuro we. Konjo ke ni ki sefeere ti wo fungongo feere ti na ba doro. ⁷ Ga Kile wo fungongo feere ti wo yere wée ya byi. Kanmohono li je tee fungongo feere te. T'a nmoho ke konjo ke sipyii na. Kile ya ti gbegele yaha wée mu fo na ta konjo noho sanha zhan we, konho wée di ba pene ta. ⁸ Ke konjo ke wo sefeere ta shishiin ya tee fungongo feere ti ce we. Pu da bi ta p'a ti ce, pu bi da ga Kafoo, Nooro Foo, wu kan pu kori tige na we. ⁹ Ga ma na jo ba y'a ka Kile Kafila wu ni we na tee fungongo feere te je kaa la:

«Sipya nii sanha daha ja lemu na we;

Sipya niwii sanha li logo we;

Sipya sanha wu funno be sha su li na we;

Kile kaa ya dan piimu ni ge,

pee kaa na w'a li gbegele.»*

¹⁰ Na ta Kile d'a lee she wée na Fefeere Munaa baraga ni. Bani Kile Munaa ya keree beeri seeri fo na ki ceni, ali Kile wo kanmohono ki beeri. ¹¹ Ma bu sipya wii, munaa le li je wu ni ge, lee l'a wu fungongo ceni; ni lee ni we, sipya watii da ja ki ce we. Mu li wa Kile be shizhaa na, lemu li je Kile ni ge, sipya wa shishiin da ga lee ce we, fo Kile Munaa li ye nigin. ¹² Na ta wée kunni ya Kile Munaa lemu ta ge, lee ya ta pye ke konjo ke wuu we, ga Kile ye pyaa ni lee ya yiri, konho Kile ya kasaajaa kiimu beeri loolo kan wu mu ge, wu kee beeri ce. ¹³ Lee wo kafila wée wa yu. Wée di wa ta na wu yu na be ni sipyii wo fungongo feere ni we, ga yemu Kile Munaa l'a yu wu mu ge, yee wée ya yu. Lee shegana le na wée wa Kile Munaa li wo can

* 1:19 Ezayi 29:14; Zaburuu 33:10

* 1:31 Zheremi 9:23

* 2:9 Ezayi 64:4

wu shɛɛ na bɛ ni liyɛ pyaa wo kafilajo wu ni. ¹⁴ Ga Kile Munaa jɛ sipya wemu ni wɛ, weefɔɔ da ga gbara lee Munaa le wo keree ki na wɛ, bani wu ma kee wii nahanahara keree wuyɛ jii ni. W'a da j'a ki naha cɛ bɛ yɛrɛ wɛ, bani Kile Munaa yɛ nigin gbɔɔrɔ ni sipya ya kee naha cɛni. ¹⁵ Lee Munaa le bu bye sipya wemu ni, weefɔɔ na j'a da keree bɛɛri naha shɔɔnri. Sipya wa shishiin di wa da j'a jaagi shan bɛ wu na wɛ. ¹⁶ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni wɛ na: «Sipya wekɛ wu d'a Kafɔɔ fungɔngɔ cɛ, ni weefɔɔ na j'a wu kalaa wɛ?»* Ga wɛɛ kunni, wɛɛ ya Kirisa wo fungɔngɔ ke ta.

3

Kilɛ wo kapyɛbyii pu bɛɛri pu jɛ kapyɛ-byɛnii

¹ Ayiwa na cebooloo, li can koo ni, sipyii piimu ya jaari na sahani ni Fɛfɛɛrɛ Munaa jidaan ni ge, nɛ ta jo ni yee ni ba nɛ yaa na jo ni pee ni wɛ. Ga sipyii piimu p'a jaari ke konɔ ke wo jidaan wu funɔɔ ni ge, nɛ jo ni yee ni ba nɛ yaa na jo ni pee ni wɛ. Nɛ yee yaha ba nɔhɔpiirɛ jɛ wɛ n'a daa wu shizhaa na Kirisa na. ² Lee wuu na nɛ jirimɛ kan yee mu. Yalige kemu k'a gbile ge, nɛ ta kee kan yi mu wɛ, bani yi bi da ga j'a ki na wɛ. Ali njiaa wɛ bɛ ni yee wa da j'a yalitigbilege na wɛ, ³ bani ke konɔ ke jaarigana na yee wa jaari sanha. Nɛpenwaa ni kafilajɛhɛrɛ te ti wa yee tɛ ni ge, na tee yaha w'a, ta yee ya jaari mɛ ke konɔ ke wo jaarigana na wɛ? Ta yee ya jaari mɛ ceepuuro lakuunɔ wo jaarigana li na wɛ? ⁴ En yee ba yu: «Poli wo nɛ jɛ.» kelee «Apɔlɔsi wo nɛ jɛ.» Ta yee ya doroo mɛ sipyitilɛe torogana na wɛ, piimu jɛ Kilɛ Munaa baa ge?

⁵ Wee tuun wu ni Apɔlɔsi jɛ jɔgɔ wɛ? Nɛ Poli bɛ di jɛ jɔgɔ wɛ? Kilɛ wo kapyɛbyii yɛ wɛɛ jɛ, yee ya n'a daa wu ta piimu kenɛ kurogo ge. Kafɔɔ ya kapyɛnɛ kiimu kan kan wɛɛ mu ge, kee wɛɛ wa bɛɛri ya byi. ⁶ Tige nɛ nɔri, a Apɔlɔsi di ki lɔhɔ le, ga Kile w'a ki pyɛ k'a shɔ, na le. ⁷ Lee funɔɔ ni, tige ki nɔrivɔɔ wu yoo, ki lɔhɔ levɔɔ wu yoo, weɛ wa shishiin jɛ yaaga bɛ wɛ. Kilɛ wemu w'a ki pyɛ k'a shɔ, na lɛgi ge, weɛ wu jɛ juɔɔ ki na. ⁸ Tige ki nɔrivɔɔ wɛ, ni ki lɔhɔ levɔɔ wu ni, pu bɛɛri pu jɛ nigin. Kilɛ na ba pu saraa na bɛ ni pu bɛɛri nigin nigin wu nibyɛge ni. ⁹ Bani wɛɛ bɛɛri pu jɛ kapyɛbyejii Kilɛ mu, yee di jɛ Kilɛ wo kɛrɛyɛ yɛ, kelee Kilɛ wo piyɛyɛ yɛ.

Wa bɛɛri wo kapyɛnɛ ki pyɛgana li nɔhɔ na ba faa

¹⁰ Ayiwa, Kilɛ ya niimɛ wemu kan nɛ mu ge, na saha ni weɛ ni, nɛ puga ki nɔhɔ shan yee mu ba popyɛ jɛ wɛ, wemu jɛ fungɔngɔ fɔɔ ge. Watii w'a wu wo puuro jɔ kɔn na

byi lee jidaa le na nime. Ga fo wa bɛɛri bu kasɛɛgɛ yaha wu wo puuro ti pyɛgana na.

¹¹ Bani jidaa lemu nɔhɔ k'a shan ge, lee jɛ Yesu Kirisa. Latii nɔhɔ wa da j'a zhan nige lee kadugo na wɛ. ¹² Pii na ba sanni kelee wari kelee pɛɛwa faakageeye taga pu wo labye wu pyɛ lee jidaa le na. Pii bɛ na ba pu wo labye wu pyɛ ni tiyɛ ni, kelee j'a, kelee waha. ¹³ Kiiri wu wo cana jii li na ba wa bɛɛri wo labye tuugo shɛ na finɔɔ. Bani lee cana jii le wo na ki na ba wa bɛɛri wo labye wu nɔhɔ wolo, na wu shi shɛ. ¹⁴ Sipya wemu bu wu wo labye pyɛ lee jidaa le na, na ki ba weɛ labye wɛ nɔhɔ wolo k'i ya j'a yaaga kyɛɛgi wu mu wɛ, Kilɛ na ba weefɔɔ saraa. ¹⁵ Ga na ki bu wemu wo labye wu sorogo, weefɔɔ da ba kuduun ta wɛ. Wufɔɔ yɛ pyaa kii kunni na ba shɔ. Ga wu shagana li wa mɛ, ba na ma sipya paari, m'a ba da foro ki ni wɛ.

¹⁶ Ta yee ya li cɛ na jo yee pu jɛ Kilɛ wo pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki wɛ? Ta yee ya li cɛ na jo Kilɛ Munaa l'a tiin yee funyɔ ni wɛ? ¹⁷ Sipya wemu bu Kilɛ wo pɛɛnɛ pugbɔhɔ ki kyɛɛgi, Kilɛ bɛ na weefɔɔ kyɛɛgi. Bani fɛfɛɛrɛ puga ki jɛ Kilɛ wo pɛɛnɛ pugbɔhɔ ke, yee di jɛ kee pɛɛnɛ pugbɔhɔ ke.

¹⁸ Sipya wa shishiin ganha ba wuyɛ faanna wɛ! Wa ba wuyɛ wii na fungɔngɔ fɔɔ weɛ jɛ na saha ni ke konɔ ke wo keree ni, wufɔɔ wu wuyɛ pyɛ nahanahara, kɔnɔhɔ wufɔɔ di j'a fungɔngɔ fɛɛrɛ can can wuuro ti ta. ¹⁹ Bani ke konɔ ke wo fungɔngɔ fɛɛrɛ ti jɛ nahanahara Kilɛ mu. L'a ka bɛ Kilɛ Kafila wu ni na: «Puyɛ pyaa wo shizhiinmɛ tifuuyo na Kile ya fungonyɔ fɛɛ conɛ.»* ²⁰ L'a ka sanha Kilɛ Kafila wu ni na: «Kafɔɔ ya fungonyɔ fɛɛ pu wo fungonyɔ yi bɛɛri cɛ. W'a li cɛ na karyɔɔ wa yi na wɛ.»* ²¹ Lee wuu na sipya wa shishiin ya yaa w'a wuyɛ pɛlɛ sipyii wuu na wɛ. Bani yanmuyɔ yi bɛɛri yi jɛ yee woyo: ²² Nɛ Poli yoo, Apɔlɔsi yoo, Pyɛɛri yoo, konɔ ke yoo, jiiɛɛrɛ yoo, xu yoo, nime wo keree kii yoo, kiimu k'a ma ge, kee yoo, yee bɛɛri jɛ yee woyo. ²³ Ga yeeyɛ pyaa di jɛ Kirisa wuu; Kirisa di jɛ Kilɛ wo.

4

Kirisa wo tudunmɔɔ pee ni pu kapyɛgɛ

¹ Ayiwa, p'a yaa na wɛɛ wii Kirisa wo kapyɛbyii, Kilɛ wo can niɔmɔhɔmɔ wu kaa ya le piimu kenɛ ni ge. ² Pu bu kapyɛnɛ kaa le sipya wemu kenɛ ni, lemu p'a zhaa wu mu ge, lee li wa mɛ. Wu pyɛ jɔmɛɛ fɔɔ kapyɛnɛ ki ni. ³ Nɛyɛ pyaa ki mu, yee na j'a yemu jo nɛ shizhaa na, kelee sipyii na j'a kiiri wemu kɔn nɛ na ge, nɛ lee la wii nayɛ mu kaa latii wɛ. Nɛyɛ pyaa ki bɛ di wa da ga naye jaagi wɛ. ⁴ Nɛ zɔ kunni sanha nɛ jaagi kaa la na wɛ, ga lee di wa nago kanna sipyitiimɛ nɛ jɛ wɛ.

* 2:16 Ezayi 40:13

* 3:19 Zhɔbu 5:13

* 3:20 Zaburuu 94:11

Kafɔ wu ne kiiri kɔnvɔ. ⁵ Lee wuu na, yi ganha bu da kiiri kɔn sipya wa shishiin na, na tuun wu ta wu sanha nɔ we. Yi yere fo Kafɔ bu she ba! Kaa kaa l'a nɔmɔhɔ womɔ ni ge, wu na ba kee beeri yeege kpeenge na, na sipyii zɔlɔ funɔɔ keree beeri she. Wee tuun wu ni peɛɛ kemu ya yaa ni wemu ni ge, Kile na ba kee kan weefɔ mu.

⁶ Ayiwa na cebooloo, ne keree kiimu jo na ni Apɔlɔsi shizhaa na ge, ne kee beeri pye na she yee na, k'i bye yi mu kalaa. Yemu y'a ka Kile Kafila wu ni ge, kɔnhɔ yi ganha bu yee ye we. Yee wa shishiin ya yaa w'a sipya wa wo mege keree taga w'a wuyɛ peɛ, wa tɔn di bɛn wu mu we. ⁷ Bani mu wu wa mayɛ peɛ mu lee peɛgana li na ge, leke l'i wa mu mu na toro pusamaa taan we? Leke l'i wa mu mu Kile ya ta lemu kan mu mu-i we? Ayiwa, ni y'i ne Kile wo niganya mu mu, wee tuun wu ni paha na mu di mayɛ peɛ, na li pye kanna Kile ya ta yi kan mu mu-i we?

⁸ Ayiwa na cebooloo, yee wo xuugo ki kunni ya xɔ! Yee ya yarɔmuyɔ yi beeri ta na xɔ! Yee ya ɛri saannaa, na ta wɛe di sanha saanna ta we! Ne funɔɔ ki wa y'i sii pye saannaa ye pyaa pyaa, kɔnhɔ wɛe be di binne pye saannaa ba yi ne we. ⁹ Bani Kile ne kanna kadugo yiri w'a wɛe yaha, wɛe piimu pu ne Kirisa wo tudunmɔ pu ge. Wɛe ne ba sipyii ne we, p'a piimu wo kiiri kɔn na yaha xu na ge. Bani wɛe ya ɛri yawiye kɔɔ beeri mu ba pee ne we. Wɛe ya pye yawiye sipyii mu, ni meɛkeɛ be mu. ¹⁰ Wee ya ɛri sicere fɛe Kirisa wo mege ki wuu na, ga, a yee kunni di ɛri nime fungɔnyɔ fɛe pee, Kirisa wo kariɛge ki funɔɔ ni! Wɛe ya ɛri nime baraga baa sipyii, a yee di bye ni baraga ki ni! Wɛe ya ɛri yafanhaya, yee di peɛɛ taa! ¹¹ Ali nime we be ni, wɛe wa gana xuugo ni waga keɛ ni. Cɛre faya ya wu yaa we. Kpɔnɔ t'i nɔni wu na, juɔɔ talenɛ di ne wu mu we, fo na ɛri ɛri na yeree. ¹² Wɛe ya wu cɛre kana labye fɛni. Pu ba wu shɛhe, wɛe di duba pyi. Pu ba wu kana, wu na lee xu wuyɛ ni. ¹³ Ali pu nehe ba wɛe mege kyɛɛgi be, wɛe na pu juɔɔ ciri ni lotaan ni. Wɛe ya ɛri gara kɔɔ mu. Wɛe ya ɛri kaɔɔ baa fo na pa nɔ ba nɔbaa ne we.

¹⁴ Di wa pee jomɔ pe ka tun yi mu kɔnhɔ di shiige le yi nahaya ni-i de! Ga n'a pu ka na tun yi mu, kɔnhɔ di yi kalaa ba na nagoo ne we, piimu ya dan na ni ge. ¹⁵ Bani ali yee nehe kalaatii ta na nɔ pu kabɔfɔnɔ ke (10.000) be na, to nigin pe wu ne yee mu n'a daa wu ni. Wee ne, bani ne wo Kile Jozaama pu wo yɛre li funɔɔ ni yee ya dɔ Yesu Kirisa na. ¹⁶ Lee wuu na, na yi ɛri y'a na wo ɛri gana li taanni. ¹⁷ Kee funɔɔ ki ni n'a da Timote tun yi mu. Na nidaan ja wu ne wii, na ne ɛri fɔ Kafɔ wo kariɛge ki ni. Lemu li wa ne wo ɛri gana le Kirisa wo kariɛge ki ni ge, wu na zhe yi funyɔ to lee

na. Lee ɛri gana li wo kalaa ne gaan tɛye yi beeri ni egilizii pu beeri mu.

¹⁸ Pii wa bi giin yee ni na ne da guri zhe nige yee yiri we, a peefe di tabaara lo le puyɛ ni. ¹⁹ Ga Kile bu sɔɔ n'a da mɔ nige di she yi yiri we. Wee tuun wu ni, kafilagbɔ wemu pii tabaara fɛe pii wa yu ge, ne ba nɔ wɔ, lemu li ne pu wo se kaa li ge, ne na lee ce. ²⁰ Bani Kile wo saanna ti ne ɔ kafila kajii we, ga sefɛre kajii li ne lii. ²¹ Ayiwa, leke kaa di wa yee na we? Di da se ni yakpɔngɔ ni yi feni laa? Ta di zhe ni taanɛge ni lotaan ni?

5

Torogaguɔ lemu l'a na Korɛte egilizi wu ni ge

¹ Ayiwa na cebooloo, shɛnehe me p'a yi jo ne mu na dɔdɔɔ ta ti wa yee te ni, dɔdɔɔ temu ti ne ali piimu be ne Kiriceɛn we, pee be ya gbara ti na-ɛ ge: Ne logo na yee wa nigin w'a wu to shɔ kɔn shɔ wu na na pye wu shɔ. ² A tabaara di nɔhɔ yee ɛri sanha na taha lee be na. Le kaa le bi yaa li sii yee nahaya tanha xuuni, kɔnhɔ wemu w'a li pye ge, wee di waa laha yi na. ³ Ne wa yee te ni we, ga na fungɔngɔ d'a pinne ni yi ni. Ne kunni ya kiiri kɔn xɔ we n'a we na, ma na jo nayɛ pyaa be ki ne wɔ. ⁴ Ayiwa, yi ba ba yiye pinne tuun wemu ni Kafɔ Yesu mege na, na be wo fungɔngɔ ki na binne ni yi ni, na fara wu Kafɔ Yesu wo sefɛre ti na. ⁵ Yi wee sipya we le Shitaanni keɛ ni! Kɔnhɔ wu ceppuuro ti wo lakuuɔ k'i gyɛgi, wu muna le di ba shɔ Kafɔ Yesu cabaɔa.

⁶ Juɔɔ wa li na yee p'a yiye keɛ we! Ta yee ya li ce na jo buuri shizhenhe nifenhɛnhe ye ta myɛdɔnhɔɔ beeri yirige we? ⁷ Yi buuri shizhenhe nileɛre ti beeri yeege yiye te ni, kɔnhɔ y'i bye myɛdɔnhɔɔ nivoɔ. Bani li kan koo ni shizhenhe wa yi ni we, na li kaɔɔ pye Juwuuro ti wo Kalenɛ li Dubyapige ki ne wɛe mu, kemu ya wolo na pye saraga wɛe wuu na ge. Kee ne Kirisa wuyɛ pyaa. ⁸ Wee tuun wu ni, wu kalenɛ li gba! Wu ganha bu li gba ni buuri shizhenhe nileɛre ti ni we! Lee kɔri ne: Wu ganha bu li gba ni kakuuyo, kelee ni dɔdɔɔ ni we! Ga wu li gba ni shizhenhe baa buuri ni. Wee buuri we ne can ni sefɛre wɛe zɔlɔ pu na!

⁹ Ne yi ka na tun yee mu na semɛ wu ni jo sipyii piimu p'a taanɛge pyi ge, jo yee ganha ba gari ni peefe ni we. ¹⁰ Ga lee wa nago kanna yee pu kɔn laha ke kɔɔ ke wo taanɛge pyevɛɛ, ni ki natakuumɔ fɛɛ, ni ki nagaalaa, kelee ni ki yapeɛgaan beeri na-ɛ de! Lee bu yaha li pye, fo yi bu foro ke kɔɔ puga ke ni. ¹¹ N'a da li she yi na jo sipya wemu beeri w'a yu na n'a daa fɔ wee ne, na taanɛge pyi kelee natakuumɔ keree, kelee yapeɛgaanra, kelee na sheɛ pyi,

kelee singbaa, kelee nagaara ge, yi ganha bu binne ni wee wa ni kaa la shishiin na we. Ali yee ya yaa yi pinne li be ni wee sipya wa ni we. ¹² Piimu ne Kiriceen we, na kiiri kon pee na, lee ne wo nibyii we. Ga n'a daa fεε piimu pu wa yee wo egilizi wu ni ge, yee p'a yaa na pee wo jurumu wu kiiri koon. ¹³ Piimu ne Kiriceen we, Kile ye pyaa na ba kiiri kon pee na. Ga ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na: «Yee pu kakuubye wu kori yeege yiyε te ni.»*

6

N'a daafεε ya yaap'apuyε yiri fanha puga wε

¹ Naha k'a yee pye beganhara bu jε yee wa ni wu ceboro te ni, yee da ga she ni pee jomε pe ni n'a daa fεε pu mu we, ga piimu ne Kiriceen we, yee na dεre yiyε yiri fanha puga, pee mu wε? Lee ya saha we. ² Wee tuun wu ni ta yee ya li ce na fεfεε sipyii pii pu da ba kiiri kon ke konε ke na wε? Ayiwa, ni li wa nago yee pu da ba kiiri kon ke konε ke na, keree kiimu ki ne kafenhεfenhεne ge, naha na yee pye yee ganha bu j'a kee shoanri yiyε te ni-i wε? ³ Ta yee ya li ce na wεe pu da ba kiiri kon ali melekeε pii be na wε? Ni lee na ba bye, kafenhεfenhεne kii k'a byi wu te ni ke konε ke na ge, yee na kee shoanri kanha dii wε? ⁴ Na ta kii keree kii k'a di bu jomε lee yee te ni, sipyii piimu ne yaaga be Egilizi koo ni-i ge, yee na dεre she pee pye yi kiirikoon! ⁵ N'a yi yu konho yiyε pyaa be di li ce na shiige ki ne kii. Shen nigin be ya sii yee te ni fungongε fεo wemu na j'a cebooloo pu te kayuu jo-e ya? ⁶ Ayiwa, ta l'a saha can na, nago ceboro wa wu she kayuu teje ni ceboro wa ni fanha puga, sipyii mu piimu ne Kiriceen we?

⁷ Beganhara na jε yee te ni fo na she yee pye yee na yiyε yiri fanha mu, lee ye pyaa wa yee mu juzogoro. Naha k'a yee pye yee ya gbara yee p'a katiibaagaa kii xuli yiyε ni-i wε? Naha na yee di ya gbara ye p'a nanmahara keree xuli yiyε ni-i wε? ⁸ Ga fo yee na tεre na katiibaagaa ni nanmahara ti pyi. Go yi cebooloo na yee wa ki pyi! ⁹ Ta yee ya li ce na jo taa ne sipyitiibaalaa mu Kile wo saanra ti ni-i wε? Yi ganha ba yiyε faanna we! Taanfεεge pyevεe yoo, yaperεgaan yoo, dεdεo yoo, namaa piimu be ya puyε sinneε ge, pee yoo, ¹⁰ nagaalaa yoo, natakuumε fεε yoo, singbaa yoo, yayirileε yoo, javafεε yoo, pii p'a shishiin tajege wa Kile wo saanra ti ni we. ¹¹ Kii yahaganaa kii sipyii pii wa bi bye yee be ni. Ga Kile ya yee jε, na yee pye fεfεε na yeege kakuyoo ni, na yee pye sipyitiimeε Kafεo Yesu Kirisa mεge na, Kile Munaa li baraga ni.

Kafεo wuuro ti ne n'a daa fεo ceepuuro

¹² Pii wa yu yee ni na keree beeri jo ya kan yee mu! Ga n'a da li she yi na jo kuduun wa keree beeri ni we. Keree beeri jo ya kan, ga ne kunni di wa da ga nayε yaha bulo kaa tuugo beeri mu we. ¹³ Pii be wa yu sanha yee ni na yacere kaa na yalige ya yaa, yacere be d'a yaa yalige kaa na. Can wu ne wii. Ga cana ka wa ma, Kile na ba yi shuun wu beeri kyεεgi. Ga sipya ceepuuro te kunni, tee ya ta yaa dεdεoro kaa na we. Kafεo wuu na ti ne, Kafεo be di sipya ceepuuro ti marani. ¹⁴ Kile w'a Kafεo ne na yeege xu ni, wu na ba wεe be ne na yeege xu ni wu sefεεre ti baraga ni. ¹⁵ Ta yee ya li ce na jo Kirisa yatenye ni ne yee ceepuuro ti wε? Wee tuun wu ni, ne ma na Kirisa wu wo yatenge ka lo na taga navarasho yatenye sogolo ge? Lee kunni ya saha we. ¹⁶ Kelee ta yee ya li ce na jo sipyaa sipya w'a sinne ni navarasho ni ge, ma ni wu ni, yi beeri ya neri ceepuuro nigin we? Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Pu shuun wu beeri na neri ceepuuro nigin.»* ¹⁷ Ga sipya wemu bu wuyε kan Kafεo mu, weefεo ni Kafεo ma bye nigin wu Munaa li ni.

¹⁸ Y'a fe dεdεoro naha na. Jurumu wemu sama sipya ya byi ge, wee ya dani wu ceepuuro ti kpεenge ke na. Ga sipyaa sipya w'a dεdεoro pye ge, jurumu w'a pye wuyε pyaa ceepuuro ti na. ¹⁹ Ta yee ya li ce na jo yee ceepuuro ti ne fεfεεre Munaa li wo Kile-pεεneε pugbaho wε? Lee fεfεεre Munaa le wa yee funyo ni. Kile w'a li kan yee mu. Yee ne nige yiyε wuu we. ²⁰ Bani pεewa na Kile ya yee sho. Lee wuu na y'a baraga tεri Kile na ni yi ceepuuro ti ni.

7

Celenεe kelee gbajiire keree

¹ Ayiwa, y'a yegeye yemu ka na tun na mu yi seme wu ni ge, wu she yee feni. L'a jo na mu wu ganha bu cee lo we. ² Ga konho dεdεoro ganha ba byi we, na beeri ya yaa wu cee lenε, cee beeri di gbaga je na mu. ³ Na ya yaa w'a lemu pyi wu sho mu ge, wu lee jo yaha cee wu mu. Cee be ya yaa w'a lemu pyi wu poo mu ge, wu be di lee jo yaha na wu mu. ⁴ Bani cee ceepuuro ti ne pyaa ne wu wuuro we, ga wu poo wuuro ti ne tii. Mu shiin li wa, na be wo ceepuuro ti ne pyaa ne wu wuuro we, ga wu sho wuuro ti ne tii. ⁵ Wee tuun wu ni, yi ganha ba yiyε shege we! Yi beshuun na j'a jo na be yi na, na tuun wa pye yiyε kadugo na, konho y'i wee tuun we pye Kile-nerεge na. Ga wee tuun we bu doro, y'i guri pye ni yiyε ni sanha! Ni lee be we, y'a da j'a yiyε na we, lee funno ni Shitaanni be na yi taanna wii di yi tεgo le jurumu ni.

⁶ Ye n'a yu me yi mu ge, yi yeri yeri jomε pu wa pii, li wa fanha kaa we. ⁷ Li da yaha ne kaa na, sipyii beeri ya yaa pu pye ba ne

* 5:13 Duterenome 19:19 ni 22:21-24 ni 24:7

* 6:16 Zhenezi 2:24

ɲe we. Ga wa beeri ni wu loolodaa li wa Kile mu. Kaa la wo loolodaa wa wa mu, la betii be wo loolodaa be di ɲe wa be mu.

⁸ Ayiwa, piimu pu wa pu sanha gbaya je, kelee na cee lenje-ε ge, ni cee piimu wo namaa p'a xu ge, ne funɲo na kunni, pee pu kori yaha mu pu ye ba ne ɲe we. Lee ya ɲo shen. ⁹ Ga pu bu da p'a da ja puyε na we, wee tuun wu ni p'a yaa wa beeri wu gbaga je, kelee na cee lenje. Bani, lee ya poro pu mu pu kori yaha wa mu, gbaya kelee cee la di da pu sorogo.

¹⁰ P'a n'a daa fee piimu kan xo puyε mu ge, ye n'a da jo pu mu ge, yee wa neye pyaa wo nijoyo we, ga Kafoo woyo yi wa yu. Yee yi wa me jo, cee wu ganha bu da wu gbaga xo na wu mu we! ¹¹ Cee wemu shiin bu foro wu poo mu, wee tuun wu ni w'a yaa wu wuyε yaha wa na baa, kelee wu guri she be ni nale wu ni. Na be ya yaa wu wu sho yaha we.

¹² Ayiwa, ye n'a da jo pusamaa mu ge, yee wa Kafoo wo nijoyo we; neye pyaa k'a yee yu. Ceborona wa bu bye n'a daa foo, wu sho di ɲe n'a daa foo we; cee wu bu soo na diin wu mu, na wu ya yaa wu wu yaha we. ¹³ Ceboroshō wa be shiin bu bye n'a daa foo, wu poo di ɲe n'a daa foo we; na wu bu soo na cee wu mara wu sho, cee wu ya yaa wu foro we. ¹⁴ Bani na na wu yaha wu ɲe Kiricen we, wu ni cee wu bu bye shiizhan, w'a Kile teenje. Mu shiin cee wu be ɲe wu bu da wu ɲe Kiricen we. Wu ni na wu bu bye shiizhan, wu be ya Kile teenje. Lee kaa be we, pu nagoo pu na bye kanna pu ɲe Kiriceen we, na ta pu d'a Kile teenje can can na. ¹⁵ Ga pu shuun wu ni wemu wu ɲe n'a daa baa foo wu ge, wee bu jo wu foro n'a daa foo wu ni, yi wu yaha wu foro wu ni. Wee tuun wu ni n'a daa foo w'a pye cee wu la, wu shiin ya pye na wu la, wu na bye wuyε mu. Kile ya yee yiri, konho y'i ba bye ɲaɲɲe na. ¹⁶ Bani mu cee n'a daa foo we, dii m'i da ja bye m'i li ce na mu wu da ba ma poo wu ɲuɲo wolo we? Kelee mu na n'a daa foo we, dii m'i da ja bye m'i li ce na mu wu da ba ma sho wu ɲuɲo wolo we?

Maye yaha ba ma bye a Kile di ma yiri we

¹⁷ Lee niɲe na foro wa, wa beeri ya yaa w'a ɲaari w'a sahanj ni wu loolodaa ni, Kile ya lemu kan wu mu ge. Kile ya wufoo yiri na wu yaha yahama pemu be ni ge, wu da ɲaari w'a sahanj ni pee be ni. Wee kalaa we n'a gaan n'a daa fee pu mu egilizii pu beeri ni. ¹⁸ Kile bu sipya wa yiri na wufoo ta w'a cekoonro pye xo, wufoo wu wuyε yaha wa mu. Wu shiin bu wemu yiri na wufoo ta wu sanha cekoonro pye we, wufoo ganha ba li shaa nige fo wu gon we. ¹⁹ M'a cekoonro pye yoo, ma ya cekoonro pye-e yoo, lee la shishiin kaɲoo ɲe we. Lemu wo kaɲoo li wa ge, lee li wa me na Kile wo ɲomeε jogoo ki koo ɲaari. ²⁰ Kile ya wa beeri yiri, na wufoo yaha

yahama pemu ni ge, wufoo ya yaa na wuyε yaha pee yahama pu ni. ²¹ Kile bi ma yiri na ma yaha bulooro ni, ma ganha bu lee kaa taga ma funɲo conri we. Ga tacono bu da ki na ɲe ma mu m'a foro bulooro ti ni, m'a yaa ma foro ti ni. ²² Bani sipya wemu Kafoo ya yiri na wu yaha bulooro ni ge, weefoo ya ɲeri wuyε wo Kafoo mu. Sipya wemu be di bu bye wuyε mu, Kirisa bu ma yiri, m'a ɲeri wu bulo. ²³ Kafoo ya yee sho pereme pemu na ge, p'a waha shen. Wee tuun wu ni yi ganha bu bye sipyii wo buloo we.

²⁴ Na cebooloo, Kile ya yee beeri nigin nigin wu yiri na yi yaha yahama pemu ni ge, wa beeri ya yaa wu kori pee yahama pu ni.

Mudasiilee keree

²⁵ Piimu pu wa pu sanha namaa ni cee kaleε pye ɲa bada-ε ge, yemu n'a da jo pee mu ge, yee wa Kafoo wo nijoyo we, neye pyaa k'a na fungongo sheε pu na. Ga Kafoo wo ceme pu baraga ni, y'a yaa yi da na jomō pu na. ²⁶ Kanhama pe pu wa nime ge, pee kanhama pu wuu na ne li ta jo l'a poro wa beeri mu wu kori yaha ba w'a sii we. ²⁷ Cee bi ɲe ma mu, ma ganha bu wu yaha we. Ma shiin bi ɲe ma sanha cee lenje we, wee tuun wu ni m'a maye yaha wa mu cee baa. ²⁸ Ga lee be na, ma ɲehε cee lenje, ma ya jurumu pye we. Doɲɲe fuceri nacebaa be ɲehε gbaga je, wu ya jurumu pye we. Ga kanhama see wo p'a da ba noni gbaya cee ni cee kafεε na pu ɲiifereε ti ni. N'a bi giin di yi ɲuɲo wolo pee kanhama pu ni.

²⁹ Ayiwa na cebooloo, ye n'a giin di jo yi mu ge, yee yi wa me jo konjo ki taaxoo l'a teenje. Wee tuun wu ni, piimu pu wa ni cee ni ge, pee pu la le puyε ni Kafoo wo labye wu feni. P'i bye kanna cee be ɲe pu mu we. ³⁰ Piimu p'a mehεε suu ge, pee di la le puyε ni Kafoo wo labye wu feni. P'i bye kanna pu bi mehεε be suu we. Piimu p'a fundanga pyi ge, pee di la le puyε ni Kafoo wo labye wu feni. P'i bye kanna pu bi fundanga be pyi we. Piimu p'a zho pyi ge, pee di la le puyε ni Kafoo wo labye wu feni. P'i bye kanna yaaga be bye pu mu we. ³¹ Piimu p'a konjo ɲaɲmuyo ye shaa ge, pee di la le puyε ni Kafoo wo labye wu feni. P'i bye kanna pu bi konjo ke ɲaɲmuyo ye shaa be we. Bani konjo ni ki ɲaɲmuyo yi wa da mo y'i xho we.

³² Lee wuu na n'a bi giin jo funzhaga katii ganha bu je yi ni we. Sipya wemu wu ɲe wu sanha cee lo-ε ge, Kafoo wo jidaan keree ki ma bye weefoo wo conromō keree. Wu funzhaga kaa beeri li ɲe lemu li da wu pye wu taan Kafoo mu ge. ³³ Ga wemu bu cee lenje, wee ma ke konjo ke wo ɲaɲmuyo kaa taga wuyε funɲo conri, konho wu daan wu sho mu. ³⁴ Lee funɲo ni wu fungongo ki ma ɲeri na wu kileε na se kabaya shuun na. Cee piimu ɲe gbaga ni we, na fara doɲɲe pushaa

na, pee be ma pu funyo shaa ni Kafoo nidaan keree kaa ni, konho p'i ja pye Kafoo wuu pu keree ki beeri ni. Ga cee wemu wu je gbaga ni ge, wee wo funzhaga ki ma gaaji ke konjo ke wo yanmuyo ye yiri, konho wu daan wu poo mu. ³⁵ Yeeye pyaa wo kuduun kaa na n'a ye yu, li wa nago kanna fanha n'a giin di bye yi na we. Ga na funjo ki wa y'i da paari naarigazaana na, y'i daha Kafoo noho ni ni yi zoloo pu beeri ni.

³⁶ Na wemu bu li ce na wee wa da ja wuye co wu curoo taan we, wu mche wu lenje na saha ni wu fungongo ni. Lee je jurumu we. ³⁷ Ga na wemu bu li kon wuye funjo ni na ta wa shishiin ya wu karamu we, na jo wu da wu curoo lenje we. Wu bi da li na, na wu fungongo kaa li takyeegeje wa da yiri xuu wa shishiin ni we, ayiwa lee ya jo. ³⁸ Lee funjo ni wemu bu wu curoo lenje, kasaana w'a pye. Ga wemu be bu soo na wu wo yaha wa lenje baa, lee ya poroo shen.

³⁹ Ayiwa, cee beeri w'a gbaga je na mu ge, na na wu yaha jini na, cee w'a po yaha wu na. Ga na wu ga xhu, wee tuun wu ni w'a pye wuye mu. Na beeri w'a wu taan ge, wu she gbaga je wee mu, konho wu pye n'a daa foo. ⁴⁰ Ga ne wo funjo na, wee cee wu bu soo na wuye yaha wa mu, lee na boroo wu mu foxuuni. Ne be di wa giin be jo Kile Munaa li wa ne be ni.

8

Yaperere xaara

¹ Wu she nime yaperere xaara ti wo jomoo pu feni. Can wu je wii na jo wee beeri pu je ni laje ni ma na jo ba yee wa yi yu we. Ga wee laje we ya tabaara leni sipya ni. Na ta taanyeege di se ni n'a daa foo ni jaha na n'a daa wu ni. ² Sipya wemu ba wuye wii na wee ya keree ce, Ayiwa wee sanha keree ce ba keree ya yaa k'a jeni we. ³ Ga Kile kaa ba dan sipya wemu ni, weefoo Kile ya ce.

⁴ Ayiwa, yee ya yegenge pye yaperere xaara ti shizhaa na, na ta wa na ja ti xa? W'a li ce na jo yapererego je yafiin be we, bani Kile nigin pe ye wu je. ⁵ Can kunni wu je wii, yanmuyo nijnheye wa fugba we, ni jinje ke na sipyii na yi pyi na kilele, na li pye kanna kilele nijnhemee pu je pu mu na fara kafee nijnhemee na. ⁶ Ga wee mu kunni, Kile nigin pe ye wu je; wee je To Kile, wee w'a yanmuyo yi beeri yaa. Wee wuu be wee di je. Kafoo nigin pe ye be di je; wee je Yesu Kirisa. Wee baraga ni yanmuyo yi beeri wa yaa, wee baraga ni be wee wa jiiifere na.

⁷ Ga n'a daa fee pu beeri wa sanha we can we ce na fiinje we. Pii wa yee ni piimu wa bi tee na yaperere kaan ge. Pee ba tee xaara te xaa, pee ma li yaha puyee funyo ni na yaperere

xaara ti je tii. Pu n'a daa wu wo fanha jere funjo ni p'a li ta na pee ya puyee noogo. ⁸ Na ta joyalige di wa da ja wee pye wee pu Kile teenje we. Wee ya te xaara te yaha wa xabaa la, lee wa da yaaga wolo wee ni we. Wee shiin ya ti xa la, lee wa da yaaga le wee ni we. ⁹ Ga lee be na, yi kaseege yaha yiye na. Yi na ja da yanmuyo beeri li yi nidaan funjo ni. Ga wa ganha ga wu nidaan yaha wu pye kapujo di baraga baa foo tongo le kakuunoo ni we. ¹⁰ Bani mu wemu w'a yu na mu ya yaaga ce ge, baraga baa foo wa bu mu ja mu ya tiin na li yaperere la wo peenje puga ni, ta lee da wu luu waha yaperere xaara xha na we? ¹¹ Lee funjo ni, wee ceborona baraga baa foo wemu be wuu na Kirisa ya xu ge, ta mu wo laje wu ya pye kapujo na boongo no wee na we? ¹² Yi ba lee pyi, yi ceboolo pu jurumu y'a luu. Bani baraga je pu ni keree kiimu wo bye na we, yee wa pu logoo wari na waa kee na. Lee funjo ni Kirisa ye pyaa na y'a wee jurumu wu pyi. ¹³ Lee wuu na, yalige ke n'a da lii ge, kee bu da ki na da bye kapujo di ne ceboro tongo le jurumu ni, ne na gahari kee yalige ke ni, konho di ganha bu na ceboro wu pye wu to we.

9

Kirisa wo tudunmo wu tayerege je kemuge

¹ Ayiwa, ta ne je naye wo we? Ta ne be je Kirisa wo tudunmo wa we? Ta ne be ya wu Kafoo Yesu ja we? Ta yee be pu je wee labye we wo kuduun Kafoo na we? ² Ali pii jehere bye p'i ya soo li na na Kirisa wo tudunmo ne je we, yee ya yaa yee pu li ce na Kirisa wo tudunmo ne je. Bani yee na je Kafoo wo karijege ki ni, lee li wa li shee na Kirisa wo tudunmo ne je.

³ Piimu p'a ne kaa yu, na zo teri ne na ge, we kafila we ne daga na pu jo shuu. ⁴ Na wee yaha wee na je Kirisa wo tudunmo, ta yalige ni yagbaya ya yaa na gaan wee mu wu labye wu wuu na we? ⁵ Ta li ya saha nago wee be pu wu wo sho wa lo, wee di da paari ni wu be ni ba Kirisa wo tudunmo pusamaa, ni Kafoo wo ceboronamaa pee, ni Sefasi* ye je-e we? ⁶ Kelee ne ni Barinabasi ni, ta wee ye p'a yaa na labye watii be pyi, konho wu na ja w'a wu jolige taa? ⁷ Mii yee d'a li logo, wa w'a sorosiire pyi, wufoo di noho kuri yere ni wuye ni we? Kelee wa wu erezen tiire nori wu ganha ba ti nagoo li-i we? Kelee wa w'a yaporojo naha, wu ganha ba yi jirime gbuu-i we?

⁸ Yi ganha ba giin na yemu sipyii wa yu ge, na yee ye ne pye na tongo tasinje we. Bani yee ninuyo y'a ka Kile wo saliya wu be ni. ⁹ Kile tudunmo Musa ya yi ka saliya wu ni

* **9:5 Sefasi:** Arameye sheen jomoo pu je pii, Girekii ma jo na Pyeeri. Ke mege ke kori wu je na faaga. * **9:9 Duterene** 25:4

na: «Ma ganha bu jò le nù jò na na wu yaha wu na shinma tanhana tanhana we.»* Ta niyye ye ni Kile ya wu funnjò shaa na ye jo? ¹⁰ Li can koo ni, ta wèe wuu na be w'a yi jo we? Wèe wuu na w'a yi jo kunni. Bani li waha l'i waha, wemu w'a faa pyi ge, w'a yaa w'a wu pyi wu da daa; wemu be w'a shinma sani ge, wu be di da wu sani, wu da daa wu taa le na.

¹¹ Ayiwa, wèe p'a Kile jomò pu nuguro nugi yee mu. Wee tuun wu ni wèe be na lo yee keje yanmuyò ni, ta lee ya ye wèe na? ¹² Ni pii di wa wee kuduun we taa yee mu, ta wu ya yaa ni wèe ni sanha na toro peefe taa we? Ga wèe ya ta lee pye we. Wèe ya kanhama tuugo beeri soro wùye ni, kònho kaa la shishiin ganha ba bari Kirisa wo Kile Jozaama pu ye li na we. ¹³ Yee kunni d'a li ce be na jo piimu pu wa labye pyi Kile-peenje pugbòho ki ni ge, Kile-peenje pugbòho ki ni pee wo jolige ya fòro. Piimu be pu wa saraya nizogoyo yi wo saraya yi tawologo ki ni ge, pee be wo taha wa fòro yee saraya ye ni. ¹⁴ Lee ninunò funnjò ni Kafòò be ya li koro yaha nago piimu p'a Kile Jozaama pu ye li pyi ge, pee wo jolige di da fòro lee ye li ni.

¹⁵ Ga ne ta le kuduun kaa le la shishiin sha yee mu we, ne di wa ye kani be nago wee kuduun we di da nòni na na we. N'a xu be, ne lee funnjò lo na toro di ke fundanga ke yaha ki shò na na. ¹⁶ Ne da já da Kile wo Jozaama pu jo kaa taga da naye pele we. Bani na pu ye pye pyi, lee ya jeri ne junnò ni fanha kaa. Ne bu bye ne pu ye pyi be we, boongò ki da nò ne na. ¹⁷ Li da bi da nago kanna neye pyaa mu l'a taan, a ne ganha na Kile Jozaama pu ye li pyi, wee tuun wu ni ne bi yaa ni saraa ni. Ga ni pu jo w'i ya ta w'a foro neye pyaa ki ni we, wee tuun wu ni labye wemu ye kaa l'a le na keje ni ge, wee n'a byi. ¹⁸ Ayiwa, wee tuun wu ni leke di wa ne wo saraa wu we? Na Kile Jozaama pu yu sipyii pu mu ma ni, kuduun wemu be w'a yaa ni na ni ge, di ganha ba wee be shaa we. Lee ni ne wo saraa w'a fòro.

¹⁹ Ne je sipya wa shishiin wo bulo we; ga lee be na ne kunni da naye yaha bulo sipyii beeri mu, kònho di já sipyihemee ta Kirisa mu. ²⁰ Ne bu bye ni Yawutu ni tuun wemu ni, ne be na naye pye ba Yawutu je we, kònho pu nijehemee di juwuuro ta. Piimu p'a jaari na sahanji ni Kile tudunmòò Musa wo saliya wu ni ge, ne bu bye ni pee ni, ne be na bye ba pee je we, na ta li can koo ni, ne Musa wo saliya wu koo jaari we. Ga ne ma lee pyi, kònho pu nijehemee di juwuuro ta. ²¹ Piimu pu je pu ya Kile tudunmòò Musa wo saliya wu koo jaari-i ge, ne bu bye ni pee ni, ne be na bye ba pee je we; kònho pu nijehemee di juwuuro ta. Ga lee di wa nago

kanna ne ta na Kile wo saliya wu koo jaari-i de, bani Kirisa wo saliya wu koo ne jaari. ²² Piimu fanha k'a cère n'a daa wu ni ge, ne bu bye ni pee ni, ne be na naye pye ba pee je we, kònho pu nijehemee di fanha ta. Lee funnjò ni, piimu bu bye pyegana beeri na, ne bu bye ni pu ni, ne be na bye ba pu je we; kònho li pye pyegana beeri na, nigin nigin wa di juwuuro ta pu ni. ²³ Kile wo Jozaama pu wuu na ne lee beeri pyi, kònho na be di ba da pu kuduun wu ni.

²⁴ Piimu p'a jahazhaanri tafere ti fe ge, ta yee ya li ce na pu beeri pu ma baa, ga shen nigin ye pe na ba jahagbaa li ta we? Wee tuun wu ni yi be pu la le yiye ni, y'i da fe, kònho yi be di ba kuduun ta. ²⁵ Piimu p'a tee jahazhaanri tafere ti fe ge, pee ya pu ye tanha keree nijehenje na. Pee wa pu wuu li pyi kuduun wemu kaa na ge, wee ya xhuu. Ga wèe wa wu wuu li pyi kuduun wemu kaa na ge, wee da ga xho we. ²⁶ Lee wuu na ne na wo tafere ti fe, ga ne ti fe jubadin we; ne na wo kagurukponyo yi be pyi, ga ne wo kaguruyo yi wa se kafegge na we. ²⁷ Ne na ceepuuro ti kana xuuni na naye co can can na keree nijehenje taa; kònho di ganha bu Kile Jozaama pu jo sipyii pu mu, naye pyaa di deree pa buun we.

10

Izirayeli sheen wo keree k'a pye wèe mu jaha sheshere

¹ Na cebooloo, le l'a wèe sefalee pu ta na pu yaha pu na jaari siwaga ki ni ge, yi funnjò ganha bu wo lee na we. Nahaña k'a pu beeri mara, a pu beeri di ba suumo lòho ki konjeri. ² Pu beeri p'a batize jahaña ke, ni suumo lòho ki ni, na bye ni Kile tudunmòò Musa ni karijegge ki ni. ³ Kile ya yalige kemu kan pu mu na yiri fugha wu ni ge, pu beeri p'a kee li. ⁴ Kile ya lòho kemu kan pu mu ge, pu beeri p'a kee gba. Bani fefere faaga k'a bi pinne ni pu ni, na lòho kaan pu mu. Kirisa wu bye kee faaga ke. ⁵ Ga le beeri kadugo na, pu nijehemee kapyegge ya pa daan Kile mu we, lee l'a pu pye p'a xu siwaga ki ni.

⁶ Ayiwa, kii keree kii ya pye na she wèe na, kònho wèe be ganha bu da lakuunò yaha ki wu le koguunò ni ba pee ya pye we. ⁷ Pii wa bi yaper ee kaan pu ni. Yi be ganha bu yiye yaha yaper eagan ba pee ya pye we! L'a ka pee shizhaa na Kile Kafila wu ni na: «Sipyii p'a tiin na li, na gba, lee kadugo na, a p'i xho na shò to xònhòò na na xhònhòni pu yaper ee jahagbaa na.»* ⁸ Pii wa bye pu ni dòdòò. Yi be ganha bu da yiye yaha dòdòò ba pee ya pye we! Piimu p'a tee dòdòòò ti pye ge, sipyii kabòfonòò kelee shuun ni taanri (23.000), pee p'a xu pu ni cana jii nigin funnjò ni. ⁹ Pii wa Kafòò taanna wii pu

* 10:7 Ekizode 32:6

ni. Yi be ganha bu da zoɔ yi Kafɔɔ taanna wii we! Piimu p'a lee pye ge, woloɔ p'a pee no na gbo. ¹⁰ Pii wa bi n̄munu-n̄munɔ pu ni. Yi be ganha ba n̄munu-n̄munɔ ba pee ya pye we! Piimu p'a lee pye ge, mɛleke munaawuums w'a pa pee beeri gbo.

¹¹ Kii boɔngɔ keree kii beeri ya pee ta, kɔnhɔ k'i j'a pye naha sheshere we mu. P'a kii keree kii ka, kɔnhɔ k'i ba bye kalaa we mu, wee piimu pu ne taaxɔɔ li kɔnɔɔ na ge. ¹² Wee tuun wu ni sipya wemu w'a wuye wii na wee yeregana ya no ge, weefɔɔ wu la le wuye ni wu ganha bu da guruɔ do we. ¹³ Nɔwuuro temu t'a yee ta ge, tee ninuuro t'a sipyii pusamaa beeri taa. Kile ne nomee foɔ, wu da ga soɔ yee noho ki wolo fo di zhe doro yi fanha ki tene taan we. Ga tuun wemu ni nɔwuuro ti da ba no yi na ge, Kile na fanha kan yi mu, kɔnhɔ yi j'a ti xu yiyi ni, na guri na taforogo be kan yi mu.

Wu wuye tanha yaperere keree tuugo beeri na

¹⁴ Lee wuu na na taanpiine, yi sii yi toɔgo wolo yapereraanra ni fefee! ¹⁵ Y'a keree kori ce, lee jogana le n'a yu ni yi ni. Ye n'a yu yi mu ge, yiyi pyaa be ki yi wii! ¹⁶ Wee ba da Kafɔɔ fefere yalige ki li, wee ma baraga taha Kile na na yagbaga kemu gba ge, ta kee wa ma li shee na Kirisa ni wee ne karijenge ni wu shishan pu baraga ni we? Buuri wu be wee ma daa daa wuye na ge, ta wee be ya li shee na Kirisa ni wee ne karijenge ni wu ceepuuro ti baraga ni we? ¹⁷ Buuri juɔɔ nigin ye ki ne. Ali na wee yaha wee ya nehe be, wee beeri ya pinne na bye ceepuuro nigin. Bani wee beeri p'a ke buuri juɔɔ nigin we taani wuye na.

¹⁸ Lemu li bi byi Izirayeli nagoo pu ninje ni ge, yi yi funɔɔ kon lee na. Piimu p'a bi ma saraga yanmuyo yi li pee ni ge, ta pee ne ma bye ni Kile ni karijenge ni we? Bani Kile wogo ki ne saraya nizogoyo yi tawologo yaaga ke. ¹⁹ Leke ne joma p'i wa zhee we? Na kaɔɔ li wa yaperere ki na laa? Ta xaara te p'a gbuu ki na ge, tee na kaɔɔ li wa? ²⁰ Bada, lee la be we. Ga ne wo joma p'a li shee nago yanmuyo yemu yapereraan p'a wo na gaan yaperere ki mu ge, jo jinaa w' a yee kaan, yi wa gaan Kile mu we. Ne funɔɔ di wa yee pu pye karijenge ni ni jinaa ni we. ²¹ Yee da j'a da gbuu Kafɔɔ wo ceegbuu li ni, yi da se y'a gbuu sanha jinaa be wuu li ni we! Yee da j'a da li ni Kafɔɔ ni, yi da li ni jinaa be ni we! ²² Kelee ta w'a giin wu Kafɔɔ wo niizhaga ki yirige? Ta wee fanha ya nehe wu wogo na?

N'a daa fee pu kapyegee ya yaa na noɔɔ tɛri Kafɔɔ mege na

²³ «Keree beeri no ya kan» ba yee wa yi yu we; ga kuduun ne keree beeri ni we. «Keree beeri no ya kan», ga keree beeri di wa da zhe ni yee ni naha na n'a daa wu ni we. ²⁴ Wa

shishiin ganha ba wuye nigin wo kuduun keree shaa we! Wa beeri ya yaa w'a kaa pyi lemu wo kuduun wu ne watii na ge.

²⁵ Xaara tuugo beeri y'a ja ti beree caan na ge, yi ganha ba ti keree yegee we, y'a ti xaa! Yi ganha bu nakaara ta shishiin yaha yi zoɔɔ pu na tee wuu na we! ²⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ninje ke ni ki yanmuyo beeri yi ne Kafɔɔ woyo.»*

²⁷ Wemu ne Kiricen we, wee wa bu yi yiri yalige na wu puga, yi bu she wa, wu bu she yalige tuugo beeri kan yi mu, yi ganha bu ki keree yege we. Yi ki li yi ganha bu da nakaara ta shishiin yaha yi zoɔɔ pu na we! ²⁸ Ga wa bu yi pye: «Yaperere xaara ti ne te de!» Wee tuun wu ni, yi ganha bu ti xa nige we! Wemu w'a yi funɔɔ to ge, nakaara ti ne wu zo wu ni. Lee wuu na, yi ganha bu ti xa we! ²⁹ Ne wa ye yu yee wo zoɔɔ pu wo nakaara wuu na-e de! Ga wemu w'a yi funɔɔ to ge, wee wo zo wu wo nakaara wuu na.

Ayiwa, pii na ba jo yee ni na: «Naha na watii wo zo nakaara di da ba dere jaagi shan ne na we?» ³⁰ Yalige ke ne da lii ge, ne bu baraga taha Kile na kee wuu na, leke di da ba jaagi shan ne na kee wuu na, ne d'a baraga taha na zo Kile na we?

³¹ Lee funɔɔ ni, yaaga kemu y'a da lii ge; yaaga kemu y'a da gba ge; kaa tuugo beeri y'a da bye ge, kii beeri ya yaa na noɔɔ tɛri Kile na. ³² Wa shishiin ganha da kaa pye yi ni lemu na Yawutu wa, kelee Gireki wa, kelee Kile wo Egilizi wu sipya wa juɔɔ kyegi we. ³³ Yi pye ba ne ye we! Ne la le naye ni na sipyii beeri wo jidaan pyi kere beeri ni. Ne naye mege wo kuduun shaa we, ga sipyii beeri wo kuduun ne zhaa, kɔnhɔ p'i j'a sha.

11

Cee jubɔɔ keree Kile peleduun ni

¹ Ayiwa, yi pye na taannivee ba ne be ya Kirisa taanni taannigana lemu na we!

² Na ceboolo, ne yi soni xuuni, bani yee ya fungongo yaha ne na keree beeri ni, kalaa wemu be ne kan yee mu ge, na noho na wu be koo jaari. ³ Ga kaa nigin ne wa, na funɔɔ ki wa y'i lee ce: Kirisa wu ne na beeri wo juɔɔfoɔ; na be di ne wu sho juɔɔfoɔ; Kile di ne Kirisa be wo juɔɔfoɔ. ⁴ Wee tuun wu ni, na wemu ba Kile jɛeri, kelee na kafila nuri Kile no na na doro, wu ba lee la shi pyi na wu juɔɔ yaha k'a to, wu ya baraga taha Kirisa na we. ⁵ Ga cee ba Kile jɛeri, kelee na kafila nuri Kile no na na yu; wu ba lee la shi pyi na ta juɔɔ ne wu juɔɔ ni we, na we wu ne wu juɔɔfoɔ wu ge, wu ya baraga taha wee na we. W'a jɛri ba cee juɔɔmaa wo ne we. ⁶ Cee wemu bu jo wu da juɔɔ po wu juɔɔ ni we, wee tuun wu ni wu mehe juɔɔhiire ti kon. Ga cee na wu juɔɔhiire kon, kelee na juɔɔ ki

* 10:26 Zaburuu 24:2

xuu, lee bi jε cee mu shiige, wee tuun wu ni w'a yaa wu juboo pɔ. ⁷ N'a ya yaa wu pa wu juɲɔ tɔ we, bani Kile jaa ni w'a yaa, na Kile wo nɔɔɔ wu bε sheε. Ga cee di n'a bε wo nɔɔɔ wu sheε. ⁸ Bani n'a ya ta foro cee ni pu yaaduun wu ni we, ga cee w'a foro n'a ni. ⁹ N'a di ya ta yaa cee wuu na we, ga cee w'a yaa n'a wuu na. ¹⁰ Lee wuu na cee ya yaa na juboo pɔ melekeε pu wuu na, lee di bye jaha shesheεε, temu ya li sheε na w'a wuyε tirige wu poo mu ge. ¹¹ Ga lee bε na, na wεe yaha Kafɔ wo karijεεge ki ni, wεe ya li cε jo cee da j'a bee n'a baa we, n'a bε di da j'a bee cee baa we. ¹² Bani cee w'a foro n'a ni pu yaaduun ni; ga nime cee w'a n'a seni, lee bεeri d'a foro Kile ni.

¹³ Yiye pyaa bε ki li wii ge. Ta l'a saha cee w'a Kile jεeri n'a daa fεε niɲε ni juboo baa? ¹⁴ Na saha ni sipyii ye pyaa yaagana ni, ta yee wa li jaa na jo n'a na wu juɲhiire yaha t'a tɔnnɔ, na shiige kaa li jε lere wε? ¹⁵ Ga na li ta cee bu wu juɲhiire yaha t'a tɔnnɔ, lee jε juɲirige; bani juboo wege ni Kile ya juɲhiitɔnyɔ kan cee mu. ¹⁶ Ayiwa, wa ba giin wu da nakaara pyi sanha kii keree kii shizhaa na; wεe kunni ya pyegana latii cε nige le kadugo na wε; pyegana latii bε di wa egilizii wa shishiin ni le kadugo na wε.

Kafɔ wo fεfεεε yalige ki ligana

¹⁷ Ayiwa, n'a da kaa nigin wa taga yi funɲɔ to, nε kunni wa da j'a yi sɔ lee wuu na bada we. Lee li wa mε. Pinnerε temu yee ya byi ge, ti ya la juɲgi yee na wε, fo kakara. ¹⁸ Li nizhiine li wa le: Nε logo na ba yee ya yiye pinne jomɔ na wε, na yee ya bεni wε, yee na daa daa. Nε giin jo can wa bε pee jomɔ pe ni. ¹⁹ Li waha l'i waha yee ya yaa na taa taa, nakaara bε wa lee ni we; kɔnhɔ piimu p'a n'a daa wu co xuuni ge, pee di jε shɔɔnri yi tε ni. ²⁰ Yee bu yiye pinne, yalige ke yee ma li ge, kee jε Kafɔ wo fεfεεε yalige ki wε. ²¹ Bani ba yee ya yiye pinne Kafɔ wo yalige ki kaa na wε, yee na gburogi, wa bεeri na dii wuyε pyaa wo yalige na, na she kee lɔ na li. Lee funɲɔ ni pii na ba gori ni xuugo ni, pii d'a tin, na gba fo na figi. ²² Wee tuun wu ni piyεye jε yee mu-i ge? Ta yee ya j'a na li w'a, na gbuu w'a wε? Kelee y'a giin y'i Kile wo Egilizii wu yaha jate baa yaaga ge? Na fara lee na, piimu pu jε funmɔ fεε pu ge, y'a giin yi shiige le pee nahaya ni kunni? Yi wa giin nε yekε jo wε? Di yi sɔ lee wuu na laa? Lee kunni da j'a bye wε!

Yekε Pɔli ya jo Kafɔ wo fεfεεε yalige ki keree na ge

²³ Ayiwa, nε kalaa wemu ta Kafɔ mu, na wee ninumɔ kan yee mu ge, wee wu wa mε: Piige kemu ni pu bi da ba Kafɔo Yesu le kenε ni ge, w'a buuri lɔ kee piige ki ni, ²⁴ na baraga taha Kile na, na wu kegi kegi na kan wu kalaapiire ti mu, na jo: «Nε ceepuuro ti

wa te, yee wuu na t'a kan. Y'a le pyi kɔnhɔ yi funyɔ di da dun ni na kaa ni.» ²⁵ Ba p'a li xɔ wε, a wu εrezen lɔhɔ cεεgbuu li bε lɔ kan pu mu, na jo: «Kile ya karijεεge jomεε nivonɔ lemu lɔ sipyii mu nε shishan baraga ni ge, lee li wa mε ke εrezen lɔhɔ ke. Yi ba da ki gba tuun bεeri ni, yi ki gba kɔnhɔ yi funyɔ di do ni na kaa ni.» ²⁶ Wee tuun wu ni, tuun bεeri ni yee ya wee buuri we li, na kee εrezen lɔhɔ ke gbuu ge, Kafɔ wo xu wu keree yee ya yu lee funɲɔ ni, fo wu ga guri pa sanha.

²⁷ Lee wuu na sipyaa sipya w'a wee buuri we li, na kee lɔhɔ ke gba gbagana la na lemu ya baraga teri Kafɔo mεge na-ε ge, weefɔɔ ya jaagi shan wuyε na Kafɔo ceepuuro te, ni wu shishan pu shizhaa na. ²⁸ Lee wuu na, wa bεeri ya yaa na fenhe wu zɔ wu nɔhɔ wolo wii, yee tuun wu ni wufɔɔ di na wee buuri we li, wu kee lɔhɔ ke gba. ²⁹ Lee bε wε, sipya wemu w'a wee buuri we li, na kee lɔhɔ ke gbuu, na ta kɔri wemu wu jε yi na Kafɔo ceepuuro ti shizhaa na ge, wufɔɔ di ya wee jate wε, kiiri weefɔɔ ya shan wuyε juɲɔ ni ni wee buuri we li, ni kee lɔhɔ ke gba ni. ³⁰ Lee l'a shenjehemεε pye pii na y'a, pii fanha d'a xɔ yee ni. Lee l'a pii pye p'a xu bε yee ni. ³¹ Wee bu fenhe wu zɔlɔ pu nɔhɔ wolo wii jaha na, Kile wo kiiri wu da do nige wεe juɲɔ ni wε. ³² Ga Kafɔo ya kiiri kɔɔn wεe na, na wεe kuuni, kɔnhɔ kiiri ganha ba she binne do wεe juɲɔ ni ni kɔɲɔ ke wo sipyii pusamaa ni wε.

³³ Ayiwa na cebooloo, lee funɲɔ ni yi ba da yiye pinne y'i Kafɔo wo fεfεεε yalige ki li, y'a yaa na yere yiye sige. ³⁴ Xuugo ba da k'a shɔ wa ni, wufɔɔ wu li wu puga wu na w'a ma; kɔnhɔ yi ganha bu da da yiye pinneε, yi da kiiri shaan yiye na we.

Ayiwa, nεye pyaa ki ba nɔ w'a yi yiri tuun wemu ni, nε na keree kisaɲaa jaha shɔɔnri.

12

Loolodahaa kiimu Fεfεεε Munaa l'a gaan ge

¹ Ayiwa na cebooloo, Fεfεεε Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, nε funɲɔ ki wa y'i kee keree cε yi fiinje. ² Yeeye pyaa k'a li cε na jo tuun wemu ni yee di bye yee sanha Kile cε-ε ge, yee bi yiye yaha yaperεε kenε ni, na daha ki nɔhɔ ni, na ta jɔ di wa bε kee yaperεε kii mu k'a yu wε. ³ Lee wuu na n'a yi yu yi mu, y'i li cε na jo Kile Munaa jε sipya wemu ni ge, weefɔɔ da ga j'a jo na Yesu wu lanji wε. Fεfεεε Munaa bu bye li jε sipya wemu bε ni wε, weefɔɔ bε da ga j'a jo na Kafɔo wu jε Yesu wε.

⁴ Loolodahaa tuuyo niɲehεye yi wa w'a, ga Fεfεεε Munaa nigin l'a ki bεeri kaan. ⁵ Labye wemu l'a gaan wεe mu ge, wee labye we tuuyo y'a jehε, ga wu bεeri di byi Kafɔonumɔ we mu. ⁶ Kapyegee kii tuuyo bε

d'a nehē, ga Kilenumō we w'a ki sefēere kaan wū bēeri nigin nigin wu mu wū na byi.

⁷ Fefēere Munaa l'a liye sheē ni loolodahaa ni, l'a kiimu kaan wēe mu ge, kōnhō wa bēeri di da sipyii pu bēeri mago jōgi. ⁸ Lee Munaa le li ma se kan wa mu na fungōngō fēere jomō yu, lee Munaa le ninunō na ba se kan wa betii mu wu na laje jomō yu. ⁹ Lee Munaa le ninunō ma ba wa wo n'a daa pye w'a pele fo xuuni; lee ninunō na ba sefēere kan sanha wa be mu wu na yama fēe cuunjo. ¹⁰ Fefēere Munaa li ma sefēere kan wa mu wu na kakanhanjaa pyi; na sefēere kan wa mu wu na Kile tudoro yu. L'a se kan wa be mu sanha wu na munaakuunjo kii wo kapyegeē cēni na zhōnri Fefēere Munaa li wogoo ki ni. L'a ba sefēere kan watii be mu wu na shi watii jomō yu wu sanha dee pemu jo ja we; na sefēere kan wa be mu sanha wee na ganha na pee jomō pe kori yu. ¹¹ Ga Fefēere Munaa nigin we, lee li wa kii keree kii bēeri pyi li ye. Lee li wa kii loolodahaa kii bēeri kaan, wa bēeri ni ma wuu, na be ni liye pyaa jidaan ni.

N'a daa fēe pu bēeri ya neri pye ceepuuro nigin

¹² Ayiwa, sipya ceepuuro, nigin ti jē tii; ga ti yatenye d'a nehē. Wee tuun wu ni, ceepuuro yatenye ni yi nehēgana bēeri, ba yee wa me ceepuuro nigin we, wēe piimu pu wa ni Kirisa ni karijēge ni ge, mu li wa wēe be mu. ¹³ Bani Fefēere Munaa nigin ni wēe bēeri ya batize, na binne na bye ceepuuro nigin. Ma Yawutu la, ma Gireki la, ma bulo la, ma shiin jē maye wa la, wēe bēeri p'a Fefēere Munaa nigin we ta.

¹⁴ Ayiwa, ceepuuro ya yāa ni yatenge nigin ni we, ga yatenye ni nehēye ni t'a yāa. ¹⁵ Tōgō bu jo na ba ni kee di wa keje we, wee tuun wu ni na kee niñe wa ceepuuro ti ni we, lee na ki niñe kōn wolo ceepuuro ti yatenye yi ni ya? ¹⁶ Niwii be bu jo na ba ni lee di wa jii we, wee tuun wu ni na lee niñe wa ceepuuro ti ni we, lee na li niñe kōn wolo ceepuuro ti yatenye yi ni ya? ¹⁷ Sipya ceepuuro bēeri da bi bye jii ye nigin, dii wu bi da da nuri we? Kelee ti bēeri da bi da niwii ye na, dii wu bi da da nugo nuri we? ¹⁸ Ga li can koo ni, Kile ya ceepuuro yatenye yi bēeri nigin nigin le ti ni, na be ni wuyē pyaa jidaan ni. ¹⁹ Ceepuuro ti bēeri da bi da yatenge nigin ye na, ta ti bi da bye me sanha ceepuuro? ²⁰ Lee wuu na ceepuuro yatenye y'a nehē, ga ceepuuro te di jē nigin ye pe.

²¹ Lee wuu na jii da jā keje pye: «Ne yaaga wa mu ni we.» Nūnjō be di da jā tōyō pye: «Ne yaaga wa yee ni we.»

Ceepuuro yatenye ya yiye keje sogoo

²² Li can koo ni, yatenye yemu wēe ya wii ceepuuro ni jo yee wo baraga k'a xō fo xuuni ge, yee be wo kajo li jē wā. ²³ Ceepuuro ti

yatenye yemu wēe ya wii na jo yi jē yaaga-ge, yee wēe ya gemē xuuni na toro yi saya tāan. Yemu yi jē shiige woyo ge, na baraga tēri yee na na toro yi saya tāan. ²⁴ Yemu jē shiige woyo we, wēe ya kee baraga ke tuugo tēri yee na we. Lee yaagana le na Kile ya ceepuuro yatenye yāa, yemu yi jē baraga baa ge, kōnhō wēe di da baraga tēri yee na xuuni. ²⁵ W'a lee pye mu kōnhō ceepuuro ti yatenye ya shishiin ganha bu da waa laha ya na we; ga yi bēeri di binne, y'i da yiye keje sogoo. ²⁶ Ceepuuro ti yatenge ka ba gana, yatenye yi bēeri yi da binne da gana ni kee ni. Yatenge ka bu pēne ya, yatenye yi bēeri yi da binne funjo taan ni kee ni.

²⁷ Yee bēeri p'a pinne na bye Kirisa wo ceepuuro. Yee bēeri nigin nigin wu jē wu ceepuuro ti yatenye ya. ²⁸ Lee tenjēgana li na Kile ya pii tenjē Egilizi wu ni wu labye wu kaa na. Pu nizhiilee jē Kirisa wo tudunmō, pu shuun wuu jē piimu p'a nuri Kile jō na na dorogo ge, pu taanri wuu jē karamōgō; lee kadugo na a wu sefēere kan pii mu pu na kakanhanjaa pyi, na sefēere kan pii mu pee na yama fēe cuunjo, na se kan pii mu pu na pusamaa tēri, na pii pye jahagbaa fēe, na sefēere kan pii mu pu na shi watii jomō yu pu sanha dee pemu jo ja we. ²⁹ Ta l'a yaa pu bēeri pu pye Kirisa wo tudunmō? L'a yaa pu bēeri p'a nuri Kile jō na p'a dorogo ya? L'a yaa pu bēeri pu pye karamōgō ya? Ta pu bēeri mu sefēere ya kan p'a kakanhanjaa pyi? ³⁰ Ta pu bēeri mu sefēere ya kan p'a yama fēe cuunjo? Ta pu bēeri mu sefēere ya kan p'a shi jomō patii yu? Ta pu bēeri mu sefēere ya kan p'a pee shi jomō pe kori yu?

³¹ Ayiwa, loolodahaa kiimu wo tayerege k'a pele xuuni ge, y'a kee kaa kilee. Ga kaa lemu li wa kii bēeri jaha na ge, nime n'a da lee she yi na.

13

Taanjēge

¹ Ayiwa, li nehē da nago ne sipyii pu bēeri wo shi jomō pe ce na yu, na melekeē pu be wo pu ce, taanjēge di jē ne ni we, ne jomō pu jē ya yaaga be jō we. Ne neri maga, kelee yatinjē, na tunmō ye yeege. ² Ali ne nehē da bi kafila nuri Kile jō na na dorogo; kelee kanmōhōnjō kii bēeri wo laje, ni ceme pe bēeri wo sefēere ya kan ne mu; kelee ne n'a daa wu baraga ya pele fo na faaboboyo kōngi na leri yi tayahanja ni, na ta taanjēge di jē ne ni we, ne jē yafiin be we. ³ Ali ne nehē da na keje yarimyo bēeri loolo la baa fēe na, na sō na na ceepuuro ti be kan pu sorogo be, taanjēge bye k'i jē ne ni we, lee la shishiin ya yaaga jō ne na we.

⁴ Taanjēge luu ya mara, taanjēge ya saama pyi, jepēen jē taanjēge ni we, taanjēge ya jōsanga pyi we, taanjēge ya

tabaara pyi we, ⁵ taanɲeege ya shiige kaa pyi we, taanɲeege ya kiye kuduun shaa we, taanɲeege luu ya yiri tɔvuyo na we, taanɲeege ɲe ni funguunɔ ni we, ⁶ taanɲeege ya fundanga pyi katiibaagaa shizhaa na we, ga can keree na k'a fundanga pyi, ⁷ taanɲeege ya keree beeri yafani, taanɲeege ya daa sipyii na keree beeri ni, taanɲeege fungɔngɔ ya leri ki tadanɔ na we, taanɲeege ya keree beeri soro.

⁸ Taanɲeege ya xhuu bada we; piimu pu wa nuri Kile ɲɔ na na dorogo ge, lee na ba xhɔ; shi jomɔ patii wo loolodahaa ki na ba xhɔ; ceme pu be na ba xhɔ. ⁹ Bani wee wo ceme pu ɲɔ ya ta fa we, jomɔ pemu be wee ya nuri Kile ɲɔ na na dorogo ge, wee di ya pu be beeri taa we. ¹⁰ Ga lemu wo ɲɔ k'a fa ge, lee ba ba canɔa kemu, lemu li ɲe li ɲɔ ya fa-ε ge, lee na xhɔ.

¹¹ Tuun wemu ni ne bi bye nohɔcerεε ge, ne jomɔ yoo, na funguunɔ yoo, na keree ɲaha cɔgana yoo, kii beeri bi bye nohɔpiire wogoo. Ga ba ne pa le we, keree kiimu beeri ki ɲe nohɔpiire wogoo ge, a ne kee beeri ɲɔ yaha. ¹² Ali nime be ni, keree kiimu wee ya ɲaa ge, wee ya ki beeri taa na ɲaa we. Ki ɲe kanna jaawiige ni wee ya ki wii, na bye wee ya ki beeri ɲaa we. Ga canɔa ɲii la wa ma, wu na ba kee keree ki ɲa ɲaha ni ɲaha. Ali niɲaa be ni, keree kiimu ne ce ge, ki ɲɔ ya fa we. Ga canɔa ɲii la wa ma, ne na ba keree ki beeri ce fo na no ki tehenε na, ba Kile ya ne ce me we.

¹³ Ayiwa, kii keree taanri we, kii k'a kori yaha nime: n'a daa fεεε, ni tadanɔ, ni taanɲeege. Ga ki beeri wo nigbɔɔ di ɲe taanɲeege.

14

Kile Munaa li wo loolodahaa k'a yaa na pu beeri mago ɲɔɔ

¹ Ayiwa na cebooloo, lee wuu na y'a yaa yi fenhe taanɲeege sha keree beeri ɲaha na! Fεεεε Munaa l'a loolodahaa kiimu kaan ge, yi da kee be shaa! Ga na nuri Kile ɲɔ na na dorogo wo loolodaa le, y'a lee shaa xuuni. ² Wemu ba shi watii jomɔ* yu, weefɔɔ ya yu ni sipyii ni we, ga Kile ni wu ma yu. Keree kiimu wu ma yu Fεεεε Munaa li gbɔɔɔ ni ge, kee ma ɲmɔhɔ, bani wa shishiin ya ki ceni we. ³ Ga wemu ba kafila nuri Kile ɲɔ na na yu, sipyii ni weefɔɔ ma yu, kɔnhɔ pu da se ɲaha na n'a daa wu ni, samɔhɔɔ di da jin pu ni, pu da loɲine taa. ⁴ Wemu ba shi watii jomɔ yu wuyε nigin wo n'a daa weefɔɔ ya luu na se ɲahagbaa na. Ga wemu ba kafila nuri Kile ɲɔ na na yu, n'a daa fεε pu beeri wo n'a daa wu weefɔɔ ma luu na se ɲaha na. ⁵ Ne funɲɔ ki wa Kile di se kan yi beeri mu, y'i ja

y'a shi watii jomɔ yu. Ga lemu l'a dan ne ni sanha na toro lee be taan ge, lee li wa me jo Kile wu se kan yi mu yi da nuri wu ɲɔ na y'a dorogo sipyii mu. Bani na kafila nuri Kile ɲɔ na na yu, lee kanɔɔ ya pele na toro shi jomɔ patii wo jo taan. Fo pee shi jomɔ be kori bu jo, p'i na ja she ni Egilizi wu n'a daa wu ni ɲaha na.

⁶ Ayiwa na cebooloo, ne bu she yee yiri nime we ni, ne di ya she Kile wo kashεε la paari yee mu we, ne di ya Kile wo laje watii keree jo yee mu we, ne di ya jomɔ pa logo Kile ɲɔ na na dorogo yee mu we, ne di ya she yee kalaa we; ga fo na shi jomɔ patii yu yee mu, leke ne di da ɲɔ yee na lee funɲɔ ni we? ⁷ Wu ɲaha shesheεε lo yatinyε ya na, sibene* kelee koni: Meheε ki bye k'i ya yu ki jogana na we, dii wa da bye wu li ce na le jegulo le li wa sibene li meε le, kelee koni wu meε li we? ⁸ Maga kemu pu ma wi kashεnɲmɔɔ pu na gbegele foro ge, kee maga ke bye k'i ya wi ki wigana na we, kashεnɲmɔ weke w'i da gbegele we? ⁹ Mu li wa yee be mu. Jomɔ pe yee ya giin di jo ge, yee ba pee yu shi jomɔ patii ni, dii sipya di da bye wu pee kori ce we? Pee jomɔ pe ya ɲeri ba kafεεε ɲe we. ¹⁰ Shi jomɔ tuuyo niɲehεye yi wa kɔnɔ ke na, ga yi beeri di wa ni kori ni. ¹¹ Ga sipya watii ba yu ni ne ni shi watii jomɔ ni ne di ya pee nuri we, wemu w'a yu ni ne ni ge, ne ɲeri weefɔɔ mu nabun, a weefɔɔ be di ɲeri ne mu nabun.

¹² Ayiwa, ba ni yee di wa Fεεεε Munaa li wo loolodahaa ki la pyi, wee tuun wu ni, kiimu k'a se ni Egilizi ni ɲahagbaa na ge, y'a kee shaa yi kee ta xuuni. ¹³ Lee wuu na wemu ba shi watii jomɔ yu, weefɔɔ ya yaa w'a Kile ɲeri kɔnhɔ wu ja w'a pee jomɔ pe kori yu. ¹⁴ Bani ne ba Kile ɲeri shi watii jomɔ ni, ne zo wu ma bye ɲerege ki na, ga jomɔ pe ne yu ge, ne funguunɔ ke di ya labye pyi pee shizhaa na we. ¹⁵ Wee tuun wu ni ne di da leke pye we? N'a da Kile ɲeri ni na zo wu ni, ga n'a da wu ɲeri ni na funguunɔ ki be ni. N'a da Kile masɔɲɔ yoyo cee ni na zo wu ni, ga ne na da yi cee ni na funguunɔ ki be ni. ¹⁶ Lee kaa be we, mu ba baraga ɲeri Kile na shi jomɔ patii ni, wemu wu ɲe wa sipyiiire ti ni wee ya pee jomɔ pu nuri-i ge, dii wee di da ja «Amiina» jo mu Kile-ɲerege ki na we? Bani ye mu ya yu ge, wu ya yi ce we. ¹⁷ Ali na mu Kile-ɲerege ki ta k'a ɲɔ be, ki ya yaaga be le wee wo n'a daa wu ni we.

¹⁸ Ne shi jomɔ patii niɲehεme yu ali na toro yee taan, ne baraga taha Kile na lee wuu na. ¹⁹ Ga n'a daa fεε pinnere ni, ɲɔɲii kaguro wemu ɲaha ya ce ge, na kee k'a ye taga sipyiiire ti kalaa, ne lee funɲɔ lo na toro ɲɔɲii kabɔfɔɲɔ ke (10.000) jo taan shi jomɔ patii ni pemu ɲaha ya ce-ε ge.

* **14:2 Shi watii jomɔ:**Pee ɲe shi jomɔ pemu ma m'a yu Kile wo sefere ti funɲɔ ni ma di sanha dee pu jo ɲa-ε ge. Pu na ja bye ɲiɲε ke wo shi jomɔ kelee melekeε wo jomɔ. * **14:7 Sibene:**Lee ɲe faan.

²⁰ Na ceboooloo, yi ganha ba yi funyo koon ba nohapiire ne-e we. Kakuuyo shizhaa na kunni y'a yaa na pye ba pubinje ne we. Ga funzhaga shizhaa na y'a yaa yi pye sipyiley.

²¹ L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Shi watii wo jomɔ ni n'a da ba jo ni we shi we ni.

Nabuun jɔyɔ na n'a da ba jo ni wu ni. Ga lee be na p'a da ba ne jomɔ pu logo we.

Kafɔɔ w'a jo mu.»*

²² Lee wuu na, na yu shi watii jomɔ ni, piimu ne Kiriceen we, Kile wo naha sheshere ti ne tere pee mu, t'i ne naha sheshere n'a daa fee mu we. Ga na kafila nuri Kile jɔ na na yu sipyii mu, tee ne Kile wo naha sheshere n'a daa fee mu, ga piimu ne Kiriceen we, t'i ne naha sheshere pee mu we.

²³ Yiye pyaa be ki li wii ge! Yee egilizi wu sipyii pu beeri bu puyɛ pinne, yee beeri ba shi watii jomɔ yu, a piitilee di no yee ta yee na pee yu, kelee piimu ne Kiriceen we, pee ya no yee ta mu, ta pu da jo na yee beeri jumogoo k'a yiri we? ²⁴ Ga yee beeri ba jomɔ nuri Kile jɔ na na dorogo. Wemu ne Kiricen we, a wee wa di no wà, kelee sipya watii. Yemu w'a nuri yee jɔ na ge, wu zo wu na wu jaagi yee na. Pee jomɔ pe na ba kiiri kon wu na!

²⁵ Keree kiimu beeri k'a nmoh wu funno ni ge, kee beeri na zhee kpeenge na. W'a nuguro sin, na wu naha buri, na Kile pele, na jo: «Can can na Kile wa ni yee ni.»

Keree ki beeri ya yaa na zhonri ki shonrigana na

²⁶ Ayiwa na ceboooloo, y'a yaa y'a lemu yi ge, lee li wa me. Yi ba yiye pinne, Kile-penje kelee wu masɔyɔ yogo bu da wa mu, wu ki cee. Jomɔ bu da wa mu di daga pusamaa kalaa, wu pu jo. Kile bu da w'a kashɛ she wa na, wufɔɔ be wu lee jo. Kile bu da w'a shi watii jomɔ she wa na, wufɔɔ wu pee jo. Wa be bu da na da ja pee jomɔ pe kori jo, weefɔɔ be wu pee jo. Ga ki beeri ya yaa k'a byi konho n'a daa fee pu da se naha na n'a daa wu ni.

²⁷ Li bu da pu na da shi watii jomɔ jo, sipyii shuun kelee taanri ye w'a yaa na pee jo nigin nigin na. Wa betii di da wa weefɔɔ di da pee jomɔ pe kori yu! ²⁸ Wa bye wu ya ta wemu na ja da pee jomɔ pu kori yu we, wee tuun wu ni piimu pu ne ni pee jomɔ pu wo loolodahaa ki ni ge, pee ya yaa na cari puyɛ na. Wa ba da wu wo jo, wu pu jo wuyɛ funno ni wu ni Kile ni, wa ganha bu da wu wo mujuu li yeegi nige sipyiiire ti te ni we.

²⁹ Piimu p'a kafila nuri Kile jɔ na na yu ge, pee ba da jo, pu shuun kelee pu taanri ye wu jo, pusamaa di niwegee shan ni pee woyo yi ni, p'i yi suguri. ³⁰ Ga Kile bu kashɛ la she sipyiteenge ka na, wemu w'a bi yiri yere na yu ge, weefɔɔ ya yaa wu cari wuyɛ na. ³¹ Yee

beeri na ja da nuri Kile jɔ na na dorogo nigin nigin, konho pu beeri di kalaa ta, samahɔɔ be di je pu ni. ³² Kile ya lee loolodaa le kan sipyii piimu mu p'a nuri wu jɔ na p'a dorogo ge, se wa pee sipyii pii ni pu ja kuu puyɛ mu. ³³ Bani Kile ya ta pye kawuriye Kile we, ga janije Kile wu ne wii.

Ayiwa, ma na jo ba li wa fefere sipyii pu wo egilizii pu beeri ni we, ³⁴ yi ba yiye pinne, cee pu ya yaa pee p'a jomɔ luu p'a yu we. Li ya saha pee p'a yu egilizi wu funno ni we. P'a yaa pu puyɛ tirige ma na jo ba Kile wo saliya jomɔhe k'a yi yu we. ³⁵ Pii ba giin p'i kaa la yegeye pye p'i li naha ce, peefe pu pu namaa yege lee kaa li na deeye ni. Li ya saha cee wu yiri w'a yu n'a daa fee pinne ni we.

³⁶ Wee tuun wu ni ta yee yiri Kile Kafila w'a yiri? Kelee ta yee ye na w'a da? ³⁷ Wa ba wuyɛ wii na jomɔ wee ya nuri Kile jɔ na na yu, kelee na Fefere Munaa l'a loolodaa la kan wee mu, weefɔɔ ya yaa wu li ce na ye ne yu ge, na Kafɔɔ wo jomɔhe ki ne kii. ³⁸ Ga wufɔɔ bu bye w'i ya soɔ pe jomɔ pe na we, yi be ganha bu wufɔɔ jate we!

³⁹ Ayiwa na ceboooloo, y'a yaa y'a kaa lemu shaa xuuni ge, lee li wa me. Na jomɔ nuri Kile jɔ na na dorogo sipyii mu. Wa be bu yu shi watii jomɔ ni, yi ganha bu weefɔɔ be naha kon we. ⁴⁰ Ga yi da keree ki beeri pyi ki kace na, ki beeri di da byi k'a se ki pyeganaa na.

15

Yesu nixhugo ki ne ne keree

¹ Ayiwa na ceboooloo, ne Kile Jozaama pemu jo yee mu ge, pee pemu na yee ya soɔ na gori yaha pu ni ni lowaa ni ge, n'a yi funyo tirige pee na sanha. ² N'a yi kalaa pu ni kalaagana lemu na ge, yi ba pu koro jaari na sahanj ni lee kalaagana li ni, yi na juwuuro ta pu baraga ni. Li ba foro lee ni, yi na yi wo n'a daa wu pye tawaga ni.

³ Neyɛ pyaa ya kalaa wemu ta wee di ne kalaa wu jugbɔho ge, wee ni ne fenhe yee kalaa. Wee wu wa me. Wee wo jurumu wuu na Kirisa ya xu ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we. ⁴ A p'i wu le fanja ni. Wu caxhugo canja taanri wogo ki na, a wu ne na foro xu ni ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we. ⁵ Wu nijenje na, w'a wuyɛ she Pyeeri na, lee kadugo na na wuyɛ she wu tudunmɔɔ ke ni shuun wu na. ⁶ Lee kadugo na, ceboooloo n'a daa fee piimu ya wu pinne ja shizhan ge, pee ya nehe sipyii xhuu kaguro (500) na. Pee nijehemeɛ wa sanha jii na nijaa we be ni. Ga pii wa xu pu ni. ⁷ Lee kadugo na sanha, a wu wuyɛ she Yakuba na, na wuyɛ she wu tudunmɔɔ pu beeri na.

⁸ Lee beeri kadugo na, a wu wuyɛ she ne Poli be na, ne wemu wu ne ba pya ne

* 14:21 Ezayi 28:11-12; Duteronome 28:49 * 14:34 Zhenezi 3:16

wε, wemu w'a se na ta wu laa ya λ-ε ge. ⁹Bani nε wu jε Kirisa wo tudunmɔɔ pusamaa bεeri nifenhεfεnhεne. Nε bi yaa bε yεrε p'a na pyi Kirisa wo tudunmɔ wε, bani nε Kile wo n'a daa fεε pu kanha shen xuuni. ¹⁰Ga sipya wemu nε jε ge, Kile wo niimε wu gbɔɔɔ ni nε j'a pye wee sipya wε. Wee niimε wε Kile ya kan nε mu ge, wu ya ta pye la jɔbaa wo bada wε. Bani nε na j'a jo nε labye pye na toro Kirisa wo tudunmɔɔ pusamaa bεeri taa. Ga nεyε pyaa wo fanha kaa ya lee pye wε. Kile wo niimε wemu wu jε ni nε ni ge, li can koo ni wee w'a lee pye. ¹¹Lee wuu na, w'a pye nε yoo, li shiin ya pye Kirisa wo tudunmɔɔ pusamaa yoo, lee yεrenunɔ le wεe wa byi, lee na yee di wa dā.

N'a daa fεε pu nixhuyo yi wo jε wu keree

¹²Ayiwa, wee tuun wu ni wεe bi jε na lee yεrε li pyi na jo Kirisa ya jε na foro xu ni, jaha na pii di wa yu yee ni sanha na xujεne da ba bye jiga na-ε wε? ¹³Xujεne bu da li da ba bye can na wε, wee tuun wu ni Kirisa yε pyaa ki bε ya ta jε na foro xu ni shiin wε. ¹⁴Li shiin bi jε mu can na, na Kirisa ya ta jε na foro xu ni wε, wee tuun wu ni juno jε wεe wo yεrε li na wε; a yee wo n'a daa wu bε di bye juno baa. ¹⁵Na fara lee na, ni xujεne li da ba bye kunni wε, kafineyε wεe ya dεri Kile na, bani wεe wa yu na w'a Kirisa jε na yeege xu ni, na ta w'i ya lee pye wε. ¹⁶Bani xuu pu bu da pu da ba jε jiga na kunni wε, wee tuun wu ni Kirisa yε pyaa ki bε ya ta jε na foro xu ni shiin wε. ¹⁷Li shiin bi ta nago Kirisa ya jε wε, wee tuun wu ni yee wo n'a daa w'a pye juno baa, a yi jurumu wu bε di nɔhɔ kori yaha yi juno ni. ¹⁸Na fara lee na n'a daa fεε piimu bεeri p'a xu, na pu yaha Kirisa nɔhɔ ni ge, pee bεeri ya piin fo wā. ¹⁹Wεe bi ta wεe ya Kirisa pye wu tadaja ke konɔ ke wo jiifεrε te yε nigin wuu na, wee tuun wu ni wεe pu jε ke konɔ ke wo sipyii pu bεeri wo jaa fεε.

²⁰Ga li can koo ni Kirisa ya sii jε na foro xu ni. Kile ya wu jε, piimu p'a xu ge, na wu pye pee wo shenshiimε, na li shεε na pee bε na ba jε na foro xu ni. ²¹Bani ba xu ya jε konɔ puga shen nigin kenε kurogo wε, mu xujεne li bε ya pye shen nigin kenε kurogo. ²²Ba sipyii pu bεeri ya xhuli pu ni Adama wo karijεεge ki funno ni wε, mu sipyii pu bεeri da ba jε pu ni Kirisa wo karijεεge ki funno ni. ²³Ga wa bεeri ni wu wuu tuun wu wa, wa wuu bεeri ni li koro. Kirisa w'a pye li shenshiimε, lee kadugo na piimu pu jε Kirisa wuu pu ge, wu ga ba cana kemu, pee bε na jε. ²⁴Lee kadugo na taaxɔɔ li na nɔ. Kirisa na ba juno fεrε ti bεeri, ni fanha ki bεeri, ni sefεrε ti bεeri kyεegi wee tuun wε ni, na saanra ti kan To Kile mu. ²⁵Bani li waha l'i waha, Kirisa ya yaa na saanra ti

pyi fo Kile ba shε wu pεen pu bεeri tirige le wu tɔyɔ nɔhɔ ni. ²⁶Pεn wemu wu jε kurogo wo wu ge, wemu na ba gyεegi pεen pu bεeri kadugo yiri ge, wee jε xu. ²⁷L'a ka Kile kafila wu ni na: «Kile ya yanmuyo yi bεeri tirige le wu tɔyɔ nɔhɔ ni.»* Ga li na ka na Kile ya yanmuyo yi bεeri tirige le wu tɔyɔ nɔhɔ ni, lee wa li shεε na yanmuyo yemu bεeri Kile ya tirige na le Yesu tɔyɔ nɔhɔ ni ge, na Kile yε pyaa bε ninε ki jε yee ni wε. ²⁸Yanmuyo yi bεeri ba ba dirige le Kirisa tɔyɔ nɔhɔ ni tuun wemu ni; wee tuun wu ni, Kile wemu w'a yanmuyo yi bεeri tirige le Jafɔ wu tɔyɔ nɔhɔ ni ge, Jafɔ wu bε na wuyε tirige wee mu. Lee funno ni Kile na bye yanmuyo yi bεeri juno ni.

²⁹Ayiwa, li bu da nago xujεne da ba bye jiga na wε, wee tuun wu ni, piimu p'a puyε batizeni xuu wuu na ge, pee di da ba jaha ta lee ni wε? Li bu sii ta nago xujεne da ba bye bada wε, jaha na sipyii di puyε kaan pu na batizeni xuu mu wε? ³⁰Wεyε pyaa kii bε do? Ni xujεne da ba bye wε, jaha na wεe bε di wuyε leni farati keree ni tuun bεeri ni wε? ³¹Canja canja nε na shε naye le xu kpaan ni. Can wu jε wii na cebooolo, lemu na nε ye yu yee mu ge, lee li wa mε. Wū Kafɔ Yesu Kirisa wo karijεεge ki funno ni, yee p'a nε wo juno ki yirige. ³²Nε pεen piimu pu bye nε feni ba yacoyo jε wε, Efese kulo li ni ge, zhaanra temu nε le ni pee ni ge, li bu da kannna sipyii yε wo jεnaa na nε lee pye, leke lee di da ba jɔ nε na wε? Xujεne bu da li da ba bye wε, wee tuun wu ni: «W'a li, wū da gbuu, bani jiga na w'a da xhuu.»* ³³Yi ganha ba yiyε faanna-ε dε! «Karijii niguumɔ w'a zɔsaama kyεegi.» ³⁴Yi fungonyɔ ta sanha, y'i jurumu wu jɔ yaha, lee l'a saha! Bani pii wa wā yee tε ni, pee ya Kile cε wε. Nε ye yu yi mu, konhɔ y'i li cε na yeyεe pyaa wo shiige ki wa kere.

N'a daa fεε pu wo ceepuuro nivɔɔ ti keree

³⁵Ga wa na ba yege na xuu p'i da ba jε jεgana leke na wε? Na ceepuuro tekε tuugo ki da ba bye pu mu wε? ³⁶Yee jε fungonyɔ baa fεε dε! Ma bu yashi nugi, wu ya fɔnhɔ wε, wu da ga fin wε. ³⁷Ma bu yashi le jiniε ni, shinma tuugo kemu wu ma ba bye ge, ma jε ma da kee shinma tuugo ke wo shinma kana nugi wε. Ga kee shinma tuugo ke wo shinma pile ma ma nugi. Li na j'a bye kalapile, kelee yaaga katii wo pile. ³⁸Shinma tugo kemu k'a taan Kile mu ge, w'a li fin na pye kee shinma tuugo ke wo tige. Kile ya yashi wε bεeri pye wa bεeri ni wu tuugo tige. ³⁹Ali jii yanmuyo yε yε pyaa bε, yee bε wo ceexaara ti jε nigin wε. Sipya ceexaara jε ti yε, yapɔɔɔ bε wo ceexaara jε ti yε, shazhεrε ceexaara jε ti yε, fyaa bε ceexaara jε ti yε. ⁴⁰Ya bε jε wā fugha

* 15:27 Zaburuu 110:1; Zaburuu 8:7 * 15:32 Ezayi 22:13

yanmuyo, ya be di jɛ wà jɛnɛ yanmuyo. Ga fugba yanmuyo ye, yee wo saana li jɛ li ye, jɛnɛ yanmuyo ye, yee be wo saana di jɛ li ye. ⁴¹ Caɲa ke wo saana le wa li ye, yenɛ ke wo saana le wa li ye, wɔrɔɔ ki be wo saana le wa li ye. Ali wɔrɔɔ kiye pyaa be wo saana li jɛ nigin we.

⁴² Mu shiin xɔnɛnɛ li be di wa. Sipya ceepuuro ti jɛ ba shinma pile jɛ wɛ, ti bu le jɛnɛ ni t'a fɔnhɔ. Ga ti ba jɛ, ti da vɔnhɔ nige wɛ. ⁴³ Ceepuuro ti ma le jɛnɛ ni na ti ta ti jaha ya kolo, ti fanha be d'a xɔ, ga ti ba da jɛ, t'a jɛ ni baraga ni. Ti ba da le jɛnɛ ni, fanha jɛ ma bye ti ni wɛ, ga ti ba da jɛ, t'a jɛ ni baraga ni. ⁴⁴ Ti ba da le jɛnɛ ni, sipya ceepuuro nidiire ti ma bye tii, ga ti ba da jɛ, Kile Munaa na jé ti ni. Ba l'a fiinɛ na jo sipya ceepuuro nidiire wa wà wɛ, mu shiin li wa na jo Kile Munaa ya ceepuuro nivɔrɔ temu be kaan ge, tee be wa wà.

⁴⁵ Lee wuu na l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Kɔŋɔ shenshiime we, wee wemu w'a pye Adama ge, Kile ya wu yàa, na jɛnɛnɛ munaa le wu ni, na pye sipya.»* Ga kurogo wo Adama we, wee wemu wu jɛ Kirisa ge, a Kile di wee pye munaa, lee lemu l'a jɛnɛ sicuumɔ kaan ge. ⁴⁶ Wemu w'a fɛnhɛ pa jaha na ge, wee ya ta pye munaa wo wu wɛ. Ga ceepuuro wo wu w'a fɛnhɛ pa jaha na, lee kadugo na a Munaa wo wu na pa. ⁴⁷ Sipya nizhiime we, jɛnɛ puuro ni w'a foro, wee jɛ jɛnɛ wo. Sipya shuun wo we, wee wemu wu jɛ Kirisa ge, wee ya yiri fugba we ni. ⁴⁸ Piimu beeri p'a foro jɛnɛ puuro ni ge, pee beeri jɛ ba jɛnɛ puuro wo wu jɛ wɛ. Piimu beeri pu jɛ fugba wuu pu be ge, pee be na ba bye ba fugba wo wu jɛ wɛ. ⁴⁹ Ayiwa, wemu w'a yàa ni jɛnɛ puuro ti ni ge, ba wee wo jaa jɛ mɛ wɛ na wɛ, wemu w'a yiri fugba wu ni ge, mu wee be wo jaa da ba bye wɛ na.

⁵⁰ Na cebooloo, yemu na giin di jo ge, yee yi wa mɛ. Ceepuuro temu ya yàa ni ceexaara ni shishan ni ge, tee da ga já jé Kile wo saanra te ni wɛ. Yaaga kemu k'a fɔnri ge, kee da já bye yafɔnhɔbaaga wɛ. ⁵¹ N'a da kaŋmɔhɔnɔ la jo yi mu. Wɛ beeri wa da ba xhu wɛ, ga wɛ beeri pu da ba jɛri ⁵² taapile nigin funɲɔ ni, jɛkoronɔ nigin funɲɔ ni, maga ki saɲa mɛ li ba foro tuun wemu ni. Kee maga ki mɛ li ba foro tuun wemu ni, xuu pu da jɛ, na bye ni ceepuuro nivɔrɔ ta ni, temu ya fɔnri wɛ. Lee na ba wɛ piimu ta jɛnɛ na ge, wɛ na jɛri, na bye ni ceepuuro nivɔrɔ ti ni. ⁵³ Bani li waha l'i waha, ceepuuro temu ya fɔnri ge, tee ya yaa na jɛri pye ceepuuro, temu ya fɔnri wɛ; ceepuuro temu ya xhuli ge, tee ya yaa na jɛri na pye ceepuuro, temu ya xhuli wɛ. ⁵⁴ Ayiwa, tee ceepuuro te t'a fɔnri ge, tee ba jɛri na pye nivɔnhɔbaara; tee ceepuuro te

t'a xhuli ge, tee ba jɛri na pye nixhubaara, wee tuun wu ni jomɔ pemu p'a ka Kile Kafila wu ni ge, pee jɔ na fa na: «Se ya ta xu na, na wu xɔ fɛfɛɛ.»* ⁵⁵ «E xu, mii mu wo sefɛɛɛ t'i jɛ wɛ? E xu, mii mu wo sɔnɔrɔ t'i jɛ wɛ?»* ⁵⁶ Jurumu baraga ni xu ya fanha taa na sipyii nɔni, Kile wo saliya we, wee di fanha kaan jurumu be mu. ⁵⁷ Ga baraga k'a dɛri Kile na, wee wemu w'a se kaan wɛe mu wù Kafɔo Yesu Kirisa mɛge na ge.

⁵⁸ Lee wuu na na cebooloo na taanjiinɛɛ, yi la le yiye ni y'i lowagaa ta! Yi da se jaha na tuun beeri ni, Kafɔo wo kapyenɛ ki ni! Yi li ce na labye wemu y'a byi Kafɔo mu ge, na wee da ba bye tawaga wo bada wɛ!

16

P'a wari wemu pinne di zhe Zheruzalemu n'a daa fɛɛ pu tɛge ge

¹ Ayiwa na cebooloo, wari wemu y'a da ba binne, na wu yaha kari Zheruzalemu wo Kile nagoo pu wo dɛge kaa na ge, yi la le yiye ni yi wu pinne na saha ni na wo nijoyo yi ni, n'a yemu jo Galasi wo n'a daa fɛɛ pu mu wee wari wu pinnegana na ge. ² Ba Dimazhi beeri ya nɔ wɛ, lemu li jɛ wemu wo se ge, yi beeri ma kee wolo wolo yaha kabanugo na na saha ni yi wo lada wu ni, kɔnhɔ di ga nɔ wà tuun wemu ni, yi ganha bu da yiri da wu shaa da binne wee tuun wu ni wɛ. ³ Di ba ba nɔ wà tuun wemu ni, sipyii piimu jaha y'a da ba bulo ge, di sɛmɛ kan pee mu, y'a lemu pinne ta ge, p'i she lee kan Zheruzalemu ni. ⁴ Li ba she da nago l'a naye pyaa ki be kashe xɔ, na be na binne zhe ni pu ni.

Pɔli na baŋaagaa kiimu pye ge

⁵ N'a da ba she Masedoni sheen pɛɛgi, di na zhe foro yi na. Bani Masedoni fiige ki ni n'a da ba doro. ⁶ La wa la ni n'a da zhe piye pye yi mu, kelee na she wiire ti beeri pye yi mu. Wee tuun wu ni, yi na ba já na tɛge, na na lɔ nɔ na tashɛge ni. ⁷ Bani na funɲɔ wa di ba she yi jɛ di doro le tɔɲii le ni wɛ. Ga na funɲɔ ki wa di ba she tuun wa ta wà yi yiri, ni Kafɔo w'a sɔ na lee koo yaha kunni.

⁸ Ga lee be na n'a da gori Efese kulo li ni fo Pantekoti wu wo Kalɛnɛ li ba nɔ. ⁹ Bani Kile w'a kuyɔgbɔo la mugɛ wà nɛ mu na wo labye wu kaa na, ali na li ta na pɛn pu be ya jɛhɛ.

¹⁰ Timote bu nɔ wà yi na, yi wu co xuuni kɔnhɔ wu ganha bu fya wɛ. Bani Kafɔo wo kapyenɛ wu be ya byi ba nɛ jɛ wɛ. ¹¹ Yi ganha bu da wu cɛɛɛɛɛ dɛ! Yi wu tɛge wu guri pa nɔ na na jɔnɛnɛ na! Bani nɛ wu ni cebooloo pu sige. ¹² Wemu wu jɛ wù ceborona Apɔlɔsi ge, nɛ kunni ya sii wu kemɛ jɛri jo wu pinne ni cebooloo pu ni wu she yi yiri. Ga nimɛ wo zhe wu ya ta pye wuyɛ

* 15:45 Zhenezi 2:7

* 15:54 Ezayi 25:8

* 15:55 Oze 13:14

pyaa jidaan we. Wu ba tuun watii ta wemu ya wu faha ge, wu na zhe.

Jomɔ pu taxɔgɔ ni fò mujuu

¹³Yi kori yaha jii na! Y'i n'a daa wu co ni lowagaa ni! Samohoro ti pye yi ni! Y'i bye ni baraga ni! ¹⁴Y'a yi kapyegee ki beeri pyi ni taanhege ni!

¹⁵Na cebooloo, y'a li ce na Sitefanasi ni wu puga sheen pu ni, na pee p'a pye Akayi fiige ki n'a daa fee pu shenshiilee. Y'a li ce na p'a puye kan xuuni fefere sipyii pu wo dege wu kaa na. Wee tuun wu ni n'a li shaa yi mu jo ¹⁶y'a yaa na pee sipyii pii shi wo nomehere con, piimu beeri p'a pu tere wee labye we na ge, na fara pee be na.

¹⁷Ayiwa Sitefanasi, ni Foritunatusi, ni Akayikusi, pee na pa foro ne na naha, lee ya taan ne ni fo xuuni. Yee baara ya ne fo lemu ni ge, p'a pa lee no fa. ¹⁸P'a ne luu jine, na yee be logoo jine. Y'a yaa na pii sipyii pii shi shaari pu saama pu na!

¹⁹Azi fiige ki n'a daa fee p'a yi shaari. Akilasi ni Pirisili, ni n'a daa fee piimu p'a puye pinnee pee kaban ge, pee beeri ya yi shaari xuuni Kafoo wo karihege ki funno ni.

²⁰Cebooloo pu beeri ya yi shaari! Y'a yiye shaari ni fefere taanhege fo ni!

²¹Ne Poli ye pyaa k'a we fo we wo kama pu ka na keye yi na. ²²Sipy wemu wu je Kafoo kaa ya dan ma ni-i ge, Kile wu ma lanji. «Maranata» lee kori je «Wu Kafoo, pa!» ²³Kafoo Yesu wo niime we wu kori yaha ni yi ni. ²⁴Yee beeri kaa ya dan ne ni Yesu Kirisa wo karihege ki funno ni.

Korēnte Shēen Tudunmāo Pōli ya sēmē shuun wo wemu tun Korēnte shēen mu ge

Jōgoye mu we sēmē we d'a tun wē?

Pōli ya sēmē nizhiime wemu tun Korēnte shēen pu mu ge, Timote w'a kari ni wu ni. A Wee di guri pa ni fiin pa ni, na yiri egilizi wu yiri pemu ya Pōli yatēnye gbo ge, a lee di Pōli pye w'a sēmē wa bē ka na tun pu mu (2 Korēnte Shēen 2:3,9; 7:8). A w'i wee sēmē wu kan Tite mu w'a kari, a wee di shē ba ni fiin nizaama ni. Ga, a w'i ba waha wa bē kaa jo sanha Pōli mu. Lee wuu na Pōli ya we sēmē wa ka.

We sēmē we kakana ŋuŋo

Pōli ya wuyē cēreŋe, na pusamaa durogo. Taanŋeēge kemu ki ŋe wu ni na ŋaha tii Korēnte shēen na ge, w'a kee shē pu na. Pu kaa ya dan wu ni ba wu nagoo ŋe wē. Kafinejuu piimu ya puyē faanna na Kile tudunmāo pee ŋe ge, Pōli ya pee kaa taga pu kaala. W'a li shē na wee na ba shē foro pu na wu tōŋii taanri wuu ni (2 Korēnte Shēen 12:14), na li shē pu na na pu kaa ya waha wee Pōli mu, ali na toro pu keŋe yaŋmuyō yi bēeri tāan (2 Korēnte Shēen 12:14; 13:1).

Sēmē wu kafila ŋugboyo

2 Korēnte Shēen 1—7 Pōli ya baraga taha Kile na wu saama pu wuu na. Lee kadugo na a wu jo wuyē pyaa ŋaarigana ni wu labye wu shizhaa na.

2 Korēnte Shēen 8—9 Dege wemu w'a byi na ŋaha tii la baa fēe pu na Zheruzalemu ni ge, Pōli ya ya jo wee shizhaa na.

2 Korēnte Shēen 10—13 Pōli ya wu Kile tuduro ti wo labye wu fiin yu, na wu taanna ni pii pu tudunmāo pu wo wu ni, piimu p'a puyē faanna na Kile tudunmāo pee ŋe ge.

Pōli ni Timote fō mujuu

¹ Nē Pōli wemu w'a pye Yesu Kirisa wo tudunmāo Kile wo ŋidaan wu funŋo ni ge, nē ni na ceborona Timote ni, wēe p'a we sēmē we tun yee mu; yee piimu pu ŋe Kile wo sipyii Korēnte kulo li ni ge, ni yee piimu bēeri pu ŋe fēfēere wuu Akayi fiige ki bēeri ni ge.

Wēe ya yi shaari: ² Wū To Kile ni wū Kafōo Yesu Kirisa wu niime ni ŋaŋiŋe kan yi mu.

Pōli ya fō kan Kile mu

³ W'a wū Kafōo Yesu Kirisa wo To Kile wu sōni. Wee wu ŋe ŋiŋaara fōo Kile, ni loŋine kanvāo keree bēeri ni. ⁴ Wee w'a loŋine kaan wēe mu wū kanhama keree ki bēeri ni, kōnhō wēe bē di jà w'a wū sipyii logoo ŋiŋe pu kanhama keree tuun ni, ni lee loŋine le ni, w'a lemu ta Kile mu ge. ⁵ Ba Kirisa wo

kanhama pe tuugo ŋiŋeheme ya nōni wēe na wē, mu Kile ya loŋine kaan wēe mu na ŋehēŋi Kirisa baraga ni. ⁶ Kanhama ba nōni wēe na, lee na bye kaŋuŋo na loŋine kan yee mu, kōnhō y'i jà pa shō. Wēe bu loŋine ta, lee na bye kaŋuŋo na loŋine kan yee bē mu, kanhama pemu ni wēe ŋe ge, kōnhō y'i loxulo ta yi bē di jà pee kanhama pu tuugo xu yiye ni. ⁷ Wēe funŋonyo yi d'a tiin yee shizhaa na fo xuuni do. Bani wēe ya li ce jo ba yee wa yi tahaa taa wēe wo kanhama pu ni wē, mu y'a da ba yi tahaa ta loŋine li bē ni.

⁸ Na cebooloo, wēe ya kanhama pemu ŋa Azi fiige ki ni ge, wēe funŋo ki wa y'i pee ce. Pee kanhama p'a bi sii pele wēe na fo na shē doro wū fanhaya ŋuŋo kana bē tāan, ali fo na shē wū pye wū ya daa bē nige nago kanna wū na ŋiifere pye sanha wē. ⁹ Wēe kunni bi sii li yaha jo wēe da xhuu. Ga lee ya pye mu, kōnhō wēe ganha ba wuyē pyaa kii pyi wū tadaŋa wē, fo Kile, wee wemu w'a xuu ŋeni na yege xu ni ge. ¹⁰ Wee Kile w'a wēe shō ke xu tuugo ke na, wee shiin wu da da wēe ŋuŋo wo. W'a pye wēe tadaŋa, wu na ba wū ŋuŋo wolo sanha. ¹¹ Yee bē p'a wēe tege ni Kile-ŋerege ni. Lee wuu na Kile ya niime wemu kan wēe mu yee wo ŋerege ki baraga ni ge, kōnhō lee di bye kaŋuŋo sipyiiŋeheme bē di baraga taha Kile na wēe wuu na.

Pōli ya ŋeri le wu ŋara li keree ki ni

¹² Wēe na jà kaa lemu kaa taga wuyē pele ge, lee li wa mē. Wēe zōbō pu wa lee wo sēere na jo tifiŋe ni see wemu w'a foro Kile ni ge, tee tifiŋe te wo ŋaarigana, ni wee see we wo ŋaarigana na wēe ya ŋaari kōŋo ke na, na la fara bē yeŋe lee na yee mu. Ga Kile wo niime wu baraga ni wēe ya lee pye, wēe ya ta tee funŋoŋo fēere te ta sipya mu wē. ¹³ Wēe di wa yatii bē kani wū sēmē pu ni na dunni yi mu wē, yemu yi da jà galaa y'i yi ŋaha ce ge, fo yee ye. Nē dà bē li na jo yi na ba yi bēeri ŋaha ce xuuni, ¹⁴ ma na jo ba yi wa yi ŋaha ce mē dōni wē, na jo Kafōo Yesu cabaŋa yee keree na ba wēe ŋuŋo yirige, ba wēe bē wogoo da ba yee ŋuŋo yirige mē wē.

¹⁵ Kee tadaŋa ke funŋo ni nē bi li ŋo wolo jo di fēnhē zhe yee yiri, kōnhō y'i kuduun tēhe shuun ta. ¹⁶ Bani nē bi giin di doro yee yiri, di na zhe doro da gaŋi Masedoni fiige ki ni. Di ba shē yiri Masedoni ni sanha, di guri doro yi yiri, kōnhō y'i ba na tege di shē Zhude fiige ki ni. ¹⁷ Ayiwa, nē na kee funŋo ke yaha naye mu, di ba lee kushē le pye mu, lee wa li shē na li bye nē see ni-i ge? Kelee keree kiimu ŋo nē wo ge, nē ki ŋo wo na sahanji ni kōŋo sipyii wo keree ŋo wuugana ni ge? Ma na jo ba di da ba «Uun» jo kaa na, na nōho jo sanha «Ahayi» lee kanuŋo le na wē. ¹⁸ Ma na jo ba Kile ŋe mē ŋome fōo-i de, joma pemu wēe ya yu yee mu ge, pee bē ya pye «Uun» na nōho pye «Ahayi» wē.

19 Bani Kile Ja Yesu Kirisa wemu kaa wée ya jo yee mu ge, ne ni Siliven,* ni Timote ni ge, wee ya «Uun» yu jomona, wu nōhō kuri jo «Ahayi» pee ninumō na we. Ga, wu bu yemu jo, yee yi wa. 20 Kile ya nōmehēē kiimu lo ge, ki bēeri ya pye «Uun» Kirisa ni. Lee wuu na wée ya «Amiina» yu wu mēge ki baraga ni, na Kile sōni. 21 Wee Kile ye pyaa k'a wée ni yee wo baraga ki pele Kirisa wo kariņeēge ki ni, na wée keme yaha wū ye wuyē mu. 22 W'a wu fe pu kpōn wēe na, na Fefēere Munaa li be kan wū mu l'a tiin wū zōlō pu na. Yarņmuyō yemu wo nōmē w'a lo wū mu cabaya na ge, a lee di nakaara wolo yee wo da ni.

23 Kile wa na sēeri di wu kafineye jo! Yeeye pyaa wo nijaara na ne pye ne she nige yee yiri Korēnte kulo li ni we. 24 Ga lee di wa nago kanna wēe pu wa yee wo nūjōfēē n'a daa wu shizhaa na-ē dē! Bani yee ya lowagaa ta na xō n'a daa wu ni. Ga wēe ya kapyēēē pyi ni yee ni, kōnhō y'i fundangata.

2

1 Lee wuu na ne li kōn na funņō ni jo di ganha bu she nige yi yiri, la li she fara yi wo zō mēsuu li na we. 2 Bani ne bu zō mēsuu wā yee na, jōgō ye pu da jā ne funņō taan yee kadugo na we, yee piimu na ne zō mēsuu li wā ge? 3 Lee wuu na ne bi sēmē wa ka, na wee tun yi mu, kōnhō di ganha bu da zhe yi yiri di zhe na zō wu mēē kasulo ta wā yee mu we, yee piimu p'a yaa pu na funņō taan ge. Ne dā li na jo kaa le li jē ne wo fundanga kaa ge, lee li jē yee bēeri be wo fundanga kaa. 4 Ne zō mēsuu wu w'a bi wee sēmē we ka ni yama ni na funņō ni, ni nēsinnē be ni na jaha ni. Ne ta lee pye kōnhō di yee jahaya tanha we dē! Ga ne lee pye, yee kaa ya dan ne ni taangana lemu na ge, kōnhō y'i lee ce.

Yi yafa nahama pu pyevō wu mu

5 Wa bu kaa pye lemu ya ne jaha tanha ge, wu ya ta ne ye nigin jaha tanha we, yee bēeri jahaya w'a tanha. Ga ne funņō wa li waha fo li she doro li tayerege tāan we, lee wuu na ne yee jo. 6 Jaagi wemu yee niņehemēē ya shan na xō we nā we na ge, wee na yaa ni wu ni. 7 Nime kunni, y'a yaa yi yafa wu mu, y'i samōhōrō le wu ni sanha, kōnhō zō mēsuu li ganha ba bēlē doro wu na, fo di wu pye tadanā baa we. 8 Lee wuu na ne yi jēeri jo y'a li sheē wu na, na wu kaa ya dan yi ni. 9 Lemu be na sanha ne sēmē wu ka na tun yee mu ge, lee li wa mē. Ne yee taanna wii, yee bu da yee na ne nōmēē conī keree bēeri ni. 10 Yee bu kaa la yafa sipya wa mu, ne be na lee yafa weefō mu. Ne bu da ne yaa ne wu kaa la yafa sipya wa mu, yee wuu na ne ma li yafa wufō mu, Kirisa jii na, 11 kōnhō

Shitaanni ganha bu da se ta wū na we, bani w'a wu fungōngō ki ce na xō.

Kaa lemu l'a funzhaga wā Pōli na Torowasi ni ge

12 Ayiwa, ba ne nō Torowasi kulo li ni Kirisa wo Kile Jozaama pu jo kaa na we, a ne Kafōō ta w'a kujōō mugi wā na mu. 13 Ga lee be na ne bi na zō wu ta w'a faha we, bani ne ta she na ceborona Tite ta wā we. Lee wuu na ne koo sha n'a daa fēē pu mu, na gari Masedōni fiige ki ni.

Se wemu ya daa Kirisa ni ge

14 Faabye Kile! Wee w'a sefēere kaan wēe mu tuun bēeri ni Kirisa wo kariņeēge ki funņō ni, na wēe luu na daga na Kirisa wo macēne ki sheē xuu wu bēeri ni, ba nudanga sinmē jē we. 15 Bani Kile ya wēe pye Kirisa wo nudanga sinmē. Sipyii piimu na ba shō, ni piimu na ba gyeēgi ge, kee nugo ke ya nōni pee bēeri na. 16 Kee nugo ke jē xu nugo pii mu pu ni, na pu jaha co na se xu yiri; na jē pii be mu jii sicuumō nugo, na pu jaha co na se jii sicuumō yiri. Jōgō di jē wee labye we wo jō favōō wē? 17 Wēē kunni ya ta Kile wo Kile Jozaama pu jeri wū jagi nūjō ba pii ya pu jeri mu pu wo kuduun kaa na we. Kile w'a wēē tun, lee wuu na wēē ya Kile Jomō pu yere pyi Kirisa wo kariņeēge ki ni ni funvige ni Kile jaha tāan.

3

Kariņeēge nōmēefonō li wo kapyebyii pee

1 Ayiwa, le jogana le ya li sheē na wēe ya jō kōn na wūye pele sanha ge? Ta wēē mago wa li na watii wu na sēmē ka tun yee mu, wu wū mesaana jo wee ni, kelee ta wēē mago wa wee sēmē wa tuugo zha na yi mu? 2 Yeeye pyaa ki jē wēe wo sēmē wemu ya wēē mesaana yu, wu nigayahana di jē wēē zōlō pu na ge. Sipyii pu bēeri ya wee sēmē we ce, na wu kalaa be. 3 L'a fiinje na jo yee pu jē Kirisa wo sēmē, wemu w'a tun wēē baraga ni ge. Wee sēmē we ya ta ka ni kama lohō ni we, fo Kile jii wo wu wo Munaa, w'i ya ta ka faaya kōgōō na we, fo sipyii zōlō.

4 Wēe ya dā wee xuu we na Kile jaha tāan Kirisa baraga ni. 5 Lee wa nago wēe pu wa giin na wēe na jā wee labye we pye ni wūye pyaa wo sefēere ni we, ga Kile ni wēe wo sefēere t'a yiri. 6 Wee w'a sefēere kan wēe mu, na wēe pye kariņeēge nivoņō ki wo kapyebyii. Kee ya ta saliya wu gbōōō ni we, ga fo Fefēere Munaa. Bani saliya wu ni xu ya daa, ga Fefēere Munaa di jii sicuumō kaan.

7 Saliya wemu w'a ka faaya kōgōō ki na ge, wee w'a xu nōni sipya na. Ga lee be na Kile wo nōōō w'a wūye shee wee tuun we ni, fo na Izirayeli sheen pye pu ya jā jii cori Musa ni, di wu shi wu jaha niņe ni, wu jaha ki wo

* 1:19 Siliven: Wee ninumō pu wa byi na Silasi.

nóóró wu keŋe ni wé, na ta wee nóóró we di bi da ba doro. ⁸ Ta Kile Munaa li wo labye wu wo nóóró wu da ba ye wee na na kanha wé? ⁹ Ayiwa, labye we w'a jaagi shaan sipyii núnǝ ni ge, wee bi pye ni nóóró ni, wee tuun wu ni, labye we w'a sipya pyi sipyitiime Kile naha táan ge, ta wee wo nóóró wu da ba bele xuuni na toro we wu táan wé? ¹⁰ Nime wo nóóró wemu w'a pele fo xuuni ge, ma bu wee jate ni taashiine li wo wu ni, m'a taashiine li wo wu ta wee ne yaaga be wé. ¹¹ Kaa lemu li da ba xhó ge, ni lee d'a pye ni nóóró ni. Wee tuun wu ni lemu li da gori yaha xóbaa ge, lee wo nóóró wu na ba bele fo xuuni de!

¹² Kee tadaŋa ke ki wa wéu mu ge, kee k'a samóhóó le wéu ni fo xuuni. ¹³ Wéu ya li pyi Kile tudunmá Musa wo pyegana li na wé. Fàŋa Musa bi ma daga wu naha tó, kónhó Izirayeli sheen ganha bu wee nóóró nidoromó we na taxóǝ ni wé. ¹⁴ Ga pu fungonyó yi bi tó. Ali nijaa we be ni, pu ba Karijéegé Nómé Nilé li kalaa, p'a bye kanna kee fàŋa ke k'a buri pu fungonyó yi na. Kee fàŋa ke di ya ta laha wá wé, bani na pye ni Kirisa ni karijéegé ni, lee ye l'a ki leri wá. ¹⁵ Ali nijaa we be ni, pu ba Musa wo seme wa kalaa tuun beeri ni, p'a bye kanna fàŋa k'a buri pu fungonyó yi na, xuu wemu p'a galaa ge, pu da ga wu naha ce wé. ¹⁶ Ga wemu bu sáa na wuyé kan Kafóó mu, kee fàŋa ke na laha weefóó wo fungongó ki na.* ¹⁷ Ayiwa, Kafóó wemu kaa pu wa yu naha ge, wee ne Feféere Munaa. Kafóó Munaa bu bye xuu wemu ni, wee xuu wu na bye wuyé wo. ¹⁸ Wéu piimu beeri wo fáya y'a laha laha nahaya yi na ge, wéu beeri p'a Kafóó wo nóóró wu shee ba jaawiige ya yamuyó shee me wé. Lee funǝ ni wéu ya neri na byi ba Kafóó ye pyaa ne wé, na fóro nóóró wa ni, na jin wa ni. Wee labye we, Kafóó wo Munaa l'a wee pyi.

4

Póli ni wu kafé pu wo labye wu pyegana

¹ Ayiwa, Kile w'a núnǝ náari wéu na, na we labye we kaa le wéu keŋe ni, lee l'a wéu pye wéu yaténye da ga xhu we labye we na wé. ² Nohódaan kapyege kiimu beeri ki ne shiige wogoo ge, wéu ya wú tóǝǝ wolo kee beeri ni. Wéu ya shizhiinme taga na keree pyi ni. Wéu ya Kile wo jomo pu neri na zhaan wé. Ga can wu wéu ya fiinǝ na yu, kónhó sipyii pu beeri nigin nigin di da wú mésaana yu sipyii ni Kile naha táan. ³ Lee be na Kile Jozaama pemu wéu ya yu ge, pee bu she da p'a nǝmá, piimu pu da ba gyéegi niga na ge, pee na p'a nǝmá. ⁴ Pu da ga dá wé, bani Shitaanni wemu ke konǝ ke ya bele ge, wee w'a pu fungonyó neri buri, kónhó kpeenge ki ganha ba ni pu mu wé. Kirisa wemu wu ne Kile wo

jaa wu ge, wu nóóró wu wo Jozaama pu p'a kee kpeenge ki yege. ⁵ Kile Jozaama pemu wo yeere wéu ya byi ge, wéu ya ta na wúye kaa yu wé. Yesu Kirisa wemu wu ne Kafóó wu ge, wee kaa wéu ya yu. Yesu wuu na wéu ya pye yee wo kapyebyii. ⁶ Kile wemu w'a jo taashiine li ni na: «Kpeenge ki pye nibiige ki ni ge»* wee ninumá w'a kpeenge yege wéu zóló pu na, kónhó Kile wo nóóró wemu w'a ni na fóro Kirisa wo naha ki ni ge, wéu di wee nóóró we wo laje wu ta, wu da kpeenge yege wú mu.

Kanhama pemu ya nóni Póli ni wu kaafé na ge

⁷ Wéu na ne ba cogo shóhóó ne wé, ga wee naafuugbó we di ne wéu mu. Lee ya pye kónhó sipyii di li ce na tee seféere nighóóó te ya ta foro wéu ni wé, ga Kile ni t'a foro. ⁸ Kanhama tuugo beeri kunni wa nóni wéu na, ga wéu fanhaya di sanha xhó wé. Wéu fungonyó yi kunni wa wuregi, ga tadaŋa sanha fo wéu na wé. ⁹ Pu kunni wa taha wú feni na gana, ga Kile di ya wéu yaha wé. Pu kunni wa wú kpáan na zhaan ni ne, ga wú sanha xhu wé. ¹⁰ Tuun beeri ni Yesu wo xugana li tuugo ya nóni wéu na wú ceepuuro ti ni. Ga Kile di wéu shuu, kónhó p'i li ce na ni na Yesu ne, wéu be di niiféere pyi wee baraga ni. ¹¹ Bani xu nǝ na wéu ne tuun beeri ni, wú wo niiféere ti ni Yesu wuu na, kónhó Yesu be wo niiféere t'i tiye she wéu ceepuuro ti ni, tee temu ti da ba xhu ge. ¹² Lee pyegana le na xu ya wu wo labye wu pyi wéu na, kónhó ni sicuumó pu da nóni yee na. ¹³ L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ne dá Kile na, lee l'a ne pye ne jo.»* Kee tadaŋa ke ninunǝ na wéu be ya dá, lee l'a wéu be pye wéu na yu. ¹⁴ Wéu ya li ce na jo Kile wemu w'a wú Kafóó Yesu ne na yege xu ni ge, wee na ba wéu be ne na yege xu ni ni Yesu ni, na wéu ni yee beeri pinne Yesu naha táan. ¹⁵ Kee keree kii beeri wa nóni wéu na, kónhó Kile wo niime wu da nóni sipyinehemé na. Lee di bye kanyunǝ sipyinehemé di da baraga teri Kile na, pu da wu pele.

Na niiféere pyi n'a daa gbóóó ni

¹⁶ Lee l'a wéu pye wéu ya ganri wé. Ali na wéu ceepuuro ti fanha ki yaha ki na xhuu, la l'a faraa niga beeri wéu munaa li wo fanha ki na. ¹⁷ Kanhama pemu beeri p'a nóni wéu na nime ge, pu na ba doro. Pu na ba pénége kemu nǝ wéu na ge, pee kanhama pu ne yaaga be kee pénége ke naha táan wé. Kee pénége ke ya sii pele, na ne tshene baa. ¹⁸ Bani sipyii ya yamuyó yemu naa ge, wéu ya ni yege yee feni wé, ga fo yemu yi ne nijabaaya ge. Yemu sipyii ya naa ge, yee na ba doro, ga yemu ne yi ya naa-i ge, yee na gori yaha gbee.

* 3:16 Ekizode 34:34 * 4:6 Zhenzi 1:3 * 4:13 Zaburuu 116:10

5

¹ Buguloo piimu funyo ni wèe wa tiin naha ke jini ke na wù ceepuuro ti ge, pee buguloo pu ga ba gyee gi, pusaaya ya wa fugba we ni Kile na yee yaa yaha wa wèe mu. Kee tateenge ke wa sii wa gbee. Kee wa sipya wo keje labye we. ² Na wèe yaha naha pee buguloo pii ni, wèe wa zhiin, bani wèe wa fugba wu wo tatiinye yi wo jé wu la pyi fo xuuni. ³ Wù bu lee ta wù munahaa ki na ceepuuro nivaro ta le. ⁴ Na wèe yaha pee buguloo pii ni, wèe wa zhiin, tuguro ti wa wù juho ke. Ceepuuro temu ti wa wèe na naha jini ke na ge, li wa nago wèe wa giin wù tee wolo we. Ga wèe wa giin wù fugba wu wo ceepuuro ti lo le wüye na, konho ceepuuro temu ya xhuli we, tee di te ti faa, temu na ba xhu ge. ⁵ Kile ye pyaa k'a wèe yaa kee keree kii kaa na. W'a wu Munaa li kan wèe mu. Lee ya li shee na wù na ba ye yanmuyo ye ta can na. ⁶ Lee l'a wèe pye wèe ya logoo waha tuun beeri ni. Wèe ya li ce na jo na wèe yaha naha ni tee ceepuuro te ni, wèe sanha k'a lii Kafoo na.

⁷ N'a daa baraga ni wèe ya naari, li wa nago wèe ya li na we. ⁸ Wèe logoo ya waha fo xuuni. Wèe funho ki wa na foro te ceepuuro te ni, na she diin Kafoo taan. ⁹ Lee wuu na, wèe ya xu yoo, wèe ya pye jii na yoo, lemu l'a dan wèe ni ge, lee li je na wüye kaa taan Kafoo mu. ¹⁰ Bani li waha l'i waha wèe beeri na ba she yere Kirisa jahagbaa na, w'a kiiri kon wù na, konho sipyii pu beeri nigin nigin ya lemu pye na pu yaha te ceepuuro te ni ge, l'a pye nizaana la, l'a pye niguunoo la, p'i lee wo saraa ta.

Kirisa w'a be leni Kile ni sipyii te ni

¹¹ Sipya ya yaa na fyagi Kafoo na fyagana lemu na ge, wèe ya lee ce, lee wuu na wèe wa seee taan sipyii pu na, konho p'i soo Kile na. Kile ya wèe keree beeri ce fo xuuni. Ne giin jo lee cegana li na yee be ya wèe ce. ¹² Wèe ya ta na wù mesaanja yu yi mu sanha we. Ga lemu na bye kapuho yee di ja nuyirige ta wèe keree na ge, lee wèe ya yu yi mu. Piimu p'a puye pele sipyii jee naa na, pu funyo di ya fiinje-ge, konho y'i ja pee be jo shagana ce. ¹³ Li bi ta nago kanna wèe juhmogoo k'a yiri, Kile wuu na lee ya pye. Ga li bu da nago kanna wèe fungonyo y'a tiin, lee wa yee wo kuduun. ¹⁴ Bani Kirisa wo taanenge ke, kee k'a ja wèe na. Wèe ya li ce na jo ni shen nigin ya xu sipyii pu beeri tege, wee tuun wu ni, li je kanna sipyii pu beeri p'a xu. ¹⁵ Sipyii pu beeri wuu na w'a xu, konho piimu pu wa jii na ge, pee ganha ba pu wo jiiere ti pyi nige puye jidaan na we. Ga wemu w'a xu pu tege, na je pu wuu na ge, pu da ti pyi wee wo jidaan na.

* 6:2 Ezayi 49:8

¹⁶ Ayiwa, nime kunni wèe da ga sipya wa shishiin wii nige na saha ni sipyii wo wiigana ni we. Ali wèe jehhe da wèe na bi Kirisa wii na saha ni sipyii wo wiigana ni, wèe da ga wu wii mu nige nime we. ¹⁷ Sipya wemu bu je Kirisa wo karienge ki ni, weefoo na jeri sipyifomoo. Keree kiimu ki je nilegee ge, kee beeri na doroo, keree kiimu ki je nivojoo ge, kee na jo kon. ¹⁸ Lee beeri ya foro Kile ni. Wee w'a be le wèe ni wüye pyaa te ni Kirisa baraga ni. W'a wee labye we kaa le wèe keje ni, konho wèe di bye kapuho be di je wu ni sipyii pu te ni. ¹⁹ Bani Kirisa wo baraga ni Kile ya be le wu ni sipyii te ni. Wu ya ta pu jurumu wu taro pu feni we. W'a wee labye wu kaa le wèe keje ni, konho be di bye wu ni sipyii pu te ni.

²⁰ Lee wuu na wèe ya pye Kirisa yahama ni, na yu wu tege. L'a pye kanna Kile w'a wu kafila wu yere pyi wèe jo na. Wèe wa yi jeeeri Kirisa mege ki wuu na, jo yi soo be di je yi ni Kile te ni. ²¹ Kirisa ya ta jurumu wa shishiin pye ja we, a Kile di wee taga jurumupyii pu faa, konho wèe di ja pye ni wu ni karienge ni, wù bye sipyitiime Kile jaha taan.

6

¹ Lee wuu na, wèe piimu pu je kapye-byenii ni Kile ni ge, wèe wa yi jeeeri jo Kile wo niime wemu y'a ta ge, yi ganha bu wee yaha wu pa bye juho baa we. ² Bani Kile ya li she wu Kafila wu ni na:

«Na wo jidaan tuun ni
 ne mu jeege ki logo,
 juwuuro ti wo cana jii li ni
 ne mu tege.»*

Nime wu je Kile wo jidaan tuun we; nime wu je juwuuro ti wo cana jii le.

Kile wo kapyebyii p'a yaa na kanhama soro

³ Wèe funho wa sipya wa shishiin wu tatigine ta wù labye wu na we. Lee wuu na wèe funho wa wèe pu kaa la shishiin pye lemu na sipya wa shishiin juho kyee gi we. ⁴ Lee wuu na wèe wa wüye shee shegana beeri na na Kile wo kapyebyii wèe je. Wèe ya kanhama njeheme soro, na kawagaa ni loyirigeree xu lomarana funho ni. ⁵ P'a wèe kpoon, na wèe leni kaso ni, na sipyire ti soon na waa wù na. Wèe di kapyewagaa pyi, na jaani jumunoo baara ni xuugo keje ni. ⁶ Wèe ya wüye shee Kile wo kapyebyii tifire funho ni, ni laje, ni loxulo, ni saama, Fefere Munaa li wo sefere ti ni, ni see see taanenge ni. ⁷ Wèe wa lee shee Kile wo can wu jo funho ni, ni Kile wo sefere ti baraga ni. Lemu li je wèe wo kashen yagboho, na yogo kon, na yogo yu wèe kaa na ge, lee je kaa lemu l'a tii Kile mu ge. ⁸ Tuun wa ma no p'a ganha na gboro tri wèe na; tuun wa na ba no p'a

ganha na fanhara teri wèe na. Wèe mēsaanja wa yu; wèe mēkyēgēgēgē bē di yu. P'a wèe jateni ba kafinejuu jē wē, na ta ye wèe ya yu ge, yee di jē can wē. ⁹ Wèe jē kanna pu ya wèe cē wē, na ta pu d'a wèe cē fo xuuni. P'a wèe jateni kanna wèe ya xu, na ta wèe di jē jii na. P'a wèe leni jaa ni, ga wèe da xhuu wē. ¹⁰ P'a wèe wii na zō mēsuul'a pēle wèe na, na ta wèe funyō d'a taan tuun bēeri ni. P'a wèe wii la baa fēē, na ta wèe d'a sipyijhēmēē pye lafēē. P'a wèe wii na yafiin jē wèe mu wē, na ta yanmuyō yi bēeri di jē wèe woyō.

¹¹ Na cebooloo Korēnte shēēn, wèe ya wù zōlō pu bēeri mugī, na kafilafyēn jo yee mu. ¹² Wèe kunni ya ta wù funyō buri yee na wē, ga yee p'a yi funyō buri wèe na. ¹³ Ayiwa, nime kunni nē yu ni yee ni ba na nagoo jē wē. Wèe ya yee co cogana lemu na wù zōlō pu na ge, yi bē pu wù co mu! Yi bē pu yi wo zōlō pu mugī wù mu!

Y'a yiyē kaseri Kile cebaalaa wo kapyegēe kii shi na

¹⁴ Ayiwa, piimu jē Kiricēēn wē, yi ganha ba binneē ni pee ni pu wo kapyegēe kii shi na wē. Bē wekē wu wa tiimē ni kuumō tē ni wē? Pinne gana leke na kpēēngē ni nibiigē di da já binne wē? ¹⁵ Bē wekē wu da já bye Kirisa ni Shitaanni tē ni wē? Wemu jē Kiricēēn wē, karijēēgē keke k'i da já bye weefōō ni n'a daa fōō tē ni wē? ¹⁶ Bē wekē w'i da já bye Kile-pēēngē pugbōhō ni yaperēē tē ni wē? Bani wèe pu jē Kile jii wo wu wo Kile-pēēngē pugbōhō ma na jo ba Kile wuyē pyaa ya yi jo wu Kafila wu ni wē na:

«Nē na ba diin pu ninjē ni,
na jaari ni pu ni.
Nē na ba bye pu Kile,
p'a bye nē sipyii.»^{*}
¹⁷ «Lee wuu na Kafōō ya jo:
Yi foro pu tē ni,
yi waa laha pu na.
Yaaga kemu jē fēfēēē wē,
yi ganha bu da gbōn kee ka shishiin na
wē!
Yi bu já lee na,
nē na zōō yi na.»^{*}
¹⁸ «Nē na bye yi To,
yi na bye nē jalaa ni na poro pushaa.
Kafōō, Se Bēeri Fōō w'a jo mu.»^{*}

7

¹ Ayiwa na taanjiinēē, ba ni Kile d'a kii jōmēhēē kii bēeri lō wèe mu, weē tuun wu ni wèe ya yaa na wù ceepuuro tē ni wù zōlō pu pye fēfēēē, na foro fōōnrō kereē tuuyō bēeri ni. Wù la le wùye ni wù fēfēēē tē jō di fa, wù da jaari Kile jii fyaara ni.

Pōli wo fundanga ki kereē

² Yi yi zōlō pu mugī wù mu, wù kaa di daan yi ni! Wèe ya ta bahamu shan sipya wa shishiin na wē. Wèe ya ta sipya wa shishiin jūnjō kyēēgi wē. Wèe ya ta pii wo yanmuyō shō pu na na taga wùye pye lafēē wē. ³ Yi ganha ba giin na nē ye yu kōnhō di jaagi shan yi na wē! Nē tee yee jo toro yee mu jo yee kaa ya dan wèe ni fo xuuni. Yafiin wa da já wèe waa laha wùye na wē, ali xu bē wē. ⁴ Nē dā yee na fo xuuni. Nē yee mēsaanja yu fo xuuni. Nē luu l'a jinjē fo saama na. Kanhama pemu bēeri p'a nōni wèe na ge, nē funjō ma sii taan fo xuuni pu ni.

⁵ Can na, wèe di nō Masedōni fiigē ki ni ge, wèe jaha sanha jinjē bada wē. Kanhama ni wèe di bye kabaya yi bēeri na. Wù ni sipyii pusama bi dunni, fyaara di jē wùye pyaa ki bē wo zōlō pu ni. ⁶ Ga Kile wemu w'a lojine kaan sipyicanrōyō mu ge, weē ya wèe logoo ninjē Tite wo ba wu kenjē kurogo. ⁷ Ayiwa, Tite wo ba wu ye bē-ē dē! Ga yee ya wu luu jinjē ninjē gana lemu na ge, lee ya wèe fungōnyō yi tenjē. W'a pa wèe pye na nē ja la k'a sii shō yee ni. Na yee ya daajenjē jo, na yee ya nē kereē co ni see ni xuuni. Lee ya la fara nē wo fundanga ki na fo xuuni.

⁸ Nē fenhe sēmē wemu tun yee mu ge, ali na weē sēmē we ta w'a bi zō mēsuu wā bē yee na, lee wo daajenjē jē nige nē ni wē. Li daajenjē bye nē ni, bani nē bi sēmē wu ta w'a zō mēsuu wā yee na jēre ye nigin funjō ni. ⁹ Ga nime nē funjō ya taan. Yee zōlō na mēhēē suu, lee ya ta pye nē wo fundanga ki kapunjō-ē dē! Ga lee zō mēsuu le na yee pye yee ya kuri kadugo, na yi jaarigana faa, lee l'a nē funjō taan. Yee wo zō mēsuu l'a pye na saha ni Kile wo jidaan ni. Lee funjō ni lemu wèe ya pye yee na ge, lee ya ta pye kakuunō wē. ¹⁰ Bani zō mēsuu lemu ya sipya taa na saha ni Kile ye pyaa wo jidaan wu ni ge, lee ma sipya pye m'a ma torogana li faa, na jūwuuro ta. Lee zō mēsuu le tuugo ya sipyii pyi pu na daajenjē yu Kile jaha taan. Ga kōnjō ya zō mēsuu lemu nōni sipya na ge, lee l'a ma ni xu ni. ¹¹ Zō mēsuu lemu l'a yee ta na saha ni Kile wo jidaan wu ni ge, l'a lemu jō ge, lee li wa mē. Yee ya yi see bēeri le le kaa le ni. Yee ya can wu sha xuuni. Yee ya jahaya tanha fo xuuni. Yee ya fya fo xuuni. Nē ja la bi shō yee ni fo xuuni. Yee zōlō pu bēeri bi jaha tii le kaa nigin wē na. Yee ya jaagi pye xuuni le kaa le shizhaa na. Yee ya li she shegana bēeri na na yee tōgō wa le kaa le ni wē.

¹² Ma bu logo nē wē sēmē wē tun yee mu, wemu w'a kakuunō li pye ge, ni wemu na l'a pye ge, nē ta wu tun weē wa shishiin wuu na wē. Ga nē wu tun yee mu, yee ya yiyē kan kangana lemu na wèe wuu na ge, y'i

* 6:16 Levitike 26:12; Zheremi 32:38; Ezekiyeli 37:27

* 6:17 Ezayi 52:11

* 6:18 2 Samuweli 7:14

lee ce Kile jahā tāan. ¹³ Lee l'a wèe logoo ki pye k'a jiiñe. Yee ya Tite fungongo ki tenje, a wu funño di daan taangana lemu na ge, lee be ya pye wèe mu fundangbòhò na fara lojinè li na. ¹⁴ Ne yee sò keree kii shizhaa na Tite mu, di wa ta shiige lee kabari na we. Wèe ya can jo yee mu wù keree ki beeri ni jogana lemu na ge, lee funño ni yee wo mesaanja kemu wèe ya jo Tite mu ge, a yee be di da can. ¹⁵ Wu taanjege k'a jeri pele be yee shizhaa na, bani wu funño w'a dun ni yee beeri nigin nigin wu wo romescoro ti ni. Yee ya wu funño ciri ni baraga kemu ni, na fya wu na, na yiye tirige wu mu tirigegana lemu na ge, wu funño w'a dun ni lee be ni. ¹⁶ Ne funño ya taan fo xuuni, bani ne na já da daa yee na keree beeri ni.

8

Masedoni fiige ki n'a daa fee p'a wari wemu pinne ge

¹ Ayiwa na cebooloo, Kile ya niime wemu pye Masedoni fiige ki egilizii pu mu ge, wù funño ki wa wù yee jahā jo yi mu. ² Kanhama nigbò pu bye pu funño ni. Ga p'a fundanga ta xuuni, fo na kenje mugu pu kenje yara na, na pii kan xuuni, ali na pu ta pu na je be la baa fee. ³ Ne wa lee wo seeri nago kanna p'a pii kan na be ni pu se funño kana ni. Pu yere ya toro be pu se funño kana taan, ali na ta wa ya pu karamu be we. ⁴ P'a sii wèe tii jeeeri saama na, na wèe pu sò pu mu, pu be di pu wo dege kan she Kile wo fefere wuu pu mu Zhude fiige ki ni. ⁵ Wèe bi daa pu na jo pu na lemu pye ge, p'a toro be yere lee taan. P'a fenhe puyè kan Kafò mu, lee kadugo na na puyè yaha wèe be kenje na na saha ni Kile ye pyaa jidaan ni. ⁶ Lee wuu na wèe ya Tite jeeeri na jo w'a bi labye nizaama wemu jò kon yee yiri kenje yakanya yi wo shizhaa na ge, jo wu she yi yiri w'i she wee labye wu jò fa. ⁷ Yee ya pye jahā na keree beeri ni: n'a daa fere yoo, kafila yoo, laje yoo, ni seetanga tuugo beeri. Wèe ya taan ye mu taangana lemu na ge, na fara kee taanjege ki be na. Wèe funño ki wa y'i bye jahā na we labye nizaama we be ni. ⁸ Li wa nago kanna n'a yi karamu fo yi li pye fanha na we. Ga ne pii wo lowagaa keree yu yi mu, kònhò di yi wo taanjege ki nòhò wolo wii ki bi je see see taanjege. ⁹ Bani wù Kafò Yesu Kirisa ya wu wo niime wu she shegana lemu na ge, yi beeri wa lee ce. Wee bye yara fò, a wu wuyè pye la baa fò yee wuu na, kònhò yee di bye yara fee wu wo la baa fere ti baraga ni.

¹⁰ Na fungongo n'a zhee ye yi na, nago kanna y'a kaa lemu jò kon taje ge, yi bu lee pye na li jò fa, lee ya jò xuuni. Yee p'a pye shenshiilee na le kaa le jò kon, lee ye be we, yee p'a nòhò pye shenshiilee sanha na le

kaa le bye fungongo ta. ¹¹ Lee wuu na, yi she jahā na le kaa le feni, y'i li pye y'i li jò fa. Lee kaa le funño ya tigi yi mu ni zòsaama wemu ni ge, yi li pye y'i li jò fa ni wee zòsaama we ninumò ni, na saha ni yi se funño kana ni. ¹² Bani Kile gan fungongo bu digi sipya mu, Kile ya sò kee yakanga ke na, na saha ni wu kenje yataa ni. Ga yaaga kemu se je wu ni we, kee niñe je we.

¹³ Li wa nago kanna yi pusamaa wo conromò pu laha, yiye pyaa di do conromò pu ni-i de! Ga y'a yaa na li pye, kònhò yi beeri di daanna. ¹⁴ Niime kunni, la wa yee mu, lee wuu na yee na já la baa fee pu tge. Ayiwa, la baa fere ti ga ba nò yee be na, na pee be ta p'a jeri lafee, pee be na já yee tge. Lee funño ni, yi beeri na daanna, ¹⁵ ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni kagana lemu na we na:

«Wemu w'a niñeheme kuu ge,
wee wo wusama ya kori we;
Wemu w'a daoni kuu ge,

wee be wo wu ya xuunò we.»*

Tite ni wu kaafee

¹⁶ Baaga Kile, bani w'a lowaa le Tite ni yee keree na ma na jo ba wèe je we. ¹⁷ Wèe ya lemu sha Tite mu ge, w'a sò lee na. Ga yee keree wa bye wu zò na fo xuuni, fo wuyè pyaa ya li kon wuyè funño ni na wu she yee yiri. ¹⁸ Egilizii pu beeri ya ceborona wemu sòni wu labye nizaama wu wuu na Kile Jozaama pu wo yere li shizhaa na ge, wee w'a da binne ni Tite ni na tun. ¹⁹ Lee ye be we, jara lemu wèe ya byi na jahā tii Kile wo taa li keree ki na ge, wee ceborona wu jahā egilizii p'a bulo na wu pinne ni wèe ni lee jara li na. Wèe ya lee jara li pyi, kònhò nòrò di danha Kafò mege na, wù nòhò wù fungongo nizaanja ki she sipyii pu wo dege wu shizhaa na.

²⁰ Le shoonrigana le na wèe ya we warigbò we keree jahā shoonri. Wèe ya keree beeri pyi kònhò sipyii ganha bu jaagi ta wù na xuu wa shishiin ni le kaa le ni we. ²¹ Bani wèe funño ki wa wù da saama koro jaaari, Kafò ye jahā taan be we, ga sipyii pu be jahā taan. ²² Wù ceborona wa be w'a da binne ni pu ni. Wèe ya wu nòhò wolo tònii niñehene ni, na wu ta w'a la le wuyè ni xuuni tuun beeri ni. Ga w'a la le wuyè ni niime na toro taashine li be taan, bani w'a dà yee na fo xuuni. ²³ We wu je Tite ge, wee je na jaarijii ni na kapyebyejii. Yee mu wèe ya kapyenge pyi. Cebooloo pusamaa p'a pinne ni wu ni ge, pee je egilizii pu wo tudunmò. Pee ya pye sipyii piimu p'a peñe taha Kirisa mege na ge. ²⁴ Lee wuu na, y'a yaa na li she pu na na pu kaa ya dan yee ni fo xuuni, kònhò egilizii p'i lee ja, p'i li ce na kajii wa wèe mu na yee mesaanja yu.

* 8:15 Ekizode 16:18

9

Dege wemu ya nahā tii cebooloo n'a daa fεε pu na ge

¹ Can na, dege wemu w'a byi Zhude fiige ki n'a daa fεε pu na ge, ne li ta jo juna wa li na ne wu na seme ka sanha di dun yee mu wee dege wu keree na we. ² Bani ne yee jidaan ce na xo wee labye wu kabanā na. Ne yee mesaanja jo xo be yere Masedoni n'a daa fεε pu mu. Ne pu pye: «Akayi fiige ki cebooloo p'a gbegele xo p'i dege pye na co fo taje na.» Yee wo samahoro t'a pye kajuho na lowaa kan n'a daa fεε nijeheme mu. ³ Ga lee be na, n'a da wu cebooloo pu tun yi mu, kaho masanjo kemu wee ya pye yee na we labye we shizhaa na ge, kee ganha bu bye juna baa wogo we. Ne funjo ki wa p'i she yi ta y'a gbegele xo, ma na jo ba ne yi jo we. ⁴ Lee be we, Masedoni sheen pii bu binne kari ni ne ni yee yiri, na she yee ta yee ya ta gbegele we, lee na bye we mu shiige, bani wee ya da yee na. Li na bye yee be wo shiige. ⁵ Lee wuu na ne li kon naye funjo ni jo ne yaa na pii ceboronamaa pii jeri jo pu toro na naha na yee yiri. Loolodaa lemu kaa yee ya jo ge, kaho p'i she lee keree naha shonri sani di ba she wa ge. Lee na ba li she na daan na mu funjo ni lee loolodaa l'a kan, na li ya ta pye fanha kaa we.

⁶ Yi li ce na wemu bu shinma nifenhene nugi, shinma nifenhene ma da ba gon. Wemu shiin bu shinma nijeheme nugi, shinma nijeheme weefo da ba gon. ⁷ Wemu beeri ya lemu wo tene kan wu funjo ni ge, wu lee kan. Wee gan we ganha bu da bye ni zo mesuu ni we, kelee fanha kaa we. Bani sipya wemu w'a gan pyi ni fundanga ni ge, wee kaa l'a dan Kile ni. ⁸ Se wa Kile ni na kasaanja tuuyo beeri pye yee mu fo na jehē, kaho yee mago yanmuyo beeri nijehēye di da daa yi mu tuun beeri, ni keree beeri ni, kaho yi da se naha na kapyegē nizaanaa ni. ⁹ Ma na jo ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na:

«W'a kenje mugi wu yataya na, na la baa fεε kan.

Wu saama pu wa da ga xho bada we.»*

¹⁰ Kile wemu w'a nuguzhi kaan yenugumo mu, na wu jalige be kaan wu mu ge, wee na ba nuguzhi nijehere kan yee mu xuuni, kaho yee wo saama pu da buri p'a se naha na. ¹¹ Wu na ba saama tuugo beeri pyi yee mu, kaho yi be di kenje mugi yi yataya na. Wee na zhe yee wo yakanya yi loolo piimu na ge, l'a bye kajuho pee na baraga ni masanjo taha Kile na yee yakanya ye wuu na. ¹² Bani dege wemu yee ya byi ge, wu ya ta na Kile wo fefere sipyi pu teri ye we. Ga wu na ba bye kajuho sipyijeheme di da baraga teri Kile na, pu da wu soni. ¹³ Wee dege we

bu no pu na, pu na Kile so, bani yee ya da Kirisa wo Kile Jozaama pu na, na paari be na sahanji ni pee jompe pe ni, na noho kenje mugi yi kenje yataya na pee mu, na ki mugi sipyi pusamaa be mu. ¹⁴ Kile ya niime nigbo wemu pye yee mu ge, wee na ba pu pye pu na Kile jeri yee mu xuuni, yi kaa be na ganha na dan pu ni xuuni. ¹⁵ Kile w'a soni wu ma yakanga ki wuu na, w'a yagbahojo kemu kan wee mu ni ki jaho jere ge!

10

Pali ya wu labye wu yogo jo

¹ Ayiwa na cebooloo, pii ya jo na ne bu bye yee te ni, na ne ma jinje. Ga na ne bu lili yee na, ne ma kafugo le naye ni na wa yee na. Ne Pali w'a yi jeri Kirisa wo lotaan le, ni wu saama pu wuu na, ² yi ganha bu da na karamu di ba no yi yiri, di kafugo le naye ni di wa yi na we. Bani piimu p'a yu na kaho sipyi wo fungongo keree torogana na wee ya doroo ge, ne da li na jo ne na zhe kafugo le naye ni na wa pee na. ³ Can wu je wii, wu cepuuro wuu kunni wa paari ke kaho ke funjo ni, ga wee di wa yogo ki kon ni cepuuro fanha ni we. ⁴ Wee wo yokanyanmuyo yi je ke kaho ke sipyi woyo we, ga Kile woyo yi je yii, fanha je yemu ni ge. Y'a Shitaanni wo kasorojo yi shaan. ⁵ Joyaama fara yaaga tuugo beeri na, kemu beeri k'a yogo kon Kile wo laje wu na ge, wee ya yee beeri jeri buri. Fungongo tuugo ye beeri wee ya guuni, kaho y'i Kirisa jome co. ⁶ Yee wo jomecono li jo ba fa tuun wemu ni, wee ya gbegele xo wu jomecobaalaa pu beeri wo faho to pu mu.

⁷ Njaaa le yee ya wii sipyi ni. Ayiwa, sipya wa bu da li na na Kirisa wo wee je, weefo ya yaa na wu funjo kon li na, na li ce na ba wee je Kirisa wo we, mu wee be je Kirisa wuu. ⁸ Bani Kafoo ya fanha kemu kan wee mu ge, ki kajuho ki je na yee luu na se naha na, ki kajuho je na yee kyegi we. Ali ne jehē bi naye pele toro be jere ye kee fanha ke wuu na, lee shiige je ne na we. ⁹ Ne funjo wa di da li shee na seme pu ni, nago n'a yi fuguri we. ¹⁰ Pii kunni wa yu na ne seme pu kafila w'a waha, na kafugo ki je wu ni. Ga na neye pyaa bu no yee yiri, na ne ma bye baraga baa sipya, na ne jompe pu da yaaga be jo we. ¹¹ Piimu p'a yee yu ge, pufee pu li ce na jogana lemu na wee ya yu wu seme pu ni na wu ta w'a lili yi na ge, lee wo kapyegē be w'a da ba she byi wu ga no yi yiri tuun wemu ni.

¹² Piimu p'a puyē soni ge, wee wa da ga so di wūye pye pee sipyi pii p'a tuugo, kelee di wūye taanna ni pu ni we. Pee ma puyē taanna ni puyē ni, na puyē luu na daanna ni puyē ni. Ta tee je nahanahara we? ¹³ Wee kunni wa da wūye pele fo di zhe doru wū

* 9:9 Zaburruu 112:8

tayerege tãan wê. Ga Kilê ya tehene lemu wolo kan wêe mu, a lee di bye bε kapuŋɔ a wêe di nɔ yee na ge, wêe na ba wùye pele na saha ni lee ni. ¹⁴ Wêe da bye wêe ya nɔ yee na wê, wee tuun wu ni wêe bi da tehene li toro, ga wêe ya ta li toro wê, bani wêe p'a Kirisa wo Kilê Jozaama pu jo yee mu shenshiilee. ¹⁵ Lee funŋɔ ni tehene lemu l'a kɔn wêe kan ge, wêe wa da doroo lee tãan wê. Sipyii piitiilee ya labye wemu pye ge, wêe wa da wee kaa lɔ di daga da wùye pele wê. Wêe ya dà li na nago yee ba she jahaha na n'a daa wu ni, la na vara xuuni wêe wo labye wu na yee niŋe ni Kilê wo tehene li funŋɔ ni, w'a lemu kɔn na kan wêe mu ge. ¹⁶ Lee funŋɔ ni fiye yemu yi wa yee kadugo yiri ge, wêe na já zhe Kilê wo Jozaama pu jo yee fiye yi ni, na ta wêe ya wa wo labye lɔ wu tapyege ni na taga wùye pele wê.

¹⁷ L'a ka Kilê Kafila wu ni na: «Wemu bu jo wu wuyê pele, wufɔ wu wuyê pele Kilê wo nibyegge kii funŋɔ ni.»* ¹⁸ Bani wemu ba wuyê mesaanja yu, wee ya mege nijenje taa wê, ga Kafɔ ye pyaa ya wemu wo mesaanja yu ge, wee w'a ki taa.

11

Tudunmɔɔ kafinsjuu pu keree

¹ Aa! Yee da bi da zɔɔ na nε wo ŋuŋmoyirine jomɔ pe xu yiye ni jeri funŋɔ ni de, lee bi da daan nε ni. Ayiwa, yi pu xu yiye ni! ² Yee kaa ya dan nε ni fo xuuni, fo na nepenenenje nε ni yee shizhaa na. Ga Kilê ni lee ya foro. Curo nigin pe, wee mu nε yee co, wee ŋe Kirisa; kɔnhɔ di ba yi kan wu mu ba dojɔŋe fuceri nacɛbaa ŋe wê. ³ Ga nε fyagi jo yi funŋɔnyo ganha da ba jeri, Kirisa wemu na y'a yiye pɔ xuuni ge, fo di yi kuruŋɔ wee feni, ma na jo ba wɔ w'a kafineye taga Awa faanna, na wu piinŋe mε wê. ⁴ Bani sipya watii bu ba Yesu watii kaa jo yee mu wemu wo kaa jogana ni wêe wo wu kaa jogana ŋe nigin wê, yee na jeri na dà weefɔ na. Kilê Munaa lemu yee ya ta wêe kenje kurogo, kelee Kilê Jozaama pemu yee ya logo wêe ŋɔ na ge, yee bu munaa latii ta lemu ni wêe wuu li ŋe nigin wê, kelee na jozaama patii ta pemu ni wêe wo pu ŋe nigin wê, yee na wá karaa dà yee be na. ⁵ Na li ta pee megbɔhɔ tudunmɔɔ piimu yee ya jateni ge, pee ya pɔrɔ nε na kabaŋa ka shishiin na wê. ⁶ Ali nε ŋehε bye nε di ya pye kafila cɛvɔɔ fo wu nijeme wê, ceme wo koo ni kunni, n'a la cε pee ni. Wêe ya lee she yee na shegana bæeri na, ni keree bæeri ni.

⁷ Tuun wemu ni nε Kilê wo Jozaama pu jo yee mu na ni ge, nε naye tirige, na yee durogo. Ta kakuuno li ŋe lere ge? ⁸ Egilizii piitiilee pu bi nε saraa. L'a pye kanna nε pee wo naafuu wu shɔ pu na na taga yee tge. ⁹ Na nε yaha yee yiri, yaŋmuyo ya funmɔ

bye nε na, ga nε ta na wo tuguro ti taha wa shishiin ŋuŋɔ ni yee ni wê. Cebooloo piimu p'a pa na yiri Masedoni fiige ki ni ge, pee p'a pa nε wo mago yaŋmuyo yi kan nε mu. Nε kasεεge yaha naye na, kɔnhɔ di ganha da bye yee wa shishiin mu tuguro kaa la shishiin ni wê. N'a da kasεεge yaha naye na sanha lee kanunɔ le na. ¹⁰ Lee ya pye kapuŋɔ, kemu ya nε ŋuŋɔ yirige Akayi fiige ki bæeri ni ge. Sipyaa wa shishiin wa da já kee ŋuyirige ki shɔ nε na wê. Kirisa wo can we, wee wemu wu ŋe nε ni ge, wee wuu na nε yee jo. ¹¹ Naha na nε d'a yee jo wê? Na yee kaa ya dan nε ni-laa? Kilê ye pyaa bε ya lee cε na yee kaa ya dan nε ni.

¹² Ga pyegana lemu na nε na wo labye wu pye yee mu ge, lee pyegana li na n'a da da wu pyi. Piimu p'a kapuŋɔ shaa na puyê pele, na yu na wêe wo labye pyegana le tuugo pee ya byi ge, lee pyegana li na n'a da da na wo labye wu pyi, kɔnhɔ pee ganha bu kee kapuŋɔ ki ta wê. ¹³ Kafinsjuu pu ŋe pee tudunmɔɔ piiri. Pu labye wu bæeri w'a sipyii piinŋe. P'a puyê pye kanna Kirisa wo tudunmɔɔ pee ŋe. ¹⁴ Ga lee ŋe kakanhana wê, bani Shitaanni bε ya wuyê jeri na byi ba meleke kpeenge wo ŋe wê. ¹⁵ Lee wuu na do, Shitaanni wo kapyeyyii bu puyê pye kanna Kilê wo kapyeyyii pee ŋe piimu ya tii ge, lee ya yaa li wa fo wê. Ga li taxɔgɔ ki kuduun ŋe wemu ge, wee na ba nɔ pu na na saha ni pu kapyegge ni.

Pɔli ya kanhama pemu ja wu wo tuduro ti funŋɔ ni ge

¹⁶ N'a da guri yi taha sanha yi mu jo wa shishiin ganha bu na wii ŋuŋmoyirine fɔɔ wê. Ga yi ŋehε ba na wii ŋuŋmoyirine fɔɔ, yi na co mu, kɔnhɔ na bε di naye pele dɔni. ¹⁷ Yemu n'a da jo nime ge, Kafɔ w'a ta yee le na ŋɔ ni wê. Ga la l'a na pye n'a da yee jo. Lee wuu na n'a da jo ba ŋuŋmoyirine fɔɔ ŋe wê. ¹⁸ Ga ma na jo ba shenŋehemεε wa puyê pele ke kɔŋɔ ke keree ni wê, wee tuun wu ni nε bε na naye pele ge! ¹⁹ Yee piimu pu ŋe funŋɔnyo fεε ge, a yee di dereε na ŋuŋmoyirine jomɔ nuri! ²⁰ Pee sipyii pii p'a yee co ba buloo ŋe-ε ge, na yee kenje yaŋmuyo li, na dun yee na, na pasanga pyi yee na, na kadahaa leni yee jahaya ni. A yee di lee xu yiye ni. ²¹ Shiige ki ŋe nε na pe jomɔ pe tajogo ni, ga nε fanha di wa ŋehε ba pee ŋe wê, na ŋuŋɔ bε di wa waha ba pee ŋe wê.

Ga lee bε na keree kiimu kaa p'a daga na puyê pele ge, nε bε na já kee kaa taga naye pele. Nε yu ba ŋuŋmoyirine fɔɔ ŋe wê. ²² Heburuu pu ŋe pii ya? Wee wa nε bε ŋe. Izirayeli shi sheen pu ŋe pii ya? Wee wa nε bε ŋe. Ibirayima kadugo shi sheen pu ŋe pii ya? Wee wa nε bε ŋe. ²³ Kirisa wo kapyeyyii pu ŋe pii ya? ŋuŋmoyirine fɔɔ jomɔ n'a da jo. Nε

* 10:17 Zheremi 9:23

pye Kirisa wo kapyebye na toro pee taan fo xuuni. Ne pu ja kapyenεε ni. Ne kaso jegee, kee ya nehe pu wogoo na. Ne kpɔɔnɔ jeri sho na toro pee taan. Ne xu fo taɔnii nipehenεε ni. ²⁴ Yawutuu p'a ne kpɔn fo taɔnii kaguro, taɔnii beeri susɔ nii keele shisheere nigin ma fo.* ²⁵ A Orome sheen di na kpɔn fo taɔnii taanri ni kabegee ni. A p'i kagereye taga na w'a na da gbo taɔnii nigin. A kaɔgbɔho di gyeegi ni na ni fo taɔnii taanri suumɔ lɔho ni. A di canja nigin ni piige nigin pye suumɔ lɔho ni. ²⁶ Ne kushεgeε nipehenεε pye. Ne na munaa pere fo gbalaa lɔhoɔ ni. Ne na munaa pere fo java fee niηe ni. Ne na munaa pere fo naye pyaa shi wu niηe ni, na li pere fo shi watii niηe ni. Ne na munaa pere fo kulo funɔ ni, na li pere fo siponɔ ni. Ne na munaa pere fo suumɔ lɔho ni. Ali wu cebooolo piimu p'a puye pye n'a daa fee, p'i ne n'a daa fee-i ge, ne na munaa pere fo pee be niηe ni. ²⁷ Ne kapyenεε nipehenεε pye kiimu ya waha ge, na kanhama ja. Ne piye nipeheye shɔn ηunumɔ xuugo ni. Ne xuugo gba, a waga di la pye na ni. Ne yalige ja, na ki yaha w'a tegeε nipehenεε ni. Ne wiire gba, na fafunmɔ pye. ²⁸ Kisaɔa di ne w'a. Na fara kee beeri na, ne bi na funɔ shaa ni egilizii pu beeri kaa ni canja beeri. ²⁹ N'a daa fo wa baraga bu jere, ne ma bye kanna neye pyaa wo baraga k'a cere. Wa juɔɔ bu gyeegi, lee ma sii waha na na fo xuuni.

³⁰ Li bu da nago kanna ne yaa na naye pele, ne na naye pele na wo baraga baara ti ni. ³¹ Masɔɔ k'a deri wu Kafɔo Yesu To Kile na gbee! Wee ya li ce na ne wa kafineye yu we.

³² Na ne yaha Damasi kulo li ni, canja ka saannaa Aretasi wo gbafeneeri w'a pa sipyii pii yaha kulo li tajeye yi beeri ni, kɔho p'i ne ce. ³³ Ga, a n'a daa fee p'i ne le saganana ni na yeege fenetiri ni, na meere taga ne tirige kanha ki kadugo. Lee funɔ ni a ne sho wu na.

12

Poli ya kashεgeε kiimu ja ge

¹ Ayiwa, fo ne bu naye pele, ba lee di wa yafiin nɔgi we. Lee be na, kashεgeε kiimu ne ja, ni Kafɔo ya keree kiimu she ne na ge, kee shizhaa na n'a da ba jo nime. ² Ne na wa ce, wu na ne Kirisa wo kariηεgeε ki ni, li yee ke ni shisheere wu ne niηee, Kile ya wu lo kari fo fugba we ni. (Ayiwa wuye pyaa k'a kari w'a la, kelee kashεε Kile ya she wu na la, ne kunnii ya lee ce we, Kile w'a lee ce.) ³ Ne kunnii ya li ce na jo kanna wee n'a w'a kari Alijine ni. (Ga wuye pyaa k'a kari w'a la, kelee kashεε Kile ya li she wu na la, ne kunnii ya lee ce we, Kile w'a lee ce.) ⁴ A wu jomɔ pa logo wee xu u wu ni sipya da ja pemu jo daha we. Li ya saha be

yeere sipya wu pee jomɔ pu jo we. ⁵ Ayiwa, ne na ja naye pele wee sipya we wa shi keree na. Ga ne funɔ di wa di naye kaa taga naye pele we, fo di bu na baraga baara kaa taga naye pele. ⁶ Ali ne nehe jo ne naye pele, ne da bye juɔmoyirine fo we, bani can n'a da jo. Ga n'a da naye pele we, kɔho keree kiimu n'a byi, na yemu yu sipyii pu nii na ge, pu ganha bu na durogo di doroyee wo juɔɔ kana taan we.

⁷ Ayiwa, kɔho tabaara ganha bu je di na ni kee kashεgeε niηenεε kii wuu na we, a yama nigbo pa di je ne cere ti ni. Pee ya ma ne mu ba Shitaanni tudunmɔ ne we, pee ya ne kana, kɔho tabaara ganha bu je ne ni we. ⁸ Ne Kafɔo neeri pee yama pe shizhaa na fo taɔnii taanri jo wu pu laha na juɔɔ ni. ⁹ Ga, a wu ne pye na wee wo niime wu na ne yaa, na sipya baraga bu xho tuun wemu ni, na wee tuun wu ni wee wo sefeere t'a zhee na fiinne. Lee wuu na l'a taan ne ni ne wu na baraga baara kaa taga naye pele, kɔho Kirisa wo sefeere t'i gori yaha na na. ¹⁰ Lee wuu na ne funɔ taan na baraga baara ti na. Ali pu nehe ba ne shehele, kelee na kawagaa pyi ne na, kelee na ne kana, kelee na ne jaani Kirisa mege ki wuu na, ne na funɔ taan kee beeri wuu na. Bani ne bu bye baraga baa tuun wemu ni, ne ma fanha ta wee tuun weye pyaa ni.

Poli ya pye tuguro n'a daa fo wa shishiin mu Korente kulo li ni we

¹¹ Ayiwa, ne jo ba juɔmoyirine fo ne we. Ga yeeye pyaa ki ni lee ya foro. Yee p'a bi yaa yee p'a ne soni! Bani ali ne nehe bye ne ne yaaga be we, tudunmɔ mege wuu piimu yee wa jateni ge, wee wa ya ye ne na kaa la shishiin ni we. ¹² Can na, kapyegee kiimu k'a li sheε na Kirisa wo tudunmɔ ne ne ge, kee beeri ya she yee na ni loxolo ni. Kee ya pye naha shesheere, ni kakanhanja, ni sefeere kagbɔho. ¹³ Ne ta pye yee mu tuguro we. Ni lee ye be we, leke ne d'a pye egilizii pusama mu lee di ya pye yee mu-i we? Yi yafa na mu lee na!

¹⁴ Li wii, ne gbegele xɔ da se yee yiri na taɔnii taanri wuu ni. N'a da zhe yee yu mu tuguro le taɔnii le be ni we. Bani yi kenεe yanmuyo be di wa zhaa we, fo yiye pyaa kiiri. Nɔho piire ya yaa na wari shaa na yeri pu sefee naha na we, ga sefee p'a yaa na wari shaa na yeri pu nagoo naha na. ¹⁵ L'a taan ne ni ne wu na kenεe yanmuyo beeri kan yee wuu na, ali na naye be kan na fara wa. Ayiwa, yee kaa ba dan ne ni xuuni mu, lee l'a da ne pye ne kaa da da dan yee ni-i ge?

¹⁶ Yee na ba jo na ne pye tuguro yee wa shishiin juɔɔ ni we. Nakaara wa lee ni we, ga pii na ba jo yee ni na shizhiin ne ni ne yee co, na ne shiige shen. ¹⁷ Piimu ne tun she yee

* 11:24 Saliya wa bye Orome sheen mu, wee saliya wu bi gbara pu susɔ nii keele shisheere (40) taha sipya na we, bani pu bi giin na kee da xhu sipiyawyii ni we, lee na pu ma nii nigin laha.

mu ge, ne kuduun sha yee ni wee wa kenje kurogo ya? ¹⁸ Ne Tite jeeeri jo wu she yee yiri, na wu ceborona wu pinne ni wu ni. Ta Tite ya yee jmahana na kuduun sha yee ni? Ta ne ni wee wo kapyegee ki beeri ya pye me nigin we? Ta wee jaariganaa ki beeri ya pye me nigin we?

Poli ya wu funjo shaa ni kaa lemu ni ge

¹⁹ Na co fo taatuunnɔ na, yee wa giin na kani wɛe wa gaan wɛye mu yee jaha taan, ga lee di be we. Kirisa wo karijenge ki funjo ni we wa yu me Kile jaha taan. Wu taanjiine, yee wo n'a daa wu wo jahagbaashere kaa na wee wa ye beeri yu yee mu. ²⁰ Ne ba no yee yiri, na funjo wa di yi jaha jana lemu na we, ne fyagi jo di ganha ba she yi ja lee jana le na we; yi be ganha bu na ja jana la na yi be ya tiin ni lemu ni we. Ne fyagi jo di ganha ba she yogo ta yi te ni we, ni jeeen, ni loyire, ni beganhara, ni mekyegere, ni zajuuro, ni tabaara, ni kawuriye we. ²¹ Ne fyagi jo di ba jo n'a no yi yiri ge, Kile ganha bu da na shiige yi niye ni we. Sipyi eheme piimu p'a jurumu pye, p'i sanha daaje jo pu cemohoro ti na tapyege ni we, ni pu dadoro, ni pu kanohoy yi na-e ge, di ganha bu da zhe jesinne we yee wuu na we.

13

Fundogo jomɔ ni fo mujuu

¹ Ne taaji taanri wuu l'a da bye le na she yee yiri. «Sipyii shuun taanri ya pye keree kiimu beeri fiin ge, w'a da zhe kee beeri jaha shoonri na be ni pee wo fiin pu ni.» ² Sipyii piimu p'a jurumu pye ge, n'a da yi jo waha pee ni sipyii pusamaa mu, ali na li ta na nime wo wa yi yiri we. Ne tee yi jo toro pu mu na shee shuun wuu li ni yee yiri. N'a da yi jo daha sanha pu mu jo ne ga ba she yi yiri, n'a da juno perji nige kaa la shishiin na we. ³ Wee tuun wu ni, yi na ba li ce na Kirisa w'a yu ne jo na, bani kee kajujo ki yi wa zhaa. Kirisa baraga ya ta cere yee shizhaa na we, ga w'a wu sefere ti shee yee niye ni. ⁴ Can wu je wii, wu xuduun wu ni korikoritige ki na, w'a pye baraga baa, ga jii na wu je nime Kile wo sefere ti baraga ni. Na wee be yaha karijenge ni ni wu ni, wee be baraga k'a xo. Ga Kile baraga ni, na wee yaha ni wu ni, wee na ba bye jii na yee shizhaa na. ⁵ Yi yiye taanna wii, y'i yiye suguri, yi bu da yi na je n'a daa wu wo koo li ni. Ta yee ya li ce na yee funjo ni Yesu Kirisa je we? Fo yiye pyaa bu she da y'a kuujo n'a daa wu na de! ⁶ Ga ne da li na jo yee na ba li ce na jo wee ya ta kuujo n'a daa wu na we. ⁷ Lee be na, wee wa Kile jeeeri konho yi ganha ba kakuuyo pyi we. Lee kajujo je nago kanna wee di metanga ta we. Ga wee funjo ki wa yi

da kasaanaa pyi, ali lee jeha ba li shee be na wee p'a kuujo metanga ki na. ⁸ Bani se wa wee ni wee pu pari can wu na we, ga can wu teger teger se wu je wee ni. ⁹ Wee baraga bu xho tuun wemu ni, a yee baraga di bele, lee l'a dan wee ni. Lemu wee ya jeeeri Kile mu ge, lee li wa me nago yee wo n'a daa wu w'a se jaha na fo wu jo bu she fa. ¹⁰ Lee wuu na ne we seme we tun yi mu na li ta ne je yee yiri wa we, konho di ba no wa tuun wemu ni, di ganha bu keree ki jaha shoonri ni waha ni, na saha ni Kafo wo fanha ki ni we, w'a kemu kan na mu ge. Kee fanha ki kakan juno ki je konho yee di da se jaha na n'a daa wu ni, ki ya ta kan gyegi kaa na we.

Jomɔ pu taxogɔ ni fo mujuu

¹¹ Ayiwa nime na cebooloo, wu je tuun wa ni. Yi funjo taan! Yi da yiye logoo wari y'a se jaha na! Yi da samohoro leni yiye ni! Yi pye ni fungogɔ nigin ni! Najinje di bye yi te ni! Lee bu bye, taanenge ni najinje fo Kile na bye ni yi ni. ¹² Y'a yiye shaari ni taanenge ni! Kile wo fefere sipyii piimu pu je naha ge, pee beeri ya yi shaari. ¹³ Wu Kafo Yesu Kirisa wo niime we, ni Kile wo taanenge ke ki pye ni yi ni. Y'i gori yaha Fefere Munaa li wo karijenge ki ni.

* 13:1 Duterename 19:15

Galasi Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya semɛ wemu tun Galasi sheen mu ge

Jɔgɔ ye p'a byi na Galasi sheen we?

Egilizii piimu nɔhɔ Pɔli ya tenɛ Galasi fiige ki ni ge, pee pu jɛ Galasi sheen pee. Pee jɛ: Ikone, Lisitiri, ni Dɛribe (Kapyegee 14). Galasi fiige ki nijaa wogo ki jɛ Turuki fiige ki funɔɔ ni. Ba Pɔli ya pa bye wu jɛ Galasi ni we, a Yawutuu pii di she ganha na kalaa watii kaan pu mu. A p'i jo na Pɔli jɛ tudunmɔɔ nijemɛ we, na wu ya ta na Musa wo saliya wu wo kalaa wu kaan wu kangana na we.

We semɛ we kakana jɔnɔ

Ye p'a jo wá Pɔli na ge, yee faara Pɔli ya jo, na fenhɛ pu funyɔ to ni wu kalegee ni wuyɛ pyaa kapyegee ni. Na li she na kajii li wa wee wo Kile jomɔ yere le, na li she na n'a daa ya ye Musa wo tɔ wu na. A w'i li she sanha na n'a daa fee ya foro Musa wo tɔ wu nɔhɔ ni, na jiiifere nivɔɔ pyi, a Fefere Muna di pu nah a co tee jiiifere ti ni (Kapyegee 5).

Semɛ wu kafila jɔghɔyɔ

Galasi Sheen 1—2 Pɔli fɔ mujuu. W'a li she na Yesu Kirisa wo tudunmɔɔ wee jɛ.

Galasi Sheen 3—4 Kile ya sipya jateni sipyitiime Musa wo saliya wu koro jaari funɔɔ ni we.

Galasi Sheen 5 Wée ya foro saliya wu nɔhɔ ni, a Fefere Muna di wée nah a co fefere ni.

Galasi Sheen 6 Pɔli wo yeri yeri jomɔ ni wu duba.

Pɔli ya Galasi sheen shaari

¹ Ne Pɔli, ne jɛ Kirisa wo tudunmɔɔ. Sipyyawyii ya ta ne pye tudunmɔɔ we. Ne di ya nɔhɔ pye be tudunmɔɔ sipyyawyii baraga ni we, fo Yesu Kirisa ni To Kile wemu w'a Yesu jɛ na yege xu ni ge. ² Ne ni na cebooloo piimu pu wa nah a ge, wée p'a semɛ wu tun Galasi fiige ki n'a daa fee pu mu.

Wée ya yi shaari: ³ Wù To Kile ni wù Kafɔ Yesu Kirisa wu niime tirige yi na, p'i janije be kan yi mu.

⁴ Yesu Kirisa w'a wuyɛ kan na pye saraga, kɔnhɔ wu wée shɔ wù jurumu ya na. W'a wée shɔ ke kɔnɔ ke wo yanmuguyo yi beeri wo fanha ki na, na saha ni wù To Kile wo jidaan wu ni. ⁵ Nɔɔɔ w'a dɛri wu mege na tuun beeri ni. Amiina.

Tuugo nigin pe ye pu jɛ Kile wo Jozaama pe

⁶ Na cebooloo, Kile wemu w'a yee yiri Yesu Kirisa wo niime wu baraga ni ge, yee na toro kadugo le wee ni tɔvuyo na, na jaanna jeri jozaama patii feni, lee ya ne fo xuuni de.

⁷ Jozaama pemu ne jo yee mu ge, pee ye pu jɛ Kile wo Jozaama pe, patii wa nige pee kadugo na we. Ga sipyii pii pu wa giin p'i yee funɔɔni yi jeri. Kile Jozaama pe pu wa Shɔvɔɔ wu kaa yu ge, pu funɔɔ ki wa p'i pee jeri shan. ⁸ Jozaama pemu wée ya jo yi mu ge, watii bu ba ni jozaama patii ni wée wo pu kadugo na, w'a pye wée wa la, w'a pye meleke na yiri fugba we ni la, weefɔ wu lanji. ⁹ Wée ya tee yee jo toro yee mu; n'a da guri di yi jo daha sanha: Wée ya Jozaama pemu jo yee mu ge, watii bu patii jo yi mu wée wo pu kadugo na, weefɔ wu lanji.

¹⁰ Ayiwa wee tuun wu ni, ne giin sipyii di da na soni laa, ne giin Kile di da na soni? Na funɔɔ ki jɛ di naye kaa taan sipyii mu kunni? Bada! Ne funɔɔ da bi bye di naye kaa taan sipyii mu sanha, ne bi da ga já bye Kirisa wo kapyebye we.

Pyegana lemu na Pɔli ya pye na jeri Kile tudunmɔɔ ge

¹¹ Na cebooloo, n'a da yi fiinne jo yi mu jo ne Kile Jozaama pemu jo yi mu ge, pee ya ta foro sipya ni we. ¹² Ne pu ta sipya mu we, sipya be di ya ne taanni pu ni we. Ga Yesu Kirisa ye pyaa k'a ne taanni pu ni.

¹³ Taashiine li ni, na ne yaha Yawutuu pu wo koo li ni, ne bi doroo torogana lemu na ge, yee wa yee nah a logo. Ne bi Kile wo n'a daa fee pu kana fo xuuni wee tuun wu ni. Ne bi li yereɛ fo na pu pinnege ki jɔnɔ tugo.

¹⁴ Ne bi bye na lejii Yawutuu nijehemee nah a na Yawutuu pu koo li jaarigana ni. Wée sefelee p'a wée taanni kalegee kiimu ni ge, ne bi naye beeri kan kee mu. ¹⁵ Ga Kile bi ne shɔɔnri lɔ, ali na ta pu sanha ne se be we. Wu jidaan tuun w'a pa na ge, a wu wu niime wu tirige ne na, na ne yiri na pye wu kapyebye.

¹⁶ W'a wu Ja wu she ne na, kɔnhɔ ne da wee Ja wu wo Jozaama pu yu shi wasama beeri mu, shi wemu jɛ Yawutuu we. Ba w'a wu she ye ne na we, ne be ya watii yege nige we. ¹⁷ Piimu p'a fenhɛ pye Kirisa wo tudunmɔɔ pee ne nah a ge, ne nɔhɔ she Zheruzalemu ni di zhe pee be yege we. Ga, a ne faa toro, na gari Arabi ni; lee kadugo na, a ne guri pa Damasi kulo li ni.

¹⁸ Ayiwa, yee taanri w'a toro, a ne na kari Zheruzalemu ni, kɔnhɔ di she foro Pyeri na. A ne cabyaa ke ni kaguro pye wà ni wu ni. ¹⁹ Ga ne ya ta Kirisa wo tudunmɔɔ watii be ja nige we, fo Yakuba ye nigin pe; wee jɛ Kafɔ Yesu wo ceborona wa. ²⁰ Yemu n'a yu me yi mu ge, ali kafinege nigin be wa yi ni we; Kile wa na seeri. ²¹ Lee kadugo na, ba ne foro Zheruzalemu ni we, na gari Siiri fiige ki ni; na yiri wà, na gari Silisi fiige ki ni. ²² Ga n'a daa fee piimu pu bye Zhude fiige ki ni ge, wee wa shishiin bi sanha ne ja jii na we.

²³ Pu bi yi nuri ye sipyii jɔ na na: «Sipya we wu bi wée kana taashiine li ni, fo w'a bi li

yereŋe wu n'a daa wu juŋɔ tugo ge, weeye pyaa ki be k'a Kile wo Jozaama pu yu nime.»
²⁴ Lee funŋɔ ni, a p'i ganha na Kile sɔni ne wo Jozaama pu wo jo wuu na.

2

Pɔli ya Kirisa tudunmɔɔ pusamaa juŋɔ cɪri ta

¹ Ba yee ke ni shisheere ya toro we, a ne ni Barinabasi di guri pa sanha Zheruzalemu ni. A ne gari ni Tite be ni. ² Kile ye pyaa ki bi li she ne na na ne wu she wà, a ne da kari. Ba ne nɔ wà we, ne ni nahagbaa fee pu ni, a wèe di she wùye ja kabanugo. Kile Jozaama pemu ne yu shi wusama beeri mu ge, a ne pee nahà jo pu mu, kònho labye wemu n'a pye toro ge, ni wemu n'a byi ge, kònho wee wa shishiin ganha bu bye juŋɔ baa wo we. ³ Tite wemu ni ne kari ge, Gireki wu bye wii. Ga pu ya ta wu karamu fanha be na fo wu cekɔnɔ pye, kònho wu be di bye Yawutuu pu shi we. ⁴ Ga, kafnejuu p'a, pee bi puye pye na n'a daa fee pee ne, na ta p'i ne n'a daa fee we, pee pu bi giin w'i cekɔnɔ pye. Wèe ya pye ni Yesu Kirisa ni kariŋeege ni ge, a wèe di bye wùye mu, a pii sipyii pii di beele jé wèe te ni kònho p'i lee nahà ce. Pu funŋɔ ki bye p'i wèe kurunɔ pa leŋe sanha bulooro ti ni. ⁵ Ga wèe ya sɔɔ na wùye yaha pu keŋe ni ali jere be funŋɔ ni wù ta logo pu ju na we, kònho Kile Jozaama pe pu wa can wu shee ge, y'i já pee logo ba pu ne we.

⁶ Ayiwa, sipyii p'a bi piimu wii na pee pu ne nahagbaa fee pu ge, juŋɔfee pu bye pii la, pu shiin bye be juŋɔfee we la, lee la shishiin kajɔɔ wa ne mu we; bani Kile ya wa shɔnri na wo wa ni we. Kile Jozaama pe ne bi yu ge, ba ne pee nahà jo pee nahagbaa fee pu mu we, pu ya ta ka fara pu na we. ⁷ Ga, a puye pyaa be di li ce na Kile w'a pe Jozaama pe kaa le ne keŋe ni ne w'a yu shi watii sheen mu ma na jo ba w'a pu kaa le Pyeri keŋe ni w'a yu Yawutuu pu mu we. ⁸ Bani Kile wemu w'a sefeere kan Pyeri mu na wu tun Yawutuu pu mu ge, wee ninumɔ w'a sefeere kan ne be mu na ne tun shi wusama mu. ⁹ Yakuba ni Pyeri ni Yohana, pee piimu pu bi wii nahagbaa fee pu ge, pee bi li ce na Kile w'a te tuduro te kaa le ne keŋe ni wu wo niime wu funŋɔ ni. A p'i pu keye le ne ni Barinabasi keye ni, wee fò we ya li shee na wèe beeri ya pye nigin. A wù beeri di binne na be yi na nago wèe pu she baari pyi shi wusama te ni, pee be di she baari pyi Yawutuu pu te ni. ¹⁰ A p'i li she ye wèe na na wèe pu she wù fungongo yaha funmɔ fee na. A ne be di la le naye ni na ganha na lee pyi.

Pɔli ya Pyeri jaagi Ancosi kulo li ni

¹¹ Ayiwa, ga ba Pyeri ya pa ba Ancosi kulo li ni we, a ne ba wu jaagi sipyii pu beeri jii na; bani kaa lemu w'a bi pye ge, lee bi ju we.

¹² Wu cebooloo shi watii sheen piimu pu bye n'a daa fee Ancosi ni ge, Pyeri bi binne na li ni pee ni. Ga, a Yakuba di ba sipyii pii tun kari Ancosi ni. Ba pee ya nɔ we, a Pyeri di fere kɔn shi wusama w' a daa fee pu na, na bye wu ya sɔɔ w'a li nige ni pu ni we. Wu bi fyagi pee sipyii pu na, bani Yawutuu pu bye pii, pee di bi yu na fo shi wusama beeri w'a cekɔnɔ pyi. ¹³ Cebooloo piimu be pu ne Yawutuu ge, a pee be di yaa Pyeri na, na fere kɔn pii pu na. Lee funŋɔ ni a Barinabasi be di yaa pu shuun shuun juuro ti na, na daha pu feni. ¹⁴ Ba ne pu ja, na pu ta pu ya jaari na sahanj; ni Kile Jozaama pu wo can wu ni we, a ne jo ni Pyeri ni pu beeri jii na. A ne wu pye: «Mu wemu wu ne Yawutu ge, a m'i sɔɔ na Yawutuu pu wo koo li yaha wà, na ganha na jaari shi wusama wo jaarigana na. Wee tuun wu ni nahà na m'i giin nime m'i shi wusama be karamu fo wu be w'a Yawutuu pu wo koo li jaari we?»

Fo ma bu dà Yesu na m'a na sho

¹⁵ «Can wu ne wii, wèe kunni ya sii tii pye Yawutuu cege. Wèe ne shi watii sheen we, pu jo na wee shi we sheen ya Kile koo li ce we. ¹⁶ Ga lee be na, wèe be ya li ce na jo ma nehe da Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya we koo jaari, lee wa da ga ma pye sipyitiime Kile mu we, fo ma bu dà Yesu Kirisa na. Lee wuu na wèe be ya dà Yesu Kirisa na, kònho Kile di wù pye sipyitiimee wee n'a daa wu baraga ni. Li wa nago Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu nehe ke ki wo koo jaari w'a wèe pye sipyitiimee Kile mu-i de. Bani sipya wa shishiin wa da já bye sipyitiime Kile mu na ma yaha ma na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo jaari we.

¹⁷ «Ayiwa, wèe Yawutuu ba wùye shaa wù bye sipyitiimee Kirisa wo kariŋeege ki funŋɔ ni, wèe ba lee pyi, wèe be ya jeri ni shi wusama ni nigin, pee piimu p'a wii jurumupyii ge. Wee tuun wu ni, ta lee wa li shee na Kirisa w'a wèe tɔɔgo leni jurumu ni? Bada! ¹⁸ Ayiwa, ne na foro saliya wu keree taan, na bye ne wu koo jaari we, ne bu guri wee saliya we feni sanha na wu koo jaari, wee tuun wu ni neye pyaa ya saliya wu kyeege. ¹⁹ Ne xu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu shizhaa na, kònho di bye jii na, di da kapyenee pyi Kile mu. ²⁰ Ne pye kanna p'a ne pinne kori ni Yesu Kirisa ni shiizhan korikoritige ki na. Neye pyaa ya ta pye nige jiiŋere ni we; Kirisa wu ne jiiŋere ni ne zo wu na. Niiŋere temu ni ne wa nime ke koŋo ke na ge, ne naye kan Kile ja wu mu. Ne kaa ya taan wu mu fo w'a sɔɔ na wuye kan saraga ne wuu na. ²¹ Kile ya niime wemu kan ne mu ge, ne da ga wee she bada we. Bani Kile da ba sipya jateni sipyitiime Musa wo saliya wu koo jaari baraga ni, lee ya li shee na juŋɔ ya pye Kirisa kaxulo na we.»

3

Na dà Yesu na, lee funṅo ni Kile ya sipya jateni sipyitiime

¹ Yee Galasi sheen kunni, yee ṅe funṅonyo baa fɛɛ de! Jɔḡo wu d'a yee faanna mɛ wɛ? Yesu Kirisa ya xu xugana lemu na korikoritige ki na ge, yee ṅaha ya fiinne jo yee mu. ² N'a da yi yege kaa nigin ye na. Fefɛɛɛ Munaa le Kile ya kan yee mu ge, Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu wo koo li ṅaari wuu na w'a li kan yee mu laa, yee ya Kile Jozaama pu logo na dà pu na ge, lee wuu na w'a li kan yee mu? ³ Naha d'a yee pye mɛ funṅonyo baa fɛɛ wɛ? Yee ya kaa lemu ṅo kɔn ni Kile Munaa sefɛɛɛɛ ni ge, ṅaha na yee di zhaa di yiye pyaa wo sefɛɛɛɛ taga lee ṅo to wɛ? ⁴ Kile ya kanhama nigbo pemu yaha p'a nɔ yee na ge, ṅunjo ya pye pee na-ɛ ge? Bada! Pee dà já bye ṅunjo baa wɛ. ⁵ Kile wemu w'a wu Munaa li kaan yee mu, na kakanhaṅaa ki pyi yee tɛ ni ge, wee tuun wu ni, yee ya ṅaari na sahanji ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni ge, lee wuu na w'a lee pyi laa, yee ya Jozaama pu logo, na dà pu na dagana lemu na ge, lee wuu na w'a li pyi?

⁶ Kile Kafila w'a yi yu wèe mu Ibirayima shizhaa na na: «Ibirayima ya dà Kile na, a Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.» ⁷ Ni li ṅe mu, wee tuun wu ni yi li cɛ na jo piimu p'a daa Kile na ge, pee pu ṅe Ibirayima wo nagoo pee. ⁸ Kile Kafila w'a fɛnhɛ li shɛ na shi wemu ṅe Yawutuu wɛ, na wee shi wu bɛ na ba dà Kile na, Kile na pu pye sipyitiime pu n'a daa wu wuu na. Lee wuu na pe Jozaama pe ya fɛnhɛ jo Ibirayima mu na: «Kile na ba duba shi wu bɛeri mu mu baraga ni.» ⁹ Lee wuu na sipyaa sipya w'a daa Yesu na ge, Kile na duba weefɔɔ mu ba w'a duba mɛ Ibirayima mu wu n'a daa wu funṅo ni Kile na wɛ.

¹⁰ Sipyaa sipya w'a giin na Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu wo ṅomɛhɛɛ ki koo ṅaari funṅo ni Kile da ba wee jate sipyitiime ge, Kile wo lanji w'a to weefɔɔ ṅunjo ni; bani l'a ka na:

«Sipyaa sipya wu ṅe wu ya saliya wu ṅomɛhɛɛ ki bɛeri koo ṅaari gbee ki ṅaarigana na-ɛ ge,

Kile wo lanji w'a to weefɔɔ ṅunjo ni.»*

¹¹ Ayiwa, l'a fiinne yeɛɛ na Kile da já sipya wa shishiin jate sipyitiime Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu koo ṅaari baraga ni wɛ. Bani l'a ka na:

«Sipyaa wemu w'a tii ge, wee na ba ṅi sicuumo ta n'a daa gbɔɔɔ ni.»*

¹² Ga sipya wemu w'a giin wu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ye wo koo ṅaari pye wu tadanja ge, n'a daa ṅe ya fiin bɛ weefɔɔ mu wɛ; bani l'a ka na:

«Sipyaa ya yaa ma wee saliya wu bɛeri koo ṅaari

ma na ṅi sicuumo ta.»*

¹³ Yesu Kirisa ya pa wèe shɔ saliya ṅomɛhɛɛ ki wo lanji wu na. A wuyɛ pyaa di dugoo wee lanji we taan wèe tege; bani l'a ka na:

«Sipyaa sipya p'a yirige suri tige ni na gbo ge, weefɔɔ ya lanji.»*

¹⁴ L'a pye mu bɛ sanha kɔnhɔ duba wemu ṅomɛɛ Kile bi lo Ibirayima mu ge, wee di nɔ shi wusama bɛeri na Yesu Kirisa baraga ni; na fara lee na sanha, Kile ya Fefɛɛɛ Munaa lemu bɛ wo ṅomɛɛ lo ge, wù já lee bɛ ta n'a daa baraga ni.

Kile ya ṅomɛɛ lemu lo ge, Musa wo saliya wu da já lee fiin wɛ

¹⁵ Na cebooloo, n'a da ṅaha sheshɛɛɛ ta lo sipyii wo keree pyeganja na. Ali sipya ye pyaa mɛhɛ kaa la ṅomɛɛ lo, na li ka, na xho na wu kabee taha kee wɛɛɛ ki na, sipya watii da ga já lee ṅomɛɛ le kyɛɛgi, kelee na la fara li na wɛ. ¹⁶ Kile w'a bi ṅomɛɛ lo Ibirayima ni wu kadugo yiri shi shɛn mu. Li ya ta ka Kile Kafila wu ni na jo «wu ni wu kadugo yiri shi shɛn» ma na giin sipyiɛhɛmɛ kaa w'a byi wɛ, ga shi shɛn nigin ye kaa Kile Kafila w'a jo na: «Wu ni wu kadugo yiri shi shɛn.»* Wee wu ṅe mɛ Kirisa. ¹⁷ Yemu n'a giin di jo ge, yee yi wa mɛ. Kile w'a kariɲɛge ṅomɛɛ lo Ibirayima mu. A yee xhuu shishɛɛɛ ni kelee taanri (430) di doro, a Kile di na pa Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu teɲɛ. Lee funṅo ni, Kile ya ṅomɛɛ lemu lo Ibirayima mu ge, Musa wo saliya wu da já lee ṅomɛɛ le kyɛɛgi, kelee na li jomɔ pu ṅeri wɛ. ¹⁸ Ga cɛn wemu Kile ya gaan ge, wee da bi daa Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu baraga ni, wee tuun wu ni wee cɛn wu bi da bye nige ṅomɛɛ li wo wu wɛ; na ta Kile d'a wu wo cɛn wu kan Ibirayima mu ma ni, ṅomɛɛ li baraga ni.

Lemu na saliya ṅomɛhɛɛ k'a kan wèe mu ge

¹⁹ Wee tuun wu ni saliya ṅomɛhɛɛ ki wo kakaan ṅunjo di ṅe leke wɛ? Ki kakaan ṅunjo ki ṅe, kapyeege kiimu ki ṅe ki ya bɛ Kile mu i ge, kɔnhɔ wèe di kee cɛ. Ga kee saliya ṅomɛhɛɛ k'a yaa na pye wà, Kile ya ṅomɛɛ li lo Ibirayima wo kadugo yiri shi shɛn wemu shizhaa na ge, fo wee ba ba. Melekeɛ pu bi saliya ṅomɛhɛɛ ki kaan Musa mu, Musa di ki yu sipyii pu mu. ²⁰ Kayaama ya luu kaa

* 3:6 Zhenzi 15:6; Oromɛ Sheen 4:3 * 3:8 Zhenzi 12:3 * 3:10 Duterɛnɔmɛ 27:26 * 3:11 Habakuki 2:4
* 3:12 Levitiike 18:5 * 3:13 Duterɛnɔmɛ 21:23 * 3:16 Zhenzi 13:15; Zhenzi 24:7

lemu na ge, lee je kabanja nigin kajii we. Kile di je wu ye nigin do.

²¹ Ta lee wa li shee na Kile ya jomsee lemu lo ge, na Kile tudunmoo Musa wo saliya wu w'a lee jomsee li kaala ya? Bada! Saliya jomsee kii k'a kan ge, kee da bi da ja da jii sicuumoo kaan sipyii mu, wee tuun wu ni sipyii bi da ja da byi sipyitiimee Kile jaha taan, saliya jomsee ki baraga ni. ²² Ga l'a ka Kile Kafila wu ni na jurum wo fanha ke ki je konjo sipyii beeri na. Lee funno ni Kile ya lemu wo jomsee lo ge, konho lee di gan n'a daa fee pu mu pu n'a daa wu baraga ni Yesu Kirisa na.

²³ Ayiwa, Kile tudunmoo Musa wo saliya we, wee wu bi fenhie pye wee juno ni, yani n'a daa wu wu pa ge. A wee saliya we di gori yaha wee juno ni fo na she no n'a daa wu sheduun wu na. ²⁴ Lee funno ni a saliya wu bye wee jaha covoo, fo na she Kirisa pye w'a pa; konho wee di bye sipyitiimee Kile jaha taan n'a daa baraga ni. ²⁵ Ba ni n'a daa wu wo koo li d'a pa nime, wee da ja bye nige wee jahagbaacomoo wu kenje na we. ²⁶ Bani yee beeri ya pye Kile nagoo n'a daa baraga ni Yesu Kirisa na. ²⁷ Yee piimu beeri p'a batize Kirisa wo karijenge ki ni ge, yee ya jeri ba Kirisa ye pyaa je we. ²⁸ M'a yee Yawutu la, m'a pye shi watii shen la; m'a pye bulo la, ma shii na pye bulo we la; m'a pye na la, m'a pye cee la; le la shishiin ni je nige we. Bani yi beeri ya jeri nigin Yesu Kirisa wo karijenge ki funno ni.

²⁹ Ayiwa, yi bi je Kirisa wuu, y'a pye Ibirayima wo nagoo. Kile ya cen wemu wo jomsee lo Ibirayima mu ge, yi be na ba wee ta.

4

¹ Yemu n'a giin di jo ge, yee yi wa me. Pya wemu na ba cen lo ge, na wu yaha wu nohoopiire ni, waagi wa shishiin je wu ni bulo te ni we, ali na li ta be wee wu je tofoo wu wo yanmuyo yi beeri kafoo. ² Na wu yaha wu nohoopiire ti ni, sipyii pu da da wu kaseri, na wu keree yari, tuun wemu tofoo w'a gbegele yaha ge, fo wee tuun we bu she no. ³ Mu wee be di bye. Tuun wemu ni wee be bi bye ba nohoopiire je-ge, ke konjo ke wo keree bulooro ni wee di bye. ⁴ Ga Kile ya tuun wemu gbegele ge, ba wee ya pa no we, a wu wu Ja wu tun na pa. A cee di wu se. A wu be di je saliya jomsee ki wo fanha ki noho ni. ⁵ Piimu pu bye saliya jomsee ki wo fanha ki noho ni ge, konho wu pee juno wolo. A wee di bye Kile nagoo. ⁶ Yee ya pye Kile nagoo, lee wuu na Kile ya wu Ja wu Munaa li tun l'a pa je wee zoloo pu ni. Lee Munaa le w'a wu yiri: «Aba» Lee kori je na: «Wu To». ⁷ Lee wuu na ma je nige bulo we, ga m'a pye Kile pya. Ba ni m'a pye Kile pya, w'a yanmuyo yemu jomsee lo wu nagoo pu mu ge, ma be na ba yee ta.

Poli ya wu funno shaa ni Galasi sheen kaa ni

⁸ Taashiine ni, na yee ta yee sanha Kile ce we, peenje yanmuyo ya wo buloo yee di bye, na ta yee peenje yanmuyo ye di je Kile ye pyaa we. ⁹ Ga nime yee ya Kile ce. Ne yaa na yo Kile yere w'a yee ce. Naha na yee di giin di guri yee konjo yanmuyo baraga baa woyo ye feni we? Naha na y'i zhaa di yiyee le yee juno baa yanmuyo ye wo bulooro ti ni sanha we? ¹⁰ Yee ya cana jehee kii porono kii na, na fara yeye ya na, ni teenge, ni yee, na yee jateni na toro yi saya taan. ¹¹ Ne lemu beeri pye yee mu ge, ne funno k'a pen jo lee beeri ganha ba bye juno baa kaa we.

¹² Na cebooloo, n'a yi jeri, yi jeri ba ne je we, bani neye pyaa ki be ya jeri ba yee je we. Yee kunni ya ta kakuuno la shishiin pye ne na we. ¹³ Yeeye pyaa ya li ce na yama p'a ne pye ne kori yee mu, na Kile Jozaama pu jo yee mu taashiine li ni. ¹⁴ Ali na li ta be ne wo yama p'a kanhama shan yee juno ni, lee be na yee ya ta ne tanha, kelee na na she we. Ga yee ya ne co xuuni ba Kile wo meleke wa je we, ma na da giin na neye pyaa ki je Yesu Kirisa we. ¹⁵ Yee funno bi sii taan wee tuun wu ni. A kee fundanga k'i gari miu we? Ne li ce nakaara baa jo li da bi da ja bye kunni, yee bi da zoo na yi pepyaa ki wolo na taga ne wogoo ki faa. ¹⁶ Wee tuun wu ni, ne na can jo yee jii na, lee l'a ne jeri yee pen nime ge? ¹⁷ Pii sipyii pii funno ki wa p'i yee jaha jeri puye yiri. Ga pu wo fungaa le, lee di ya jo we. P'a giin p'i ne ni yee laha wuye na, konho yee di daha pu feni. ¹⁸ Kaa lemu li je nizaana ge, na yatenye waha lee kaa le feni, lee ya jo. Li wa nago ne bu bye yee te ni tuun wemu ni, y'i na yatenye waha we, ga y'a yaa na yatenye waha tuun beeri ni. ¹⁹ Na nagoo, ne je ba layama je we, ali nime we be ni ne je na yee laa ya fo Kirisa wo jaarigana le ga ba she naa yee ni. ²⁰ Ne funno k'a sii pye fo na no yee yiri nime, konho di jo ni yi ni jogana la betii na, bani yee kaa l'a ne jaha wo fo xuuni.

Sara ni Agari keree

²¹ Yee piimu p'a giin di daha Kile tudunmoo Musa wo saliya jomsee ki feni ge, wee tuun wu ni kee saliya jomsee k'a yemu yu ge, yee ya yee nuri be-ge? ²² L'a ka Kile Kafila wu ni na jalaa shuun Ibirayima bi ta. Ja nigin wa wu bi ta bulozho na, na ja nigin wusama ta cee wa na wemu je bulo we. Wee bye wuye pyaa wo sho. ²³ Bulozho w'a wu wo pya wu ta ba cee ya sii na nagoo taa we. Ga cee wemu w'a pye wu je bulo we ge, wee ya wu wo pya wu ta lee tagana li na we. Kile w'a fenhie pya wu jomsee lo wu mu, a wu na pa wu ta. ²⁴ Kori wa wu je kii keree kii na, wee we. Pii cee shuun we, pee je karijenge jomsee shuun. Karijenge jomsee lemu l'a lo Sinayi faabobono ki na

ge, buloo pu je lee jomεε li wo nagoo pee. Agari* wu je ba lee karijeεεε jomεε li je we. ²⁵ Agari je ba Sinayi faabobonjo ki je we, Arabi ni. Wee Agari we wu je ba nijaa wo Zheruzalemu kulo li je we, bani sipyii piimu beeri pu je Zheruzalemu ni ge, pee beeri je saliya jomεεε ki wo buloo. ²⁶ Ga Zheruzalemu wemu wu wa fugba we ni ge, wee je bulo we. Wee Zheruzalemu we wu je weε wo nu we. ²⁷ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Cee we, mu wemu wu je ma sanha pya ta ja-ε ge, ma funjo ki taan. Mu wemu wu je mu ya laa yama ce-ε ge, ta xhuulo fundanga keje ni. Bani p'a jaha wolo cee wemu ni ge, wee wo nagoo pu na ba jehe Na toro cee we ni wu poo wu wo nagoo pu taan.»*

²⁸ Lee wuu na, na cebooloo, yee kunni ya se na saha ni jomεεε li ni, ba Kile ya Ishaaga jomεεε lo me Ibirayima mu we. ²⁹ Fo wee tuun wu ni, pya wemu Agari ya se ba ceε ya sii na nagoo seni-i ge, wee bi we wu pya wu kana, wemu w'a ta Kile Munaa li wo fanha ni ge. Lee ninunjo l'a byi ali nijaa we be ni. ³⁰ Ga yekε y'a ka Kile Kafila wu ni we? L'a ka na:

«Bulozhε we ni wu ja wu kori. Bani bulozhε wu wo ja wu ya yaa wu pinne cen wu na ni we wu pya wu ni we, wemu wo nu wu je wu je bulo we ge.»*

³¹ Na cebooloo, lee funjo ni weε ya ta pye bulozhε wu wo nagoo we, ga cee wemu wu je wu je bulo we ge, wee wo nagoo weε je.

5

Kirisa ya weε pye wuε wuu

¹ Kirisa ya weε juno wolo, konho wu sii pye wuε wuu can can na. Lee wuu na, yi la le yiε ni, y'i gori yaha pee yahama pe ni. Yi ganha bu da guri nige kadugo di ba yiε le sanha bulooro ni we. ² Ne Poli, n'a da yi jo yi mu, yi bu daa na yi tadanja pye cekoonro, wee tuun wu ni Kirisa ya lemu beeri pye yi mu ge, lee da yaaga jo yi na we. ³ N'a da guri di yi jo yi mu sanha jo sipyaa sipya w'a wuε kan p'a kon ge, weefoo ya yaa w'a Kile tudunmoo Musa wo saliya jomεεε ki beeri koo jaari w'a fani. ⁴ Yee piimu pu wa Kile tudunmoo Musa wo saliya wu koo jaari, na giin na wee wo koo jaari funjo ni Kile da ba yee jate sipyitiimεε wuε jaha taan ge, yee ya yiε waa laha Kirisa na. Yee niε je nige Kile wo niime wu ni we. ⁵ Weε kunni, tadanja wa weε

mu na jo Kile na ba weε jate sipyitiimεε wuε jaha taan, bani weε wa daa Kirisa na. Lee wo sigime ni weε je Kile Munaa li baraga ni. ⁶ Sipya wemu bu bye ni Yesu Kirisa ni karijeεεε ni, wufoo ya cekoonro pye yoo, wu shiin yaa cekoonro pye-e yoo, lee la shishiin niε je we. Ga lemu li je kagboo li ge, lee li wa na jo weε pu da wu na. Wee n'a daa we ya yaa na wuε sheε taanjeεεε funjo ni.

⁷ Yee shegana li bi jo xuuni n'a daa wu koo li ni. A joo di ba yi yereje, na yi kurunjo can wu koo na we? ⁸ Kile wemu w'a yee yiri, na yee pye wuε wuu ge, yee kunni ya da li na na ke fungongo ke ka tuugo ya yiri wee yiri we. ⁹ Ta yee ya li ce na jo: «Shizhenhere nifenhεfεnheεε ki ma myεdanhεε beeri pye k'a fugofugo yiri we?» ¹⁰ Ga lee be na, ne da li na Kafoo ni, jo fungongo katii wa da digi yi mu we. Ga sipya wemu w'a ma ni piinje ki ni ge, wu pye sipyituugo beeri, Kile na ba kiiri kon wu na.

¹¹ Na cebooloo, li da bi da nago cekoonro ti wo keree ne be ya yu, nago ma bu cekoonro pye lee na ja ma sho, pu bi da da ne kana nige we. Yesu Kirisa wo korikoritige ki wo xu wu wo yere li be ne byi ge, lee be bi da waha sipya wa shishiin na we. ¹² Sipyii piimu p'a yee piinje me ge, pee ya mehe yaa na sii kon laha yee na feεεε.

¹³ Yee kunni na cebooloo, Kile w'a yee yiri, na yee pye yiε wuu. Ga yi ganha bu da lee pye karunjo yi da yi wo nidaan keree pyi we. Ga y'a kapyeεε pyi yiε mu ni taanjeεεε ni. ¹⁴ Bani Kile tudunmoo Musa wo saliya jomεεε ki beeri wa daa le jomεεε nigin we funjo ni na: «Ma sipyijini wu taan ma mu ba maye pyaa ki je we.»* ¹⁵ Yi bu daa na yi yiε feni ba nanja yaaya je we, na yiε coni na xhaa, na yiε pahala we. Yi bu bye y'i ya kaseεεε yaha yiε na we, yi na ba yiε kyεεgi xhε.

Sipya nidaan ni Fεεεε Munaa nidaan

¹⁶ N'a da yi jo waha yi mu jo y'a jaari Kile Munaa fanha ni. Lee bu bye, wee tuun wu ni yi da daha nige yiε pyaa wo nidaan keree feni we. ¹⁷ Bani lemu li je sipya wo nidaan ge, lee je Kile Munaa wo nidaan we. Kile Munaa li be wo nidaan di je sipya be wo nidaan we. Ye shuun we ya beni we, lee funjo ni yee funjo ma bye yi da keree kiimu pyi ge, yee da ja da kee pyi we. ¹⁸ Ga Kile Munaa li bu yee jaha co, wee tuun wu ni Kile tudunmoo Musa wo saliya jomεεε ki fanha da bye nige yee na we.

¹⁹ Na ta keree kiimu ki je sipya wo nidaan keree ge, kee ya fiinne. Kee ki wa me: Doooro, cemohoro, shiige baara keree, ²⁰ yapeεgaanra ni siganma, makonjo,

* 4:24 Agari: Pii w'a yu na Ajara kelee Ajaratu, kelee Jaara. Levitike 19:18; Marika 12:31

* 4:27 Ezayi 54:1 * 4:30 Zhenszi 21:10 * 5:14

yokoonro ni jereen, loyiriguuno, nakaara niguuro, beganhara ni waagi, ²¹ jegbɔɔ, singbaa, laara keree ni ki tuugo keree. N'a da yi jo waha yi mu ba n'a tee yi jo toro yi mu we, jo sipyii piimu p'a kii keree kii shi pyi ge, jo wee wa shishiin da ga jé bada Kile wo saanra ti ni we.

²² Ga Kile Munaa ya keree kiimu leni sipya zo ni ge, kee jne: taanjeege, fundanga, janije, loxulo, jubeje, saama, jomee fere, ²³ lotaan, ni na já maye na. Saliya wa shishiin da já kii keree kii kaala we. ²⁴ Bani piimu beeri pu jne Yesu Kirisa wuu ge, pee beeri ya pu wo ceepuro lakuunɔ ni ti jidaan keree ki beeri pinne kori ni Yesu ni korikoritige ki na.

²⁵ Kile Munaa l'a jii sicuumɔ nivomɔ kaan wée mu. Lee wuu na, wée be ya yaa na Kile Munaa li yaha l'i wu jaha co. ²⁶ Wú ganha ba wúye pele we! Wú ganha ba jogyere keree pyi wúye na we! Wú ganha ba jepenkeree pyi wúye na we!

3

N'a daa fee ya yaa na puyé teri

¹ Na cebooloo, yi ba sipya wa ta wu na kakuunɔ pyi, yee piimu p'a jaari na sahanj ni Kile Munaa li wo jidaan wu ni ge, yee pu weefɔo yeri ni loxulo ni. Yiyé pyaa be di kaseege yaha yiyé na, kanho yi be ganha ba jin nɔwuuro ni we. ² Y'a yiyé juunɔ tuguro luu! Yi ba lee pyi wee tuun wu ni yi na da Kirisa wo saliya wu wo jomeheee ki koo jaari. ³ Sipya wa ba wuyé wii na wee w'a porɔ pusamaa na, wuyé weefɔo ya faanna, bani wu jne yafiin be we. ⁴ Wa beeri ya yaa na wu torogana li seeri xuuni, wu bu wu keje nibyegge ki ta k'a ja, wee tuun wu ni, wu na funɔ taan kee nibyegge ki wuu na. Wú ya yaa w'a kee luu w'a daanna ni watii wo nibyegge ni we. ⁵ Bani wa beeri na ba yere ni wu labye fiin ni Kile jaha taan. ⁶ Piimu p'a yi taanni Kile Jomɔ pu ni ge, y'a yaa y'a pee tahaa kaan yi keje yanmuyɔ nijeye yi beeri ni.

Ma bu lemu nugi, lee ma da ba gon

⁷ Yi ganha ba yiyé faanna-e de! Sipya ya zheheni Kile na we. Ma bu lemu nugi, lee ma da ba gon. ⁸ Ma ba maye pyaa wo jidaan lakuunɔ keree pyi, wee tuun wu ni ma na ba xu ta lee wo kuduun. Ga ma ba Kile Munaa jidaan kere pyi, wee tuun wu ni ma na ba jii sicuumɔ nixhɔbaama ta lee wo kuduun. ⁹ Wú ganha bu da ganha kasaanjaa bye taan we, bani wú bu bye wú ya yaténye gbo lee bye taan we, wú na ba li kuduun ta wu taduun ni. ¹⁰ Wee tuun wu ni, na li pyeduun yaha wú mu, w'à yaa w'à kasaanjaa pyi sipyii beeri na. Wú cebooloo piimu ni wú jne n'a daa wu ni ge, pee susu na w'à yaa na kasaanjaa ki pyi.

Nɔxɔɔɔ kafila

¹¹ Ayiwa, go y'a kii kamapya nighɔho kii jaa ge, neye pyaa k'a kii ka na tun yi mu. ¹² Sipyii piimu p'a giin pu tɔn di daan sipyii mu ge, pee p'a yee fori na fo yee bu cekoonro pye. P'a lee pyi kanho sipyii ganha ba pu kana we, bani pu ba yu na Kirisa na xu korikoritige ki na, na lee wo baraga ni sipya da já zho, sipyii na da pu kana. ¹³ Na ta pee piimu p'a kon ge, pee ya ta na Kile tudunmɔ Musa wo saliya wu korogoo ki beeri jaari we. Ga p'a giin yee di cekoonro pye, kanho p'i da puyé pele na yee ya sɔɔ na daha pee feni. ¹⁴ Ne kuni wa da ga kaa la shishiin kaa taga naye pele we, fo wú Kafɔo Yesu Kirisa wo korikoritige ke. Kee korikoritige ke wuu na, konɔ yanmuyɔ beeri y'a jeri ne mu ba yaxuyo jne we, a ne be di jeri ba gbo jne we yee konɔ yanmuyɔ yi mu. ¹⁵ M'a cekoonro pye la, ma ya cekoonro pye-e la; lee la shishiin niye jne we. Niifere nivoro temu Kile ya gaan wée mu ge, tee ti jne kagbɔo le. ¹⁶ Piimu beeri p'a tee niifere nivoro ti koo jaari ge, Kile wo janije ke, ni wu jijaara te ti tigi pee beeri na, na fara Kile wo Izirayeli wu na, wee wemu wu jne Kile wo nagoo pu ge.

¹⁷ Ayiwa na co nijaa na, sipya wa shishiin ganha ba na jaha werenje nige ni lee kaa ni we, bani fe pe pu wa ne ceesege ki na ge, pee ya li shee na Yesu wo bulo ne jne.

¹⁸ Na cebooloo, wú Kafɔo Yesu Kirisa wo niime we wu kori yaha ni yi ni. Amiina.

Efese Shεεn Tudunmɔɔ Pɔli ya sεmε wemu tun Efese shεεn mu ge

Jɔgɔ ye mu we sεmε we d'a tun wε?

Efese egilizi wu mu Pɔli ya we sεmε we tun, ga wu funɔɔ ki bi bye we sεmε we di galaa Azi fiige ki egilizii pu bεeri ni, kee kemu niɓaa wogo p'a byi Turuki ge. Yee taanri Pɔli ya pye Efese kulo li ni, wee xuu wu wo kugbɔɔ l'a bye lii.

We sεmε we kakana juɔɔ

Pɔli w'a Efese egilizi wu nohɔ shan. Wu labyeɓii p'a wu tεge na Kile Jozaama pu jo Azi fiige ki bεeri ni (Kapyege 19:10).

Na Pɔli yaha kaso wu ni Oromε kulo li ni, a Epaɓirasi di she wu yiri, na she wu pye na tudunmɔɔ kafinejuu p'a pu wo kalaakuumɔ wu jɔ co Efese kulo li ni. A Pɔli di sεmε tun Efese egilizi wu sipyii pu mu, na pu funɔɔ to, na pu le koo ni, na pu tii na foro kalaakuumɔ wu taan.

Sεmε wu kafila juɔɔ

Efese Shεεn 1 —3 Kile wo keree ki tenjegana li kaa Pɔli ya yu: Shi wemu jε Yawutuu wε, pee ni Yawutuu p'a pinne pye kpɔɔn nigin shεεn Kile mu Yesu Kirisa wo xu wu baraga ni.

Efese Shεεn 4:1 —6:9 Egilizi w'a yaa na Kile koro li jaari jaarigana lemu na ge, lee ya jo fiinje.

Efese Shεεn 6:10-20 Pɔli ya wεe funɔɔ to na wεe pu Kile wo kashen yagboyo yi lo, wu da yogo ki kɔɔn Shitaanni na.

Efese Shεεn 6:21-24 Pɔli ya Efese Shεεn shaari sanha.

Fɔ mujuu

¹ Ne Pɔli, ne jε Yesu Kirisa wo tudunmɔ Kile jidaan funɔɔ ni. Kile ya yee piimu pye fεεfεε, yee di daa Yesu Kirisa na [Efese kulo li ni] ge, yee mu ne we sεmε we tun.

Ne yi shaari: ² Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni jɔɓinje kan yi mu.

Niime wemu Kile ya gaan Yesu wo n'a daa fεε pu mu ge

³ W'a wu Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile sɔni! Kile Munaa li wo duba wemu bεeri wu jε fugba we ni ge, w'a wee bεeri kan wεe mu Kirisa wo karijεεge ki ni. ⁴ Kile ya wεe jaha bulo Kirisa wo karijεεge ki ni na ta konɔ sanha yaa we. Konho wu bye fεεfεε, wu bye jaagi baa fεε wuye pyaa jaha taan. ⁵ Kile ye pyaa ya fenhe kee fungongɔ ke yaha wuye mu wu wo taarijεεge ki funɔɔ ni, na wεe pye wu nagoo Yesu Kirisa wo karijεεge ki funɔɔ ni. Lee l'a pye wu jidaan kaa wu wo saama pu funɔɔ ni. ⁶ W'a Kile sɔni wu niime wu wuu na, w'a wemu loolo wu na ma

ni wu jidaan Ja wu baraga ni ge. ⁷ Kirisa wo karijεεge ki funɔɔ ni wεe ya sho wu shishan pu baraga ni. A wεe wo jurumu wu bεeri di yafa wεe mu na be ni Kile wo tεhene baa niime wu ni. ⁸ W'a wee niime wu kan na jεhe fo xuuni wεe mu ni fungongɔ fεεfεε tuugo bεeri, ni laje tuugo bεeri ni. ⁹ W'a bi lee karijεεge le bye funɔɔ yaha wuye mu, konho wu ba lee pye wu wo saama pu funɔɔ ni Kirisa baraga ni. Lee karijεεge le, w'a lee she wεe na. ¹⁰ W'a li yaha wuye funɔɔ ni na kee keree kii pyeduun ba no, wu yanmuyo yi bεeri pinne, fugba woyo ye fara jɔɓinje ke woyo ye na, Kirisa di bye yi bεeri jɔɓinje.

¹¹ Lemu wo jomεε li bi lo wεe mu ge, wεe ya wu taa ta lee ni Kirisa wo karijεεge ki funɔɔ ni, bani Kile ya weri wεe jaha bulo fo taashiine li ni, na saha ni wu wo keree ki tenjegana li ni. Kile di wu keree bεeri pyi na saha ni wuye pyaa jidaan ni. ¹² Wee tuun wu ni w'a Kile sɔni wu saama pu wuu na, wεe piimu p'a pye shenshiilee na Kirisa pye wu tadanja ge. ¹³ Yee be, ba yee ya can jomɔ pu logo wε, pee pemu pu jε juwuuro ti wo Jozaama pu ge, a yee di da Kirisa na. A Kile di wu wo fe pu kpan yee na. Pee jε fεfεεε Munaa le, lee lemu wo jomεε l'a lo ge. ¹⁴ Fεfεεε Munaa li jε wεe wo cen wu yashiige, na li shεε na wεe na ba jε wu ni. Wee cen we na ba wεe jɔɔɔ wolo fεfεε canja ka. Lee wuu na w'a Nɔɔɔ Fɔɔ Kile sɔni!

Pɔli wo Kile-jεrege

¹⁵ Lee na ba ne logo na yee ya da Kafɔɔ Yesu na, fεfεεε wuu pu bεeri be kaa di dan yee ni we, ¹⁶ a ne fungongɔ yaha yee na na wo Kile-jεrege ki ni. Ne Kile jεeri tuun bεeri ni yee mu, na baraga teri wu na yee wuu na. ¹⁷ Wu Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile we, Kile-gbɔtabaaga ke, ne li shaa wu mu jo wu fungongɔ fεεfεε kan yi mu, wu wuye she yi na, konho y'i ja wu ce fiinje. ¹⁸ Ne li shaa wu mu jo wu yi fungongɔ mugi, w'a yi yiri tadanja kemu kaa na ge, konho y'i kee keree ce. Cen nɔɔɔ wo wemu w'a gbegele yee ni wu fεfεεε nagoo pusamaa kaa na ge, konho y'i wee be wo naafuugbo wu jɔɔɔ kana ce. ¹⁹ Tεhene baa sefεεεε temu be ti jε Kile ni na jaha tii ni n'a daa fεε pu bεeri ni ge, konho y'i tee be ce. ²⁰ Kile ya tee tεhene baa sefεεεε te she Kirisa ni, w'a wu jε na yeege xu ni, na wu tenje fugba we ni wuye kanige ce. ²¹ Kile ya wu tenje jɔɔɔ fεεfεε ti bεeri jɔɔɔ ni, ni sefεεεε ti bεeri, ni fanha ki bεeri, ni saanra ti bεeri jɔɔɔ ni. Kile ya wu tenje yanmuyo yi bεeri jɔɔɔ ni. Ke konho ke wo yanmuyo yi ye be we, ga konho kemu k'a ma ge, kee be wo yanmuyo yi jɔɔɔ ni. ²² Kile ya yanmuyo yi bεeri tirige yaha Kirisa nohɔdaan, na wu pye Egilizi wu jɔɔɔfɔɔ. ²³ Egilizi wu wu jε Kirisa wo ceepuuro te. Kirisa w'a wu jini, na wu pyi wu jɔ na fani.

2

Na foro xu ni, na jé jñi sicuumo ni

1 Yee tajaan wuu bye ba xuu jé we, yee tiibaara ni yee jurumu w'a lee pye. 2 Yee tajaan wuu bi jaari ke konjo ke wo jaarigana na, na daha munaakuunjo ki wo nuujofoo wu feni, lee muna lemu l'a baari pyi n'a she feé pu funyo ni ge. 3 Wée ni pee beeri pu bye karijengege ni, na taha wu wo lakuunjo ke feni, na wuye pyaa wo jidaan ni wuye pyaa wo fungonyo keree pyi. Lee funjo ni Kile wo loyire le li bi da ba no wée na ba pusamaa jé we. 4 Ga Kile wo jinaara t'a pele fo xuuni! Wée ya taan wu mu taangana lemu na ge, 5 lee wuu na w'a wée ni Kirisa pinne jé shiizhan na wée yaha wée na bi bye be xuu wu wo jurumu wu wuu na. Kile wo niime wu ye pe gboro ni yee ya sho. 6 Wée ni Yesu Kirisa wo karijengege ki funjo ni Kile ya wée pinne jé, na wée pinne teje be ni wu ni fugba wu ni.

7 Tehene baa niime wemu w'a she wée shizhaa na wu wo saama pu funjo ni Yesu Kirisa baraga ni ge, w'a li pye mu konho wee tehene baa niime we di da zheé w'a fiinje cabaya yi na. 8 Bani Kile wo niime wu ye nigin pe gboro ni yee ya sho n'a daa baraga ni. Lee ya ta yiri yeeye pyaa yiri we, Kile wo loolodaa l'a pye lere. 9 Lee ya ta pye yee wa shishiin wo kapyegeee baraga ni we, konho wa shishiin ganha bu tabaara le wuye ni we. 10 Kile w'a wée yaa. Yesu Kirisa baraga ni Kile ya wée da kapyegeee nizaanja kaa na, kee kiimu w'a bi gbegele konho wée di ba ja w'a kee pyi ge.

Shi wusama ni Yawutuu p'a jeri pye nigin Kirisa baraga ni

11 Yee ya ta pye Yawutuu we. Yawutuu pu p'a cekonro ni pye ge, pee di yee pyi cekonbaalaa, na ta pee wo cekonro t'i jé sipya wo keje fe. Yi yi funyo yaha nidogo ni taashiine li wo torogana li ni. 12 Yee bi sanha Kirisa ce wee tuun we ni we. Taa bye yee mu Izirayeli wo nagoo pu niye ni we. Kile ya karijengege jomohé kiimu lo ge, yee bi bye kee nabuun. Tadaña bye yee na we, Kile be di jé yi mu ke konjo ke na we. 13 Ga nime, yee piimu sanha ki bi lii Kile na ge, yee ni Yesu Kirisa wo karijengege ki funjo ni yee ya wu teenje Kirisa wo shishan pu baraga ni.

14 Bani Kirisa ye pyaa k'a pa ni janiye ni wée mu. Shi wemu jé Yawutuu we, w'a wee shi we ni Yawutuu pu beeri pinne na pye nigin. Kasorogo ke ki bi pu waagi laha puye na, na pu pye pen ge, w'a kee shan laha wa. 15 W'a Yawutuu pu wo saliya we ni wu jomohé ki beeri yirige laha wa, konho wu Yawutuu ni shi wusama pinne wu wo karijengege ki baraga ni, wu pu pye shi nigin wemu jé nivomo ge, w'i janiye le pu te ni. 16 Wu na xu korikoritige ki na, lee wo

baraga ni w'a pu shuun wu pinne, na pu pye ceepuuro nigin, na be le pu ni Kile te ni. A tee penre t'i xho korikoritige ki baraga ni. 17 Piimu p'a lii, ni piimu p'a teenje ge, w'a pa janiye ki jomo jo pee beeri mu. 18 Bani Yawutuu fara shi wusama na, Kirisa gboro ni wée wa beeri da ja vulo To Kile na Fefere Munaanunjo li baraga ni.

19 Lee wuu na do, yee jé nige nabuun keele nadadiinné we. Ga yee ni Kile wo nagoo p'a jeri nime fiinunjo nigin nagoo. Yee ya jeri Kile wo puga ki sipyii. 20 Noho shanna pemu na p'a yee yerenje ge, pee jé tudunmoo pee, ni Kile wo tudunmoo pu wo pe, Yesu Kirisa ye pyaa di jé gunjmii li kagerenje ke. 21 Puga ki beeri na kiye co, na yere Kirisa wo karijengege ki ni. K'a bye Fefere ti beeri wo fefere xuu we Kile mu. 22 Kirisa wo karijengege ki funjo ni yee be ya pinne faanri ni pusamaa ni, konho y'i bye puga, kemu jé Kile tateenge wu Muna li gboro ni ge.

3

Labye wemuya le Poli keje ni shi wusama te ni ge

1 Lee wuu na yee piimu pu jé shi watii ge, Yesu Kirisa wuu na p'a ne le kaso ni yee wuu na. 2 Kile ya labye wa kaa le ne keje ni wu niime wu baraga ni yee wuu na. Yee ya wee kaa logo. 3 Kile ya wu kajmohono li she ne na, ne fenhe kafilakaya ya taga yee jo na seme wu ni. 4 Yi ba wee xuu wu kalaa, yi na li ja wa na ne Kirisa wo kajmohono li ce xuuni. 5 Lee kajmohono li ya ta she tajaan wo sipyii pu na we. Ga nime Kile ya li she fefere tudunmoo ni Kirisa wo fefere tudunmoo pu na Fefere Muna li keje feni. 6 Lee kajmohono li le: Shi wemu jé Yawutuu we, pee ya pinne taa ta ni Yawutuu pu ni Kile Jozaama pu baraga ni Kile wo cen wu, w'a wemu gbegele wu nagoo pu mu ge. Pu beeri ya jeri ceepuuro ninuuro ti wo yatenye, a pu be di taa ta Kile wo jomoe li ni, w'a lemu lo Yesu Kirisa baraga ni ge.

7 Ne pye Jozaama pu wo jovo na saha ni Kile wo niime wu loolodaa li ni, w'a lemu kan ne mu wu sefere ti baraga ni ge. 8 Ne wemu wu jé Kile wo fefere wuu pu beeri kadugo yiri wo ge, a Kile di niime kan ne mu, konho ne da Kirisa wo tehene baa saama pu kaa yu shi wusama mu, wee wemu jé Yawutuu we. 9 Yanmujo yi beeri yaavoo Kile bi kaa lemu jomohé fo taashiine ni ge, w'a jo ne wu lee wo keree pyegana jo fiinje. 10 Nujo fere ni sefere te ti jé fugba wu ni ge, konho tee di ja Kile wo fungongo fere nigboro ti ce cegana beeri na nime, Egilizi wu baraga ni. 11 W'a lee pye na saha ni wu keree ki ni, w'a bi kiimu gbegele fo taashiine li ni, na ba ki pye wu Kafoo Yesu Kirisa ni

ge. ¹²Yesu wo kari^{ne}gege ki fun^{no} ni w^ee da j^a lowaa ta, na fulo Kile na fyaara baa, n'a daa gb^oo^oo ni Yesu na. ¹³Lee wuu na n'a yi ^{ne}eri jo kanhama pemu p'a n^oni ne na yee wuu na ge, jo pee ganha bu da yi fung^oyo ky^eegi we, bani pee kanhama pu ^{ne} n^oo^oo yee mu.

P^oli wo ^{ne}erege ke

¹⁴ Lee wuu na ne nuguro sinni To Kile nahha taan, na wu ^{ne}eri, ¹⁵ wee wemu w'a k^onh^oo ki ^{be}eri da ge, fugba wogoo ki fara ni^{ne} wogoo ki na. ¹⁶ Ne wu ^{ne}eri jo wu fanha kan yi mu, wu yi logoo waha wu Fefe^{re} Munaa li gb^oo^oo ni, na saha ni wu t^ehene baa n^oo^oo wu ni. ¹⁷ Kirisa di diin yi zol^oo pu na n'a daa baraga ni, k^onh^oo yi niye di juri, see see taan^{ne}gege ni! ¹⁸ Yi ni Kile wo fefe^{re} wuu pu ^{be}eri di j^a kee taan^{ne}gege ke ni^{daa}, ni ki kadaa, ki n^uhile ni ki jogi ⁿⁱo kana ce. ¹⁹ Yi Kirisa wo taan^{ne}gege ki ce, kee kemu k'a ye cem^e pu ^{be}eri na ge, k^onh^oo yi ⁿⁱo di fa ba Kile ^{ne} we.

²⁰ Ayiwa, w^ee ya yan^{mu}yo ya ^{ne}eri Kile mu, keele na w^u funy^o k^oon ni yi kaa ni xuuni. Kile na j^a yee kan w^ee mu, ali fo na doro b^e w^ee wo fung^oyo ki taan wu sefe^{re} ti baraga ni. Tee sefe^{re} te t'a labye pyi w^ee funy^o ni. ²¹ N^oo^oo w'a d^eri wee ni Yesu Kirisa na Egilizi wu ni fo gbee! Amiina.

4

Niginre temu t'a daa Yesu Kirisa baraga ni ge

¹ Lee wuu na ne yi ^{ne}eri, ne wemu wu ^{ne} kaso ni Kaf^oo wuu na ge, jo y'a yiri lemu na ge, y'a lee koo ⁿⁱari. ² Yi yiye tirige ni lotaan, ni loxulo ni! Yi da yiye teri ni taan^{ne}gege ni! ³ Niginre temu t'a daa Fefe^{re} Munaa li ni ge, yi la le y'i gori yaha tee ni ⁿⁱni^{ne} ki fun^{no} ni, kee ⁿⁱni^{ne} kemu k'a yi p^o yiye na ge. ⁴ Ceepuuro nigin ti ^{ne}, ni Fefe^{re} Munaa nigin, mu na jo ba Kile ya yee yiri me tadan^a nigin wuu na we. ⁵ Kaf^oo nigin ye wu ^{ne}, ni n'a daa nigin, ni batizeli* nigin. ⁶ Kile nigin ye b^e wu ^{ne}. W^ee ^{be}eri To wu ^{ne} wii, wee wu ^{ne} w^ee ^{be}eri ⁿⁱo ni, na ^{ne} w^u ^{be}eri t^e ni, na ^{ne} w^u ^{be}eri funy^o ni.

⁷ Ga w'a niime kan w^ee ^{be}eri nigin nigin mu, na saha ni Kirisa wo loolodahaa ki ⁿⁱo kana ni w'a kiimu kan w^ee mu ge. ⁸ Lee wuu na Kile Kafila w'a jo na:

«Ayiwa, w'a dugi na kari fugba wu ni, na sipyii pii co na pye buloo, na loolodahaa kan sipyii pu mu.»*

⁹ Ma bu logo na w'a dugi, lee ya li shee na w'a bi tigi b^e fo ⁿⁱne ke n^ohodaan. ¹⁰ Wemu w'a tigi ge, wee ninum^o w'a dugi fo fugba lili lili we ni, k^onh^oo wu k^ono ke ^{be}eri ⁿⁱo ni wu wo sefe^{re} ti ni. ¹¹ Wee w'a loolodahaa kan

sipyii pu mu, a pii di bye Yesu wo tudunm^oo, a pii di bye Kile tudunm^oo, a pii di bye Jozaama pu jovee, a pii di bye karam^oo^oo ni kalaatii. ¹² K^onh^oo wu Kile wo fefe^{re} wuu pu gbegele Kile wo labye wu kaa na, la di da faraa Kaf^oo wu Egilizi wu na. ¹³ Lee fun^{no} ni w^ee ^{be}eri da j^a binne na bye nigin n'a daa f^eere ni Kile Ja wu je wu ni. W^u ^{be}eri na sii k^ogo fo na bye sipyii, piimu ⁿⁱo ya fa ba Kirisa ^{ne}-e ge.

¹⁴ Ayiwa w^ee da bye nige n^oh^opiire, kalaakuum^oo tuugo ^{be}eri wo kafegege na pu luu na gbee nanmahara f^ee ke^{ne} kurogo we. Bani pee ya sipyii piin^{ne} ni pu wo shizhiinme pu ni. ¹⁵ Ga w^u ba can yu taan^{ne}gege fun^{no} ni, w^u na ba g^og^oo na se Kirisa mu. Wee wu ^{ne} Egilizi wu ⁿⁱo ke. ¹⁶ Ceepuuro ti ^{be}eri t'a keme gbegele na pye nigin wee baraga ni. Ti yatenye yi ^{be}eri y'a yiye co na ⁿⁱo xuuni yatenzogom^o pe ni, na saha ni yi ^{be}eri nigin nigin wu wo labye wu ni. Lee legana le na ceepuuro ti ^{be}eri ya legi, na baraga taa taan^{ne}gege fun^{no} ni.

Niifere niw^oo Yesu Kirisa ni

¹⁷ Ayiwa, yemu n'a da jo di waha yi mu Kaf^oo m^ege na ge, yee yi wa m^e. Yi ganha ba ⁿⁱari nige ma na jo ba Kile cebaalaa pii wa ⁿⁱari na sahanⁱ ni pu wo ⁿⁱo baa fung^oyo ye ni we. ¹⁸ Nibiige ni pu ^{ne}. Taa ^{ne} pu mu Kile wo ⁿⁱo sicuum^o pu ni we, bani pu niwewaa l'a pu ⁿⁱari kaacebaalaa. ¹⁹ Shiige pile b^e ^{ne} pu na we, fo p'a puye yaha n^oh^om^o na, na gburogi na d^od^oo^oo tuugo ^{be}eri pyi ni ^{ne}gb^oo.

²⁰ Ga kalaa we yee ya ta Kirisa wo shizhaa na ge, yee ya ta lee ⁿⁱ we ni-i de! ²¹ Li bu she da nago kanna y'a wu kaa tii logo kunni; can we wu ^{ne} Yesu ni ge, li bu da nago kanna y'a kalaa na saha ni wee can we ni, ²² fo yi bu yi yahagana nilee li yaha. Lee wo lakuun^o ke k'a sipya faanna, na ma ky^eegi. ²³ Lee na fo yi hakilee pee, ni yi fung^oyo yi ^{be}eri bu ⁿⁱari na pye nivoyo. ²⁴ Yi yahagana nivon^o lo, y'i bye Kile wo jaa we. Y'i bye sipyii piimu p'a tii ge, y'i bye sipyisaamaa. Kile wo can wu baraga ni lee wa daa.

²⁵ Lee wuu na yi kafineye yaha, yi da can yu yiye mu, bani w^ee ^{be}eri p'a pinne na bye ceepuunuuro wo yatenye. ²⁶ Yi logoo bu yiri, yi ganha bu da jurumu pye we! Yi ganha bu can^a yaha ki to kee loyirigege ki ta yi ni we! ²⁷ Yi ganha bu da tajege kan Shitaanni mu we! ²⁸ Wemu wu bye nagaa ge, wee wu nagaara ti yaha, wu da kapyen^e pyi ki pyegana na wu keye yi na, k^onh^oo wu b^e di da daa, wu da la baa f^ee pii kaan.

²⁹ Joguum^o pa shishiin ganha ba f^oro yi ⁿⁱo ni we, fo jom^o nizaama, pemu na j^a la fara sipyii piitiilee wo baraga na, na saha

* **4:5 Batizeli^{ne}** Kiriceen mu na ma mini yeege l^oh^o ni. Ga li kori ye pyaa ^{ne} na p'a pinne ni Yesu ni wu xu ni wu ^{ne} wu na. * **4:8** Zaburuu 68:19

ni pu mago ni, na samohoro leni pu logovɛɛ ni ge. ³⁰ Yi ganha ba Kile wo Fefere Munaa li luu yirige we. Lee li je Kile wo fe pe yee na, na wee wo juwuuro ti cana ki sige. ³¹ Yi funguuno yaha, yi ganha ba loyirigee koni we, yi ganha ba yi logoo yirige we, yi kafilapheere te yaha, yi ganha ba sipyii meye kyeege we, yi kuumo tuugo beeri yaha! ³² Y'a kasaanja pyi yiye na, y'i da juuno naari yiye na. Y'a yi jurumu wu yafani yiye mu, ba Kile be ya yi wo jurumu wu yafa yi mu Kirisa wo karijege ki ni we.

5

Kpeenge ki wo nara li keree

¹ Kile w'a wee yiri na pye wu nagoo, lee wuu na ne yi jeri jo y'a naari naarigazaana na lemu l'a dan Kile ni ge. ² Y'a naari taanjege ni ba Kirisa je we. Wee kaa ya taan wu mu, a wu wuye kan na pye saraga wee wuu na, kee kemu kaa ya taan Kile ni ba nudanga yawurire je-ge.

³ Dodo, ni nohamo tuugo beeri, ni negbo, le la shishiin mege be yere ya yaa na yiri yee te ni we. Kile wo fefere sipyii pu ya yaa ni lee la shishiin ni we. ⁴ Shiige baara jomo, ni juuno baa jomo, ni kafilanoro be ya na tajogo ni we. Yi sii y'a Kile soni ye!

⁵ Yi li ce fiinne na jo dodo, ni nohamo pyevoo, ni negbooo, wee wa shishiin wa da je Kirisa ni Kile wo saanra te ni we. Negboo ni yapegeaanra beeri nigin. ⁶ Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinne ni juuno baa jomo ni we. Kee keree kii k'a Kile wo loyire li kilee na zhaan Kile nomeecobaalaa pu juuno ni. ⁷ Lee wuu na yi ganha bu je pu wo karijege ki ni we.

⁸ Nibiige ni yee di bi bye taashiine li ni, ga Kafoo wo karijege ki funno ni, yee ya pye nime kpeenge na. Y'a naari ba kpeenge nagoo ya naari we! ⁹ Bani kpeenge wo labye wu je me saama, ni tiime, ni can. ¹⁰ Keree kiimu k'a dan Kafoo ni ge, yi la le yiye ni yi kee ce! ¹¹ Yi ganha ba womo keree pyi we, kuduun je kee ni we. Ga y'a kee yeege be yere kpeenge na. ¹² Pee sipyii pii ya keree kiimu nmohoni na byi ge, ali kee jo be yere je shiige. ¹³ Ga kaa lemu bu foro kpeenge na, lee naha na je viinne. ¹⁴ Bani kaa lemu beeri l'a foro kpeenge na na xo ge, lee naha na je. Lee wuu na p'a yu na:

«Jmunumo foo we, yiri!

Yiri foro xuu pu te ni,
Kirisa na wu wo kpeenge ki le ma mu.»

¹⁵ Yi kasenge yaha yiye na xuuni, yi yi naarigana ce! Yi ganha ba naari ba fungonyo baa fee je we! Ga y'a naari ba fungonyo fee je we. ¹⁶ Cana jii lemu ni yi wa nime ge, lee cana jii l'a kolo. Lee wuu na yi bu tuun

wemu ta, y'a yi se beeri pyi kasaanja bye ni. ¹⁷ Lee na yi ganha bu da bye fungonyo baa fee we, ga yi Kafoo jidaan sha yi wee ce. ¹⁸ Yi ganha ba jawohoo wuu yiye na ni duven gbaa ni we, lee wa popama waa. Ga yi ni Kile Munaa na. ¹⁹ Y'a samohoro leni yiye ni ni Kile koro yoyo ni, ni Zaburuu ni Fefere Munaa yoyo. Y'a yoyo yi ce, yi da Kafoo soni ni yi zoloo pu beeri ni. ²⁰ Y'a baraga teri To Kile na tuun beeri ni keree beeri na, wu Kafoo Yesu Kirisa mege na.

Cee ni pu namaa te keree

²¹ Yi yiye tirige yiye mu Kirisa wo jii fyaara ti wuu na.

²² Cee yi yiye tirige yi namaa pu mu, ba y'a yiye tirige Kafoo mu we. ²³ Bani na wu je cee juunoo, ba Kirisa je me Egilizi juunoo we. Wee Egilizi we wu je Kirisa wo ceepuuro te, Kirisa di je ti shovoo. ²⁴ Egilizi w'a kuu kuugana lemu na Kirisa mu ge, cee pu be ya yaa na kuu pu namaa mu lee kuugana li na.

²⁵ Namaa, yi cee pu taan yi mu, ba Egilizi w'a taan Kirisa mu, fo w'a wuye kan wu wuu na we. ²⁶ W'a lee pye mu konho wu loho ni Kile jomo pu taga Egilizi wu pye fefee. ²⁷ Konho wu wu yereje wuye naha taan ni nooro ni. Nohamo tene, kelee tafono, kelee lee la shishiin tuugo ganha bu na wu na we. Ga wu bye fefee jaagi xuu baa. ²⁸ Namaa pu ceepuuro ti kaa ya dan pu ni taangana lemu na ge, mu pu cee pu be ya yaa na dan pu ni. Na beeri sho w'a dan wu ni ge, wee wo ceepuuro ti kaa l'a dan wu ni. ²⁹ Bani sipya wa shishiin ceepuuro ton ya bengi wu mu we. Ga wu ma ti no shaa, na ti kemee, ba Kirisa be ya wu wo Egilizi wu pyi we. ³⁰ Bani wee pu je wu ceepuuro ti yatenye ye.

³¹ «Lee wuu na, na na ba wu nu ni wu to yaha,
na koomo pu sho na.

Pu shuun wu na bye ceepuuro nigin.»*

³² Lee kanmohono le kori w'a pele fo xuuni. Ne li she jo Kirisa wo karijege ke ni wu Egilizi wu na li naha ya tii. ³³ Lee beeri funno ni yee namaa pu beeri ya yaa, wa beeri wu sho di da dan wu ni, ba wuye pyaa wo ceepuuro ti kaa ya dan wu ni we. Cee pu be ya yaa na baraga teri pu namaa na.

6

Nohopiire ni ti sefee keree

¹ Nohopiire, y'a yi sefee nomeheere cono Kafoo wo karijege ki ni, bani lee l'a tii. ² L'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ta ma to ni ma nu pele!» Le l'a pye saliya wu nomeestu nizhiine le, na je nomee le lo na taha li na na: ³ «Konho ma di nanije ni nemono ta ni je ki na.» ⁴ Tii, yee be ganha ba yi nagoo pu logoo yirige we! Ga

* 5:31 Zhenezi 2:24 * 6:3 Ekizode 20:12; Duterenome 5:16

y'a pu biini, yi da pu yeri na saha ni Kafɔɔ yɛ pyaa wo kalaa wu ni.

Buloo ni pu kafɛɛ

⁵ Buloo, yee kafɛɛ piimu pu jɛ naha ke piɲɛ ke na ge, y'a pu jɔmɛhɛɛ conɪ, yi da fyagi pu na, yi da gbɔɔrɔ tɛri pu na ni zosaamaa ni, ma na jo ba y'a li pyi Kirisa mu wɛ. ⁶ Yi ganha ba kapyɛjɛɛ ki pyi pu jɛnaa yɛ na, kanna tɔndaanra y'a zhaa sipyii mu wɛ. Ga y'a ki pyi ba Kirisa wo buloo jɛ wɛ, yi da Kile jidaan pyi ni yi zɔlɔɔ pu bɛɛri ni. ⁷ Y'a labye wu pyi ni daan na mu ni, kanna yi ya wu pyi sipyii mu wɛ, fo Kafɔɔ. ⁸ Y'a li cɛ na sipyaa sipya, m'a pye bulo la, ma shiin ya pye mayɛ wo la, ma bu kasaana lemu bɛɛri pye, lee wo kuduun ma da ba da Kafɔɔ mu.

⁹ Kafɛɛ, yee bɛ p'a lee shi pyi yi wo buloo pu mu. Yi ganha bu da kafugo pɛlɛ pu na bada wɛ. Yi li cɛ na pu wo jɔnɔɔfɔɔ we, na wee ninumɔ wu jɛ yee bɛ wo wɛ. Wee jɛ fugba we ni. Wee ya wa wo wa ni wɛ.

Kiricɛn kashɛn yagboyo

¹⁰ Ayiwa, yi fanha ta Kafɔɔ ni wu sefɛɛɛɛ ti baraga ni. ¹¹ Yi Kile wo kashɛn yagboyo yi bɛɛri le yiye na, kɔnhɔ y'i j'a yere Shitaanni wo shizhiinmɛ pu bɛɛri sige. ¹² Bani wɛɛ ni piimu pu wa kashɛn ki ni ge, pee jɛ Adama nagoo wɛ. Ga jɔnɔɔfɛɛ pu jɛ pii, ni fanhafɛɛ, ni piimu pu jɛ ke kɔnɔ nibiige wogo ke jɔnɔ ni ge, ni jinaa piimu pu jɛ fugba wu ni ge. ¹³ Lee wuu na yi Kile wo kashɛn yagboyo yi bɛɛri lɔ, kɔnhɔ caguurɔ ki ba nɔ y'i j'a kashɛn ki nɔmɔ fo yi se ta, yi lowagaa wuu di j'a yere.

¹⁴ Yi yere, y'i can pye yi yapɔyɔ! Yi tiime pye yi kashɛn fadeye! ¹⁵ Yi yere y'i la le yi da Kile wo Jozaama pu yu, pee pemu pu jɛ jɔnɔjɛ jomɔ pu ge. Pee ya sipya fungɔngɔ tɛjɛɛ wu tɔɔyɔ tasinɲɛ ni ba tanhaya nijeye fɔɔ jɛ wɛ. ¹⁶ N'a daa we, wee wu jɛ nɲmasiginɛ ke. Wee di bye yi mu tuun bɛɛri ni, kɔnhɔ yi da Shitaanni wo na nɲmaya yi bɛɛri furi. ¹⁷ Yi jɔwuuɔɔ ti wo tɔɔrɔ jɔdɔnɔ ki bɛ lɔ tɔ, y'i Kile Munaa li wo nɲmɔpara li lɔ, lee jɛ Kile Kafila we. ¹⁸ Y'a Kile jɛɛri tuun bɛɛri ni Kile Munaa li baraga ni, ni jɛɛɛɛɛ tuuyo bɛɛri ni. Yi la le yiye ni yi da lee pyi, yi da Kile jɛɛri mu fɛfɛɛɛɛ sipyii pu bɛɛri mu.

¹⁹ Yi da jɛɛɛɛɛ pyi na bɛ mu, kɔnhɔ di ba yu tuun wemu ni, Kile di jogana kan na mu di Jozaama pu kanmɔhɔnɔ li naha jo di viinɲɛ ni lowaa ni. ²⁰ Ali na li ta nɛ na jɛ bɛ kaso ni pee Jozaama pɛ wuu na, nɛ wu jɛ pee wo kayahama. Wee tuun wu ni y'a Kile jɛɛri na mu, di da yu ni lowaa ni ba n'a sii yaa na yu wɛ.

Pɔli fɔ mujuu

²¹ Na ceborona ni na taanɲii Tishiki, wee wemu wu jɛ Kafɔɔ wo kapyɛbye jɔmɛɛ fɔɔ ge, wee w'a da zhɛ nɛ fiin ni na keree ki bɛɛri jaha jo yi mu. ²² Lee wuu na nɛ wu tun

yi mu, kɔnhɔ y'i wu wo keree ki cɛ, wu shɛ lowaa bɛ le yi ni.

²³ Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu jɔnɔjɛ, ni taanɲɛɛɛɛ, ni n'a daa kan cebooloo pu bɛɛri mu! ²⁴ Wu Kafɔɔ Yesu Kirisa kaa ya dan piimu ni tɛhɛnɛ baa ge, Kile wu fɛɛɛɛɛ kan pee bɛɛri mu.

Filipe Sheen Tudunmoo Pali ya semε wemu tun Filipe sheen mu ge

Jago ye mu we semε we d'a tun we?

Filipe sheen wo egilizi wu mu Pali ya we semε we tun Masedani fiige ki ni. Kaso ni wu bi bye Oromε kulo li ni na we semε we ka. Egilizii piimu noho Pali ya shan Er-pu fiige ki ni ge, Filipe sheen wo egilizi we wu jε pu beeri nizhiime.

Na Pali yaha wu jara shuun wuu li na, wu ni Silasi ni Timote ni, a p'i na Filipe kulo li ni. Shi wemu wu bi bye wa ni wee jε Yawutuu-i ge, wee w'a bi jεhe, bani Yawutuu nijehemεε bi bye wa we. Filipe kulo li bi bye Oromε sheen sarosii tateengbaha.

Ma funno bi jε ma di Filipe sheen wo egilizi wu keree ce, Kapyege Kitabu wu wo koogoo 16 wu kalaa.

We semε we kakana juro

Kashiine, Pali funno bye wu Filipe sheen wo egilizi wu n'a daa fee pu shaari pu yakanya yi wuu na wee mu (Filipe Sheen 4:10-20). Li shuun wuu, Pali bi logo na waagi wu jε Filipe n'a daa fee pu te ni. (Filipe Sheen 4:2). Wu funno ki bye w'i pu yeri.

Semε wu kafila jugbayo

Filipe Sheen 1:1-11 Pali ya pu shaari na baraga taha Kile na.

Filipe Sheen 1:12-26 Pali ya lowaa lemu ta na wu yaha kaso wu ni Oromε ni ge.

Filipe Sheen 1:27—2:4 Pali ya Filipe sheen yeri niginre keree na.

Filipe Sheen 2:5-18 Yesu ya wuye tirige tirigegana lemu na ge.

Filipe Sheen 2:19-30 Pali labyenii Timote ni Epafuroditi keree.

Filipe Sheen 3 Pali ya pu sonmi kapyebyii niguuyo yi keree na.

Filipe Sheen 4 Pali ya pu shaari na yere kan pu mu sanha.

Pali ya fo kan Filipe sheen mu

¹ Ne Pali ni Timote, weε piimu pu jε Yesu Kirisa wo kapyebyii ge, weε p'a we semε we tun Kile wo fεfεere sipyii pu beeri mu, piimu beeri pu jε Filipe kulo li ni Yesu Kirisa wo karijεge ki ni ge, ni jε egilizi wu jahagbaa fee ni pu tegeveε pu be.

Weε ya yi shaari: ² Wu To Kile ni wu Kafoo Yesu Kirisa wu niime tirige yi na, p'i jahinjε be kan yi mu.

Pali ya Kile jεeri Filipe kulo li n'a daa fee pu mu

³ Ne bu na funno kon ni yee kaa ni tuun beeri ni, ne ma Kile shaari. ⁴ Ne ba da Kile jεeri yee mu tuun beeri ni, ne ma kee jεrege

ki pye ni fundanga ni. ⁵ Bani yee ya pye ne tegeveε Kile wo Jozaama pu yere li kapyenε ki na, na co fo ki joo konduun na, fo na pa no niime na. ⁶ Ne li ce nakaara baa jo Kile wemu w'a kii kapyenε nizaanja kii joo kon yee ni ge, wee na ba gori yaha ki na fo na she ki joo fa Yesu Kirisa cabaŋa. ⁷ L'a yaa ne w'a na funno shaa lee shagana li na ni yee beeri kaa ni, bani yee kaa ya waha ne mu fo xuuni. Na ne yaha kaso wu ni ne na Kile wo Jozaama pu yogo yu, na pu can wu sheε, yee ya pinne ni ne ni wee labye we na. Wu niime wu baraga ni Kile ya wee kaa le ne keŋe ni. ⁸ Kile ye pyaa wa lee wo seeri na jo yee beeri kaa ya dan ne ni fo xuuni, ba weε ya dan Yesu Kirisa ni taangana lemu na we.

⁹ Kaa lemu na ne Kile jεeri yee mu ge, lee li wa me, jo la l'a faraa yee wo taanjεge ki na, yi be di laje, ni fungongo fεere ta xuuni, ¹⁰ konho y'i ja kasaanja ni kakuunoo ce shooŋri kiye ni. Lee funno ni yi na ba bye sipyitiimeε, jaagi baa fee, fo na she no Yesu Kirisa cabaŋa ki na. ¹¹ Yi na ba kapyege nizaanja nijehenεε pyi Yesu Kirisa baraga ni. Lee li wa masoŋo, ni pεenε teri Kile na.

Pali kaso wu keree

¹² Na cebooloo, na funno ki wa y'i li ce na jo jaa wemu beeri w'a no ne na ge, wee beeri ya pye kajuŋo na she ni Kile wo Jozaama pu ni jaha na can can na. ¹³ Bani kiiri wu takongo ki jahagbaa fee pu fara teye yi saya beeri na naha, pu beeri ya li ce na Kirisa kaa jo wuu na p'a ne po, na ne le kaso ni. ¹⁴ Lee funno ni wu cebooloo n'a daa fee nijehemεε ya Kafoo pye pu tadaŋa. Ne na le kaso ni, lee wuu na la ya fara pu lowaa li na. A p'i ganha na Kile Kafila wu yu sipyii pu mu ali pu ya fyagi be we.

¹⁵ Ayiwa, sipyii pii kunni wa Kirisa kaa yu ni jεpeen ni beganhara ni. Ga pii be di wa Kirisa wu kaa yu ni fungonsaanja ni. ¹⁶ Taanjεge funno ni pee wa kee kapyenε ki pyi, bani p'a li ce na Kile w'a ne teŋe, konho ne da Kile Jozaama pu can wu sheε sipyii pu na naha. ¹⁷ Ga pusamaa kunni, pee wa Kirisa kaa yu na ta ne wo kapyenε ki jεpeen di jε pu ni. Fungonkuuyo yi jε pu mu. P'a giin na pee ba lee pyi, na lee li da la fara ne kanhama na kaso wu ni.

¹⁸ Na ta lee la shishiin di jε kaa ne mu we. Fungonkuuyo ya pye pu mu la, fungonsaanja la; pyegana beeri na l'a pye ge, Kirisa kaa bu ja na yu na xo sipyii pu mu, lee ya ne funno taan. Kee fundanga ke, la di faraa kee na be, ¹⁹ bani yee wo jεrege ki fanha ni, ni Yesu Kirisa wo Munaa li wo dεge wu baraga ni, ne li ce jo kee keree kii beeri na ba bye kajuŋo na na juro wolo. ²⁰ Lemu ne zige ni na zo wu beeri ni ge, lee li wa ne tadaŋa. Li kunni wa da ba bye na mu shiige kajii bada we. Lee li wa me na Kirisa pele tuun beeri ni. L'a

na gbo la, l'a na yaha la, lee li wa. ²¹ Bani ne wo konjo ki katiinne juno ki wa me, na taha Kirisa feni. Xu be di je ne mu kuduun wa. ²² Ga ne di bu bye sanha konjo puga, ne na ja da kapyenge pyi sanha kiimu je ni kuduun ni ge. Wee tuun wu ni, jiiifere ni xu ni, ne ce kabaŋa keke n'a da lo we. ²³ Ne fungongo wa ki shuun wu beeri na. Ne na xu, na she bye ni Kirisa ni, lee la ki wa ne na, kuduun nigbo wu wa lee ni. ²⁴ Ga ne yaa na kori naha konjo puga yee wuu na, lee wo kaŋoo l'a pele be sanha. ²⁵ Nakaara wa lee ni we, ne na ba gori konjo puga, na tuun wa be pye yi taan, konho yi da se naha na n'a daa wu ni, yi fundanga ki be di bele. ²⁶ Lee funjo ni, ne ba ba guri she yee yiri, lee na ba bye kaŋuno fo ki nigbaho, yee na fundanga ta Yesu Kirisa wo karihege ki ni, ne wuu na.

²⁷ Ga yee kunni p'a jaari y'a sahanj ni Kirisa wo Jozaama pu ni. Ne ja she foro yi na la, ne shiin ya ja she foro yi na-e la, konho ne wa nuri na y'a n'a daa wu co ni keye shuun ni, na bye jomee nigin na, ni fungongo nigin. Yi yi fanha ki pye nigin, yi da kapyenge pyi, konho sipyii pu da Kile Jozaama pu nuri, p'i da Yesu na. ²⁸ Yi ganha bu da yi pen pu yaha pu fyaara leje yi ni lejegana la shishiin na we. Pee wo kapyege k'a li shee na pee na ba gyeege, yee wo kapyege k'i li shee na yee na ba sho. Kile ni lee ya foro. ²⁹ N'a ye yu bani Kile ya ta niime kan we mu, konho we di da ye nigin Kirisa na-e de! W'a niime kan we mu, konho we di da kanhama be jaa wu mege ki wuu na. ³⁰ Y'a tee na ja toro, na yi nuri be sanha na zhaanra ne leni ni Yesu Kirisa wo pen pu ni. Tee zhaanra te tuugo yee be ya leni nime!

2

Yi yiye tirige ba Yesu Kirisa ya pye we

¹ Ayiwa, lojine bi daa Kirisa ni, samahoro bi daa wu taanhege ki ni, karihege bi daa Fefere Munaa li ni, jijaara ni jubenje bi je, ² wee tuun wu ni, yi yi fungonyo yi pye nigin, y'i be taanhege funjo ni, y'i bye ba shen nigin je we, y'i bye ni fungongo nigin ni. Lee bu bye, ne zo wu na zii vere can can na. ³ Yi ganha ba kaa la shishiin pyi ni jepenen ni, kelee yafogoyo we. Ga y'a yiye tirige, yi da sipyii pusamaa porono yiye na. ⁴ Yi ganha ba keree pyi yiye pyaa ye wo kuduun kaa na we, ga keree kiimu wo kaŋoo l'a da bye yi beeri nigin nigin wu na ge, y'a kee pyi.

⁵ Fungongo kemu k'a bi bye Yesu Kirisa mu ge, y'i zhi kee fungonuno k'i bye yi be mu:

⁶ Wu je Kile pyegana na, wu ni Kile je nigin. Ga w'i ya ta lee pye wu too go tasinje nago kannu wu wuy taanna ni Kile ni fanha be na we.

⁷ Ga w'a kee beeri yaha wa, na wuy pye ba bulo je we. W'a pa bye sipiyawyyi, na wuy yaha ba sipyii pusamaa je we, ⁸ na doroo sipyii torogana na. W'a wuy tirige, na Kile jomee co, fo na she wu pye w'a je xu ni, korikoritige ki wo xu wu kunni. ⁹ Lee wuu na Kile ya wujuno yirige fo xuuni, na mege kan wu mu, mege kemu k'a pele meye yi beeri na ge, ¹⁰ konho Yesu mege bu yiri, munaa yara beeri li je fugba we ni ge, ni ninje ke na ge, ni ninje ke nohodaan ge, yee beeri di nuguro sin y'i wu pele. ¹¹ Sipyii bu beeri di yere li na, p'i da li yu pu jonyo ni na Kafoo wu je Yesu Kirisa. Lee na ba nooro taha To Kile na.

N'a daa fee ya yaa na ji konjo ke na ba woroo je we

¹² Ayiwa na taanjiinee, y'a na jomee co tuun beeri ni, tuun wemu ni ne bye yee ninje ni ge. Na na yaha n'a lii nime yi na, y'a la faraa tee jomeecoro ti na. Y'a yi juwuuro ti keree ki fiinje ni Kile ji fyaara ni, y'i da baraga teri wu na! ¹³ Bani Kile ye pyaa k'a da yee tege, na yee pye yee ya soo wu jidaan na, na ja na wu pyi be.

¹⁴ Lee wuu na, y'a yi keree ki beeri pyi nakaara ni jmunu-jmunumo baa, ¹⁵ konho y'i ja pye fefere, jaagi ganha bu da yi na we. Yi bye Kile wo nago, tanahaŋa ganha bu da yi na ke konjo ke wo sipyikuuyo nanmahara wuu pii te ni we. Yi da jiji pu te ni ba woroo ma ji me fugba we ni we. ¹⁶ Kile Jozaama pe pu wa jii sicuumo can wo pu kaa ge, yi da pee kaa yu pu mu. Lee bu bye, yi na ba na juno yirige Kirisa cabanja. Lee li da ba li she be sanha na ne wo kanhama pe, ni ne wo labye wu ya ta pye kaŋoo baa we. ¹⁷ Yee ya labye wemu pye Kile mu ge, wee ya pye yee wo saraga, yee ya da Kile na, lee na yee ya kee wolo. Ali li jeha yaha nago ne wo shishan pe pu fara kee saraga ki na, lee kori je ali pu jeha ne gbo na fara kee na, ne na funjo pinne daan ni yee ni fo xuuni. ¹⁸ Yee be ya yaa yee pu funjo taan lee na, y'i binne funjo taan ni ne be ni!

Timote ni Epafuroditi ya labye wemu pye ge

¹⁹ Kafoo Yesu bu soo na li koo yaha, jeri tapyege ni n'a da Timote tun zhe wa yi mu. Keree kiimu ki wa yi yiri ge, wu she kee jaha ce wu pa jo na mu, lee na ne be wo fungongo ki tenje. ²⁰ Bani sipya watii wa naha ne mu wemu ya wu funjo shaa can can na ni yee keree ni we. ²¹ Pu samaa beeri wa na pu

funyo shaa ni puyε pyaa keree ni. Pu ya pu funyo shaa ni Yesu Kirisa kaa ni wε. ²² Ga yeeyε pyaa bε ya li cε na Timote ya wuyε she kapyεbye nizaama. W'a wuyε kan Kile wo Jozaama pu mu, na kapyεnε pyi ni nε ni ba to ni wu ja nε wε. ²³ Lee wuu na, nε wo keree ki na ba yaha kabaŋa kemu na ge, nε ba kee cε bε, wee n'a da dun yi mu. ²⁴ Nε dā li na Kafō wo saama pu gbōōō ni jo l'a da mō nige nεyε pyaa bε di she yi yiri wε.

²⁵ Ga nε li ta jo li na bōō na fenhe Epafuroditi kurunjo tun yi mu. Nε ceboro wu nε wii, na nōhō pye na kapyεbyenyii. W'a wu wo fanha ki fara nε wogo ki na wēe na Kile wo Jozaama pu yu. Nε mago nε yanmuyo yemu na ge, wee yee ya tun w'a pa yee kan nε mu. ²⁶ Wu funjo bye wu yee bεeri na tōvuyo na, bani wu fungōngō k'a wuregi na li kapunjo pye wu ceefuuro ti kaa ya nō yee na. ²⁷ Can wu nε wii, w'a sii yā xuuni fo na taxuyo shaa. Ga, a Kile di junjo ŋaari wu na. Wu ya ta junjo ŋaari wee yε nigin na wε, ga nε bε na w'a junjo ŋaari. Lee bε wε, nε wo ŋatanhaŋa ki saŋa bi da bεle. ²⁸ Lee wuu na, n'a da wu tun yi mu tōvuyo na, kōnhō y'i she wu ŋa yi funyo di daan, la di foro naye pyaa bε wo ŋatanhaŋa ki ni. ²⁹ Wu bu nō yi na, yi wu junjo cīri ni fundanga ni Kafō wuu na. Pii sipyii pii shi na yee ya yaa na baraga tēri. ³⁰ Yee da bi bye naha nε yiri, kapyenε kiimu yee bi da jā bye nε mu ge, kee kapyenε ki wuu na w'a wuyε kan fo na taxuyo shaa.

3

Dii sipya di da jā bye sipyitiime Kile ŋaha tāan wε

¹ Ayiwa, nime na cebooloo, y'a fundanga pyi Kafō wo karijεεge ki ni. Nε keree kiimu ka na kan yi mu ge, na kuri na kee ninunjo ka na kan yee mu sanha, lee ya waha nε mu wε, bani lee l'a da yee mara yaha kozaana ni. ² Y'a yiyε kaseri kapyebyii niguuyo ye na, p'a kolo ba puun nε wε. Pee ya giin na sipya bu cekōōō pye na lee li da ma pye m'a ŋeri Kile wo sipya. Can bε wε! ³ Wēe n'a daa fεε, wēe pu nε Kile wo sipyii puyε pyaa pyaa, wēe piimu p'a Kile pele Kile Munaa baraga ni, na wū wo ŋuyirige ki taa Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni ge. Wēe ya ta sipyii wo kashangaa pye wū tadanja wε.

⁴ Lee bε wε, nεyε pyaa bε bi da jā jo nε kashangaa pye na tadanja, jo nε na jā lee pye na ŋuwuuro ta. Sipya wekε wε wū da jā jo na wee ya kii keree kii pye wu tadanja na toro nε tāan wε? ⁵ Nε cekōōōō pye fo na cazege canja gbarataanri wogo na. Izirayeli shi shen nε nε, na foro Benzhamε wo shi wu ni. Heburu yε pyaa pyaa nε sii. Farizhεen pu ni nε bε nε, pee piimu p'a Kile tudunmōō Musa wo saliya wu koo ŋaari ge. ⁶ Ma bu jo luu, lee bye na ni wee saliya wu wo keree shizhaa na, fo di na

ŋaari na n'a daa fεε pu kana. Ma bu jo saliya wu keree ŋaarigana, sipya wa shishiin bye wemu na jā zō taha nε na saliya wu keree ki ŋaarigana wuu na wε.

⁷ Ga kee keree kiimu bεeri ki bye nε na ki wii kuduun wogoo ge, nε kee bεeri ta nime junjo baa keree Kirisa wuu na. ⁸ Lee na laha wā, nεyε pyaa kii wa yanmuyo ye bεeri wii junjo baa woyō le kaghōō le wuu na. Na Kafō Yesu Kirisa cε, lee nōhō nε wε. Wee wuu na nε sōō na na kenε wolo keree bεeri ni, na ganha na keree bεeri wii yakokaya wiime ni, kōnhō di jā Kirisa wo karijεεge ki ta, ⁹ di gori yaha kee karijεεge ke ni. Na saliya wo koo ŋaari li ŋaarigana na, pee tiime pe wa lee kaan wε. Ga na dā Yesu Kirisa na, pee tiime pe p'a lee kaan. Ma bu dā Kirisa na lee funjo ni Kile da ma jate sipyitiime. ¹⁰ Lemu feni nε nε ge, lee li wa me: Na Kirisa cε; sefεεε temu t'a wu nε na yeege xu ni ge, na tee bε shi cε; kanhama pemu w'a soro ge, na pee bε shi cε; na wu xu wu bε tuugo shi cε, kōnhō di binne bye ni wu ni shiizhan. ¹¹ Lee bu bye, na bε na diin ni li ni jo na bε na ba nε na foro xu ni.

Na n'a daa wu koo ŋaari fo na she nō wu kuduun wu na

¹² Li wa nago kanna nε wa paa fo na she nō na nō tafanja xuu ni, na na wo tafere ti kuduun ta-ε de! Lee bε wε. Ga ali niŋaa we bε ni, nε la le naye ni na wo tafere ti na, kōnhō di ba ti kuduun ta, bani lee kaa na Kirisa ya nε sha co. Lemu bεeri Kirisa ya zhaa na mu, ni w'a lemu bεeri gbegele yaha na ŋaha na ge, di da kee bεeri pyi. ¹³ Na cebooloo, li wa nε funjo ni nago kanna nε nō na wo tafere ti tehene na, na ti kuduun bε ta na xō-ε de! Ga kaa nigin li wa nε funjo ni. Keree kiimu bεeri ki wa nε kadugo yiri ge, nε na funjo wō kee bεeri na, lemu li wa nε ŋahagbaa na ge, na ganha na na se wu bεeri pyi, na lee shaa. ¹⁴ Lee wuu na, n'a da la le naye ni, di ŋaha tii ni na wo tafere ti ni fo di zhe nō ti kuduun wu na, wee wemu kaa na Kile ya wū yiri Yesu Kirisa baraga ni ge.

¹⁵ Ayiwa, wēe piimu bεeri p'a fanha ta n'a daa wu ni ge, ke fungōngō ke k'a yaa na pye wēe mu, ga fungōngō katii bu da yee mu, Kile yε pyaa na ba can wu she yee na. ¹⁶ Ga Kile ya can wemu she na xō wū na ge, w'à se ŋaha na lee koo li ni.

¹⁷ Na cebooloo, koo lemu nε ŋaari ge, nε funjo ki wa yee bε di da lee ŋaari. Piimu bεeri pu wa ŋaari na sahanji ni lee koo li ni ge, yi da pee bε wii, yi da se pee feni! ¹⁸ Bani shenŋehemε pii wa wā, Kirisa wo korikoritige ki wo jomō pu wo yere li tōn p'a pen pu mu. Nε yee jo toro yee mu tōōōōō ni ŋehenε ni, ga na mesuwo w'a kuri na yi yu yi mu sanha. ¹⁹ Pee sipyii pii wo taxōōō ki wa gyeēgi, bani yalige niidige kemu k'a

jin pu yacerɛ ni ge, p'a kee funɔɔ ɔ Kile na. Keree kiimu k'a yaa ki pye pu mu shiige keree ge, a p'i ganha na puye pele ni kee ni. Pu funzhakeree k'a tiinjɛ ke koɔɔ ke wo yanmuyo ye na. ²⁰ Ga wɛe kunni, wɛe wo to puga ki wa fugba we ni. Wɛe bɛ di wa wu Shovɔɔ, wu Kafɔɔ Yesu Kirisa sigee. Fugba we ni w'a da ba yiri na pa. ²¹ Fanhaxhɔɔɔ ceepuuro te ti wa wɛe mu ge, wu na ba tee jɛri na pye nivɔɔɔ, na ti pye nɔɔɔ wuuro ba wuyɛ pyaa wuuro ti jɛ wɛ. Sefɛɛɛ te ti wa wu mu ge, tee t'a wu pye w'a j'a yanmuyo yi bɛeri tirige, na yi yaha wu wo fanha ki nohɔdaan.

4

Pɔli ya funɔɔ shagazaana li wo yere li kan n'a daa fɛɛ pu mu

¹ Ayiwa, na cebooloo na taanjiineɛ. Na funɔɔ ki wa di yi ja sanha. Nɛ wo fundanga ki kanɔɔ ki jɛ yere. Yee shiin pu wa nɛ juɔɔ yirige. Na taanjiineɛ yi la le yiye ni y'i gori yaha Kafɔɔ wo karijɛɛɛ ki ni!

² Na ceboroshaa shuun we: Evodi ni Sentisi ni, nɛ w'a pu jɛeri na pu bɛ nigin na, p'i gori yaha shiizhan Kafɔɔ wo karijɛɛɛ ki ni. ³ Mu bɛ, na kapyebyenii jomɛɛ fɔɔ, nɛ w'a ma jɛeri jo ma na ceboroshaa shuun wu jɛeri, kɔnha p'i bɛ nigin na. Bani pee p'a la le puyɛ ni, na nɛ tɛge Kile wo Jozaama pu jo wu na, ni Kilema, ni na kapyebyenii pusamaa. Pee wo mɛyɛ y'a ka Nii Sicumɔ pu wo seme wu ni.

⁴ Na cebooloo, yee na jɛ ni Kafɔɔ ni karijɛɛɛ ni, y'a fundanga pyi tuun bɛeri ni kee karijɛɛɛ ke ni! N'a da yi jo daha sanha, yi sii y'a fundanga pyi! ⁵ Y'i zhi sipyii bɛeri di yi cɛ ni jubɛɛ ni, bani Kafɔɔ taapana l'a tɛɛɛ. ⁶ Yi ganha ba yi funyɔ shaa ni kaa la shishiin ni wɛ; ga yaaga bɛeri kaa l'a yi ta ge, yi kee jɛeri Kile mu! Yi ki kaa jɛeri yi waha! Yi da fɔ kaan wu mu! ⁷ Yi ba lee pyi, Kile wo janiɛ ke k'a ye sipyii wo fungɔɔɔ fɛɛɛ ti bɛeri na ge, kee na ba yi zɔɔɔ pee, ni yi fungɔɔɔ yi mara yaha Yesu Kirisa wo karijɛɛɛ ki ni.

⁸ Ayiwa, niɛ na cebooloo, kaa kaa li jɛ can ge, pɛɛɛɛ ya daa kaa lemu bɛeri ni ge, kaa kaa l'a tii ge, kaa kaa li jɛ fɛfɛɛ ge, kaa kaa l'a jɔ ge, kaa kaa l'a dan Kile ni ge, kaa lemu bɛeri l'a sii puyɛ kacene fo l'a yaa ni masɔɔ ni ge, nɛ funɔɔ ki wa kee keree kii wo bye funɔɔ di yi zɔɔɔ pu ni. ⁹ N'a yi taanni lemu ni, a y'i lemu ta ge, ni y'a lemu logo na jɔ na, na lemu ja di na byi ge, yi bɛ p'a kee shi pyi! Yi ba lee pyi, Kile we w'a janiɛ kaan ge, wee na ba bye ni yi ni.

Pɔli ya Filipe sheen shaari pu boɔa wu wuu na

¹⁰ Nɛ funɔɔ ya taan xuuni, bani yee ya li she sanha na yee wa yi funyɔ shaa ni nɛ kaa

ni. Kee fungɔɔɔ ke bi sii pye yee mu, ga yee bi sanha pyegana ta ki na wɛ. ¹¹ Li wa nago kanna nɛ wo labaara t'a nɛ pye nɛ na ye yu wɛ, bani nɛ bu lemu bɛeri ta, l'a cɛɛ la, l'a jɛɛ la, nɛ wa ma funɔɔ taan lee wuu na, bani nɛ tee kee bɛeri na. ¹² Na pye la baa fɔɔ, nɛ lee shi cɛ, na pye dafɔɔ bɛ, nɛ lee bɛ shi cɛ. Xuu xuu ni nɛ toro ge, w'a waha wahagana tuugo bɛeri na la; nɛ ta li la, nɛ shiin ya ta li-i la; nɛ yanmuyo niɛɛɛ ta la, nɛ shiin ya yafiin bɛ ta-ɛ la, nɛ tee kee bɛeri na. ¹³ Nɛ jani kii keree kii bɛeri na Kirisa baraga ni. Wee w'a fanha kaan nɛ mu.

¹⁴ Lee bɛ na, y'a kasaana pye, yi ma na tɛge na kanhama pu tuun ni. ¹⁵ Na cebooloo Filipe sheen, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na fo tuun weke tɛhɛnɛ na nɛ Kile wo Jozaama pu kapyɛɛ ki jɔ kɔn, nɛ yiriduun wu ni Masedoni fiige ki ni ge, ni yee wo n'a daa fɛɛ pu ye bɛ wɛ, egilizii pii shishiin ya pinne ni nɛ ni, na nɛ wo kapyɛɛ ki kuduun ta, lee kadugo na, na pu keɛ yanmuyo taga nɛ tɛge wɛ. Yee ye p'a lee pye. ¹⁶ Ali na nɛ yaha Tesaloniki kulo li ni, yee ya nɛ mago yanmuyo torogo nɛ mu tɔɔɔ niɛɛɛ ni. ¹⁷ Yanmuyo yemu yee ya kan nɛ mu ge, li wa nago kanna yee ya nɛ zhaa wɛ. Le nɛ zhaa ge, lee li wa mɛ jo yi wo kapyɛɛ nizaanaa kii ki jɛɛ; Kile na ba kuduun kan yi mu lee na. ¹⁸ Y'a yanmuyo yemu bɛeri torogo na mu ge, nɛ yi bɛeri ta. Epafuroditi ya pa yi kan nɛ mu. N'a pye niɛ la fɔɔ, n'a ta niɛ fo na doro. Yee yakanya y'a pye ba nudanga saraga jɛ wɛ, saraga kemu na Kile ya sɔɔ ge, ki kaa bɛ d'a taan wu ni. ¹⁹ Nɛ wo Kile wu bɛ na ba yi wo cɔnɔmɔ keree ki bɛeri yaa. Bani yanmuyo yi bɛeri yi jɛ wu mu wu nɔɔɔ wu ni, w'i giin wu yi kan yi mu Yesu Kirisa wo karijɛɛɛ ki funɔɔ ni.

²⁰ W'a wu To Kile wu sɔni, wu da wu pele tuun bɛeri ni. Amiina.

Pɔli ya fɔ wemu pye kurogo ki na ge

²¹ Piimu bɛeri pu jɛ fɛfɛɛ sipyii Yesu Kirisa wo karijɛɛɛ ki funɔɔ ni ge, yi pee bɛeri shaari. Cebooloo piimu bɛeri pu wa naha ni nɛ ni ge, pee bɛeri ya yi shaari. ²² Fɛfɛɛ sipyii piimu bɛeri pu wa naha ge, pee bɛeri ya yi shaari. N'a daa fɛɛ piimu pu wa kapyɛɛ pyi saanna jɔɔɔ Sezari kaban ki ni ge, pee ya pu wo fɔ waa.

²³ Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niɛ we wu kori yaha yi bɛeri mu.

Kolose Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya semɛ wemu tun Kolose sheen mu ge

Jɔgɔye p'a byi na Kolose sheen we?

Pɔli w'a we semɛ we ka na tun n'a daa fɛɛ pu mu Kolose kulo li ni, lee lemu nijaa wuu li jɛ Turuki fiige ki ni ge. Pɔli jɛ kanna w'a we semɛ we ka na wu yaha kaso ni Orome kulo li ni. Orome kulo le ni Kolose kulo li tɛ wu bye kiloo kabɔfoŋɔɔ shuun shishiin (2.000). Kolose sheen fanha beeri ki bye Girekii. Ga Yawutuu kurunɔ ka be bye pu ninɛ ni, lee li bi pu keree pye k'a suri. Pɔli jɛ Kolose kulo li egilizi wu sinwɔ we. Ga tuun wemu ni wu bye Efese kulo li ni ge, a wu wu tahama-nɔhɔmɔ wa yaha kari kulogoo kii ni. Wa mɛge ki bye na Epafirasi, a wee di she Kile wo Jozaama pu jo Kolose kulo li ni (Kolose sheen 4:13). Kolose kulo le ni Efese kulo li tɛ wu bye kiloo xhuu nigin ni kelee gbaara (160). Lawodise ni Hirapolisi wo egilizii pu be kaa ya yu we semɛ we ni, pee bi lii Kolose na we.

We semɛ we kakana jɔŋɔ

Sipyii pii ya kalaakuumɔ wa kan na mɛlekeɛ pii be p'a ye Kirisa na. A wee kalaa wu Kolose sheen n'a daa fɛɛ pu fungɔnyɔ wuregi, na giin di pee pye pu taha pu kalegeɛ feni sanha. Lee na tudunmɔɔ Pɔli ya we semɛ we ka na tun Kolose sheen mu. A wu li she pu na na keree beeri ki jɛ Yesu nigin wu ni, kɔnhɔ wa shishiin ganha da pii sipyii pii wo kalaakuumɔ wu pye wu tadanɔ we.

Semɛ wu kafila jɔgbɔyɔ

Kolose Sheen 1:1-14 Fɔ, ni baraga daha, ni Kile-jɛrege.

Kolose Sheen 1:15 —2:23 Kirisa wu jɛ yanɔmuyɔ yi beeri jɔŋɔ ni.

Kolose Sheen 3—4 N'a daa fɔɔ ya yaa na jiiɛɛɛ nivɔɔ ti wo jara li pyi pyegana lemu na wu puga ni kafugo yiri ge.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, nɛ wemu w'a pye Yesu Kirisa tudunmɔ Kile jidaan funɔɔ ni ge, nɛ ni na ceborona Timote, wɛɛ p'a we semɛ we tun yee mu. ² Yee piimu pu wa wu ceboooloo n'a daa fɛɛ Kolose kulo li ni ge, yee piimu p'a pye jomɛheɛ fɛɛ, na gori Kirisa wo karijɛge ki ni ge; yee mu wɛɛ ya we semɛ we tun.

Wɛɛ ya yi shaari: Wù To Kile wu niime ni janiɛ kan yi mu.

Pɔli ya baraga taha Kile na

³ Wɛɛ ba da jɛrege pye yee mu tuun beeri ni, wɛɛ ma baraga taha wù Kafɔɔ Yesu Kirisa To Kile na. ⁴ Yee ya dà Yesu Kirisa na, Kile wo sipyii pu beeri kaa di dan yee ni taangana lemu na ge, kee keree kii k'a nɔ wɛɛ na, lee

wuu na wɛɛ ya baraga teri Kile na. ⁵ Yee wa lee pyi, bani y'a dà li na na tadanɔ wa yi mu fugba we ni. Kile Jozaama pe pu wa can wu shee ge, y'a fɛnhɛ pee Jozaama pemu logo ge, pee funɔɔ ni yee wa kee tadanɔ ki ta. ⁶ Pee Kile Jozaama pe pu wa yu yee mu, pee ninumɔ shiin p'i wa yu kɔŋɔ ke beeri mu. Pee gbɔɔɔ ni sipyi ya jii sicuumɔ nizaama taa. Yee ya Kile wo fɛɛɛɛ pu kaa logo, na pu can wu ce tuun wemu ni ge, a p'i ganha na se jaha na yee mu. Ba pu wa se jaha na yee mu we, mu pu wa se jaha na tɛye yi saya beeri ni. ⁷ Wù taanɔii, wù labyenii Epafirasi, wee w'a yee kalaa kee keree ki ni. Nɔmɛ fɔɔ wu jɛ wii, Kirisa wo kapyebye. Wɛɛ tɛge w'a labye pyi yee ninɛ ni. ⁸ Fɛfɛɛɛ Muna l'a taanɔjɛge kemu le yee ni ge, w'a pa ki kaa jo wɛɛ mu.

⁹ Ayiwa, lee funɔɔ ni, ba wɛɛ be ya yee logo we, na ganha na Kile jɛeri yee mu tuun beeri ni, na li shaa kɔnhɔ Kile jidaan jɛ lemu ge, y'i ja lee ce yi fiinɛ, Fɛfɛɛɛ Muna di cemɛ ni fungɔngɔ fɛɛɛ kan yi mu. ¹⁰ Lee bu bye, yi na ja da jaari Kafɔɔ jidaan jaarigana na. Yi kapyegeɛ ki beeri na daan wu ni be. Yi na ja da Kile jidaan pyi, na kapyege nizaana tuuyo beeri pyi. La na ganha na faraa yi Kile-cɛɛ na. ¹¹ Kile wu fanha le yi ni tuun beeri ni, ni wu wo sefɛɛɛ nɔɔɔ wuuro ti ni; kɔnhɔ y'i la le yiye ni n'a daa wu kabanɔ na, y'i loxulo ta keree beeri ni, y'i bye ni fundanga ni. ¹² Y'i baraga taha To Kile na, bani keree kii w'a gbegele na yaha wu n'a daa fɛɛ pu jaha na wu saanra kpɛenge wuuro ti ni ge, w'a fanha kan yee be mu na yee be pye yee be ya yi taa ta kee keree ki ni.

¹³ W'a wɛɛ shɔ Shitaanni wo nibiige fanha ki na, na wɛɛ le wu jidaan Ja wu wo saanra ti ni. ¹⁴ Wee Ja we fanha ni Kile ya wɛɛ jɔŋɔ wolo, na wɛɛ jurumu wu yafa wɛɛ mu.

Kirisa ni wu labye

¹⁵ Kile we wu jɛ wa ya wu jaa-i ge, wee wo jaa wu jɛ Kirisa. Kirisa ya pye Ja, wemu bye wa fo taashiine ni ge, na ta yaaga ka shishiin shi tuugo sanha yaa we. ¹⁶ Bani wee baraga ni yanɔmuyɔ ye beeri wa yaa, fugba woyoye fara jini ke woyoye na. Yanɔmuyɔ ye yi wa nijabaaya ge, yi saanra yoo, yi sefɛɛɛ yoo, yi fanha fɛɛɛ yoo, yi jɔŋɔ fɛɛɛ yoo, ni yanɔmuyɔ ye yi wa nijaya ge, yee beeri wa yaa wu baraga ni, yee beeri shiin wa yaa wu wuu na. ¹⁷ Wee w'a pye taashiine ni yanɔmuyɔ yi beeri jaha na, wee baraga ni shiin yanɔmuyɔ yi beeri jɛ. ¹⁸ Wee wu jɛ kɔŋɔ ke beeri wo Egilizi wu jɔŋɔ ni, wee Egilizi w'i jɛ wu ceepuuro. Kɔŋɔ jɔkɔɔnɔ na, wee w'a pye wa taashiine ni. Wee shiin wu d'a pye shenshiime sanha na jɛ na foro xu ni, kɔnhɔ wu bye yanɔmuyɔ yi beeri jɔŋɔ ni. ¹⁹ Bani lee l'a taan Kile mu, nago kanna kaa kaa li jɛ wee Kile ni ge, kee beeri nigin

nigin di she da ki n̄aporo na Yesu ni. ²⁰ Kile funn̄o ya pye wu be le wu ni wu yanmuyaaya yi beeri te ni Yesu gb̄ōr̄o ni, fugba woyo ye fara jin̄e woyo ye na. P'a Yesu kori tige na na gbo a wu shishan di wo ge, lee funn̄o ni Kile ya n̄ajin̄e le wu ni wu yanmuyaaya yi beeri te ni.

²¹ Taashiine ni yee sanha bi lii Kile na. Lee bi foro yee funn̄onkuuyo ni yee kapyegeee niguun̄o funn̄o ni, kee ki bi yee pye yee ya pen Kile mu. ²² Ga nime, Yesu na xu ceepuuro ni, lee wo funn̄o ni Kile ya be le wu ni yee te ni. Kile ya lee pye, k̄onh̄o y'i j̄a pye f̄eef̄ee wu naha t̄aan, fe pa shishiin ganha bu da yi na we, jaagi wa shishiin be ganha bu da yi na we. ²³ Ga fo yi niye bu juri xuuni n'a daa wu ni, kaa la shishiin ganha bu yi laha yi tayerege ni we. Y'a tadan̄a kemu ta Kile wo Jozaama pu logo funn̄o ni ge, yi ganha bu kaa la shishiin yaha li yi n̄un̄o kyeege fo di kee tadan̄a ki sh̄o yi na we. Pee Jozaama pu wo yege li wa na byi sipyii pu beeri mu kon̄o ke na. Kile w'a ne P̄oli ye pyaa be pye wu kapyebye pee Jozaama pu wo jo wuu na.

P̄oli ya labye wemu pye Egilizi wu wuu na ge

²⁴ Ayiwa na cebooolo, kanhama pe ne daa yee wuu na ge, lee ne mu fundanga. Bani li ne kanna Kirisa wo kanhama pu n̄o ne fani. Pee kanhama pe, ne pee beeri xu naye ni Kirisa wo ceepuuro ti wuu na. Tee ceepuuro ti ne Egilizi we. ²⁵ Kile ya ne pye wee Egilizi wu wo kapyebye, na ne w'a labye pyi yee mu, ne da Kile wo kafila wu beeri fiinne da yu yee mu. ²⁶ Pee jom̄o pu kaluu l'a bi n̄m̄oh̄o shi wu beeri na fo taatun̄o ni. Ga nime, Kile ya pu pahala jo wu wo sipyii pu mu. ²⁷ Shi wemu ne Yawutuu-i ge, cem̄e ni n̄m̄oh̄om̄o n̄ōr̄o wo pemu wa pee jom̄o pu ni wee shi wu mu ge, wu funn̄o bye wu wo f̄eef̄ee sipyii p'i pee ce. Wu funn̄o bye y'i li ce nago kanna Kirisa bu bye yi z̄ol̄o pu na, yi na ba j̄e Kile wo n̄ōr̄o wu ni. Kee tadan̄a ke wa yi mu. ²⁸ Wee Kirisa we wo kaa wee wa yu. Wee wa sipyii pu yeri na pu kalaa ni Kile wo funḡonḡo f̄eere ti ni, k̄onh̄o sipyii pu beeri di bye f̄eef̄ee Kile naha t̄aan, pu niye di juri Kirisa wo kari n̄ege ki ni. ²⁹ Lee wuu na, ne labye wu pyi. Labye we Kirisa ya kan ne mu ge, wee labye we ni ne zhaanra leni wu fanha ni. Kee fanha ki k'a sam̄oh̄ōr̄o leni ne ni.

2

Kaa le P̄oli ya puro n'a daa f̄ee pu wuu na ge

¹ Na cebooolo le n'a giin di zhe ye na y'i li ce ge, lee li wa me. Ne naye p̄o p̄ogana beeri na, na kanhama tuugo beeri xu naye ni yee wuu na, ni Lawodise n'a daa f̄ee pee, ni piimu beeri pu ne pu sanha jii taha

na na-e ge. ² Ne lee beeri pyi, k̄onh̄o p'i j̄a lojine ta, sam̄oh̄ōr̄o di bye pu te ni. P'i bye n̄om̄ee na, taan̄nege di bye pu te ni, p'i j̄i funḡonḡo f̄eere na. Lee bu bye, pu na Kile wo kari n̄m̄oh̄ōr̄o li ce. Lee kari n̄m̄oh̄ōr̄o le, lee ne Kirisa. ³ Funḡonḡo f̄eere ti beeri ni laje wu beeri nijeme be di wa n̄m̄oh̄o wu ni. ⁴ N'a ye yu yi mu, k̄onh̄o sipya wa shishiin ganha da n̄otanga jom̄o taga yi piinne we. ⁵ Can na, ne kuni ya lii yi na, ga ne z̄o d'a pinne ni yi ni. Yee na yiȳe co xuuni na yi wo labye wu pyi na se wu koro ni, na n̄oh̄o fanha ta n'a daa wu ni Kirisa shizhaa na, lee ya taan ne ni fo xuuni.

Niif̄ee can can wuuro te t'a daa Kirisa wo kari n̄ege ki ni ge

⁶ Ayiwa, ba y'a s̄oo na daha Yesu Kirisa feni we, yi la le y'i gori lee koo li ni. ⁷ Yi kori yaha wu kari n̄ege ki ni, ba tige niye ya jin me jin̄e ni we. Y'i yi kon̄o keree beeri kaa le wu ken̄e ni. N'a daa wemu ni p'a yi kalaa ge, y'i gori wee ni ni baraga ni. Lee kadugo na yi da baraga teri Kile na can can na.

⁸ Y'a yiȳe kaseri, k̄onh̄o wa shishiin ganha bu yi faanna, wu yi ta co ni wuȳe pyaa wo laje ni, wu n̄un̄o baa jom̄o taga yi piinne we. Wee laje we, sipyii wo kal̄ege ni ke kon̄o ke wo yanabaaya ye ni wee ya yiri, wu ne Kirisa wo we we. ⁹ Bani kaa kaa li ne Kile ni ge, w'a wu j̄i kee beeri na. ¹⁰ Yee be d'a keree ta Kile mu na yiri Kirisa yiri. Yanmuȳo yemu beeri y'a fanha f̄eere ni n̄un̄o f̄eere pyi ge, Kirisa wu ne yee beeri n̄un̄o ni.

¹¹ Yee na ne kari n̄ege ni ni Kirisa ni, lee ne kanna cek̄on̄o yee ya pye. Tee cek̄on̄o te, sipya be ya tee pye-e de, tee ya foro Kile ni. Tee cek̄on̄o te kori wu ne kanna yee ya foro yi jurumu wu beeri ni. ¹² Yee ya batize ge, l'a pye kanna yee ya pinne le fan̄a ni ni Kirisa ni, na na pinne ne ni wu ni. Lee ya pye Kile wo sef̄eere ti wo n'a daa wu funn̄o ni. Tee sef̄eere ti t'a Kirisa ne na yege xu ni. ¹³ Yi jurumu we ni yi na ne k̄onbaa, lee bi yee pye ba xuu ne we. Ga nime yee na ne Yesu ni, pee ne j̄i sicuum̄o nivom̄o Kile ya pemu kan yee mu ge. W'a wee jurumu wu beeri yafa we mu. ¹⁴ Wee jurumu we wu bi ka na yaha wee naha na Kile naha t̄aan, p'i ba wee taga wee jaagi na wee ya saliya kyeege ge, Kirisa na kori korikoritige na, lee ya wee beeri for̄o na laha wa. ¹⁵ W'a yanabaaya yi wo saanra te, ni yi sef̄eere ti sh̄o yi na, na yee she kpeenge na sipyii beeri na, ba kashen buloo ne we. W'a se wemu ta wu xu wu funn̄o ni korikoritige ki na ge, wee se wu w'a lee pye.

N'a daa f̄ee ya yaa pu taha sipyii wo kal̄ege feni we

¹⁶ Lee wuu na, yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu kayuu shan yi na yalige keree na, kelee yagbaya we; kelee na naha

na yi jate ya ta nɔ pu wo kalenɛɛ caya yi na, kelee pu yevorovonɔ kalegɛɛ, kelee pu cadɛɛnyɛ na-ɛ wɛ. ¹⁷ Kee keree ki bɛɛri bye keree nibanɔa ki wo naha shɛshɛɛɛ. Ga can can wuyɛ pyaa, wee jɛ Kirisa. ¹⁸ Sipyii piimu pu ma puyɛ pye kanna p'a puyɛ tirige mɛlɛkɛɛ mu, na pu pele ge, na daa xuuni puyɛ pyaa wo nmunuyɔ ye na ge, yi ganha bu pee sipyii pu yaha pu yi juyɔ kyɛɛgi wɛ. Pee sipyii pu bu kaa bɛɛri pye, p'a jo na Kile w'a lee shɛ pee na. Tawaga ni pee sipyii p'a puyɛ pele, pu nibyegee bɛɛri ki jɛ puyɛ pyaa fungɔnyɔ keree. ¹⁹ Kirisa we wu jɛ keree bɛɛri juɔɔ ni ge, pii sipyii pii ya gbara pu nɔrɔ wee na wɛ. Na ta n'a daa fɛɛ pu bɛɛri di fanha taa wee gbɔrɔ ni, na lgi na bɛ ni Kile yɛ pyaa jidaan ni, na binne, na bye nigin ba ceepuuro kaciye tasogoyo ni kavaan ya puyɛ conɪ cogana lemu na wɛ.

Na xu na binne jɛ ni Kirisa ni

²⁰ Ba yee ya pinne xu ni Yesu ni wɛ, a yee di shɔ ke konɔ ke wo nibiige fanha ki na. Wee tuun wu ni naha na p'i ma na kee fanha ki tuugo tɛri yee na sanha, na li pye kanna yee bɛ p'a yi wo keree pyi sanha na bɛ ni kee konɔ ke wo keree pyeganɔa ni wɛ? Pu jomɔ pu jɛ na: ²¹ «Ma ganha bu ke yaaga ke lɔ-ɛ dɛ, lee wa jɔ wɛ; ma ganha bu ke li-ɪ dɛ, lee wa jɔ wɛ; ma ganha bu gbɔn ke na-ɛ dɛ, lee wa jɔ wɛ.» ²² Na ta yee yanmuyɔ ye di jɛ jɔyalige yɛ nigin, ki bu li xɔ, ki da jɔ jɛri nige yaaga bɛ we. Kee keree kii bɛɛri jɛ sipyii wo kashangaa, ni pu fungɔngɔ keree. ²³ Ma kunni bu kii keree kii wii, m'a ki ta k'a foro fungɔngɔ fɛɛɛ wogoo fɛni. Pii sipyii pii ma sɔɔ na pu yɛ mɛgɛ pɛɛɛ pyi, na puyɛ tirige mɛlɛkɛɛ mu, na keree kii taga na pu ceepuuro kana. Ga kapɔɔ la yafiin di wa kii keree kii na lemu na jɔ sipyi tɔnha jurumu na wɛ.

3

Fugba nɔrɔ w'a ye konɔ yanmuyɔ ye na

¹ Ayiwa, ma na jo ba y'a pinne jɛ ni Kirisa ni na foro xu ni wɛ, wee tuun wu ni, yanmuyɔ ye Kile ya gbegele yaha fugba we ni ge, y'a yee shaa. Kirisa nidɛɛngɛ ki wa wɔ saanra tatɛɛngɛ ki ni Kile kanige cɛ. ² Kile ya lemu gbegele yaha yi naha na fugba we ni ge, y'a yi funyɔ kɔɔn ni lee kaa ni. Yi ganha ba yi funyɔ kɔɔn ni ke jɛɛ ye wo keree ni wɛ. ³ Bani yee ya pye kanna yee ya xu. Ni sicuumɔ nivomɔ pe pu wa yee mu ge, pee niɲmɔhɔmɔ pu wa Kile mu Kirisa ni. Pee sanha zhɛ fɔlɔ wɛ. ⁴ Pee jii sicuumɔ pe jɛ Kirisa, wee ga ba canɔa canɔa, yi bɛ na binne ni wu ni wu nɔrɔ wu ni.

Yi yi kapyelɛgɛɛ ki yaha

⁵ Lee wuu na yahaganɔa kiimu bɛɛri ki bye yi na ge, yi kee bɛɛri yaha. Kee jɛ: dɔdɔrɔ, ni nɔrɔmɔ keree, ni cemɔhɔrɔ

keree, ni cemɔhɔrɔ fungɔnyɔ tuuyo bɛɛri; ni lakuunɔ tuugo bɛɛri, ni jɛgbɔɔ, bani jɛgbɔɔ ni yapɛɛgaganra bɛɛri li jɛ nigin. ⁶ Piimu pu jɛ pu ya Kile jomɛɛ co-e ge, kii keree kii k'a Kile wo loyire li pye li na da ba nɔ pee na. ⁷ Yee bɛ tɔɔgɔ ki bye kii kapyebaagaa kii shi ni taashiine ni. ⁸ Ga nime, y'a yaa yi ki bɛɛri yaha: vɔgɔ, ni loyire, ni funguunɔ. Yi ganha bu sɔɔ shɛɛɛ, kelee shiiɛgebaara jomɔ p'a fɔro yi jɔ ni wɛ. ⁹ Yi ganha ba kafinɛyɛ pu nige yiye mu wɛ, bani yee ya yi wo yahagalɛɛ le, ni yi wo kapyelɛgɛɛ ki bɛɛri ja na ki yaha wɔ. ¹⁰ A Kile di yahagana nivonɔ kan yee mu. Lee funɔɔ ni a la di ganha na faraa canɔa canɔa yee wo laje wu na, konhɔ y'i bye yi Yaavɔɔ wu wo jaa wu shi, yi kapyegɛɛ ki bɛɛri di jɔ pye ba Kirisa yɛ pyaa wogoo jɛ wɛ. Wee baraga ni yee ya lee yahagafonɔ li ta. ¹¹ Ayiwa, lee funɔɔ ni do, m'a pye Girekii shi shɛn la, m'a pye Yawutuun shi shɛn la; m'a cekɔɔnrɔ pye la, ma ya cekɔɔnrɔ pye-e la; m'a pye nadaiimɛ la; m'a pye jɔ funɔɔ shɛn la; m'a pye bulo la, ma ya pye bulo-e la, le la shishiin niɲɛ jɛ wɛ. Ga Kirisa yɛ nigin w'a jatɛni. Wee wu jɛ keree ki bɛɛri, wee wu jɛ wu bɛɛri zɔlɔ na.

N'a daa fɛɛ ya yaa na puyɛ tɛri

¹² Lee wuu na yee ya pye Kile nagoo. W'a yee naha bulo, yi kaa l'a dan wu ni. Lee funɔɔ ni, y'a yaa y'a jɔnɔ naari yiye na, yi da cemɛ pyi yiye na, yi da yiye tirige yiye mu, y'i bye ni lotangaa ni, y'i loxulo ta. ¹³ Y'a yiye tɛri yi cɔnrɔmɔ keree na. Wa bu nahana wa mu, yi bɛɛri p'a yi wo jurumu wu yafani yiye mu ba Kafɔɔ ya yi wo jurumu wu yafa yi mu mɛ wɛ. ¹⁴ Ga le bɛɛri kadugo na, yi kaa di da dan yiye ni xuuni. Taanɲɛgɛ ke, kee k'a da ba yee bɛɛri pinne, na yee pye nigin. ¹⁵ Kirisa wo janiɲɛ ke, kee ki tiin yi zɔlɔ pu na, k'i yi keree ki bɛɛri naha co. Lee kaa na Kile ya yee yiri, na yee bɛɛri pinne na pye ceepuuro nigin. Y'a baraga tɛri wu na tuun bɛɛri ni!

¹⁶ Yi Kirisa wo kafila wu yaha wu diin yi zɔlɔ pu na ni wu fanha bɛɛri ni! Y'a hakilee kaan yiye mu, y'i da yiye yeri ni fungɔngɔ fɛɛɛ ni! Zaburuu Kitaboo yoyo, ni Kile-pɛɛɛ yoyo, ni Kile Munaa yokanya yatii bɛ, y'a yee cee Kile mu ni yi zɔlɔ pu bɛɛri ni, ni baraga daha ni wu na. ¹⁷ Kaa kaa y'a da jo kelee y'a da bye ge, y'a ki bɛɛri pyi Kafɔɔ Yesu mɛgɛ na. Yi da baraga tɛri To Kile na Yesu mɛgɛ na.

N'a daa fɛɛ ya yaa na leke pyi puyɛ na ge

¹⁸ Ayiwa gbagashaa, yi yiye tirige yi namaa mu, ba Kafɔɔ ya lee shaa n'a daa fɛɛ pu mu wɛ! ¹⁹ Yee namaa bɛ, yi cɛɛ kaa di da dan yi ni. Yi ganha bu pu co ni fungonkuunɔ ni wɛ! ²⁰ Nɔhɔpiire, yee bɛ di da yi sefɛɛ jomɛhɛɛ conɪ keree bɛɛri ni. Lee l'a dan Kile ni. ²¹ Yee bɛ sefɛɛ, yi nahaya ganha bu danha ni yi nɔhɔpiire ni, y'i kafugo pɛlɛ ti na wɛ. Lee kaa bɛ we pu yatenyɛ na xhuu.

²² Yee kapyebyii be, yee be di yi nuɔfɛɛ ɲomɛɛɛ co keree beɛri ni ke ɲiɲɛ ke na. Yi ganha ba labye wu pyi pu ɲii na, y'i li pye kanna y'a wee pyi yi kaa di daan pu ni we. Ga y'a labye wu pyi ni funvige ni Nuɔfɛɛgbɔ wuye pyaa ɲii fyaara wuu na. ²³ Kaa kaa y'a byi ge, y'a li pyi ni fungɔnfige ni, kanna ba y'a li pyi Nuɔfɛɛgbɔ wu mu we. Li ganha da bye nago kanna sipyii mu y'a li pyi we. ²⁴ Y'a yiyɛ funyɔ kɔɔn li na na Nuɔfɛɛgbɔ wu na ba yi saraa. W'a lemu gbegele yaha wu nagoo pu mu ge, yi na ba lee ta. Kirisa wu ɲe Nuɔfɛɛgbɔ we, wee mu yi wa labye wu pyi. ²⁵ Ga sipyaa sipyaa w'a kakuuɲɔ pyi ge, Kile na ba weefɔɔ be saraa na be ni wu kakuuɲɔ ki ni. Kile ya wa wo wa ni we.

4

¹ Ayiwa, yee nuɔfɛɛ be, yee be di yi kapye-byii pu co ɲɔ ni tiime ni zɔsaama ni. Yi be di li ce nago kanna yi be wo Nuɔfɛɛgbɔ wu wa fugba we ni.

Pɔli wo yɛɛ mujuu

² Y'a Kile ɲɛɛri tuun beɛri ni, y'i la le yiyɛ ni y'i kee ɲɛɛɛ ke co xuuni. Y'a baraga tɛri Kile na yi da wu shaari. ³ Yi da Kile ɲɛɛri wu be mu, kɔnhɔ Kile yɛ pyaa di j'a wu tɛɛ, wu cogosaama kan wu mu wu j'a w'a wu Jozaama pu yu. Wu Ja Kirisa kaa le li bye kanmɔhɔnɔ, a wu li ce nime ge, wu da li keree sheɛ w'a fiɲɲɛ. Yee wo jo funɲɔ ni pu wa ne co na le kaso ni. ⁴ Y'a Kile ɲɛɛri na mu, kɔnhɔ di sii j'a da lee kanmɔhɔnɔ le fiɲɲɛ da yu, ba n'a sii yaa di da yi yu we.

⁵ Piimu ɲe Kiriceɛn we, yi yi ɲaarigana ce pee te ni. Yi ganha bu diin da nuɲɔ baa keree pyi fo di ba tuun wu torogo we. ⁶ Kafila we y'a da da yu ni sipyii ni ge, wee di bye ni tipoomɔ ni ba suumɔ ɲe we, wu bye ni kuduun ni. Wa bu yegeɲɛ ka kan yi mu, yi ba da kee ɲɔ shɔ, yi tee ɲashɔɔɔ te pye ni jojeme ni.

Pɔli ni wu taanyiinɛ fɔ mujuu

⁷ Ayiwa nime, keree kiimu beɛri ki wa naha ne mu ge, wu taanyi, wu ceborona Tishiki, wee na zhe kee beɛri paari yi mu. Nɔmɛɛ fɔɔ w'a wii fo xuuni, ne ni wee wu wa naha shiizhan Kafɔɔ wo labye wu na. ⁸ N'a sii li ɲɔ wolo li kaa na di wu tun yi mu, kɔnhɔ lemu li ɲe naha ge, wu she lee beɛri paari yi mu, wu samɔhɔɔ le yi ni. ⁹ Onɛzimu n'a pinne ni wu ni. Wu taanyi, wu ceborona wa wu wa wu be, ɲomɛɛ fɔɔ wu wa wu be. Yee wo sipyaa wa wu wa wii. Keree kiimu beɛri k'a byi naha ge, pu na zhe kee beɛri paari yi mu.

¹⁰ Na kaso lejii Arisitaaki ya yi shaari, Barinabasi ceborona ja Marika be ya yi shaari. Wee Marika wu kaa ne bi jo yee mu. Wu ba she yi yiri, yi wu co xuuni. ¹¹ Yesu we p'a yiri na Zhutusi ge, wee be ya yi shaari.

Pii yɛ p'a pye Yawutuu pu wo n'a daa fɛɛ pu ni, piimu p'a ne tɛɛ Kile wo saanra ti jo wu na sipyii pu mu ge. P'a ne luu ɲiɲɛ fo xuuni.

¹² Epafirasi ya yi shaari, wee be wa yee wo sipyaa wa. Wu be wu ɲe kapyebye wa Yesu Kirisa mu. W'a wuye pɔ Kile-ɲɛɛɛɛ na yee mu xuuni, kɔnhɔ y'i fanha ta n'a daa wu ni, y'i bye ɲomɛɛɛ fɛɛ, y'i sɔɔ li na nago Kile ɲidaan w'a byi keree beɛri ni. ¹³ Yee ni yi taan kulogoo Lawodise ni Hirapolisi, Epafirasi ya yee keree co xuuni wu zɔ wu na, ne wa lee wo seɛri. ¹⁴ W'u taanyi jɔgɔtɔɔlɔ Luka be ya yi shaari, Demasi be ya yi shaari.

¹⁵ Yi wu cebooloo n'a daa fɛɛ Lawodise sheɛn pu shaari. Nɛfasi ni n'a daa fɛɛ piimu p'a binnɛ wu kaban ge, yi pee be shaari. ¹⁶ Yi bu we semɛ we kalaa xɔ, y'i wu yaha she gan Lawodise n'a daa fɛɛ pu be mu pu kalaa. Semɛ we wu da yiri Lawodise kulo li be ni na pa gan yi mu ge, yi be di wee be kalaa. ¹⁷ Yi yi jo Arishipi mu na ne jo na labye we kaa l'a le wu keɲɛ ni Kafɔɔ wo labye wu ni ge, na wu la le wuyɛ ni wu da wu pyi wu pyegana na.

¹⁸ Nime woyo ye, ne Pɔli yɛ pyaa keɲɛ k'a yee ka, yee yi wa mɛ. Ne Pɔli ya yi shaari. Kaso ni ne wa naha, yi ganha da funɲɔ wɔ na na we. Kile wu duba yi mu.

1 Tesaloniki Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya semε nizhiimε wemu tun Tesaloniki sheen mu ge

Jɔgɔ ye mu we semε we d'a tun wε?

Tesaloniki egilizi wu mu Pɔli ya we semε we tun. Masedɔni fiige ki wo kugbɔɔ li bi bye lii. Kegaanɔ tapyegebɔhɔ kulo l'a bye lii, lee na lahɔ korɔyɔ nijehεye bi se wɔ. Yawutuu nijehemεε ni shi watii sheen be pu bi bye Tesaloniki kulo li ni. Pɔli w'a Tesaloniki egilizi wu nɔhɔ sin. Wu ni Timote, ni Silasi wu bi bye shiizhan. Ga pu ya jɔ mɔ Tesaloniki kulo li ni wε, bani Yawutuu p'a bi yiri pu feni. Ga, a Pɔli di ba Timote tun kari pu mu tuun wa ni, kɔnhɔ w'i she egilizi wu tεge wu fanha ta. Wu nara shuun wuu li tɔɔgɔ feni Pɔli ya we semε we ka yee xhuu nigin (100) na toro Yesu nibanja kadugo na.

We semε we kakana nɔnɔ

Ba Timote ya pa fiin jo Pɔli mu egilizi wu nɔnɔ tɔan wε, a Pɔli di we semε we ka, kɔnhɔ wu Tesaloniki egilizi wu luu waha, wu yεre be kan pu mu Kile koro li jaarigazaana li shizhaa na.

Semε wu kafila nɔgɔyɔ

1 Tesaloniki Sheen 1:1-10 Ali na li ta waha ya nɔni be Tesaloniki sheen na, Pɔli ya baraga taha Kile na pu wuu na, bani w'a fiin nizaama ta na yiri pu yiri.

1 Tesaloniki Sheen 2:1 —3:13 Pɔli ya wu wo labye wu pye pyegana lemu na, karijεεge nizaanɔ kemu be di jε wu ni Tesaloniki kulo li tε ni ge, Pɔli ya pu funɔ to kee na.

1 Tesaloniki Sheen 4:1-12 Naarigana lemu l'a dan Kile ni ge.

1 Tesaloniki Sheen 4:13 —5:11 Kafɔɔ pana shuun wuu li keree.

1 Tesaloniki Sheen 5:12-28 Yεre ni fɔ mu juu.

Pɔli ni wu kapyebyenii pu wo fɔ mujuu

¹ Ne Pɔli, ni Siliven, ni Timote, wεe p'a we semε we tun wu To Kile, ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo n'a daa fεε pu mu, piimu pu wa Tesaloniki kulo li ni ge.

Kile wo niime we ni janijε ke ki kori yaha yi mu.*

P'a pu n'a daa wu taha Yesu na

² Wεe ya baraga tεri Kile na tuun beeri ni yee beeri wuu na, na jεrege be pyi yi mu gbee. ³ Yee ya kapyenεε pyi pyegana lemu na, na yi wo n'a daa wu sheε ge, na kapyenεε kiimu pyi yi wo taanjεεge ki funɔ ni ge, na wu Kafɔɔ Yesu Kirisa pye yi tadanɔ ni lowaa

lemu ni ge, wεe ba wu To Kile wu jεeri tuun beeri ni wεe ma wu fungɔngɔ yaha kii beeri na.

⁴ Wu cebooloo, wεe ya li ce jo yee kaa ya taan Kile mu, a wu yee jaha bulo kɔnhɔ y'i bye wu wuu. ⁵ Wεe ya Kile Jozaama pemu jo yee mu ge, pee Jozaama pu wo yεre li ya da jɔ jomɔ ye nigin na wε, ga Fεfεere Munaa li be wo sefεere t'a fara. Lee wuu na yee ya dɔ pu na na can jε pu ni. Na fara lee na, yee ya li jɔ na yee wo jɔ kaa na wεe ya kee keree ki beeri pye mu. ⁶ Kafɔɔ Yesu ya jaarii jaarigana lemu na na fara wεe na ge, a yee be di ganha na jaarii mu. Yee ya kanhama nigbɔ jɔ, ga lee be na yee ya sɔɔ Kile Kafila wu na ni fundanga ni, Fεfεere Munaa ya fundanga kemu kaan ge.

⁷ Ayiwa, lee funɔ ni yee ya pye jaha shεsheere Masedɔni fiige ki wo n'a daa fεε pee, ni Akayi fiige ki wo n'a daa fεε pu beeri mu. ⁸ Kafɔɔ wo jomɔ p'a yiri yee mu, na she nɔ fo Masedɔni fiige ke, ni Akayi fiige ki ni. Lee ye be wε, ga yeeye pyaa ya dɔ Kile na dagana lemu na ge, wee n'a daa we kaa ya xuu wu beeri ciri. Lee wuu na li ya ta nɔ nago kanna wεe pu na w'a yee kaa yu nige wa mu wε. ⁹ Wεe ya tigi yee mu, a yee di wεe jɔnɔ ciri cirigana lemu na ge, sipyii pu beeri p'a yee yu. Yee ya yi yapεreε ki beeri yaha wɔ, Kile we wu jε jiiifεere na, na jε can be ge, na sɔɔ wee na, na ganha na kapyenεε pyi wu mu pyegana lemu na ge, ¹⁰ sipyii p'a yee beeri yu. Yee wa wu jɔ wu sigeε, wu ba yiri fugba wu ni na pa, wu Ja Yesu wemu Kile ye pyaa ya jε na yeεge xu ni ge. Kile wo loyire le l'a ma ge, wee w'a wεe shuu lee na.

2

Pɔli ya kapyenεε kiimu pye Tesaloniki kulo li ni ge

¹ Na cebooloo, yeeye pyaa ya li ce na wεe ya ta tigi yee mu tawaga ni wε. ² Yee ya li ce na p'a wεe cogana kolo, na wεe kpɔn, na wεe shehεle Filipe kulo li ni. Ga lee be na Kile ya lowaa kan wεe mu pee kanhama pu ni, a wεe di la le wu ye ni, na digi yee mu, na Kile wo Jozaama pu jo yi mu fyaara baa Tesaloniki kulo li ni, ali na ta sipyii ti bi wεe jaha kɔn lee na be. ³ Wεe ya wu wo Kile Jozaama pu yεre li pye. Wεe di ya ta li pye, kɔnhɔ wu sipya wa shishiin piinjε wε; wεe di ya ta li pye ni fungɔnkuunɔ ni wε; wεe di ya ta li pye na taha narimahara be na wε. ⁴ Ga Kile ya lee ta na lee l'a yaa ni wεe ni, na wu Jozaama pu kaa le wεe kenε ni. A wεe be di ganha na pu yu mu sipyii pu mu. Wεe wa ye yu, kɔnhɔ wu kaa di da dan sipyii ni wε. Lemu l'a be Kile mu ge, lee wεe ya zhaa, bani Kile w'a wεe fungɔnyɔ yi beeri ce.

* 1:1 We duba we jε Kiriceen fɔ kangana.

⁵ Ayiwa, wèe wo jomɔ pu yɛɛ li funɔ ni, yeeyɛ pyaa ya li cɛ na wèe ya ta kafila taga sipya wa shishiin faanna wɛ. Wèe di ya ta li pye bɛ wari shakoro wɛ. Kile wa wèe sɛɛri lee na. ⁶ Wèe ya ta li pye bɛ kɔnhɔ yi da gbɔɔɔ tɛri wù na kelee sipyii piitiilee di da gbɔɔɔ tɛri wù na wɛ. ⁷ Li jɛhɛ da bi daan bɛ wèe mu, wèe bi da zii já wù fanha shɛ bɛ yee na, bani Kirisa wo tudunmɔɔ wèe jɛ. Ga wèe ya ta lee pye wɛ. Wèe ya logoo gbo ni yee ni, na ganha na yee deede ba cee ya wu nagoo deede wɛ. ⁸ Yee ya taan wèe mu taangana lemu na ge, lee funɔ ni wèe bi ta li yaha Kile wo Jozaama pu yɛ wo jo na wɛ. Ga wèe bi yere li na ali na wù munahaa ki bɛ kan yee wuu na, bani yee kaa bi waha wèe mu fo xuuni.

⁹ Na cebooloo, wèe ya kapyɛɛ kiimu pye na kanhama pemu ja ge, yi funɔ wa nidogo lee na. Wèe bi kapyɛɛ pyi canja ni piige, na daga na wùye jɔ shaa, kɔnhɔ wù ganha bu da bye tugoro sipya wa shishiin jɔnɔ ni wɛ. Mu wèe ya pye na Kile wo Jozaama pu jo yee mu. ¹⁰ Yee piimu pu wa n'a daa fɛ pu ge, yee wa li sɛɛɛɛ, Kile bɛ di jɛ li sɛɛri. Kaa kaa wèe ya pye yee niɛ ni ge, kee bɛɛri ya pye fɛɛɛɛ, na bye tifiire wogoo, jaagi wa shishiin ya ta wèe na wɛ. ¹¹ Yeeyɛ pyaa k'a li cɛ na wèe ya yee co ba tofɔɔ ya wu nagoo conɛ wɛ. ¹² Wèe ya yee yɛri, na samɔhɔɔ le yee ni, na yi jo fo na yi waha yee mu jo y'a jaari y'a sahanɔ ni Kile jidaan ni. Lee wuu na Kile ya yee yiri, kɔnhɔ y'i jé wu wo saanra nɔɔɔ wuuro ti ni.

Tesaloniki shɛn wo n'a daa we ni pu kanhama kere

¹³ Wèe ya baraga tɛri sanha Kile na kaa lemu bɛ wuu na ge, lee li wa mee. Wèe ya Kile wo jomɔ pemu jo yee mu ge, yee ya ta pu co ba sipya wo jɛ wɛ. Ga ba p'a sii can na wɛ, mu yee ya pu co; na pu cɛ na Kile jomɔ pu jɛ pii, na pee pu wa labye pyi yee n'a daa fɛ pu funyɔ ni. ¹⁴ Wù cebooloo Tesaloniki shɛn, Kile wo n'a daa fɛ piimu pu wa Yesu Kirisa wo karijɛɛge ki ni Zhude fiige ki ni ge, yee ya yi wo jaarigana li saha ni pee wuu li ni. Bani Yawutuu p'a pee kanha kanhagana lemu na ge, lee kanhagana le ninunɔ na yee bɛ wo sipyii p'a yee kanha. ¹⁵ Pee Yawutuu pu p'a taashiine li wo Kile tudunmɔɔ pu gbo, na ba Kafɔɔ Yesu bɛ gbo, na wèeyɛ pyaa bɛ kanha fo xuuni. Keree kiimu ki jɛ ki ya bɛ Kile mu-i ge, kee p'a byi. A p'i puyɛ pye sipyii pu bɛɛri wo pɛɛn. ¹⁶ Shi we wu jɛ wu jɛ Yawutuu-i ge, pu ma giin pu da wèe jaha kɔɔn na wèe ganha bu shɛ Kile wo Kile Jozaama pu yɛɛ li pye pee mu kɔnhɔ Kile di pu jɔnɔ wolo wɛ. Lee funɔ ni p'a pu wo jurumu wu jɛhɛ fo na shɛ nɔ pu tɛhɛnɛ na. Ga Kile wo loyire le l'a pa do pu jɔnɔ ni.

Tesaloniki shɛn kaa ya Poli ta

¹⁷ Wù cebooloo, wèe ya waa laha yee na, a wèe di tuun wemu pye wèe da wùye ja ni yee ni-i ge, a yee la di sii shɔ wèe ni xuuni. Ga ali wèe jɛhɛ bye wèe di ya ta na wùye jaa bɛ wɛ, wèe fungonyɔ wa yee na. ¹⁸ Lee wuu na, wèe di bi giin wèe di shɛ foro yee na. Lee l'a bi sii nɛ Pɔli yɛ pyaa funɔ ni. Nɛ li taanna wii fo tɔɔjii shuun, ga Shitaanni na bari koo li na wèe mu.

¹⁹ Ayiwa, yee pu wa da ba bye wèe tadaɔa, ni wèe funɔ kataan. Wèe na ba juyirige kemu bɛ ta ge, yee pu da ba bye yee bɛɛri wo kajunɔ wù Kafɔɔ Yesu jahagbaa na wu ba guri pa. ²⁰ Uun de! Yee p'a sii wèe wo juyirige ki kajunɔ, ni wèe wo fundanga ki kajunɔ.

3

Pɔli ya Timote tun Tesaloniki ni

¹ Ayiwa, l'a pa mɔ wèe da ga fiin ta yee shizhaa na wɛ, a lee di ba bye lee ya já xu wèe ni wɛ. Lee wuu na, a wèe di li yaha wùye funyɔ ni jo wèe yɛ na ba gori Atɛni kulo li ni naha, ² na wù ceborona Timote tun shɛ yi mu wà. Wu bɛ w'a kapyɛɛ pyi ni wèe ni shiizhan Kile mu na Kirisa wo Kile Jozaama pu yu. Wèe ya wu tun shɛ yi mu, kɔnhɔ wu shɛ lowaa kan yi mu, wu samɔhɔɔ le yi ni xuuni, yi da se jaha na n'a daa wu ni. ³ Kanhama pe pu wa yi na nime ge, kɔnhɔ pee ganha bu wa shishiin yege n'a daa wu ni yi ni wɛ. Yeeyɛ pyaa ya li cɛ na Kile w'a li lo pee kanhama p'i ba nɔ wèe na. ⁴ Na wèe yaha ni yee ni shiizhan, wèe bi ma yi yu yee mu na ta li sanha nɔ wɛ, jo wèe na ba ganha xuuni. Pee kanhama pu p'a nɔ mɛ nime, yiye pyaa bɛ jii wá pu ni.

⁵ Lee wuu na wèe ya wii kanha yee koo ni wèe da ga fiin ta yee shizhaa na-ɛ ge, a nɛ ganha na Timote tun yee mu, jo pu shɛ yee yiri wu shɛ yee wo n'a daa wu shi cɛ wu pa jo wù mu. Bani nɛ bi fyagi jo Shitaanni ganha da ba yi faanna wu yi piinne, wèe wo kapyɛɛ k'i bye jɔnɔ baa wɛ.

Tesaloniki shɛn wo n'a daa wu kaa ya taan Poli ni

⁶ Ayiwa dagana lemu na yee ya daa Yesu na, sipyii pusamaa bɛ kaa di dan yee ni taangana lemu na ge, Timote ya yiri yee yiri na pa nime, na ba yee jaha jo wèe mu, a lee di daan wèe ni. ⁷ Ayiwa na cebooloo, ba pee jomɔ pe ya jo wèe mu wɛ, ali na wèe yaha kanhama, ni jahaara keree ni, wèe logoo ya jine yee shizhaa, bani yi wa se jaha na n'a daa wu ni. ⁸ Nime kunni wèe ya lowagaa ta, bani yee ya kori yaha Kafɔɔ wo karijɛɛge ki ni. ⁹ Yee wo n'a daa wu kaa ya wèe funɔ taan taangana lemu na Kile jaha taan ge, dii wèe di da bye wèe di já Kile kemɛ shaari wee n'a daa we wuu na wɛ? ¹⁰ Wèe wa na Kile jɛɛri canja ni piige, na wu jɛɛri xuuni, kɔnhɔ

wu koo kan wù mu, wù she jii taha yi na. Keree kiimu ki ñe wèe ya yee ta kalaa kee ni n'a daa wu shizhaa na-ε ge, wù she yi kalaa kee ni.

¹¹ Wù To Kile ni wu Kafoo Yesu wu koo yaha wù mu wù she yi ña! ¹² Kafoo wu la fara yi wo taanñeεge ki na, wu shi taanñeεge nigboho di bye yi ni yiyε te ni, k'i bye yi ni sipyii pusamaa beeri te ni! K'i bye ma na jo ba yee kaa ya dan wèeye pyaa ki ni taangana lemu na we! ¹³ Lee bu bye, yi na fanha ta. Wù Kafoo Yesu Kirisa na ba ba caña kemu ni wu wo fεfεεε sipyii pu beeri ni ge, yi be di ba da fεfεεε, jaagi xuu wa shishiin ganha bu da yi na wù To Kile ñaha taañ we.

4

Naarigana lemu l'a taan Kile mu ge

¹ Ayiwa na cebooloo, yee ya yaa yee p'a ñaari ñaarigana lemu na yi kaa di daan Kile ni ge, wèe ya lee she yee na; yee d'a ño kòn na ñaari na xò be lee ñaarigana li na. Ga wèe wa li shaa yi mu, na yi ñeeri Kafoo Yesu meε na jo yi la fara lee na. ² Kafoo Yesu ya keree kiimu she wèe na a wèe di yee kalaa ki ni ge, yiyε pyaa wa kee ce. ³ Kile ñidaan wu wa y'i bye fεfεεε, yi já yiyε na dodooro kabaña na. ⁴ Yee wa beeri ya yaa na kori yaha fεfεεε ni, yi da gbóoro teri yiyε na. ⁵ Yi ganha bu lakuuño yaha ki pye yi ñidaan ba Kile cebaalaa pii ñe me we. ⁶ Wa shishiin ganha bu wu ceboro ñmahana kelee na wu toño ceko kabaña na we. Wèe ya tee yee jo na waha yi mu, bani sipyaa sipya w'a wee kashi wu pyi ge, Kile na li foo to weefoo mu. ⁷ Bani Kile ya ta wèe yiri na wèe yaha na wèe p'a kanoroyo pyi we. Ga wu funño ki wa wù bye fεfεεε. ⁸ Lee wuu na, sipya wemu bu pe jomó pe she, weefoo ya ta sipya wo ñomeε she-e de; ga Kile wemu w'a wu fεfεεε Munaa li kan yi mu ge, wee wo ñomeε wufoo ya she.

⁹ Ayiwa, cebooloo kaa ya dan puyε ni taangana lemu na ge, ñuño wa li na nago wa wu na yee kalaa lee ni we, bani Kile ye pyaa ya yee kalaa na xò lee ni. ¹⁰ Kee taanñeεge ke shiin ki wa yee ni na ñaha tii n'a daa fεε pu beeri na, piimu beeri pu ñe Masedoni fiige ki ni ge. Ga wèe wa li shaa yi mu sanha jo yi la fara lee na. ¹¹ Yi la le yiyε ni y'i da ñaariñe shaa! Yi yiyε torogana ce sipyii pusamaa wo keree ki shizhaa na! Yi la le yiyε ni, yi da kapyenεε pyi kònho yi mago di da ñogi kee kapyenεε ki funño ni, ma na jo ba wèe ya yi jo toro yi mu jogana lemu na we. ¹² Yi bu já lee na, piimu ñe Kiriceen we, pee be na da baraga teri yi na; yi ñuño tuguro be di wa da bye nige sipya wa shishiin ñuño ni we.

Kafoo nibanja keree

¹³ Ayiwa, n'a daa fεε piimu p'a xu ge, wèe funño ki wa jo y'i can ce pee shizhaa na,

kònho pee wo keree ganha bu yi ñahaya tanha ba tadarja baa sipyii ñe we. ¹⁴ Ba wèe ya dà li na na Yesu ya xu, na ñe na foro xu ni we, lee funño ni wèe ya dà li na be sanha na n'a daa fεε piimu p'a xu ge, Kile na ba pee be ñe Yesu baraga ni, p'a ba bye ni Yesu ni.

¹⁵ Ayiwa, Kafoo ye pyaa ya jomó pemu jo wèe mu ge, pee wèe ya yu yi mu jo Kafoo cabaña, wèe piimu pu wa ñiifeεε na ge, wèe da ba xuu pu ñaha kòn we. ¹⁶ Bani l'a she na Kile na ba fεnhε jo ni fanha ni kee caña, lee bu laha wà, wù na ba mεleεkeε ñuñofo wo wo mujuu logo, lee bu laha wà, Kile wo maga ki na wi. Kee bu wi, Kafoo Yesu ye pyaa na digi na yiri fugba wu ni. Wee tuun wu ni, piimu p'a xu p'i bi daa Yesu na ge, pee na fεnhε ñe. ¹⁷ Lee bu bye na wèe n'a daa fεε piimu samaa ñii wuu ta, wèe beeri na ba binne kari ni pii pu be ni fugba ñahaya ye na, na she Kafoo ñuño círi. Lee funño ni wèe beeri na bye ni Kafoo ni shiizhan.

¹⁸ Ayiwa na cebooloo, y'a pe jomó pe taga y'a samhoro leni yiyε ni.

5

Na gbegele yaha Kafoo cabaña ñaha na

¹ Na cebooloo, yee mago wa li na nago wèe pu na ya jo yi mu Kafoo cabaña, kelee wu paduun keree na we. ² Yeeye pyaa ya li ce na fiinne na jo Kafoo cabaña na ba sipyii fo ba nagaa ñe ma sipya fo me nibiige ni we. ³ Tuun wemu ni sipyii da ba yu: «Ñariñe wa wù te ni ñijaa, wèe ya kanha sho kakuuño ki beeri na ge!» Wee tuun wu ni, kanhama nigbo wa da ba gon do pu ñuño ni, ba layara ma ceε laa wo fo na co we. Sipya wa shishiin wa da ba sho kee caña we.

⁴ Ga na cebooloo, nagaa ya sipya foni fogana lemu na ge, kee cabaña ki da ga ba yee fo mu we. ⁵ Yee beeri ya ñeri kpeεnge nagoo, yee ya pye caña nagoo. Wèe ñe piige nagoo we, wèe di ñe nibiige be wuu we. ⁶ Lee wuu na wù ganha bu da gori yaha ñmunumo na ba pusamaa ñe we! Wù kori yaha ñii na, wù já wùye na! ⁷ Yi li ce na piige ni sipyii ya ñmunoo, piimu be pu wa sinme pe gbuu fo na ñawaho wuu puyε na ge, piige ni pee be ya pu gbuu. ⁸ Ga wèe piimu pu ñe caña nagoo ge, wù já wùye na! Wù n'a daa ni taanñeεge le wùye ni ba kashenñmoo wo tooro fadeye ñe me we! Wù ñuwuuro pye wu tadarja, tee di bye wù mu ba tooro ñudono ñe we. ⁹ Bani Kile ya ta li ño wolo wu wo loyire le di ba do wèe ñuño ni we. Ga w'a li ño wolo wèe di ba ñuwuuro ta wù Kafoo Yesu Kirisa gbóoro ni. ¹⁰ Lee wuu na Yesu ya xu wèe tege, kònho w'a pye ñii na la, wù shiin ya xu la, wù ba binne pye ni wu ni wu cabaña.

¹¹ Ayiwa, lee wuu na, y'a yiyε yeri, yi da lowagaa leni yiyε ni ma na jo ba y'a tee na li pyi na xò we.

Yeriyeri jomɔ pa

¹² Ayiwa na cebooloo, na fara lee beeri na, piimu p'a puye kan, na yi kalaa n'a daa wu wo koo li ni, na yi yeri Kafɔ wo koo li ni ge; w'a li shaa yi mu jo y'a baraga tɛri pee na.

¹³ Yi pu yaha see tayahaɗa ni! Pu kaa di da dan yi ni pu labye wu wuu na! Y'a yi wo niifɛɛɛ ti pyi ni ɗariɗe ni yiye tɛ ni!

¹⁴ Na cebooloo, wɛɛ ya yi ɗɛɛri, piimu p'a puye yaha saafeɛ, na kapyɛɗɛ she ge, y'a pee yeri! Lowaa ɗɛ piimu ni wɛ, yi da lowaa leni pee ni! Piimu wo baraga k'a cɛɛ ge, yi da pee tɛri! Yi beeri di yiye co ni loxulo ni!

¹⁵ Y'a yiye kaseri, yi ganha bu wa yaha wu kakuunɔ taga kakuunɔ la wo foo tɔ wɛ. Y'a kasaanɗa pyi yiye mu tuun beeri ni! Yi da ki pyi sipyii pusamaa beeri mu.

¹⁶ Yi pye ni fundanga ni tuun beeri ni! ¹⁷ Yi da Kile ɗɛɛri gbee! ¹⁸ Y'a fɔ kaan Kile mu keree beeri ni. Lee Kile w'a zhaa yee mu Yesu Kirisa wo kariɗɛɛge ki funɗo ni.

¹⁹ Yi ganha bu Fɛfɛɛɛ Muna li koro tɔ yi zɔɔ pu na wɛ. ²⁰ Kile ya wu kafila wu kaan piimu mu pu na yu ge, y'a wee kafila wu jatani. ²¹ Yi da wu beeri suguri xuuni, wemu w'a ɗɔ wu ni ge, yi da wee luu! ²² Wemu w'a kolo wu ni ge, y'i wee yaha shan!

Pɔli fɔ mujuu

²³ Ayiwa, Kile we w'a ɗariɗe ki kaan ge, weeye pyaa ki yi pye fɛfɛɛ! Yi zɔɔ pee, ni yi munahaa kee, na fara yi ceepuuro ti na, yi beeri di gori yaha fɛfɛɛ fo na she nɔ wu Kafɔ Yesu Kirisa cabaɗa ki na, fɔnɗɔ tɛɛ ganha bu da we xuu we wa shishiin na wɛ. ²⁴ Kile we w'a yee yiri ge, ɗɔmɛɛ fɔ wu ɗɛ wii. Wee ninumɔ wu da yee mara lee maragana li na.

²⁵ Na cebooloo, yi be p'a Kile ɗɛɛri wu be mu. ²⁶ Y'a cebooloo pu beeri shaari ni taanɗɛɛge fɔ ni. ²⁷ N'a li shaa yi mu Kafɔ mege ki wuu na, jo yi la le yiye ni y'i we seme we kalaa cebooloo pu beeri mu.

²⁸ Kile wu wu Kafɔ Yesu Kirisa wo niime wu kan yi mu.

2 Tesaloniki Sheen Tudunmɔɔ Pɔli ya semε shuun wo wemu tun Tesaloniki sheen mu ge

Jɔgɔ ye mu we semε we d'a tun wε?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we semε shuun wo we ka na tun Tesaloniki egilizi wu mu. Korɛnte kulo li ni Pɔli di bye na pii semεε shuun we ka (Kapyege 18:5).

We semε we kakana juro

We semε we kakana juro nigbɔɔ ki jε na Kafɔɔ wo pana shuun wuu li jomɔ pu jo taha. Wu bi fenhe lee jomɔ jo wu semε nizhiime wu ni. Waha wa wu bye wu pana shuun wuu li keree ki ni. Pii bi yu na xɔ be na Kirisa ya pa na xɔ. Ga Pɔli ya yi naha jo pu mu wu semε wu ni na Kirisa wo Pen wu wu da venhe ba naha na. Na kanhama nigbɔ pu da ba fenhe bye, na ga Kiriceen p'a yaa na yatenyε waha, na lowaa ta pee kanhama pu ni.

Semε wu kafila jugbɔyɔ

2 Tesaloniki Sheen 1 Pɔli ya lowaa leni Tesaloniki n'a daa fεε pu ni. Yesu na ba ba wu ba kiiri wu kɔn kɔngana lemu na ge, a w'i yee be naha jo pu mu.

2 Tesaloniki Sheen 2:1-12 Naha sheshεere temu na ba bye yani Kafɔɔ wu pa ge.

2 Tesaloniki Sheen 2:13—3:15 Pɔli ya Kile jεeri Tesaloniki sheen pu mu, na jo na pu be p'a Kile jεeri wee mu. A w'i lowaa le pu ni na p'a kapyenεε pyi, na pu ganha bu da bye saa fεε wε.

2 Tesaloniki Sheen 3:16-18 Pɔli duba ni wu fɔ mujuu.

Pɔli ni wu kapyebyenii fɔ mujuu

¹ Ne Pɔli, ni Siliven, ni Timote, wεe p'a we semε we ka. Wù To Kile, ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo n'a daa fεε piimu pu wa Tesaloniki kulo li ni ge, pee mu wεe ya wu tun.

Wεe ya yi shaari: ² Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni najinjε kan yi mu.

Kiiri wemu na ba gɔn Yesu cabanja ge

³ Na cebooloo, wεe ya yaa wεe p'a fɔ kaan Kile mu tuun bεeri ni yee wuu na. Lee ya yaa mu be, bani la l'a faraa yee wo n'a daa wu na na se naha na. Taanjεεge kemu be ki wa yee ni yiye tε ni ge, la di faraa kee be na na se naha na. ⁴ Lee wuu na wεe be ma juyirige taa wεe ba yee kaa yu tuun wemu ni Kile wo n'a daa fεε pu mu. Yee ya yiye pɔ pɔgana lemu na, na gori yaha n'a daa wu ni, na kawagaa ni kanhama pemu bεeri xu yiye ni ge, wεe ma yee bεeri jo pu mu.

⁵ Ga na cebooloo, kii bεeri wali shεε na Kile na ba kiiri kɔn canja ka ni tiime ni. Kanhama

tuugo bεeri y'a jaa ge, pee bεeri wa yee gbegele na yeri Kile wo saanra te naha na, bani tee saanra ti wuu na yi wa kanhama pu ni. ⁶ Kile ya tii, piimu p'a yee kana ge, wu na ba yee wo kanhama pu foo tɔ pee mu. ⁷ Ga yee piimu pu wa kanhama pu ni ge, Kile na ba njmɔnɔ kan yee mu, na li kan wεe be mu. Kafɔɔ Yesu na ba ba na yiri fugha we ni ni wu fanha melekeε pu ni canja kemu ge, kee canja lee da ba bye. ⁸ Wu na ba ba najinjε ni. Piimu pu jε pu ya Kile ce-ε ge, ni piimu pu jε pu ya sɔɔ wù Kafɔɔ Yesu be wo Jozaama pu na-ε ge, wu na ba kanhama shan pee juro ni. ⁹ Naa wemu wu jε wu da ga xhɔ-ε ge, wee na ba bye pii sipyii pii wo taa. Pu na ba pu kori na pu sanha lii Kafɔɔ na, p'i wa da jii taha be wu sefεere nɔɔɔ wuuro ti na wε. ¹⁰ Ayiwa, kee canja ki kunni Kafɔɔ na ba ba. Fεfεere sipyii piimu bεeri p'a dà wu na ge, pee bεeri na ba baraga taha wu na. Pee bεeri na ba wu ja, na fundanga pye. Yee be na ba bye pee sipyii pu ni, bani wεe ya jomɔ pemu wo yere pye yee mu ge, yee ya dà pu na.

¹¹ Lee wuu na wεe wa Kile jεeri yee mu tuun bεeri ni. Wεe wa li shaa Kile mu jo w'a yi yiri na yi yaha koo lemu ni ge, wu yi pye y'i da jaari y'a sahanj ni lee ni. Wεe wa li shaa Kile mu jo kasaanaa kiimu k'a diri yi funyɔ ni ge, jo wu yi yaha y'i já y'a kee pyi wu sefεere ti ni, wu yi wo n'a daa wu wo kapyenεε ki bεeri jɔ fa. ¹² Lee bu bye, Kafɔɔ Yesu mege ki na ba pεenε ta yee mu, yee be na ba pεenε ta wu mu. Wεe wo Kile we, ni Kafɔɔ Yesu Kirisa wo niime wu funjɔ ni lee da ba foro.

2

Jurumu Fɔɔ

¹ Ayiwa na cebooloo, wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wo ba we, ni wεe piimu na ba she binne wu taan ge, wεe wa yi jεeri lee wuu na jo: ² yi ganha bu yi hakilee pu yaha pu wuregi tɔvuyo na we, yi ganha bu yi jaalaa pu be yirige na Kafɔɔ paduun w'a nɔ xɔ wε. Wa na zɔɔ na jo na Kile w'a yee jo wee mu w'a yu sipyii pu mu, kelee wa Kile jomɔ yere pyewo na yi jo, kelee pii na yi jo na wεe p'a yi ka semε ni na kan n'a daa fεε pu mu. ³ Yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi faanna faannagana la shishiin na wε. Bani yani Kafɔɔ cabanja ki nɔ ge, sipyii na ba fenhe zhii Kile na fo xuuni. Lee bu bye, wee tuun wu ni Jurumu Fɔɔ* wu na foro yere. Kile na ba wee kyεegi fεfεε. ⁴ Sipyii ya pεenε tεri yaaga kemu bεeri na ge, ni Kile mege ya yiri yaaga kemu bεeri na ge, wee Jurumu Fɔɔ wu na ba zhe yee bεeri ni. Wu na ba yiri na wuyε pele na toro yee bεeri taan, fo w'a ba she jé be

* **2:3 Jurumu Fɔɔ:** Wee ninumɔ pii ya byi na Jaxhali, wee wu da ba ba.

Kile-peene pugbaho ki be ni, na diin wa, na jo na wee wu je Kile we.

5 Tuun wemu ni ne bi bye ni yee ni ge, ne bi ma ye yu yee mu. Yee hakilee wa yi na-ge ge? 6 Ga lemu l'a kii keree kii naha kon ki da bye nime-ge, yee wa lee ce. Lee wuu na we Jurumu Foo we da ja ba we, fo wu paduun ba no. 7 Lee be na, Jurumu Foo wu keree k'a no kon na byi hmohoro ni na xo. Ga lemu l'a wu yerege ge, ni lee ya bu she laha wa we, wu da ja kii keree kii pye we. 8 Ga lee ba laha wa tuun wemu ni, Jurumu Foo wu na na foro yere. Wi bu foro be, Kafoo Yesu na ba wu sorogo ni wu no kafenge* ni. Wu nibawo, wu nooro wu kpeenge na ba Jurumu Foo wu kyenge fefee. 9 Wee Jurumu Foo wu na ba ba ni Shitaanni wo fanha ki ni. Wu na ba kakanhaana ni kagbaho tuuyo beeri pyi. Ga can di wa lee la shishiin ni we. 10 Wu na ba kakuunoo tuuyo beeri pyi, konho sipyii piimu na ba gyeege ge, wu pee piinge. Pee sipyii pu na ba gyeege, bani can wemu wu bi yaa wu pu sho ge, pu ya soo wee na we, wu kaa be di ya noho taan pu mu we. 11 Lee wuu na Kile ya te sipyii faanna faanna sefere te yaha pa, tee di ba pu piinge, konho p'i da kafineye yi na. 12 Lee na sipya sipya wu je wu ya soo na da can wu na we, na tiibaara pye wu taa ge, Kile wo kiiri we na ba no pee beeri na.

Kile ya n'a daa fee pu naha bulo na pu sho

13 Na cebooloo, wee kunni, wee ya yaa wee p'a fo kaan Kile mu tuun beeri ni yee wuu na, yee piimu p'a taan Kafoo mu ge. Bani Kile ya yee naha bulo konho yee di bye shenshiilee na nuwuuro ta Fefere Munaa li gbao ni. Lee Fefere Munaa le l'a yee pye fefere sipyii, yee ya da dagana lemu na can wu na ge, na fara lee be na. 14 Lee na Kile ya yee yiri. Wee ya Kile Jozaama pemu wo yere pye yee mu ge, lee baraga ni w'a yee yiri. W'a yee yiri konho yee di yi wo taa ta wu Kafoo Yesu Kirisa wo nooro wu ni. 15 Lee wuu na wu cebooloo, yi ganha bu da yi fungonyo yaha yi beeri de. Wee ya kalaa wemu beeri kan yi mu ge, w'a pye nojomoo wo la, wu shiin ya pye seme wo la, yi ganha bu wee kalaa wu yaha wu foro yi funyo ni we.

16 Wu To Kile wemu ni wee kaa ya taan ge, wee w'a lowaa kan wee mu lemu li je li da ga xho we, na fara tadaña nizaana be na wu wo niime wu gbao ni. Kafoo Yesu Kirisa ye pyaa, ni wu To Kile ni, 17 pee pu luu le yi ni, p'i baraga be le yi ni, konho kapyege nizaana di da yi ni, ni jogazaana.

3

Poliya jo na n'a daa fee pu p'a Kile beeri pee mu

1 Ayiwa wu cebooloo, yemu n'a da jo jomoo p'i xho ge, yee yi wa me. Ya Kile beeri wu be mu, konho Kafoo wu jomoo pu da jaaga p'a se naha na tovuyo na; sipyii be di da baraga teri pu na ba yee wa baraga taha pu na tahagana lemu na we. 2 Yi da Kile beeri wu mu sanha konho Kile di wu tanha sipyikuuyo yi wo kapyeguunoo ki na. Bani konjo sipyii beeri ya gbara pu da Kafoo na we. 3 Ga Kafoo je noomee foo. Wu na ba baraga le yi ni, na yi tanha Shitaanni na. 4 Wee ya da li na Kafoo baraga ni jo yemu wee ya yu yee mu ge, yee wa yee koo naari. Lee koo le shiin yi wa da da naari be. 5 Kafoo w'a koo shee yi na, konho yi zoloo pu da jini Kile wo taanyenge ki na. Loxulo le li bye Kirisa ni ge, lee di bye yi ni!

Yi beeri ya yaa na kapyenge pyi

6 Ayiwa wu cebooloo, w'a da pe jomoo pe jo waha yi mu Kafoo Yesu Kirisa mege na. Kalaa we wee ya kan yi mu ge, n'a daa fee piimu pu je pu ya naari na sahanj ni wee ni we, fo na kapyenge she na diin na naari na yeree ge, yi laraga kon pee na. 7 Yee ya yaa na naari naarigana lemu na, y'i saha ni wee wo naarigana li ni ge, yeeye pyaa wa lee ce. Bani tuun wemu ni wee di bye yee yiri ge, wee bi ta wuye yaha lapyebaalaa, na diin na naari na yeree we. 8 Wee bi ta na li sipya wa shishiin mu ma ni we. Ga wee bi kanhama soro, na kapyenge pyi cana ni piige, konho wu ganha bu da bye tuguro wa shishiin noho ni yi ni we. 9 Li wa nago kanna li ya saha wee p'a li yee noho ni de! Ga wee ya lee pye na she yee na, konho yi be di da se lee koo li ni. 10 Tuun wemu ni wee di bye yee yiri ge, wee bi ma yi yu na wari yee mu jo: «Sipya wemu bu kapyenge she, weefoo ya yaa w'a li be we.»

11 Lee beeri funno ni wee ya logo na sipyii pii pu wa wa yee ni, pee ya kapyenge she, na diin na naari na yeree, na puye leni sipyii piitiilee wo keree ni. 12 Ayiwa, w'a li shaa pee sipyii pu mu xuuni wu Kafoo Yesu Kirisa mege na, jo pu la le puye ni, p'i naha tii ni pu kapyenge ni, puye pyaa di yere ni pu nohaga ni.

13 Na cebooloo, le beeri funno ni. yee kunni ganha bu ganha kasaanaa bye taan we. 14 Wee ya jomoo pemu jo yi mu we seme we ni ge, sipyaa sipya w'a pee jomoo pu she ge, y'a wufoo kasari; y'i laha wufoo na konho wuye pyaa k'i zhiige. 15 Lee be na, yi ganha bu wufoo pye yi pen we de, ga yi wufoo yeri ceboro yere me ni.

Duba ni kurogo fo

16 Wu Kafoo, narinje foo wuye pyaa k'a narinje kaan yi mu tuun beeri ni, kangana beeri na! Kafoo wu pye ni yi beeri ni! 17 Ne Poli ye pyaa k'a le fo mujuu le ka na keye yi

* 2:8 Ezayi 11:4

na. Ne wo fe pu wa pere na wo semee pu beeri
na. Ne wo kama pe pu wa pe.
¹⁸ Wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime kan yi
beeri mu.

1 Timote Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu tun Timote mu ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we sɛmɛ we tun wu kalaapire Timote mu. Timote to wu bye Gireki (Kapyege 16:2). Wu nu jɛ Yawutu, wu mege di jɛ Inisi, wu nule mege di jɛ Loyisi (2 Timote 1:5). Wu ni Pɔli ya pinne Kile Jomɔ yɛrɛ li wo jaragaa niɲehɛɲɛ pye. Wu kulo mege ki jɛ Lisitiri na foro Likawuni fiige ki ni. Kee niɲaa wogo jɛ Turuki fiige ki niɲɛ ni (Kapyege 16:1-3). Pɔli ya pa wu yaha kari Kile Jomɔ yɛrɛ na Tesaloniki ni Korɛnte ni.

We sɛmɛ we kakana ɲuɲɔ

Ali na li ta bɛ Timote jɛ Kile wo kapyebyii pii wo nɔhɔcɛrɛɛ, Pɔli ya lowaa le wu ni labye wu kabaɲa na, w'a bi wemu kaa le Timote keɲɛ ni Efese kulo li ni ge (1 Timote 1:3). A w'i egilizi wu gbegelegazaana ni karamɔgɔ-kafinejuu pu wo ɲuɲɔ ciri ciri wo kalaa kan wu mu.

Egilizi keree ya yaa na shɔɔnri shɔɔnrigana lemu na ge, a Pɔli di yee bɛ le sɛmɛ wu ni Timote mu (1 Timote 3:14,15).

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔyɔ

1 Timote 1 Pɔli ya Timote shaari, na wu pye na wu kasɛge yaha wuyɛ na karamɔgɔ-kafinejuu pu shizhaa na, wee Pɔli di bye wu mu jaha shɛshɛrɛ.

1 Timote 2 N'a daa fɛɛ bu puyɛ pinne egilizi ni tuun wekɛ ni, lemu p'a yaa na pye ge.

1 Timote 3 Egilizi wu ɲahagbaa fɛɛ ni wu kapyebyii ni pu labye keree.

1 Timote 4 Pɔli ya samohɔrɔ le Timote ni na wu pye jaha shɛshɛrɛ nizaara pusamaa mu.

1 Timote 5—6 Pɔli ya Timote kalaa, na wu yɛri nɔhɔlɛ ni naxhugoshaa ni buloo ni sipyii piitiilee wo keree shizhaa na.

Pɔli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli, Yesu Kirisa tudunmɔ, na saha ni wu Shɔvɔɔ Kile wo jidaan, ni wu tadanɔ Yesu Kirisa wo jidaan ni; nɛ w'a we sɛmɛ we yaa. ² Na wu tun mu Timote mu, mu wemu w'a pye nɛ ja yɛ pyaa pyaa n'a daa wu funɲɔ ni ge.

Wu To Kile ni wu Kafɔɔ Yesu Kirisa ni, pu niime kan ma mu, p'i da ɲuɲɔ ɲaari ma na, p'i ɲaɲiɲɛ kan ma mu.*

Karamɔgɔ-kafinejuu

³ Ayiwa, nɛ nigariwo Masedoni fiige ki ni, ba n'a yi jo waha ma wu wɛ, nɛ la ki jɛ m'a

diin Efese kulo li ni. Bani sipyii pii pu jɛ w'a piimu ya kalaa watii kaan sipyii pu mu ge, yi jo m'a yi waha pu mu xuuni na pu kee kalaa tuugo ke ɲɔ yaha. ⁴ Na pu ganha bu da puyɛ yaha da taashiine li wo kafilale yu, p'i da puyɛ kileɛ shɛnɛɛ wo tɛhɛnɛ baa cebootiritɔngɔ wo sipyii meɛɛ na wɛ. Nakaara yɛ nigin pee jomɔ pe ya yirige. Pu jɛ Kile jidaan wɛ, p'i ya se ni n'a daa wu bɛ ni jaha na wɛ. ⁵ Pe yɛri yɛri jomɔ pe kaɲuɲɔ ki wa, kɔnhɔ taanɲɛge di j'a ta pii sipyii pii ni. Kee taanɲɛge ke, zɔfɛfɛrɛ ni kee ya fɔrɔ, ni fungɔnsaɲa, ni n'a daa can can wo. ⁶ Pii wa lee koo le ɲa, na li yaha w'a, na diin na ɲuɲɔ baa kafila yɛ yu, na puyɛ piinɲɛ. ⁷ Pu funɲɔ ki jɛ mɛ p'i puyɛ pye saliya karamɔgɔlɔɔ. Ga, li can koo ni, ye pu wa yu, na sipyii pu kalaa keree kiimu ni fo na daa puyɛ na ge, puyɛ pyaa kii ya lee la shishiin kɔri cɛ wɛ.

⁸ Saliya wu kunni ya ɲɔ, w'a lee cɛ; ga fo wu ba wu koro ɲaari li ɲaarigana na de. ⁹ Wee ya li cɛ na jo saliya wa shishiin ya tɛɲɛ sipyitiimeɛ kaa na wɛ. Sipyikuuyo kaa na w'a tɛɲɛ, ni n'a she fɛɛ, ni piimu pu jɛ pu ya fyagi Kile na-e ge, ni jurumupyii, ni Kile ɲamɛɛ cɔbaalaa, ni pii p'a Kile mege kyɛegi ge, ni piimu p'a pu tii ni pu nii gbuu ge, ni sipyigbuu pusamaa, ¹⁰ ni dɔdɔɔ, ni namaa piimu ya puyɛ sinnɛɛ ge, ni piimu p'a sipyii conɪ na berɛɛ ge, ni kafinejuu, ni piimu p'a gari Kile na kafineɛ ɲuɲɔ taaɲ ge, ni kaa lemu bɛrɛ li jɛ li ya saha ni kalaa can can wo wu ni-i ge. ¹¹ Kile Jozaama pemu kaa l'a le nɛ keɲɛ ni ge, pee ni wee kalaa w'a foro. Masɔɲɔ fɔɔ Kile wo nɔɔrɔ wu kaa pee Jozaama p'a yu.

Pɔli ya baraga taha Kile na wu cemɛ pu wuu na

¹² N'a baraga taha wu Kafɔɔ Yesu Kirisa na. Wee w'a fanha kan nɛ mu nɛ na we labye we pyi. W'a d'a nɛ na, na nɛ lɔ na pye we labye we pyevɔɔ. ¹³ Nɛ wemu wu bi Yesu mege kyɛegi ge, nɛ wemu wu bi n'a daa fɛɛ pu ɲaani ge, nɛ wemu wu bi Yesu fanri ge, ga lee bɛ na Kile ya ɲuɲɔ ɲaari nɛ na. Bani nɛ bi kii bɛrɛrɛ pyi ki cɛbaara ni n'a daa baara funɲɔ ni. ¹⁴ A Kafɔɔ di niime nigbɔ tirige nɛ na. N'a daa, ni taanɲɛge kemu k'a daa Yesu Kirisa wo kariɲɛge ki ni ge, w'a yee kan nɛ mu. ¹⁵ Can jomɔ pu jɛ pe, sipyii bɛrɛrɛ ya yaa pu sɔɔ pemu na ge: Yesu Kirisa ya pa kɔɲɔ puga ni, wu ba jurumupyii ɲuɲɔ wolo. Nɛ Pɔli w'a pye jurumupyii pu bɛrɛrɛ niguumɔ. ¹⁶ Ga lemu kaa na Kile ya ɲuɲɔ ɲaari nɛ na ge, lee li wa mɛ. Nɛ wemu w'a pye jurumupyii pu bɛrɛrɛ niguumɔ ge, Yesu Kirisa funɲɔ k'a pye wu wo loxulo li bɛrɛrɛ di jɛ nɛ ni, kɔnhɔ cabaya na, piimu na ba d'a wu na, p'i ɲi sicuumɔ ta ge, nɛ bye pee mu jaha shɛshɛrɛ. ¹⁷ Tuun bɛrɛrɛ wo Saangbɔ we, wu da ga xhu

* 1:2 We duba we jɛ Kiriceɲ fɔ kangana.

wε, wa di ya wu jaa wε. Wee ye nigin pe wu jε Kile. Pεεηε ni masoηo k'a deri wu na gbee! Amiina.

¹⁸ Ayiwa, na ja Timote, tuduro te n'a da jo ma mu nime ge, tee ti wa me: Sipyii p'a joma pemu ta na yiri Kile yiri, na pu jo wεe mu we wu tuun wu ni mu shizhaa na ge, pee joma pe pye ma tadaηa, m'a maye pō labye wu na, ma da yogo yu n'a daa wu kaa na. ¹⁹ La le maye ni m'a n'a daa wu co xuuni ni fungoηsaana ni. Pii ya kee fungoηsaana ke she, a pee wo n'a daa w'i gyεegi ba lho koro ma gyεegi me lho ni wε. ²⁰ Namaa shuun wa jε wā na Imene ni Aleksandire. Pee namaa shuun wu be ya pye pee sipyii p'a. Lee wuu na nε pee jō yaha Shitaanni mu wu pu kanha xuuni, kōnhō p'i li ce na Kile mekyεεgene ya jō wε.

2

Kile jεerigana

¹ Ayiwa kaa nigin wemu ne fεnhε na zhaa ge, lee li wa me jo y'a Kile jεeri sipyii pu bεeri mu: Y'a jεεge nigboho pyi; y'i da Kile jεeri kōnhō w'i niime tirige sipyii pu na; y'i da baraga teri wu na pu wuu na. ² Y'a Kile jεeri saanna pu mu, ni sipyii piimu bεeri togo ki jε fanha keree ki ni ge, kōnhō wū jā japiηε ta, wū jaha di jiniε, wū da Kile pele, wū da wu koo li jaari jaarigazaana na sipyii pu jaha taan. ³ Lee li wa jō, lee shiin li wa dan be wū Shōvōo Kile ni. ⁴ Bani wu funηo ki wa sipyii pu bεeri di shō, p'i can wu ce. ⁵ Bani Kile nigin pe ye wu jε; susurodege me nigin pe ye be di jε Kile ni sipyii pu te ni. Wee jε Yesu Kirisa, wee wemu w'a pye Adama pya ge. ⁶ W'a wuyε kan saraga na pye sipyii pu bεeri wo jurumu saraa. Kile bi tuun wemu wii ge, ba wee ya pa nō wε, a wu lee pye na she, na wu funηo ki jε sipyii pu bεeri di juwuuro ta. ⁷ Lee wuu na, Kile ya ne pye yeε pyevōo ni tudunni. Shi wemu jε Yawutuu-i ge, Kile w'a nε tun na nε wu wee shi wu kalaa n'a daa wu wo koo li ni, di Kile wo can wu she pu na. Can nε yu me yi mu dε; kafineye be we!

Cεe ya yaa na jaari Kile koo li ni jaarigana lemu na ge

⁸ Ayiwa, nε funηo ki wa namaa p'a Kile jεeri xuu bεeri ni, ma pu keye yirige fugba we ni ni fungoηsaana ni. Lee ganha ba byi na taha loyire na, kelee ni nakaara ni wε.

⁹ Nε funηo ki wa cεe pu bε di da pu wo fāya yi leni yi legazaana na. Fāya yemu y'a da pu noho to ge, p'a yee leni. Pu ganha bu da da pu juyo puu poganja kii shi tuuyo na wε. Pu ganha bu da pu pushaga yalere pye sanni, kelee pεrεwa kuun wε, p'i ganha ba fe wariηehεme fāya feni wε. ¹⁰ Ga pu pushaga

yalere ya yaa ti pye na kasaanaa pyi. Cee bεeri w'a jo wu da Kile peε ge, lee w'a yaa na byi. ¹¹ Lee kadugo na, cεe p'a yaa na cari cari puyε na kalaa wu kanduun ni, na puyε tirige, na niweege shan. ¹² Nε funηo wa nago cεe p'a kalaa kaan namaa mu n'a daa fεε pu tapinnege ni wε, kelee na puyε yaha namaa juηofεε wε. P'a yaa na cari cari puyε na, na niweege shan. ¹³ Bani Adama Kile ya fεnhε yāa jaha na, na na Awa yāa taha wā. ¹⁴ Shitaanni di ya fεnhε Adama faanna di wu piinηε wε. Awa w'a faanna ta na wee piinηε, a lee di ba ni jōmεεyahana ni. ¹⁵ Ga Kile na ba cεe juηo wolo pu sege ki funηo ni.* Kile na ba pu juηo wolo ni p'a sōo na gori yaha n'a daa we, ni taanηεεge ki ni, na puyε co, na puyε pye fεεfεε na yaha Kile mu.

3

N'a daa fεε pu wo jahagbaa fεε jaarigana

¹ Ayiwa, p'a jo na: «Wa bu da wu funηo na jε wu wuyε kan, w'i bye n'a daa fεε pu wo jahagbaa fōo, labye nizaama feni wufōo jii ya foro.» Can wu jε wii! ² Lee wuu na n'a daa fεε jahagbaa fōo ya yaa na pye sipya wemu w'a tii ge, jaagi baa fōo, cee nigin cepoo, w'i jā wuyε na, w'i tehεne yaha wuyε na keree bεeri ni. W'i bye torogazaana fōo, wu da nabuun tirige wu puga. W'i da w'a kalaa kangana jaha ce. ³ Wu ya yaa na pye yagbagba, kelee kafugo fōo wε. W'a yaa na pye jubeηε fōo, wu ganha da bye yokōn, kelee wari lakuunηo fōo wε. ⁴ W'a yaa w'a jani wu kpōon na, wuyε pyaa nago di da wu jōmehεε coni, pu da baraga teri wu na. ⁵ Lee be we, sipya wemu ya jā wu puga na wε, dii weefōo di da jā n'a daa fεε mara maragazaana na wε? ⁶ Wu ya yaa na pye n'a daa fōo nivomō wε, lee be wε tabaara na jā jε wu ni, lee funηo ni kiiri na do wu juηo ni ba w'a to Shitaanni juηo ni wε. ⁷ Piimu jε Kiricεn wε, pee be ya yaa na wufōo mesaana yu, kōnhō pu ganha ba zōjuuro ni fanhara teri wu na, wu jεhε wu ba jo Shitaanni wo tifuugo ki na wε.

Piimu p'a jahagbaa fεε pu teri labye wu na ge

⁸ Ayiwa, piimu p'a n'a daa fεε pu wo jahagbaa fεε pu teri ge, pee be ya yaa na pye see sipyii. Pu ganha ba kafila shuun yu wε. Pu ya yaa na pu fanha jεhε yagbaya yiri wε, p'i ya yaa na naafuu shaa tifirebaara ni wε. ⁹ Kile ya can wemu jo pu mu ge, p'a yaa na dā wee na, na gori yaha wu na ni fungonfige ni. ¹⁰ P'a yaa na fεnhε pu taanna taanna wii xuuni jaagi xuu wa bye w'i ya ta pu na wε, wee tuun wu ni p'i na pu le labye wu ni. ¹¹ Pu bu da cεe, pu be ya yaa na pye see sipyii. Pu ganha bu bye cεe piimu ya

* **2:15** Karijεεge Nōmεε Nilεε l'a yi yu na dahala na Ja wa na ba se cεe wo sege ki funηo ni wemu na ba bye kōηo Shōvōo ge.

sipyii meye kyeegei we. P'i tehene yaha puye na keree beeri ni. P'i bye nomeheee fee keree beeri ni. ¹² Namaa piimu p'a nahagbaa fee pu teri ge, pee be ya yaa pu pye ce'e nigin nigin cepee. P'i da pu na pu nagoo biini xuuni, na pu kponho sipyii beeri co cogazaana na. ¹³ Piimu p'a pu wo labye wu pyi wu pyegana na ge, pee na ba baraga ta, na lowaa ta n'a daa wu ni Yesu Kirisa wo karijenge ki ni.

Kile koo li nmohoro t'a foro kpeenge na

¹⁴ Ayiwa Timote, ne kunni wa we seme we tunni ma mu. Ga ne giin jo ne be ya wa da mo di she ma yiri we. ¹⁵ Lee be na, ne we tunni ma mu konho di ba derere mo di ya she we, m'a yaa m'a lemu pyi Kile wo kpon li sipyii pu te ni ge, m'a lee ce. Kile wemu wu wa jii na ge, wee wo n'a daa fee pu je lee kpon li wo sipyii. Pee pu je n'a daa wu wo can wu tidinje, ni wu juziginje. ¹⁶ Nakaara baa, wee wo Kile koo li nmohoro t'a sii tii pele.

W'a pye ba sipyiyawiyi je we.

Fefere Munaa ya li she na w'a tii,
a melekee be di wu ja.

Wu keree ki Jozaama ya jo
shi wu ninje ni konjo ke kabaya ye beeri
na,
a sipyii pii di da wu na.

A Kile di wu yirige durogo,
na she wu le nooro ni fugba we ni.

4

Karamago-kafinejuu pu wo keree

¹ Ayiwa, Kile Munaa l'a yi yu na fiinje wu mu na konjo taaxoo ni, pii na ba n'a daa wu koo li yaha, na daha nafaana fee pii feni. Pee wo kalaa we di je Shitaanni wo.

² Karamago-kafinejuu, shuun shuun jovee p'a, kakuuyo y'a piimu wo zoloo ji fo na pu wo ba na tasogono je-e ge, pee pu da ba pu faanna, na pu piinje. ³ Pee sipyii pii ya n'a daa fee pu kalaa na li ya no sipyii p'a puye lenje we. Na yaliye ya be shee na yee be ya yaa p'a yi li we. Na ta Kile d'a yanmuyo beeri yaa, piimu pu je nomeheee fee, pu d'a can wu be ce ge, pee ba da yi li, pee di baraga taha wu na. ⁴ Yaaga beeri Kile ya yaa ge, yi beeri y'a no. Wee ya yaa na yalige ka shishiin tuugo shege we. Li tehene li je wu ba da ki li, wu baraga taha Kile na. ⁵ Bani yaaga beeri wee da lii ge, Kile ma kee pye fefere wu jompe ni wee wo Kile-jerege ki baraga ni.

Kirisa wo kapyebye nizaama

⁶ Ayiwa Timote, ma bu ja kii keree kii she cebooloo n'a daa fee pu na, ma na ba bye Yesu Kirisa wo kapyebye nizaama. Ma na ba li she lee funjo ni na m'a kalaa xuuni n'a daa wu jompo pu ni. Kalaa can can wo wemu wo koo m'a paari ge, na m'a kalaa lee koo li be ni xuuni. ⁷ Ayiwa, kafilale wemu wu je wu ya foro Kile ni-i ge, ni jujo baa jompo pe,

ma ba yee nuri we. Ga ta maye taanni Kile jii fyaara ni, m'a dee lee na. ⁸ Na ma ceepuuro taanni yatenwaya ni, lee wo kajo wa keree kii ni. Ga na maye taanni Kile jii fyaara ni lee ya keree beeri joji. L'a wee njana joji ke konjo ke na, na wee njana be joji. ⁹ Jompe n'a yu yee mu ge, p'a sii tii fiinje, sipyii beeri ya yaa na soo pu na. ¹⁰ Ayiwa, lee wuu na wee ya kapyenje pyi, na yogo tunni, bani Kile jii wo wu je wee tadaja. Wee w'a pa Adama nagoo pu beeri sho, piimu kunni p'a da wu na ge.

¹¹ Ta kii keree kii yu m'a wari pu mu, ma da pu kalaa ki ni. ¹² Ma ganha da wa shishiin yaha wu ma fanha na ma je nohoceere we. Ga ma jogana li yaha l'i bye n'a daa fee pu mu jaha shesheere, ni ma naarigana li ni, ni ma taanenge ki ni, ni ma n'a daa wu ni, m'a funjo fiinje, konho n'a daa fee pu da ma taanni. ¹³ La le maye ni ma da Kile Kafila wu kalaa sipyii pu mu, ma da pu yeri, ma da pu kalaa yani di ba she wa ge. ¹⁴ Kile ya loolodaa lemu kan ma mu m'a wu labye wu pyi ge, ma ganha bu lee yaha kadugo yiri we. Kile w'a lee loolodaa li kan mu mu. N'a daa fee pii na w'a yee jaha she p'a pa jo mu mu. Wee tuun wuye pyaa ni, egilizi nahagbaa fee p'a pu keye taha mu na, na Kile jeeri mu mu. ¹⁵ La le maye ni ma da wee labye we beeri pyi m'a joji, m'a maye kan wu mu xuuni; konho pu beeri di li ja na m'a se jaha na Kile labye wu ni. ¹⁶ Hakili yaha ma naarigana li be na, m'a hakili yaha ma kalaa pyegana li be na! La le maye ni m'a kii kapyenje kii co ni keye shuun ni! Lee bu bye, ma na ba maye jujo wolo, piimu be pu wa ma jompo pu nuri ge, ni pee be.

5

Timote ya yaa na lemu pyi n'a daa fee pu beeri mu ge

¹ Ma ganha bu da kafilawa jo ni egilizi nohole wa shishiin ni we, ga wu yeri ni loxulo ni ba ma to je we. Ma da levee pu be yeri lee yerigana li na ba ma cebooloo je we. ² Ma da celee pu yeri ba ma nii je we, ma da cepiire ti yeri ni tiime ni ba ma ceboroshaa je we.

Naxhugoshaa tegegana

³ Ce'e piimu wo namaa ya xu, sipya wa shishiin di je pu shizhaa na-e ge, m'a kaseege yaha pee na. ⁴ Ga nagoo bu da naxhugosha wemu mu, kelee jabiye, tee nohoiire t'a yaa na fenhe na Kile jii fyaara taanni, p'i pu sefee pu tege. Pu sefee p'a lemu pye pu mu ge, p'i da lee foo tani pu mu. Lee l'a dan Kile ni. ⁵ Naxhugoshaa piimu pu je tegevo ya sii pu na can na-e ge, pee ma Kile pye pu tadaja, na wu jeeri cana ni piige, konho wu pu tege. ⁶ Ga naxhugoshaa piimu p'a puye yaha ke konjo ke wo jidaan keree ye na ge, pee ya xu na xo, ali na pu yaha pu na je be jii na. ⁷ Ayiwa, ta

sipyii pu kalaa kii keree kii ni, k nh  pee c e pu da lee koo li naari, jaagi xuu wa ganha bu ba da pu na we. ⁸ Sipyia wemu bu bye wu ya kaseege yaha wu puga sheen na we, pu da jo wu kpon sheen susu na we, weefoo ya foro n'a daa wu ni feefe, ali wemu be ne Kiricen we, wee be ya poro weefoo na.

⁹ Naxhugoshaa piimu p'a yee kelee gbaara ta, p'i ya ta gbaya yatii je nige we, fo na puye yaha na nigin na ge, pee wo meye y'a da ja ga, k nh  n'a daa fee pu da pee teri. ¹⁰ P'a yaa pu ta be sipyii beeri ya pu ce pu kapyege nizaanja funjo ni. P'a yaa pu ta na pu nagoo biini na jogi. P'a yaa pu ta pu bi nabuun tirige pu piyeye, na pu kemee xuuni. N'a daa fee piimu pu bi se pu yiri ge, p'i da pu na bi pee tooyo jii,* na kanhama fee teri, na kasaanjaa tuuyo beeri pyi. ¹¹ Naxhugoshaa piimu pu ne pu sanha le-ge, ma ganha bu pee meye ka we. Bani na saha ni ke konjo ke la keree ni, pu funyo y'a ma bye gbajiire na, kee la k'a ma fanha to Kirisa wo kapyenge ki na pee mu. ¹² Lee funjo ni, p'a kiiri shan puye junjo ni; bani p'a bi nomee lemu lo na pee na da kapyenge pyi Kirisa ye nigin mu ge, p'a lee kyeege. ¹³ Lee bu bye p'a kapyenge she, na diin na naari piyeye yi te ni. Pu da daa lee ye na we, p'a diin na kafilaneheme yu, na pu tooyo leni sipyii keree ni. Yemu ne nijoyo we, p'a ganha na yee beeri yu. ¹⁴ Lee wuu na naxhugoshaa piimu pu ne pu sanha le-ge, ne funjo wa p'i guri gbaya ya je sanha, p'i nagoo ta, p'i pu puga sheen co xuuni; k nh  wu pen wu ganha bu da kaa la shishiin ta wu na wu wu jaagi we. ¹⁵ Bani pee c e pii ya n'a daa wu yaha na xo, na daha Shitaanni feni. ¹⁶ Naxhugoshaa pii bu da n'a daa foo wa kaban, weefoo wu pee tege; tee tugoro ti ya yaa pu tee taha n'a daa fee pu na we, k nh  naxhugoshaa piimu pu ne wa tegevoo baa ge, n'a daa fee p'i ja yere ni pee ni.

Y'a baraga teri n'a daa fee nahagbaa fee pu na

¹⁷ Egilizi nahagbaa fee piimu p'a pu wo labye wu pyi wu pyegana na ge, pee ya yaa ni peenje tehe shuun ni. Piimu susu p'a kanhama pu xu na yere li pyi, na sipyii pu be kalaa ge, pere. ¹⁸ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na: «Ma bu nu yaha wu shinma tanhana tanhana wu pya di foro, ma ganha bu wu jo po we.»* L'a ka be sanha na: «Kapyebye ya yaa ni wu saraa ni.»* ¹⁹ Wa bu egilizi nahagbaa foo wa jaagi kaa la na, ma bu soo wee jaagi wu na we, fo sipyii shuun kelee taanri be bu she da li seeri. ²⁰ Piimu p'a kori yaha jurumu na na byi ge, ta pee wo nahama pu yu pu na sipyii pu beeri ninje ni,

k nh  pusamaa ba kee jaa, pu da fyagi kee shi bye na.

Pali wo yeri yeri jom

²¹ N'a da yi jo waha ma mu, Kile ni Yesu Kirisa wuu na, ni w'a melekee piimu jaha bulo ge, jo ma la le maye ni, ma da kii nomee kii beeri koo naari; ma ganha bu wa porojo wa na we, ma ganha bu wa wolo wa ni kii keree kii funjo ni we. ²² Ma ganha bu keye gburogi daha sipyia wa shishiin na, m'a duba pye wu mu m'a egilizi wo kapyenge le wu keje ni we. Ma ganha bu binne ni wa ni wu jurumu na we. M'a ma fungongo ki yaha ki nivige di bye.

²³ Ma ganha ba l ho ye gbuu we. M'a yaa m'a duven dooni gbuu ma layara ti wuu na, ni yama tontongo kisaanja be wuu na.

²⁴ Ayiwa, pii wo jurumu wa jaa kpeenge na na fiinne, na ta w'a li ce xo, na kiiri na ba gon pu na; ga pii di wa wa pee wo wu da ga ja je ni kurogo be we. ²⁵ Mu pii wo kapyege nizaanja kii be wa jaa kpeenge na na fiinne. Ali kiimu be ki je ki kaa ya jeni tooyo na-ge, ki be ya ja kori yaha njmhoro ni we.

6

Buloo ya yaa na baraga teri pu kafe na

¹ N'a daa fee piimu pu ne buloo ge, pu beeri ya yaa na kaseege ta pu kafe na, na baraga teri pu na xuuni, k nh  sipyii pu ganha bu da da Kile mege kyeege, p'i da wu wo kalaa wu fanri we. ² Piimu wo kafe pu ne n'a daa fee ge, pee be ganha ba pu kafe pu cereje na bani pu beeri ya pye cebooloo we de! Ga p'a yaa p'a kapyenge pyi pu mu ni pu fanha beeri ni, bani piimu mu p'a kapyenge ki pyi ge, n'a daa fee pu ne pii, pu be pu ne Kile wo taanenge ki ni.

Karamog-kafinejuu ni naafuu can wo we

M'a yaa m'a sipyii pu kalaa lemu ni, ma da li yu m'a wari pu mu ge, lee li wa me. ³ Sipyia watii ba sipyii pu kalaa kalaa watii ni wemu ni wu Kafoo Yesu Kirisa wo fefere jomo pu ne nigin we, kelee wemu ni Kile koo li ne nigin we ge, ⁴ tabaara foo wu ne weefoo. Wu ya yafiin be ce we. W'a jeri junjo baa nakaara foo. W'a ganha na yoyo koon junjo baa jomo ye wuu na. Kee keree kii k'a ma ni nepenwaa ni, ni yoyo, ni shehe, ni fungonkuuyo, ni nakaara nixhoganhara. ⁵ We wa shishiin hakili je wuye mu pii sipyii pii ni we. Pu ya can ce nige we. N'a daa wu koo l'a jeri pee mu naafuu sha koro.

⁶ Uun, Kile ni fyaara ti kunni je ni kudu-ungbo ni sipyia mu, wemu wo keje yataya y'a wu tinni ge. ⁷ Bani we wa shishiin ya pa ni yaaga ni ke konjo puga ke ni we, wu

* 5:10 Toojo jii: Yawutuu mu, ma bu jo m'a nabun wemu junjo ciri ni fundanga ni, m'a baraga be taha wu na, m'a wu toojo je. * 5:18 Duterene 25:4 * 5:18 Luka 10:7

niguriwuu di wa da guri ni yaaga ni we.
⁸ Lee wuu na, wù bu já na wù ñolige, ni wu faleye taa na xò, lee ya yaa li wù yaa. ⁹ Ga piimu p'a gilee naafuu fεεε fεni ge; puyε pyaa wo lakuuño ni ñuño baa ñidaan, yee yi ma bye tifuugo na pu co, na bəongò shan pu ñuño ni, na pu kyεεgi fεεfεε. ¹⁰ Bani wari la ki ñε kakuuyo tuuyo ye bεeri wo niñε. Wari lakuuño ya jé pii ni, a p'i biin, na n'a daa wu koo yaha, na kanhama nigbò shan puyε ñuño ni.

Pòli ya yeri yeri jomò pemu kan Timote ye pyaa mu ge

¹¹ Ga mu Timote wemu wu wa Kile wo kapyeyii pu ni ge, mu wu laraga kòn kii keree kii bεeri na. La le mayε ni m'a gori yaha tiime ni, ni Kile ñii fyaara, ni n'a daa, ni taanñεεε, ni loxulo, ni ñuberñε. ¹² Yogo ke m'a dunnì n'a daa wu funño ni ge, la le m'a se ta. Ñii sicuumò pe pu ñε pu ya xhuu-i ge, m'a pee ta. Lee wuu na Kile ya ma yiri. Wee kafilasaama we ma bε ya jo na ma wo n'a daa wu she. Lee ya pye sipyii ñiñεhemεε ñii na. ¹³ Ayiwa, Kile wemu w'a yanmuyò yi bεeri munahaa le ge, wee wa wù sεeri ni Yesu Kirisa wemu w'a jo gbafεεεε Pónsi Pilate ñii na, na can jo wu mu ge. N'a da yi jo waha ma mu ¹⁴ jo kapyegeε kiimu kaa l'a le ma keñε ni ge, la le fε ganha bu da ma na wε, jaagi xuu bε ganha bu da ma na wε, fo na she nò wù Kafòò Yesu Kirisa cabaña ki na. ¹⁵ Wu paduun ga ba nò, Kile ye pyaa k'a da wu yaha ba. Saannaa pu bεeri wo Saan wu ñε wii, ni kafεε pu bεeri wo Kafòò. Wee wu ñε Kile nigin pe we, na ñε fanhaya yi bεeri fòò ni masòño fòò wu ye pe. ¹⁶ Wee ye nigin pe wu ñε wu da ga xhu wε. Xuu wemu ni w'a tiin ge, wee xuu wu wo kpεεnge ki bεle funño ni, sipya wa shishiin da ga já gbara wu na wε. Sipya wa shishiin ñii sanha daha ña wu na wε, sipiyawyii la shishiin ñii di wa da já daha bε wu na wε. Masòño ni sefεεεε ti ñε wu wuuro tehene baa fo gbee. Amiina.

N'a daa fεε naafuu fεε wo nibyii

¹⁷ Ayiwa, ke koñò ke wo naafuu wu wa sipyii piimu mu ge, yi jo waha pu mu na pu ganha ba ñòsanga pyi wε. Na pu ganha bu wee naafuu wu pye pu tadanja wε, bani wee ya xhuu; ga pu Kile pye pu tadanja. Wee w'a yanmuyò yi bεeri kaan wée mu na ñεheñi, kònho wù já fundanga ta. ¹⁸ Yi jo pu mu na p'a kasaanaa pyi, na pu pu kapyegeε nizaanñaa yaha k'i ñεhe; p'i keñε mugi pu yataya na, pu da pu keñε yanmuyò ya kaan sipyii pu mu. ¹⁹ Pu ba lee pyi, pu na ba naafuu wemu w'a ñò w'i ya gyεεgi bε-ε ge. Lee funño ni pu da ba ñii sicuumò can can wo ta.

Pòli kurogo jomò

²⁰ Timote, kaa lemull'a le ma keñε ni ge, lee mara ñò. Mayε tánha ke koñò ke wo ñuño baa jomò pe na, ni kafineyε lajε nakaara jomò pu na. ²¹ Sipyii pii p'a yu na pee ya wee lajε wu ta. Pee ya piin na foro n'a daa wu koo li ni. Ayiwa, Kile wu niime kan yi mu.

2 Timote Tudunm^o P^oli ya s^em^e shuun wo wemu tun Timote mu ge

J^og^o mu we s^em^e we d'a tun w^e?

Kaso ni P^oli bi bye Orom^e kugb^o ni na we s^em^e we ka na tun Timote mu (2 Timote 1:8,16-17; 2:9).

Wu funn^o ki bye wu Timote luu waha Kile wo labye wu feni, bani w'a bi li c^e na wee P^oli xuduun w'a n^o x^o (2 Timote 4:6).

We s^em^e we kakana n^un^o

Sh^ogana lemu na Kile ya pee sh^o ge, P^oli ya Timote funn^o to lee keree na (2 Timote 1:9).

Na Timote wu pye s^or^osi nijem^e wu wu funn^o yaha nidogo na Kile na wu naha co bani Kile w'a wu yiri. Na wu pye Kaf^o wo bulo. Na wu ganha bu bye yok^on w^e, ga na wu da sipyii kalaa can wu ni (2 Timote 2:24-26).

P^oli ya Timote s^onmi ke kon^o ke taax^o li keree shizhaa na (2 Timote 3:1-9). W'a wu fiin sama jo na waha Timote mu, wee wemu kaa l'a bi dan wu ni ba wuy^e pyaa ja j^e-e ge.

S^em^e wu kafila n^ugb^o

2 Timote 1 P^oli ya Timote shaari, na wu funn^o tirige wu labye wu na.

2 Timote 2 Na Timote wu la le Kile wo labye wu ni, wu bye s^or^osi nijem^e ni kalaapire nijene.

2 Timote 3:1-9 P^oli ya wu s^onmi Kile koo li yahav^e pu keree na.

2 Timote 3:10—4:8 P^oli ya keree kii jo waha Timote mu.

2 Timote 4:9-22 P^oli f^o mujuu.

P^oli f^o mujuu

¹ Ne P^oli, ne j^e Yesu Kirisa wo tudunm^o na be ni Kile jidaa ni. Kile ya jⁱli sicuum^o pemu wo n^om^e l^o w^ee mu, p'i daa Yesu Kirisa wo karij^ege ki funn^o ni ge, w'a ne tun na ne w'a pee wo y^ere pyi. ² Timote, wu wemu wu j^e ne jidaa ja n'a daa wu koo ni ge, mu mu ne we s^em^e we tunni.

Wu To Kile ni wu Kaf^o Yesu Kirisa ni, pu niime kan ma mu, p'i da j^un^o jaari ma na, p'i n^oni^e kan ma mu.*

P^oli ya luu leni Timote ni labye wu na

³ Ne Kile shaari, wee wemu ni ne kapyen^e pyi ni fung^onvi^e ni ma na jo ba na sefele p'a li pye pyegana lemu na w^e. Ne ba da Kile j^eeri, cana fara piige na, ne funn^o ya wuu mu na bada w^e. ⁴ Mu ya j^esin^e pemu wo w^ee lahaduun wu ni wuy^e na ge, lee wa ne funn^o ni. Ma la k'a sii sh^o na ni xuuni, na funn^o k'a sii di ma j^a sanha, konh^o di fundanga ta. ⁵ N'a daa can can wo we wu

wa ma mu ge, ne funn^o wa dun wu be na. Ma nule Loyisi ni ma nu Unisi, pee p'a fenhe wee n'a daa can can wo wu ta. Ne da be li na jo wee n'a daa wu ninum^o wo wa mu be mu. ⁶ Lee wuu na ne na keye taha ma na, na Kile j^eri ma mu, a Kile di loolodaa lemu wo sefele tirige ma na ge, la le maye ni lee wo sefele t'i gori yaha ma na. ⁷ Bani Kile ya z^o wemu kan w^ee mu ge, wee j^e fyaara wo w^e. Ga fanha w'a leni w^ee ni, ni taan^ege, ni fung^oge f^ere.

⁸ Lee wuu na ma ganha bu da zhiige wu Kaf^o wu kaa jo na sipyii pu mu w^e. Ne wemu be wu j^e kaso ni wu mege ki wuu na ge, ne be kaa ganha bu da bye ma mu shiige w^e. Ga ma be wu yere ma taa kanhama sige Jozaama pu jo wuu na, fanha kemu Kile da ba gan ma mu ge, na be ni kee ni. ⁹ Wee Kile w'a w^ee sh^o, na w^ee yiri na pye wuy^e pyaa wo sefele wuu. Kapyege kiimu w^ee ya byi ge, wu ya ta w^ee sh^o kee wuu na w^e. Ga w'a w^ee j^un^o wolo na be ni wu wo keree ki shangana le, ni wu wo niime wu baraga ni. Wee niime w'a kan w^ee mu Yesu Kirisa wo karij^ege ki funn^o ni, na ta kon^o noho sanha zhan w^e. ¹⁰ Wee niime we, niime wu Sh^o Yesu Kirisa ya pa na ba wee she wu na. W'a xu wo fanha ki ky^egi. Nii sicuum^o pe pu j^e pu ya xhuu w^e, p'i ya gy^egi be-e ge, a Jozaama p'i bye k^on^o na pee kaa yeege k^ong^e na. ¹¹ Pee Jozaama pu wo y^ere wuu na, Kile ya ne pye pu j^ov^o, ni tudunm^o, ni karam^o. ¹² Lee wuu na pe kanhama pe beeri wa ne na. Ga lee be na li shiige wa ne na w^e, bani wemu ne pye na tadan^e ge, ne wee c^e. Ne da be li na jo lemu kaa w'a le ne ken^e ni ge, jo se wa wu ni wu lee mara, fo na she kon^o xuduun n^o.

¹³ Ayiwa, n'a ma kalaa sefele jom^o pemu ni ge, pee yaha maye funn^o ni, ma da jaari m'a sahanⁱ ni pee ni, ni n'a daa ni taan^ege ni; Yesu Kirisa wo karij^ege ki funn^o ni yee wa daa. ¹⁴ Kalaasaama wemu kaa l'a le ma ken^e ni ge, wu mara sefele Munaa li gb^o ni. Lee sefele Munaa le li wa w^ee funy^o ni.

¹⁵ Maye pyaa k'a li c^e na n'a daa fe piimu pu j^e Azi fiige ki ni ge, pu beeri ya ne yaha na ye. Fizheli ni Erimozheni be wa pee sipyii pu ni. ¹⁶ Ga Kaf^o wu j^un^o jaari Onezif^ori puga ki sipyii pu na, bani w'a ne funn^o jⁱne tege ni j^ehe^e ni. Ali na ne yaha kaso wu ni, wu ya lee ta be shiige wuy^e mu w^e. ¹⁷ Ga ba w'a n^o Orom^e kulo li ni w^e, na ne xuu sha ni see ni fo na she ne ja. ¹⁸ Kaf^o wu j^un^o jaari wu na, w'i ba Kaf^o wo saama pu ta kon^o ki caxhago. W'a kasaar^o kiimu pye ne na Efese kulo li be ni ge, muy^e pyaa wa ki fiin na toro sipyii pusamaa taan.

2

* 1:2 We duba we j^e Kiriceen f^o kangana.

Wemu wu je Kirisa wo kapyebye nizaama ge

¹ Ayiwa na ja Timote, niime wemu wu je weè mu Yesu Kirisa wo karijege ki ni ge, la le maye ni m'a da ma wo baraga ki shaa wee ni. ² Kalaa we m'a ta na mu sipyijeheme pu jii na ge, sipyii piimu na m'a daa na jo pu be na ja wee kalaa wu kan pii be mu ge, ta pee kalaa wu ni. ³ M'a yaa ma ma taa kanhama lo, ba Yesu Kirisa wo kashenjo nijeme je we. ⁴ Kashenjo wemu w'a giin wu wu junofo funjo jije ge, wee da ga konjo keree kaa taga wuye funjo conri ba sipyitiime je we. ⁵ Wemu w'a jahazhaanri tafere ti fe ge, wu bye w'i ya tee tafere ti paa na saha ni ti korogoo ki beeri ni we, wu da jaralaa ta we. ⁶ Faapye wemu w'a faa kanhama soro ge, wee w'a yaa wu pwe shenshiime na faa yapyiire ta. ⁷ Yemu ne yu me ge, ma funjo sha ni yi ni, bani Kafoo na ba ma pye m'a yi beeri ce.

⁸ Ma hakili yaha Yesu Kirisa na, saannaa Dawuda jabiige ke. W'a je na foro xu ni, pee Kile Jozaama pe wo yere ne byi. ⁹ Ne na pee Jozaama pu yu, lee l'a pe kanhama pe no ne na. Lee wuu na p'a shonhojo le ne na ba kakuubye je we. Ga Kile wo jomoo pu kunni, wa da ja shonhojo le pee na we. ¹⁰ Lee wuu na ne keree beeri xuli naye ni, Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, pee wuu na. Konho pu be di ba juwuuro ta Yesu Kirisa wo karijege ki baraga ni, p'i nooro nixhobaama be ta. ¹¹ Pe jomoo pe ya sii tii fiinje, na je be tadanja:

«Wèe bu wùye kan na xhu ni Yesu Kirisa ni,
wèe na ba jii sicuumo ta ni wu ni sanha.
¹² Wèe bu la le wùye ni na gori yaha n'a daa wu ni,
wèe na ba bye ni wu ni wu saanra ti ni.
Ga wèe bu zhe wu ni njjaa,
wu be na ba wèe she.

¹³ Wèe bye wèe di ya pye jomehere fee we,
wee wa jomee fo tuun beeri ni.

Bani wee ya jomoo yu,
wu guri wu wuye kaala pee na we.»

¹⁴ M'a yaa m'a sipyii pu funjo tun pe jomoo pe na, ma da yi yu m'a wari pu mu xuuni Kile wuu na na pu ganha ba dunni kafila wo jogana ye wuu na we. Lee ya yafin be jogi we, piimu p'a pu nuri ge, peefee wo mago pe jomoo pe ya gyeege. ¹⁵ La le maye ni, ma da labye wu pyi xuuni fo ma labye wu kaa di daan Kile ni. Ma ganha bu shiige le labye wu ni we, ta wu pyi m'a jogi, ma da Kile wo can wu yere li pyi ni tiime ni. ¹⁶ Jomoo pemu pu je juno baa, ni pemu pu je pu ni n'a daa koo li je bejii-i ge, ta maye kaseri pee na tajogo ni. Bani sipyii piimu p'a pee jomoo pu tuugo yu ge, la l'a foro pee wo Kile jii fyaara ti ni. ¹⁷ Pu jomoo p'a kakara pyi ba wuugo noogo je

we, kee kemu ki ma ba ma ceepuuro ti beeri xa ge. Pee sipyii pii pu wa Imene ni Fileti. ¹⁸ P'a fiin foro can koo li taan, na n'a daa fee pu pyi na xujene l'a pye xo. Lee funjo ni p'a sipyii pii wo n'a daa wu kyeege ni pee jomoo pu ni. ¹⁹ Ga Kile ye pyaa ya puga kemu wu jidaa keme ya xuuni ge, lee jidaa le da ja gyeege we; li na gori yaha wa li siime na. Pe jomoo pe p'a ka lee jidaa li na na: «Kafoo ya wu wo sipyii pu ce.» ni pe ni: «Sipyaa sipya wu je Kafoo wo ge, wufoo wu wu tooo wolo tifiire baa keree ni.»*

²⁰ Yee wa ma li jaa fanhafee pugboyo ni, ma ma she yagbegeye ya ta wa yee ya ya ni sanni ni, ya d'a ya ni warifyen ni; ga ya be di je wa yee ya ya ni tige ni, ya d'a ya ni cogo ni. Perewa woyo ye, yee ma yaha cagboyo ye kaa na, yi saya na yaha cadiye yi wo labye wu kaa na. ²¹ Ayiwa, sipya wemu bu laraga yaha ye kakuuyo ye mu, weefoo na bye ba perewa yanmuo yi je we. Weefoo na gbegele yaha junofo wu wo labye wu kaa na, wu nigbegeyahanja na ba bye kasaanja tuuyo beeri bye kaa na.

²² Ayiwa Timote, levee p'a se lakuujo kemu feni ge, sii kee ja m'a kee yaha wa fee fee. Piimu p'a Kafoo pele ni funjonfige ni ge, m'a binne m'a tifiire, ni n'a daa, ni taanjege, ni japije shaa ni pee ni. ²³ Ma ganha ba ma joo leni fungongo baa jomoo, ni juno baa jomoo ni we. Yoyo ye pee jomoo pe ya goon. ²⁴ Na ta Kafoo wo kapyebye di ya yaa w'a yogo koon we. W'a yaa wu pwe sipyaama sipyii pu beeri mu. W'i da wu na ja sipyii kalaa, wu bye ni loxulo ni. ²⁵ Piimu p'a wu jomoo pu kaala ge, w'a yaa w'a peefee yeri ni lotaan ni, wu da pu leni kozaana ni. Bani la wa la ni Kile na ja daajene pye k'a je pu ni, konho pu be di jeri, p'i can wu ce. ²⁶ Lee funjo ni p'a puye ta, na sho Shitaanni wo tifuugo ki na; bani Shitaanni w'a pee sipyii pii co wu wo tifuugo na, konho pu da wu jidaan pyi.

3

Konjo taaxoo li wo keree

¹ Ayiwa Timote, pe jomoo pe yaha ma hakili na, m'a li ce na konjo ki taaxoo li ba no, wee tuun wu na ba waha fo xuuni. ² Konjo sipyii na ba bye nata fee. Pu na ba wari pye pu najii; pu na ba josanga pyi, na tabaara le puye ni, na Kile mege kyeege. Pu da ba pu sefee jomehere cono we; pu da ba ceme ce pu pyevee mu we. Pu jate da ba no Kile kaa la shishiin na we. ³ Pu juuyo na ba waha, pu da ba juno naari we. Pu na ba sipyii meye kyeege. Pu da ba tehene yeri puye na ceepuuro jidaan keree na we, na je yacoyo. Saama tuugo beeri kovee pu je pii. ⁴ Pu na ba sipyii noho yeri, na funvugo keree pyi.

* 2:19 Zaburuu 97:10

Tabaara na ba pu ni. Pu na ba pu jidaan keree funṅo lo Kile na. ⁵ Pu na ba puyε pye Kile ni fyaara sipyii sipyii jεnaga na, ga p'i da ba gbara Kile wo sefεεε ti na pu zoloo pu na wε. Sii laraga yaha pee sipyii pii mu fεεεε!

⁶ Pii na ba jin pu ni piyεε ni, cεe piimu wo fanha k'a cεε, ni p'a jurumu ni jεhεmε pye toro, lakuunṅo tuugo bεeri bε di jε pu funṅo ni ge, p'a ganha na pee faanna na joni, na pu fungonṅo jεri. ⁷ Tuun bεeri ni pee cεe pu ma yu na lajε nivomō pee ya zhaa, ga p'i da ga j'a can wuyε pyaa tii jε bada wε. ⁸ Ba Zhanesi ni Zhanbiresi bi Kile tudunmō Musa kaala fo taashiine li ni-i dε, lee kaalagana li na pii sipyii pii bε ya can wu kaala. Sipyii pu jε pii, piimu hakilee p'a kyεεgi ge, pu n'a daa wu bε di jε yaaga bε wε. ⁹ Ga pu wo keree ki da ga j'a zhe jaha na wε, bani sipyii pu bεeri na ba li ce kadugo yiri na fungonṅo baa fεε pu jε pii, ma na jo ba Zhanesi ni Zhanbiresi wuu l'a pa jε cεgana lemu na wε.

Timote yaya wu wuyε yaha Kile wo jomō pu na

¹⁰ Ayiwa, Timote mu kunni ya sii na nε wo kalaa wu koo jaari. M'a na jaarigana li cε, ni na funṅo shagana le, ni na n'a daa we, ni na loxulo le, ni na taanṅεεge ke, ni keree kiimu nε soro ge. Pye ba nε jε wε! ¹¹ M'a nε kanhama pu bεeri bε cε, ni gberigberi keree kiimu bεeri k'a pye nε na ge. Ta xonhoro kanhama nε gba Ancosi kulo le, ni Ikone kulo le, ni Lisitiri kulo li ni? Kanhama tuugo keke k'a kori ni ki ya nō nε na-ε wε? Ga Kafō ya nε juno wolo pee bεeri ni. ¹² Mu shiin li wa, sipyaa sipya w'a giin wu da jaari Kile ni fyaara ni xuuni, Yesu Kirisa wo karijεεge ki ni ge, sipyii na ba weefō kanha. ¹³ Ga sipyikuuyo ye ni nanmahara pyevεε pii kunni, pee na ba se jaha na kakuuyo ni, na sipyii pii piinṅε ba puyε pyaa k'a piin piingana lemu na wε. ¹⁴ Mu kunni, m'a kalaa wemu ta, na wu co ni n'a daa can can wo wu ni ge, maye yaha wee na. Bani sipyii piimu mu m'a wee kalaa wu ta ge, maye pyaa k'a pee cε. ¹⁵ Mu ya Kile wo fεεεε Kitabuu pu jomō pu cε, fo ma nōhōpiire ti tuun wu ni. Pee jomō pe na j'a fungonṅo fεεεε kan mu mu, na juwuuro bε kan ma mu ma n'a daa wu funṅo ni Yesu Kirisa na. ¹⁶ Kile wo Kitabuu pu jomō pu bεeri p'a foro Kile ye pyaa ni wu wo fεεεε Munaa li gbōō ni. Lee wuu na kuduun jε pu ni, p'a j'a sipya kalaa. P'a sipya jaagi bε sanha na wu yeri koo nizaana ni, na wu taanni tifiire jaarigana ni; ¹⁷ kōnhō sipyii piimu p'a Kile koo li jaari ge, pee di fa, pu kalaagana bε di jō. P'i da p'a gbegele yaha labye nizaama tuugo bεeri wo bye kaa na.

4

Kile wo Kafila wu yεre le

¹ N'a da yi jo waha ma mu xuuni Kile ni Yesu Kirisa jaha taan, wee wemu wu da ba kiiri kōn wyii ni xuu pu bεeri na ge; jo wu wo guri ba wu wuu na, ni wu saanra ti wuu na, ² m'a Kile wo Kafila wu yεre li pyi, ma da wu yu m'a wari. L'a pye taasaana la, l'a pye taakuunō la, ta wu yεre pyi tuun bεeri ni. Ma da yu ni sipyii pu ni kōnhō p'i jεri, piimu bu nahana, m'a pee jaagi; ma da pu yeri! M'a luu gbo, ma da pu kalaa! ³ Bani tuun wa w'a ma, sipyii pu funyō da ba bye p'a kalaa can can wo wu nuri nige wε. Ga pu na ba daha puyε pyaa wo jidaan keree feni, na karamōgōlō ni jεhεmεε shaa na daga na puyε shuuni. Pee na ganha na pu niwegee katangaa ye yu pu mu. ⁴ Pu na ba niwegee pari wolo can wu taan, na ki kan giraya mu. ⁵ Mu kunni, mu wu j'a maye na keree bεeri ni, m'a kanhama xu maye ni, ma da Kile wo Jozaama pu yεre li pyi; ma da Kile wo labye wu bεeri jō fani m'a byi.

Pōli wo tafere t'a nō ti tēhε na

⁶ Nε kunni ya jεri saraga. Pu na ba kee saraga ki wolo tuun wemu ni ge, wee tuun w'a nō xō; nε xuduun w'a nō. ⁷ Nε bi zhaanra temu leni n'a daa wu funṅo ni ge, nε la le naye ni na se ta. Nε na wo tafere ti paa na nō ti tēhε na. Nε kori yaha n'a daa wu wo koo li ni. ⁸ Nε na ba saanra judōnō ta lemu li jε tiime wuu ge. Kafō wemu wu jε tifiire kiiri kōnvō ge, wee wu da ba li kan nε mu kōnṅo ki caxhōgō. Ga w'a da ba li kan nε ye nigin mu wε; piimu p'a wu cabana ki sigee ni taanṅεεge ni ge, wu na ba li kan pee bεeri mu.

Pōli kafila wu taxōgō

⁹ La le maye ni m'a ba na yiri tōvuyo na. ¹⁰ Demasi ya kuri nε feni bani ke kōnṅo ke wo yanmuuyō ye wo la k'a se ta wu na. W'a kari Tesaloniki kulo li ni. A Keresansi di gari Galasi fiige ki ni. Tite, a wee di gari Dalimasi fiige ki ni. ¹¹ Luka ye nigin wu jε ni nε ni naha. Ma ba ma, ma da ma ni Marika ni, wu na ba j'a na tεge na labye wu na. ¹² Nε Tishiki tun na kari Efese kulo li ni. ¹³ Ma ba ma, m'a doro Torowasi kulo li ni Karipusi yiri, nε na fadegbōhō kemu yaha wā ge, m'a she ki lo m'a ma ni Kitabuu pu ni; sεyε wuu pii susu kaa l'a waha na mu.

¹⁴ Tudugoo Alekisandire ya kakuunō pye nε na fo li nigbōō. Ga Kafō na ba wu saraa na bε ni wu kapyεge ki ni. ¹⁵ Ma bε w'a maye kaseri wu na, bani w'a wεe jomō pu kaala ni kafugo ni xuuni.

¹⁶ Nε kari tōojiishiine li ni, di zhe na fiin jo kiiri kōnvō wu jaha taan ge, sipya wa shishiin ya ta na nε tεge wε. Pu bεeri bi nε yaha na ye. Ga Kile wu lee yafa pu mu! ¹⁷ Kafō ye pyaa k'a nε tεge, na fanha kan nε mu, a nε j'a na Kile Jozaama pu yεre li pyi li pyegana na. A Kile cεbaalaa bεeri di pu logo.

A ne shɔ cɛnri wu jɔ ki na. ¹⁸ Ne li cɛ jo Kafɔɔ na ba ne juɔɔ wolo kakuuɔɔ bɛɛri ni, na ne shɔ, na ne le wu saanra ti ni fugba wu ni. Pɛɛɛ k'a deri wu na tuun bɛɛri ni fo gbee! Amiina.

Pɔli fɔ mujuu

¹⁹ Pirisili ni wu poo Akilasi shaari, ni Onezifɔri puga shɛɛn pu ni na ne pu shaari.

²⁰ Erasiti ya kori Korɛnte kulo li ni, ne d'a Torofimɛ yaha Milɛti kulo li ni, bani w'a y'a.

²¹ La le mayɛ ni m'a ba na ta wiire ti sanha jɛ we. Ebulusi ya ma shaari, ni Pudɛnsi, ni Linusi, ni Kolodiya, pee bɛɛri ya ma shaari. Cebooloo pu samaa bɛɛri bɛ ya ma shaari.

²² Kafɔɔ wu kori ma mu. Kile wu niime kan yi bɛɛri mu.

Tite Tudunmɔɔ Pɔli ya sɛmɛ wemu tun Tite mu ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Tudunmɔɔ Pɔli w'a we sɛmɛ we tun Tite mu. Tite jɛ Yawutu wɛ, Girɛki wu jɛ wii (Galasi Shɛɛn 2:1-3).

Tite jɛ Tudunmɔɔ Pɔli wo kalaapire ni wu kapyɛbyɛjii Kile Jozaama pu wo yɛɛ li wo labye wu ni. Pɔli bi Tite tun kari Kile wo Jozaama pu yɛɛ li na Kirɛti fiige ki ni w'a egilizifomɔɔ pu tɛri (Tite 1:5).

We sɛmɛ we kakana jɔɔ

Egilizi keree ya yaa na shɔɔnri shɔɔnrigana lemu na ge, Pɔli ya we sɛmɛ we tun Tite mu, na yɛɛ kan wu mu lee shizhaa na.

Sɛmɛ wu kafila jɔgɔ

Tite 1 Tite ya yaa na jahagbaa fɛɛ nizaamaa pu tenɛɛ tenɛgana lemu na egilizii pu ni ge.

Tite 2:1—3:11 Kiricɛɛn wo torogazaana koɔɔ puga funɔɔ ni.

Tite 3:12-15 Pɔli ya Tite fɔ waa sanha.

Poli fɔ mujuu

¹ Nɛ Pɔli wemu wu jɛ Kile wo kapyɛbye ni Yesu Kirisa wo tudunmɔ ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka. Kile ya sipyii piimu jaha bulo ge, w'a nɛ tun na nɛ wu pee yiri di ba lenɛ n'a daa wu ni, di can wu shɛ pu na na bɛ ni Kile jii fyaara ni, ² kɔnhɔ jii sicuumɔ nixhɔbaama pu wo tadanɔ di bye pu mu. Kile ya kafineyɛ yu wɛ, wee w'a pee jii sicuumɔ pu jomɛɛ lɔ wɛ mu na ta koɔɔ nɔhɔ sanha zhan wɛ. ³ Tuun wemu jaha wu bi wii ge, ba wee tuun w'a pa nɔ wɛ, a wu pu shɛ wɛɛ na wu wo jomɔ pu ni. Pee jomɔ pe wo yɛɛ kaa li wa lɛ nɛ kenɛ ni. Wù Shɔvɔɔ Kile w'a na tun na nɛ w'a pee yu sipyii pu mu.

⁴ Ayiwa, Tite mu mu nɛ we sɛmɛ we tun. N'a daa wemu w'a wù bɛɛri pinne ge, nɛ ja yɛ pyaa mu ya sii wee n'a daa wu funɔɔ ni.

Wù To Kile ni wù Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni jɔɔɔ kan ma mu.*

Kapyɛɛ kiimu k'a kan Tite mu ge

⁵ Ayiwa Tite, keree kiimu k'a kori shɔɔnri baa Kɛɛti fiige ki ni ge, nɛ mu yaha wà kɔnhɔ m'a kee shɔɔnri. M'a egilizi jahagbaa fɛɛ pii shɔɔnri n'a daa fɛɛ pu tɛ ni, m'a pee tenɛ kulogoo ki bɛɛri ni n'a daa fɛɛ pu jɔɔɔ ni, m'a li pɛ ba nɛ yi jo ma mu wɛ! ⁶ Jaagi xuu ya yaa na ta wa shishiin bɛ na pii sipyii pii ni wɛ. P'a yaa na pye cɛɛ nigin nigin ceɛpe. Pu nɔhɔpiire ya yaa na pye n'a daa fɛɛ, ti ganha ba doroo torogaguunɔ na wɛ,

t'i da ti na ti sefɛɛ jomɛhɛɛ conɪ. ⁷ Egilizi jahagbaa fɔɔ ya yaa na pye jaagi xuu baa, bani Kile wo kapyɛɛ w'a byi. Wu ya yaa na pye jɔsanga fɔɔ wɛ, wu ya yaa na pye loyiridaan fɔɔ wɛ, wu ya yaa na pye singba, kelee kafugo sipya wɛ, wu ya yaa w'a wari shaa ni nanmahara ni wɛ. ⁸ Ga w'a yaa wu ta wu na nabuun kemɛɛ, wu bye kasaanɔa pyevɔɔ, wu bye fungɔɔɔ fɔɔ, wu bye sipya wemu w'a tii ge, wu bye fɛɛɛɛ Kile jaha tãan, wu da jani wuyɛ na. ⁹ W'a yaa wu nɔɔ yaha Kile wo Kafila wu na ma na jo ba w'a kalaa wu ni kalaagana lemu na wɛ, kɔnhɔ wu jà w'a sipyii pu kalaa. Wu da pu yɛri na bɛ ni kalaa can can wo wu ni. Piimu p'a nakaara ti pyi ge, wu da pee wo tapiinne ki shɛɛ pu na.

Na jo ni karamɔgɔ-kafinejuu pu ni

¹⁰ Bani sipyii nijɛhɛmɛɛ pu ma diin na jɔɔɔ baa jomɔ yɛ yu, na sipyii piinne na yu na fo p'a cekɔɔnɔɔ pyi ba Yawutuu pu jɛ wɛ.

¹¹ M'a yaa na pii sipyii pii jɔɔɔ tɔ, bani kalaa wemu wu jɛ wu ya yaa p'a wu kaan wɛ ge, wee p'a gaan, na kɔɔɔnɔɔ kii wo n'a daa wu kyɛɛgi lee funɔɔ ni, tifiire baa saraa feni.

¹² Pu Kirɛti shɛɛn yɛ pyaa wo fungɔɔɔ fɔɔ wa ya jo na: «Kirɛti shɛɛn ya kafineyɛ yu tuun bɛɛri ni; pu jɛ ba yacoyɔ jɛ wɛ; saafɛɛ pu jɛ pii, pu yacɛɛɛ di ya jini wɛ.» ¹³ Pee jomɔ pe di jɛ can. Lee wuu na, wa bu katiibaana la pye, li jo wu jii na, m'a yi jo waha, kɔnhɔ pu n'a daa wu bye baraga wo. ¹⁴ Pu ganha bu da daha Yawutuu pu wo giraya jomɔ pu feni wɛ. Piimu bɛ p'a can wu shɛ ge, pu ganha bu daha pee bɛ wo jomɛhɛɛ ki feni wɛ.

¹⁵ Sipyii piimu zɔlɔɔ pu jɛ fɛɛfɛɛ ge, yanmuyɔ bɛɛri yi jɛ pee mu fɛɛfɛɛ. Ga piimu zɔlɔɔ p'a nɔɔ, n'a daa di jɛ pu mu-i ge, yanmuyɔ bɛɛri y'a nɔɔ pee mu. Bani pu fungɔɔɔ ye, ni pu zɔlɔɔ p'a nɔɔ. ¹⁶ Pu m'a yu na pee ya Kile cɛ, ga pu kapyɛgeɛ di li shɛɛ na kafineyɛ p'a yu. Tɔnbensipyii ni n'a she sipyii pu jɛ pii, ali pu ya jà kiire bɛ pye lemu jɛ nizaana wɛ.

Naarigana lemu l'a saha ni Kile wo kalaa wu ni ge

2

¹ Ayiwa, mu kunni Tite, yemu y'a sii saha ni kalaa can can wo wu ni ge, ta yee yu. ² Yi jo nɔhɔlɛɛ pu mu na pu tɛhɛnɛ yaha puyɛ na keree bɛɛri ni, p'i baraga yaha puyɛ na, p'i bye fungɔɔɔ fɛɛ. P'i baraga ta n'a daa, ni taanɔɔɛge, ni luxoolo ni!

³ Yi jo celee pu bɛ mu na pu bɛ pu pu wo naarigana li pye l'i saha ni Kile jidaan ni. Pu ganha bu zɔjuuro yaha pu kapyɛɛ wɛ, pu ganha bu singbaa yaha pu kapyɛɛ wɛ. Yɛriyɛrijomɔ pemu pu jɛ nizaama ge, p'i da pee kaan, ⁴ kɔnhɔ pu da li shɛɛ cepiire ti na,

* 1:4 We duba we jɛ Kiricɛɛn fɔ kangana.

na pu namaa ni pu nõhõpiire kaa ya yaa na dan pu ni. ⁵ P'i bye fungõnyõ fεε, p'i já puyε na, p'i da pu puga ki kapyenεε ki bæeri pyi ni zasaama ni, p'i da puyε tirige pu namaa mu. Kõnhõ wa shishiin ganha bu kafilakuumõ ta di jo wá Kile wo jomõ pu na wε.

⁶ M'a pee jomõ pe ninumõ jo levεε pu bæ mu na pu fungõnyõ yaha puyε na keree bæeri ni.

⁷ Muye pyaa k'a yaa na pye jahá sheshεεε keree bæeri ni, ma kapyεgee nizaanǰaa funnjõ ni. Ma da sipyii pu kalaa ni funvige, ni see jahá ni. ⁸ Ma da kafila can can wo kaan ma kalaa wu ni, wemu wu jε wa da já wu kaalaa-ε ge, kõnhõ wù pεen p'i zhiige, pu ganha bu kakuuno la shishiin ta di jo wù na wε.

⁹ M'a yi jo buloo pu bæ mu na p'a puyε tirige pu kafεε mu keree bæeri ni. P'i da pu jidaan keree pyi, pu ganha ba pu kaala wε. ¹⁰ Pu ganha ba pu kafεε pu yanmuyõ luu wε, p'i bye jomεhεε fεε, p'i puyε yaha tadaǰa sipyii tuun bæeri ni, kõnhõ sipyii di da baraga tæri wù Shõvõõ Kile wu wo kafila wu na.

¹¹ Bani Kile wo niime w'a wuyε shε. Wee ni sipyii pu bæeri wo juwuuro t'a fõro. ¹² Wee niime wu baraga ni Kile ya wée kalaa, na yi yu wée mu na jaarigana lemu li jε Kile jii fyaara baa ge, ni ke konjõ ke wo lakuunõ ke, na wée pu yee jõ yaha. Na wù da jaarì nijaa wo canǰajii le ni ni fungõngõ fεεε ni, ni tífirε, ni Kile jii fyaara. ¹³ Tadaǰa nizaanǰa ke ki wa wù mu ge, wù kee sige yani ki sheduun wu pa nõ ge, Yesu Kirisa wemu wu jε wù Kilεgbõ ni wù Shõvõõ ge, kee canǰa wee wo nõõro wu da ba wuyε shε. ¹⁴ Wee w'a wuyε kan, na xhu wée wuu na, kõnhõ wù wée shõ kakuunõ tuuyo bæeri na, wu wù pye fεεfεε, wu wù pye wu wo sipyii, kõnhõ wù wuyε põ wu da kasaanǰaa pyi tuun bæeri ni.

¹⁵ Ta sipyii pu kalaa mu, ma da pu yeri. Wa bu nahana, m'a weefõõ jaagi na bæ ni Kile wo fanha ki ni. Wa shishiin ganha bu da ma fanha wε.

N'a daa fεε p'a yaa p'a jaarì jaarigana lemu na ge

3

¹ M'a n'a daa fεε pu funnjõ to na p'a yaa p'a puyε tirige fiige ki jahagbaa fεε, ni ki fanhafεε pu mu; p'i da pu jomεhεε conì. P'i gbegele yaha kapyεgee nizaanǰaa bye kaa na tuun bæeri ni. ² Pu ganha ba sipyii zõlõo yu wε, pu ganha ba yoyo kõn wε, p'i juuyõ penjì ni sipyii pu bæeri ni, p'i bye lotangaa fεε. ³ Bani taashiinε ni, wée bæ pu bye fungõnyõ baa fεε, Kile jomεε cobaalaa, ni sipyii piimu p'a wuregi ge. Wée bi wuyε yaha keree bæeri tuuyo wo jidaan kenε ni, ni xõnhõõ tuugo bæeri, fo na shε wée pye keree bæeri wo buloo. Kuumõ ni jεpenwaa funnjõ ni wée bi jaarì. Wée bi sipyii pii kõ, a pii bæ di wée kõ.

⁴ Ga wù Shõvõõ Kile wo saama pe, ni taanǰεεge kemu ki jε wu ni na jahá tii sipyii na ge, ba yee ya yiyε shε tuun wemu ni wε,

⁵ a Kile di wée junjõ wolo. Ga li wa kanna wée wo kapyεgee k'a tii na lee na w'a lee pye-e dε. Wée nijaaara t'a jé wu ni, lee na w'a wée shõ. Fεfεεε Munaa l'a wée wuu, na wée shõ, na wée pye wée ya sevõõ se, na jii sicuumõ nivomõ kan wée mu. ⁶ Kile ya Fεfεεε Munaa li tirige wée na fo xuuni wù Shõvõõ Yesu Kirisa baraga ni, ⁷ kõnhõ wù já pye sipyitiimeε Kile jahá taan wuyε pyaa wo niime wu baraga ni. Nii sicuumõ nixhabaama pemu na w'à daa ge, wù já pa pee bæ ta. ⁸ Ayiwa, pee jomõ pe ya sii tii fiinjε, na tadaǰa xõ. Nε funnjõ ki wa m'a da yi yu xuuni m'a wari sipyii pu mu, kõnhõ piimu p'a dà Kile na ge, pee di la le puyε ni p'i da kapyεgee nizaanǰaa pyi. Lee l'a jõ, lee ni sipya di wa kuduun taa bæ.

⁹ Ga ma ganha da mayε yaha junjõ baa nakaara te na wε, ni taashiinε li wo sipyii mεyε yi wo nakaara, ni jonεhεε ni yoyo yemu p'a yirige Kile tudunmõ Musa wo saliya wu keree na ge. Ma ganha bu mayε le le la shishiin ni wε, bani kuduun wa lee la shishiin ni wε, kanjõ bæ di wa li na wε. ¹⁰ Piimu p'a sipyii pu piinjε na pu waagi ge, ma bu wee wa shi yeri na nõ tõnjii shuun na, wu bye w'i ya yee logo wε, laraga kon wu na. ¹¹ Bani m'a li cε na jo sipya wu jε wii wemu ya foro Kile koo li ni ge. Jurumu w'a byi wemu na ba Kile wo kiiri wu nõ wu na ge.

Põli ya yere lemu kan kurogo ki na sanha ge

¹² Di ba Aritemasi tun ma mu tuun wemu ni kelee Tishiki, m'a fyaala pa na junjõ cìri Nikopolisi kulo li ni, bani na funnjõ ki wa di ba shε wiire ti tuun wu pye wà. ¹³ Zenasi wemu wu jε sipyii tεgevõõ kiiri na ge, hakili yaha wee ni Apolasi na, m'a pu tεge jaagoo li na, kõnhõ yaaga ganha shε pu kuunõ wε. ¹⁴ Wée bæ wo cebooloo pu ya yaa na pye kanjõ baa wε. P'a yaa na puyε taanni kasaanǰaa pyegana ni, kõnhõ p'i já pii tεge.

¹⁵ Piimu bæeri pu wa naha ni nε ni ge, pu bæeri ya ma shaari. Wù kaa ya dan piimu ni n'a daa wu wo koo ni ge, m'a pee bæeri shaari!

Kile wu niime kan yi bæeri mu.

FilemŌ TudunmŌ PŌli ya sɛmɛ wemu tun FilemŌ mu ge

JɔgŌ wu jɛ FilemŌ wɛ?

Kolose shɛn wu jɛ FilemŌ, na jɛ sanha li see sipya wa. PŌli w'a Yesu Kirisa wo Jozaama pu jo wu mu, a wu pu logo, na dā pu na, na bye n'a daa fɔɔ. Wee kaban n'a daa fɛɛ p'a bi puyɛ pinnɛɛ na Kile pɛɛ. Tuun wemu ni PŌli bye Oromɛ ni wu kaso lezhiinɛ li ni ge, wee tuun wu ni w'a we sɛmɛ we ka na tun FilemŌ mu. We sɛmɛ we ni Kolose shɛn wo wu taatunŋŋɔɔ ya laha kiye na wɛ.

We sɛmɛ we kakana ŋurŋ

Bulona wa bye FilemŌ mu wu mɛgɛ di jɛ na Onezimɔ, wee bi kakuunŋ la pye, na baa. Taashiinɛ li ni bulo bɛɛri w'a paa ge, pu bu wu ta co, pu bi dā jā wu gbo bɛ.

Ba w'a paa wɛ, na shɛ saha ni PŌli ni Oromɛ kugbɔɔ li ni, a wee di Kile Kafila jo wu mu, a w'i dā Yesu na, na bye Kiricɛn. A wu PŌli tɛgɛ a p'i ganha na Kirisa wo Jozaama pu yu. A PŌli di li ta l'a pŌrŌ Onezimɔ wu kuri pa wu kafɔɔ FilemŌ mu, p'i ba bɛ, p'i bye shiizhan. A w'i yi jo FilemŌ mu na wu ganha bu kakuunŋ la shishiin pye Onezimɔ na wɛ, ga na wu wu co Kirisa wo karijɛɛgɛ ki ni ba wu ceboro jɛ wɛ. Onezimɔ mɛgɛ ki kŏri wu jɛ na: «Kajɔɔ». Ga w'a pa wuyɛ yaha «Kajɔɔ baa» FilemŌ mu tuun wa funŋŋ ni. Ga PŌli ya li shɛ FilemŌ na na wu kajɔɔ wa wee PŌli mu, na jɛ FilemŌ bɛ mu nime (FilemŌ 1).

PŌli ya li shɛ we sɛmɛ we ni na buloo ni pu kafɛɛ bɛɛri pu jɛ nigin, na pu bɛɛri pu jɛ cebooloo Kirisa wo karijɛɛgɛ ki ni. PŌli ya li sha FilemŌ mu na wu sɔɔ Onezimɔ na, wu wu co ba wu ceboro ni wu taanŋii jɛ wɛ.

Sɛmɛ wu kafila ŋugbɔɔyŋ

FilemŌ 1-3 PŌli fŌ ni wu baraga daha mujuu.

FilemŌ 4-7 PŌli ya FilemŌ mu n'a daa wu sɔɔ.

FilemŌ 8-22 PŌli ya FilemŌ keme jɛɛri Onezimɔ keree na.

FilemŌ 23-25 PŌli ni wu taanŋiinɛ fŌ mujuu.

PŌli fŌ mujuu

¹ Nɛ PŌli we p'a le kaso ni Yesu Kirisa wo mɛgɛ ki kaa jo na ge, nɛ ni na ceborona Timote, wɛɛ p'a we sɛmɛ we tun wù labyɛjii, wù taanŋii FilemŌ mu. ² N'a daa fɛɛ piimu p'a puyɛ pinnɛɛ ma puga ki ni ge, na wu tun pee bɛ mu, na wu tun wù ceboroshŏ Afiya mu. Wù ceborona Arishipi wemu w'a kanhama pu jaa ni wù ni shiizhan labye wu feni ge, ni wee bɛ.

³ Wù To Kile ni wù Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime ni ŋajɛnɛ kan yi mu.*

PŌli ya FilemŌ wo taanŋɛɛgɛ ke ni wu n'a daa wu kaa logo

⁴ Na ceborona FilemŌ, nɛ ba da Kile jɛɛri tuun bɛɛri ni, nɛ ma na fungŋngŋ yaha mu na, na baraga taha wu na mu wuu na. ⁵ Bani mu ya dā Kafɔɔ Yesu na dagana lemu na ge, na n'a daa fɛɛ pu bɛɛri co ni taanŋɛɛgɛ kemu ni ge, yee bɛɛri ya nŋ nɛ na. ⁶ Lee wuu na, nɛ Kile jɛɛri mu mu, kŏnhŋ n'a daa wu wo karijɛɛgɛ ke k'a wù pinnɛ ni ma ni ge, la di fara kee na. Lee di bye kajɔɔ, kasaanŋaa kiimu bɛɛri ki wa wù mu wù jiiɛɛɛ ti ni Kirisa ni ge, m'a kee bɛɛri cɛ. ⁷ Na ceborona FilemŌ, taanŋɛɛgɛ ke ki wa mu ni ge, k'a lowaa le Kile wo nagoo pu bɛɛri ni. Lee ya nɛ funŋŋ taan, na nɛ luu jɛnɛ fo xuuni.

Onezimɔ wemu wu bye FilemŌ wo bulo ge, PŌli ya FilemŌ jɛɛri wee wo keree na

⁸ Lee wuu na, na ceborona, keree kiimu bɛɛri mu ya yaa na pye ge, Kirisa wo karijɛɛgɛ ki funŋŋ ni, nɛ bi dā jā mu karamu mu wu ki pye. ⁹ Ga yani nɛ wu lee pye ge, nɛ yaa na mu jɛɛri taanŋɛɛgɛ ki wuu na. Nɛ PŌli, nɛ jɛri nŋhɛ, lee na laha wā, nɛ jɛ kaso ni Yesu Kirisa mɛgɛ ki wuu na. ¹⁰ Onezimɔ wo shizhaa na n'a da ma jɛɛri. Kirisa wo karijɛɛgɛ ki funŋŋ ni w'a jɛri ba nɛ ja jɛ wɛ, kaso gbaha ki ni naha. Onezimɔ mɛgɛ ki kŏri wu jɛ kajɔɔ. ¹¹ Nɛ kunni ya cɛ na jo wu ya yaaga jŋ mu na taashiinɛ li ni wɛ. Ga nime, nɛ fara mu na, w'a keree jŋgi wɛɛ bɛɛri na. ¹² Lee wuu na, n'a da wu yaha zhe ma yiri. W'a jɛri ba nɛyɛ pyaa munaa shige jɛ wɛ. ¹³ Nɛ kunni la bye di wu yaha naye taaan naha. Kile Jozaama pemu wuu na di jɛ kaso wu ni ge, wu pye wee ma tɛgɛ, wu na da kapyɛnɛ pyi na mu. ¹⁴ Nɛ funŋŋ wa di kaa la shishiin pye lemu ya bɛ ma mu wɛ. Nɛ funŋŋ wa di ma karamu le kasaana le wo bye na wɛ. Ga nɛ funŋŋ wa li bye di shɛ da w'a pye mayɛ pyaa jidaan.

¹⁵ Ma na zhe li ta mu ni Onezimɔ ya laha yiye na jɛɛɛ yɛ nigin funŋŋ ni, kŏnhŋ wu guri pa nŋ ma na, wu gori yaha ma mu gbee. ¹⁶ Ga nime, wu jɛ nago kanna bulo wu jɛ sanha wɛ. Wu tayerege ya pɛɛ bulo wogo na. Wu co ni taanŋɛɛgɛ ni, m'a wu co ma ceboro. Wu kaa kunni ya dan nɛ ni fo xuuni, ga wu kaa kuuni ya yaa na dan mu ni na toro nɛ taaan, bani sipya wu jɛ wii, na nŋhŋ pye Kirisa wo.

¹⁷ Wee tuun wu ni, ma bu da m'a sii na nɛ wii ma ŋajɛnɛ yɛ pyaa pyaa, m'a yaa ma Onezimɔ co ba ma da naye pyaa ki co wɛ.

¹⁸ Li bu shɛ da nago w'a kaa la kyɛɛgi ma mu, kelee ma foo jɛ wu na, lee yaha nɛ kace na. ¹⁹ Nɛ PŌli yɛ pyaa k'a ye ka na kenɛ ki na

* 1:3 We duba we jɛ Kiricɛn fŌ kangana.

jo nε na ba lee bεeri foo tɔ ma mu. Nε foo le li wa ma na ge, nε funŋɔ wa nago di ma funŋɔ tirige ni lee kaa ni wε. Lee foo le, lee nε muyε pyaa kee. ²⁰ Na ceborona, n'a ma nεeri ma nɔ mayε na, m'a le kasaana le pye na mu Kafɔɔ wuu na. Nɔ mayε na m'a na funŋɔ nɪŋε, kariŋεεε kemu ni wù wa Kirisa ni ge, kee mεεε na. ²¹ Nε dà li na nago nε bu kaa lemu nεeri mu mu, mu na lee pye nε mu; lee wuu na nε ye ka na tun mu mu. Nε dà li na sanha nago keree kii nε jo mu mu ge, mu na kee bεeri pye fo na doro bε nε wo nijogoo ki tãan.

²² Ayiwa, lee kadugo na m'a tashɔngɔ ka keree pye na mu, bani nε dà li na yi wo nεεεε ki funŋɔ ni jo pu na ba na yaha yi mu canja ka.

Pɔli ni wu taanyiinεε fɔ mujuu

²³ Na kaso lepii Epafirasi we wu nε kaso ni Yesu Kirisa mεεε ki wuu na ge, wee ya ma shaari. ²⁴ Na labyejii pusamaa bε, Marika, ni Arisitaaki, ni Demasi, ni Luka, pee bεeri ya yi shaari. ²⁵ Kafɔɔ Yesu Kirisa wu niime kan yi mu.

Heburuu Sεmε wemu w'a tun Heburuu shi wu mu ge

Mii we semε we d'a yiri wε

Wεe ya ta we semε we kavoo tii cε wε. Ga l'a fiinjε na wu kavoo wu bi Girekii jomoo pu cε xuuni, na Yawutuu kalεgeε ki bε cε, na Karijεεge Nōmεε Nilεε li bε cε xuuni.

M'a jo Heburuu la, ma shiin ya jo Yawutuu la, yi bεeri jε nigin. Yawutu wu bye wii wemu ya dā Yesu Kirisa na ge, bani w'a yu na «wεe sefelεε» (Heburuu 1:1). N'a daa fεε nizhiilee pu baraga ni w'a Kile Jozaama pu ta (Heburuu 2:3).

We semε we kakana njoo

Yawutuu piimu p'a bi giin p'i guri Yesu noho ni, p'i ba daha Yawutuu wo kalεgeε ki feni sanha ge, pee mu w'a we semε we tun, konho p'i gori yaha Yesu wo n'a daa wu ni. Ga wεe ya cε xuu weke wuu mu w'a wu tun wε. A wu li she pu na na Yesu ya ye yanmuyo yi bεeri na.

Kile Jomoo yεrε l'a pye we semε we wo funjoo jomoo pe. Ga, a p'i semε nifenhεne la ka na fara pu na.

Semε wu kafila njoo

Heburuu 1—2 Kile tudunmoo wu jε Kile Ja we. W'a ye melekeε na.

Heburuu 3:1—4:13 Kile Ja w'a ye Kile tudunmoo Musa na.

Heburuu 4:14—7:28 Kile Ja wu jε saraya jaha shoo nrivoo nijeme.

Heburuu 8:1—9:28 Kile ya karijεεge nivoojoo kemu tenje ge, kee ya ye nizhiige ki na.

Heburuu 10:1-18 Kile Ja wu saraga k'a ye Musa wo saliya wu woyo yi na.

Heburuu 10:19-39 Na samohoo ni lowaa ta n'a daa wu ni.

Heburuu 11:1—12:13 Wu sefelεε piimu p'a pye n'a daa wu wo namaa pu ge.

Heburuu 12:14—13:21 Yemu y'a jo waha ge, ni fundogo jomoo, ni duba.

Heburuu 13:22-25 Semε nifenhεfenhεne ni fō mujuu.

Kile ya yu ni wεe ni wu Ja Yesu Kirisa gbooro ni

¹ Kile ya jo ni wεe sefelεε pu ni taatorono li ni teεgeε nijehenjeε ni; ni joganjaa nijehenjeε ni, Kile tudunmoo pii joo na. ² Ga nime, ye cazaya ye na w'a wu jomoo pu kan wu Ja wu mu wu jo wεe mu. Wee Kile ya tenje na pye yanmuyo yi bεeri wo cen lovo. Wee gbooro bε ni w'a konjo yaa. ³ Wee jεε Kile wo nooro wu w'a ji ge, wu ni Kile keree ki jε nigin.

Yanmuyo yi bεeri yi jε wu sefelεε jomoo pu gbooro ni. W'a sipyii je na yeege pu jurumu wu ni, na diin Se Bεeri Foo To Kile kanige cε fugba wu ni.

Yesu Kirisa ya ye melekeε pu na

⁴ Kile Ja w'a ye melekeε pu na fo xuuni, bani Kile ye pyaa ya mege kan wu mu kemu k'a ye fo xuuni pu woyo yi na ge. ⁵ Kile ya ta melekeε wa shishiin pye na: «Mu jε nε Ja, nε mu pye na Pya njaa wε.»? W'i ya ta melekeε wa pye na: «Nε na ba bye ma To, m'a bye nε Ja wε.»? ⁶ Na fara lee na, Kile ya wu Ja nigin wu tun konjo na tuun wemu ni ge, na jo: «Melekeε pu bεeri p'a wu pele.»*

⁷ Ye w'a jo wu melekeε pu shizhaa na ge, yee ye:

«Tudunmoo pu jε pii, na jε kapyebyii,

W'a pu jeri kafεεge; na pu jeri nanjεε.»*

⁸ Ga ye Kile ya jo wu Ja wu shizhaa na ge, yee yi wa me:

«Mu jε Kile, ma saanra ti da ga xho bada wε. Mu wo fanha ki publiin le, tiime publiin li jε lli.

⁹ Keree kiimu k'a tii ge, kee k'a dan mu ni, katiibaana ya dan mu ni bada wε. Lee wuu na ma Kile w'a ma jaha bulo, na wu fundanga sinne pu le ma njoo ni, pee pemu p'a li sheε na m'a jeri saan ge.

A wu ma pye m'a ye ma kaafεε na.»*

¹⁰ Kile ya jo Kirisa shizhaa na sanha na:

«Kafoo, mu w'a jinje noho shan fo taashiine li ni. Muye pyaa keye y'a fugba wu bε yaa.

¹¹ Ye yanmuyo ye bεeri yi da ba doro, ga mu kunni na ba bye ma tateεnge ni fo gbee.

Yi bεeri na ba le ba faja ya legi legana lemu na wε.

¹² Ma na ba yi kuri ba p'a fuugo kurulo wε. Yi na ba jeri ba sipya ya falenje jeri wε. Ga mu kunni, mu wa ma siime na, tehene bε di wa ma cana jehεε na wε.»*

¹³ Ayiwa, Kile sanha yi jo ja melekeε wa mu bada wε na:

«Tiin saanra tateεnge ki ni na kanige cε, fo di ba ma peen pye ma jidahaa tatahana.»*

¹⁴ Melekeε jε joo ye wε? Pu bεeri pu jε munahaa, tudunmoo pu jε pii. Sipyii piimu pu da ba sho ge, Kile ya melekeε pu tunni pu na pee teri.

* 1:5 Zaburuu 2:7; 2 Samuweli 7:14 * 1:6 Duterεnoε 32:43; Zaburuu 97:7 * 1:7 Zaburuu 104:4 * 1:9 Zaburuu 45:7-8; Ezayi 61:3 * 1:12 Zaburuu 102:26-28 * 1:13 Zaburuu 110:1

2

¹ Ayiwa lee wuu na, keree kiimu wèe ya logo ge, wèe ya yaa na wù funyo yaha ki na xuuni, kònho wù funno ganha da wò wù ki yaha we, ² Bani melekée p'a jomò pemu jo ge, pee ya pye can; piimu ya ta pee jomò pu wii yaaga we, kelee piimu p'a she pu ni ge, Kile ya pee beeri saraa na be ni pu kapyegeee ni. ³ Ayiwa, Kirisa ya wèe sho shogana lemu na ge, Kafò ye pyaa k'a pye shenshiime na tee juwuuro ti kaa jo. Lee kadugo na, wu kalaapiire ti t'a pu logo ge, a pee di pu jo fiinje wèe mu. Ayiwa, wu bu le yaha jaha kaa, shogana leke na wèe di da ba sii zho pee kanhama pu na we? ⁴ Kile ye pyaa ya li she na pee jomò pe ne can. A w'i sefeere kan wu kalaapiire ti mu p'a jaha shesheere ni kagbòho ni kakanhanjaa tuuyo nijeheye pyi. W'a fefeere Munaa li wo loolodahaa ki be kan pu mu be, na be ni wuyee pyaa jidaan ni.

Yesu Kirisa gbòrò ni sipya ya juwuuro taa

⁵ Ayiwa, kobaŋa kemu kaa wèe ya yu ge, Kile ya ta kee wo juŋo feere ti kan melekée pu mu we. ⁶ Ga l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Sipya ne jaha fo mu w'a ma funno shaa ni wu ni we? Sipiyawyii ne jaha fo mu w'a li kaseege pyi we?

⁷ M'a wu cereŋe na foro melekée pu taan jeri funno ni.

M'a nòòrò ni peŋe to wu juŋo ni na pye wu saanra juðò.

⁸ M'a yanmuyo yi beeri kuu wu kan.»*

Ayiwa ma bu logo na Kile ya «yanmuyo yi beeri» kuu wu kan, lee kori wu ne na yanmuŋo ka shishiin ne kuubaa wu mu we. Ga lee be na, wèe sanha yanmuyo yi beeri na y'a kuu wu mu we. ⁹ Ga Yesu wemu w'a cereŋe na foro melekée pu taan jeri funno ni, kònho wu xhu sipiyiire ti beeri wuu na Kile wo niime wu gbòrò ni ge, nime wee ya nòòrò ni peŋe ta, bani w'a xu wo kanhama pu soro.

¹⁰ Ayiwa can na, we w'a yanmuyo yi beeri yaa, ni yanmuyo yi beeri ya yaa wu wuu na ge; l'a be To Kile mu wu Yesu pye juŋofògbò nijeme jaagi baa wo wu kanhama pu gbòrò ni. Kònho shenjememe di bye Kile nagoo, p'i je wu nòòrò wu ni. Bani Yesu wu ne pu juwuuro ti juŋofò. ¹¹ Yesu wemu w'a sipyii jii na wo pu jurumu ni ge, wee ni wu sipyii pu beeri To wu ne Kile. Lee wuu na, li ya ta pye shiige wu mu w'a pee pyi wu cebooloo we. ¹² Lee wuu na w'a jo:

«Kile, n'a da ma mege ki yiri na cebooloo pu mu, di ma masòŋo yogo cee na sipyii pu beeri jii na.»*

¹³ A wu Kile pye sanha na:

«N'a da mu pye na tadanja.»
Na nòho jo sanha na:

«Kile ya nagoo piimu kan ne mu ge, ne ni pee piiri shiizhan.»*

¹⁴ Ayiwa, sipyii p'a pye Kile nagoo pee, lee wuu na Yesu be ya pye sipiyawyii. W'a pye mu kònho wu xu wo gbòrò ni, xu sefeere te ti ne Shitaanni keŋe ni ge, tee di gyeegi. ¹⁵ Xu jii fyaara ya piimu pye Shitaanni wo buloo pu shi wu cana neheee ki beeri funno ni ge, kònho wu pee be juŋo wolo. ¹⁶ Can na Yesu ya ta pa di ba melekée pu sho-e de! Ga Ibirayima nagoo w'a pa sho. ¹⁷ Lee wuu na li waha l'i waha, w'a yaa na pye sipiyawyii pyegana beeri na, kònho wu bye pu saraya jaha shòonrivee wo juŋofògbò, wemu w'a juŋo naari, na ne jomèe fò Kile wo labye wu ni ge. Kònho wu sipyii pu wo jurumu wu fò to.

¹⁸ Ayiwa, piimu p'a gana nòwuuro keŋe ni ge, wu na já pee tege nime. Bani wuyee pyaa ki be ya je nòwuuro ni kanhama ni.

3

Kirisa ya ye Kile tudunmò Musa na

¹ Lee wuu na, na cebooloo Kile ya yee piimu yiri, na yee pye wu fefeere sipyii fugba wu wo janiŋe ki kaa na ge, ne funno ki ne wù wù funyo yaha nidoyo Yesu na; Kile ya Yesu wemu pye wu tudunmò, ni saraya jaha shòonrivee wo juŋofògbò wèe wo n'a daa wu shizhaa na ge. ² Kile w'a wu teŋe wee labye wu na, a w'i bye jomèe fò ba Musa ya pye jomèe fò wu labye wu ni Kile puga ki ni we. ³ Ga Yesu ya yaa ni peŋe ni na ye Musa na, bani puga yaavò ya peŋe taa na ye puga kiyee pyaa na. ⁴ Puga beeri, sipya wu ne ki yerenevò, ga yanmuyo yi beeri yerenevò di ne Kile. ⁵ Kile tudunmò Musa kunni ya pye Kile wo kapyebye, wemu w'a kapyenee ki pye ni jomèe feere ni Kile wo puga ki ni ge. Kile bu jomò pemu jo w'a pee jo sipiyiire ti mu. ⁶ Ga Kirisa ya pye Kile Ja wemu w'a pye jomèe fò ge. W'a tiin Kile puga ki ni, na bye yanmuyo yi beeri juŋo ni. Wèe pu ne kee puga ke; wèe funyo y'a taan jo n'a daa we ni tadanja kemu wa wèe mu ge, wèe ya yaa na la le, na gori yaha kee na fo taaxò le.

Nmòò lemu l'a gbegele yaha Kile wo sipyii pu mu ge

⁷ Lee na fefeere Munaa ya jo:
«Yi bu Kile jomò pu logo nijjaa,

* 2:8 Zaburuu 8:5-7 * 2:12 Zaburuu 22:23 * 2:13 Ezayi 8:17-18

8 yi ganha bu da niwegee waha, ba yi sefelee p'a li pye pu wo n'a she wu tuun wu ni siwaga ki ni we.

9 Wee xuu wu ni yee sefelee p'a jo p'i ne Kile taanna wii, na ta pu d'a ne kapyegee ki na, fo na she no yee kelee shishere (40) na.

10 Lee wuu na, ne luu ya yiri pu taan; a ne jo: «Pu funno keree k'a pu piinje tuun beeri ni; ne giin p'i na koo lemu ce ge, pu ya lee ce we.»

11 Lee wuu na, ne luu ya yiri xuuni, a ne gaa jo: «Pu da ga ba je ne wo nmoo li ni bada we.»*

12 Na cebooloo, y'a yiyee kaseri, n'a daa baara zoguuno ganha bu da wa shishiin ni, wu zhe Kile jii wo wu ni we. 13 Ga y'a yiyee yeri caya beeri, nijaa na ja jo caya yemu beeri na ge, konho jurumu ganha bu da yee wa shishiin piinje wu yi niwegee pye ki waha we. 14 Tadaña kemu wee ya ta fo taashiine li ni ge, wee bu la le wuye ni na gori yaha kee tadaña ki na fo na she no li tehene na, wee tuun wu ni wu na bye Yesu wo karinjii. 15 L'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Yi bu Kile jomoo pu logo nijaa, yi ganha bu da niwegee waha, ba yi sefelee p'a li pye pu wo n'a she wu tuun wu ni siwaga ki ni we.»*

16 Ayiwa, piike pu d'a Kile jomoo pu logo, na noho n'a she le puyee ni we? Kile tudunmoo Musa ya piimu beeri naha co na foro Misira fiige ki ni ge, ta pee be we? 17 Piike taan Kile luu d'a yiri fo yee kelee shishere (40) we? Piimu p'a jurumu wu pye na xhu siwaga ki ni ge, ta pee be we? 18 Kile ya kaa li na na joo ni joo wu ne pee da ga ba je wee wo nmoo fiige ki ni-i we? Piimu p'a wu jomoo pu logo na noho n'a she le puyee ni ge, ta pee be we? 19 Lee l'a li pye wee ya li na, pu n'a daa baara ti wuu na pee ya ta ja je Kile wo nmoo fiige ki ni we.

4

1 Ayiwa, Kile ya jamee lo wee mu na wee na ba je wu nmoo li ni. Lee wuu na, w'a wuye kaseri xuuni, konho wa shishiin ganha da bye jebaa li ni we. 2 Bani Kile Jozaama p'a jo wee mu ba p'a jo pee mu jogana lemu na we. Ga jomoo pe pee ya logo ge, pee ya ta yafiin be jo pu na we. Bani pu logovwe ya ta pu co ni n'a daa ni we. 3 Ba Kile ya yi jo jogana lemu na we na:

«Ne loyire wo ya kaa jo pu da ga ba je

ne wo nmoo li ni bada we.»* Ga wee piimu p'a da Yesu na ge, wee kunni na ba je lee nmoo li ni. Kile ya wu nmoo li kaa jo fo tuun wemu ni wu labye w'a fa konjo ki yaaduun wu ni ge. 4 Bani y'a jo Kile Kafila wu ni canja gbarashuun wogo ki shizhaa na na:

«Kile ya wu labye wu xo wa canja gbarashuun wogo ki na, na nmoo canja gbarashuun wogo ki na.»*

5 Kile ya jo sanha na: «Pu da ga ba je ne wo nmoo li ni bada we.»

6 Ayiwa, piimu p'a fenne Kile Jomoo pu logo ge, pee ya ta je lee nmoo li ni we, bani pu ya ta da Kile na we. Wee tuun wu ni piitilee p'a yaa na je lee nmoo li ni. 7 Lee wuu na Kile ya canja katii tenje sanha, kee ne «Nijaa». W'a fenne ye jo saannaa Dawuda jo na fo l'a mo, yee yemu y'a jo xo naha be ge na:

«Yi bu Kile jomoo pu logo nijaa, yi ganha bu da niwegee waha we.»*

8 Ayiwa, Zhouwe da bi sii ja nmoo li kan Izirayeli nagoo pu mu, Kile bi da jo nige canja katii shizhaa na we. 9 Lee na ba Kile ya nmoo canja gbarashuun wogo ki na nmogana lemu na we, lee nmoo li tuugo k'a gbegele yaha sanha Kile sipyii pu mu. 10 Bani wemu w'a je lee nmoo li ni ge, wee be ya nmoo wu labye wu na, ba Kile ya nmoo we. 11 Lee na, wu la le wu je lee nmoo li ni, konho wa shishiin ganha bu da n'a she pyevwe pu ni we.

12 Bani Kile Kafila wu ne jii wo ni baraga wo. Wu jo ya taan na ye joo shuun nmoo na. Wu na ja sipya su wu zo na, fo na she no wu munaa tehene na, na no wu yatenzogoyo ni semee pu na. W'a sipyii funzhakeree ni pu funno keree suguri, fo na ki ceni. 13 Kile wo yayaaga ka shishiin ya nmoo wu na we. Kile wemu naha taan w'a da ba fiin jo ge, yanmoo yi beeri yi ne kpenege na wee naha taan taimohoo baa.

Yesu wu ne saraya naha shoonriwe wo jurofagbo we

14 Saraya naha shoonriwe wo jurofagbo wu ne wee mu, wemu w'a dugi fo fugba wu ni ge; wee ne Yesu Kile Ja we, Lee wuu na wu kori yaha wu n'a daa koo li ni. 15 Saraya naha shoonriwe wo jurofagbo wemu wu ne wee mu ge, wee ya juro jaa ri wee na, na wee teri wu fanhaxhoo keree na. Bani Shitaanni ya wu taanna wii ba w'a li pyi wee na we, ga wu ya ta ja wu toojo le jurumu wa shishiin ni we. 16 Lee na, wu lowagaa wuu pu fulo Kile wo niime saanra koro li na, konho wu juro jaa ri wu na. Wu niime tirige wu na, konho wu bye wu tegevo wu tegeduun ni.

* 3:11 Zaburuu 95:7-11 * 3:15 Zaburuu 95:7-8 * 4:3 Zaburuu 95:11 * 4:4 Zhenzi 2:2-3 * 4:7 Zaburuu 95:7-8

5

1 Ayiwa, saraya naha shoonrivεε wo nuḥofogbo wemu pu ma shoonri lo sipyii pu te ni ge, sipyii pu wuu na wu ma deḅe, kōnhō wu da sipyii pu ni Kile te keree ki shoonri. Saraya yemu p'a wo pu wo jurumu w'i yafa pu mu ge, ni yarḅmuyo yemu p'a gaan Kile mu ge, kōnhō wu da yee be kaan Kile mu. 2 Wu na já da kaa cebaalaa ni piinne fεε pu naha coní ni lotaan ni, bani wuyε pyaa be ḅe fanhaxhōoro fōo wa ba pu ḅe we. 3 Tee fanhaxhōoro te ma wu pye wu na saraya wo wuyε pyaa wo jurumu wu wuu na ba w'a li pyi sipyii pusamaa wo jurumu wu wuu na we.

4 Ayiwa, wa shishiin da ga já wuyε pye saraya naha shoonrivεε wo nuḥofogbo we, fo Kile ye pyaa bu ma yiri, na ma pye wii ba w'a Arōn pye mu we. 5 Lee l'a li pye, Kirisa be ya ta wuyε pele na weeye pyaa k'a wuyε pye saraya naha shoonrivεε wo nuḥofogbo we. Ga na Kile w'a wee pye wii; w'a Kirisa pye:

«Mu ḅe ne Ja,

ne mu pye na pya niḅaa.»*

6 Y'a ka Kile Kafila wu ni xuu wa be ni na:

«Mu na ba gori yaha gbee

saraya naha shoonrivεε nuḥofōo,

ba Melikisedeki ḅe we.»*

7 Tuun wemu ni Yesu di bye kōḅo na ge, w'a bi li ce na To Kile na já wee shō xu na, a wu Kile ḅeri, na ḅeeḅōḅō pye fo na mee suu. A Kile di wu ḅerege ki shō wu Kile ḅii fyaara ti wuu na. 8 Ga ali na ta wu ḅe Kile Ja we, w'a sōo na Kile ḅomeε co wu kanhama pu funḅo ni. 9 Ba w'a Kile wo kapyenεε ki beeri ḅo fa we, piimu beeri p'a wu ḅomeε co ge, a wu pee beeri shō; tee nuwuuro te wa da ga xhō bada we. 10 A Kile di wu pye saraya naha shoonrivεε wo nuḥofogbo we ba Melikisedeki ḅe we.

N'a daa fεε p'a yaa na se naha na n'a daa wu ni

11 Keree niḅehεḅε we wēε mu na yu yee mu le shizhaa na, ga ki kōri sheme p'a waha yee na. Bani yee keree naha ceḅε p'a pēn. 12 Niḅε bi yaa na yee ta yee ya ḅeri na xō kalaatii. Ga yee niḅε wuu mago sanha di ḅe kalaatii na p'a yi kalaa Kile jomō pu keree nizhiḅee ki ni. Jirime na yee mago wa, yee da ga já yaligbangbanḅa li we. 13 Wemu wo ḅalige ki ḅe jirime ye ge, wee ḅe pubinne. Wee ya katiine ce shoonri katiibaana ni we. 14 Ga yaligbangbanḅa ḅe sipyileye wogo, pee piimu funḅonyō y'a kasaanḅa ni kakuunḅo ce shoonri ge, bani p'a tee lee na.

6

1 Lee wuu na, wēε ya kalaa Kirisa wo keree kiimu ni ḅōkōnro ti na ge, wū ganha

bu da gori yaha kee ye na sanha we. Wū la le wū she naha na ba n'a daa wu ceveε see wuu ḅe we. Wēε ya yaa na kuri sanha ḅōkōnro ti wo kalaa wu feni we, wee wemu wu ḅe na sipya ya yaa na daburaje jo na wu ḅōḅo wolo kōḅō baa keree ni, na dā Kile na ge, 2 ni batizeli keree, ni na keye teri sipyii na na Kile ḅeri pu mu, ni xupenε li keree, ni kiiri we wu da ba gōn kōḅo sipyii na caxhōḅo ki canḅa ge. 3 Ayiwa, wū na kii keree kii yaha mu wū she naha na, ni Kile ya li koro kan.

4 Piimu p'a kpeεnge ki ta ḅōḅii nigin na xō, na fugba wu wo loolodaa li ḅehε, na Kile wo Fefεεε Munaa li ta ge, 5 na Kile jomō pu ce yacenε, na cabaya sefεεεε ti ḅehε ge. 6 Lee be na a pee sipyii p'i zhe sanha Kile jomō pu ni, na guri taha pu kalεgeε feni. Pee sipyii pii na já pye dii na daburaje jo sanha Kile naha tāan we? Bani li ḅe kanna Kile Ja wu puyε pyaa ya goroo korikoritige na, na wu shiḅge sipyiire ti beeri naha tāan.

7 Ayiwa, zanhaya niḅehεye ya dun ḅiḅε kemu na, k'i faa yapyiire yeεge ki faa pyeveε mu ge, kee ya Kile duba taa. 8 Ga ki ba xhuyo ni ḅakuunḅo yeεge, ki da yafiin be ḅo we, ga lanj ya kee teḅε. Ki taḅōḅo ḅe na.

9 Lee be na, na cebooloo, na taanḅiineε, ali wēε ḅehε ba pe jomō niwa pe yu, nakaara wa wēε funyō ni yee shizhaa na we. Wēε ya li ce na yee wa koo nizaana ni, lee lemu li ḅe nuwuuro ti wo koo li ge. 10 Kile ḅe tiibaa fo wu funḅo ki wo yee wo niḅyεgeε kee, ni yee wo taanḅeege ki na we, taanḅeege kemu yee ya zheε cebooloo pu na Kile meḅε ki wuu na ge; bani yee wa yi cebooloo n'a daa fεε pu mago ḅōḅi, ali niḅε we be ni yee wa pu mago ḅōḅi. 11 Ga wēε funḅo ki wa yee beeri nigin nigin wu la le yi da se naha na mu fo teḅenε le. Kōnhō le na y'a daa ge, y'i ba lee ta. 12 Wēε funḅo wa yee pu pye saafεε we. Ga Kile ya cen wemu ḅomeε lo ge, sipyii piimu p'a la le na wee taa pu n'a daa ni pu loxulo ḅōḅoro ni ge, yi pye pee taannivεε.

Kile ya ḅomeε lemu lo ge

13 Tuun wemu ni Kile ya ḅomeε lo Ibirayima mu ge, ma na jo ba yaaga wa kemu k'a ye Kile ye pyaa na we, a Kile di gaa wuyε pyaa meḅε na na: 14 «Nakaara baa, n'a da duba ma mu, ma nagoo na ba ḅehε xuuni.» 15 Ayiwa, a Ibirayima di ganha na Kile naha wii ni loxulo ni, na sii mō lee ni. Kadugo tāan a Kile di ba ḅomeε li fa wu mu, w'a bi lemu lo wu mu ge.

16 Sipya ba da gaa, yaaga kemu k'a ye wu na ge, kee na w'a gari. Kee kaaga ke ki ma li sheε na pee jomō pu ḅe can, na nakaara ta shishiin be wa pu ni we. 17 Lee pyegana li na Kile ya li sheε na fiinḅε wu cen lōveε pu na, na ḅeri wa shishiin wa wee wo katenεε li ni we, lee na w'a kāa taha wu ḅomeε li na.

* 5:5 Zaburuu 2:7 * 5:6 Zaburuu 110:4

18 Kii keree shuun we da já j̄eri bada w̄e. Kile wu j̄om̄e l̄o wu n̄oh̄o k̄aa taha li na, wu da já kaf̄ineye jo bada w̄e. Lee na w̄ee ya lowaa ta, na w̄u keye kuri kee tadaŋa ki na. 19 Kee tadaŋa ki j̄e w̄ee mu ba t̄or̄o j̄e w̄e, temu t'a dugo, t'i k̄or̄oḡo con̄i na yer̄eŋe l̄oh̄o ni ge. Ki j̄e ba baraga yan̄muŋo j̄e w̄e; k'a w̄ee t̄eri w̄u gori yaha n'a daa ni. Lee wuu na w̄u na já j̄e f̄e f̄e t̄e ti b̄eri wo f̄e f̄e t̄e xuu wu ni Kile jaha t̄aan w̄u n'a daa wu baraga ni. F̄aŋa ka ki bi lee k̄uŋo le jaha pari. 20 Yesu ya f̄en̄he j̄e w̄ee jaha na wee xuu wu ni, k̄on̄ho wu w̄ee wo jurumu wu laha w̄a. Wee ya pye saraya jaha sh̄on̄riv̄e wo juŋaf̄oḡo ba Melikisedeki bi bye w̄e. Wu na ba gori yaha gbee tee juŋo f̄e t̄e ti ni.

7

Melikisedeki ya ye Levi wo nagoo pu na

1 Ayiwa, we Melikisedeki we ya bye Salemu kulo li wo saan, na j̄e b̄e Kile-gbat̄abaaga wo saraya jaha sh̄on̄riv̄o. Wee tuun wu ni Ibirayima bi she kash̄en ŋ̄m̄o ni saanna piit̄ilee ni, na se ta pu na. Ba w'a pa guri na ma w̄e, a Melikisedeki di she wu juŋo c̄iri, na duba pye wu mu. 2 Yaaga yaaga Ibirayima ya ta kash̄en ki ni ge, a wu yee b̄eri jagi wolo kan Melikisedeki mu. Melikisedeki k̄ori wu j̄e na: «Tiime saan», na fara lee b̄e na, Salemu kulo li saan wu j̄e wii. Lee k̄ori j̄e: «N̄aŋiŋe saan». 3 To ni nu j̄e wu mu w̄e. Wa shishiin ya ta jo wu n̄oh̄o tayirige shizhaa na, kelee wu segana, kelee wu xugana shizhaa na w̄e. Wu j̄e ba Kile Ja wu j̄e w̄e, bani wu na gori yaha wu saraya jaha sh̄on̄riv̄e ti ni gbee.

4 Ta yee ya li c̄e na sipyiḡo wu j̄e Melikisedeki w̄e? Fo w̄ee tole Ibirayima ya yaaga yaaga ta kash̄en ki ni ge, a wu yi b̄eri jagi wolo kan wu mu w̄e! 5 Levi nagoo piimu p'a jin saraya jaha sh̄on̄riv̄e ti kapyen̄e ki ni ge, saliya wa pee mu p'a jagi shuu Izirayeli nagoo pu mu, lee k̄ori p'a wu shuu pu ye pyaa shi sh̄en pu mu, ali na ta pu b̄e j̄e Ibirayima nagoo p'a. 6 Melikisedeki bye Levi shi sh̄en w̄e, ga na jagi sh̄o Ibirayima wu mu ge. Kile bi j̄om̄e l̄o wee Ibirayima wemu mu ge, a wu duba pye wee mu. 7 Ayiwa nakaara baa, duba pyev̄o ya ye duba tav̄o na. 8 Saraya jaha sh̄on̄riv̄e pu shizhaa na, piimu p'a bi jagi wu shuu ge, pee bye sipyii piimu da gori xu baa w̄e. Ga Melikisedeki we w'a jagi wu sh̄o Ibirayima mu ge, l'a she na wee na gori yaha j̄ii na gbee. 9 W̄ee na já jo na Ibirayima ya jagi wu wolo tuun wemu ni ge, Levi nagoo piimu p'a jagi wu shuu ge, pee b̄e ya jagi wolo wee tuun wu ni. 10 Bani tuun wemu ni Melikisedeki ya she Ibirayima juŋo c̄iri ge, pee bi sanha se w̄e; ga p'a bi bye Ibirayima ni.

11 Ayiwa, Kile ya saliya wemu kan Izirayeli nagoo pu mu ge, Levi wo saraya ye yi bye wee saliya we wo tayeregb̄oh̄o. Tee saraya jaha sh̄on̄riv̄e ti da bi já sipyii pu sh̄o pu jurumu wu na, juŋo bi da bye nige li na nago saraya jaha sh̄on̄riv̄o watii wu na ten̄e, wee di bye ba Melikisedeki j̄e w̄e. Wu ganha bu bye Aron wo k̄p̄on̄ li sh̄en w̄e. 12 Ga saraya jaha sh̄on̄riv̄e ti bu j̄eri, li waha l'i waha saliya wu b̄e ya yaa na j̄eri. 13 W̄u Kaf̄o Yesu wemu kaa w̄ee ya yu ge, gbawege katii ni wee ya foro. Kee gbawege ke wo sipya wa shishiin ya ta saraya jaha sh̄on̄riv̄e kapyen̄e pye saraya tasogon̄o xuu wu t̄aan w̄e. 14 L'a fiin̄je na Zhuda wo gbawege ki sh̄en wu j̄e w̄ee Kaf̄o w̄e. Ga tuun wemu ni Kile tudunm̄o Musa ya jo saraya jaha sh̄on̄riv̄e pu shizhaa na ge, wu ya ta yafiin jo Zhuda wo gbawege ki shizhaa na w̄e. 15 Ayiwa, lemu li wa kii keree kii wo j̄eri wu fiin̄je sanha w̄ee mu ge, lee li wa m̄e. Saraya jaha sh̄on̄riv̄o watii w'a ten̄e, wee j̄e ba Melikisedeki j̄e w̄e. 16 Lee ya li shee na wee saraya jaha sh̄on̄riv̄o wu ya ta ten̄e na saha ni sipyii wo saliya j̄om̄ehe ki ni w̄e. Ga wuȳe pyaa wo t̄en̄e baa j̄ii sicuum̄o pu sef̄e t̄e ti gb̄or̄o ni w'a ten̄e. 17 Bani Kile ya pa li she na:

«Mu j̄e saraya jaha sh̄on̄riv̄o fo gbee, ba Melikisedeki j̄e w̄e.»*

18 Saraya jaha sh̄on̄riv̄e ti wo saliya nizhiime w'a to wu fanhaxh̄or̄o ni wu laŋob̄aara ti wuu na. 19 Bani saliya wu ya já yafiin b̄e j̄o fa w̄e, ga w̄ee ya tadaŋa ta nime, kemu k'a j̄o nizhiige ki na ge. Kee gb̄or̄o ni w̄ee da já vulo Kile na. 20 Na fara lee b̄eri na, Kile ye pyaa k'a k̄aa na Yesu wu da bye saraya jaha sh̄on̄riv̄o w̄e. Kile ya ta lee tuugo pye saraya jaha sh̄on̄riv̄o watii shizhaa na w̄e. 21 Ga ba Yesu ya pye saraya jaha sh̄on̄riv̄o w̄e, a Kile di gaa na jo:

«Ne Kaf̄o Kile ya k̄aa, ne da ga na j̄om̄e j̄eri w̄e. Jo:

«Mu j̄e saraya jaha sh̄on̄riv̄o fo gbee.»*

22 Lee wuu na Yesu ya pye le kariŋege j̄om̄efon̄o le wo s̄eri w̄ee ni Kile t̄e ni. Lee kariŋege j̄om̄e l'a ye na kanha nizhiine li na.

23 Na fara lee na, pii pu saraya jaha sh̄on̄riv̄e pu bi j̄ehe, bani xu ya ta wa shishiin yaha w'a pye pu ni gbee wee labye we ni w̄e. 24 Ga Yesu ya kori yaha gbee j̄ii na. Lee wuu na wee wo saraya jaha sh̄on̄riv̄e ti na gori yaha fo gbee. 25 Lee wuu na, wemu bu s̄o Kile na Yesu wo kariŋege ki gb̄or̄o ni, wee na juwuuro ta kon̄o ki caxh̄oḡo. Bani Yesu j̄ii wo wu j̄e gbee, na Kile j̄eri p̄e f̄e mu. 26 Saraya jaha

* 7:17 Zaburuu 110:4 * 7:21 Zaburuu 110:4

shoornrivEE wo juufofgbo wemu w'a bi sii yaa fo wee pu wee ta ge, wee wu je wii. Wu fefereE wo wu je. Jaagi xuu wa shishiin je wu na we, jurumu be we. Kile ya wu waa laha jurumupyii pu na, na wu yirige kari fo fugba wu ni. ²⁷ Wu mago wa li na nago niga beeri wu fenhe saraga wolo wuye pyaa wo jurumu wu wuu na, wu bu xho wu na w'a sipyii pusamaa wo saraya yi wo pu wo jurumu wu wuu na, ba saraya naha shoornrivEE p'a bi li pyi we. Ga w'a wuye kan na pye saraga tsoyii nigin ye pe, sipyii pu wo jurumu wu wuu na. Saraga katii ya yaa na wolo nige kee kadugo na we. ²⁸ Saliya w'a sipyii piimu pye p'a tenje na pye saraya naha shoornrivEE wo juufofgbo ge, fanhaxhoro ti bi bye pee na. Kile ya kaa na jomoo pemu jo saliya wu kadugo na ge, pee p'a wu Ja wu tenje na pye saraya naha shoornrivEE wo juufofgbo, wee wemu w'a fa, w'i da gori yaha be mu gbee ge.

8

Yesu wu je wee wo saraya naha shoornrivEE wo juufofgbo we

¹ Ayiwa, jomoo pemu beeri wee ya yu ge, pu juufo ye pyaa je na saraya naha shoornrivEE wo juufofgbo wemu wu je wee mu ge, wee nidenge ki je Se Beeri Foo To Kile kanige ce fugba wu ni. ² Kile-peeje pugbho kemu ni w'a wu wo labye wu pyi ge, kee je fayaa puga see wogo kemu Kafoo Kile ye pyaa ya yereje ge; sipiyawyii wo niyereje be we.

³ Saraya naha shoornrivEE wo juufofgbo beeri, wu katenene juufo ki je na yakanya ni saraya yi kaan Kile mu. Lee na, li waha li waha, wee be wo saraya naha shoornrivEE wo juufofgbo wu be ya yaa na saraga ka wolo. ⁴ Wu da bi bye ni je ke na wu bi da bye saraya naha shoornrivEE we. Bani saraya naha shoornrivEE pii wa na xoo piimu p'a yakanya ye, ni saraya yi keree naha shoorni, na be ni Kile tudunmoo Musa bi da fayaa puga ki yereje ge, a Kile di wu pye: «Jaa wemu w'a she ma na na ma yaha faabobojo ki juufo ni ge, la le m'a ki beeri yaa mu.» ⁶ Ga nime Yesu wo labye w'a ye na kanha saraya naha shoornrivEE pusamaa wo wu na. Bani wee wu je susurodegeme Kile ni sipyii pu te ni. Karijege jomEE nivono l'a ye na kanha nilee li na, bani lee naho ya tenje jomeheE kiimu na ge, kee ya ye nizhiigeE ki na.

⁷ Can na, karijege jomEE nizhiine li jo da bi fa, juufo bi da bye li na pu na shuun wuu

naho shan we. ⁸ Ga Kile ya wu sipyii pu jaagi, na pu pye:

«Li wii caya ya wa ma,
ne Kafoo Kile w'a jo mu.

Ne na ba karijege jomEE nivono lo
Izirayeli puga ke ni Zhuda puga ki mu.

⁹ Ne pu sefeleE pu keje co,
na pu yeege cana kemu Misira fiige ki ni
ge,

karijege jomEE le ne lo pu mu wee tuun wu
ni ge,

nivono li da ba bye lee tuugo we.
Bani p'a ne karijege jomEE li kyee gi.

Lee wuu na ne be ya pu yaha.

¹⁰ Karijege jomEE le ne da ba lo Izirayeli
nagoo pu mu

ye caya yi d'a toro xoo ge, lee le:
Ne na ba na saliya wu le pu fungonyo ni,
di wu ka pu zoloo na.

Ne na ba bye pu Kile,
p'i bye ne sipyii.

¹¹ Wa shishiin da ga ba wu shi shen,
kelee wu ceboro kalaa nige we na:
<Yi Kafoo ce we.>

Bani pu beeri na ba ne ce,
na lo sipyitilee na fo na she no sipyigboo
na.

¹² Ne na ba pu kanahaya yi yafa pu mu.
Ne da ba na funjo tirige
ni pu jurumu wu kaa ni nige we.»*

¹³ Tuun wemu ni Kile ya karijege jomEE nivono li kaa jo ge, a lee di nizhiine li jeri nilee. Ayiwa, karijege jomEE nizhiine lemu l'a le, li cana nii be d'a toro ge, lee ya giin di biin.

9

Yesu Kirisa ye wu je saraga nivanja

¹ Karijege jomEE nizhiine li funjo ni, kodorogoo kii bye wa Kile pelegana na, ni Kile-peeje puga fayaa wogo, kee kemu bye ni je ke na ge. ² Fayaa puga ki bi yereje, na ki pye pupyaa shuun. Pubile nizhiine li bye fefereE puga. Sokinnagbo we, ni tabali we, ni buuri we p'a wo na gaan Kile mu ge, kee ni yee bi bye. ³ Pubile shuun wuu li bi bye nahaparaga fayaa shuun wogo ki kadugo yiri. Lee bi bye fefereE ti beeri wo fefereE puga. ⁴ Saraya yi tawologo ka bye wa kemu k'a yaa ni sanni ni ge, kee ni pu bi nudanga yawurire ti leni. Keshi wa be bye wa, sanni wu bi taga wee beeri to. Maane w'a bye sanni shoo lemu ni ge, lee bye keshi wu ni, ni Aron publiin li l'a fyen ge, Kile bi saliya wu jomeheE ki ka faakageeye yemu na ge, ni yee be. ⁵ P'a bi jaalaa shuun nooo wuu p'a yaa wee keshi wu fugba ni, pee bye serubeE.*

* 8:5 Ekizode 25:40 * 8:12 Zheremi 31:31-34 * 9:5 SerubeE: Pee je Kile wo kapyebyii fugba we ni ba melekeE je we.

Pee wo kapaya yi nime pu bi keshi wu natonjo ki ta. Pee nime pe ni pu bi jurumu yafa wo saraya yi wo shishan pu woni keshi wu fugba ni. Ga kii keree kii beeri wo naha joduun ne nime we.

6 Ayiwa, le singana le na faya puga ke ni ki yanmuyo yi beeri wa bi sin. Cana beeri saraya naha shonrivoo pu bi jin pubile nizhiine li ni na Kile-peene ki keree pyi. 7 Ga saraya naha shonrivoo wo nunofogbo wu ye nigin w'a bi jin pubile shuun wuu li ni tonii nigin pe yee funno ni. Wu bi jin wa ni yatoo shishan ne wu keje ni we. W'a pee kan Kile mu wuye pyaa wo jurumu we ni sipiire ti wo wu wuu na, p'a wemu pye na ta pu ya li ce-e ge. 8 Lee funno ni Fefere Muna ya li she na na faya puga nizhiige ki yaha, xuu wemu w'a bye fefere ti beeri wo fefere wo wu ge, wee koo bi sanha mugi we. 9 Kee faya puga ke bye nime wo keree kii wo jaa. Lee wa li she na saraya yatoo, ni saraya yemu beeri y'a gaan Kile mu ge, piimu p'a yee wo ge, na yee bi da ja pee wo zoloo pu pye fefere we. 10 Yee saraya ye, ni yaliye, ni yagbaya, ni loko wuuganaa nijehene, kee bi bye kalenge. Kee keree kii beeri bi pye pyeme fo na she Kile pye w'a keree ki beri.

11 Ga Kirisa ya pa, na bye cabaya yanmuzaaya yi wo saraya naha shonrivoo wo nunofogbo. Faya puga kemu ni w'a wu wo labye wu pye ge, kee ya sii pele, ki no be d'a fa. Sipya ya ta kee yere ne we; ki ne be ke konjo ke wogo we. 12 Wee ya ta je Fefere ti Beeri wo Fefere Xuu wu ni sikapee, ni nupiyee wo shishan gboro ni we. Ga wuye pyaa wo shishan gboro ni w'a je tonii nigin ye pe. W'a da lee pye nige sanha we, bani w'a tehene baa juwuuro ta. 13 Ayiwa, na saha ni saliya wu ni, piimu bye fefere we, p'a bi sikapee ni nupheee shishan, ni nupinye nizogoyo shonro woni peefe na, na pu pyi mu fefere. 14 Ga Kirisa shishan ya fefere pyi na ye yee na xuuni! Tehene baa Kile wo Muna li gboro ni w'a wuye kan Kile mu saraga, mane ne kemu na we. Wu shishan ya nunjo baa keree je laha wee zoloo na, konho wee di da kapylene pyi Kile nii wo wu mu.

15 Lee wuu na Kirisa wu ne karijege nomee nivono li wo susuro tegevo. Sipyii ya jurumu wemu pye karijege nomee nilee li wo tuun wu ni ge, pee wo juwuuro wuu na w'a xu. Kile ya piimu yiri ge, tehene baa cen wemu wo nomee l'a lo pee mu ge, konho p'i wee ta. 16 Sipya wa bu seme yaa yani wu xu ge, taagana lemu na wu keje yanmuyo y'a yaa na pa daa wu nixhuhogo na ge, na lee taagana li ka wee ni. Wee seme wu da ja yaaga pye we, fo weefoo ba xhu, a l'i je na fiinjne na w'a xu. 17 Bani na wufoo yaha

nii na, tayerege wa wee seme wu na we, fo wufoo bu xhu. 18 Lee wuu na ali karijege nomee nizhiine li be ya ta tenje shishan baa we. 19 Tuun wemu ni Kile tudunmoo Musa ya saliya wu nomehee ki beeri jo sipyii pu mu ge, a wu nupiyee shishan, ni sikapee shishan lo, ni loko be, ni Izopu* tige gene, na kee taga shishan pu jeregi saliya Kitabu we, ni sipiire ti beeri na. 20 Na jo: «Kile ya karijege nomee lemu lo yee mu ge, lee wo shishan pu ne pe.»* 21 Lee jeregigana li ninuno na Musa ya shishan jeregi Kile wo fana puga ke, ni Kile wo kapyene yereye yi beeri na. 22 Na saha ni saliya wu ni, shishan ni p'a yanmuyo yi beeri pyi fefere, fo yanmuyo nigin nigin wa ye. Shishan ya wo we, jurumu da ga yafa we.

23 Fana puga ke ni ki yanmuyo yi bye fugba wogo ki wo jaa. Ba yee yanmuyo yi bi yaa na pye fefere ni yapoo shishan ni we, lee na yanmuyo ye yi ne fugba wu ni ge, yee bi yaa na pye fefere ni saraga ka ni, kemu k'a ye yapoo na ge. 24 Bani fefere xuu wemu sipyii ya yere ne na pye ba see wo wu jaa ne-e ge, Kirisa ya ta je wee ni we, ga fugba wo wuye pyaa ni w'a je, konho wu yere To Kile naha taan wee wuu na. 25 Wu ya ta je wa konho wu wuye pye saraga tonii nijehene funno ni we, ba saraya naha shonrivoo wo nunofogbo w'a bi jin fefere xuu wu ni yee beeri, ni yapoo shishan ni we. 26 Li da bi bye mu, Kirisa bi da ganha tonii nijehene ni fo konjo konduun ni. Ga nime, konjo xoduun wu funno ni, tonii nigin ye pe, w'a wuye she, na wuye kan saraga, konho wu jurumu wu lo laha wa. 27 Xu na ba no sipyii beeri nigin nigin na tonii nigin. Lee kadugo na Kile di kiiri kon pu na. 28 Mu Kirisa be ya pye saraga tonii nigin ye pe, konho wu sheneheme wo jurumu tuguro lo. Wu na ba wuye she wu sigewe pu na, wu ba ba wu pana shuun wuu li ni. Wu da ba jurumu keree naha shonri lee ni we, bani w'a xo lee ni. Ga juwuuro wu da ba gan wu sigewe pu mu.

10

1 Ayiwa, Kile ya yanmuyo yemu nomee lo wee mu ge, yee wo jaa bye saliya wu ni. Ga dii ye pyaa yee yanmuyo yi ne ge, saliya wuye pyaa ya ja yee she we. Lee wuu na piimu p'a bi Kile pele na be ni saliya wu ni ge, pee bi saraya wo yee beeri. Ga, saliya w'i ya ta ja pee je yeege pu wo jurumu wu ni, na pee pye sipyii, piimu p'a fa we. 2 Yee saraya yi da bi da ja sipyii pu sho, pu bi da yee no yaha; piimu p'a yi wo ge, pee bi da bye fefere tonii nigin l'a xho. Pee bi da puye wii jurumupyii nige we. 3 Ga li ya ta pye mu we, yee beeri yee saraya yi ma sipyii pu funyo tun pu jurumu

* 9:19 Izopu: Kee ne tige, kemu wo geye yi ne ni shiire nijehene ni ge, tee shiire te pu ma minee na wo na jeregi. * 9:20 Ekizode 24:8

wu na. ⁴ Bani nupheεε, ni sikapee shishan da já jurumu laha bada we. ⁵ Lee wuu na, Kirisa na pa konɔ ki na, a wu Kile pye na:

«Mu ya jo na mu wa saraya yatɔɔyɔ yi feni we.
Mu di ya ta sɔɔ
sipyii pu wo yanmuganya yi saya na we.
Ga m'a nε kan ceepuuro,
kɔnhɔ nε ti kan ma mu saraga.

⁶ Saraya nizogoyo ni jurumu yafa saraga ka shishiin ya ta ma jaha jii we.
⁷ Wee tuun wu ni, a nε jo:

«Kile, nε pa di ba ma jidaan pye
ba l'a ka Kitabu wu ni we.»*

⁸ Ayiwa, a Kirisa di fεnhε Kile pye: «Mu jε saraga yatɔɔyɔ ye ni sipyii pu wo yakanya yi saya feni we, na yee ya mu jaha jii we.» Ayiwa Yesu ya ye jo, ali na ta yee saraya ye di bi wo bε na saha ni Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu ni. ⁹ Lee kadugo na a Yesu di jo sanha: «Nε pa, di ba ma jidaan pye.» Lee na w'a saraya yi wo saliya nile wu shan, na nivomɔ teŋε. ¹⁰ Lemu li bye Kile jidaan ge, Yesu Kirisa ya lee pye. W'a wuyε kan saraga Kile mu tɔɔjii nigin pe. Lee gbɔɔrɔ ni wεe ya je yeege wu jurumu wu ni.

¹¹ Taashiine li ni, saraya jaha shɔɔnrivɔɔ pu bi Kile wo labye wu pyi cana beeri. Saraya ninuyo yi p'a bi wo tεεgeε niŋehεŋεε ni, na ta yee saraya yi da já jurumu laha sipya na bada we. ¹² Ga Kirisa ya saraga nigin pe wu wolo gbee wo jurumu wu wuu na. Lee kadugo na, a wu diin saanra tatεεnge ki ni To Kile kanige ce. ¹³ Na Kile jaha wii fo wu ba wu pεen pu tirige na pa yaha wu tɔɔyɔ nohɔ ni. ¹⁴ Piimu ya pye fεεfεε na foro pu wo jurumu wu ni ge, w'a pee pye p'a fa gbee saraga nigin pe wu gbɔɔrɔ ni.

¹⁵ Lee ninunɔ Kile Munaa bε ya she wεe na. L'a jo:

¹⁶ «Nε Kafɔɔ ya jo:
Kariŋεεge jomεε le nε da ba lɔ yee mu,
yee caya ye na toro xɔ na ge,
lee le: Nε na ba na saliya wu yaha pu zɔlɔɔ pu na,
di wu ka pu fungɔnyɔ ni.»*

¹⁷ Ba w'a xɔ yee ni we, na jo:

«Nε da ga na funɔɔ tirige nige
pu jurumu ni pu katiibaagaa na we.»*
¹⁸ Ayiwa, jurumu wemu ya yafa ge, jurumu yafa saraga kawuunɔ jɔɔɔ wa nige wee wuu na we.

Wu fulo Kile na ni lowaa ni

¹⁹ Lee wuu na na cebooloo, lowaa wa wεe mu na jε fεfεεre ti beeri wo fεfεεre xuu wu ni Yesu shishan pu gbɔɔrɔ ni. ²⁰ Yesu ya kovono

mugi wεe mu, lemu l'a se ni wεe ni Kile yiri ge, lee jε jii sicuumɔ koo le. Nahaparaga fɔɔɔ* ki k'a bi lee tɔ, a Yesu di kee laha wà wu wo xu wu baraga ni. ²¹ Wεe wo saraya jaha shɔɔnrivεε wo jɔɔɔfɔgbɔ wu jε wii. Wee wu jε Kile wo sipyii pu jɔɔɔ ni. ²² Lee wuu na wu fulo Kile na ni zɔsaama, ni nakaara baa n'a daa ni. Wu Yesu yaha wu wu zɔlɔɔ pu tiibaara ti beeri je laha pu na! Wu wu je fiinne! ²³ Tadaŋa kemu kaa wεe ya yu ge, wu nɔrɔ kee na xuuni! Bani jomεε fɔɔ wu jε jomεε li lɔvɔɔ we, wu na li jɔ fa. ²⁴ W'a wuyε funyɔ tirige ni wu sipyii kaa ni, kɔnhɔ wu da wuyε logoo wari taanŋεεge ni kapyeege nizaanŋaa bye na. ²⁵ Wu ganha bu da wuyε binne jɔ yaha ma na jo ba pii ya li pye we! Ga wu pye wuyε yerivεε, bani wuyε pyaa wa li jaa na Kafɔɔ cabaŋa k'a tεŋε.

²⁶ Ayiwa, wεe bu dɔ, na jurumu pyi, na wu ta w'a can wu ce xɔ, saraga katii wa nige kemu na já wee jurumu we yafa we, ²⁷ fo na kiiri ni nagbɔhɔ ki ye sigeε ni fyaara nigbɔɔrɔ ni. Kee nagbɔhɔ ki na ba Kile wo pεen pu sorogo na pu xɔ. ²⁸ Sipya wemu bu Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu kyεgi, sipyii shuun kelee taanri bu da piimu jε li seeri ge, weefɔɔ na gbɔ jinaara baa pee wo jomɔ pu wuu na. ²⁹ Ga sipya beeri w'a Kile Ja wu fanha ge, na Kile wo kariŋεεge jomεε li wo shishan pu wii na p'a nohɔ ge, pee pemu p'a bi weefɔɔ pye fεεfεε ge. Kelee fεfεεε Munaa lemu l'a bi niime kan wufɔɔ mu ge, wu bye w'i ya gbɔɔrɔ taha lee na we, ta yee ya giin na weefɔɔ ya yaa ni kanhama nigbɔ ni na ye Kile tudunmɔɔ Musa wo saliya wu kyεεgiɔɔ na we? ³⁰ Bani Kile wemu w'a jo ge na: «Nε ye nigin mu li wa na jurumu footonɔ kan kakuubye mu.» Wee ninunɔ w'a jo bε sanha na: «Kafɔɔ na ba kiiri kan wu sipyii pu na.»*
³¹ Na jε Kile jii wo wu kenje ni kiiri kaa na, tee jε fyaara nigbɔɔrɔ dε!

³² Ayiwa, tuun wemu beeri ni yee ya Kile wo kpεεnge ki ta ge, yi yi funyɔ yaha nidogo wee tuun wu na. Yee ya kori yaha jomεε fεεre ni na kee yogbɔhɔ ki tun, ali na yi ta bε kanhama nigbɔ ni. ³³ Kabaŋa ka na, p'a yee fanha sipyii niŋε ni, na yee kanha xuuni. Piimu p'a kanha mu ge, kabaŋa ka na, yee ya bi gbegele di pee tεge. ³⁴ Yee ya jɔɔɔ jaari kasolemεε na. Sipyii ya yee kenje yanmuyɔ yi shɔ yee na tuun wemu ni ge, a yee loxulo wuu di lee sorɔ, bani yee ya li ce naafuu see wo wu wa yee mu wemu na gori yaha ge.

³⁵ Lee wuu na, n'a daa we wu wa yee mu Kafɔɔ na ge, yi ganha bu da wee yaha we. Bani lee kuduun ya pele xuuni! ³⁶ Yee mago wa sanha lowaa na, kɔnhɔ yi da se jaha na Kile jidaan bye ni. Lee bu bye, w'a lemu wo

* 10:7 Zaburuu 40:7-9 * 10:16 Zheremi 31:33 * 10:17 Zheremi 31:34 * 10:20 Nahaparaga fɔɔɔ: Kee jε fɔɔɔ kemu k'a bi pari fεfεεre ti beeri wo fεfεεre ti Xuu wu wo kujɔɔ li jɔ na ge. Wee tuun wu ni sipyiiite bi yaa wu jε wà we.
* 10:30 Duterenome 32:33-36

wu luu ta l'a yiri wu taan xuuni wu ya ta fya we, bani w'a lowaa ta ma na giin na Kile wemu wu je wa ya wu jaa-i ge, na wee w'a jaa. ²⁸ Wu n'a daa wu wuu na w'a Yawutuu Bulooro Nuwuuro ti wo Kalene li tenje. Na shishan jeregi jeregi piyeye yi kujogoo ki jo na, konho xu wo meleke wu ganha bu da no Izirayeli sheen pu wo jashiime wa shishiin na we. ²⁹ Pu n'a daa wuu na Izirayeli nagoo p'a suumo loho ki kon jeri ba jiwaga je we, kee kemu p'a byi na «Lojniga» ki ge. A Misira sheen pu be di jo p'i lee shi pye, ga, a loho k'i gegi, na pu li.

³⁰ Pu n'a daa wuu na Izirayeli nagoo p'a pa jaari na Zheriko kulo li maha cabyaa gharashuun funjo ni, a li kasoroyo y'i do. ³¹ Wu n'a daa wuu na navarashaa Araxabi ya ta pinne xu ni Zheriko sheen pusamaa ni shiizhan we, pee piimu pu bye Kile jomerecobaalaa ge. Bani Izirayeli nagoo piimu p'a bi she kulo li saala ge, w'a bi pee co na jo.

³² Di yeke be ta jo sanha we? Bani tuun w'a na xuunjo wa Zhedeyon, ni Barake, ni Samuson, ni Zhefute, ni Dawuda, ni Samuweli, ni Kile tudunmoo pusamaa keree na. ³³ Pu n'a daa wuu na p'a se ta saannaa na, na tiime keree pye. Kile ya yarimuyo yemu jomerece lo pu mu ge, a p'i yee ta. P'a pii kan cenrile mu, ga yafiin ya pu ta we. ³⁴ P'a pii le na ni, ga yafiin ya pu ta we. A p'i ganha na giin p'i jomoparaa taga pii gbo, ga, a pee di sho. Fanhaxhooro bye pu na, ga, a p'i fanha ta. Pii bye kashenjimo-jemee fo fiye ya wo kashen keye na fe pu jaha na. ³⁵ Cee pii wo n'a daa wuu na Kile ya pu sipyii je piimu ya bi xu ge. Pii ya kanha pu ni, ga p'i ya soo na puye sho we. P'a soo xu na, konho pu capenje p'i Kile ta. ³⁶ P'a pii la wolo, na pii kpon, na tooro shonhojo taga pii po, na pii le kaso ni. ³⁷ Na kagereye taga pii wa gbo, na menizhee wo jahanaa taga pii ja, na pii gbo ni jomoparaa ni. P'a bi jaari na mari, sikaseeye ni dubyaseeye di je pu faleye. ³⁸ A p'i ganha na jaari na yeree siponjo ni, ni boboyo yi na, ni faaya wegeye ni, ni jije wegeye ni. Na ta konjo sipyii bi ta yaa ni pii sipyii pii tuugo ni we.

³⁹ Kile ya pii sipyii pii beeri so pu n'a daa wu wuu na. Ga lee be na Kile bi yarimuyo yemu wo jomerece lo pu mu ge, yee bi sanha je pu kenje ni we. ⁴⁰ Bani fungongo nizaanja ki bye Kile mu na jaha ti ni wee ni. Wu funjo bye pii sipyii pii jo ki fa wee kadugo na we.

12

Wee ya kanhama soro ba Kirisa je we

¹ Ayiwa, pii seere ni njehemee pii ya wee maha, lee wuu na lemu beeri li da bye tuguro wee mu, wee ganha bu da zhe jaha

na n'a daa ni-i ge, wu kee beeri jo yaha, jurumu wemu beeri w'a wu birege ge, ni wee be. Kile wo labye we w'a she wu na ge, wu la le wu da fe w'a wuyee shaanri wee feni. ² Wu wu jahaya tii Yesu na, wee wu je wee n'a daa wu nohoshanma ni wu favoo. Wee w'a korikoritige ki kanhama soro, wu ya ta pee wii shiige we. Bani fundanga ke ki bye wu jaha na ge, kee ni w'a bi wu jaha le. Wu nideenge ki wa nime aanra tatenge ki ni Kile kanige ce. ³ Yesu wemu w'a jurumupyii makono ki soro mu ge, yi yi funjo yaha nidogo wee na, konho yi fanha ganha da xho, yatengboyo di je yi ni we.

⁴ Bani zhaanra temu yee ya leni ni jurumu ni ge, yee sanha tee le xo fo na no xu na we. ⁵ Kile wemu w'a yere kaan yee mu ba wu jalaa je-je ge, ta yee funjo ya wo wu jomoo pu na? W'a jo:

«Na ja, ma ganha bu da Kafoo wo guu wu kponoo ti wii kapire we!

Wu bu ma jaagi, lee be ganha bu ma yatanye gbo we!

⁶ Bani sipya we kaa l'a dan Kafoo ni ge, weefoo w'a guuni.

W'a piimu beeri wii wu nagoo ge,

w'a pee beeri kponoo ni wu suso wu ni.»*

⁷ Yi Kile wo guu wu kponoo ti soro, bani w'a yee wii wu nagoo. Ja weke wu je ni wu to ya wu kuuni-i we? ⁸ Kile ya wu nagoo beeri kuuni. Wu bye w'i ya yee kuuni we, yee je wuyee pyaa wuu we, ga kpeenge nagoo yee je. ⁹ Wu wu funjo yaha nidogo wu sefee pu na. Pee ya wee kuuni, a wee be di ganha na pu pele. Ta wee ya yaa na kuu xuuni fugba To Kile mu na ye pee na, konho wu jii sicuumo ta we? ¹⁰ Wee tii ya wee kuuni jeri funjo ni, na be ni puye pyaa jidaan ni. Ga weeye pyaa wo kuduun kaa na Kile ya wee kuuni, konho wu be di ja taa ta wu fefee te ni. ¹¹ Can na, sipya wa shishiin ya fundanga taa wu kuuduun ni we, fo jatanhaja. Ga kalaa we wufoo da ba daa lee kadugo na ge, wee wo kuduun na ba bye weefoo mu janije ni tiime.

¹² Lee wuu na, yi yi fanhaxhooro keye yi nigiri, ni yi nugunyo yi y'a jele ge. ¹³ Korogoo kiimu k'a tii ge, y'a jaari kee ni, konho fanha baa foo wemu w'a taha yi feni ge, wee ganha da koo yaha we, ga w'i fanha ta.

¹⁴ Y'a janije shaa k'i bye yi ni sipyii pu beeri te ni. Yi yi torogana li yaha l'i bye fefee, ni lee be we, wa shishiin jii da ga daha Kafoo na we. ¹⁵ Y'a yiye kaseri, konho wa shishiin ganha da wuyee toogo wolo Kile wo niime wu ni we. Wa shishiin ganha bu da zoo wu pye ni funguunjo ni, ki wu tene ta, k'i shenjeheme zobo kyeege we. ¹⁶ Y'a yiye kaseri wa shishiin ganha da bye yi ni dodo,

* 12:6 Talemee 3:11-12; Zaburuu 119:75; Zaburuu 94:12

kelee Kile jñi fyaara baa fɔɔ ba Ezawu bye we. Bani cɛn taa lemu li bi yaa na nɔ wu na wu legɛ ki wuu na ge, w'a lee faa yalige golɛɛ nigin ye na. ¹⁷ Y'a li cɛ lee bɛɛri kadugo na, tuun wemu ni wu bi giin wu duba wu ta ge, wu ya j'a we. Ali na ta wu jɛsinmɛ wo bi wu shaa bɛ, ga, a p'i zhe wu ni, bani wu ya wɛri daburajɛ jo we.

¹⁸ Kile na yee ya fulo. Sipya na j'a gbɔn yaaga kemu na ge, yee ya ta fulo kee na we. Kee yaaga ke jɛ Sinayi faabobonɔ ke. Izirayeli nagoo pu p'a fulo kee na. Pee ya nagbɔhɔ ja, ni Kilɛwɔ, ni nibiigbɔhɔ, ni zanha kafɛɛkuunɔ, ¹⁹ na maga mɛɛ ni mujuugbɔɔ la logo. Ga Izirayeli nagoo pu p'a yee logo ge, a pee di jo na Kile wu jɔ wuyɛ na, na fanha jɛ pee ni pee pu j'a ali wu jɔjñi nigin bɛ logo nige we. ²⁰ Bani jɔmɛɛ le l'a kan pu mu ge, pu ya j'a li na we. Lee jɛ na: «Sipyaa sipya w'a kpon ke faabobonɔ ke na ge, ali yatɔɔgɔ bɛ, pu kagereye taga kee w'a gbo.» ^{* 21} Le p'a ja ge, lee bye fyaara kagbɔɔ xuuni fo Kile tudunmɔɔ Musa ye pyaa ya jo:

«Nɛ fya xuuni fo na jɛɛ.» ^{* 22} Ga yee wuu li ya ta pye mu-i dɛ. Siyɔn wo faabobonɔ ki na yee ya fulo, Kile jñi wo wu wo kugbɔɔ le. Zheruzalɛmu kulo li jɛ fugba wu ni, ni li tehɛnɛ baa melekeɛ pee. ²³ Kile ya wemu jaha bulo ge, wee wo pinnɛge ki na yee ya fulo. Kee pinnɛge ke wo sipyii pu funyɔ y'a taan na pee mɛye y'a ka fugba we ni. Kile na yee ya fulo, wee wemu wu jɛ sipyii bɛɛri wo kiiri kɔnɔ ge. Sipyitiimeɛ pii pu bye kɔnɔ ki na fo taashiine li ni, pu d'a kari Kile yiri ge, pee jɔ ya fa nime. Pee na yee ya fulo. ²⁴ Yesu ye pyaa na yee ya fulo. Wee wemu wu jɛ kariɛgeɛ jɔmɛɛ nivonɔ li wo susurodegeme wɛɛ ni Kile tɛ ni ge. Wu shishan pu p'a wɛɛ pye fɛfɛɛ ge, pee na wɛɛ ya fulo; pee ya ye Abeli wo pu na.

²⁵ Ayiwa, yi kasɛgeɛ yaha yiye na, Kile ba yu ni yi ni, na yɛɛ kaan yi mu, yi ganha bu da zhe yee logonɔ na we. Bani fo taashiine li ni, piimu p'a she pu da Kile tudunmɔɔ pu wo jomɔ pu logo jɛnɛ ke na-ɛ ge, pee ya ta shɔ jaagi kanhama pu na we. Nime wemu w'a yu ni wɛɛ ni na yiri fugba we ni, na wɛɛ kaala ge, wɛɛ bu bye wɛɛ di ya ta sɔɔ wee wo nijoyo yi na we, wɛɛ na ba shɔ shagana leke na wɛ? ²⁶ Wu mujuu l'a jɛnɛ ki pye k'a cɛɛ taashiine li ni. Ga nime w'a jɔmɛɛ lo wɛɛ mu na: «Nɛ na ba jɛnɛ ki pye k'i jɛɛ tɔɔjñi nigin wa bɛ sanha na fara fugba wu bɛ na.» ^{* 27} Ba w'a jo na: «Tɔɔjñi nigin wa bɛ sanha we.» Lee ya li shɛɛ na yanmuyɔ yemu y'a cɛɛ ge, na yee na ba biin. Yanmuyɔ yemu yi jɛ yi da ga xhɔ-ɛ ge, yee ye yi da ba gori.

²⁸ Lee na, saanra temu ni wɛɛ da ba bye ge, tee wo yaaga ka shishiin da ga ba jɛɛ

laha ki tayahaɲa ni we. Lee wuu na w'a Kile shaari, wu da wu labye ni wu jidaani pyi, wu pɛɛnɛ, ni wu jñi fyaara ni. ²⁹ Bani wɛɛ wo Kile wu jɛ na bɛ, kemu k'a ki yaara sorogo fɛfɛɛ ge.

13

Yeriyeri jomɔ

¹ Yi la le yi da se naha na ni cebooloo pu taanɛgeɛ ki ni. ² Yi ganha bu da funnɔ wo nabuun dirige na we, bani pii ya melekeɛ tirige na ta pu ya pu cɛ we. ³ Yi yi funyɔ yaha nidoyo kasolemeɛ na, ma na jo yi bɛ p'a pye toro pee tuugo kasolemeɛ. Yi yi funyɔ yaha nidoyo kanhama fɛɛ na, l'i bye kanna yiye pyaa ceepuuro ti t'a gana.

⁴ Sipyii bɛɛri ya yaa na furu peɛ. Ná fara cee wu na, wa shishiin ganha ba nɔhɔmɔ keree, kelee dɔdɔɔɔ pyi we, bani Kile na ba kiiri kon sipyinɔɔyɔ ni dɔdɔɔ na. ⁵ Yi ganha bu da yiye yaha wari la fɛɛ we, ga lemu li wa yi keye ni ge, lee li yi yaa, bani Kile ye pyaa ya jo:

«Nɛ na na funnɔ yaha nidogo mu na tuun bɛɛri ni, n'a da ga ma yaha ma ye nigin tuun wa shishiin ni we.» ^{*}
⁶ Lee wuu na wɛɛ ya lowaa ta na yu:

«Kafɔɔ jɛ nɛ Tɛgɛvɔɔ, nɛ da vya yafiin bɛ na we!
Naha sipyiyawyii di da j'a bye nɛ na we?» ^{*}

⁷ Yi wo jahagbaa fɛɛ piimu p'a Kile jomɔ pu jo yi mu ge, yi yi funyɔ yaha nidoyo pee na! Yi yi funyɔ yaha nidoyo pee jaarigana li na, pee wo n'a daa wu wo jara l'a pa xhɔ xɔgana lemu na ge, y'i bye pee taannivɛɛ!
⁸ Yesu Kirisa ya jɛri we. Ba w'a bye tanaa we, mu wu jɛ njinaa, mu wu wa da gori yaha bɛ fo gbee.

⁹ Yi ganha bu da yiye yaha kalaa nivomɔ watii wu yi piinɛ we. Bani Kile wo niime we, wee w'a fanha kaan sipya zo mu, lee l'a saha, na jɔ. Kodorogoo kiimu ki wa yaligee ki na ge, lee koo la shishiin wo jaari da ga j'a fanha kan sipya mu n'a daa ni we. Piimu p'a kee kodorogoo kii jaari ge, li ya yafiin bɛ jɔ pee na we. ¹⁰ Saraya tawologo wa wɛɛ mu. Saraya jaha shɔnɔrivɛɛ piimu p'a kapyɛnɛ pye fɛɲa puga ki ni jɛnɛ ki na ge, pee da j'a pu wo jɔlige ta wɛɛ wo saraya yi tawologo ki ni we.

¹¹ Yatɔɔyɔ shishan ni pee wo saraya jaha shɔnɔrivɛɛ wo jɔnɔfɔgbɔ wu ma jɛ Fɛfɛɛɛ ti bɛɛri wo Fɛfɛɛɛ Xuu wu ni, na pee saraga jurumu wu wuu na. Ga yee yatɔɔyɔ nigboyo yi wo xaara ti ma sorogo kanha ki kadugo yiri. ¹² Lee na Yesu ye pyaa bɛ ya kanha na

* 12:20 Ekizode 19:12-13 * 12:21 Duterenome 9:19 * 12:26 Agizhe 2:6 * 13:5 Zhouwe 1:5; Duterenome 31:6,8 * 13:6 Zaburuu 118:6-7

xhu kanha ki kadugo yiri, kɔnhɔ wu sipyiire ti pye fɛɛɛɛ ni wuyɛ pyaa shishan ni. ¹³ Lee na, wù bɛ pu shɛ ni wu ni kanha ki kadugo yiri, wù binne ni wu ni wu fanhara ti na. ¹⁴ Bani kulo li l'a da gori yaha gbee ge, lee wa wèe mu jɪŋɛ ke na wɛ. Ga kulo le l'a ma ge, lee wèe ya zhaa.

¹⁵ Lee wuu na wù masɔŋɔ saraya wolo kan Kile mu Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni. Wù ganha bu da lee jɔ yaha wɛ, lee kori, wu mɛgɛ pɛɛŋɛ ki pye wù jɔ na tuun bɛɛri ni. ¹⁶ Yi yi funyɔ yaha nidoyo kasaanɔa bye na; yi da yi sipyiiri kaan yi keŋɛ yaŋmuɔ ni. Bani yee saraya yi tuugo k'a dan Kile ni. ¹⁷ Yi yi jahagbaa fɛɛ jɔmɛhɛɛ co, yi guu pu mu, na li pye p'a yi munahaa ki kasɛɛɛ pyi, bani Kile na ba pee yege yi munahaa wuu na. Y'a li pyi mu, kɔnhɔ p'i já yi jaha co ni fundanga ni, jatanhanɔa baa. Lee bɛ wɛ, yee wo kuduun da da li ni wɛ.

¹⁸ Yi kori yaha Kile-jɛɛɛɛ na wù mu! Wèe ya dà li na na zɔsaama wa wèe mu. Bani li wa wèe funyɔ ni na jaarigazaana jaari tuun bɛɛri ni. ¹⁹ N'a da yi jo waha yi mu jo yi kori Kile-jɛɛɛɛ na, kɔnhɔ nɛ guri shɛ yi mu tɔvuyo na.

Duba ni fò

²⁰ Najɪŋɛ fɔɔ Kile wu jɛ yatɔnahamaa pu wo jɪŋɔfɔgbɔ wɛ. Wee w'a wù Kafɔɔ Yesu jɛ yeegɛ xu ni, tɛhɛnɛ baa karijɛɛɛɛ jɔmɛɛ li shishan pu gbɔɔɔ ni. ²¹ Wu yi jɪ kapyegɛ nizaanɔa bɛɛri na, kɔnhɔ yi da wu jɪdaan pyi. Lemu l'a dan wu ni ge, wu lee le yi funyɔ ni Yesu Kirisa gbɔɔɔ ni. Nɔɔɔ wu taha wee mɛgɛ na fo gbee. Amiina.

²² N'a yi jɪɛɛri na cebooloo jo yi pe yeri yeri jomɔ pe xu yiye ni, bani semɛ wu jomɔ pu ya ta jɪhɛ wɛ. ²³ Nɛ funɔɔ ki wa y'i li cɛ na jo wù ceborona Timote ya yaha na foro kaso wu ni. Wu bu nɔ naha, nɛ ni wu ni, jɛri bu bye w'à da zhɛ foro yi na. ²⁴ Yi wù fò kan yi jahagbaa fɛɛ pu bɛɛri mu, ni Kile wo sipyii pu bɛɛri. Wù cebooloo piimu bɛ pu wa Itali fiige ki shɛɛn ge, pee bɛ ya yi fò kan.

²⁵ Kile wo niimɛ we wu pye yi bɛɛri na. Amiina.

Yakuba Yakuba ya sɛmɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Yakuba wɛ?

Yakuba wemu wu jɛ Kafɔɔ Yesu ni Zhude yɛ wo ceborona wu ge (Macao 13:55; Marika 6:3), wee w'a we sɛmɛ we ka.

Taashiine li ni, wu bi ta dā Yesu na na Kirisa wu jɛ wii wɛ (Yohana 7:50). Ga tuun wemu ni Yesu ya pa jɛ na foro xu ni ge, wee tuun wu ni w'a dā wu na (Kapyege 1:14; 1 Korente Sheen 15:7). A wu niye di juri n'a daa wu ni fo na wu pye Zheruzalemu wo egilizi wu jahagbaa fɔɔ (Kapyege 12:17; 15:13-21; 21:18).

We sɛmɛ we kakana jɔɔ

Yakuba ya we sɛmɛ we ka na tun Izirayeli gbaweye ke ni shuun wu mu. Gbaweye ke ni shuun wemu kaa Yakuba ya yu naha ge, yee jɛ Karinjɛge Nɔmɛ Nile li tuun wu woyo we de! Ga Yawutuu piimu p'a puyɛ kan Yesu mu, a sipyii di jaa taga pu pye p'a caaga fiye yatii ni ge, pee kaa w'a byi. Pee Yawutuu pee Yakuba ya wii Kile wo see see sipyii pee.

W'a li shaa pu mu na pu loxulo ta, na li ta be sipyii ya pu jaa ni. Na pu pye fungonyo fɛɛ, p'i puyɛ tirige, na lee Kile ya zhaa pu mu n'a daa wu funɔɔ ni. Yakuba ya naafuu fɛɛ pu juyɔ teri na pu ganha ba tabaara keere pyi ni pu naafuu wu ni wɛ. Wee w'a samɔhɔɔ leni la baa fɛɛ pu be ni.

N'a daa ni kapyege nizaanaa beeri k'a se shiizhan, yi ya j'a laha yiye na wɛ. Ke ka nigin ye da j'a bye sipya mu wɛ.

Sɛmɛ wu kafila jɔgɔɔ

Yakuba 1 Kafila jɔgɔɔɔ taanri wemu wu jɛ sɛmɛ wu ni ge: Naafuu fɛɛ ni la baa fɛɛ; fungonyo fɛɛɛ; nɔwuuro.

Yakuba 2 Yakuba ya yi yu cebooloo pu mu na pu kasege yaha puyɛ na, na pu ganha bu da daan ni naafuu fɛɛ ni, p'i la baa fɛɛ pu kɔ wɛ, na p'a la baa fɛɛ pu teri.

Yakuba 3:1—4:12 Yakuba ya li she na piimu p'a puyɛ wii fungonyo fɛɛ, pu funɔɔ di jɛ p'i da piitiilee kalaa Kile jomɔ pu ni ge, na pee pu tabaara ni nakaara yaha, p'i kasege yaha pu nijoyo na.

Yakuba 4:13-5:6 Yakuba ya naafuu fɛɛ pu jɔɔ taha na p'a puyɛ kaseri tabaara ni tiibaara na.

Yakuba 5:7-20 Wu sɛmɛ wu taxɔɔ ni Yakuba ya li she na Yesu wo n'a daa fɛɛ pu beeri pu kori yaha n'a daa wu ni, ali na ta be pu jɛ makɔɔ ni jaa ni. Yatengboyo y'a zhaa da jin piimu ni ge, ni piimu p'a yá ge, na p'a Kile jɛeri pee mu.

Yakuba fɔ mujuu

¹ Nɛ Yakuba wemu wu jɛ Kile ni Kafɔɔ Yesu Kirisa wo bulo ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka, na wu tun Yawutuu gbaweye ke ni shuun wu mu, pee piimu p'a foro pu wo fige ki ni, na jaaga kɔɔ ke kabaya ye beeri na ge. Na fɔ wa pu mu.

N'a daa we ni fungonyo fɛɛɛ

² Ayiwa na cebooloo, kanhama tuugo beeri ba nɔni yi na, yi pee beeri yaha ba fundanga kajii jɛ wɛ. ³ Bani y'a li ce na yi n'a daa wu ba yeree na nɔwuuro sige, lee funɔɔ ni y'a loxulo taa. ⁴ Ga y'i loxulo li yaha li jɔ di fa xuuni, kɔnhɔ y'i gɔgɔ n'a daa wu ni, yi jɔ di fa, yaaga ka shishiin ganha bu yi kuunɔ wɛ. ⁵ Fungonyo fɛɛɛ bu sipya wa kuunɔ, wufɔɔ wu ti jɛeri Kile mu, Kile na ti kan wufɔɔ mu. Bani Kile ya sipyii beeri kaan, kahari wa wu ni. Wu ya wa kapyege taga na wu kɔri wɛ. ⁶ Ga wufɔɔ wu ti jɛeri ni n'a daa ni, wu ganha bu da nakaara le li ni wɛ. Sipya wemu w'a nakaara yaha wu zɔ na ge, weefɔɔ ya jɛri ba suuma lokuruyo jɛ wɛ, kafɛge na yi luu na se kabaya beeri na. ⁷ Wee sipya we wa shi ganha bu da li yaha wuyɛ funɔɔ ni na wee na yaaga ta Kafɔɔ mu wɛ. ⁸ Bani fungonyo shuun fɔɔ wu ma bye wii; wu ya wu fungonyo yeri kabanja nigin na kaa la shishiin ni wɛ.

Naafuu fɛɛ ni la baa fɛɛ

⁹ Ayiwa, cebooloo piimu pu wa la baa fɛɛ ge, pee pu funyɔ taan, bani Kile na ba pu juyɔ yirige. ¹⁰ Ga cebooloo naafuu fɛɛ, Kile ba yee be tirige, yi be pu funyɔ taan lee na, bani yee na ba dorɔ jɛri ba j'a fyɛnɛɛ ma waha, na wo wɛ. ¹¹ Canja ma foro ni ki kafugo ni, na j'a ki waha, ki fyɛnɛɛ ti ma wo, ti saana li na juri. Mu naafuu fɔɔ be wa da ba juri lee curigana li na wu kapyege te ni.

Jurumu w'a ma ni xu ni

¹² Sipya wemu w'a nɔwuuro xuli wuyɛ ni ge, wee jɛ duba pya. Bani wufɔɔ bu j'a na pee kanhama pu beeri xuli wuyɛ ni, wu na ba jii sicuuma jɔdɔɔ na wu kuduun. Piimu beeri kaa l'a dan Kafɔɔ ni ge, lee jomɛɛ li w'a lo pee beeri mu. ¹³ Ga kaa kaa la k'a wa beeri faanna, na wufɔɔ tɔgɔ le kakuuna ni ge, wufɔɔ ganha bu da jo na Kile w'a wee faanna de! Bani yaaga ka shishiin wa da j'a Kile faanna wɛ. Kile be di w'a sipya faanna wɛ. ¹⁴ Ga sipya beeri, lakuunɔ ke ki jɛ ma ni ge, kee k'a ma faanna. Kee ki ma ma kileɛ fo na she ma pye m'a ko kakuuyo yi wo tifuuperege ki na. ¹⁵ Ma be di bu yaa kee lakuunɔ ke na, k'a ma tɔgɔ le jurumu ni, ma di bu jurumu pye, lee wa ma ni xu ni.

¹⁶ Ayiwa, na cebooloo, yee piimu kaa ya dan nɛ ni ge, yi ganha bu sipya wa shishiin yaha wu yi piinjɛ wɛ. ¹⁷ Yarjmuzaaya yemu beeri y'a kan wee mu ge, ni yakanya yemu beeri y'a pahala ge, yee beeri ya foro fɔgba

To Kile ni. Wee Kile wu w'a kpeenyε yi beeri yaa. Wu ya jeri we, nibiige wo jaa nifenhefenhene be je wu na, li ta l'a jeri we. 18 Wu wo daan na mu funno ni w'a jii sicuumo kan we mu wu wo kafila can can wo wu baraga ni. W'a lee pye konho we di bye wu yanmuyaaya yi beeri naha na.

Niwelogono ni kapyegee nizaanja

19 Lee wuu na na cebooloo, yee piimu kaa ya dan ne ni ge, yi yi funyo to li na na jo yee wa beeri ya yaa wu gbegele, wu da nuri pusamaa jo na. Yi ganha ba gburugi da yu we. Yi ganha ba yi logoo be yirige tovuyo na we. 20 Bani sipya luu bu yiri xo, wu da ja Kile wo tiime pu keree pye nige we. 21 Lee wuu na, keree kiimu beeri k'a sipya norogo ge, na fara kuumo tuugo beeri na, yi kee beeri yaha wa. Kile ya jom pu mu le yi zoloo pu ni ge, y'i yiye tirige, y'i soo pee na, bani pee na ja yi munahaa juno wolo.

22 Yi da Kile jom pu koo jaari. Yi ganha bu da pu logo ye na, yi da yiye piinje we. 23 Bani sipya wemu w'a Kile jom nuri w'i ya pu koo jaari-i ge, weefoo je ba na wa je we, wemu w'a jaawiige lo, na wuyε wii ge. 24 Wu bu wuyε wii xo, w'a gari wu da yaaga pye we. W'a wu naha ki ja nagana lemu na ge, wu funno na wo lee na taapile ni. 25 Ga saliya wu w'a pahala, wu nomeheε k'i weε juno wo, na weε pyi wuyε wuu ge, sipya wemu bu ja seεge taan kee na, na kee keme seeri, na ganha na ki koo jaari li jaarigana na; wu ya ta funno wo ki na we, ga fo na ki koo jaari ge, wu bu kenε le kaa beeri ni, Kile na duba wu mu.

26 Sipya wemu bu wuyε pye na Kile koo wee ya jaari, na ta w'i ya jani wu jo na we, wuyε weefoo ya faanna; wu Kile koo jara l'a pye juno baa. 27 Koo le To Kile ya wii Kile koro nizaana na je feεfeε ge, lee li wa me. Cirimeε ni naxhugoshaa piimu beeri pu je kanhama ni ge, na weε pu kasεge yaha pee na; wu wuyε tanha ke konjo ke wo foonro keree tuugo beeri na.

2

Wu ganha ba sipyii pii poronjo pii na we

1 Ayiwa na cebooloo, yee piimu pu wa ni n'a daa ni wu Kafoo ni noroo foε Yesu Kirisa na ge, yi ganha ba sipyii pii poronjo pii na we. 2 Nime, na yee yaha yee ya pinne, a sipyii shuun di ba je yee te ni. Nigin je naafuu foε, sanni kabelene je wu kenε na, wu ceεre fayε yi kpeengeε be d'a pele. Shuun wo wu je la baa foε, wu d'a fasicoyo le. 3 A yee di naha yeege fazaaya foε wu feni, na wee baraga, na wu pye: «Kafari m'a ba diin naha ke tateenge ke ni, kee k'a jo.» Na la baa foε wu pye: «Mu wu yere maye taan wee xuu wu ni wa.» kelee «Tiin me jinε ke na na toojo ye taan.» 4 Ayiwa, yee bu lee pye, ta yee ya wa poronjo wa na

we? Ta fungonkuunjo be k'a yee yaha kee zhanrogo ke tuugo na we?

5 Na cebooloo, yi ye logo yee piimu kaa ya dan ne ni ge. Piimu pu je ke konjo ke mu la baa feε ge, Kile w'a pee naha bulo, konho p'i bye lafee n'a daa wu kaban'a na. Wu kaa ya dan sipyii piimu ni ge, w'a saanra temu wo jomeε lo pee mu ge, konho la baa feε p'i tee be ta. 6 Ga yee kunni wa la baa feε pu ceεreε de! Sipyii piimu p'a pu fanha sheε yee na, na yee kilee na se kiirikoon pu mu ge, ta naafuu feε pu be we? 7 Yesu Kirisa wo meε nizaanja ke p'a yiri yee na ge, ta pee naafuu feε pu be p'a kee be kyεεgi we?

8 Yi ba jaari na sahanji ni Kile wo saanra ti saliya wu ni, ba l'a ka Kile Kafila wu ni we na: «Ma sipyii ni wu taan ma mu ba maye pyaa ki je we.» wee tuun wu ni y'a kasaana pyi. 9 Ga yi bu sipya wa poronjo wa na, kakuunjo y'a pye; saliya wu na yi jaagi, bani y'a saliya wu nomeε la kyεεgi. 10 Sipya wemu bu saliya wu nomeε nigin pe ye kyεεgi, ali ma jehe da kisanjaa beeri koo jaari, jaagi na ba zhan ma na ki beeri shizhaa na. 11 Bani Kile wemu w'a jo na: «Ma ganha ga doεoro pye-ε ge,» wee ninumo w'a jo sanha be na: «Ma ganha ga sipya gbo we.» Lee funno ni, ali ma jehe bye ma ya doεoro pye we, ma bu sipya gbo, m'a saliya wu kyεεgi. 12 Saliya wu nomeheε kiimu k'a wu juno wo, na wu pyi wuyε wuu ge, y'a yu, yi da jaari y'a sahanji ni kee ni, bani kee k'a da ba yi kiiri kon. 13 Sipya wemu wu je wu ya juno jaari sipyii na-ε ge, Kile be da ba juno jaari weefoo na kiiri wu cagongo we. Ga wemu w'a juno jaari sipyii na ge, kiiri wu fyaara da ba bye weefoo ni we.

N'a daa we ni kapyegee nizaanja

14 Ayiwa na cebooloo, wa bu jo na n'a daa wa wee mu, wufoo di ya kapyegee nizaanja pyi kiimu ya li sheε na n'a daa wa wu mu we, wee n'a daa wu tuugo na ja wu sho ya? 15 Yi ceborosho kelee yi ceborona wa bu she da wa, fayε je pu mu p'a leni we, jalige be di je pu mu we, 16 a yee wa di she yere pu juno ni na pu pye: «Naninε ki pye yi mu, yi she fayε le kafugo di je yi ni, y'i li y'i din be!» Na ta pu ceepuuro mago je yanmuyo yemu na ge, wufoo ya kee ka shishiin kan pu mu we. Pee jom pe ya leke jo we? 17 Mu n'a daa wu be wa. Kapyegee nizaanja bu bye ki je n'a daa wemu ni we, wee ya xu.

18 Lee be we, wa na ba ma pye: «Mu ya jo na n'a daa wu wa mu mu; a go kapyegee nizaanja ki wa ne mu. Ayiwa ne kunni wa da na wo n'a daa wu she ma na na wu kapyegee nizaanja funno ni. Mu do? Go mu na ja ma wo n'a daa wu she ne na kapyegee baa ya?» 19 Na go mu wa daa na Kile nigin pe ye wu je we? Lee kunni ya jo; ga jinaa be wa daa lee na, pee yere wa fyagi fo na fuguri

be wu jaha na. ²⁰ Mu fungongo baa foo we, tuun weke ni m'i da ba li ce na n'a daa wemu wu je kapyegeee nizaanja baa ge, na kano je wee na-e we? ²¹ Dii Kile d'a pye na wee tole Ibirayima jate sipyitiime we? Go wu kapyegeee funjo ni l'oro, bani w'a soo Kile wo nijoyo yi na, na ganha na giin di wu ja wu kan Kile mu saraga, saraya nizogoyo yi tawologo ki ni. ²² Yee wa lee ja we? Wu n'a daa we, ni wu kapyegeee ki beeri k'a binnee na byi shiizhan. Wu kapyegeee k'a wu n'a daa wu jo fa. ²³ Yemu y'a ka Kile Kafila wu ni wu shizhaa na ge, a yee jo di fa na: «Ibirayima ya da Kile na, a Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu wuu na.»* A Kile di wu pye wu najii. ²⁴ Yee wa li ja we? n'a daa wo kapyegeee funjo ni Kile ya sipya wii sipyitiime, lee be we, na yi yu ye ma jo ni na m'a da Kile na, lee ye w'a da li yaa we. ²⁵ Navarasho wemu be mege ki bye na Araxabi ge, ta wu kapyegeee funjo ni be Kile ya wu be wii sipyitiime we? Bani Izirayeli sheen ya tudunmoo piimu tun ge, w'a pu juuho ciri jo, na ba pu yaha kari koo latii ni konho wu pu sho. ²⁶ Ba ceepuuro je munaa bu bye li je ti ni-i, t'a xhu we; mu n'a daa wu be je, kapyegeee nizaanja bu bye ki wu ni we, w'a xhu.

3

Na ja ma jo na

¹ Ayiwa na cebooloo, shenjemee ganha baa li shaa di bye yi ni karamogoloo we, bani y'a li ce na jo wee karamogoloo wo kiiri wu na ba waha na toro pusamaa wo wu taan. ² Wee beeri ya kapyebaagaa pyi pyeganjaa nijehene na. Sipya wemu wu je wu ya sii na wuregi bada jomom ni-i ge, weefoo je sipya, wemu ya fa ge, weefoo na da jani wuye na wu kapyegeee ki beeri ni. ³ Ma bu korofe le shongo na, konho ki da se ma nidaan xuu ni, wee tuun wu ni ma se ma bye ki ceepuuro ti beeri na. ⁴ Koo gbohojo yemu yi wa lohojo ye ni ge, ali yemu be y'a pele fo xuuni ge, yi yee be wii. Ali kafegboho be jehi yiri, na yi nmunjo na gaanji, yanmuno nifenhenehire la ni yi paavee pu ma yi naha jeri na se pu nidaan xuu ni. ⁵ Mu sipya jile be wa. Ceepuuro ti yafenhene li je l'i, ga na liye pele, na kafilagbo yu. Ta na nifenhene be l'a siponjo sorogo we? ⁶ Nile je ba na je we. Xuu wa wu je wii wee ceepuuro ti ni wemu beeri ni je baha, na wee ceepuuro ti beeri narogo ge. Li je ba Jahaneme na je we, li na ja wu jifere ti keree beeri sorogo. ⁷ Naja yaaya fara shazheere na, ni jine yakokaara, na fara suumo loho yanmuyo na, sipya na ja ke ka beeri tuugo nege na ki kuu; lee shiin wu d'a pye be. ⁸ Ga sipya wa shishiin da ga ja jile

kuu we. Yakuujo ki je kii sipya da ga ja kemu kuu di bye wu nidaan we. Li beeri l'a ji soono na temu t'a sipya gbuu ge. ⁹ Nile wee ya daga na wu Kafoo To Kile pele, na lee ninuno taga na sipyii be lanj, na ta Kile d'a sipya yaa wuye jaa ni. ¹⁰ Kile masojo ya foro jo kemu ni ge, kee jo ke ninuno di da sipyii be lanji! Na cebooloo yi ganha bu soo lee l'a byi we. ¹¹ Loho kemu k'a taan ge, ni kemu k'a pen ge, yee shuun wu beeri na ja da binnee da foro lobulowii nigin ni ya? ¹² Na cebooloo, oliviye tige nagoo na ja da nitoronjo tige na ya? Kelee ta ezen tige na ja nitoronjo pye? Bada! Ayiwa, suumo loho ya buloo na foro wii lemu ni ge, loho kemu ya taan ge, kee da ja voro lee ninuno ni we.

Fungongo fere temu t'a yiri fugba we ni ge
¹³ Ayiwa, sipya weke wu wa yee ni fungongo foo, na keree jaha ce we? Wufoo wu li she torogazaana funjo ni. Na maye tirige na kapyegeee nizaanja pyi, lee li wa fungongo fere te. ¹⁴ Ga jepenwaa bu she da yee zoloo pu na ni beganhara fungongo ni, wee tuun wu ni, yi ganha ba yiyee kere na fungonyo fee yi je we. Can je yee ni we. ¹⁵ Tee fungongo fere te tuugo ya yiri fugba we ni we, ke konjo ke, ni sipyii, ni Shitaanni ni t'a foro. ¹⁶ Bani jepen, ni beganhara je xuu wemu ni ge, kaa jaha da zhonri wa li shonrigana na we, kakuujo tuuyo beeri be na naho pye wa. ¹⁷ Ga fungongo fere temu t'a yiri fugba we ni ge, tee bu bye sipya wemu mu, li nizhiine, wufoo ma bye fefee, janije keree na ganha na dan wu ni, wu keree di ya wari we, wu juuho na beni, w'a ganha na juuho jaari, na kapyegeee nizaanja pyi. Wu da da sipya wa wo wa ni we, w'i da da kafila shuun yu we. ¹⁸ Piimu p'a janije shaa ge, janije ni pefee ya kapyene pyi. Kee kapyene ki wo kuduun di je tiime.

4

Lakuujo ya keree kiimu kyegi ge
¹ Ayiwa, yoyo ye ni nakaara te ti wa yee te ni ge, jaha k'a ma ni yee ni we? Lakuujo ke k'a yee fungonyo yi figi ge, ta kee be we? ² Yaaga ka kaa ma bye yee na, ga yee di da ki ta we, wee tuun wu ni yee na gbuuro pye. Yaaga ka jepen ma bye yee ni yee di da ki ta we, ayiwa yee ma ganha na yogo koon, na nakaara pyi. Yanmuyo yemu la ki je yee na ge, yee ya yee ta we, bani yee ya yi jeri Kile mu we. ³ Ali yee jehi yi jeri be, yee da yi ta we, bani yee je ma li pyi ni fungonsaan ni we. Yiyee pyaa wo ceepuuro la kaa na yee ma yi jeri.
⁴ Nomee baa fee de! Ta yee ya li ce na jo ma bu daan ni ke konjo ke ni, m'a jeri Kile pen we? Sipya wemu bu jo wu bye ke konjo ke wo najii, w'a jeri Kile wo pen. ⁵ Kile Kafila

* 2:23 Zhenzi 15:6

w'a yemu jo ge, yee ya giin na tawaga ni y'a jo ya? L'a she na: «Kile Munaa lemu li wa yee ni ge, Kile funno ki wa yee di bye lee ye nigin wuu.» ⁶ Ga Kile ya niime wemu kaan wee mu ge, wee ya pele xuuni. Bani l'a ka Kile Kafila ni na:

«Kile ya tabaara fee fungonyo shege, ga piimu p'a puye tirige ge, na niime kaan pee mu.»*

⁷ Yi yiyi tirige Kile mu, y'i zhe Shitaanni mu. Lee li da wu pye w'a paa, na laha yi na. ⁸ Yi fulo Kile na, Kile be na vulo yi na. Yee jurumupyii, yi yi keye je wolo jurumu ni; yee fungonyo shuun shuun fee, yee di yi zoloo pu pye fefee. ⁹ Yi li ce na baraga baa fee yi je! Y'a mehee suu fo y'a kirakira. Yi yi kataanra ti jeri mesuu, y'i yi fundanga ki jeri jatanhanja. ¹⁰ Yi yiyi tirige Kafoo jaha taan, lee bu bye wu na yi yirige.

N'a daa fee ya yaa p'a puye zoloo yu we

¹¹ Ayiwa na cebooloo, yi ganha ba yiyi zoloo yu we. Wa bu wu ceboro zo jo, kelee na wu jaagi, Kile wo saliya wu jomehee ki zo m'a jo, kelee kee m'a jaagi. Na ta sipya wemu bu jaagi shan Kile wo saliya wu jomehee ki na, weefoo je nige ki baragavoo we, ga w'a jeri ki kiiri konvoo. ¹² Kile ye nigin w'a saliya jomehee ki kaan, wee ye nigin wu je kiiri konvoo be sanha. Wee w'a sipya shuu, wee shiin w'a sipya jaagi be, na boongo noni wu na. Ga mu wemu w'a ma sipyinjii jaagi ge, m'i maye wii sipya weke tuogo we?

N'a daa fee ya yaa pu pye tabaara fee we

¹³ Ayiwa nime, yee piimu p'a ma yu na: «Nijaa kelee jiga na w'a da ba she le kulo le ni; yee nigin w'a da ba she bye wa; kegaanja w'a da ba she bye, wu kudunun nijeheme ta.» ¹⁴ Na ta lemu li da ba bye jiga na ge, yee ya lee ce we. Yee je ba kakunnujo je we. Kakunnujo bu foro, k'a jere ye nigin pye, na jaaga. ¹⁵ Yemu yee ma yaa na jo ge, yee yi wa me: «Kile bu soo, na wu yaha shi na, ayiwa le ni le w'a da ba bye.» ¹⁶ Yee da gbara lee na-e de! Ga yee kunni ya kagbohoo kiimu wo bye funno kon yiyi funyo ni ge, yee ma ganha na yiyi pele, na daa kee na. Tee tabaara te tuogo ya jo we. ¹⁷ Ayiwa, yi li ce na sipya wemu w'a kaa ce nizaana ge, wu bye w'i ya li pye we, jurumu w'a pye.

5

Naafuu fee wo kapyegeee niguunoo

¹ Ayiwa, yee naafuu fee, yi niwegee shan! Boongo ke ki da ba no yee na ge, y'a mehee suu, yi da sipyaa waa kee wuu na. ² Yee naafuu w'a fonho, a dun di ganha na yee fadeye yi li. ³ Sanni we, ni warifyen we wu je yee mu ge, taton w'a wu kpon. Wee taton

we wu da ba bye kapuno na yee jaagi. Wee wu da ba bye ba na je we, na yee ceepuuro ti kyee gi. Kii canja jehere kii ki je konjo taaxoo canja jehere ge, a yee di naafuu faari yaha yiyi mu. ⁴ Li wii, kapyebyii p'a yee faa yapyiire ti keme, a yee di pu nmahana yee ya ta pu saraa we! Pee kapyebyii pii wa mehee suu lee na, kee mehee kii wa se na noni Se Beeri Foo Kile na. ⁵ Yee ya yi wo konjo tiinne li beeri pye tanhama, ni yijidaan bye ni. Yee ya yiyi keme pari na yaha gbo kaa na. ⁶ Sipyii piimu p'a tii ge, yee ya pee jaagi, na pu gbo, a p'i puye yaha wa yi kenje ni.

Yi yi logoo mara

⁷ Lee wuu na na cebooloo, yi yi logoo ki mara fo yi she no Kafoo cabaaja na. Yi yi funyo kon ni faapye ni. Faa yapyiire temu ti je wu tadanja ge, wu ma wu luu mara na yere tee sige. Wu ma wu luu mara na co jurumojoo zanhaya na, fo na she no jurumoka-zanhaya na. ⁸ Yi be pu yi logoo mara lee maragana li na y'i lowagaa ta bani Kafoo paduun w'a tene xo.

⁹ Na cebooloo, yi ganha ba logoo yirige yiyi taan yi da yiyi zoloo yu we, konho kiiri ganha ba gon yi na we. Kiiri konvoo wu paduun w'a no xo. ¹⁰ Na cebooloo, Kile tudunmoo piimu p'a bi Kafoo jomoo pu yu ge, pee ya kanhama xu, na pu logoo mara kanhama pu tuun wu beeri ni. Y'a pee wii, yi da se pee feni. ¹¹ Sipyii piimu p'a kanhama soro, na gori yaha n'a daa wu ni ge, pee wee ya byi duba nagoo pee. Zhubu bi wu luu li mara maragana lemu na ge, y'a yee logo. Kafoo ya pa lemu be pye wu mu kurogo ki na ge, y'a lee be ce, bani Kafoo jijnaraa te, ni wu ceme p'a pele.

¹² Ayiwa na cebooloo, lemu n'a da jo waha yi mu ge, lee li wa me. Yi ganha ba gari we. Wa ganha ga gaa fugba we na we, wa ganha ga gaa jine ke na we, wa ganha ga gaa yaaga ka shishiin na we. Y'a «Uun!» ye yu uun tajogo ni, yi da «Ahayil!» yu ahayi tajogo ni, konho kiiri ganha da ba gon yi na we.

Baraga wa Kile-jerege ni

¹³ Ayiwa, kanhama bi noni wa na yi ni, wufoo w'a Kile jere; fundanga keree shiin ya no wa na, wufoo w'a Kile masoo yoyo ce. ¹⁴ Wa bu da wu ya cuunjo yi ni we, wufoo wu egilizi nahagbaa fee pu yiri, pu ba Kile jere wu mu, p'i sinme fara wu na Kafoo mege na. ¹⁵ Nerege ki bu bye ni n'a daa ni, yama foo wu na zho. Kafoo na wu cuunjo, jurumu wemu w'a pye ge, na wee be yafa wu mu. ¹⁶ Y'a yeree yi jurumu wu na, y'i da wu yu yiyi mu, y'i da jerege pyi yiyi mu, konho y'i juunjo. Sipya wemu w'a tii ge, wee bu jerege pye, fanha wa kee jerege ki ni fo xuuni. ¹⁷ Kile tudunmoo Eli, sipya wu bye wii ba wee je we. Ga w'a Kile keme jere xuuni, konho zanha

* 4:6 Talenec 3:34

ganha bu do we. A zanha di bye ki ya to we, fo na she no yee taanri ni yeye gbaara na. ¹⁸ Lee kadugo na a wu guri na Kile jieri sanha, konho zanha di do. A zanha k'i do. A jirje ki faa yapyiire te, ni tiire ti bieri di nagoo pye.

¹⁹ Na cebooloo, yee wa bu wuregi, na can wu koo li yaha, a yee wa di bye kajunjo na wufoo kurunjo pa can koo li ni, ²⁰ y'a yaa na li ce na jo wemu bu jurumupye kurunjo wu koguuno ni, wu munaa m'a sho xu na. Lee ma bye kajunjo jurumu nijeheme na yafa wu mu.

1 Pyeeri Pyeeri ya seme nizhiime wemu ka ge

Jogowu ne Pyeeri we?

Pyeeri wee ninumo p'a yiri na Simeyon Heburuu jomɔ pu ni, na wu yiri na Simo Girekii jomɔ pu ni (Kapyege 15:14). A Yesu di ke mege ke le wu na Girekii jomɔ pu ni na Peturasi. Kee ne Heburuu jomɔ pu ni na Sefasi, na ne Tubabuu wo jomɔ pu ni na Pyeeri. Kee mege ke kori wu ne na faakagerenje. Zhonasi ja wu bye wii (Macoo 16:17).

Yawutu wu ne Pyeeri. Yesu wo tudunmoo ke ni shuun wu wa wu ne wii. Yani Pyeeri wu pye Yesu wo Tudunmoo wa ge, fyasha wu bye wii (Yohana 1:41,42). Wu to kulo li ne Betisayida, wu fiige ki mege di ne na Galile (Yohana 1:44). Ga wuye pyaa di bi bye Kaperinomoo kulo li ni.

Pantekoti wu cana ba Fefere Munaa l'a tigi Yesu tudunmoo pu na we, Pyeeri be wa bye pu ni. A wu Kirisa wo Jozaama pu jo fo sipyii nijehemee ya pye Yesu wo n'a daa fee. Ma bi giin m'a Pyeeri wo labye we ni wu wo kapyegee ki ce, fo ma bu Kapyegee Kitabu kooro 1 fo 12 wu kalaa.

We seme we kakana juɔ

Pyeeri ya we seme wa kaa na tun Yesu n'a daa fee nijehemee pii mu kulogoo nijehenje kii ni Azi fiige ki ni, kee kemu nijaa wogo ki ne na Turuki ge. Wu ya ta wa wolo wa ni we: Ma Yawutu fara ma shi watii shen na. Seme wu kakana juɔ k'a pye na pu beeri yatenye waha, na kalaa kan pu mu na pu kasege yaha puye na nowuuro ni karamogokafinejuu pu shizhaa na, p'i gori yaha n'a daa wu ni.

Seme wu kafila jugbɔyɔ

1 Pyeeri 1:1-12 N'a daa fɔɔ ya yaa na kanhama xu wuye ni, bani w'a li ce na wu na ba cen lo fugba we ni.

1 Pyeeri 1:13—2:10 N'a daa fɔɔ torogana kanhama tuun ni. W'a yaa na kuu fanha mu.

1 Pyeeri 2:11—3:12 N'a daa fɔɔ torogana shi wu sipyii pu te ni, ni gbafeneeri keree shizhaa na, ni wuye pyaa kpɔɔn sipyii te ni.

1 Pyeeri 3:13—4:19 N'a daa fɔɔ tadanja ni wu torogana kanhama tuun ni.

1 Pyeeri 5:1-5:11 Pyeeri ya fiin wemu jo na waha egilizii jahagbaa fee pu mu ge.

1 Pyeeri 5:12-14 Pyeeri fo mujuu sanha.

Pyeeri fo mujuu

¹ Ne Pyeeri we wu wa Yesu Kirisa wo tudunmoo ge, ne w'a we seme we tun yee mu,

Kile ya yee piimu naha bulo, a yee di jaraga na she bye nabuun ye fiye ye ni ge: Pɔn, Galasi, Kapadasi, Azi ni Bitini. ² Yee naha ya bulo na be ni To Kile wo fungongo ki ni, na yee pye fefere wuu, Kile Munaa li baraga ni, kanho yi Yesu Kirisa nomee co, wu shishan pu be di neragi yi na, p'i yi pye fefee.

Kile wu niime ni najanije nigbobo kan yi mu.

Tadanjanii wogo

³ W'a Kile sani wu Kafoo Yesu Kirisa To we! Bani, wu njanaara ti funno ni, w'a wee pye wee ya sevono se, na Yesu Kirisa ne na yeege xu ni, kanho wee di tadanjanii wogo ta. ⁴ Wu bye cen lovee. Wee cen we ya fonri we, wu ya norogo we, w'i ya fanhana we, w'a keme yaha yee naha na fugba wu ni, ⁵ Kile wo sefere t'a yee piimu mara n'a daa fanha ni, nuwuuro ti kaa na ge. Tee nuwuuro ti t'a gbegele ti ba tiye she taaxoo li ni. ⁶ Lee wuu na yee wa fundanga pyl, na li ta ali kanhama tuugo beeri na ba jatanhanja no yi na nime jere la ye funno ni. ⁷ Pee kanhama pu na ba yi n'a daa wu noho wolo wii. Sanni ne yaxogo, ga p'a ba wu noho wolo na ni. Yee n'a daa wu w'a ye sanni na fo xuuni ge, wu be noho na ba wolo lee wologana li na, kanho Yesu Kirisa ga ba wuye she, y'i masono, ni nooro ni peenje ta wu funno ni. ⁸ Yee ya ta wu na we, ga lee be na wu kaa di dan yee ni. Ali yee sanha wu na nime be we, ga lee be na yee wa daa wu na. Lee wuu na yee ya ni fundangbobo na, fundanga nooro wogo kemu ki ne wa da ja ki jomɔ jo-e ge. ⁹ Kee fundanga ke wa yee mu, bani yee manahaa ki wo nuwuuro te ti ne yee wo n'a daa wu wo kuduun we.

¹⁰ Kile ya niime wemu taga yee juɔ wolo ge, Kile tudunmoo piimu p'a wee kaa jo taashiine ni ge, pee ya yegenje ni kasege pye tee nuwuuro te keree na. ¹¹ Kirisa Munaa li bye pu ni. Kanhama pe Kirisa da ba ja ge, lee bi pee kaa yu pu mu, nooro wemu na ba daha wu na pu kadugo yiri ge, ni wee be. A Kile tudunmoo p'i ganha na zhaa p'i kee keree kii pyeduun, ni ki pyegana ce. ¹² A Kile di li she pu na na keree kiimu jomɔ pu wa yu, na ki labye pyi ge, na kee wa da ba bye pee mu we, ga fo yee mu. Kee keree ki naha Kile wo Jozaama pu jovee pu wa yu yi mu nime, Fefere Munaa baraga ni, lemu l'a tun pa na yiri fugba we ni ge. Melkee pu be wa kee keree ki shaa fo p'i ki ja, p'i ki ce.

N'a daa fee wo jaarigafono le

¹³ Lee wuu na, yi yi fungonyo yi tenje, y'i gori yaha nii na! Niime we wu da ba gan yi mu Yesu Kirisa sheduun wu ni ge, yi yi tadanja beeri taha wee da na. ¹⁴ Yi bye Kile nomee covee! Keree kiimu la bye yi na, na yi ta yi sanha Kirisa ce-ε ge, yi ganha bu daha kee feni we! ¹⁵ Ga yi pye fefere wuu yi toroganaa ki beeri ni, ma na jo ba yi yirivoo Kile ne me fefere wo we. ¹⁶ Bani l'a ka Kile

Kafila wu ni na: «Yi pye fefere wuu, bani ne ne fefere.»*

¹⁷ Kile we w'a sipyii beeri nigin nigin kiiri koon na be ni pu nibyegge ni, na ta wu da wa wolo wa ni-i ge, yee ba wee yiri yi To Kile, wee tuun wu ni y'a yi wo nibyegge ki beeri pyi ni Kile jii fyaara ni, yi wo konjo tiinne li funno ni. ¹⁸ Bani yaaga kemu na ja vonho ge, ma na jo sanni kelee warifyen ge, yi juno wa wolo ni kee ka shi ni, na foro yi wo juno baa para li ni we, y'a lemu taanni yi tii pu mu ge. ¹⁹ Ga yee juno ya wolo ni Kirisa shishan ni, pee pemu p'a ye yanmuyo yi beeri na ge. Wee ya pye ba saraga dubyapige je we, fe je kemu na we, foono be di je ki na we. ²⁰ Kile ya wu jaha bulo na ta konjo sanha yaa we, na wu she yee na nime le taaxo le ni yeeye pyaa wuu na. ²¹ Kirisa baraga ni yee wa daa Kile na, wee wemu w'a wu je na foro xu ni, na nooro kan wu mu ge. Lee na yee wa yi n'a daa ni yi tadarja taha Kile na.

²² Yee ya yi zoloo pu pye fefere can wu wo noonecoro funno ni, ceborogo ki wo see see taanjege ki kaa na. Ayiwa, yi taan ni yiye ni xuuni yi zoloo pu beeri na! ²³ Bani Kile wo kafila w'a yi pye y'a sevono se. Wee kafila we di ya ta pye ba yashi je we, na xhuli we. Wu je jii na, w'a kori yaha gbee. ²⁴ Bani Kile tudunmoo p'a jo:

«Sipyii beeri pu je ba ja je we;
pu nooro wu beeri di je ba ja fyenne je we.

Na ma waha, ki fyenne na wo,
²⁵ ga Kafoo wo kafila we na gori yaha gbee.»*

Wee Kafila wu je Kile wo Kile Jozaama pe, pemu p'a jo yi mu ge.

2

Faakagerenje kemu ki je jii na ge

¹ Lee wuu na, yi kakuuyo yi beeri yaha, yi nanmahara ti beeri yaha, yi shuun shuun juuro ti beeri yaha, ni jepengeuuno, ni mekyegege keree ki beeri. ² Ba pubinjege wa jira la pyi we, yi be p'a Kile wo Kafila wu la pyi mu, konho y'i sii fanha ta lee funno ni, y'i nuwuuro ta. ³ Bani y'a li ce na «Kafoo ya jo.»* ⁴ Faakagerenje kemu ki je jii na ge, kee ki je Kafoo Yesu. Sipyii ya she wu ni, ga Kile ya wu jaha bulo, wu kaa d'a waha be wu mu. Yi gbara wu na, ⁵ yi be di bye ba faakageeye jii woyo je we, y'i daga fefere Munaa puga yereje. Yi na ba bye saraya jaha shoonrivoo fefere wuu, na saraya fefere woyo wo na gaan Kile mu, yemu kaa na ba daan wu ni, wu Ja Yesu Kirisa baraga ni ge. ⁶ Bani l'a ka Kile Kafila wu ni na:

«Wii me, ne faakagerenje peewa wogo jaha bulo,
na ki pye puga gunjmii li faakagerenje,
na ki keme sin Siyon kulo li ni.

Wemu bu da ki na,
wee da zhiige bada we.»*

⁷ Yee pii p'a da kee faaga ke na ge, ki kanoo l'a pele yee mu fo xuuni. Ga piimu ya da ki na we:

«Puyirilee p'a she faakagerenje kemu ni ge,
kee k'a pye puga ki gunjmii li
jidaa li kagerenje kiyee pyaa pyaa.»*

⁸ «Faakagerenje ki je kii,
sipyii ya gurunjo kemu na ge.
Faakagerenje ki je kii,
kemu ya sipyii shaan ge.»*

Pu na ba gurunjo ki na, bani p'a she pu da da Kile wo jomoo pu na we, lee l'a bi yaa na no pu na. ⁹ Ga yee ya pye shi, wemu jaha k'a bulo ge; na bye Saan wu wo saraya jaha shoonrivene, na bye fefere shi. Kile ya kagbho nizaanja kii mu pye ge, w'a yee jaha bulo konho yi da kee yu. W'a yi yiri na foro nibiige ni, na ba ni yi ni wu fundanga kagboo li kperenge ki na. ¹⁰ Taashiine ni, yee bi sanha bye Kile wo sipyii we, ga nime, yee ya pye wu sipyii. Taashiine ni, Kile bi juno jaari yee na we, ga nime, w'a juno jaari yi na.

N'a daa fee ya yaa na baraga teri sipyii beeri na

¹¹ Na taanjiine, naboro na yee wa ke jine ke na, yi nidorowuu pu wa. Lee wuu na n'a li shaa yi mu, lakuuno ke k'a yogo koon yi na ge, yi ganha bu daha kee feni we. ¹² Piimu je Kiriceen we ge, y'a doroo torogazaana na pee jine ni. Wee tuun wu ni, pu jehe ba yi mekuuno yu na kakuubyii yi je, pu na ba yi kapyege nizaanja ja, lee funno ni Kile ga ba foro pu na cana kemu, pu na wu so kee cana.

¹³ Y'a gboro teri fanha na Kafoo wuu na. Y'a gboro teri saan wu na! Bani wu je sipyii pu beeri junofo. ¹⁴ Yi da gboro teri wu gbafeneere pu be na! Bani saan wu w'a pu tunni na p'a kakuubyii pu jaha weneje, piimu p'a kasaanja pyi ge, pu da pee soni. ¹⁵ Lemu li je Kile jidaan ge, lee li wa me. Yi nahanahanaa ni fungono baa fee joo to ni yi kapyege nizaanja ni! ¹⁶ Yi pye yiye mu ba sipyii je we, piimu ya faha ge. Ga pee tifahama pe ganha da bye yi mu fatono di yi kapyege niguuno jo to we. Y'a yaa na doroo ba Kile wo buloo je we. ¹⁷ Y'a gboro teri sipyii pu beeri na, ceborogo ki kaa di da dan yi ni, y'a fyagi Kile na, yi da gboro teri saan wu na!

¹⁸ Kapyebyii, yi kuu yi junofoe mu ni gboro ni. Nunfoe piimu wo zoloo p'a jo, ni

* 1:16 Levitike 19:2 * 1:25 Ezayi 40:6-8 * 2:3 Zabururu 34:9 * 2:6 Ezayi 28:16 * 2:7 Zabururu 118:22
* 2:8 Ezayi 8:14

piimu nuḡo ya peni, ni piimu wo keree k'a waha ge, y'a gbɔɔrɔ teri pu beeri na. ¹⁹ Bani yi na ba kanhama xu yiye ni kanhama pemu ya yaa ni yi ni we, na li kanuḡo pye yi funḡo je yi Kile jomɛe co; kasaana li je lere. ²⁰ Ayiwa, pu ba yee kpɔɔn yi kapyeguḡo wuu na, a y'i lee xu yiye ni, kuduun weke y'i da da lee ni we? Ga kanhama ba noni yi na y'i kasaanḡa pyi, a y'i pee xu yiye ni, kasaana li je lere Kile naha taan. ²¹ Lee wuu na Kile ya yi yiri, bani Kirisa be ya kanhama ja yee wuu na, koo w'a le yi taan, konho yi da se wu fele ni.

22 «Wu ya jurumu wa shishiin pye we, nafaana ta shishiin di ya ta wu ḡo ni we.»*

23 Pu bi wu shehele tuun wemu ni ge, wu ya ta shehele tereḡe wa na we. Pu bi wu kana tuun wemu ni ge, wu ya ta wa fuguri we. Ga w'a wu keree beeri yaha Kile kace na, wee wemu w'a kiiri kon ni tiime ni ge. ²⁴ Wuyɛ pyaa k'a wele wo jurumu wu lo wu ceepuuro ti ni korikoritige ki na, konho wu bye xuu jurumu kabaḡa na, wu bye jiiifeere ni, tiime kaa na. «Wu kpɔɔnrɔ nɔɔyɔ funḡo ni yee ya sicuumɔ ta.»* ²⁵ Bani yee bi bye ba dubyapiinye je we, ga nime yee ya kuri pa yi munahaa ki nahavɔɔ, ni ki maravɔɔ wu mu.

3

Gbagashaa ni cepee nibyegee

¹ Gbagashaa yi be pu kuu yi namaa mu, konho li jehe she da nago, pii je wa pee ya Kile Kafila wu jomɛe co we, pee di ja soɔ pu ceɛ pu wo torogana funḡo ni p'i da, jo jomɔ be baa tege ni, ² pu ba pu ceɛ pu wo fefere, ni gbɔɔrɔ torogana li jaa. ³ Yi pushaga ganha da bye kpeenge pushaga we, ma na jo: jubɔɔ, kelee sannɔ yalere, kelee fazaaya we. ⁴ Ga k'a yaa na ta pushaga ninmɔhoḡo yee funyɔ ni, kee je loxulo, ni lotaan. Yee je pushaga yanmuyɔ, yemu ya gyeege we, yee y'a dan Kile ni fo xuuni. ⁵ Fo taashiine ni, fefere ceɛ pii pu bi Kile pye pu tadaḡa ge, ke pushaga ke tuugo pee bi byi. Pee bi kuu pu namaa mu, ⁶ ba Sara bi gbɔɔrɔ teri Ibirayima na, na wu pyi «kafaɔ» we. Yee ya pye wee wo nagoo, yi ba kasaanḡa pyi, kaa la shishiin fyaara di ya yi fungonyo yi wuregi we.

⁷ Yee be namaa, yi be pu yi ceɛ co ni fungonyo fere ni! Bani cee fanha k'a cere na foro na wogo taan. Y'a gbɔɔrɔ teri pu na, bani jii sicuumɔ pemu Kile ya gaan cen ge, yee ni ceɛ pu da ba pee ta. Yi ba lee pyi, kaa la shishiin da ja yi Kile-jeerege koo to we.

Kodiine jaarigana

⁸ Lee beeri kadugo na, y'i binne fungonyo ni kapyege na! Yi daan ni yiye ni ba

cebooloo je we! Yi nuḡo di beḡi! Yi da yiye tirige yiye mu! ⁹ Yi ganha ba kakuḡo taga da kakuḡo fɔhoɔ toni we! Yi ganha ba shehe taga da shehe fɔhoɔ toni we! Ga y'a duba pyi, bani Kile ya yee yiri tuun wemu ni ge, w'a yee yiri wu duba kan yi mu yi cen. ¹⁰ Kile Kafila w'a yi pu na:

«Niifeere ya dan wemu ni, wu funḡo di je wu canḡa jiiisaanḡa ja ge, weefɔ ya yaa na wuyɛ tanha kakuḡo jo na, na wuyɛ tanha nafaana na.

¹¹ Wu wu kadugo le kuumɔ ni, wu da kasaanḡa pyi.

Wu janiḡe sha wu daha kee feni.

¹² Bani sipyii piimu p'a tii ge, pee ni Kafɔ jii wa.

Wu niwegee di je pu Kile-jeerege jomɔ ni.

Ga pii p'a kakuḡo pyi ge,

Kafɔ di wu naha ḡmahana na jeri pee feni.»*

¹³ Yee bu yiye po kasaanḡa na na byi ni yi zɔlɔ pu beeri ni, joḡo di da kakuḡo pye yee na we? ¹⁴ Ali kanhama jehe ba noni yi na kasaanḡa bye funḡo ni, duba nagoo yi je. Sipyii ya fyagi lemu na ge, yi ganha ba fyagi lee na we! Yi ganha bu yi zɔlɔ pu be yaha pu wuregi we! ¹⁵ Ga y'a gbɔɔrɔ teri Kirisa na yi zɔlɔ pu na, wee wu je yi Kafɔ. Tadaḡa ke ki wa yi zɔlɔ pu ni ge, sipyaa sipya w'a yi yege kee fiin ge, y'a yaa na ta y'a gbegele yaha tuun beeri ni di weefɔ ḡo sho. Ga y'i li pye ni lotaan, ni gbɔɔrɔ ni, ¹⁶ yi zɔlɔ p'i bye fefere, konho pii p'a yi shehele yi jaarigazaana li wuu na Kirisa wo karijege ki ni ge, lee di ba peefee shiige. ¹⁷ Na kanhama ja kasaana bye funḡo ni, li bu da Kile jidaan, lee ya ḡo na toro na kanhama ja kakuḡo bye funḡo ni taan.

¹⁸ Kirisa ye pyaa be, taɔjii nigin ye nigin w'a xu sipyii pu wo jurumu wu wuu na. Wee wu bi tii ge, w'a xu tiibaalaa pu wuu na, konho wu she ni yi ni Kile mu. P'a wu gbo ceepuuro kabaḡa na, ga, a wu je Kile Munaa kabaḡa na. ¹⁹ Lee Kile Munaa le ni w'a she Kile wo jomɔ pu jo be kaso wo munahaa ki mu. ²⁰ Kee munahaa ki je, piimu p'a she Kile jomɛe ni fo taashiine ni, na wu ta w'a luu gbo pu taan na mo ge. Lee ya pye Nuxhun wo kɔɔgbɔho ki yaaduun ni. Sipyii dooni ye, lee kari je sipyii gharataanri ye w'a je kɔɔgbɔho ki ni, na sho loho ki na. ²¹ Kee loho ke je niḡaa wo batizeli we wo jaa, wee wemu w'a wele nuḡo wo ge. Batizeli ya ceepuuro fɔnrɔ leri we, ga, m'a ma li sha Kile mu m'a bye ni wu ni karijege ni ni zo fefere ni. W'a wele shuu bani Yesu Kirisa ya je na foro xu ni. ²² W'a dugi fugba wu ni, na diin Kile kanige ce. Wu wa meleke pu nuḡo ni, na je fanha ni se yanmuyɔ yi beeri nuḡo ni.

* 2:22 Ezayi 53:9 * 2:24 Ezayi 53:5,10 * 3:12 Zaburuu 34:13-17

4

Naarigana nivono

1 Kirisa ya kanha ceepuuro ni, lee wuu na yee be ya yaa na lee yaha yiye funyo ni, na pye yi kashen yagbonjo; bani sipya wemu w'a soo kanhama p'a noni wu na Yesu wuu na ge, weefoo funno je nige w'a jurumu pyi we. 2 Ayiwa, yi wo konjo tiinne lisana funno ni, yi ganha bu daha sipyii nidaan feni we, ga yi taha Kile nidaan feni. 3 Piimu je Kiriceen we, yee ya tuun wemu pye na doroo pee wo nidaan keree ki ni ge, wee tuun w'a yee yaa. Keree kiimu k'a dan pu ni ge, kee yee be bi byi: Dodooro, ni lakuuno, ni ligbaho, ni singhoo, ni na yiye pinne gbagoo na, na kanhoo pyi, ni yaperogaana. 4 Nime, yee ya binnee nige ni pu ni kii shiige keree kii bye na we. A lee di pu fo, a p'i ganha na yee mege kyeege. 5 Ga Kile we w'a gbegele yaha wu ba kiiri kon wyii ni xuu na ge, wee na ba pu yege li fiin. 6 Lee wuu na Kile wo Kile Jozaama p'a jo xuu be mu, konho na kiiri yaha w'a kon xoo pu na ke konjo puga ke ni ba sipyii pusamaa beeri je we, pu munahaa di bye niifere ni Kile naha taan.

Wu pye Kile wo kapyeyii nijemee

7 Konjo taaxoo l'a teeje xoo, lee wuu na yi gbegele yaha tuun beeri naha! Yi yi fungonyoo fee, konho y'i gori yaha Kile-jeerege na. 8 Yi yiye te taanreege yaha k'i bele na toro keree beeri taan, bani «Taanreege ya jurumu nijeheme jo toni.»* 9 Yi da jin yiye mu naboo na zojuuro baa tege ni! 10 Kile ya loolodahaa kiimu kan yi beeri nigin nigin mu ge, y'a ki labye pyi, y'i bye kapyeyeyemee, piimu ya kaseege ta Kile wo loolodahaa tuuyo nijeheye yi na ge. 11 Kafila ya kan wemu mu ge, kafila we w'a yiri Kile yiri ge, w'a yaa w'a wee yu. Wemu je sipyii tegevo ge, fanha ke k'a yiri Kile yiri ge, w'a yaa w'a sipyii pu t'eri ni kee ni, konho peere di daha Kile na keree beeri ni Yesu Kirisa gboro ni. Fanha ni noro, yee yi je wu woyo fo gbee. Amiina.

Kanhama pe p'a daa n'a daa funno ni ge

12 Na taanpiinee, kawagaa kii k'a yi noho wo ge, ki ganha bu yi fo we, k'i ganha bu bye yi mu ba katiibaagaa je we. 13 Ga yi funno taan lee na, bani yi be ya taa ta Kirisa wo kanhama pu ni, konho yi funyo di ba daan wu noro wu sheduun ni. 14 Pu ba yi shehele Kirisa mege wuu na, yee ya pye duba nagoo, bani Kile Munaa le, lee lemu li je noro Munaa li ge, lee wa yi na. 15 Kanhama ganha da no wa shishiin na yi ni sipyigbuu funno ni we, kelee nagaara funno ni we, kelee kakuubyii funno ni we, kelee na jin piitilee wo keree ni funno ni we. 16 Ga kanhama bu no wa na wu Kiriceenre funno

ni, lee ganha da bye weefoo mu shiige we; ga, wu baraga taha Kile na kee mege ke wuu na. 17 Bani kiiri wu jo konduun w'a no, Kile wo puga ki na wu da ba jo kon. Kiiri wu di bu jo kon wee na, pii pu je pu ya soo Kile wo Kile Jozaama pu na-ge ge, pee wo taxoo na ba bye leke we? 18 Kile Kafila w'a li she na:

«Piimu p'a tii ge,
 pee bu sho waha nijeheme funno ni;
 piimu je Kile ni fyaara baa fee ni jurumupyii ge,
 pee di bye dii we?»*

19 Lee wuu na, Kile ya wu nidaan pye piimu mu kanhama ge, peefee pu pu munahaa ki le pu yaavoo jomeme foo wu keje ni, p'i daha kasaanjaa feni p'a byi.

5

Egilizii nahagbaa fee pu wo yeri yeri jomoo

1 Egilizi nahagbaa fee pii pu wa yee niye ni ge, pee ni ne wa yu nime. Ne be wu je egilizi nahagbaa foo wa ba yee je we. Ne pye Kirisa wo kanhama pu seeri, noro wemu be w'a ma ge, di ba da wee be ni. 2 Kile ya wu yatoo baha kemu kaa le yi keje ni ge, yi hakili yaha kee na. Yi ganha ba lee pyi ba fanha kaa je yi juu ni we, ga yi da li pyi yi wo daan na mu funno ni na be ni Kile wo nidaan wu ni. Yi ganha ba li pyi ni wari lakuuno ni we, ga yi da li pyi ni fungonsaanja ni. 3 Piimu kaa Kile ya le yi keje ni ge, yi ganha ba fanha pyi pee na we, ga yi da doroo torogana na, pu pii na voro lemu feni ge. 4 Wee tuun wu ni Yatoo nahamaa Nunoofoo wu ba ba tuun wemu ni, yi ba na noro saanra jundoo ta lemu ya gyege we.

N'a daa fee pu wo yeri yeri jomoo

5 Yee be levee, yee be pu kuu nahagbaa fee pu mu. Yi beeri p'a yiye tirige yiye mu yiye te keree ni. Bani Kile Kafila w'a jo:

«Kile ya yogo kon tabaara fee na,
 ga pii p'a puye tirige ge,
 na niime kaan pee mu.»*

6 Lee wuu na, yi yiye tirige Kile wo fanha keje ke noho ni, konho wu ba yi yirige wu nidaan tuun ni. 7 Yi yi funyo conromoo beeri le wu keje ni, bani wee w'a yi mara. 8 Yi kaseege ta yi gori yaha pii na, bani yi pen Shitaanni wu je ba cenri je we, na guuri, na jaari na yeree na yaaga shaa di joo. 9 Yi ganha bu soo wu mu we, yi yi logoo waha n'a daa wu feni. Yi li ce na yi ceboolo Kiriceen pii pu wa caraga konjo ke na ge, na pe kanhama pe shi wa pee be taa.

10 Yi bu ganha mu jeri, niime wu beeri foo Kile we w'a yi yiri wu wo noro nixhobaama wu kaa na Kirisa wo karijeege ki ni ge,

* 4:8 Talen 10:12 * 4:18 Talen 11:31 * 5:5 Talen 3:34

weeye pyaa na ba yi keme yaa, na fanha kan
yi mu keree beeri ni, kɔnhɔ yi ɲɔ di já fa. ¹¹ Se
ɲe wee ni fo gbee. Amiina.

Pyeeɾi fò mujuu

¹² Siliven w'a ne tege a ne le seme
nifenhēfenhene le ka na tun yi mu. Ne mu,
ceborona ɲomee fɔɔ wu ɲe wii Kile koo li ni.
N'a we seme we ka na tun yi mu, di samhɔɔ
le yi ni, di li she yi na can na na we wu wa
Kile wo niime we. Yi kori yaha wee ni! ¹³ Kile
ya egilizi wemu ɲaha bulo Babilɔni* ni ba
yee ɲe-ε ge, w'a yi shaari. Na ja Marika be ya
yi shaari. ¹⁴ Yi beeri p'a yiyε shaari ceborogo
fò na ni taanɲeege ni, yee piimu beeri pu ɲe
Kirisa wuu ge.

Naɲɲε ki pye yi te ni.

* **5:13 Babilɔni:** Kulo lemu Kile ya kyeeɲi fefee li kakuuyo yi wuu na ge, Pyeeɾi ya Orome kulo li taanna ni lee ni naha we
verise we ni.

2 PyƐƐri PyƐƐri ya sɛmɛ shuun wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

Li wa kanna egilizi nigin wa mu PyƐƐri ya we sɛmɛ we ka na tun wɛ, ga Kiriceɛn pu bɛeri mu w'a wu tun (2 PyƐƐri 1:1). W'a li she na wee wo canjaniɩ l'a nɔ li taxɔgɔ ni (2 PyƐƐri 1:12-14).

We sɛmɛ we kakana ɲuɲɔ

PyƐƐri ya bi karamɔgɔlɔɔ kafinsjuu pu wo kalaakuunɔ wu kaa logo, wemu p'a bi gaan n'a daa fɛɛ pu mu ge, lee wuu na w'a we sɛmɛ we ka wu guri n'a daa fɛɛ pu funyɔ to can wa shizhaa na, w'a bi pu kalaa xɔ wemu ni ge. Lee yɛɛ le ninunɔ Zhude bɛ ya pye (Zhude 5-16).

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔyɔ

2 PyƐƐri 1 Kalaa wemu y'a ta ge, yi pye ɲomɛhɛɛ fɛɛ wee kalaa wu shizhaa na.

2 PyƐƐri 2 Funduuro temu w'a pye karamɔgɔlɔɔ kafinsjuu pu shizhaa na ge.

2 PyƐƐri 3 Kirisa na guri ba nakaara baa.

PyƐƐri fɔ mujuu

¹ Nɛ Simɔ PyƐƐri we wu ɲɛ Yesu Kirisa wo kapyɛbye, ni wu tudunmɔ ge, nɛ w'a we sɛmɛ we tun yee mu, yee piimu p'a see see n'a daa wu ta ni wɛɛ ni, wu Kile ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wo dui wu funɲɔ ni ge. ² Kile wu niime ni ɲajinɛ kan ɲɛhɛ yi mu Kile ni wu Kafɔɔ Yesu wo je wu funɲɔ ni.

Kile w'a wu yiri na wu pa jɛ wu Ja wu saanra ti ni

³ Keree kiimu bɛeri k'a yaa ni wu ni wu niifɛɛɛ ti funɲɔ ni, wu bye Kile ɲi fyaara sipyii ge, Kile ya kee bɛeri kan wu mu wu sefɛɛɛɛ ti funɲɔ ni. Wemu w'a wɛɛ yiri, na pa binne ni wu ni wuyɛ pyaa wo nɔɔɔ we ni wu saama pu na ge, w'a wɛɛ pye wɛɛ ya weefɔɔ cɛ. ⁴ Tee sefɛɛɛɛ te funɲɔ ni, Kile ya ɲomɛhɛɛ lɔ wɛɛ mu kiimu ya ɲɔ fo xuuni ge. Lee na, ɲomɛhɛɛ kiimu w'a lɔ yee mu ge, yi bu kee ta yi na j'a voro ke koɲɔ ke ni, lakuunɲɔ ya kemu fɔnhɔ ge, na j'a pye ni zɔ nigin ni ni Kile ye pyaa ni.

⁵ Lee wuu na yi la le yiye ni xuuni, y'i saama fara yi n'a daa wu na, y'i Kile wo macɲɛ ki fara pee saama pu na. ⁶ Na j'a mayɛ na, y'i lee fara Kile wo macɲɛ ki na, y'i lowaa fara na j'a mayɛ na wu na, y'i Kile ɲi fyaara fara lowaa li na. ⁷ Na pye ɲire ni ni n'a daa fɛɛ pu ni, y'i lee fara Kile ɲi fyaara ti na. Y'i taanɲɛɛge fara n'a daa fɛɛ pu wo ɲire ti na. ⁸ Kii keree kii bu da yi ni, na yi yaa xuuni, yi da bye saa fɛɛ ni kuduun baa

fɛɛ wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo je wu ni wɛ. ⁹ Ga kii keree kii bu wemu kuunɲɔ, weefɔɔ ya ɲaa xuuni wɛ, w'a bye ba fyɛn ɲɛ wɛ. Kile ya wu jurumu wemu je laha wu na, na wu pye fɛɛfɛɛ ge, wu funɲɔ na wɔ lee na.

¹⁰ Lee wuu na ceborogo, yi ɲaha ya bulo, na yi yiri lemu na ge, yi lee pye baraga kaa. Yi ba lee pyi, yi da ga guruɲɔ di do Kile koo li ni bada wɛ. ¹¹ Lee funɲɔ ni Kile da saanra ti wo kuɲɔ li mi kii xuuni yi mu, saanra temu da ga xhɔ wɛ. Tee ɲɛ wu Kafɔɔ ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wuuro te.

¹² Lee na, nɛ funɲɔ ki wa di da yi funɲɔ tun kii keree kii na tuun bɛeri ni, ali na ta y'a ki cɛ xɔ bɛ. Can jomɔ pe p'a nɔ yee na ge, yee ya pye ɲomɛhɛɛ fɛɛ pu funɲɔ ni. ¹³ Ga na nɛ yaha ke ɲinɛ ke na, nɛ li ta l'a saha nɛ w'a yi funɲɔ tun ni kii keree kii ni, kɔnhɔ y'i da ɲeni. ¹⁴ Bani nɛ li cɛ jo nɛ foroduun w'a nɔ xɔ ke koɲɔ puga ke ni; wu Kafɔɔ Yesu Kirisa w'a na pye n'a lee cɛ. ¹⁵ Ga n'a da na se bɛeri pye, kɔnhɔ na nigaraga na, yi funyɔ di da dun ni kii keree kii ni tuun bɛeri ni.

Tudunmɔ p'a Kirisa wo nɔɔɔ wu ɲa

¹⁶ Wɛɛ ya ta wu Kafɔɔ Yesu Kirisa wo fanha ke ni wu ba wu kaa jo yi mu ni shizhi-inmɛ fɛɛ wo giraya ni wɛ. Ga wɛɛ ya wu ɲa wu ɲi ki na, wu ni wu nɔɔɔ wu bɛeri ni. ¹⁷ To Kile nideɛnge ki ɲɛ wu fanha ke, ni wu nɔɔɔ wu ni. W'a pɛɛɲɛ ni nɔɔɔ taha Yesu Kirisa na, tuun wemu ni w'a jo ge na: «Nɛ jidaan ja wu ɲɛ we, wu kaa ya dan nɛ ni fo xuuni.» ¹⁸ Wɛɛye pyaa ya lee mujuu le logo na yiri fugba we ni, tuun wemu ni wɛɛ di bye ni Yesu ni fɛfɛɛɛ bobonɲɔ ki na ge.

¹⁹ Kee keree kii bɛeri ya li she wɛɛ na na can wu ɲɛ Kile tudunmɔ pu wo jomɔ pe. Yi bu fungɔngɔ ta pee na, lee na bye kasaana. Bani pee jomɔ pe ɲɛ ba sokinna ɲɛ wɛ, wemu ya kpɛɛngɛ yeege nibiige ni yani ɲiga ki pa mugi, ɲimugunɔ wɔɔ li l'a ɲi ɲi yi zɔlɔɔ pu na ge. ²⁰ Yi fɛnhɛ li cɛ na sipya wa shishiin ya Kile Kafila wu wo kapaɲaa ki jomɔ cɛni wuyɛ ni wɛ. ²¹ Bani sipya wa shishiin ya ta w'a kapaɲaa jomɔ ni wuyɛ pyaa fanha ni wɛ. Ga Kile ya wu jomɔ pu kan sipyii mu ge, Fɛfɛɛɛ Muna fanha ni p'a pu jo.

2

Karamɔgɔ-kafinsjuu keree

¹ Fo taashiine ni, ba tudunmɔ kafinsjuu ya ta sipyiiɛɛ ti ni wɛ, mu karamɔgɔ-kafinsjuu da ba da yi bɛ ɲinɛ ni. Kalaa we w'a sipyii waagi, na bɔɔngɔ nɔni pu na ge, pu na ba wee kaan yi mu. Kafɔɔ we w'a pu ɲunɲɔ wolo ge, pu na ba wee kaa she, na bɔɔngɔ shan puyɛ ɲunɲɔ ni tavuyo na. ² Sipyiiɛɛhɛmɛɛ na ba daha pu fɛni, na doroo pu jidaan torogaguunɲɔ bɛeri na. Lee funɲɔ

* 1:17 Macoo 3:17

ni sipyii na ganha na can koo li mege kyeege. ³ Na ta pu wo wari lakuunjo funno ni pu da ba yi faanna ni pu namari jomni ni, na yi keje yanmuyo shuu yi na. Ga fo taatuunnno ni kiiri ya gbegele yaha na pu sige, boongno na ba na pu na tovuyo na.

⁴ Melekee piimu p'a jurumu pye ge, Kile ya ta junjo jaari pu na we. Ga w'a pu wa Jahaname nibiige ki wegogoyo yi ni, na pu niboyo mara yaha wa na kiiri wo cana ki sigee. ⁵ Kile ya ta junjo jaari taashiine li be wo konjo ki na we. Ga logbohoo w'a taga wu jii fyaara baa sipyii pu kyeege kee konjo ki be na. A wu Nuxhun ye nigin junjo wolo, wee wemu wu bi tiime pu wo yege li pyi ge, na fara wu puga sheen gbarashuun wu na. ⁶ W'a Sodomu ni Gomoriu kulogoo ki be kyeege, na pu sorogo na pye shoono. Sipyii piimu p'a ma, p'i je Kiriceen we ge, na pu pye jaha shesheere pee mu. ⁷ Ga Loti we wu bi tii ge, w'a wee junjo wolo. Wee bi kanha fo xuuni pii kakuubyii pii wo torogaguunno li funno ni. ⁸ Na ta wee na we w'a tii ge, wee be nidenge ki bye pu te ni. Wu bi pu katiibaagaa kiimu jaa, na kiimu nuri ge, kee bi wu zosaama wu kana jiga beeri. ⁹ Lee beeri w'a li shee na Kafoo na ja Kile jii fyaara sipyii sho nowuuro na, na kakuubyii keme yaha kanhama kaa na na kiiri wu cana sigee. ¹⁰ Pii p'a pu ceepuuro jidaan pyi na be ni pu foonro keree la ni, na Kile wo sefeere ti fanri ge, pee wuu na ba golo. Pee karamogoo-kafinejuu pii ya daa xuuni puye na, na puye kere. Pu ya fyagi fugba sefeere ti zhehele na we. ¹¹ Na ta melekee pii pu je ni baraga, ni fanha ni na toro pii sipyii pii taan ge, pee be ya jaagi shaan te sefeere te na we, p'i ya ti shehele Kafoo jaha taan we. ¹² Ga pee karamogoloo pii ya foro fungongoo baa yatayoo feni, yee yemu kasii junjo ki je na yi co na gbo ge. Pu ya keree kiimu ce we, kee p'a fanri. Lee wuu na pu na ba gyeegi puye pyaa wo vonho wu funno ni.

¹³ Boongoo ki da ba no pu na pu wo kakuunoo ki footono. Shiige baara keree di dan pu ni tapyege ni sipyii jii na cana ni. Pu ba kalenje gbuu ni yi ni, p'a ganha na yee faanna, pu jeraa la d'a wolo, na je be shiige. ¹⁴ Pu zoloo p'a ni dadaroo na, p'i ya dinni jurumu na we. Piimu fanha k'a cere ge, na pee faanna na fuloo puye na. Nengeboo di je pu ni, lanj sipyii pu wa pii. ¹⁵ Koo le l'a tii ge, p'a lee yaha na puye piinje na taha Bazzari ja Balamu wo koo le feni, wee wemu w'a soo na kakuunoo pye saraa feni ge. ¹⁶ Ga wu kaa ya jo lee kapyebaana le wuu na. Kafazho w'a sipya mujuu jo, na wee Kile tudunoo we wo fungongoo baara ti yerenje.

¹⁷ Pii sipyii pii je ba loho baa lobulowegee je we. Pu je ba nahaya je we, kafegbohoo ya yemu lo ge. Nibiicogonoo k'a gbegele na yaha pu jaha na. ¹⁸ Pii p'a kiragi kiragi

foro konahaja ki ni li sanha mo-ge ge, pu ma pee faanna na luu ni kafilafeegee ni. Lee wuu na pu ma ceepuuro wo shiige baara keree taga puye tege. ¹⁹ Pu ma yu na pu da pee wolo bulooro ni, na ta lakuunjo keree kii p'a byi ge, puye pyaa di je kee wo keee. Bani kaa lemu ba se taa ma na, m'a jeri lee wo bulo. ²⁰ Can na, sipyii piimu p'a ta sho konjo ke wo noromo keree kii na, wu Kafoo ni wu Shovoo Yesu Kirisa wo je funno ni ge, kee keree kii bu pefeere ta co sanha, na se ta pu na, pu taxogoo keree na ba waha na toro taashiine li taan. ²¹ Pu ma Kile wo tiime koro li ce, ga Kile wo romehere kii p'a she pu na ge, p'a kee yaha. Lee funno ni li bi poro pu mu, pu ganha tiime koro li ce be we. ²² Nime, le l'a no pu na ge, lee ya li shee na can wu je kii talenje kiiri: «Pona l'a kuri li tuguro ti feni,» ni «P'a shaazho wu wuu, a wu guri she je joroyo ni.»

3

Kafoo Yesu wo paduun wu keree

¹ Na taanyiine, ne seme shuun wo w'a we na wu tun yee mu. Ne yee funno tun keree kii na pii seme shuun we ni, konho y'i fungongoo nizaana ta. ² Jomoo pemu Kile wo fefeere tudunoo p'a jo toro yi mu ge, ni wu Kafoo, ni wu Shovoo wu wo tudunoo p'a wu tuduro teke jo yi mu ge, yi yi fungonyoo yaha yee na.

³ Leke y'a yaa na fenhete ge, lee li wa me. Taaxoo li ni lawuu fee pii na ba ba piimu lawuu w'a pe ge. Pu na ba jaari na be ni puye pyaa wo lakuunjo ke ni. ⁴ Pu na ba yu: «Yesu ya romee lemu lo yee mu na wu da ba ge, mii w'ije we? Wee sefeere p'a xu, ga keree ki beeri di je ki siime na ba konjo k'a jo kon we.» ⁵ Pu ya go p'i le ce yaha pu funno ni we, na: Kile w'a fugba ni jinje yaa fo taashiine ni. Wu jo jomoo funno ni Kile ya jinje yerenje loho ni, na ki yaa ni loho ni. ⁶ Loho ni be sanha Kile ya taashiine li wo konjo ke ni ki funno yanmuyo beeri kyeege, logbohoo ki tuun wu ni. ⁷ Ga pee jo jomoo pe ninumo pu wa njaa wo fugba we ni jinje ke be keme yaha, na Kile jii fyaara baa sipyii pu wo kiiri we, ni pu gyeegi wu cana sigee. Kee cana ke, na na ba fugba we, ni jinje ki be sorogo.

⁸ Ga, na taanyiine, kaa nigin wa wa, y'a yaa na lee ce, lee li wa me. Cana jii nigin je Kafoo jaha taan ba yee kabofono nigin (1.000) je we, yee kabofono nigin (1.000) be di je wu jaha taan ba cana jii nigin je we. ⁹ Pii wa yu na Kafoo ya go wu wu romee li koo jaari we, na w'a mo toro. Lee be we! Kile ya luu gbo yee taan. Wu la je wa shishiin be wu kyeege we; wu funno ki je sipyii pu beeri di daajenje jo pu jurumu wu na, p'i ba Kile mu. ¹⁰ Kafoo cabaaja, kee na ba sipyii pu fo ba nagaay ya sipya foni we. Kee

caɗa ki na, fugba we na ba doro ni tunmɔ nigbɔ ni, na na ba wu funɗɔ yaɗmuyɔ yi beeri sorogo fɛfɛɛ, niɗe ke ni ki yaɗmuyɔ beeri na ba sorogo.

¹¹Wee tuun wu ni, na ye yaɗmuyɔ ye yaha yi na da ba ɗa le ɗagana le na, yee torogana l'a yaa na tii, y'i la fara yi Kile ɗii fyaara ti na. ¹²Kafɔɔ cabaɗa ke, yi ki sige, yi la le yiye ni, k'i wɛri nɔ. Kee caɗa ke, na na ba fugba wu sorogo. Yaɗmuyɔ yi beeri na ba ɗa na xhɔ. ¹³Kile ya niɗe niwonɗɔ ni fugba niwonmɔ wemu ɗomɛɛ lɔ wɛe mu ge, wu na ba daa yee na. Wee xuu we ni, keree ki beeri na ba byi Kile wo tiime pu funɗɔ ni.

¹⁴Lee wuu na na taanɗiinɛɛ, na yi yaha yi na kee caɗa ke sigeɛ, y'a yaa na la le yiye ni wu ba yi ta fɛfɛɛ, jaagi baa, y'i bye ɗaɗiɗe na ni wu ni. ¹⁵Y'a yaa na li ce na Kile na luu gbo yee taan, lee ni yee wo ɗuwuuro t'a foro. Yee ninuyɔ wu ceborona, wu taanɗii Pɔli be ya jo yi mu. Kile ya fungɔngɔ fɛɛɛɛ temu kan wu mu ge, tee fanha ni w'a yi jo. ¹⁶Yee w'a gani wu semɛɛ pu beeri ni, pe jomɔ pe shizhaa na. Teyɛ ya wa wà wu semɛɛ pu ni, yemu kɔri cemɛ p'a pen ge. Ga pii pu ɗe fungɔngɔ fɛɛɛɛ baa, pu ɗerime be di ya pen we, pee wa yee teyɛ yi wo jomɔ pu kɔri ɗeri. Mu shiin pu wa Kile Kafila wu wo jomɔ pa be ɗeri. Na pu yaha lee na, puyɛ pu wa gyɛɛgi.

¹⁷Na taanɗiinɛɛ, ne kunni wa yi funɗɔ to, yi kaseɛge yaha yiye na, kɔnhɔ pu ganha bu yi ta ni pu piinɗe jomɔ pe ni, p'i yi laha yi tayerege nizaanɗa ke ni we. ¹⁸Ga, yi la le yi da se ɗaha na wu Kafɔɔ ni wu Shɔvɔɔ Yesu Kirisa wo niime we, ni wu macɛɗe ke ni. Nɔɔɔ wu taha wee na na lɔ nime na fo gbee. Amiina.

1 Yohana Yohana ya sɛmɛ nizhiimɛ wemu ka ge

Jɔgɔ wu jɛ Yohana wɛ?

Tudunmɔ Yohana w'a we sɛmɛ we ka. Wee ninumɔ w'a Yohana wo Kile Jozaama pu wo sɛmɛ wu bɛ ka, ni Yohana wo sɛmɛ nizhiimɛ we, ni shuun wo we, ni taanri wo we, ni Kashɛɛ Kitabu wu bɛ.

Yohana ya ta wu mɛge ka pii sɛmɛɛ taanri we na wɛ. W'a wuyɛ pyi na «egilizi nɔhɔlɛ».

Yohana ya ta we sɛmɛ we ka egilizi nigin mɛge na wɛ, ga Azi fiige ki egilizii pu mu w'a wu tun. Yohana bi kapyenɛɛ pyi wu wo cana jii li xɔduun wu ni Efese kulo le, ni li kabanugo kulogoo ki ni. Wee xuu we nijaa wo wu jɛ Turuki fiige ki ninɛ ki ni.

We sɛmɛ we kakana jɔɔ

Wuyɛ mɛge Kile Kafila yɛrɛ li jɛ we sɛmɛ we. Kafila jɔɔɔɔ taanri wu jɛ wu ni:

1 N'a daa fɛɛ ya yaa na taha can koro li feni, na pu n'a daa wu taha Yesu na.

2 Yi taan ni yiye ni, yi da jaari kpɛɛnge ni.

3 Yi da yiye kasri karamogɔ-kafinejuu pii na.

Sɛmɛ wu kafila jɔɔɔɔ

1 Yohana 1:1—2:17 Na jaari kpɛɛnge ni.

1 Yohana 2:18-29 Jɔgɔ wu jɛ Kirisa wo pɛn wu wɛ?

1 Yohana 3—4 Taanɛɛge keree.

1 Yohana 5:1-12 Sɛrɛɛ p'a yemu jo Yesu shizhaa na ge.

1 Yohana 5:13-21 Nii sicuumɔ tadanja nakaara baa wogoo.

Nii sicuumɔ nixhɔbaama jomɔ

1 Wemu wu jɛ nii sicuumɔ jomɔ pu ge, wee wo keree wɛɛ wa gani yi mu, wemu w'a bye wa yani konɔ ki yaa ge. Wɛɛ ya wu jomɔ pu logo, na wu ja wu jii ki na. Wɛɛ ya wu sɛri xuuni, a wu keye bɛ di gbɔn wu na. **2** Pee jii sicuumɔ p'a puyɛ she, wɛɛ ya pu ja, na pu sɛri keree pye. Nii sicuumɔ nixhɔbaama pe pu bye Kile taan na puyɛ she wu na ge, pee kaa w'a yu yi mu. **3** W'a lemu ja, na lemu logo ge, lee w'a yu yi mu, kɔnhɔ yi bɛ di jɛ wu wo kariɛɛge ki ni. Wɛɛ kunni wa jɛ To Kile ni wu ja Yesu Kirisa wo kariɛɛge ki ni. **4** Wɛɛ ya kii keree kii ka na ki tun yi mu, kɔnhɔ wu fundanga ki jɔ di fa.

Kile jɛ kpɛɛnge; w'a jaari kee ni

5 W'a jomɔ pemu logo Yesu Kirisa mu di jo yi mu ge, pee pu wa pe na Kile jɛ kpɛɛnge, nibiige yafiin wa wu ni wɛ. **6** Wu bu jo na Kile wo kariɛɛge ki ni wu jɛ, na ta wu jaari gbee nibiige ni, kafineye w'a yu, wu jɛ can jɔɔɔ ni wɛ. **7** Ga wu ba jaari kpɛɛnge ni, ma

na jo ba Kile wa kpɛɛnge ni mɛ we, wee tuun wu ni w'a pye wuyɛ karijii, wu Ja Yesu wu shishan pu na wu pye fɛfɛɛ na wu jurumu wu bɛri laha wu na.

Wu wu tɔgɔ wolo jurumu ni fɛfɛɛ

8 Wu bu jo na wu ya jurumu pyi wɛ, wuyɛ w'a biinɛ can jɛ wu funyɔ ni wɛ. **9** Ga wu bu yere wu jurumu wu na, Kile ya tii na jɛ jomɛɛ fɔɔ. Lee funɔ ni wu na wu jurumu wu yafa wu mu. W'a kakuunɔ tuuyo yemu bɛri pye ge, wu na wu pye fɛfɛɛ na yeege kee bɛri ni. **10** Wu bu jo na wu ya ta na jurumu pyi wɛ, w'a Kile pye kafinejo, wu jomɔ pu jɛ wu funɔ ni wɛ.

2

Kirisa jɛ wɛɛ tɛgɛvɔɔ

1 Na nagoo, n'a da kii keree kii ka di ki tun yi mu, kɔnhɔ yi ganha ba jurumu pyi wɛ. Ga wa bu jurumu pye, Tɛgɛvɔɔ wa wu mu wu To Kile wu kabanugo, wee jɛ Yesu Kirisa, wee wemu w'a tii ge. **2** W'a pye wɛɛ jurumu wu wo footɔɔ. Wɛɛ wo wu yɛ bɛ wɛ, ga konɔ ke bɛri wo jurumu foo w'a to.

W'a yaa na Kile wo jomɛɛɛ ki co

3 Wu bu Kile jomɛɛɛ ki co, wu na li cɛ lee na na w'a wu cɛ. **4** Wa ba yu na wee ya Kile cɛ, na ta wu ya wu jomɛɛɛ conɛ wɛ. Weefɔ jɛ kafinejo, can jɛ wu funɔ ni wɛ. **5** Ga wemu w'a wu kafila wu conɛ ge, Kile wo taanɛɛge ke nivanja ki wa weefɔ funɔ ni see na. Lee na w'a li cɛni na wɛɛ jɛ wu kariɛɛge ki ni. **6** Wemu w'a yu na wee jɛ Kirisa wo kariɛɛge ki ni ge, weefɔ ya yaa w'a jaari ba Kirisa yɛ pyaa ya jaari wɛ.

Kariɛɛge jomɛɛ nivonɔ keree

7 Na jimeɛ, di wa ta kariɛɛge jomɛɛfonɔ ka na tun yi mu wɛ, ga jomɛɛ nilɛ li wa, y'a lemu ta fo yi n'a daa wu jɔ kanduun wu ni ge. Y'a jomɔ pemu logo xɔ ge, pee pu wa lee jomɛɛ nilɛ le. **8** Ga lee bɛ na, le n'a ka na tun yi mu ge, lee jɛ ba jomɛɛfonɔ jɛ wɛ. Li can w'a ja Yesu Kirisa wo torogana li funɔ ni, na jaa yee bɛ wo torogana li funɔ ni. Bani womɔ keree kii nidorogo ki wa, kpɛɛnge can wogo ki wa jii na xɔ. **9** We w'a yu na kpɛɛnge ki ni wee jɛ, na makɔɔ yaha wu ni wu ceboro tɛ ni ge, womɔ ni weefɔ jɛ sanha. **10** Wemu ceboro kaa l'a dan wu ni ge, weefɔ wu jɛ kpɛɛnge ki ni. Na wu yaha kpɛɛnge ki ni, kaa la shishiin da ga ja wu pye wu watii jɔɔ kyɛɛgi wɛ. **11** Ga we w'a wu ceboro ka ge, womɔ ni weefɔ jɛ, womɔ ni w'a jaari. Wu ya wu tashɛge cɛ wɛ, bani womɔ p'a wu pye fyɛn.

Yi ganha bu yi jaha le ke konɔ ke yarɔmuyɔ ni wɛ

12 Na nagoo, n'a we sɛmɛ we tunni yi mu, bani yi jurumu w'a yafa yi mu Yesu wo mɛge ki gbɔɔɔ ni. **13** Nɔhɔlɛ, n'a we sɛmɛ we tunni

yi mu, bani we wu wa wà na ta koŋo sanha ɲo kɔn wɛ ge, y'a wee cɛ. Lɛvɛɛ, n'a we sɛmɛ we tunni yi mu, bani y'a se ta Shitaanni na. Na nagoo, n'a we sɛmɛ we tun yi mu, bani y'a To Kile cɛ. ¹⁴ Nɔhɔlɛɛ, n'a we sɛmɛ we tun yi mu, bani we wu ɲɛ wà na ta koŋo sanha ɲo kɔn wɛ ge, y'a wee cɛ. Lɛvɛɛ, n'a we sɛmɛ we tun yi mu, bani yi fanha k'a ɲɛhɛ, Kile jomɔ p'a kori yaha yi funyɔ ni, y'a se ta Shitaanni na.

¹⁵ Yi ganha bu koŋo yaha ki taan yi mu wɛ, yi ganha bu yi ɲaha le koŋo yaaga ke ka nigin bɛ ni wɛ. Koŋo bu daan wemu mu, To Kile taanɲɛɛɛ ɲɛ weefɔ funɲo ni bada wɛ. ¹⁶ Bani keree kii bɛɛri ki ɲɛ koŋo ke ni ge: ceepuuro lakuuɲo ɲidaan keree, ni koŋo yanmuɲo wo ɲɛpɛɛn, ni koŋo wo mayɛ she keree, lee la shishiin wa foro To Kile ni wɛ fo koŋo. ¹⁷ Koŋo kunni wa doro ni ki ɲidaan wu bɛ, ga we w'a Kile ɲidaan pyi ge, wee na ba gori yaha ɲi na gbee.

W'à wuyɛ kaseri Kirisa wo pɛɛn pu na

¹⁸ Na nagoo, koŋo ki taaxɔɔ l'a tɛɲɲɛ. Y'a yi logo na Kirisa wo Pɛn wu da ba ba. Wa nime, Kirisa wo pɛɛn niɲehɛmɛɛ wa puyɛ sheɛ na xɔ. Lee na w'à li cɛ na koŋo ki taaxɔɔ l'a tɛɲɲɛ. ¹⁹ Wɛɛ wo kariɲɛɛɛ ki ni p'a foro, ga pu bi ta pye ni wɛɛ ni nigin can can na wɛ. Pu da bi sii pye ni wɛɛ ni nigin, pu bi da gori wɛɛ ni. Ga pu voro w'a li sheɛ na pee bye ni wɛɛ ni fungɔnnuyɔ na bada wɛ.

²⁰ Ga yee wa ba pee ɲɛ wɛ, bani Fɛfɛɛɛɛ Munaa fanha ni yee ya sindirine ta, kɔnhɔ y'i can wu cɛ. ²¹ Nɛ ta sɛmɛ wu tun yi mu yi can cɛbaara na wɛ. Ga n'a wu tun yi mu bani y'a can cɛ, na nɔhɔ li cɛ sanha na kafineɛge ka shishiin ya foro can ni wɛ. ²² ɔɔɔ wu ɲɛ kafineɛjo wɛ? Wemu w'a go na Yesu ɲɛ Kirisa wɛ, koŋo Shɔvɔvɔ wɛ-e ge, weefɔ wi. Weefɔ wu ɲɛ Kirisa wo Pɛn wɛ. W'a zhege To Kile ni wu Ja wu ni. ²³ Wemu w'a she Jafɔvɔ wu ni ge, weefɔvɔ ya she Tofɔvɔ wu bɛ ni. Wemu w'a sɔvɔ Jafɔvɔ wu na ge, weefɔvɔ ya sɔvɔ Tofɔvɔ wu bɛ na. ²⁴ W'à yi kalaa jomɔ pemu ni fo yi n'a daa wu ɲokɔvɔvɔ ti ni ge, yi la le yiye ni pee di gori yi funyɔ ni. Lee bu bye, yi bɛ na gori yaha Jafɔvɔ wɛ, ni Tofɔvɔ wu wo kariɲɛɛɛ ki ni. ²⁵ Kirisa ya ɲomɛɛ lɔ na wu na ba leke kan wu mu ge, lee li wa ɲii sicuumɔ nixhɔbaama.

²⁶ Pii p'a giin pii yi ɲuyɔ kyɛɛgi ge, pee wuu na n'a ye ka, na yi tun yi mu. ²⁷ Yee kunni, Yesu ya Fɛfɛɛɛɛ Munaa kan yee mu, lee wa kori yee funyɔ ni, sipya wa shishiin kapɔvɔ wa nige yi na na w'a yi kalaa wɛ. Fɛfɛɛɛɛ Munaa li wa yi kalaa keree bɛɛri ni, li kalaa wu wa can, kafineɲɛ wa wu ni bada wɛ. Lee wuu na yi Fɛfɛɛɛɛ Munaa li wo kalaa wu co, y'i gori yaha Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki ni. ²⁸ Na nagoo, yi kori yaha Kirisa wo kariɲɛɛɛ ki ni, kɔnhɔ wu ba wuyɛ she, wu lowagaa wuu di da, wu ganha da ba zhiige wu ɲaha taan wu

cabaɲa na wɛ. ²⁹ Y'a li cɛ na Kirisa ya tii, lee wuu na w'à yaa na li cɛ na sipyaa sipya wa tiime keree pyi ge, Kile pya wu ɲɛ weefɔvɔ.

3

Kile nagoo

¹ Wɛɛ kaa ya dan To Kile ni fo xuuni, fo w'a wɛɛ pye wu nagoo. Can wu ɲɛ wii, wɛɛ ya pye wu nagoo. Koŋo sipyii ya ta Kile cɛ wɛ, lee l'a pu pye pu ya cɛ nago Kile nagoo wɛɛ ɲɛ wɛ. ² Na taanɲii, nime wu ɲɛ Kile nagoo. Wu na ba bye lemu ge, lee wa sanha zhe wɛ. Ga w'à li cɛ na Yesu Kirisa ba wuyɛ she, wu na ba bye ba wu ɲɛ wɛ, bani wu na ba wu keme ɲa ba wu ɲɛ wɛ. ³ Kee tadanɲi ki wa sipya wemu bɛɛri mu Yesu Kirisa na ge, weefɔvɔ na wuyɛ pye fɛfɛɛɛ ba Kirisa ɲɛ mɛ fɛfɛɛɛ wɛ.

⁴ Sipyaa sipya w'a jurumu pyi ge, Kile wo saliya wu m'a gyɛɛgi. Bani na jurumu pye, lee kɔri ɲɛ Kile wo saliya wu m'a kyɛɛgi. ⁵ Y'a li cɛ na Yesu ya pa wu ba jurumu laha sipyii na. Jurumu wa shishiin bye wu na wɛ. ⁶ Sipyaa sipya w'a kori yaha wu kariɲɛɛɛ ki ni ge, weefɔvɔ ya gbara wu kori yaha jurumu ni wɛ. Ga wemu w'a kori yaha na jurumu pyi ge, weefɔvɔ ya wu ɲa wɛ, ali wu ya wu cɛ bɛ wɛ.

⁷ Na nɔhɔpiire, wa shishiin ganha bu yi piinne wɛ. We w'a tiime keree pyi ge, weefɔvɔ nidiige ki wa, ma na jo ba Yesu Kirisa ye pyaa ya tii tiigana lemu na wɛ. ⁸ Wemu bu gori yaha na jurumu pyi, Shitaanni ni weefɔvɔ ya foro, bani Shitaanni w'a jurumu pyi na lɔ fo taashiine li ni. Lee wuu na Kile Ja w'a pa, kɔnhɔ wu Shitaanni wo kapyegeɛ ki kyɛɛgi. ⁹ Sipyaa sipya wu ɲɛ Kile wo pya wa ge, wee ya gbara wu kori yaha jurumu ni wɛ, bani Kile wo sefɛɛɛɛ ti ma bye wu ni. Lee wuu na wu da já gori yaha jurumu ni wɛ, bani Kile wo pya wu ɲɛ wii. ¹⁰ Le na Kile nagoo ni Shitaanni nagoo ya jeni na wo puyɛ ni: Wemu ya tiime keree pyi wɛ, wee ya foro Kile ni wɛ, wemu bɛ ceboro kaa ya taan wu mu wɛ, wee bɛ wɛ.

W'à yaa na taan ni wuyɛ ni

¹¹ Jomɔ pe y'a logo fo taashiine li ni ge, pee pu wa pe: W'à yaa na taan ni wuyɛ ni. ¹² Wu ganha bu bye Kayen shi wɛ, Shitaanni ni wee ya foro, w'a wu cuun gbo. Naha na w'a wu gbo wɛ? Bani wuyɛ pyaa kapyegeɛ ki bi kolo, na ta cuunvɔvɔ wu wo kapyegeɛ di bi tii. ¹³ Na cebooloo, koŋo sipyii bu yi kɔ, lee ganha bu yi fo wɛ. ¹⁴ W'à li cɛ na w'à foro xu ni na jé ɲii sicuumɔ ni, bani wu cebooloo pu kaa ya dan wu ni. Wemu wu ɲɛ wu cebooloo kaa ya dan wu ni-i ge, wee ya kori yaha xu ni. ¹⁵ Sipyaa sipya w'a wu ceboro kɔ ge, wee ɲɛ sipyii gbɔvɔvɔ. Y'a li cɛ na ɲii sicuumɔ nixhɔbaama wa goroo sipyii gbɔvɔvɔ wa shishiin funɲo ni bada wɛ.

¹⁶ Le na w'a taanɲeege ceni, bani Yesu Kirisa ya wu munaa kan, kɔnhɔ wu wɛɛ funɲɔ wolo. Wɛɛ be ya yaa na wu munahaa kan wu cebooloo wuu na. ¹⁷ Ke koɲɔ ke naafuu ɲe wemu mu ge, weefɔɔ bu wu ceboro funɲɔ wo ɲa, na bye wu ya funɲɔ ɲaari wu na wɛ, dii Kile taanɲeege di da j'a bye weefɔɔ funɲɔ ni we? ¹⁸ Na nohɔpiire, wu taanɲeege ganha da bye ɲɔseeɲɔnyɔ, ni ɲɔtanga jomɔ ye wɛ, ga wu kapyegee k'a yaa na li shee na can wu ɲe wu taanɲeege ke.

Wu wu logoo waha, wu fulo Kile na

¹⁹ Wu ba lee pyi, lee na wu da ba li ce na wu ɲe can wu wuu. Wu na j'a wu hakilee pu teɲe Kile naha taan. ²⁰ Ali wu zɔɔɔ pu ɲehɛ ba wu jaagi be, wu na j'a wu hakilee pu teɲe, bani Kile ya keree beeri ce, wu d'a pele be wɛɛ zɔɔɔ pu na.

²¹ Na taanɲii, wɛɛ zɔɔɔ pu bu bye pu ya j'a wɛɛ jaagi nige wɛ, lee ya li shee na wɛɛ ya lowagaa ta, na fulo Kile na. ²² Wu bu yaaga beeri ɲeeri wu mu, wu na kee ta, bani w'a wu ɲomɛɛ conɪ, na wu ɲidaa keree pyi. ²³ Wu ɲomɛɛjuu li le, na wɛɛ pu da wu Ja Yesu Kirisa mege ki na, wu daan ni wuyɛ ni, ba w'a yi jo wu mu wɛ. ²⁴ Wemu w'a wu ɲomɛɛ conɪ ge, weefɔɔ ya j'e Kile wo kariɲeege ki ni, a Kile be di bye ni weefɔɔ ni kariɲeege ni. Kile ya wu Munaa li kan wɛɛ mu, lee na wɛɛ ya li ce na Kile ɲe ni wɛɛ ni kariɲeege ni.

4

Kile Munaa ni kafinejo munaa

¹ Ayiwa, na taanɲiineɛ yi ganha ba daa munahaa beeri kafila na wɛ, ga yi fenhe ki suguri ki bi foro Kile ni, bani kafinejuu piimu p'a puyɛ pyi Kile tudunmɔɔ ge, pee ɲiɲehemɛɛ ya foro koɲɔ na. ² Le na yi da ba Kile Munaa ce: Munaa lemu l'a sɔɔ li na na sipya ye pyaa Yesu Kirisa ya pa bye ge, lee l'a foro Kile ni. ³ Ga munaa lemu ya ta sɔɔ yee na Kirisa shizhaa na-ɛ ge, lee ya foro Kile ni wɛ, lee ɲe Yesu Kirisa wo ɲɛn wu wuu le. Y'a yi logo xɔ na wu na ba ba koɲɔ ke na. Ga nime, wuyɛ pyaa be wa na xɔ koɲɔ ki na. ⁴ Na nohɔpiire, yee kunnɪ ɲe Kile wuu, lee wuu na yee ya se ta pee kafinejuu pu na. Bani Kile Munaa le li wa yee funɲɔ ni ge, lee ya ye koɲɔ sipyii pu wuu li na. ⁵ Pee kafinejuu pii ɲe ke koɲɔ ke wuu. Lee wuu na pu kafila wu naha ya tii ke koɲɔ ke yaɲmuyɔ ye ye shizhaa na, a ke koɲɔ ke sipyii di ganha na pu jomɔ nuri. ⁶ Ga wɛɛ kunnɪ ɲe Kile wuu. Sipya sipya w'a Kile ce ge, weefɔɔ na da wɛɛ jomɔ pu nuri. Ga sipya wemu ɲe Kile wo wɛ, weefɔɔ ya wɛɛ jomɔ pu nuri wɛ. Ayiwa, lee na y'a da can Munaa li wo sipyii pu ce na shɔɔnri kafinejo munaa li wo sipyii pu ni.

Kile ya wu keree beeri pyi ni taanɲeege ni

⁷ Ayiwa, na taanɲiineɛ, wu taan ni wuyɛ ni, bani Kile ni taanɲeege ya foro. See see

taanɲeege ɲe sipya wemu funɲɔ ni ge, wee wu ɲe Kile pya. Wee w'a Kile ce. ⁸ See see taanɲeege ɲe sipya wemu funɲɔ ni wɛ, wee ya Kile ce wɛ, bani ma bu jo Kile, m'a jo taanɲeege. ⁹ To Kile ya wu taanɲeege ki she shegana lemu na ge, lee li wa me. W'a wu Ja nigin pe wu tun na pa koɲɔ na, kɔnhɔ wu ɲi sicuumɔ kan wɛɛ mu. ¹⁰ Lemu l'a Kile wo taanɲeege ki shee wu na ge, lee li wa me: Li wa nago wɛɛ yiri taanɲeege k'a fenhe yiri na naha tii Kile na-ɛ de! Ga wɛɛ p'a fenhe taan Kile mu, a wu wu Ja nigin pe wu kan na pye saraga, kɔnhɔ wu jurumu wu yafa wu mu wee gbɔɔɔ ni.

¹¹ Ayiwa, na taanɲiineɛ, ba ni wɛɛ kaa ya taan fo xuuni Kile mu lee taangana li na, wɛɛ be ya yaa na taan ni wuyɛ ni de! ¹² Sipya wa shishiin sanha Kile ɲa ɲa wɛ. Ga taanɲeege bu bye wɛɛ te ni, wɛɛ ni Kile na bye kariɲeege ni. Wu taanɲeege ki be na ganha na bele wu funɲɔ ni, fo na ba wu zɔɔɔ pu ɲi. ¹³ To Kile ya wu Munaa li kan wɛɛ mu, lee na wɛɛ ya li ce na jo wɛɛ wa ni wu ni kariɲeege ni, wu be di ɲe ni wu ni kariɲeege ni. ¹⁴ Wɛɛye pyaa ya wu ɲa ɲi na, lee funɲɔ ni, na yi yu be na Kile ya wu Ja wu tun na pa koɲɔ na, kɔnhɔ wu ba koɲɔ sipyii shɔ. ¹⁵ Sipya sipya w'a sɔɔ li na na Kile Ja wu ɲe Yesu ge, Kile na gori yaha ni weefɔɔ ni kariɲeege ni, weefɔɔ be na gori yaha ni Kile ni kariɲeege ni. ¹⁶ Wɛɛ kaa ya dan Kile ni taangana lemu na ge, wɛɛ ya lee ce, na da be li na.

Bani ma bu jo Kile, m'a jo taanɲeege. Wemu w'a kori yaha taanɲeege na ge, wee w'a kori yaha ni Kile ni kariɲeege ni, a Kile be di gori yaha ni weefɔɔ ni kariɲeege ni. ¹⁷ Kile wo taanɲeege ki ba bele wu funɲɔ ni, fo na ba wu zɔɔɔ pu ɲi, wee tuun wu ni cana kemu Kile da ba kiiri wu kɔn ge, fyaara ta shishiin da ba bye wu ni kee cana wɛ. Bani ba Yesu Kirisa ɲe wɛ, mu wɛɛ be wo ɲaarigana li wa koɲɔ puga ni. ¹⁸ Taanɲeege ɲe sipya wemu zɔ ni ge, weefɔɔ ya fyagi wɛ. See see taanɲeege ya fyaara beeri kori, bani sipya ya kakuuyo yemu pyi ge, yee wo jaagi kanhama pu ma wu pye wu na fyagi. Lee wuu na, sipya wemu w'a fyagi ge, weefɔɔ zɔ wu beeri ya ɲi see see taanɲeege na wɛ. ¹⁹ Wɛɛ kaa l'a fenhe taan To Kile mu, lee wuu na wu kaa ya dan wɛɛ be ni. ²⁰ Wa bu jo na Kile kaa ya dan wee ni, na ta wu ceboro makɔɲɔ di ɲe wu funɲɔ ni, weefɔɔ ɲe kafinejo. Bani ma ceboro wemu mu ya ɲaa ɲiga beeri ge, wee kaa bye li ya dan mu ni wɛ, Kile wemu wu ɲe mu ya wee ɲaa-i ge, dii wee kaa di da j'a da dan ma ni wɛ? ²¹ Yesu Kirisa ye pyaa be yere ya le ɲomɛɛ le jo wɛɛ mu na sipya sipya w'a jo na Kile kaa ya dan ma ni ge, ma cebooloo pu be kaa ya yaa na dan ma ni.

5

Sipya ya yaa na sɔɔ Kile wo nijoyo yi na

¹ Sipyaa sipya w'a dà li na na Shɔvɔɔ wu jɛ Yesu ge, weefɔɔ jɛ Kile wo pya. Tofɔɔ kaa ba dan ma ni, wu nagoo bɛ kaa ya yaa na dan ma ni. ² To Kile kaa ba dan wɛɛ ni, a wù ganha na wu jɔmɛɛjogoo ki bɛ conì, lee na wɛɛ da li cɛ na wu nagoo pu kaa ya dan wɛɛ ni. ³ Wù bu jo na Kile ya dan wù ni, w'à yaa na wu jɔmɛhɛɛ ki conì. Wu jɔmɛhɛɛ ki ya yaa ki pye wù mu tuguro wɛ. ⁴ Bani piimu bɛɛri pu jɛ Kile wo nagoo pu ge, pee bɛɛri ya se ta ke konɔ ke na. N'a daa wemu wu wa wɛɛ mu ge, wee w'a wɛɛ pye wɛɛ ya já na se taa ke konɔ ke na. ⁵ Sipyaa sipya w'a dà li na na Kile Ja wu jɛ Yesu ge, ni wee wa yɛ bɛ wɛ, jɔgɔ wu da já se ta ke konɔ ke na wɛ?

⁶ Yesu Kirisa ya pa konɔ na lɔhɔ ni shishan baraga ni. Wu ya ta da lɔhɔ wo batizeli wu yɛ na-ɛ dɛ! Ga, w'a wu shishan bɛ kan p'a wo, na xhu. Kile Munaa li wa lee wo sɛɛri, bani lee l'a can wu shɛɛ sipyii pu na. ⁷ Lee funɔ ni, sɛɛɛɛ taanri wu jɛ wà na li shɛɛ sipyii pu na na Kile Ja wu jɛ Yesu. ⁸ Pee sɛɛɛɛ taanri wu jɛ: Kile Munaa ya can wu shɛɛ; lɔhɔ ni shishan, yee bɛ di wu shɛɛ. Ayiwa, yee taanri we ya bɛ jɔmɛɛ na Yesu shizhaa na. ⁹ Sipyii ya yemu yu ge, wɛɛ ya sɔɔ yee na, na ta yemu Kile ya yu ge, yee d'a ye na kanha sipyii wo nijoyo yi na. Kile yɛ pyaa k'a fiin jo wu Ja wu shizhaa na. ¹⁰ Sipya bɛɛri w'a dà Kile Ja wu na ge, weefɔɔ ya sɔɔ li na wu funɔ ni na kii keree kii jɛ can. Sipya wemu ya dà Kile wo nijoyo yi na wɛ, weefɔɔ ya Kile yaha ba kafinejo jɛ wɛ. Bani wufɔɔ ya ta dà Kile wo nijoyo yi na wu Ja wu shizhaa na wɛ. ¹¹ Yemu Kile ya jo wɛɛ mu ge, yee yi wa mɛ na Kile ya jɛ sicutumɔ nixhɔbaama kan wɛɛ mu. Pee jɛ sicutumɔ pe ya daa wu Ja wu gbɔɔɔ ni. ¹² Ayiwa, wee Ja wu jɛ sipya wemu mu ge, jɛ sicutumɔ pu wa weefɔɔ mu. Kile Ja wu jɛ wemu mu wɛ, jɛ sicutumɔ jɛ weefɔɔ mu bada wɛ.

Tadaja kemu ki wa n'a daa fɛɛ pu mu ge

¹³ Ayiwa, yee piimu p'a dà Kile Ja wu na ge, nɛ we sɛmɛ we tun yì mu, kɔnhɔ y'i li cɛ na yee ya jɛ sicutumɔ nixhɔbaama pu ta na xɔ. ¹⁴ Ayiwa, lowaa lemu wa wɛɛ mu Kile jaha tãan ge, lee li wa le: Wɛɛ bu yaaga ka jɛɛri wu mu na saha ni wu jidaani ni, wu na wɛɛ jɛɛɛɛ ki logo. ¹⁵ Wù bɛ ta w'à li cɛ na w'a wù jɛɛɛɛ nuri, wɛɛ ya li cɛ na yaaga bɛɛri wɛɛ ya jɛɛri wu mu ge, wɛɛ ya kee ta xɔ.

¹⁶ Jurumu wemu wu jɛ wu da já sipya munaa kyɛɛgi jiga na-ɛ ge, ma ceboro bu wee jurumu wa pye, Kile jɛɛri wu mu kɔnhɔ Kile di jɛ sicutumɔ kan wu mu. Piimu wo jurumu wu jɛ wu da já pu munahaa kyɛɛgi jiga na-ɛ ge, pee yɛ kaa di wa byi. Ga jurumu wa jɛ wà wemu na já sipya munaa kyɛɛgi jiga na ge, di wa go yi Kile jɛɛri wee wa wuu na wɛ. ¹⁷ Tiibaara bɛɛri ti jɛ jurumu, can wu

jɛ wii. Ga jurumu wa jɛ wà wee wa da já sipya munaa kyɛɛgi jiga na wɛ.

¹⁸ Wɛɛ ya li cɛ na jo sipya bɛɛri wu jɛ Kile wo pya wa ge, weefɔɔ ya goroo gbee jurumu na na byi wɛ. Bani Kile Ja wu ma wufɔɔ mara, lee wuu na Shitaanni da já se ta wu na wɛ. ¹⁹ Wɛɛ ya li cɛ na jo wɛɛ jɛ Kile wo nagoo, ga konɔ ke sipyii di jɛ Shitaanni wo fanha ke nɔhɔ ni. ²⁰ Ga wɛɛ ya li cɛ bɛ na jo Kile Ja w'a pa, na ba fungɔngɔ fɛɛɛ kan wɛɛ mu, kɔnhɔ wɛɛ di see see Kile wuyɛ pyaa tii cɛ. Wɛɛ na jɛ Kile Ja wu karijɛɛɛ ki ni, lee ya wɛɛ pye see see Kile wuyɛ pyaa wuu. Wee Ja we wu jɛ see see Kile wuyɛ pyaa, ni jɛ sicutumɔ nixhɔbaama.

²¹ Ayiwa na nɔhɔpiire, y'a yiye kaseri yapɛɛgaanra na!

2 Yohana Yohana ya semε shuun wo wemu ka ge

Jogɔ mu we semε we d'a tun we?

«Cee wemu naha k'a bulo ge, wee ni wu nagoo» na tudunmɔɔ Yohana ya we semε we naha tii. Lee kori jε Egilizi wa ni wu n'a daa fεε.

We semε we kakana jɔnɔ

Yohana ya Egilizi wu luu waha na pu kori yaha can wu ni, pu da jaari taanjεεge ni, pu da puyε kasεri karamɔgɔ-kafinejuu pu na.

Semε wu kafila jɔgbɔyɔ

2 Yohana 1-3 Yohana fɔ mujuu.

2 Yohana 4-6 Na jaari can ni taanjεεge ni.

2 Yohana 7-11 Yohana ya pu kaala ni karamɔgɔ-kafinejuu pu kaa ni.

2 Yohana 12-13 Jomɔ pu taxɔgɔ.

Yohana fɔ mujuu

¹ Nε wemu wu jε egilizi nɔhɔle ge, nε wa we semε we ka. Na ceboroshɔ wemu naha Kile ya bulo ge, wee ni wu nagoo mu n'a wu tunni. Yee kaa ya dan nε ni can can na. Ga nε yε bε wε, sipyii piimu bεeri pu jε Kile wo can wu na ge, yee kaa ya dan pee bεeri ni. ² Yee kaa ya dan wεe ni, bani Kile wo can wu wa wεe funyɔ ni, wee di wa da gori yaha bε gbee wu funyɔ ni.

³ Ayiwa, To Kile ni wu Ja Yesu Kirisa wu niime, ni saama, ni jɔriɔnε kan wu mu, kɔnhɔ wu gori yaha wu can we, ni wu taanjεεge ki ni.

Na jaari can ni taanjεεge ni

⁴ Nε mu nagoo pii ja pee ya jaari can koo li ni, ba To Kile ya yi jo jogana lemu na wε. Lee kunni ya nε funnɔ taan xuuni. ⁵ Lee bε na na ceboroshɔ, n'a da jomεεfonɔ jo ma mu wε. Ga jomεε le n'a da jo ma mu ge, lee jε Kile ya jomεε lemu kan wu mu fo taashiine li ni ge, na wu taan ni wuyε ni. ⁶ Nɔmεhεε kiimu Kile ya jo ge, wu ba kee koro jaari, lee li jε taanjεεge ke. Lee jomεε le l'a jo yee mu fo taashiine li ni, na y'a taanjεεge koro jaari.

⁷ Sipyii piinjεvεε ni jεhεmεε pu wa kɔnɔ ke na niime, pu wa kabaya ye bεeri na. Pee ya ta sɔɔ li na na Yesu Kirisa ya pye sipya, na ba se ke kɔnɔ ke na wε. Pee sipyii pii pu jε sipyii piinjεvεε pee, ni Kirisa wo pεen pee.

⁸ Lee wuu na y'a yiye kasεri, kɔnhɔ yi ganha bu buun yi labye wu kuduun ni wε, ga y'i wu kuduun wu bεeri ta. ⁹ Yi li cε na sipya bεeri wu jε wu ya kori yaha Yesu Kirisa wo kalaa we na-ε ge, ga fo na wuyε pyaa nidaan fara wu na ge, weefɔɔ jε Kile wo karijεεge ki ni bada wε. Ga sipya wemu bu gori yaha Yesu Kirisa wo kalaa wu na, weefɔɔ na bye karijεεge ni ni To Kile, ni wu Ja wu bε ni.

¹⁰ Sipya bεeri w'a pa yi mu ni kalaa watii ni wemu jε Yesu Kirisa wo kalaa we-e ge, yi ganha bu da weefɔɔ yaha wu jε yi puga wε. Yi ganha bu da ali fɔ bε sεεge taan wufɔɔ na wε. ¹¹ Bani mu wemu bu fɔ bε sεεge taan wu na, l'a pye kanna mu w'a wɔ ni wu ni wu ni kapyegee niguunɔɔ ki na.

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹² Kereε ni jεhεjεε wa nε mu na jo yee mu, ga na funnɔ wa di kee bεeri pye semε di dun yi mu wε. N'a giin di she yi yiri wu she baari wuyε nii na, kɔnhɔ wu fundanga ki jɔ di fa.

¹³ Ayiwa, Kile ya ma ceboroshɔ wemu bε naha bulo naha ge, wee bε wo nagoo ya ma shaari.

3 Yohana Yohana ya sɛmɛ taanri wo wemu ka ge

Jɔgɔ mu we sɛmɛ we d'a tun wɛ?

N'a daa fɔɔ wa mu Yohana ya we sɛmɛ taanri wo we tun. Wee mɛgɛ ki bye Gayusi.

We sɛmɛ we kakana nɔnɔ

Yohana ya li she Gayusi na na wee ya Kile Kafila wu yɛɛ pyevɛɛ piimu torogo wu mu ge, na w'a pu conɪ xuuni. Na wu ganha bu daha Jotɛɛfɛ wo naha sheshɛɛɛ te feni wɛ. Wee Jotɛɛfɛ we bye egilizi nahagbaa fɔɔ, ga Yohana bi Kile Jozaama pu joveɛ piimu torogo wu mu ge, wu bi gbara w'a pee tirige wɛ.

A w'i wu fiin jo na waha sɛmɛ wu ni na kan Demecusi mu. Wee p'a wii na wee w'a pa ni sɛmɛ wu ni.

Sɛmɛ wu kafila nɔgɔyɔ

3 Yohana 1-4 Yohana fɔ mujuu.

3 Yohana 5-8 Gayusi wo naarigazaana le.

3 Yohana 9-12 Na Gayusi ganha bu daha Jotɛɛfɛ wo torogana li feni wɛ.

3 Yohana 13-15 Jomɔ pu taxɔgɔ.

Yohana fɔ mujuu

¹ Nɛ wemu wu jɛ egilizi nɔhɔle ge, nɛ wa we sɛmɛ we ka na tun na taanrii Gayusi mu, wee wemu kaa l'a dan nɛ ni can yɛ pyaa na ge.

² Na taanrii, nɛ Kile jɛɛri mu mu, kɔnhɔ ma keree di da naha taa tuun bɛɛri ni, m'a bye sicuumɔ na, ba Kile ya ma zɔ wu pye fɛɛfɛɛ wɛ. ³ Ceboooloo n'a daa fɛɛ pii ya nɔ wɛe yiri naha. Ba can wu wa mu zɔ wu na wɛ, ni ba mu ya naari na sahanjɪ ni can wu ni wɛ, p'a yee paari wɛe mu. Yee ya taan nɛ ni xuuni. ⁴ Bani nɛ bu logo na nɛ nagoo p'a can wu koro naari, yafiin ya dan nɛ ni na lee xɔ wɛ.

Gayusi wo naarigazaana le

⁵ Na taanrii, lemu bɛɛri m'a byi wù ceboooloo n'a daa fɛɛ pu mu, ali na ta p'i jɛ bɛ nabuun ge, lee bɛɛri ya jɔ xuuni. M'a li pyi ni jomɛɛ fɛɛɛ ni Kile mu. ⁶ M'a pu co ni taanriiɛge kemu ni ge, p'a pa kee kaa jo n'a daa fɛɛ pu mu naha. Ayiwa, jɔ mayɛ na, jara lemu p'a giin di bye sanha ge, m'a pu tɛge na bɛ ni Kile jidaan ni. ⁷ Bani Yesu Kirisa wo labye wu wuu na p'a lee jara li pyi. Wa bɛɛri wu jɛ wu ya dɔ Yesu Kirisa na-ɛ ge, pu wa wee wa shishiin bɛ keɛɛ yaaga feni wɛ. ⁸ Lee wuu na wɛe n'a daa fɛɛ ya yaa na pii sipyii pii shi teri. Wù ba lee pyi, l'a bye ma na giin wɛe bɛ p'a fara pu na pu labye wu funɔɔ ni, na can koo li sheɛ sipyii pu na.

Jotɛɛfɛ mɛgɛ ya kyɛɛgi

⁹ Ayiwa, nɛ jɔnrii kii ka sɛmɛ wɛnɛ la na na tun n'a daa fɛɛ pu mu wà. Ga we wu jɛ Jotɛɛfɛ ge, wu ya se wɛe kabeshɛɛ na wɛ, na giin wu wuyɛ pye n'a daa fɛɛ pu nahagbaa fɔɔ wa. ¹⁰ Lee wuu na nɛ ba nɔ wà, kaparaya yemu bɛɛri w'a byi ge, na joguunɔ pemu bɛɛri yu na waa wɛe na, na kafineyɛ yemu bɛɛri teri wɛe na ge, n'a da yee bɛɛri jo yi jii na. Wu yɛɛ ya ta da kii yɛ na-ɛ dɛ, wu ya ta sɔɔ ceboooloo n'a daa fɛɛ p'a diri wu mu wɛ. N'a daa fɔɔ wa bɛ bu jo wu pee tirige wuyɛ yiri, w'a jo tapyege wa lee bɛ na wɛ, na weefɔɔ kɔri yeege n'a daa fɛɛ pu pinnɛge ki ni.

¹¹ Ayiwa, na taanrii Gayusi, ma ganha bu da bye ye kakuuyo ye tuugo taannivɔ wɛ dɛ, ga ta kasaanja taanni. Sipyaa wemu w'a saama pyi ge, wee wu jɛ Kile wo. Ga wemu bu gori yaha kakuuyo na na byi, lee ya li sheɛ na weefɔɔ ya Kile cɛ wɛ.

Demecusi ya masɔnɔ ta

¹² Ayiwa Demecusi kunni, n'a daa fɛɛ pu bɛɛri ya wee mɛsaanja yu. Can koo lemu bɛ w'a naari ge, lee bɛ di wu mɛsaanja yu. Wee bɛ wa li fiin na can wu jɛ wii.

Jomɔ pu taxɔgɔ

¹³ Ayiwa, jomɔ nɛnɛhɛmɛ wa nɛ mu na yu ma mu, ga na funɔɔ wa di pee bɛɛri ka sɛmɛ we ni wɛ. ¹⁴ Nɛ giin jo l'a da mɔ wɛe di wùye ja, wù jo wùye jii na wɛ. ¹⁵ Kile wu nanɛɛ kan ma mu! Ma naniinɛ piimu pu wa naha ge, pee ya ma fɔ waa. Ma bɛ wu wù fɔ kan wù naniinɛ pu bɛɛri nigin nigin mu wà.

Zhude Zhude ya sɛmɛ wemu ka ge

Jɔŋɔ wu ɲɛ Zhude wɛ?

Zhude wemu wu ɲɛ Kafɔɔ Yesu ni Yakuba yɛ wo ceborona wu ge (Macoo 13:55 ni Marika 6:3), wee w'a we sɛmɛ we ka. Ba wu ceborona Yakuba ɲɛ wɛ, wu bɛ bi ta dɔ Yesu na taashiine li ni na Kirisa wu ɲɛ wii wɛ (Yohana 7:5). Ga tuun wemu ni Yesu ya ɲɛ na foro xu ni ge, wee tuun wu ni wu bɛ ya na dɔ wu na. Mɛgɛ kemu Zhude ya yiri wuyɛ na ge, kee ki wa mɛ: Yesu Kirisa wo kapyebye (Zhude 1).

We sɛmɛ we kakana ɲuŋɔ

Zhude ya we sɛmɛ we ka na n'a daa fɛɛ pu kaala na pu kasegɛ yaha puyɛ na karamɔgɔ-kafinejuu pu wo kalaakuumɔ wu shizhaa na, wee wemu w'a can can wo n'a daa wu kyɛɛgi ge.

Sɛmɛ wu kafila ɲugbɔyɔ

Zhude 1-2 Zhude fɔ mujuu.

Zhude 3-16 Zhude ya can fiinne jo karamɔgɔ-kafinejuu pu wo kalaakuumɔ wu keree na.

Zhude 17-23 Zhude ya li shaa n'a daa fɛɛ pu mu na li waha l'i waha na pu kori yaha Kirisa wo kariɲɛgɛ ki ni.

Zhude 24-25 Zhude ya Kile sɔ.

Zhude fɔ mujuu

¹Nɛ Zhude wemu wu ɲɛ Yakuba ceborona, na ɲɛ Yesu Kirisa wo bulo ge, nɛ w'a we sɛmɛ we ka. Kile ya yee piimu yiri ge, yee piimu kaa ya taan To Kile mu, a wu yee mara yaha Yesu Kirisa mu ge, yee mu nɛ wu tun. ²Kile wu yi kan xuuni wu ɲiɲaara te, ni wu ɲaɲiɲe ke, ni wu taanɲɛgɛ ki ni.

Karamɔgɔ-kafinejuu

³Na taanɲiineɛ, nɛ funŋɔ ki bi sii fo na sɛmɛ ka na tun yee mu wu wo ɲuwuuro ti keree na, nɛ ni yee ya pinne ɲuwuuro temu na ge. Ga na kee fungɔngɔ ki yaha nɛ mu, a nɛ mɛhe li ta l'a pɔɔ nɛ wu sɛmɛ wu kan yi mu, di lowaa le yi ni, kɔnhɔ yi da yogo yu n'a daa wu kaa na. Wu fɛfɛɛɛ wuu pu mu Kile ya wee n'a daa wu kan tɔɲɲii nigin yɛ pe. ⁴Bani sipiyikuuyo ya y'a peelee j' yee ni. Jaagi wemu na ba do pee ɲuŋɔ ni ge, Kile kafila w'a wee kaa jo fo l'a mɔ. Kile ɲii fyaara baa sipyii pu ɲɛ pii. Wɛe wo Kile wu wo niime jomɔ pe p'a luu na ɲɛri na byi pu shiige baara keree kaɲuŋɔ. P'a ganha na fɔro wu ɲuŋɔfɔɔ ni wu Kafɔɔ nigin pe wu kaa taan, wee wemu wu ɲɛ Yesu Kirisa ge.

⁵N'a da ya funyɔ to ni keree kii kaa ni, ali na yi ta y'a ki cɛ xɔ bɛ. Kafɔɔ Kile ya Izirayeli

shɛɛn ɲuŋɔ wolo na foro Misira fiige ki bu-looro ti ni. Ga lee kadugo na, piimu p'a pye pu ni n'a daa baa fɛɛ ge, a wu pee kyɛɛgi. ⁶Fo taashiine ni melekeɛ piimu p'a pu wo tayerege nizhiige ki she, na pu tateɛge ki bɛ yaha ge, Kile ya pee pɔ yaha nibiige ni shɔnhɔyɔ na gbee, cagbɔhɔ ki wo kiiri wu kaa na. ⁷Mu Sodɔmu ni Gɔmɔɔri shɛɛn ni pu taan kulogoo bɛ ya pye. Pee bi puyɛ yaha dɔdɔɔɔ na fo na she namaa pye pu na puyɛ sinnɛɛ. Na fugibaaga k'a pye pee wo jaagi wu kanhama, kɔnhɔ p'i bye ɲaha shɛshɛɛɛɛ sipyii pusamaa bɛɛri mu.

⁸Ga lee bɛ na kee keree kii tuugo pii karamɔgɔ-kafinejuu pii wa byi. P'a ganha na puyɛ pyaa wo ceepuuro ti nɔrɔgɔ, na yu na Kile w'a yu ni pee ni ɲmunuyɔ ni. A p'i zhe Kile wo Kafɛɛɛ ti ni, na fugba melekeɛ pu shɛhele, pee piimu pu ɲɛ ni nɔɔɔ ni ge.

⁹Ali na ta Misheli wemu wu ɲɛ melekeɛ ɲuŋɔfɔɔ ge, tuun wemu ni wee bi nakaara ti suruni ni Shitaanni ni Kile tudunmɔ Musa ni xhugo ki keree na ge, wu ya ta sɔɔ na Shitaanni shɛhele wɛ, ga na wu pye yɛ na: «Kafɔɔ wu li foo tɔ ma mu.» ¹⁰Keree kiimu ki ɲɛ pii sipyii pii ya ki cɛ-gɛ, kee p'a fanri. Laje we wu ɲɛ pu mu ge, wee ni naɲa yaaga wo bɛɛri wu ɲɛ nigin, wee laje weyɛ pyaa k'a gyɛɛgi nɔni pu na.

¹¹Bɔngɔ ki ɲɛ pu wogo! Kayɛn wo ɲaarigaguunɔ le tuugo p'a ɲaari. P'a puyɛ yaha jɛ piinne ni wari la na ba Balamu ya pye wɛ. P'a gyɛɛgi shan puyɛ ɲuŋɔ ni, bani p'a n'a she le puyɛ ni ba Kore* ya pye wɛ. ¹²Pu keree ma ɲuzogoro waa yee na yi ceborogo yaligee ki liduun ni. Shiige ɲɛ pu na wɛ, pu jate ya nɔ watii na ni puyɛ bɛ wɛ. Pu ɲɛ ba ɲahaya ɲɛ wɛ, kafɛɛgɛ na yi lɔ na ɲaari zanha di ɲɛ yi ni wɛ. Pu ɲɛ ba tiye ɲɛ wɛ, yemu ya ta na nagoo pyi ali yi pyeduun bɛ ni-i ge. Pu ɲɛ ba tiye ɲɛ wɛ, yemu niye bɛɛri y'a wolo, a y'i waha fɛfɛɛ ge. ¹³Pu ɲɛ ba suumɔ lɔhɔ lokuruyo nigbɔyɔ ɲɛ wɛ, yemu y'a yi shiige keree kanjaa na byi kakaya ge. Pu ɲɛ ba wɔrɔɔ ɲɛ wɛ, kiimu ya ɲaari na doroo ge. Tɛhɛɛ baa nibiicogonɔ Kile ya gbegele na yaha pu ɲaha na gbee.

¹⁴Adama wo kadugo shi nibama sii gbarashuun wuu li wo ɲabige kemu mɛgɛ ki bye na Henɔki ge, wee bɛ ya keree nibanjaa jo pii sipyii pii shizhaa na na: «Kafɔɔ w'a da ba ba ni wu fɛfɛɛɛ melekeɛ miliyaaraa ɲiɲɛhɛmɛɛ pu ni, ¹⁵wu ba kiiri kan kɔɲɔ sipyii pu bɛɛri na. Wu na ba jaagi shan Kile ɲii fyaara baa sipyii pu ɲuŋɔ ni pu wo kapyegee niguuɲɔɔ ki wuu na, p'a kiimu pye pu wo Kile ɲii fyaara baara ti funŋɔ ni ge; joguunɔ pemu bɛɛri pee jurumupyii p'a jo w'a Kile na ge, ni pee joguunɔ pu bɛ wuu na.» ¹⁶Pee sipyii pii tigre t'a pe. Pu ya dinni

* 1:11 Kayɛn:Zhenzi 4:3-8; Balamu: Nɔburuu 22-24; Kore: Nɔburuu 16.

wε. Pu ma jaari na sahanji ni puyε pyaa wo keree la ni. Tabaara jomɔ di dan pu ni tajogo ni. P'i sipyii faanna, na pu kuduun wo pu ni.

N'a daa fεε y'a yaa na lemu pyi ge

¹⁷ Ga yee kunni na taanjiineε, wu Kafɔ Yesu Kirisa wo tudunmɔ p'a fenhe jomɔ pemu jo yi mu ge, yi yi funyɔ yaha pee na. ¹⁸ Pu bi ma yi yu yee mu na: «Kɔŋɔ ki taaxɔɔ li ba dεŋε, lawuu fεε pii na ba da wà. Pu na ba jaari Kile jɔi fyaara baara ni na saha ni puyε pyaa lakuunɔ keree ni.» ¹⁹ Pee sipyii p'a waagi leni yee tε ni. Pu ma jaari na sahanji ni puyε pyaa fungonyɔ ni. Kile Munaa jε pu na wε.

²⁰ Ga yee kunni na taanjiineε, yi la le yiye ni, yi da se jaha na yi n'a daa fεfεεε wo wu ni, yi da Kile jεeri Fεfεεε Munaa li wo sefεεε ti ni. ²¹ Yi kori yaha Kile wo taanjiεge ki ni, y'i wu Kafɔ Yesu Kirisa sige, fo wu ba jɔi sicuumɔ nixhɔbaama kan yi mu, wu wo jɔi jaara ti funɔ ni.

²² Ayiwa, piimu ya puyε kaala kaala ge, y'a jɔi jaari pee na. ²³ Yi pu juyɔ wolo na foro na ki ni. Yi da jɔi jaari pusamaa bε na, ga yi da lee pyi ni fyaara ni, y'i laraga kɔn pu nɔrɔmɔ keree ki bεeri na. Wa bu kakuunɔ la pye pu ni, yi ganha bu da gbɔn ali wufɔ nɔrɔmɔ fadenε ke bε na wε.

Kile masɔŋɔ jomɔ

²⁴ Kile wemu w'a da ja yee mara, kɔnhɔ yee ganha bu do-e ge, wu yi pye jaagi baa fεε, wu nɔhɔ yi jɔi fundangbɔhɔ na wu nɔrɔ wu jaha taan ge, ²⁵ wee wemu yε nigin wu jε wu Shɔvɔ Kile wu Kafɔ Yesu Kirisa baraga ni ge, nɔrɔ ni gbɔrɔ, ni sefεεε, ni jɔi fεεε t'a dεri wee na na co fo taashiine li na, ni nime, ni gbee. Amiina.

KashÉE Yesu Kirisa wo KashÉE lemu Yohana ya ja ge

Joḡo w'a we semε we ka wε?

Yohana bε wu bye Yesu wo Tudunmḡo ke ni shuun wu ni. Wee w'a we semε we ka (KashÉE 1:4,9), na wu yaha Patimḡosi suumḡo lḡhḡ niḡe takpiḡe ki na. Li wa kanna Kile wo Jozaama pu jo wuu na w'a she foro kee takpiḡe ke na ba kasoleme jε we.

Piimu mu we semε we ya fεnhε tun ge, pee jε Azi fiige ki egilizii gbarashuun we. Efese kulo li l'a bye kee fiige ke wo kugbḡo le. Azi fiige ki niḡaa wogo meḡe ki jε na Turuki.

We semε we kakana nuḡo

Semε wu kafila w'a naha tii kashεε la na: «Yesu Kirisa wo kashεε lemu Yohana ya ja ge, Kile ya lee she wu na, kḡnhḡ keree kiimu k'a yaa na pye jeri funḡo ni ge, kee di she wu kapyebyii pu na.» (KashÉE 1:1). Pee jomḡo pe ya naha tii lemu na ge, lee jε kanhagana lemu na p'a n'a daa fεε pu kana ge. Kanhama pemu p'a ma ge, Kile bi n'a daa fεε pu gbegele pee kanhama pu wuu na, wu da pu logoo wari p'i gori yaha jomεε fεεε ni n'a daa wu funḡo ni.

Keree kiimu ki da ba bye Kile fungḡoḡo na ge, wu melεke wa w'a tun w'a pa Yohana lḡ kari fugba wu ni, na she kee she wu na (KashÉE 4:1-2).

Semε wu kafila nuḡbḡo

KashÉE 1 Yohana ya Yesu Kirisa ja wu nḡḡo wu ni.

KashÉE 2—3 Semεε pii p'a tun egilizii gbarashuun wu mu ge.

KashÉE 4:1—8:5 Fε tεhεε gbarashuun we.

KashÉE 8:6—11:19 Maya gbarashuun we.

KashÉE 12:1—15:8 Naha sheshεεε gbarashuun we.

KashÉE 16 Kile loyire cεεgbuugoo gbarashuun we.

KashÉE 17:1—20:15 Babilḡni ja ja keree.

KashÉE 21:1—22:5 Fugba nivomḡo, niḡe nivonḡo ni Zheruzalemu nivomḡo.

KashÉE 22:6-21 Yesu jḡo jomḡo pu jε Kitabu wu taxḡḡo ki ni na: «Li wii, ne na ba jeri funḡo ni!» A n'a daa fεε p'i wu jḡo shḡ na: «Amiina. Mu wu pa, wu Kafḡo Yesu!»

We Kitabu we kakana nuḡo

¹Yesu Kirisa wo kashεε lemu Yohana ya ja ge, Kile ya lee she wu na, kḡnhḡ keree kiimu k'a yaa na pye jeri funḡo ni ge, kee di she wu kapyebyii pu na. Wu melεke wa Kile ya tun wu kapyebye Yohana mu, kḡnhḡ p'i kee keree ki cε. ²Kile ya jomḡo pemu jo, ni Yesu Kirisa ya can wemu she Yohana na ge, yee

bεeri w'a paari. Bani w'a pye yi bεeri sεeri. ³Wemu w'a sḡo na we kapanjaa Kitabu we jomḡo kalaa sipyii mu ge, ni wemu w'a wu jomḡo nuri, keree kii k'a ka ge, na kee co ge, pee jε duba nagoo! Bani ki pyeduun w'a tεεḡe.

Fḡo wemu w'a kan egilizii gbarashuun wu mu ge

⁴Nε Yohana w'a we semε we tun yee Azi fiige ki egilizii gbarashuun wu mu; jo Kile wu niime ni jḡniḡe kan yi mu, wee wemu wu jε, ni w'a bye, ni wu na ba ba ge! Munnaha gbarashuun wemu wu wa wu saanra koro li jaha tḡan ge, kee ki li pye mu yi mu.

⁵Yesu Kirisa bε wu li pye mu yi mu, wee wemu wu jε sεeri jomεε fḡo ge, wee wu jε shenshiime na fεnhε jε na foro xu ni. Niḡe ke saannaa wo Saan wu jε wii. Wεe kaa ya dan Yesu Kirisa ni, lee na w'a wu shishan kan p'a wo wεe wuu na, na wεe shḡ wu jurumu wu na, ⁶na wεe pye Kile wo saanra te wo sipyii ni saraya jaha shḡḡnriḡḡo; kḡnhḡ wεe di bye wu To Kile wu wo kapyεεε pyeεε. Nḡḡḡo ni sefεεε ti jε wu wuuro fo tεhεεε ba. Amiina.

⁷Li wii, wu na ba ba jahaya yi na!

Sipyii bεeri na ba wu ja.

Ali piimu p'a wu firi ge,

pee bε na ba wu ja.

Niḡe ki shi wu bεeri na ba mεhεε suu wu wuu na.

Uun, lee kunni na ba bye! Amiina.

⁸Kafḡo Kile, Se Bεeri Fḡo ya jo: «Nε wu jε, Alifa ni Omega we, jḡkḡḡnḡo te ni taxḡḡo ke.» Wee wemu wu jε, ni w'a bye, ni wu na ba ba ge.

Kile ya kashεε lemu she Yohana na ge

⁹Nε jε Yohana, yee ceborana. Yesu wo kariḡεεge ki funḡo ni ne ni yee ya pinne wu wo saanra ti na, na binne kanhama ni loxulo bε na. Nε bi Kile Kafila wu yεε pyi, na Yesu sεeri keree yu. A p'i ba nε co lee wuu na, na she ne yaha takpiḡe ka na suumḡo lḡhḡ ki niḡe ni, kee meḡe jε na Patimḡosi. ¹⁰Kafḡo wo cana* ka na, a Kile Munaa di jε ne ni. A nε mujuugbḡo la logo na kadago yiri ba maga mεε jε wε, ¹¹na: «Ma jii l'a lemu ja ge, lee ka Kitabu wu ni ma tun egilizii gbarashuun wu wo n'a daa fεε pu mu: Efese, ni Simirini, ni Pεrigamu, ni Tiyatiiri, ni Saridesi, ni Fildelifi, ni Lawodise.»

¹²Mujuu le nε bi nuri ge, a nε ḡmahana jεri na lee jovḡo wu wii. Ba nε wu ja we, na sanni sokinnaa gbarashuun ja. ¹³A nε yaaga ka ja pu tε ni k'a bi foro sipya feni. Fadedḡḡḡo jε wu na, sanni kirige d'a pḡo wu dodonḡo na. ¹⁴Wu jḡzhiire di finḡe lagilagi ba dubya wele shiire jε wε, kelee ba zanha kagereye jε wε. Wu jii di jε ba niḡniḡe jε

* 1:10 Lee kḡri jε Dimazhi.

wɛ. ¹⁵ Wu tɔɔyɔ jɛ ba dɔnaa tɔɔɔ jɛ wɛ, na ya temu naana fo ti na jɪ ge. Wu mujuu jɛ ba loɲɛhɛɲɛ fɔɔ jɛ wɛ. ¹⁶ Wɔrɔɔ gbarashuun jɛ wu kanige keɲɛ ni. Nɔyɔ shuun ɲmɔpara nidaan di foro wu jɔ ni. Wu jaha k'i jɛ ba cafaa caɲa jɛ wɛ.

¹⁷ Ba nɛ wu jɪ wɛ, na do wu tɔɔyɔ ni ba gbo jɛ wɛ. A wu wu kanige keɲɛ taha nɛ na na jo: «Ma ganha bu fya wɛ, nɛ wu jɛ Nizhiime we ni Kurogo wo we. ¹⁸ Nɛ jɛ jɪ na, nɛ bi xu, li wii n'a da gori yaha jɪ na gbee. Xu ni Adesi kenikaangaa ki wa nɛ mu. ¹⁹ Keree kiimu m'a jɪ na ni kiimu ki wa wà ge, ni kiimu ki da ba bye ge, kee ka. ²⁰ Wɔrɔɔ gbarashuun we m'a jɪ na nɛ kanige keɲɛ ki ni, ni sanni sokinnaa gbarashuun wu ge, kanmohɔnɔ lemu pee ya zheɛ ge, lee le: Wɔrɔɔ gbarashuun wu jɛ egilizii gbarashuun wu melekeɛ, sokinnaa gbarashuun wu jɛ egilizii gbarashuun wɛ.

2

Sɛmɛ wemu w'a tun Efese egilizi wu mu ge

¹ «Egilizi wu wu jɛ Efese ni ge, sɛmɛ tun wee wo meleke* wu mu na: «Wɔrɔɔ gbarashuun wu wa wemu kanige keɲɛ ni ge, wee di naari sanni sokinnaa gbarashuun wu niɲɛ ni ge, wee ya jo: ² Nɛ mu kapyegɛe ki cɛ, ni ma kapyɛɲɛ niɲɔhɔɔ kee, ni ma loxulo le. Nɛ cɛ jo mu ya loxulo taa sipyiku-uwo kapyegɛe taan wɛ. Piimu p'a yu na tudunmɔɔ pee jɛ, na ta p'i jɛ pere-e ge, m'a pee taanna wii na pu ta kafɛnjuu. ³ M'a loxulo ta na kanhama xu nɛ wuu na, la shishiin ya ta ma yatɛnyɛ gbo wɛ. ⁴ Ga ma taanɲɛɛɛ nizhiige kemu m'a yaha ge, kee wuu na n'a da ma jaagi. ⁵ Tayerege kemu ni ma bi bye na na pa do ge, mayɛ funɲɔ to kee na, m'a daburajɛ jo ma jurumu wu na, m'a guri na kapyegɛe nizhiigee ki na. Ma bye ma di ya daburajɛ jo wɛ, n'a da zhe ma yiri, di ma sokinna wu laha wu tayahaɲa ni. ⁶ Le beeri kadugo na kasaana lemu m'a byi ge, lee li wa mɛ. Nikolayitii pu wo kapyegɛe k'a sii pɛn mu mu, kee kunnɪ ya sii pɛn nɛ be mu.

⁷ «Kilɛ Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo! Wemu ba se ta, Nii Sicumɔ Tige kemu ki wa Kilɛ wo Alijine wu ni ge, nɛ na ba kee pya wa kan weefɔɔ mu wu li.»

Sɛmɛ wemu w'a tun Simirini egilizi wu mu ge

⁸ «Egilizi wu wu jɛ Simirini ni ge, sɛmɛ tun wee wo meleke wu mu na: Wemu wu jɛ nizhiime we ni kurogo wo we, ni w'a xu na guri jɛ ge, wee ya jo:

⁹ «Nɛ wa ma kanhama pe ni ma la baa feɛɛɛ ti fiin, na ta m'i jɛ lafɔɔ! Pii p'a puyɛ

pyi Yawutuu, ga pee di jɛ Yawutuu wɛ, bani Shitaanni wo pɛɛɲɛ puga ki sipyii pu jɛ pere. Mɛkyɛɛɛɛɛɛ Jomɔ pemu beeri pee w'a yu na waa ma na ge, nɛ w'a pu beeri nuri. ¹⁰ Kanhama pe pu da ba ma ta ge, ma ganha bu fya pee na wɛ. Li wii Shitaanni na ba pii yaha yee ni kaso ni na yee nɔhɔ wolo. Yee na ba ganha cabyaa kɛ funɲɔ ni. Pye n'a daa sipya fo ma caxhugo. Lee bu bye, nɛ na jɪ sicuumɔ saanra jɪudɔnɔ kan ma mu.»

¹¹ «Kilɛ Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo! Wemu ba se ta wee da ga ba xu shuun xu wɛ.

Sɛmɛ wemu w'a tun Perigamu egilizi wu mu ge

¹² «Egilizi wu wu jɛ Perigamu ni ge, sɛmɛ tun wee wo meleke wu mu na: «Nɔyɔ shuun ɲmɔpara nidaan li wa wemu keɲɛ ni ge, wee ya jo:

¹³ «Kulo lemu ni mu ya tiin ge, nɛ lee cɛ, lee jɛ Shitaanni saanra koro tasinɲɛ. Antipasi we wu jɛ nɛ seeri jomɛɛ fɔɔ ge, p'a wee gbo wolo yee niɲɛ ni Shitaanni tateɛngɛ ki ni. Ga lee be na, mu ya mara yaha nɛ na, mu ya ta foro nɛ n'a daa wu kaa taan wɛ. ¹⁴ Ga n'a da ma jaagi keree kii shizhaa na. Balamu bi kalaa wemu kaan Balaki mu wu na daga na Izirayeli nagoo pu tɔɔgɔ leni kakuuɲɔɔ ni ge, sipyii pii wa mu yiri wà, pee ya sɔɔ na daha wee kalaa we ninumɔ feni. W'a bi Izirayeli nagoo pu pɛɛ pu na yaperɛɛ xaara xaa, na dɔdɔɔɔ pyi. ¹⁵ Na fara lee be na, pii be wa yee mu wà pee ya sɔɔ Nikolayitii pu wo kalaa wu na. ¹⁶ Lee wuu na daburajɛ jo ma jurumu wu na. Ni lee be wɛ, nɛ na ba ma yiri tɔvuyɔ na, ɲmɔpara le l'a foro na jɔ ki ni ge, di lee taga yogo tun ni pee ni.

¹⁷ «Kilɛ Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge wu logo! Wemu bu se ta, yalige kemu mɛɛɛ ki jɛ maane* ki niɲmɔhɔɲɔ di jɛ ge, nɛ na kee kan weefɔɔ mu, di kagerɛɲɛ nivige be kan weefɔɔ mu. Mafonɲɔ na ba ga kee na, wa shishiin da kee cɛ wɛ fo ki tavɔɔ yɛ.»

Sɛmɛ wemu w'a tun Tiyatiiri egilizi wu mu ge

¹⁸ «Egilizi wu wu jɛ Tiyatiiri ni ge, sɛmɛ tun wee wo meleke wu mu na: Kilɛ Ja we, wee wemu jɪ ki jɛ ba nanɲɛ jɛ wɛ, ni wu tɔɔyɔ yɪ jɛ ba dɔnaa tɔɔɔ jɛ wɛ temu t'a jɪ ge, wee ya jo:

¹⁹ «Nɛ mu kapyegɛe ki cɛ: Ma taanɲɛɛɛ ke, ni ma n'a daa we, ni ma saama pu beeri, ni ma loxulo le. Nɛ li cɛ jo ma kurogo kapyegɛe k'a jɛhɛ nizhiigee ki na. ²⁰ Ga cɛɛ Zhezabeli wemu w'a wuyɛ pyi Kilɛ tudunmɔ ge, mu ya wee yaha wu na nɛ wo kapyeyii

* **2:1 Wee wo meleke:** Lee kɔri jɛ egilizi wu jahagbaa fɔɔ, yee ninuyɔ yi wa koogoo 2:8, 12, 18; ni koogoo 3:1, 7, 14 wu be ni. * **2:17 Maane:** Wee jɛ yalige kemu Kilɛ ya kan wu sipyii pu mu na pu yaha siponɔ ki ni ge. Ekizode 16: 11-18

pu piinne, na pu pye pu na dódóóró pyi, na yaperéé xaara be xaa. Lee wuu na n'a da ma jaagi. ²¹ Nε tuun wa kan wu mu, kónhó wu daburaje jo wu jurumu wu na. Ga wu ya ta sáó na daburaje jo wu dódóóró ti na wε. ²² Lee wuu na n'a da wu shan yama yasinnege na. Piimu p'a taanfεεge pyi ni wu ni ge, di pee be curi kanhagbó ni pu bye p'i ya daburaje jo pu kapyegee ki na wε. ²³ N'a da ba wu nagoo pu be gbo. Egilizii pu bεeri na ba li ce na ne sipyii fungonyó ni pu jidaan keree bεeri ce. Nε na ba yee bεeri nigin nigin saraa kan yi mu na bε ni yi kapyegee ni. ²⁴ Yee Tiyatiiri shεen samaa kunni yee piimu sanha sáó wee kalaa wu na-ε ge; wee p'a byi Shitaanni wo kanmóhóhóó nigbóhóó ki ge; n'a da yi jo yi mu jo n'a da ga tuguro tatii taha yi júnjón ni wε. ²⁵ Ga n'a daa we wu wa yee mu ge, yi wee co jón xuuni, fo di ba she ba. ²⁶ Wemu bu se ta na nε wo kapyegee ki fari, fo na nó taaxáó li na, nε na ba wee pye fanhafáó shi wu júnjón ni.

²⁷ Wee na ba shi wu mara ni tóóró pubiin ni, na wu ja ja ba p'a puuro shóhóó jii jagana lemu na wε. Kee fanha ke nε be ya ta na To Kile mu. ²⁸ Nε na ba jimugujón wóró be kan weefáó mu. ²⁹ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

3

Seme wemu w'a tun Saridesi egilizi wu mu ge

¹ «Egilizi wu wu jε Saridesi ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: Kile Munahaa gbarashuun ni wóróó gbarashuun wu wa wemu kenje ni ge, wee ya jo:

Nε mu kapyegee ki ce. Sipyii ya mu pyi wye, na ta mu di jε gbo. ² Ayiwa, ηmunumó pu yaha, pusamaa pii p'a taxuyo shaa ge, m'a pee logoo waha, m'a pu niye curi; bani nε ta mu kapyegee ki ta ki jóróro na na Kile wu jaha táan wε. ³ Kalaa wemu m'a ta ge, ni logogana lemu na m'a wu logo ge, ma funnjó yaha nidogo wee na, m'a wu co, m'a yere ma jurumu wu na. Ma bu bye ma di ya ηmunumó pu yaha wε, nε na ba ma fo ba nagaa jε wε. Tuun wemu ni n'a da ba ge, mu ya wee ce wε. ⁴ Ga lee be na sipyii pii wa mu yiri Saridesi ni piimu sanha pu fáya nórógo wε. Faviye yi da ba le pu na pu da jaari ni nε ni, bani p'a yaa ni lee ni. ⁵ Wemu ba se ta, faviye yi da ba le weefáó na. Nε da ga ba wu mege fórógo di wolo jii sicuumó Kitabu wu ni wε. Nε na ba yi jo na To Kile ni wu melekeε pu jaha táan jo weefáó wu wa nε wo.

⁶ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

Seme wemu w'a tun Filadelifi egilizi wu mu ge

⁷ «Egilizi wu wu jε Filadelifi ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: Wemu wu jε fεεfεε na can yu ge, ni saannaa Dawuda wo kenikaan li wa wu kenje ni ge, wee wemu wu da já gbura ki mugi ni wa yafiin da já ki tó-ε ge, ni wu na já gbura ki tó be wa shishiin da já ki mugi-i ge, wee ya jo:

⁸ «Nε mu kapyegee ki ce. Li wii nε jón ki nimugiyahaña yaha ma jaha táan, wa shishiin da já ki tó wε. M'a nε kafila wu co, ma ya ta foro nε kaa táan wε, na ta fanha katii be di jε ma ni wε. ⁹ Shitaanni wo pεenje puga ki sipyii piimu p'a ya na Yawutuu pee jε, na ta p'i jε Yawutuu-i ge, kafineye pee ya goón. Nε na ba pee karamu fo p'a pa nuguro sin ma fεε ni, p'i li ce na mu ya taan nε mu. ¹⁰ M'a nε jómó pu mara ni loxulo ni, lee wuu na kanhama tuun we wu da ba nó kónjón bεeri na, na jinje ki sipyii pu bεeri nahó wolo ge, nε be nε na ma mara wee tuun wu ni. ¹¹ Jeri tapyege ni n'a da ba. Le li wa ma kenje ni ge, lee co xuuni, kónhó wa shishiin ganha da ma saanna júdónó li sho ma na wε. ¹² Wemu ba se ta, nε na ba weefáó pye ba na Kile wu pugbóhó ki beni wa jε wε. Wee da ga laha wá bada wε. Nε na ba na Kile wu mege ka weefáó na, ni na Kile wu kulo li mege Zheruzalemu-fomó wε. Wee na ba digi na yiri fugba we ni na To Kile wu yiri. Nε na ba na mafonjón ki be ka wu na.

¹³ «Kile Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge, wu logo!»

Seme wemu w'a tun Lawodise egilizi wu mu ge

¹⁴ «Egilizi wu wu jε Lawodise ni ge, seme tun wee wo meleke wu mu na: Nε wemu mege ki jε Amiina ge, na jε sεeri jómee fáó, ni can fáó, ni yanmuyo yi bεeri nahóshaanra Kile mu ge, nε jo:

¹⁵ «Nε mu kapyegee ki ce. Mu ya jinje wε; ma di ya weri wε. Mu da bi jinje kelee na weri lee bi da daan nε ni. ¹⁶ Ga mu jε ba lowógwógónjón jε wε: Ma ta weri wε; ma di ya jinje wε, lee wuu na n'a da ba ma tugi yeege na jón ki ni. ¹⁷ Mu ya jo na yara fáó mu jε, na mu ya naafuu ta, na mu mago jε wa yaaga na wε, na ta mu bi yaa na li ce na kanhama fáó mu jε, ni jaa fáó, ni la baa fáó, ni fyen. Mu bi yaa na li ce na ma ceepile wo wu jε. ¹⁸ Lee wuu na nε mu yeri jo ma sanni ye pyaa sho nε mu, kónhó m'a bye lafáó. M'a favige shó, kónhó m'a fáña ta le, ma ceepile wo ganha ba jaa l'a ma shiige wε. M'a jeyanjaa shii shó m'a pee fara ma jii na, kónhó ma da jaa. ¹⁹ Piimu kaa l'a dan nε ni ge, pee na nε dinni, na pu kuuni be. Ayiwa, ma zo wu bεeri kan daburaje jo mu. ²⁰ Nε kunni niyerege ki wa kujónó li jón na, na gbura ki kuuni. Wa bu nε mujuu logo

na gburá ká mugi nɛ mu, nɛ na ba jé na li ni weefɔɔ ni, weefɔɔ bɛ di li ni nɛ ni. ²¹ Wemu ba se ta, nɛ na ba weefɔɔ tenjɛ nayɛ yíri na saanra koro li na, ba nɛ bɛ ya se ta na diin na To Kílɛ yíri wu saanra koro li na tiingana lemu na wɛ.

²² «Kílɛ Munaa ya lemu yu egilizii pu mu ge, wemu na logo ge wu logo!»

4

Kílɛ wo saanra koro le, ni na wu pɛle fugba we ni

¹ Lee kadugo na a nɛ wii sanha, na fugba wu jɔ ki ja k'a mugi. Mujuu le nɛ fɛnhɛ logo, l'i jɛ ba maga mɛɛ jɛ-ɛ ge, a lee mujuu l'i nɛ pye sanha na: «Dugi naha, keree kiimu k'a yaa na pye le kadugi na ge, di ba kee shɛ ma na.» ² Taapile ni a Kílɛ Munaa di jé nɛ ni. Li wii, saanra koro la bye fugba wu ni, wa wu bi tiin lee na. ³ Wemu w'a bi tiin lee na ge, wee bi jɛ ba pɛɛwa kagereye ya jɛ wɛ, yemu mɛɛge ki jɛ na zhasipu ni sariduwani ge. Kílɛ nɛmɔpara li bi lee saanra koro li maha, ba m'a li wii wɛ, m'a li ta li na jɛ ba pɛɛwa kagerɛnjɛ ka jɛ wɛ, kemu mɛɛge ki jɛ emerɔdi ge. ⁴ Saanra korogoo kelee shuun ni shishɛɛɛɛ (24) w'a lee saanra koro li maha. Nɔhɔlɛ kelee shuun ni shishɛɛɛɛ (24) wu bi tiin kee saanra korogoo ki na, pee jɛ na fadeviire le. Saanra jɔdɔɔ di jɛ pu bɛɛri nigin nigin juyɔ ni, kiimu ya yaa ni sanni ni ge. ⁵ Kílɛ-jɛnjɛɛ, ni mujɔɔɔ, ni Kílɛ-sɛlɛnjɛɛ di foro lee saanra koro li ni. Sokinnaa gbarashuun wemu w'a jɛ ge, pee jɛ saanra koro li jahagbaa na. Pee jɛ Kílɛ Munahaa gbarashuun wɛ. ⁶ Saanra koro li jahagbaa li bɛ di jɛ kanná gba lɔhɔ ki, kemu ya yaa ni vɛɛri ni ge, vɛɛri wemu ya wii na jaa ba jaawiige jɛ wɛ. Nii yanmuyo shishɛɛɛɛ w'a bye pu ninjɛ ni na saanra koro li maha. Yi jahaya ni yi kaduyo bɛɛri di jɛ jɛ. ⁷ Nii yanmuyo yi nizhiige jɛ ba cɛnri jɛ wɛ. Shuun wogo ki jɛ ba nupepinjɛ jɛ wɛ. Taanri wogo ki jaha jɛ ba sipya wogo jɛ wɛ. Shishɛɛɛɛ wogo ki jɛ ba jaa niyirige jɛ wɛ. ⁸ Kapaya gbaara jɛ yee jɛ yanmuyo yi bɛɛri nigin nigin mu. Yee kapaya yi nɔhɔdaan ni yi fugba wu bɛɛri bye jɛ. Yee yanmuyo yi bi yoyo cee gbee caɲa fara piige na na:

«Fɛfɛɛɛɛ, fɛfɛɛɛɛ, fɛfɛɛɛɛ,
wù Kafɔɔ Kílɛ, Se Bɛɛri Fɔɔ,
wemu w'a bye, ni wu jɛ wà, ni wu na ba ba ge.»

⁹ Saanra koro li tiinvɔɔ we, wee wemu wu da gori yaha jɛ na gbee ge, ye jɛ yanmuyo shishɛɛɛɛ we ba yoyo cee, na wu pɛle, na wu soni, na baraga theri wu na tuun wemu ni, ¹⁰ nɔhɔlɛ kelee shuun ni shishɛɛɛɛ (24) wu bɛ

na nuguro sin wee tuun wu ni saanra koro li tiinvɔɔ wu jahagbaa na, wee wemu wu da gori yaha jɛ na gbee ge, na wu pɛle, na pu saanra jɔdɔɔ ki kɔɔngi na ki yaha saanra koro li jahagbaa na, na jo:

¹¹ «Wù Kafɔɔ ni wù Kílɛ,
mu w'a yanmuyo yi bɛɛri yàa,
mu jɛdaan funnjɔ ni yanmuyo yi bɛɛri ya yàa,
mu jɛdaan funnjɔ ni yi bɛɛri jɛ bɛ.
Lee wuu na, nɔɔɔɔ, ni pɛɛnjɛ,
ni sɛfɛɛɛɛ ya yaa ni ma ni.»

5

Kitabu we ni Dubyapige ke

¹ Lee kadugo na a nɛ Kitabu nigurugo ja saanra koro li tiinvɔɔ wu kanige kenjɛ ni. Wee kadugo ni wu jaha bɛɛri bye kama, fɛ tɛɛɛ gbarashuun d'a taga wu jɔ mara. ² A nɛ meleke baraga wo wa ja wu na kaan jɛini ni mujuugbɔɔ ni na: «Jɔgɔ w'a yaa ni fɛ pu gyɛɛgi ni, kɔnhɔ wu Kitabu wu jɔ mugi wɛ?» ³ Wa shishiin ya ta fugba wu ni, kelee jɛnjɛ ki na, kelee jɛnjɛ ki nɔhɔdaan, wemu na já wee Kitabu wu jɔ mugi wu wu funnjɔ wii wɛ. ⁴ Ba ni wa shishiin di bi sanha da wemu w'a yaa ni Kitabu wu jɔ mugi ni, wu wu funnjɔ wii wɛ, wee tuun wu ni a nɛ sii na mɛɛ suu xuuni. ⁵ A nɔhɔlɛ wa di nɛ pye: «Ma ganha ba mɛɛ suu wɛ; li wii cɛnri we w'a foro Zhuda shi wu ni ge, Dawuda yasege ke, wee ya se ta. Lee funnjɔ ni wu na já fɛ tɛɛɛ gbarashuun wu kyɛɛgi na Kitabu wu jɔ mugi.»

⁶ A nɛ Dubyapige* niyerege ja lee saanra koro le, ni jɛ yanmuyo shishɛɛɛɛ, ni nɔhɔlɛ pu ninjɛ ni, ma na giin na p'a ki gbo. Yɛnjɛ gbarashuun ni jɛ gbarashuun wu bye ki na. Kee jɛ gbarashuun wu jɛ Kílɛ Munahaa gbarashuun wɛ. Kee ya tun ninjɛ ki kabaya yi bɛɛri na. ⁷ A Dubyapige k'i fulo na Kitabu wu nigurugo ki lɔ saanra koro li tiinvɔɔ wu kanige kenjɛ ki ni. ⁸ Ba Dubyapige k'a wee Kitabu wu lɔ wɛ, a jɛ yanmuyo shishɛɛɛɛ ni nɔhɔlɛ kelee shuun ni shishɛɛɛɛ (24) wu nuguro sin ki fɛɛ ni. Konoyo jɛ pu bɛɛri nigin nigin keye ni, ni sanni cɛɛgbuugoo, kee bi jɛ nudanga yawurire na. Tee jɛ Kílɛ wu fɛfɛɛɛɛ sipyii pu Kílɛ-jɛɛɛɛɛ. ⁹ Pu bi yofɔɔ cee na:

«P'a mu gbo.
M'a sipyii pii juyɔ wolo
ni ma shishan pu ni na kan Kílɛ mu,
na foro kponhɔɔ ki bɛɛri ni, ni shi jomɔ pu bɛɛri ni,
ni shi wu bɛɛri ni, ni fiye yi bɛɛri ni,
Lee wuu na mu yɛ w'a yaa ni Kitabu wu jo ni,
m'a wu fɛ pu kyɛɛgi.»

* **5:6 Dubyapige:** Kee jɛ Yesu, Kílɛ Ja we. Ali na wu ta jurumu wa shishiin ya ta wu na wɛ, w'a sɔɔ na wu munaa kan saraga, na xhu kɔnjɔ wo jurumu wu wuu na.

10 M'a pee pye Kile saanra ti sipyii, ni saraya naha shòonrivòò, Kile mu. Pee na ba saanra pyi jinje ki na.»

11 Lee kadugo na a ne wii na melekee njehemee jomò logo. Pee bi saanra koro le, ni jii yanmuyo ye, ni nòhòle pu maha. Pee bye melekee miliyoo njehemee tehene baa wuu. 12 Pee bi mujonjoo waa na:

«Dubyapige ke p'a gbo ge, kee ya yaa ni sefeere, ni yaaga feere, ni fungongò feere, ni fanha,

ni peneje, ni nòòrò, ni masònjò ni.» 13 Kile wo yanmuyaaya yemu beeri yi je fugba we ni ge, ni jinje ke na ge, ni jinje ke nòhòdaan ge, ni suumò lòhò ke ni ge, a ne yee beeri mujonjoo logo yi na yoyo cee na:

«Masònjò, ni peneje, ni nòòrò, ni sefeere ti pye saanra koro li tiinvòò ni Dubyapige ki woyo fo gbee.»

14 A jii yanmuyo shishere wu jo: «Amiina.» A nòhòle p'i nuguro sin na ki pele.

6

Dubyapige k'a Kitabu wu fe pu kyeege

1 Ba Dubyapige k'a fe tehee gbarashuun wu wa nigin kyeege tuun wemu ni we, a ne jii yanmuyo shishere wu wa nigin mujuu logo ba Kile ma sele me we na: «Pal!» 2 Lee kadugo na a ne shonfige ka ja. Wemu w'a bi dugi kee na ge, sindaa je wu kenje ni. Saanra judonò bi kan xò wee mu. Wu sefeere wo w'a foro, wu na ba se ta.

3 Tuun wemu ni w'a fe shuun wo pu kyeege ge, a ne jii yanmuyo shuun wogo ki mujuu logo na: «Pal!» 4 A shonfige ka di foro. Wemu w'a bi dugi kee na ge, sefeere ya kan xò wee mu na ke konje ke jayinje xò, kònhò sipyii di da puye gbuu. Nmòpara niduunnò ya kan wu mu.

5 Tuun wemu ni w'a fe taanri wo pu kyeege ge, a ne jii yanmuyo taanri wogo ki mujuu logo na: «Pal!» A shonwòhònjò ka di foro. Wemu w'a bi dugi kee na ge, shaa li bye wee kenje ni na daanna pye. 6 A ne mujuu la logo jii yanmuyo shishere wu te ni na: «Shinma tuugo ka wo kilo nigin ya be ni shen nigin canja jii saraa ni. Shinma tuugo katii be wo kiloo taanri be ya be ni wee saraa we ninumò ni. Ma ganha bu da sinme pe ni duven wu kyeege we.»

7 A wu fe shishere wo pu kyeege, a jii yanmuyo shishere wogo k'i jo: «Pal!» 8 A ne shongò ka ja k'a foro, kee bi kiikaan. Wemu w'a bi dugi kee na ge, wee mæge je xu. Adesi bi taha wee feni. Sefere bi kan pu mu jinje ke taaga shishere wogo ki na; kònhò pu da sipyii gbuu ni nmòparaa ni, ni xuugbòhò, ni kafeye yama, ni jinje ke yacoyo ni.

9 W'a fe kaguro wo pu kyeege tuun wemu ni ge, sipyii piimu p'a gbo Kile jomò pe ni wu

seeri keree ki feni ge, a ne pee wo munahaa ki ja saraga yi tawologo ki nòhòdaan. 10 Pee bi mujonjoo waa na: «Wu Kafòò, fefere wo ni can wo we, fo tuun weke ni mu di da ba kiiri kòn jinje ki sipyii pu na, m'a wèe shishan pu yogo jo we?» 11 Wee tuun wu ni, a p'i fadedònyò niviye kan pu beeri nigin nigin mu, na pu pye na pu jeri pye sanha loxulo li ni, fo pu kapyebyerii, ni pu cebooloo pu bu she fa; pee piimu p'a yaa na gbo lee gbogana li na ba pee je-ε ge.

12 Lee kadugo na a ne Dubyapige ki ja k'a fe gbaara wo pu kyeege. Wee tuun wu ni a jinje k'i jele xuuni. A piige di je canja jii li ni, a l'i wò ba fawòhònjò je we. A yenje ki beeri di jaanja ba shishan je we.

13 A fugba wòròò k'i do jinje ki na ba kafeege ma nitoodige jahara, na ki geeye turi we. 14 A fugba wu laha wu tateenge ni, ba p'a fuugo kurulo na luu kurulogana lemu na we. Faaboboyo ye ni lòhò ninje takpiye yi beeri y'a kuu laha yi tatiinye ni. 15 Konjò ki sipyii pu beeri: Saanana yoo, sipyigbòò yoo, kashen juyòfæe yoo, naafuu fæe yoo, fanhafæe yoo, buloo yoo, piimu je buloo we, pee yoo, pee beeri ya puye nmòhò yaja gulogoo ni, ni faaboboyo yi te ni. 16 A p'i faaya ni boboyo yi pye: «Yi to wù njunò ni, y'i wù nmòhò saanra koro li tiinvòò we, ni Dubyapige ki loyire li jaha na. 17 Bani pu loyire li cagbòhò k'a nò. Jògò wu d'a já zhò we?»

7

Kile wo fe p'a kpon Izirayeli sipyii piimu na ge

1 Lee kadugo na a ne melekee shishere niyereye ja jinje ki kabaya shishere wu na. Pee bi konjò ki kabaya shishere wu kafeege ki co, kònhò kafeege ka shishiin ganha ba yiri jinje ki na, kelee suumò lòhò ki na, kelee tige ka shishiin na we. 2 A ne meleke watii ja w'a yiri Kile-nòhò ki shizhaa na, Kile jii wo wu wo fe kpon kpon yaaga ki je wu kenje ni. Ninje ki fara suumò lòhò ki na, yee gyege ya kan melekee shishere wemu mu ge, a wu mujuugbòò jo na pee pye: 3 «Yi ganha bu da yafiin kyeege jinje ke, kelee suumò lòhò, kelee tiire ti na, na ta wèe sanha fe kpon wù Kile wu kapyebyii pu gbahaa na we.» 4 Fe ya kpon piimu na ge, pee ye jò ne logo. Pee je sipyii kabòfonjoo xhuu nigin ni kelee shishere ni shishere (144.000). Pee bi foro Izirayeli kponhòò ki beeri na.

5 Zhuda wo kpon li na, fe ya kpon sipyii kabòfonjoo ke ni shuun (12.000) na; Uruben wo kpon li na, sipyii kabòfonjoo ke ni shuun; Gadi wo kpon li na, sipyii kabòfonjoo ke ni shuun;

- 6 Azeri wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
Nɛfitali wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
Manase wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
- 7 Simijɔ wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
Levi wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
Isakari wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
- 8 Zabulon wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
Yusufu wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
Benzhame wo kpɔɔn li na, sipyii kabɔfonɔɔ ke ni shuun;
fɛ ya kpɔɔn pee bɛeri na.

Sipyiɛhemɛɛ piimu p'a shɔ ge

9 Lee kadugo na a nɛ wii na sii sipyiire ta na t'a sii jɛhɛ, sipya wa shishiin da j'a piimu tɔrɔ wɛ. Pee bi foro fiye yi bɛeri ni, ni shi wu bɛeri, ni shi jomɔ pu bɛeri, ni kpɔnhɔɔ ki bɛeri ni. Pee niyereye y'a bye saanra koro le, ni Dubyapige ki jaha taa. Fadeviye nidɔɔnyɔ yi bye pu na, fɛnhɛgeye di jɛ pu keye ni. 10 A p'i ganha na mujonɔɔ waa na: «Wɛe wo Kile we w'a tiin saanra koro li na ge, wee ni Dubyapige ki k'a juwuuro kaan wɛe mu.» 11 Melekeɛ pu niyereye yi bye na saanra koro le, ni nɔhɔlɛɛ pee, ni jii yanmuyɔ shishɛɛɛ wu maha. A p'i nuguro sin saanra koro li jahagbaa na, na pu jahaya buri jiiɛ na, na Kile pɛlɛ. 12 na jo: «Amiina. Masɔɔɔ ni nɔɔɔɔ, ni fungongɔ fɛɛɛɛ ni baraga daha, ni pɛɛɛɛ, ni sefɛɛɛ, ni fanha, yee jɛ wee Kile wu woyo fo gbeɛ. Amiina.»

13 A nɔhɔlɛ nigin wa di nɛ yege na: «Jɔɔɔ ye p'i jɛ ni ye fadeviye ye ni wɛ? Mii p'a yiri wɛ?» 14 A nɛ wu pye: «Nɔhɔlɛ we, go mu wu wa pu ɛɛ.» A wu nɛ pye: «Piimu nivorowuu pu wa kanhagbɔ pu ni ge, ni p'a fadeye yi je fiinjɛ Dubyapige ki shishan pu ni ge, pee pu wa. 15 Lee na pee wa Kile wo saanra koo li jaha taa na kapyɛɛɛ pyi wu mu wu tapɛɛɛɛ pugbɔhɔ ki ni canja fara piige na. Saanra koo li tiinvɔɔ wu na ba bye ni pu ni, na pu mara. 16 Xuugo ni waga da ga ba pu ta bada wɛ. Canja bɛ di da ga ba daraa pu na sanha wɛ, kelee kafugo katii bɛ wɛ. 17 Bani Dubyapige ke ki wa saanra koro li ninɛ ni ge, kee na bye pu nahavɔɔ, na se ni pu ni jii sicuumɔ lɔhɔ ki yiri. Kile na ba pu jɛsinmɛ pu bɛeri tuu.»

8

Fɛ gbarashuun wo pu keree

1 Tuun wemu ni Dubyapige k'a fɛ gbarashuun wo pu laha ge, a fɛhɛɛ di fugba wu kpɔɔn fo na nɔ minitii kɛkɛɛ taanri (30) shishiin na.

2 Melekeɛ gbarashuun we w'a yere Kile jaha taa ge, a nɛ pee ja. A p'i maya gbarashuun kan pu mu. 3 A melekeɛ watii bɛ di ba yere saraya tawologo ki jahagbaa na. Yawurire shɔɔ sannii wuu li bye wu kenɛ ni. A p'i nudanga yawurire ninɛhɛɛ kan wu mu; Kile ya sipyii piimu pye fɛɛfɛɛ ge, kɔnhɔ wu pee wo Kile-jɛɛɛɛ yi fara tee yawurire ti na, wu yee pinne wolo saraga, saraya tawologo sannii wogo ki juɔɔ ni. Kee bye saanra koro li jahagbaa na. 4 Tee nudanga yawurire ti wo wurege ni Kile ya sipyii piimu pye fɛɛfɛɛ ge, ni pee wo jɛɛɛɛ y'a dugi shiizhan Kile jaha taaɛ melekeɛ wu kenɛ ni. 5 A wee melekeɛ wu yawurire shɔɔ li jii saraya yi tawologo ki wo naganhaa ki na, na ki w'a jiiɛ ki na. A Kile-seleɛɛɛ, ni mujonɔɔ, ni Kile-jiiɛɛ, ni jiiɛɛ cɛleɛɛ di bye.

Melekeɛ p'a maya yi jɔ kɔn na wi

6 Maya gbarashuun wemu wu bye melekeɛ gbarashuun wu mu ge, a pee di gbegele yee maya yi wo wi kaa na. 7 A melekeɛ nizhiime wu wu wo maga ki wi, a zanha kagereye, ni na, ni shishan di suri yiye ni na w'a jiiɛ ki na. A jiiɛ ki taaga taanri wogo k'i sogi. A tiire ti taaga taanri wogo ki bɛ di sogi. A jɔɔɔɔɔɔ ke bɛeri di sogi.

8 A melekeɛ shuun wo wu wu wo maga ki wi, a l'i bye ma na giin na ya faabobotabaaga kemu jaaɔa ge, kee w'a w'a suumɔ lɔhɔ ki ni. A suumɔ lɔhɔ ki taaga taanri wogo k'i jɛri shishan. 9 A suumɔ lɔhɔ ki jii yanmuyɔ yi taaga taanri wogo k'i xhu. Kɔɔɔɔɔ ye y'a bye suumɔ lɔhɔ ki juɔɔ ni ge, a yi bɛ wo taaga taanri wogo ki bɛ di gyɛɛgi.

10 A melekeɛ taanri wo wu wu wo maga ki wi, a wɔɔɔɔɔɔ tabaaga ka di yiri fugba we ni na pa do, na ganha na jii ba nagbɔhɔ jɛ wɛ. Kee ya to gba lɔhɔɔ yi taaga taanri wogo, ni yi lobulowegeɛ ki ni. 11 Lee wɔɔɔ ni mɛge ki nɛ Zoro. A lɔhɔɔ yi taaga taanri wogo ki bɛeri di soro. A kee lɔhɔ k'i shɛnjɛhemɛɛ gbo, bani ki bi soro.

12 A melekeɛ shishɛɛɛ wo wu wu wo maga ki wi, a lee di canja ki taaga taanri wogo ki kpɔɔn, ni yenɛ ki taaga taanri wogo ke, na fara wɔɔɔ ki taaga taanri wogo ki bɛ na, fo na yi kpɛɛɛɛ ki taaga taanri wogo ki pye nibiige. Ayiwa, piige ki fara canja ki na, a yi kpɛɛɛɛ taaga taanri wogo k'i bye nibiige.

13 A nɛ wii sanha na jaa ja w'a yiri na beele fugba lii lii we ni, na mujuugbɔɔ waa na: «Melekeɛ taanri wusamaa p'a kori ge, pee ba pu wo maya yi wi tuun wemu ni, bɔɔngɔ, bɔɔngɔ, bɔɔngɔ kee k'a da jiiɛ ki sipyii pu ta wee tuun wu ni.»

9

Meleke kaguro wo wu wo maga mee

1 A meleke kaguro wo wu wo maga ki wi, a ne waro ja l'a yiri fugba we ni na pa do jinje ki na. A p'i wecogonjo tene baa wogo ki wo kenikaan li kan lee mu. 2 A l'i kee wecogonjo ki no mugi, a wurege di ganha na foro wa ba kanragaa wurege je we. A wecogonjo ki wurege di nibiige leje canja jiii le ni kafeege ki ni. 3 A kabeeeye ya di foro kee wurege ki ni na caaga jinje ke na. A p'i fanha kan yi mu ba namaa je we. 4 P'a yi jo yi mu na yi ganha bu da kakara pye na ke na we, kelee yapyiire, kelee tige ka shishiin na we; ga sipyii piimu pu je Kile wo fe pu je pu gbahaa na-ge, na y'a kakuuwo pyi pee ye na. 5 Sefere ya ta kan yi mu yi ja sipya gbo we. Ga sefere ya kan yi mu y'a sipyii kana fo yeye kaguro. Yi saronjo ya ya ba namaa wuuro je we. 6 Sipyii na ba xu shaa yee caya yi na, ga p'i da wu ta we. Xu kaa na ba bye pu na, ga wee be na ba fe pu jaha na.

7 Yee kabeeeye yi bye ma na giin shonyo p'a gbegele kashen kaa na, na je ma na giin sanni saanra judonjo y'a to. Yi jahaya je ba sipyii woyo je we. 8 Yi juzhiire je ba cee wuuro je we. Yi ganhaa di je ba cenri wogoo je we. 9 Yi je kanna toro fadeye y'a le na pye nmasigiye, yi kapaya tunmo di je ba shonyo wotoriyo ninheye tunmo je we, yemu y'a gburogi na se kashen ni ge. 10 Yi naya je ba namaa woyo je we ni njmahaa ni. Kanhama pe y'a da ba daha sipyii pu na fo yeye kaguro ge, kee fanha ki wa yi naya yi ni. 11 Saan wa wu je yi junjo ni, wee wu je wecogonjo tene baa wogo ki meleke we. Wu mege ki je Heburuu jomo pu ni na Abadon, p'i wu pyi Girekii jomo pu ni na Apoliyon, (lee kari je gveegi pyevoo).

12 Bongo ki nizhiige ya toro, lee kadugo na, shuun wa be wu da daha kee na sanha.

Meleke gbaara wo wu wo maga mee

13 A meleke gbaara wo wu wo maga ki wi, saraya yi tawologo sanni wogo ke ki bye Kile jaha taan ge, a ne mujuu la logo na foro ki gulogoo shishere wu yenje shishere wu ni. 14 Maga ki bye meleke gbaara wo wemu kenje ni ge, a wu wee pye: «Meleke shishere wu w'a po Efrate gbagbo wu loko ki no na ge, pu sanha.» 15 Pee meleke pii p'a bi gbegele yaha na be ni wee tuun we, ni kee canja ke, ni kee yenje ke, ni lee yee li ni ge, a p'i pee sanha yaha, konho p'i sipyii ti taaga taanri wogo ki gbo. 16 Pee wo kashennjo piimu p'a bye shonyo na ge, pee bi miliyoo xhuu shuun (200.000.000) xo. Kee no ke ne logo.

17 Kasee le ne na ge, shonyo ye ni piimu p'a bi dugi yi na ge, toro fadeye yi bye pu beeri mu, yee yi bye pu nmasigiye. Yi tuugo ka je ba na je we, ka je bulani ba safiiri kagereje je we, ka je ba kirimu je we. Shonyo yi nuyoo

di je ba cenri wogo je we. Na ni wurege ni kirimu di foro yi nuyoo ni. 18 Na ni wurege ni kirimu we w'a foro yee shonyo yi nuyoo ni ge, a pee kanhama tene taanri wu sipyii ti taaga taanri wogo ki gbo. 19 Yee shonyo yi fanha je yi nuyoo ni yi naya ni. Yi naya yi je ba wolo je we. Naya yi je ni nuyoo ni, yee nuyoo yi ni y'a sipyii ti kana.

20 Sipyii piimu samaa p'a kori, pe kanhama pe ya pu gbo-ge, pee ya ta daburaje jo pu kapyege ki na we. Pee ya ta jinaa wo peje ke ni yaper we peje ki no yaha we. Kee yaper kii ya ya ni sanni, kelee warifyen, kelee dajaa toro, kelee kagereye, kelee ni tige ni. Ki ya jaa we, ki ya nuri we, k'i ya ja paari we. 21 Pu ya ta daburaje jo pu sipyigbuu li na, kelee pu siganma keree, kelee pu dodooro, kelee pu nagaara ti na we.

10

Meleke we ni Kitabupire li keree

1 Lee kadugo na a ne meleke baraga wo wa ja wu na tigi na yiri fugba we ni, jahaja di je wu cere faya. Kile-njmapara di je wu junjo ni. Wu jaha ke di je ba canja je we. Wu toyo je ba na bene je we. 2 Kitabupire la no mugiyaha ja ki bye wu kenje ni. W'a bi wu kanige toro taha suumo loko ki na, na kamene wogo ki taha jinje ki na. 3 A wu mujuugbo la wa ba cenri ya guuri we. W'a lee wa tuun wemu ni ge, a Kile-selenje gbarashuun wu ganha na ya yu. 4 Ba Kile-selenje gbarashuun w'a jo xo we, ne bi zhaa da yee kani, ga na mujuu la logo na foro fugba we ni na: «Yemu Kile-selenje gbarashuun w'a jo ge, yee yaha kanmohono, ma ganha bu yee ka we.»

5 Meleke wu niyerege ne ja suumo loko ke, ni jinje ki na ge, a wee di wu kanige kenje yirige fugba wu ni na gaa na: 6 Wemu wu da gori yaha jii na gbee ge, wu d'a fugba we ni wu funjo yanmuyo, ni jinje ni ki yanmuyo, ni suumo loko ni ki funjo yanmuyo beeri yaa ge, ne kaa wee na jo: «Taasigine wa li ni nige we. 7 Ga canja kemu meleke gbarashuun wo w'a da ba wu wo maga ki wi ge, kee na ba bye Kile wo kanmohono li no cava ja ma na jo ba w'a yi jo wu kapyebyii Kile tudunmo pu mu jogana lemu na we.»

8 Mujuu le ne bi logo na yiri fugba wu ni ge, a lee di nugo ne pye na: «She Kitabupire li no mugiyaha ja ki sho meleke wu mu, wee wemu w'a yere suumo loko ke ni jinje ki na ge.» 9 A ne fulu wee meleke wu na, na wu jeeri jo wu Kitabupire li kan na mu. A wu ne pye: «Li co m'a li li, li na daan ma no ni ba sere je we, ga li bu digi ma funjo ni, li na zoro.» 10 A ne lee Kitabupire li co meleke wu kenje ni na li. A l'i daan ne no ni ba sere je we, ga ba ne li li xo tuun wemu ni we, a l'i soro ne funjo ni. 11 A mujuu l'i nugo ne pye sanha na: «Li waha l'i waha ma na ba jomo

ta sanha Kile mu na jo fiye nijnheye, ni shi nijnhemε, ni shi jomε nijnhemε, ni saanna nijnhemε shizhaa na.»

11

Sεεrεε shuun wu keree

¹ Lee kadugo na a p'i daanna kagaanga ka kan nε mu, kee bye ba publiin jε wε. A p'i nε pye: «Yiri m'a Kile-pεεnjε pugbεhε ki taanna, ni saraya yi tawologo ke, piimu p'a Kile pele wε ge, m'a pee tεrε. ² Ga m'a Kile-pεεnjε pugbεhε ki kaanja ki yaha wε, ma ganha bu da kee taanna wε. Bani kee ya kan shi wu mu wemu jε Yawutuu wε. Pu na ba jaari jaari fεfεrε kulo li ni yeye keεε shishεrε ni shuun (42) funnjε ni. ³ Nε na ba sefεrε kan na sεrεε shuun wu mu. P'a yoro bεrεyε faya* le na Kile Kafila jo cabyaa kabεfono di xhuu shuun ni keεε gbaara (1.260) funnjε ni.» ⁴ Pee jε oliviye tiye shuun we, ni sokinna-shuun we, pee piimu niyereye yi wa njinε ki Kafεε wu jaha taaan ge. ⁵ Sipy wa ba giin wu kakuunε pye wee wa na, na na foro pu jε ni na wee pεn wo sεrogo. Wa ba giin wu kakuunε pye we wa na, nakaara baa le xugana le na weefεε da xhuu. ⁶ Se wa pu ni na fugba we tε, kεnhε zanha ganha bu do pu Kile jomε pu cajoyε yi na wε. Se wa pu ni na lεhε jεri shishan. Tuun wemu bεeri bu pu taan, se wa pu ni na kanhama tuugo bεeri nε sipyire ti na njinε ki na.

⁷ Pu ba ba pu sεeri keree ki jε fa tuun wemu ni, yacoguunε ke k'a duri na foro wecogonε tεhεε baa wogo ki ni ge, kee na ba yogo kεn pu na, na jε pu na, na pu gbo. ⁸ Pu ni xihuyo na ba bye kugbεε li pinnere kpεεngε ki na. Lee kulo l'a foro lemu feni ge, lee jε Sodamu ni Misira. Lee kulo li ni pu Kafεε w'a kori tige na. ⁹ Konjε ke sipyii pii na ba pu ni xihuyo jε na na foro fiye yi bεeri ni, ni shi wu bεeri, ni shi jomε pu bεeri, ni kpnεhεε ki bεeri na. Pee na ba pu ni xihuyo jε na cabyaa taanri ni taaga funnjε ni. Pu da ga ba sεε pu pu le faya ni wε. ¹⁰ Kile tudunmεε shuun wu gbo wu na ba bye fundanga konjε ki sipyii pu mu, fo pu na fundanga yakanya kaan puyε mu, bani pee shuun w'a njinε ki sipyii pu kanha fo xuuni. ¹¹ Ba kee cabyaa taanri ni taaga k'a toro wε, a Kile di munahaa le pu ni, na niifεrεε kan pu mu, a p'i yiri yere. Piimu pu bi pu wii ge, a fyaara di jε pee ni fo xuuni. ¹² A pee Kile tudunmεε shuun wu mujuugbεε la logo na yiri fugba we ni na: «Yi dugi naha!» A p'i dugi jahaja na na kari fugba wu ni pu pεεn pu jii na. ¹³ Wee tuun wuyε pyaa ni, a njinε k'i jεle xuuni. A kulo li taaga ke wogo k'i do, a sipyii kabεfonjεε gbarashuun (7.000) di xhu kee njinε cεlεnjε ki na. A sipyii pusamaa di fya xuuni na ganha

na fugba Kile pele. ¹⁴ Bεεngεε shuun wogo k'a toro. Jεrε tapyεge ni bεεngεε taanri wogo k'a da na.

Meleke gbarashuun wo wu wo maga ki mεε

¹⁵ A meleke gbarashuun wo wu wu wo maga ki wi, a mujogbεhεε kii di foro fugba we ni na:

«Na lε nime na, konjε ki saanra t'a pye wu Kafεε Kile wuuro, ni w'a Shεvεε wemu jaha bulo ge. Wu na ba diin saanra koro li na gbee.»

¹⁶ Nεhεlεε keεε shuun ni shishεrεε (24) wemu w'a tiin pu saanra korogoo ki na Kile jaha taaan ge, a pee di nuguro sin, na pu jahaya buri njinε na, na Kile pele. ¹⁷ A pee di jo:

«Kafεε Kile, Sefεrεε Bεeri Fεε, mu wemu wu jε wε ge, ni mu wemu wu bye wε ge, weε yaa baraga taha ma na; bani m'a jε ma saanra ti ni ni sefεrεε nigbεεε ni.

¹⁸ Shi wemu jε Yawutuu-i ge, a pee logoo di yiri.

Ga ma loyire l'a nε. Xuu pu wo kiiri wu taakεεn ni ma kapyebyii Kile tudunmεε pu saraaduun ya nε, ni m'a sipyii piimu pye fεfεε ge, ni piimu p'a ma pele ge, sipyigbεεε fara sipyitillee na, pee bεeri saraaduun ya nε. Njinε ki kyεεgivεε pu bε taaxεε ya nε.»

¹⁹ Kile-pεεnjε pugbεhεε kemu ki jε fugba we ni ge, a kee jε di mugi. A Kile wo karijεεεε jεmεε li keshi wu jε wu pεεnjεεεε pugbεhεε ki funnjε ni. A Kile-njinεε, ni Kile-selejεεε, ni mujonjεε di ganha na fεro. A njinε k'i jεle, a zanha kagereye nagaya bε di digi.

12

Cee we ni wεgonjε ke p'a byi diragεn wu ge

¹ Lee kadugo na a nε kakanhana nigbεεε la jε fugba we ni. A nε cee wa jε, canja ke na jε wu cεre faya, yεnjε ke di jε wu tεεyε yi nεhεdaan. Wεrεε ke ni shuun saanra jυdεε di jε wu njinε ni. ² W'a bi yere yacerεε na. Wu laa li bi yiri, a wu ganha na sipyaa suu layana li kanhama pu na.

³ Lee kadugo na a kakanhana la bε di bye fugba wu ni. Lee jε wεgonjεε njiniga, juyεε gbarashuun ni yεnjεε ke di jε ki mu. Saanra jυdεεεεε ki bye yee juyεε gbarashuun wu bεeri nigin nigin na. ⁴ A ki nanja k'i fugba wu wεrεεε ki taaga taanri wogo ki faari wo njinε ki na. Wee cee wu bi giin di digi, a wεgonjε

* **11:3** Pu na bεrεyε faya le, lee ya li shεε na pu jatanhanja wuu pu jε, pu jomε pu bε di jε can.

k'i yere wu nahagbaa na, kónhó wu bu digi, k'i pya wu xa. ⁵ A cee w'i digi funana na. Ga taapile ni a wee pya w'i gari Kile ni wu saanra koro li kabanugo na. Wee wu da ba shi wu beeri mara ni tóroó biin ni. ⁶ A cee wu baa kari siponó ki ni; Kile bi xuu wemu gbegele ge, a wu gari wà, kónhó wu she wu jò shaa wà fo cabyaa kabáfonó nigin di xhuu shuun ni kelee gbaara (1.260).

⁷ Wee tuun wu ni a kashen di yiri fugba we ni. Melekee jurofóó Misheli ni wu melekee p'a tun ni wogonó ki ni. A wogonó ki be ni ki tahama-náhomóó p'i kashen ki jmo. ⁸ Ga pee ya ta se ta we. Pu ya ta xuu wa ta nige fugba we ni we. ⁹ A p'i wogonó ki co, na ki wá jinje na. Kee je wolege ke, p'i ki pyi na tógó levóó, ni Shitaanni. Kee kemu k'a jinje ki sipyii pu beeri piinje ge, kee ni ki melekee p'a pinne wá jinje ki na shiizhan.

¹⁰ Lee kadugo na a ne mujugbóó la logo na yiri fugba we ni na:

«Nime wée wo Kile wu wo juwuuro te,
ni wu sefeere te, ni wu saanra ti tuun
w'a nó.

Shonóó wemu w'a shónri lo ge,
wee be wo juuó feere ti tuun w'a nó
nime,

bani wée cebooloo pu jaagivóó w'a co,
na wá jinje ki na.

Wee wemu w'a bye Kile naha tán
na pu jaagi cana fara piige na ge.

¹¹ Wée cebooloo p'a se ta
wu na Dubyapige ki shishan pu baraga
ni,

ni pu Kile Jozaama pu seeri keree
ki be wo jo baraga ni.

Bani p'a bi kahari pu munahaa ni fo na nó
xu na.

¹² Lee wuu na fugba we ni piimu pu je wá
ge,
yi fundanga ta.

Ga, bóngó ki wa jinje ni suumó lóhó wogó,
bani Shitaanni ya tigi pa yee mu.

Wu luu l'a yiri xuuni,
bani w'a li ce na tuun watii je nige wee
mu we.»

¹³ Ba wogonó k'a li ja na kee ya wá jinje ki na we, cee we w'a tigi funana li na ge, a k'i daha wee feni na gana. ¹⁴ Ga, a naa naganá kapaya shuun di gan cee wu mu, xuu wemu w'a yáa yaha wu mu siponó ki ni ge, kónhó wu yiri wu she diin wá. Wu na ba njmóhó wá, na lii wó wu na. Pu na ba wu jò shaa wá fo na she nó yee taanri ni yeye gbaara na.

¹⁵ Lee kadugo na a wó wu lofomó pa yeege wu jò ni cee wu feni, ba gba lóhó je we, kónhó pee lofomó p'i wu li. ¹⁶ Ga, a jinje k'i cee wu tege; wogonó k'a lofomó pemu yeege ki jò ki ni ge, a jinje k'i ki jò mugi na pee gba. ¹⁷ A wogonó ki luu di yiri xuuni cee wu tán. Yesu ya can wemu she ge, Cee wu wo tuugo sipyii

piimu p'a wee co, na Kile wo námehé ki be co ge, a k'i she ganha na kashen kóon pee na.

Yaconó niguunó kemu k'a foro suumó lóhó ki ni ge

¹⁸ Lee kadugo na a wogonó k'i she yere suumó lóhó ki jò na gbazhenhe ki ni.

13

¹ A ne yaconó ka nivorogo ja suumó lóhó ki ni, juuó gbarashuun ni yenje ke di je ki mu. Saanra juuóóó ke di je yenje ke wu beeri juuóóó ni. Kile mekyegeere jomó d'a ka ki juuóóó yi beeri na. ² Ne yaconó kemu ja ge, kee bye ba shen je we. Ki tóyóóó je ni baraga ni ba yaconó ka je we, kemu mege ki je urusi ge. Ki jò je ba cenri wogó je we. A wogonó k'i ki sefeere te, ni ki saanra te, ni ki fanhagbóhó ki kan ki mu. ³ A ne ki juuóóó nigin wa ja w'a bana, a k'i bye ma na giin ki da xhuu. Ga, a ki tabanaja k'i xho. A lee di bye kakanhana konó ki sipyiiire ti beeri mu, a t'i daha ki feni. ⁴ A p'i wogonó ki pele, bani k'a fanha kan kee yaconó ki mu. A p'i yaconó ki be pele na: «Kee yaconó ke jòhó je we! Jógó wu d'a já yogo tun ni ki ni we?»

⁵ Wee tuun wu ni a se di gan yaconó ki mu, ki já k'a tabaara jomó ni Kile mekyegeere jomó yu. Sefeere be ya nóhó kan ki mu ki já keree pye fo yeye kelee shishere ni shuun (42). ⁶ Lee funóó ni a k'i ki jò mugi na tabaara jomó jò kón na yu na waa Kile na. A k'i ganha na Kile mege kyegi, na Kile wo fefeere ti wo fefeere xuu wu fanri. Piimu pu je fugba we ni ge, na ganha na pee be fanri.

⁷ Kile ya sipyii piimu pye feefe ge, sefeere ya kan ki mu ki yogo tun ni pee ni, k'ee se ta pu na. Sefeere ya kan ki mu fiye yi beeri na, ni shi wu beeri, ni shi jomó pu beeri, ni kpónhó ki beeri na. ⁸ Ninje ki sipyii pu beeri na ba ki pele, fo sipyii piimu meye y'a ka Dubyapige nigbogo ki nii sicuumó Kitabu wu ni fo konó jò kónduun wu ni ge, fo pee ye. ⁹ Wemu na logo ge, wu logo! ¹⁰ Sipya wemu w'a yaa na le bulooro ni ge, wee na le ti ni. Wemu w'a yaa na gbo ni njmópara ni ge, wee na gbo ni li ni. Ayiwa, lee wuu na Kile ya sipyii piimu pye feefe ge, pee ya yaa na loxulo ta, na gori n'a daa wu ni.

Yaconó niguunó ke k'a foro jinje ki ni ge

¹¹ Lee kadugo na a ne yaconó katii niv-orogo ja jinje ke ni, yenje shuun na je ki mu, kee di je ba dubyapinje wogoo je we, ga k'i yu ba wogonó ki je we. ¹² K'a bi kapyenje pyi ni yaconó nizhiige ki fanha ki ni kee naha tán. Kee yaconó nizhiige ki k'a bi bana xuuni, fo ki na taxuyo shaa, ga na juunó ge, kee ya ki peenje pye fanha konó sipyii na. ¹³ Yaconó shuun wogó ki bi kakanhanja nigbóhóóó pyi, fo na na be tirige jinje ke na na yiri fugba we ni, sipyiiire ti beeri nii na. ¹⁴ Sefeere ya kan ki mu k'a kakanhanja

kiimu pyi yacoŋo nizhiige ki ŋaha tãan ge, a k'i kee kakanhanãa ki taga sipyiire ti piinŋe ŋiŋe ki na, na pu pye na pu yacoŋo nizhiige ki jaa yãa, kãnhõ peŋŋe di daha ki na. Kee yacoŋo ke ŋmãpara l'a bi bana fo xuuni, ga ki ya ta xu we. ¹⁵ Yacoŋo shuun wogo k'a sefeere ta na já ŋojogo kan yacoŋo nizhiige ki jaa wu mu, kãnhõ wu da yu. Piimu be pu ŋe pu ya são na wee jaa wu pele-e ge, wu pee be gbo. ¹⁶ A k'i li pye fanha sipyii pu na, na pu fe kpõn pu kanige keye kelee pu gbaaha na. Sipyitiilee fara sipyigbão na, lafee fara la baa fee na, na fara buloo na, ni piimu ŋe buloo we. ¹⁷ Wa shishiin da já beere pye, kelee na zhõ pye ni pee fe pu ŋe ma na we. Pee ŋe yacoŋo nizhiige ki mege, kelee nimãoloo piimu p'a be ni ki mege ni ge. ¹⁸ Naha fo fungõŋo feere bu bye ma mu, m'a na ye ŋaha ce. Wemu w'a shiige ge, weefõo na já yacoŋo ki nimãri wu jate ce. Bani pee nimãoloo p'a be ni sipya wa mege ni. Pee ŋe xhuu gbaara ni kelee gbaara ni gbaara (666).

14

Dubyapige k'a piimu ŋuŋo wolo ge pee wo yoccege

¹ Lee kadugo na a ne wii na Dubyapige ki niyerege ŋa Siyõn faabobõŋo ki na. Sipyii piimu p'a bye ni ki ni ge, pee ŋe kabõfõŋo xhuu nigin ni kelee shishere ni shishere (144.000) Dubyapige ki mege ni ki To wu mege bi ka pee sipyii pu gbaaha na. ² A ne mujuu la logo na yiri fugba we ni, lee ŋe ba logbõho fão ni Kile-selene nigbõo ŋe we. Lee mujuu li bi nõho pye ba konikpõon konõyo mehe ŋe we. ³ Pee bi masõŋo yofõŋo cee saanra koro li ŋahagbaa na, ni ŋii yanmuyo shishere we, ni nõhõle pu ŋaha tãan. Wa shishiin ya ta já kee yogo ke taanni, ni sipyii kabõfõŋo xhuu nigin ni kelee shishere ni shishere (144.000) wu ye be we. Pee piimu ŋuŋo Kile ya wuu koŋo ki na ge. ⁴ Pee ya ta fõnrõ kaa pye ŋa ni cee ni we, bani pee ya pu ye mara yaha fefeere ni. Dubyapige ki ba se xuu beeri ni, pee na daha yaha ki feni. Pee ya ŋuwuuro ta na foro sipyii pu ŋiŋe ni, kãnhõ p'i bye saraga na wolo kan Kile ni Dubyapige ki mu ba yashiye ŋe we. ⁵ Pee ya ta kafineye jo ŋa bada we. Jaagi baa sipyii pu ŋe pii.

Meleke taanri wu wo mujõŋo

⁶ Lee kadugo na a ne meleke wa ŋa wu na yiri na beele fugba lii lii we ni. Kile wo Jozaama nixhõbaama pu bye wu mu na yu ŋiŋe ki sipyii pu beeri mu: fiye yi beeri, ni shi wu beeri, ni shi jomõ pu beeri, ni kpõnhõo ki beeri. ⁷ A wu jo ni mujuugbõo ni na: «Yi fya Kile na, y'i wu pele bani tuun wemu ni w'a da kiiri kon sipyiire ti na ge, wee ya na xõ. Y'a fugba ni ŋiŋe, ni suumõ lãho, ni lobuloweggee ki yaavõo wu pele.»

⁸ Meleke shuun wo wu w'a taha nizhiime wu na ge, a wee di jo: «Babilõni kugbõo l'a ja! L'a sii ja! L'a shi wu beeri yaha w'a gba li dãdão duvenkuumo wu ni.»

⁹ A meleke taanri wo wu daha wu feni, na jo ni mujuugbõo ni na: «Wemu w'a yacoŋo ke ni ki jaa wu pele ge, ki fe d'a kpõn wu gbaa kelee wu keŋe na ge, ¹⁰ wee be na gba Kile wo loyire li wo duven wu ni, w'a duven nizuribaaga soga le wu loyire ceegbuu li ni. Weefõo na ba ganha na ni kirimu ni, fefeere meleke pee ni Dubyapige ki ŋaha tãan. ¹¹ Na kemu k'a pu kana ge, kee wurege bi yiri na duri gbee. Pu na ba bye ŋmãõ baa cana fara piige na, pee piimu p'a yacoŋo ke ni ki jaa wu pele, yacoŋo ki fe d'a kpõn pu na ge.» ¹² Kile ya piimu pye fefeere, pee di wu ñamee conì, na daa Yesu na ge, pee pu loxulo ta.

¹³ A ne mujuu la logo na yiri fugba we ni na: «Li ka, na co nime na, sipyii piimu p'a xhuli na pu yaha Kirisa wo karihege ki ni ge, pee ŋe duba nagoo.» A Kile Muna li be di jo: «Can wu ŋe wii, kãnhõ p'i ba ŋmõ pu kapyewagaa ki tãan. Bani pu kasaanãa ki beeri kuduun wu wa pu na.»

Ŋiŋe sipyii pu wo kiiri we

¹⁴ A ne nahanãa nivige ka ŋa sanha. Wa nidenge ki bye kee na ba sipya ŋe we. Sanni ŋudõŋo ŋe wu ŋuŋo ni, ŋakõŋo ñõtanga wogo be di ŋe wu keŋe ni. ¹⁵ A meleke watii di ba na yiri Kile-peŋŋe pugbõho ki ni, na ba nahanãa ki tiinvõo wu pye ni mujuugbõo ni na: «Ma ŋakõŋo ki lã, m'a ŋiŋe ki yalõro ti lã, bani yalõro ti loduun w'a no. Ŋiŋe ki yalõro t'a le xõ.» ¹⁶ Wemu nidenge ki bye nahanãa ki na ge, a wee di wu ŋakõŋo ki lã, na ŋiŋe ki yalõro ti lã.

¹⁷ A meleke watii di yiri fugba wu ni Kile-peŋŋe pugbõho ki ni, ŋakõŋo ñõtanga wogo di ŋe wu be keŋe ni. ¹⁸ A meleke watii be di foro saraya yi tawologo ki ni. Sefere bye wee mu na na. Ŋakõŋo ñõtanga wogo k'a bye wemu keŋe ni ge, a wu wee pye ni mujuugbõo ni na: «Ma ŋakõŋo ñõtanga wogo ki lã, m'a ŋiŋe ki ezezen wu kãn, bani wu nagoo p'a le xõ.» ¹⁹ A wee meleke wu ŋakõŋo ki lã, na ŋiŋe ki ezezen nile wu beeri kãn, na wu w'a ezezen lãho tayaaga wegõho ki ni, kee ŋe Kile wo loyire le. ²⁰ A p'i ezezen wu tãho ezezen lãho ki tayaaga ki ni kulo li kadugo. A shishan di foro ezezen wu ni, na fã ba lofomõ ŋe we, fo kiloo xhuu taanri (300) ñõho. Pee shishan pu cogõŋo bi lã ŋiŋe na, na shõŋo taa fo ki korõfe we na.

15

Meleke gbarashuun we ni kanhana pusama keree

¹ Lee kadugo na a ne kakanhana nigbõo la be ŋa fugba we ni, lee bye ñawõro kaa gbangban. Tuun wusama kanhana

kagbòhò gbarashuun wu j̄e mèlèkèè gbarashuun wemu ken̄e ni ge, pee ya Kile wo loyire li keree ki j̄ò fani.

² Lee kadugo na a n̄e xuu wa ja, wee j̄e ba logbòhò j̄e w̄e, na j̄e ba w̄eri j̄e w̄e, na d'a suri wu ni. Piimu p'a se ta yacoṅò ke ni ki jaa we, ni ki nim̄ori wu na ge, pee niyereye yi bye wee xuu wu ni; Kile ya kon̄yò yemu kan pu mu ge, yee di j̄e pu keye ni. ³ P'a bi Kile wo kapyeege Musa ni Dubyapige ki wo yoccege ki cee na:

«Kafò Kile, Se B̄eri Fòò,
ma kapyeege k'a p̄el̄e.
Kakanhan̄jaa ki j̄e kii!
Shi wu b̄eri wo saan we,
ma korogoo ki b̄eri ya tii.

Lee j̄e can.
⁴ Kafò, j̄ògò wu d'a jo na wee ya fyagi mu na-
e w̄e,
na wee da mu p̄el̄e-e w̄e?
Mu ye nigin wu j̄e f̄ef̄ee.
Shi wu b̄eri ya ma na mu p̄el̄e,
bani p'a li ja na fiinj̄e na ma kapyeege k'a
tii.»

⁵ Lee kadugo na a n̄e Kile wo s̄eri f̄aṅa puga f̄ef̄ere wogo ki ja ni Kile-p̄enj̄e pugbòhò ki ni, yi j̄ò na mugi fugba we ni. ⁶ Kanhama kagbòhò gbarashuun wu j̄e mèlèkèè gbarashuun wemu ken̄e ni ge, pee ya foro Kile-p̄enj̄e pugbòhò ki ni. Faviire temu ti j̄e f̄ef̄ee na j̄i ge, tee bye pu na. Sanni kirimeh̄e di j̄e pu fushiye na. ⁷ A j̄i yan̄muyò shish̄ere wu wa nigin di sanni c̄egbuugoo gbarashuun kan mèlèkèè gbarashuun wu mu. Kile wemu wu da gori yaha j̄i na gbee ge, a wee wo loyire di ki j̄i. ⁸ A Kile-p̄enj̄e pugbòhò k'i j̄i wurege na, kee wurege ke bi foro Kile wo n̄òyò we ni wu sef̄ere ti ni. Sipya wa shishiin ya j̄a j̄e Kile-p̄enj̄e pugbòhò ki ni, yani kanhama kagbòhò gbarashuun wu j̄ò ki fa w̄e, kee kiimu ki bye mèlèkèè gbarashuun wu ken̄e ni ge.

16

Kile wo loyire c̄egbuugoo gbarashuun we

¹ Lee kadugo na a n̄e mujuugbòò la logo na yiri Kile-p̄enj̄e pugbòhò ki ni li na mèlèkèè gbarashuun wu pyi: «Kile loyire li wa c̄egbuugoo gbarashuun wemu ni ge, yi she kee j̄un̄ò sin j̄inj̄e ki na.»

² A mèlèkeshiime wu she wu wo c̄egbbuu li funṅò yaaga ki j̄un̄ò sin j̄inj̄e ki na. Yacoṅò niguuṅò ki f̄e pu j̄e sipyii piimu na ge, ni ki jaa wu p̄el̄ev̄e pee, a n̄òyò niguuyò di bye pee na, na pu kana gbangban.

³ A mèlèkè shuun wo wu wu wo c̄egbbuu li funṅò yaaga ki j̄un̄ò sin suumò l̄òhò ki ni. A suumò l̄òhò k'i j̄eri shishan, ba sipyixugo

shishan j̄e w̄e. A suumò l̄òhò ki funṅò j̄i yan̄muyò yi b̄eri di xhu.

⁴ A mèlèkè taanri wo wu wu wo c̄egbbuu li funṅò yaaga ki j̄un̄ò sin gba l̄òhò ni lobu-loweege ki ni, a yee di bye shishan. ⁵ Mèlèkè wemu wu j̄e l̄òhòyò yi j̄un̄òf̄ò ge, a n̄e wee mujuu logo wu na yu na:

«Mu wemu ye nigin pe wu j̄e f̄ef̄ee ge,
mu j̄e wà gbee, m'a bi bye wà b̄e.
Kangana lemu na m'a we kiiri we k̄on ge,
m'a tii.

⁶ Bani sipyii p'a Kile tudunm̄ò shishan wo,
Kile ya sipyii piimu b̄e pye f̄ef̄ee ge,
na pee b̄e wo shishan wo.
A ma b̄e di shishan kan pu mu p'a gba,
p'a yaa ni lee ni.»

⁷ A n̄e mujuu la logo na foro saraya yi tawol-
ogo ki ni na:

«Uun, Kafò Kile, Se B̄eri Fòò,
ma kiiri keree ki b̄eri j̄e can, k'a tii b̄e!»

⁸ A mèlèkè shish̄ere wo wu wu wo c̄egbbuu li funṅò yaaga ki j̄un̄ò sin can̄a ki na. A fanha di gan can̄a ki mu k'a sipyii pu sòrogo ni ki kafugbòhò ki ni. ⁹ A kee kafugbòhò k'i sipyii pu sòrogo. A p'i Kile m̄ege kȳegi, pu kanhama kagbòhò ki j̄e wee wemu ken̄e ni ge. Ga pu ya ta s̄òò na yere pu jurumu wu na, na Kile p̄el̄e w̄e.

¹⁰ A mèlèkè kaguro wo wu wu wo c̄egbbuu li funṅò yaaga ki j̄un̄ò sin yacoṅò niguuṅò ki wo saanra koro li na, a nibiige di j̄e ki saanra ti b̄eri ni. A sipyii p'i ganha na pu j̄ilee n̄oni pee kanhama pu yama ken̄e ni. ¹¹ A p'i fugba f̄ò Kile m̄ege kȳegi pu kanhama pe ni pu n̄òyò niguuyò yi wuu na. Ga, pu ya ta daburaje jo pu kapyeege ki na w̄e.

¹² A mèlèkè gbaara wo wu wu wo c̄egbbuu li funṅò yaaga ki j̄un̄ò sin Efirate gbagbò wu j̄un̄ò ni, a kee gba l̄òhò k'i waha, k̄onhò saan-
naa pu koo l'i faha, pee piimu p'a ma na yiri Kile-n̄òhò ki na ge. ¹³ A n̄e kii munaakuuṅò taanri we ja, nigin wa ya foro w̄òṅṅò ki j̄ò ni, a nigin wa di foro yacoṅò ki j̄ò ni, a taanri wuu l'i foro tudunm̄ò kafinejo wu j̄ò ni. Kee bye ba jasin j̄e w̄e. ¹⁴ Kee j̄e jinaa munahaa, na kakanhan̄jaa pyi, a kee di she foro k̄on̄ò ke saannaa pu b̄eri mu, k̄onhò p'i puȳe pinne, p'i ba kash̄en ḡm̄ò Se B̄eri Fòò Kile na wu cagbòhò ki na. ¹⁵ A Yesu di jo: «Li wii, kee can̄a n̄e na ba ba ba nagaa j̄e we! Wemu w'a tiin j̄i na, na wu f̄aya mara, k̄onhò wu ceepile wo ganha ba jaari sipyii p'a wii-i ge, wee j̄e duba pya.» ¹⁶ Pee jinaa p'a saannaa pu pinne xuu wemu ni ge, wee m̄ege j̄e Arimaged̄on Heburuu jom̄ò pu ni.

¹⁷ A mèlèkè gbarashuun wo wu wu wo c̄egbbuu li funṅò yaaga ki j̄un̄ò sin kaf̄eege ki ni. A mujuugbòò la di foro saanra koro li na Kile-p̄enj̄e pugbòhò ki ni na: «L'a n̄ò

li tehene na nime.» ¹⁸ A Kile-ninje, ni Kile-selenje, ni mujonjo, ni ninje celenje nigbaho di bye. Ba sipyii da sii ninje ki na we, kee ninje celenje ki jaho sanha bye ja we. ¹⁹ A lee kugboo li ninje k'i daa taaya taanri. A fiye yisaya beeri wo kulogoo k'i ja ja. A Kile di wuye funjo yaha nidogo lee kugboo li na, Babiloni kulo le. A wu wu loyire nigboo li wo duven ceegbuu li ninje kan li mu l'a gba. ²⁰ Takpiiye ye yi wa loho ki ninje ni ge, yee beeri ya curi, faabobono ka shishiin ya ta ja we. ²¹ A zanha kagereye nagaya di do sipyii pu ninjo ni na yiri fugba wu ni. Ka beeri bi kiloo kelee gbarashuunri (80) shishiin xo. A sipyii p'i Kile mege kyeegei yee zanha kagereye yi wuu na, bani yi kanhama p'a bi pele toro.

17

Navarashogo ki keree

¹ Ceegbuugoo gbarashuun wu wa melekee gbarashuun wemu kenje ni ge, a wee wa nigin di ba ne pye: «Pa, navarashogo kemu k'a tiin logbahojo yi na ge, di ba kee wo kiiri wu she ma na. ² Ninje ke saannaa p'a dodooro pye ni kee ni. A ki dodooro t'i jawoho wo ninje ki sipyii pu be na ba duven ma jawoho wo me sipya na we.»

³ Lee kadugo na a Kile Munaa di je ne ni, a meleke wu gari ni ne ni sipojo ka ni. A ne cee wa nideenge ja yacono niniga ka na, Kile mekyeegeri fe ya ka kee kabaya yi beeri na. Nuyo gbarashuun ni yenje ke di ne ki mu. ⁴ Cee wu bi wuye to ni fanje nizaaya, ni sanni, ni peewa kagereye, ni peewa kuun ni. Sanni ceegbuu di ne wu kenje ni, lee ya ni katanhanja ni wu dodooro nohomo na. ⁵ Kanmahono mege ka ki bi ka wu gbaa na, kee ne:

BABILONI KUGBOO, NAVARAGAA NU,

NI NINJE KATANHANJAA SEFOO.

⁶ Kile ya piimu pye feefe ge, piimu ya pye nomehe fee Yesu mu ge, a ne cee wu na pee wo shishan ya jawoho wo wu na.

P'a kanmahono li naha jo

Ba ne cee wu na we, a li bye ne mu jawooro kaa. ⁷ Wee tuun wu ni a meleke wu ne pye: «Naha d'a li pye mu mu jawooro kaa we? We cee we ni yacono niniga kemu na w'a tiin ge, nuyo gbarashuun ni yenje ke di ne ki mu ge, n'a da lee kanmahono li naha jo ma mu, ⁸ Yacono ke m'a ja ge, kee bye ni na, ki nime wogo wa ni na we. Ga k'a yaa na pa yiri foro wecogono tehene baa wogo ki ni, na gaaji ki takyegeri ni. Ninje ke sipyii piimu pu ne pu meye y'a ta ka ni sicuumo Kitabu wu ni fo kono ki no kanduun wu ni-i ge, pee bu yacono ki ja mu, li na bye kakanhana pee mu. Bani

ki bye ni na, ki nime wogo di wa ni na we, ga ki na ba foro sanha.

⁹ «Naha, fo ma bu bye fungongo foo ni shizhiinme foo. Nuyo gbarashuun wu ne faaboboyo gbarashuun, cee w'a tiin yemu na ge. ¹⁰ Yee nuyo yi ne sanha saannaa gbarashuun. Kaguro ya to pee ni, gbaara wo wu ne wa fanha ki na, gbarashuun wo wu sanha denje we. Wee ba ba denje, jeeje ye nigin w'a da bye. ¹¹ Yacono ke ki bye ni na ki nime wogo di wa ni na-e ge, kee bye gbarashuun wu wa nigin. Ga kee ye pyaa k'a noho pye saan gbarataanri wo we, bani ki na ba foro na se ki takyegeri ni.

¹² «Yenje ke we m'a ja ge, kee ne saannaa ke we. Pee sanha denje saanra ti na we, ga pu na ba denje na leeri nigin ye pye saanra ti na ni yacono ki ni shiizhan. ¹³ Pu funzhakeree ne nigin. Pu na ba pu sefeere ni pu fanhaya kan yacono ki mu. ¹⁴ Dubyapige ki na ba bye ni ki wuu pu ni shiizhan: K'a piimu yiri ge, k'a piimu shonri ge, piimu ya pye nomehe fee ge. Saannaa pu na ba kashen kon Dubyapige ki na, ga Dubyapige ki ni ki wo sipyii pu na ba se ta pu na, bani kafee wo Kafoo wu ne wii, na ne saannaa wo Saan.»

¹⁵ A meleke wu ne pye sanha na: «Lohojo yemu ninjo ni m'a navarashogo ki nideenge ja ge, yee ne fiye ya, ni sipyiire ta, ni shi wa, ni shi jomo pa. ¹⁶ Yenje ke we m'a ja ge, kee ni yacono ki na ba navarashogo ki ko, na yanmuyo yi beeri sho ki na, na ki ceepile wo yaha. Yee na ba ki gbo, na xha ki ni, na kisanja soroogo feefe na ni. ¹⁷ Kile ya wu nidaan le pee funyo ni, fo p'a pinne na saanra ti ninjo feere ti kan yacono ki mu, fo Kile wo kajogoo ki beeri no bu she fa. ¹⁸ Cee we m'a ja ge, wee ne kugboo le, lemu l'a bye ninje ki saannaa pu beeri ninjo ni ge.»

18

Babiloni ja ja keree

¹ Lee kadugo na a ne meleke watii nidiginje ja na yiri fugba we ni. Sefeere nigbooro wa wu mu, wu nooro w'a kpenege yeege ninje ki kabaya yi beeri na. ² A wu jo ni mujuugbo ni na:

«Babiloni kugboo l'a ja! L'a ja!

L'a bye jinaa tateenge,
ni munaakuunoo beeri tanmahono,
ni tonben-shazhinorojo ye beeri
tanmahono.

³ Bani shi wu beeri ya dodooro pye ni li ni,
fo na jawoho wo puye na kanna duven
p'a gba.

Ninje ki saannaa ya dodooro pye ni li ni,
ninje ki jagipyii p'a pye kabyaa fee
li yanmuzaaya ninjehye yi wuu na.»

⁴ Lee kadugo na a ne jomo pa be logo na yiri fugba we ni na:

«Na sipyii, yi foro Babilóni ni,
kónhó yi ganha bu da bye wu wɔɔnii wu
jurumu wu ni,
wu kanhama nighɔ pa di ba nɔ yi na wɛ.
5 Bani wu jurumu w'a pinne wuyɛ ɔɔnɔ ni,
fo wu tɔɔɔ k'a nɔ fugba we ni.
A Kilɛ di wu funɔɔ yaha nidogo Babilóni
tiibaara ti na.

6 W'a pusamaa saraa saraagana lemu na ge,
yi wuyɛ pyaa ki saraa lee saraagana li
na.

Wu jurumu w'a be ni kanhama pemu ni ge,
yi pee tɛhɛɛ shuun kan wu mu.

W'a bi cɛɛgbuu li funɔɔ yagbaga kemu kaan
pusamaa mu pu na gɔɔba ge,
yi kee ɔɔhɔ shuun kan wu mu,
kemu fanha k'a ɔɔhɛ xuuni ge.

7 W'a wuyɛ peɛ ni yanmuzaaya yemu da ni ge,
yi yee ɔɔhɔ kanhama ni mɛsuu nɔ wu
na.

Bani w'a yi jo wuyɛ funɔɔ ni na:

«Nɛ ɔɔ saanzhɔ, nɛ nidɛngɛ ki wa naha.

Nɛ nɛ naxhugoshɔ wɛ.

Yamɛɛ da ga nɔ nɛ na bada wɛ.»

8 Lee wuu na li kanhama na ba do li ɔɔnɔ ni
caɔa nigin:

xu ni yamɛhɛɛ ni xuugbɔhɔ.

Na be na ba li sɔɔrogo fɛfɛɛ,

bani Kilɛ we w'a da ba kiiri kɔn li na ge,

wee nɛ sefɛɛɛ fɔɔ.

9 «Ninɛ ki saanna piimu ni l'a bye
kariɔɔɛɛ ki ni, dɔdɔɔɔ ni naafuugbɔ wu wo
fɛɛɛɛ pu ni ge, pee ba li nizogɔɔ wurege
ɔa tuun wemu ni, pee na da mɛhɛɛ suu na
sipyaa waa li wuu na. 10 Pee na ba yere
taliige ni li kanhama pu ɔɔni fyaara wuu na,
na yu:

«Bɔɔngɔ! Bɔɔngɔ!

Babilóni kugbɔɔ, kulo fanha wuu!

Ma kiiri w'a to ma ɔɔnɔ ni

taapile nigin funɔɔ ni.»

11 «Ninɛ ki jagipyii pu be nɛ na mɛhɛɛ suu,
na sipyaa waa ɔaɔtanhanja kenɛ ni li wuu
na; bani wa shishiin ya pu jagi yanmuɔ
shuu nige wɛ. 12 Yee nɛ: Sanni, warifyɛn,
pɛɛwa kagereye, ni pɛɛwa kuun, ni pɛɛwa
fapilɛpilɛɛɛ, ni saanna faya: Ya na ɔaɔnɔ,
ya d'a ɔaɔnɔ gbanhaa; ni pɛɛwa faya ya
yemu y'a peɔi peɔi ge, ni nudanga tiye, ni
yanmuɔ ye y'a yaa ni suu ganhaa ni, kelee
ni pɛɛwa tiye ni ge, ni dajaa tɔɔɔ, ni tɔɔɔ
yanmuɔ, ni yanmuɔ ye p'a tɛ y'i nɛ pɛɛwa
faaya ge, 13 ni shiga yanmuɔ nudanga woyɔ
yemu mɛɛɛ ki nɛ kanɛli ge, ni lasikoli, ni
nudanga Izopu, ni nudanga yawurire, ni
duven, ni sinme, ni farini myɛ nizaama, ni
shinma, ni niyyɛ, ni dubyaa, ni shɔnyɔ, ni
wotoriyo, ni buloo, ali ni sipyii be. 14 Pu na
ba yu: «Yanmuɔ ye m'a sha ge, yee ya foro

ma keye ni. Naafuugbɔ we, ni ɔafɛ yanmuɔ
ye, m'a buun yi beɛri ni. Ma da ja yee ta nige
wɛ.» 15 Yee yanmuɔ yi wo jagipyii piimu
p'a pye kabyaa fɛɛ lee kugbɔɔ li gbɔɔɔ ni
ge; kanhama pe pu da ba nɔ li na ge, pee
na ba yere taliige ni pee kanhama pu wo
fyaara wuu na, na mɛhɛɛ suu na sipyaa waa
ɔaɔtanhanja kenɛ ni. 16 na yu:

«Bɔɔngɔ! Bɔɔngɔ

ki nɛ kugbɔɔ li wogo!

Lee lemu l'a bi fapɛɛɛ ni fapɛɛɛ gbanhaa,

ni pɛɛwa fapilɛpilɛɛɛ leni,

na liyɛ puu ni sanni ni pɛɛwa faya,

ni pɛɛwa kuun ni ge,

li kabyaa k'a kyɛɛɛ taapile nigin funɔɔ ni!»

17 «Suumɔ lɔhɔ kɔɔɔɔ yi ɔɔnɔfɛɛ pu beɛri
ni piimu p'a naagaa pyi ki na ge, ni kɔɔɔ
yi kapyɛɛɛ pyevɛɛ ni jagipyii piimu p'a pu
ɔɔlige taa suumɔ lɔhɔ ki na ge, a pee di yere
taliige ni. 18 P'a lee kulo li sɔɔrogo sɔɔrogo
wurege ɔa ge, a p'i ganha na mujɔɔɔ waa
na yu: «Kulo leke l'a le kugbɔɔ le xɔ wɛ?» 19 A
p'i gbazhenhɛ wo pu ɔɔnɔ ni na mɛhɛɛ suu na
sipyaa waa ɔaɔtanhanja kenɛ ni na:

«Bɔɔngɔ! Bɔɔngɔ

ki wa le kugbɔɔ le wogo!

Suumɔ lɔhɔ kɔɔɔɔ yi fɛɛ beɛri ya pye

kabyaa fɛɛ li baraga ni.

A lee di buun li funɔɔ yanmuɔ yi ni

taapile nigin yɛ funɔɔ ni!

20 Fugba wu fundanga ta!

Tudunmɔɔ,* ni Kile tudunmɔɔ,

ni Kile ya piimu be pye fɛɛɛɛ ge,

yee be pu fundanga ta!

Bani Kilɛ ya kiiri kɔn li na li kakuuyo yi
footɔɔ,

yemu l'a pye yee na ge.»

21 Wee tuun wu ni a mɛɛkɛ baraga wo wa
di faakagerɛɛ ka lɔ ba tira nɛ wɛ, na ki wá
suumɔ lɔhɔ ki ni, na jo:

«Mu Babilóni kugbɔɔ li da ba ja fɛɛɛɛ taapile
ni,

li da ɔa nige wɛ.

22 Konɔɔ, ni ciire,

ni sibenɛɛ, ni maya,

kee ka shishiin mɛɛ da ga ba foro nige

Babilóni ni wɛ.

Kapyɛbye wa shishiin da ba da mu ni nige
wɛ.

Tira tunmɔ pa shishiin be da ba logo

ma funɔɔ ni wɛ.

23 Sokinna kpɛngɛ ka shishiin be da ga bye

mu funɔɔ ni nige wɛ.

Cenabun poo ni cenabun mujuu da ga foro
nige

mu funɔɔ ni wɛ.

Bani mu jagipyii p'a pye ɔɔnɛ ki sipyigbɔɔ.

* 18:20 Tudunmɔɔ: Yesu ya kalaapiire ke ni shuun wemu ɔaɔ bulo na pye tudunmɔɔ ge. Marika 3:13-19; Luka 6:12-16

Mu siganma p'a bi shi wu beeri naha wo.
24 Kile tudunmoo, ni Kile ya sipyii
piimu be pye fefee ge,
ni sipyiiire temu beeri t'a gbo jinje ki na
ge,
pee beeri shishan ya na le kulo le funno ni.»

19

Fugba shen p'a Kile so

1 Lee kadugo na a ne mujuugbo la logo na
yiri fugba we ni ba sipyiiire foo je we na:

«Aleluya!

Nuwuro ni nooro ni sefere je wee Kile wu
wuuro.

2 Bani wu kiiri keree ki je can, k'a tii be.
Navarashogo ke k'a bi konjo ki fonri
ni ki dadoro keree ki ni ge, m'a kiiri kon
ki na,

na ma kapyebyii pu nixhuyo yi shishan
pu foo to ki mu, kanhoo pu logoo di jinje.»

3 A p'i jo sanha na:

«Aleluya!

Ki sorogo sorogo wurege ki k'i duri gbee.»

4 A noholee kelee shuun ni shishere (24) ni jii
yanmuyo shishere wu nuguro sin jinje ki na,
na saanra koro li tiinvoo Kile pele na:

«Amiina. Aleluya!»

Dubyapige ki cekaanra ligbaho ki keree

5 A mujuu la di foro saanra koro li ni na:

«Kile wo kapyebyii pu beeri,
yee piimu p'a fyagi wu na ge,
sipyitilee fara sipyigbo na, y'a Kile soni!»

6 A ne mujuugbo la logo ba sipyinehemee
foo je we, ba logbaho foo je we ni Kile-selenje
nigbaho na:

«Aleluya! Bani wee Kafoo Kile je Se Beeri Foo,
w'a je wu saanra ti ni.

7 Wu funvaha na ni fundanga ta, wu Kile
pele,

bani Dubyapige ki cekaanra t'a no xo,
ki cenabun w'a wu yalere ti le.

8 P'a fawewere nizaara kan ki cenabun
wu mu,
temu t'a ni ge.»

Kile ya sipyii piimu pye fefee ge, tee
fawewere nizaara ti je pee wo kapyegge
kiimu k'a tii ge. 9 A meleke wu ne pye: «Li
ka: Piimu p'a yiri Dubyapige ki cekaanra
ligbaho ki ni ge, pee je duba nagoo.» na jo
be: «Pe jom pe, Kile ye pyaa wo jom p'a sii
pe.» 10 A ne nuguro sin wu fee ni na giin di
wu pele; ga, a wu ne pye na di ganha bu da
lee pye we, bani, Yesu ya can wemu she ge,
na ne ni na cebooloo piimu p'a pye jomeme
fee wee can we ni ge, na wee je Kile wo
kapyebye wa ba wee je we; na ne w'a Kile

pele. Piimu beeri p'a giin p'i da Yesu wo can
wu keree yu ge, pee ya yaa na pye ni Kile
Munaa li ni ba Kile tudunmoo pu je we.

Shonfige ki dugivoo we

11 A ne fugba wu joo na k'a mugi. Shongo ka
di je wa nivige ki bye kii. Wemu w'a dugi
kee na ge, wee mege je jomoo foo ni can foo.
Wee ya kiiri koon, na kashen koon na be ni
tiime ni. 12 Wu jii je ba nanije je we. Saanra
judonoo nijehenje je wu juno ni. Mege ka ki
bi ka wu na ni wuye pyaa be we, wa shishiin
ya kee ce we. 13 Fana ke ki je wu na ge, kee
bi mini wolo shishan ni. Weefoo mege je:
«Kile Jomoo.» 14 Fugba kashen keye y'a bi taha
wu feni. Pee je shonfiye na. Fawewere
fefere wuuro t'a bye pee na. 15 Nmopara
jotaan wuu l'a bi foro wu joo ni w'a lee taga
w'a shi wu kroon. «Wu wu mara ni tooro biin
ni.» * Wu na ba ezenen wu tanho Se Beeri Foo
Kile wo loyire li ezenen l'ho ki tawologo ki ni.
16 Mege ka ya ka wu fana ni wu shii na na:

SAANNA WO SAAN NI KAFEE WO KAFOO.

17 Lee kadugo na a ne meleke wa niyerege
na cana ki ni. A wu mujuugbo jo, shazhere
temu beeri t'a yiri na beele fugba we ni ge,
a wu tee pye: «Yi pa yiye pinne Kile wo
ligbaho ki kaa na, 18 yi saannaa xaara jo ni
sorooii junofogbo ni kashen junofee xaara
ni shonyo ni shonduguloo xaara ni sipyii pu
beeri: Buloo, ni piimu je buloo we, sipyiti-
ilee fara sipyigbo na.» 19 Lee kadugo na a ne
yacono ki na; jinje ki saannaa, ni pu kashen
keye ye, pee ya pinne ni ki ni, p'i kashen njo
shongo ki dugivoo ni wu kashen keje ki na.
20 Kee yacono k'a co ni ki tudunmoo kafinejo
wemu w'a bi kakanha ja ki pyi ki naha taan
ge. Ki fe p'a kroon sipyii piimu na, pee d'a
ki jaa wu pele ge, wu kakanha ja k'a bi pee
piinje. Yacono ke ni ki tudunmoo kafinejo we,
yee beshuun jii woyo y'a co wa wenagana
na kirimu wogo ki funno ni. 21 Nmopara
lemu l'a foro shongo ki dugivoo wu joo ni ge,
a lee di sipyii pusamaa gbo. A shazhere ti
beeri di din pu xaara na.

20

Shitaanni ya po fo yee kabofono nigin

1 Lee kadugo na a ne meleke wa nidigine
na na yiri fugba we ni. Wecogono tehene baa
wogo ki kenikaan ni shonhoyo niduguyo yi
bye wu keje ni. 2 A wu wogoo ki co. Kee je
wolege ke, p'i ki pyi toogo levoo, ni Shitaanni.
A wu ki co, na shonhoyo yi le ki na fo yee
kabofono nigin (1.000). 3 Ba w'a ki po xo we,
na ki wa wecogono ki ni, na ki jo keme shaho,
na fe kroon jotoho ki na, yani yee kabofono
nigin (1.000) wu joo ki fa ge, kanhoo ki ganha
ba sipyiiire ti piinje nige we. Lee kadugo na,
k'a yaa na sanha sanha k'i jeri pye.

* 19:15 Zaburuu 2:9

⁴ Lee kadugo na a ne saanra korogoo kii ja. Piimu p'a bi tiin kee korogoo ki na ge, a p'i fanha kan pee mu na p'a kiiri wu koon. Yesu ya can wemu she ge, piimu wo juyo p'a kan wee can we ni Kile Kafila wu wuu na ge, piimu beeri p'a pye pu ya soo na yacoŋo ki pele, kelee na ki jaa wu pele, kelee na ki fe pu kpon pu gbahaa, kelee pu keye na-ε ge, a ne pee beeri wo munahaa ki ja. Pu nixhuyo y'a ne, na diin juŋo feeεε ti na ni Kirisa ni wu saanra ti ni, na yee kabofono nigin (1.000) yee. ⁵ Xu u pusamaa ya ta ne we, fo na she yee kabofono nigin (1.000) wu pye w'a fa. Lee ne xujene nizhiine le. ⁶ Piimu p'a ne xujene nizhiine li ni ge, pee ne duba nagoo, bani Kile ya pee pye feeεε. Xu shuun wo wu da ga ja fanha ta pee na we; ga pee na ba bye Kile ni Kirisa wo saraya naha shoŋrivoo. Pu na ba diin wu yiri wu saanra ti ni na yee kabofono nigin (1.000) pye.

Shitaanni ni wu kashen kenje k'a kyεεgi

⁷ Yee kabofono nigin (1.000) wu ba fa tuun wemu ni, pu na ba Shitaanni yeege kaso wu ni. ⁸ Shi we wu wa koŋo ki kabaya shishεεε wu beeri na ge, ni wu mege ne Gogi ni Magogi ge; wu na ba she wee piinne, konho wu wu pinne kashen kaa na. Pu na ba nehe xuuni ba gba jo gbazhenhepya ne we. ⁹ Pee ya yiri koŋo ki kabaya yi beeri na, Kile wo jidaan kulo le, ni w'a piimu pye feeεε ge, a p'i she pee pinne maha. Ga, a na di yiri fugba wu ni, na ba pu soroŋo fo na pu xo feeεε. ¹⁰ Shitaanni we w'a bi pu piinne ge, a wee di wa wetabaaga nafugibaaga ki ni, kirimu na ki ni. Yacoŋo ke ni tudunmo kafinejo wu ne xuu wemu ni ge. Pu na ba gana wa gbee cana fara piige na.

Kiiri wusama keree

¹¹ Lee kadugo na a ne saanra koro nigboo nivinne la ja, ni we w'a tiin li na ge. A jinne ke ni fugba wu baa laha wu naha taan yee ya ja nige we. ¹² A ne xuu pu beeri ja sipiyigboo fara sipiyiile na p'a yere saanra koro li naha taan. A Kitabuu pii jo di mugi, a Kitabu watii be jo di mugi, wee ne Nii Sicumoo Kitabu we. Kiiri ya kon xuu pu beeri na na be ni pu kapyege ni, kee kiimu k'a bi ka pee Kitabuu pu ni ge. ¹³ Xuu piimu ne suumo lho ki ni ge, a kee di pee yeege. A xu ni Adesi be di pu wo xuu pu yeege. A kiiri di gon pu beeri nigin nigin na na be ni pu kapyege ki ni. ¹⁴ A xu ni Adesi di wa wetabaaga nafugibaaga ki ni. Kee na ke ki ne xu shuun wo we. ¹⁵ Sipya sipyu wu ne wu mege niganja ya ta ni sicuumo Kitabu wu ni-i ge, wee na wa wetabaaga nafugibaaga ki ni.

21

Fugba nivomō ni jinje nivonō ki keree

¹ Lee kadugo na a ne fugba nivomō ni jinje nivonō ja, bani fugba nizhiime we ni jinje nizhiige k'a toro. Suumo lho ki be di ne nige we. ² A ne Zheruzalemu-fomō wu be nidiginε ja na yiri fugba we ni Kile yiri, fεεεε kulo le. Wu yalere ya taga wu keme ba cenabun ne we wemu w'a se gbaga ni ge. ³ A ne mujuu la logo na yiri saanra koro li na na: «Kile tateεnge puga ki ke sipyii jinje ni, wu na ba diin pu mu. Pee na ba bye wu sipyii. Kile ye pyaa na ba bye pu yiri wa na bye pu Kile. ⁴ Wu na ba pu nesinnε tuu. Xu da bye nige we, yameheε be da bye nige we, kelee mesuu kelee yama we. Bani kalegeε k'a toro.»

⁵ Ayiwa, wemu w'a tiin saanra koro li na ge, a wee di jo: «Li wii ne yanmuyo yi beeri pye nivoyo.» Lee kadugo na a wu ne pye: «Pu ka, bani nakaara baa pe jomo pe ya fiinne na ne can.» ⁶ A wu ne pye sanha: «L'a pye xo. Ne ne Alifa ni Omega, jo koonro ni taxo. Waga wa wemu na ge, ne na wu kan w'a gba ma ni, ni sicuumo pu lobulowii li ni. ⁷ Wemu bu se ta, wee na ba ye yanmuyo ye ta; ne na ba bye weefoo Kile, weefoo di bye ne pya. ⁸ Ga fyaara fee, ni piimu ne Kiriceen we, ni kakuubyii, ni sipiyigbuu, ni doo, ni sigaanfee, ni yapεgaan, ni kafinejuu, pee beeri tashεε na ba bye wetabaaga nafugibaaga kirimu wogo ki ni. Wee ne xu shuun wo we.»

Zheruzalemu-fomō wu keree

⁹ Ceεgbuugoo gbarashuun we w'a ni koŋo ki taaxoo li wo kanhagbo teheε gbarashuun wu na ge, kee bye melekeεε gbarashuun kenje ni. A wee meleke wa di ba ne pye: «Pa naha, di cenabun wu she ma na, Dubyapige ki sho we!» ¹⁰ A Kile Muna di je ne ni, a wu gari ni ne ni faabobotooŋo ka na; na she Zheruzalemu she ne na wu na diri na yiri fugba wu ni Kile yiri, fεεεε kulo le. ¹¹ Kile nooro ya bye li na, l'a bi ji, na wii na jaa ba veeri ne we, wemu w'a ya ni peewa kagerenje ka ni kemu mege ki ne zhasipu ge. ¹² A kasoroŋo nigbo ka di kulo li maha. Kurojo ke ni shuun yi bye li na, kujoo beeri meleke nigin ya bye wa. Meye y'a bi ka kee kujoo ki jo na. Yee ne Izirayeli krohoo ke ni shuun wu meye. ¹³ Kurojo taanri ki bye Kile-noho ki na, taanri wa di ne camutomō pu ni, taanri wa di ne Kile-parama pu ni, taanri wa di ne pe pu parama pu ni. ¹⁴ Kagereye tahaŋaa ke ni shuun wu bye kulo li kasoroŋo ki jidaa. Dubyapige ki tudunmo ke ni shuun wu meye y'a bi ka kee tahaŋaa ki na.

¹⁵ Meleke wemu w'a jo ni ne ni ge, sanni publiin l'a bye wu kenje ni wu kulo le, ni kujoo kee, ni kasoroŋo ki taanna. ¹⁶ Kulo li kabaya shishεεε wu bye nigin. Li jidaa le, ni li kadaa li beeri bye nigin. Meleke w'a kulo li taanna ni lee publiin li ni. Li

jidaa li bye kiloo kabəfəŋəə shuun di xhuu shishēere (2.400). Li jidaa, ni li kadaa, ni li təŋŋə beeri jə nigin. ¹⁷ A wu kasəŋəŋə ki pēere ti be taanna, a ki pēere t'i bye meterelē kelee gbarashuun ni shuun (72), na saha ni sipyii pu wo daanna wu ni. Wee daanna we ninumə ni meleke w'a wu wo daanna wu pye. ¹⁸ Kasəŋəŋə k'a yereŋe ni zhasipu kagereye ni, kulo l'i jə sanni ye pyaa ba veeri nivyen jə we, wemu ya wii na jaa ge. ¹⁹ Kulo li kasəŋəŋə ki jidaa l'a bi keme yaa ni pēewa kagereye nizaaya tuuyo beeri ni. Nəhodaan wo tahana li jə zhasipu kager-eye, tahana shuun wuu li jə safiri, taanri wuu li jə agati, shishēere wuu li jə emerədi. ²⁰ Kaguro wuu li jə onikisi, gbaara wuu li jə sariduwani, gbarashuun wuu li jə kirisoliti, gbarataanri wuu li jə berili, gbarashēere wuu li jə topazi, ke wuu li jə kirisopasi, ke ni nigin wuu li jə yasenti, tahana lisana jə amētisiti. ²¹ Kulo li kujəŋəŋə gburaya ke ni shuun wu jə pēewa koon pyaa ke ni shuun. Gbura nigin beeri jə koon pile nigin. Kulo li pinnere kpeenge ki jə sanni ye pyaa ba veeri nivyen jə we, wemu ya wii na jaa ge.

²² Ne ta Kile-pēere pugbho ja lee kulo li ni we, bani Kafə Kile, Se Beeri Fəə ni Dubyapige ke, peeye pyaa ki jə lee kulo li Kile-pēere pugbho. ²³ Lee kulo li mago jə cana kpeenge, kelee yenje wogo na we. Bani Kile wo nora we wu jə li kpeenge. Dubyapige ki ni kpeenge ki ma foro, na j'i xuuni. ²⁴ Shi wu na ba jaari kee kpeenge ki na. Kəŋə ki saannaa na ba ni pu naafuu wu ni na pa gan lee kulo li mu. ²⁵ Lee kulo li kujəŋəŋə na ba mug'i yaha cana ni, ki shiin di wa da ga də be we. Bani piige wa da ga wə wə. ²⁶ Saannaa pu wo naafuu wu kadugo na, shi wu wo fanha ke, ni wu baraga ki na ba se na gaan lee kulo li mu. ²⁷ Yanmunəŋəŋə ka shishiin da ga jé wə wə, kelee katanhana pvevəə, kelee kafinejo we, ga fo piimu ye mēye y'a ka Dubyapige ki jii sicuumə Kitabu wu ni ge, pee ye pu da jé li ni.

22

Nii sicuumə gba ləhə ki keree

¹ Ayiwa, lee kadugo na a meleke wu jii sicuumə gba ləhə she ne na, kee ya j'i ba veeri nivyen jə we, wemu ya wii na jaa ge. Kee bi foro Kile ni Dubyapige ki saanra koro li ni, ² na fuu kulo li pinnere kpeenge ki ninjə ni. Tige tuugo nigin wa bye wə, kee jə jii sicuumə tige ke, kee bye wee gba wu kabaya shuun wu na. Yee funŋəŋə ni təŋŋii ke ni shuun k'a nagoo pyi. Yenje beeri ni ki nagoo. Kee tige tuugo ki were ya shi wu sipyii pu cuunə. ³ Lanj da ga bye nige bada we. Kile ni wu Dubyapige ki wo saanra koro li na ba bye lee kulo li ni. Kile wo kapyebyii pu na ba wu pele. ⁴ Pu na ba wu jaha ja, wu mēge na ba

bye pu gbahaa na. ⁵ Piige da ga wə nige we. Pu mago da ga bye sokinna kpeenge, kelee cana kpeenge na we. Bani Kafə Kile ye pyaa na ba kpeenge yeege pu mu, p'a gori yaha saannaa fo gbee.

Yesu taapana ya tēŋjə

⁶ Lee beeri kadugo na a meleke wu ne pye: «Nakaara baa pe jomə pe ya fiinje, na jə can. Kafə Kile we w'a wu Munaa li kaan Kile tudunmə pu mu ge, keree kiimu k'a yaa na pye jeri funŋəŋə ni ge, wee w'a wu meleke wu tun wu pa kee keree ki she wu kapyebyii pu na.» ⁷ A Yesu di jo: «Li wii, Ne na ba jeri funŋəŋə ni. Wemu w'a kuu we Kitabu we wo kapajuuro ti jomə pu mu ge, wee jə duba pya.» ⁸ Ne Yohana ya kii keree kii logo, na ki ja be na jii na. Ba ne ki logo, na ki ja be we, meleke wu w'a bi ki she ne na ge, a ne nuguro sin wee fēe ni, na ganha na giin di wu pele. ⁹ A wu ne pye na ne ganha bu da lee pye we, na Kile wo kapyebye wee jə, ba ne ni na cebooloo Kile tudunmə pu jə we, ni piimu beeri p'a kuu we Kitabu we jomə pu mu ge, na ne w'a Kile pele. ¹⁰ Lee kadugo na a wu ne pye sanha: «Ma ganha bu da we Kitabu we wo kapajuuro ti jomə pu tə we, bani pu pyeduun w'a tēŋjə. ¹¹ Wemu wu jə sipyitiibaaga ge, wee wu kori wu tiibaara ni. Wemu w'a nəhə ge, wee di gori wu nəhə ni. Wemu w'a tii ge, wee wu kori wu tiime ni. Wemu wu jə fēfēe ge, wee di gori wu fēfēere ni.»

¹² A Yesu di jo sanha na: «Li wii, ne na ba jeri funŋəŋə ni. Ne wo saraa yanmuyə yi wa na kenje ni, kənhə di sipyii pu beeri nigin nigin saraa na be ni pu kapyeege ni. ¹³ Ne jə Alifa ni Omega, nizhiime ni sama, jəkəŋəŋə ni taxəŋə.» ¹⁴ Piimu p'a pu faya jii, kənhə p'i já jii sicuumə tige pya wa ta, p'i jé kulo li kujəŋəŋə ki ni ge, pee jə duba nagoo. ¹⁵ Ga puun, ni sigaanfēe, ni dədəŋə, ni sipyigbuu, ni yaperēgaan, ni kafineye ya dan piimu beeri ni ge, ni piimu beeri p'a kafineye koon ge, pee beeri na gori yaha kadaan li na. ¹⁶ Ne Yesu w'a na meleke wu tun yee mu, wu she kii keree kii paari n'a daa fēe pu mu egilizii pu ni. Ne jə saannaa Dawuda tuugo shen, na jə wu kpəŋəŋə shen; jnimugujəŋə wəŋə li l'a j'i ge, lee ne jə.

¹⁷ Kile Munaa le, ni cenabun w'a jo: «Pal! Wemu w'a yi logo ge, wee be wu jo: «Pal Waga wa wemu na ge, wee wu pa. Nii sicuumə ləhə ki kaa jə wemu beeri na ge, wu pa ki gba mamama ni.»

Jomə pu taxəŋə

¹⁸ Sipyii piimu p'a we Kitabu we wo kapajuuro ti jomə pu nuri ge, n'a da pee beeri sənmi yaha jo, wa bu la fara pee jomə pu na, kanhama pemu keree k'a ka we Kitabu we ni ge, Kile na ba pee fara weefəŋə mu. ¹⁹ Wa shiin bu la wuu we Kitabu we wo

ƙapajuuro ti jomɔ pu ni, Kile na ba weefɔɔ
niɲe wolo jii sicuumɔ tige ke, ni fefere kulo
li ni, yee yemu keree k'a ka we Kitabu we ni
ge. ²⁰ Wemu w'a kii keree kii can fiinne jo

ge, wee ya jo: «Uun, n'a da ba jeri funɲɔ ni.»
Amiina. Mu wu pa, wu Kafɔɔ Yesu.
²¹ Wu Kafɔɔ Yesu wo niime we wu pye yi
berri mu. Amiina.